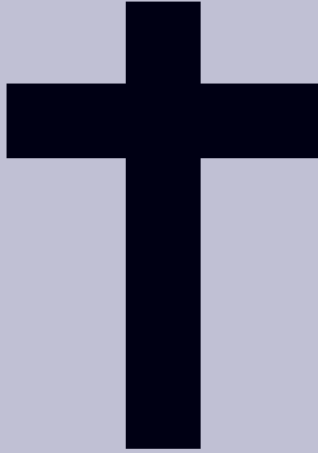

Tuḡarã Majaroka

NT Portions in Tanimuca-Retuarã

Tuparã Majaroka

NT Portions in Tanimuca-Retuarã

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tanimuca-Retuarã

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Portion only

in Tanimuca-Retuarã

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

Contents

San Marcos	1
Los Hechos	52
1 Corintios	121
2 Corintios	153
Filipenses	176
1 Tesalonicenses	184
2 Tesalonicenses	191
Santiago	195
1 San Juan	204
Apocalipsis	212

Evangelio según San Marcos

*Rupuko'a jūjerimaji, Juan imaekaki, ꝑo'imajare wārōekaki
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9,15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Ikuꝑaka sime Jesús, Jā'merūkika Tuꝑarāte wā'maekaki majaroka. Tuꝑarā Maki kime. Ā'mitirikōrī je'e: jītakaja ima sime kimajaroka.

² Ikuꝑakaja simaroyireka're āriwa'ri Tuꝑarāro'si bojañirimaji Isaías wāmeiki imaekakite o'oeka, Tuꝑarāte Kimakire jaika mirāka:
“Miruꝑubaji aꝑika yirika bojarimajire yiꝑūatarāñu. Suꝑa imarī me-yarūki ruꝑu yirika bojaweirimaji kimarāñu, ba'iaja nabaaiika naja'ataokaro'si.

³ Po'imajamatorā kimarāñurō'ōrā kire ā'mitirirī etarāñurāte jājirokaꝑi ikuꝑaka kērīrāñu: ‘Imatikaja, suꝑabaturā jia ꝑuꝑajoaekaja mija imabe, Maiꝑamakire ikuꝑarō'ōꝑiji etarāka simamaka. Ba'iaja baabekaja jia oyiaja ꝑuꝑajoabaraka mija imabe’, kērīrāñu, Tuꝑarāte ārika”, āriwa'ri Isaías imaroyirekakite o'oeka.

Juanre baarūkia ꝑuꝑajoaweibaraka i'suꝑaka Isaías imaroyikakite o'oeka.

⁴ I'suꝑaka kio'oeka be'erō'ō, ñoaka sajaritikaṛā Juanre etaeka ꝑo'imajare imaberikarō'ōrā. Suꝑa imarī, ꝑo'imajare rupuko'a jūjebaraka, ikuꝑaka nare kijaika: “Ba'iaja mija baaika ja'ataturā Tuꝑarārika bojariroka āñu uꝑakaja mija baabe. I'suꝑaka mija baamaka ĩawa'ri, ba'iaja mija baakoꝑeikareka ye'kariabaraka Tuꝑarāte mijare wayuñarāñu. I'suꝑaka mija baarāka be'erō'ōꝑi rupuko'a mija jūjerūjebe”, Juanre nare ārika. ⁵ Rīkimarāja Judeakarā, suꝑabaturā Jerusalénkarāoka ꝑo'imajare kiꝑō'irā etarijarika kire ā'mitiyaokaro'si. I'suꝑaka netamaka ritaja ꝑo'imajare imaeka wājitāji, “Ikuꝑaka ba'iaja baaiki ñime”, āriwa'ri Tuꝑarāte nabojaroyika be'erō'ōꝑi Jordán wāmeiriarā Juanre nare rupuko'a jūjeroyika.

⁶ Rupuko'a nare jūjerimaji camello ꝑoyapi kīkeka jariroiki kimaeka. Suꝑabaturā wa'ibikirāwēko ajeakaka kiwa'eyoka imaeka. I'suꝑakajaoka ēorā ñimia, mumiokoꝑitiyika ba'arijayuka kimaeka.

⁷⁻⁸—Yibe'erō'ōꝑi ꝑuri aꝑika etarāki. Yi'i ꝑuri, i'suꝑakamarīka ñime. Yire tērīwa'ribaji ōñuka kimamaka, yi'i ꝑuri marāk'ā baaturā kiū'ꝑuko'a kuterā yurupaberijiki ñime. Tuꝑarāte mija ā'mitiripeamaka ĩawa'ri, okoꝑitakaja mijare rupuko'a yijūjeyu. Yibe'erō'ōꝑi etarāki ꝑuri Espiritu Santo mijare ña'ajāārāki. I'suꝑaka mijare kibaarāka simamaka, Tuꝑarāte yaꝑaika uꝑakaja jia baarijayurā mija imarāñu,— āꝑaraka Juanre nare wārōroyika.

*Juan ꝑō'irā eyaturā “Rupuko'a yire mijūjebe”, Jesúre ārika
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)*

⁹ I'sia ꝑoto Galilea ka'iaꝑi Nazaret wāmeika imaekarō'ōrā Jesúre a'rika. Topi a'ririjari Juan ꝑō'irā keyaeka. Torā keyaeka ꝑoto Jordán wāmeiriarā rupuko'a Juanre kire jūjeka. ¹⁰ Riakaꝑi Jesúre marīrikaekarō'ōjite wejepemarā yu'awa'ri, kīaeka ꝑoto, wejepema wiritaeka. I'suꝑaka sabaaka ꝑoto okoꝑakoa uꝑaka imaekarā ña'rījāitirā Espiritu Santore kireka ña'rīro'ika. ¹¹ I'suꝑaka sabaaka be'erō'ōjite wejepemarō'ōꝑi, ikuꝑaka Tuꝑarāte ārika:

—Mi'i imaki Yimaki wātaka ñoñuka. Jia j̄jimaka ñime mika,— kire kēr̄ika.

Satanáre korikoḽeka Jesúre ba'iaja baarika ñaokaro'si
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² Topi mae ḽo'imajamatorā Jesúre ke'ewa'rika Espiritu Santo.
¹³ I'supaka kire kibaaka ḽoto i'ḽarā ḽo'imajarakar̄imi Jesúre torā imataḽaaka. Torā kimaaka ḽoto, “¿Yaje ritaitaka Tuḽarāte takaja yi'yuka kime?”, āriwa'ri kire korir̄i Satanáre kiḽō'irā ḽemakotowirika. I'supaka kire kibaako'omakaja ba'iaja baaberikaki Jesús. Supabatir̄oaka ḽo'imajamato imaeakarō'ō simamaka, werika wa'iro'sitakaja imaeakarō'ō simako'omakaja ángelr̄akare kire ñar̄ir̄ioyika.

Galilea ka'iarā mamar̄itaka Jesúre wār̄ōū'mueka
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Juanre wēkomaka imariwi'iarā Herodete tar̄ujeka be'erō'ō Galilearā Jesúre a'rika. Torā keyaeka ḽoto, “Ikupaka Tuḽar̄arika bojariroka ima”, āriwa'ri ḽo'imajare kiwār̄ōeka. ¹⁵ Torāj̄irā mae,

—Mae sarā seyar̄ukia, koyija sajariwa'yu, mamarokapi Tuḽarāte ḽo'imajare jā'meū'mur̄ukia. I'supaka simamaka ba'iaja mija baaika i'yoḽiḽaraka saja'atagir̄i, Tuḽar̄arika bojariroka takaja mija ā'mitir̄iḽeabe kirir̄i mija imaokaro'si,— āriwa'ri nare kiwār̄ōeka.

Wa'ibaarimaja imaeakar̄ite Jesúre akaeka kika wār̄ūrimaja nimaokaro'si
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ I'toj̄irā mae, Galilea ḽa'war̄iḽeḽi a'ririḽaraka, Simón, supabatir̄i kibe'erō'ōkaki Andrés wa'ibaarimaja imaeakar̄ite Jesúre ñatōḽoeka. I'supakaja ḽa'warā wāḽua taabaraka nimaekarō'ōrā napō'irā keyaeka.
¹⁷ Napō'irā eyatir̄i,

—Dajoa yika. Wa'ibaarimaja imariḽotojo, mae ḽuri yire ā'mitir̄iḽeawa'ri, ḽo'imajare yiro'si rēarimaja mijare ñimar̄ūjer̄āñu,— nare kēr̄ika.

¹⁸ I'supaka nare kēr̄ika ḽotojo sar̄aja nawāḽua yiatatir̄i kika na'rika.

¹⁹ Topi ate sa'riwa'ribaji a'ririḽaraka, Santiago, kibe'erō'ōkaki Juanka nimaeka ḽoto Jesúre nare ñatōḽoeka. Ir̄i'ḽarā nimaeka Zebedeo makarā. Kūmuarā wāḽua j̄iebaraka nimaeka. ²⁰ I'supaka imaeakar̄ite ñatōḽotir̄i nare kiakaeka. I'supaka nare kēḽakā'ā kika na'rika narō'si mae. I'supaka simamaka nakūmuarā napaki Zebedeore tuika, kire jey-obaarimajap̄it̄iyika.

Satanárika ima ña'r̄ij̄āikakite Jesúre j̄ieka
(Lc 4.31-37)

²¹ Galilea ḽa'warō'ōḽi a'ritir̄i Capernaúm wejearā kika wār̄ūrimajap̄it̄iyika Jesúre eyaeka. Judiotatar̄ite j̄ēr̄itaroyikar̄imi simaeka ḽoto nar̄ēr̄iriwi'iarā Jesúre kākaeka. Torā kākatir̄i mae ḽo'imajare kiwār̄ōū'mueka. ²² Tuḽarāte kire ā'r̄ir̄ijayu upakaja jia nare kiwār̄ōeka ā'mitiritir̄i, “Kiwār̄ōika upaka wār̄ōir̄ate ā'mitirikoribeyurā yija ime. Jia wājit̄aji ḽuḽajoaiki imar̄i tēr̄itaka wār̄ōrimaji kime”, nar̄iḽuḽajoeka.
²³⁻²⁴ I'supaka nimaekarō'ōrā ir̄ir̄ika Satanárika ima ña'r̄ij̄āikakite imaeka.

—Jesús, Nazaretkaki, ¿dakoaka mika yijareka imamaka, yijare mijo'ayu? ¿Kōḽakaja yijare riatat̄iyar̄iji mi'tayu bai je'e? Mire ñiawār̄ūyu, Tuḽarāte ḽūataekaki mima imar̄i, ba'iaja baakoribeyuka mime,— Jesúre kēr̄ika akaserebaraka.

²⁵ I'supaka kēḽakā'ā,

—Mijaiasi. Kire mija'atabe,— Jesúre kire ārīka.

²⁶ I'tojite mae ɸo'imajire taratatirā jājia akasererikapi ikipi Satanárika kireka ima ɸorika. ²⁷ I'supaka ima ĩakoriberikarā imarī, ritaja torā imaekarāte marākā'ā baawārūberijīka najarika. I'supaka imawa'ri, natiyiaja ikupaka narību'aeka:

—¿Marākā'ā kibaayu? Mamaka wārōrimiji simarijiyu. I'supakajaoka kijā'meika upakaja Satanárika ima ɸariji kire yi'yua,— ɸo'imajare ārīka.

²⁸ I'supaka kibaekarō'ōjite ritaja Galilea ka'iakarāre sōrīɸataeka.

Pedro mañeko wāmarīa imaekakote Jesúre tāāeka

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ I'supaka baaweatirā Jesúre ɸoriwa'rika narērīriwi'iareka kimaekarō'ōɸi. Santiago, Juan Jesúka a'rikarā Simón, Andréka I'ɸarārika wi'iarā. ³⁰ Torā neyaeka ɸoto ikupaka Jesúre narīka:

—Simón mañeko wāmarītaka imako. Supa imarī koɸeyurūkiareka takaja ɸeyuko koime,— narīka.

³¹ Topi koɸō'irā eyatirā koɸitakarā ñi'atirā kore kibaimi'mataeka. I'supaka kore kibaeka ɸotojo wāmarīa koimakopeka koreka o'rika. I'supaka jariwa'ri, nare ba'ariji'abaraka koimaeka mae.

Rīkimarāja risirika nareka imamaka wāmarīa imaekarāte Jesúre jieka

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² I'sirīmi aiyate ka'raeka be'erō'ō rīkimarāja jīñurā, Satanárika ima ña'rījāikarāteoka Jesús ɸō'irā ne'eeyaeka. ³³ Nimaupatiji i'sia wejekarā rērīkarā kimaeka wi'ikoɸerekarā. ³⁴ I'supaka nabaamaka, ritajakaka risirika nareka imaekarāte kijieka. Supabatirāoka Satanárika ima ña'rījāikarāte jiebaraka, “Tuɸarā Maki mime”, kire ārīwārūrūkirā ni-mako'omakaja, sakijairūjeberika.

Galilea ka'iarā tuɸaraka, judiorākare rērīriwi'iarā Jesúre wārōroyika

(Lc 4.42-44)

³⁵ Topi ate, bikitojo ñamiji ɸo'imajamatorā Jesúre a'rika, Tuɸarāka jairī. ³⁶ I'supaka baarī ke'rika be'erō'ō kimabepakā'ā ĩawa'ri, Simón kijeyomarāɸitiyika kire mo'arī na'rika. ³⁷ Supa imarī, kimaekarō'ōrā eyatirā,

—Ritaja ɸo'imajare mire mo'ayuma,— kire narīeyaeka.

³⁸ I'supaka kire narīko'omakaja ikupaka nare kiyi'rika:

—Dajoa, apewejeaerā Tuɸarārika mabojataɸarī, i'supakaro'siji yi'taeka simamaka,— nare kērīka.

³⁹ I'supaka nare kērīka be'erō'ōɸi Galileaka'ia ritatojo kijey-omarāɸitiyika kituritapaeka mae. I'supaka tuɸaraka torā narērīriwi'ia imaekarō'ōrā rakakaja kiwārōroyika. I'supaka baataɸabaraka Satanárika ima ña'rījāikarāteoka kijieka.

Kiɸo'iarā kāmia ɸo'ijirikakite Jesúre jieka

(Mt 8.1-14; Lc 5.12-16)

⁴⁰ I'supaka turitapaabaraka kimaeka ɸoto kiɸo'iarā kāmia ɸo'ijirikakite* Jesús ɸō'irā etaeka. Kiɸō'irā etatirā, kiwājitāji kiñukurupaeka kire jiyiɸupayeewa'ri. I'supaka baatirā ikupaka kire kērīka:

—Yire mijeriyapaye'e, yire mijiebe.—

⁴¹ I'supaka kēpakā'ā, Jesúre kire wayuñaka mae. Supa imarī kire rabetirā ikupaka kire kērīka:

* 1:40 Leproso

—Ā'ā yiyapaika sime. I'supaka simamaka jia mijape mae,— kire kērīka.
 42 I'supaka kire kērīkarō'ōjiteje kāmia kireka imakopeka yayaeka.
 43-44 I'supaka imakopekakite a'rirā baaeka ruḡu ikupaka Jesúre kire ārika:
 —Mia'mitiḡe. Mire yibayaika majaroka ritaja ḡo'imagare bojapibabekaja, wārūaja a'ritirā miḡo'ia mibeape kurarākakakite. Kire samibeawearāka ḡoto Moisés imaekakite nare jā'meroyika upakaja mibaabe. I'supakajaoka jia miḡo'ia jayua imarī, j̄jimaka imawa'ri ī'parā wī'ñaka wēkoakaka Tuḡarāro'si kurare joejirā kire mijibe. I'supaka kibaarāka be'erō'ōḡi, “Kāmika rataki imakoḡeroyirapakiji jia kiḡo'ia jayu mae”, ḡo'imagare mireka āriwārūrāñu,— kire kērīka.

45 I'supaka kire kērīko'omakaja ritaja ḡo'imagare sakibojapibapataeka. I'supaka kēñua ā'mitiritirā, Jesús ḡō'irā rīkimarāja ḡo'imagare rērīka kire ĩarika yaḡawa'ri. I'supaka nimaeka simamaka, wejeñe'metājirā ḡuri kituriberiroyika. I'supaka simako'omakaja rīkimarā ḡo'imagare imabeyurō'ōrā ḡuri kituritaparoyika. I'supaka kimaroyika simako'omakaja ritaja wejekarā rīkimarāja ḡo'imagare kiḡo'irā etaeka.

2

Ritaja kiḡo'ia rī'mepatabeyuka imariḡotojo ōñia imaekakite Jesúre jieka (Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

1-2 I'supaka ñoapañaka kimatapaeka be'erō'ō, Caḡernaúm wejearā Jesúre ḡe'rietaeka ate. I'supaka simamaka ā'mitiritirā, rīkimarāja ḡo'imagare kiḡo'irā rērīka mae. I'supaka baawa'ri wi'ia ḡurutērībakarāja nimaeka. I'supakajaoka simaeka ḡeḡeḡe'rōtopioka koḡereka wā'ta. I'supaka nimamaka nare kiwārōeka mae. 3 I'supaka baabaraka kimaeka ḡoto botarakamarāre kiḡo'irā etaeka. Ritaja kiḡo'ia rī'mepatabeyukate* kiḡeyurūki ḡemapi ne'era'aeka. 4 Rīkimarāja ḡo'imagare imaeka imarī marākā'ā baatirā kākawārūberīwa'ri, wi'ipema ī'rātiji imaekarō'ōrā kire ne'emirīwa'rika. Toḡi mae, Jesúre imaeka ko'apito wi'irupututua napoaka. I'supaka baatirā kiḡeyurūkiapi Jesús ḡo'irā kire naja'aruetaeka. 5 “Jia yire yi'riwa'ri, i'supaka nabaayu”, nareka kērīḡupajoaeka. I'supaka ḡupajoabaraka,

—Yijeyomaki, mae ba'iaja mibaaikareka mireka sayijieyu,— ritaja kiḡo'ia rī'mepatabeyukate kērīka.

6-7 I'supaka kire kērīka ḡoto, ikupaka ḡupajoabaraka Moiséte jā'meka wārōrimajare ruḡajiyeka: “¿Dako baaerā i'supakataka ī'ire jaiyu je'e? I'supaka āparaka 'Tuḡarā upakatakaja ñime', kiḡōrīkoḡeyu ruku bai je'e. Tuḡarā ī'rīkaja imaki ba'iaja mabaaika j̄jewārūrimaji”, narīḡupajoaeka. 8 I'supaka ḡupajoabaraka nimaeka Jesúre ōrīwārūeka.

—¿Dako baaerā supa mija ḡupajoayu? 9-10 ¿Diroka kire ñarījīkareka jia mija ḡuparijīñu ruku? “Ba'iaja mibaaikareka jia mijayu mae”, kire ñarījīka, “¿Yaje rita kire kērītiyayu?”, ni'ioka āriwārūberījīka sime. “Mi'mitirā, miḡeyurūkia me'ewa'ḡe”, kire ñarījīka ḡuri ñañu upakaja simamaka ĩatirā “Rita kēñu”, yireka mija āriwārūñu. ḡo'imaja Ma'mi ñimamaka, Tuḡarāte yire ḡūataeka ika ka'iareka ba'iaja ḡo'imagare baaika yij̄jeokaro'si. Supa imarī “Rita, i'supaka kibaaokaro'si Tuḡarāja kire jā'meiki”, yireka mija āriwārūerā, ikupaka mijare yibeaeerā baayu,— nare kērīka.

Torājirā mae, ritaja kiḡo'ia rī'mepatabeyuka imaekakite ikupaka kērīka:

* 2:3 Paralítico

11 —Mi'mirĩkatirā mipeyurũkia me'epe'riwa'pe miwi'iarā,— kire kērika.

12 Suḡa kērika ḡotojo kimi'mirĩkaeka. Po'imajare rĩkimarāja ĩaeka wājitāji mi'mirĩkatirā, kipeyurũkiapitiyika kĩporiwa'rika. I'suḡaka nare kibaabeamaka ĩatirā ritaja torā imaeakarā ḡo'imajare jĩjimaka jarika. Suḡa imarĩ Tuḡarāreka jia ḡuḡajoawa'ri ikuḡaka narĩka:

—Jiitakaja Tuḡarāte baaika maekaka ḡuri samaiyu. Ikuḡaka kibaaika ĩakoribeyurā maimaroyirape ruḡu,— narĩka.

*Levíre, “Dajoa yika wārũrimaji mimaerā”, Jesúre ārĩka
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)*

13 Torājĩrā ate, Jesúre ḡa'warijerā a'rika. Rĩkimarāja ḡo'imajare kĩḡō'irā etamaka, Tuḡarārika nare kiwārōeka. 14 Suḡa nare baaweatirā, toḡi o'riwa'rikōrĩ Levĩ, Alfeo makire kĩatōḡoeka. Romatatarā ĩḡarimarāro'si niñerũ† jēñeĩjirũkirō'ōrā ruḡaki. Naro'si i'suḡaka baarimaji imarĩ, ritaja ḡo'imajare impuesto kĩjirũjerijarika. Kire ĩatōḡotirā ikuḡaka Jesúre ārĩka:

—Dajoa yika.—

I'suḡaka kēḡakā'ā ā'mitiritirā, Levĩre Jesúka a'rika mae.

15 Kika ke'rika simamaka kiwi'iarā eyatirā Jesúre kika ba'aeka. I'suḡakajaoka rĩkimarāja Romawejeakarā ĩḡarimarāro'si nañu uḡakaja wḡa jēñeĩjirimajare, suḡabatirā aḡerā “Ba'iaja baarimaja nime”, ḡo'imajare ārĩroyikarā ḡariji Jesúka ba'aekarā. I'suḡaka nabaaeka kire ā'mitiripēairā jariwa'ri. Suḡabatirā kika wārũrimajaoka imaeakarā naka. 16 Jesúre i'suḡaka baabaraka imaeka ḡoto fariseokaka ḡuḡajoairā imarĩḡotojo, Moiséte jā'meka wārōrimajare nare ĩaeka. Nare ĩatirā, ba'iaja baarimajaka imarika yaḡabeyurā imarĩ, Jesúka wārũrimajare ikuḡaka narĩka:

—¿Dako baaerā ba'iratarāka mijare wārōrimajire ba'ayu?— narĩka.

17 I'suḡaka naḡakā'ā ā'mitiritirā, ikuḡaka Jesúre nare yi'rika:

—Jia dako risirijiyumarĩaja imarā ḡuri ĩkobaarimajire yaḡabeyurā. Wāmarĩa imarā ḡuri ĩkobaarimajire nare ĩkobaarika yaḡairā. I'suḡakaoka sime yiro'si. “Ba'iaja baabeyurā yija ime”, āñurāte jeyobaaokaro'simarĩa yi'taeka. “Ba'iaja yija baarijayuareka i'yoa yija ime”, āñurāte ba'iaja baaika naja'ataokaro'si yi'taeka. I'suḡaka simamaka naka ñimarijaju,— nare kērika.

*“¿Marākā'ā simamaka, ba'abekaja imatirā Tuḡarāka jairika sime?”,
ārĩwa'ri Jesúre najērĩaeka*

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

18 ĩrākuri, Juan ruḡuko'a jũjerimajika wārũrimaja, suḡabatirā fariseokaka ḡuḡajoairā ĩrārĩmi Tuḡarāte takaja ḡuḡajoabaraka ba'abekaja imaroyikarā. I'suḡaka nimarijajua ĩairā imarĩ, ikuḡaka Jesúre najērĩaeka ĩrārimarā:

—Juanre wārũekarā Tuḡarāte takaja ḡuḡajoabaraka nimarĩmi ba'abeyurā. I'suḡakajaoka fariseokaka ḡuḡajoairāte ime. ¿Dako baaerā mika wārũirā ḡuri i'suḡaka baabeyurā je'e?— kire narĩka.

19 I'suḡaka naḡakā'ā ikuḡaka nare kērika:

—Ikuḡaka sime. Naḡitañi'aika niaerā no'yibojairā ḡuri sĩawa'ri jĩjimaka imarā. Kika nimarō'ōjite takaja jĩjimakaḡi kika naba'ayu ruḡu. I'suḡakajaoka imarā nime yika wārũrimaja. Yika wārũbaraka nima ḡototakaja jĩjimaka ba'abaraka nime ruḡu. 20 Yire nañi'arāñurĩmi ḡuri,

† 2:14 Impuestos

yika nimabesarāka simamaka, ba'iaja p̄p̄ayurā nima imarī, ba'abekaja nimarāñu.

²¹ Aperoka ā'mitirikōrī je'e: Saya bikijakaka, mamakapi mapāijī'aberijika. Mamaḡāipi samapāijī'ajika, samajūjeika ḡoto, baie'ewa'ri bikijakato beriwa'ri jā'ribaji sajarijika simamaka. Ikuḡaka ā'rikopakaja sime saya bikijakakapi mijare yibojawārōika: Mamakukukaka majaroka mijare yiwārōika mamarī imara'aekakuku p̄tityika mija p̄p̄ajoarukea'si.

²² Ā'mitirikōrī je'e: Iyaokoa mamaka ima wa'ibikirāwēko ajea bikijaka baaeka wajorā map̄aberijika. Bikijaka wajorā samap̄aamaka berijika simamaka.† I'suḡaka simako'omakaja i'suḡakarāja samap̄aajika, sarāja saririjīñu. I'suḡaka simamaka, mamaka ima iyaokoa wa'ibikirāwēko ajeakaka baaeka mamawajorā samap̄aajikareka jia simajīñu. Ā'mitirikōrī je'e: mamakukukaka majaroka mijare yiwārōika ā'mitirip̄eatirā, bikija mamarī mija baaroyika up̄akatakaja baabekaja mija imabe, — nare kērīka.

Jērītarīmi simako'omakaja Jesúka wārūrimajare trigo rika e'etirā ba'aeka (Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Judiotatarāte jērītaroyikarīmi rioa imaekarō'ōpi Jesúre tērīo'rika kika imaekarāka. Torā a'ririjaparaka kika wārūrimajare ōterikia e'etirā naba'aeka. ²⁴ I'suḡaka sanaba'amaka ĩatirā, fariseokaka p̄p̄ajoairā ikupaka Jesúre najērīaeka:

—Yaje. Jērītarīmi ba'iraberika imabeyua. Mika wārūrimaja ōterikia e'etirā naba'aika, ba'irabeirā up̄aka nabaayu. Irīmi i'suḡaka baarika jājika maro'si sime,— fariseokaka p̄p̄ajoairāte ārika.

²⁵ I'suḡaka kire narīko'omakaja ikupaka nare kiyi'rika:

—Davidka imaroyikarā ba'arika naro'si imabep̄akā'ā kēsia imawa'ri, marākā'ā nabaeka ḡyaje mija ōñu je'e? ²⁶ Ā'mitirikōrī je'e: Tuparāte jiyip̄up̄aka ōrīriwi'ia ajeakaka baaeka imaroyika ḡoto, kurarāka ĩp̄amaki imatiyaiki Abiata wāmeiki kimaeka. Kēsirabawa'ri Tuparāte jiyip̄up̄aka ōrīriwi'iarā kākatirā p̄an imatiyaika Tuparāte jia baawa'ri naḡāāroyikakaka Davidre ba'aeka. Moisés imaroyikaki kurarāka imarātakaja “Sanaba'arū”, kērīka simako'omakaja i'suḡaka kibaaeka. Sakiba'aeka ḡoto kijeyomarāteoka Davidre saji'aeka. I'suḡaka nare kirup̄utamaka ĩatirā, Tuparāte kire boebariberika,— nare kērīka.

²⁷ I'suḡaka nare ārīweatirā, ikupaka Jesúre nare ārika ate:

—Jia ḡo'imajaro'si simaerā Tuparāte jērītarīmi baaeka. “Jērītarīmi nimarūkiakaka takaja yi'paraka ḡo'imajare imarāñu”, ārīwa'rimarā Tuparāte nare ḡo'ijiaeka. ²⁸ Suḡa imarī Po'imaja Ma'mi n̄imamaka, jērītarīmi imarikakaka Tuparāte yire jā'mewārūrūjeka. I'suḡaka n̄ima simamaka, “Ikuḡaka irīmi mija baabe, ika p̄uri jiamarā ima”, ārīwārūiki n̄ime,— nare kērīka.

3

Kipitaka baikōkotaeka imaekakite Jesúre jieka (Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ I'sia be'erō'ō narērīriwi'iarā Jesúre kākaeka ate. Torā ĩrika kipitaka baikōkotaekakite imaeka. ² Jesúre torā kākamaka ĩatirā ikupaka fariseokaka p̄p̄ajoairāte ikupaka p̄p̄ajoaeka: “Jērītarīmi

† 2:22 En el proceso de fermentación, vino nuevo hace inflar la bolsa de cuero. Si el cuero de la bolsa es viejo y no flexible, puede reventarse.

ba'irabebeyurā maima simako'omakaja, ¿kipitaka baikōkotaekakite Jesúre jierāñu ruku?", kireka narīpupajoaeka. "I'sirīmi i'supaka kibaarākareka, kire mokabaarāñu. 'Tuṣarāte Moisés imaekakite o'orūjeka yi'riberiwa'ri ba'iaja kibaayu', marīrāñu", narīpupajoaeka. ³ I'supaka napupajoako'omakaja ikupaka Jesúre ārika kipitaka baikōkotaekakite:

—Po'imaja wājitāji mimi'mirīkabe.—

⁴ I'supaka kire āriweatirā, ikupaka Jesúre ārika torā imaekarāte:

—¿Marākā'ā jērītarirīmi nimarijarirū āriwa'ri Tuṣarāte i'sirīmi maro'si ṣo'ijiaeka je'e? ¿Jía, ba'ia, supabatirā ṣo'imajare tāārika, nare jāārika, diba'i jībaji ima je'e?— nare kērīka.

I'supaka nare kērīko'omakaja okamarāja kire na'mitirika. ⁵ I'supaka nimamaka boebakapi nare ĩabaraka, ba'iaja kipuparika simaupakaja kipitaka baikōkotaekakite nawayuĭabepakā'ā. I'supaka imariṣotojo mae ikupaka kire kērīka:

—Mīpitaka mitīpatabe.—

I'supaka kire kērīka ṣotojo kipitaka tīpatatirā jia kijarika mae.

⁶ I'sia kibaamaka ĩatirā fariseokaka ṣupajoairāte ṣoriwa'rika Herodes ṣo'imajariṣitiyika jaiokaro'si. "¿Marākā'ā baatirā Jesúre majāājñu?", āriōkaika naka najaibu'aeka.

Rīkimarāja ṣa'warijerā Jesúre imaekarō'ōrā ṣo'imajare kipō'irā etaeka

⁷ I'sia be'erō'ō kimaekarō'ōṣi ṣoriwa'ritirā Galilea ṣa'warijerā Jesúre a'rika kika wārūrimajariṣitiyika. Torā ke'rika ṣoto tokarā ṣariji rīkimarāja ṣo'imajare kika a'rika. ⁸ Torājīrā mae, "Jiitaka Jesúre baabearijayu", ṣo'imajare āpakā'ā ā'mitiriwa'ri, rīkimarāja ṣo'imajare kipō'irā etaeka. Judea, Jerusalén, Idumea, Jordánria i'siṣe'rōtorā, Tiro supabatirā Sidónkarā nimaeka. I'siaraka wejekarā ñoakurirā imarā imariṣotojo kire ĩarī netaeka. ⁹⁻¹⁰ I'supaka netaeka imarī, rīkimarāja jīñurāte tāārijayuka kimamaka, "Kire yija rabejīkareka, jia yija jarijñu", āriṣupajoawa'ri kire naraberiyapaeaka. I'supaka simamaka kika wārūrimajare ikupakā'ā kērīka: "Kūmua mija mo'abe, ṣo'imajare rīkimarāja yire rabewā'imarīrijitoika simamaka. Yire natērītajīkareka kūmuarā yijājñu", nare kērīka.

¹¹ Supabatirā Jesúre ĩatirā Satanārika ima ña'rījāikarā ĩ'rīka upakaja kiwājitāji ñukurupatirā ikupaka nakasereroyika:

—Tuṣarā Makitakiji mime,— kire narīka.

¹² I'supaka napakā'ā,

—Po'imajare samija bojaṣiba'si,— jājirokapi nare kērīroyika.

Īṣoū'ṣuarāe'earirakamarā kika wārūbaraka imarūkirāte Jesúre wā'maeka
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³⁻¹⁵ I'sia be'erō'ō ĩmimāṣemarā mirīwa'rirā kibaaeka ṣoto, kire jiyuekarakamakire kiakaeka. ĩmimāṣemarā kika neyaeka ṣoto ĩṣoū'ṣuarāe'earirakamarāre kiwā'maeka kijeyomarāro'si. I'supaka nare baatirā, "Yirika ṣo'imajare wārōtāṣarī mijare yīṣūatarāñu. Supabatirā Satanārika ima ña'rījāirāte ṣo'imajareka 'Mija ṣoṣe', mija ārīrāka upakaja naporirāñu", nare kērīka. ¹⁶ Īṣoū'ṣuarāe'earirakamarā kiwā'maekarā ikupaka nawāmea imaeka: Simón wāmeikiteje ĩṣaroka wāmeiki kimarika yaṣawa'ri, Pedro Jesúre kire wāmejī'aeka. ¹⁷ Aṣerā kijeyomarā wāmea ikupaka imaeka: Santiago, kibe'erō'ōkaki Juanṣitiyika, Zebedeo makarā nimaeka. ĩ'rā ĩṣarāte Boanerges Jesúre wāmeyeeka. Nokapi

samarijikareka, “Wīpo makarā”, ārika simaeka. ¹⁸ Apeṛā imaekarā: Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Alfeo maki Santiago, Tadeo, supabatirā imaekaki, Simón, Celotekaka puṇajoeka mirāki. ¹⁹ Supabatirā Judas Iscariote. Iki imaerā baeekaki Jesúre bojajārimaji.

“Satanárikapi Jesúre ba'irabeyu”, āriwa'ri kire nokabaaeka

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23)

²⁰ Nare e'eweatirā, kika wārūrimajaka wi'iarā ate Jesúre pe'rika. Torā neyaka poto rikimarāja po'imajare napō'irā rērika ate. Supa imarī no'o'jiteoka maba'awārūberijika naro'si simaeka. ²¹ I'supaka kire nabaaika ā'mitiriwa'ri, “Jiamarīa puṇajoaiki kime je'e mae”, kirīāre kireka ārika. Supa imarī kire akarī netaeka nawi'iarā kire e'ewa'yaokaro'si.

²² Moiséte jā'meka wārōrimaja Jerusalēnpi etaekarā ikupaka Jesúreka ārikarā:

—Satanárika ima īpamaki Beelzebú kipupakarā űarījāikaki kime. Supa imarī Beelzeburiakapi ba'iaja nareka űarījāikarāte kipoatayu,— āriwa'ri ba'iaja kireka najaika.

²³ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, “I'supakamarīa sime”, āriwa'ri nare bojaokaro'si Jesúre nare akaeka:

—¿Yaje ikupaka kirikaja Satanáre baajīnu ruku? “Po'imajire ba'iaja jūaerā kireka miűa'rījāibe”, āriṇipotojo űmarākā'ā baatirā “Kireka miṇope”, āriwa'ri kirikaja kērīwārūjīnu ruku? I'supakamarīa sime.

²⁴ Ikupaka sime aṇea: Īrātata imariṇipotojo najāāribu'atirā, jia Īrātiji puṇaritiirā nimawārūberijīnu. ²⁵ I'supakajaoka simajīnu Īrāwi'irekaja imarāro'si. ²⁶ I'supakajaoka simajīnu Satanáro'si. Kirika imaka kijirijika jājimarīka jariwa'ri dakoa kibaawārūberijīnu,— Jesúre nare ārika.

²⁷ Ikupaka aṇeroka nare kibojaeka ate:

—Īrika o'yiokaki wi'iarā kiba'irījia ē'marī eyajikire, “Āja'a, miro'si simarū”, āriwa'ri kire ĩjiberijiki. I'supaka baabeyuka kimamaka, o'yiokakire werika baatirā, kire kipi'pejika be'erō'ōpi puri kiba'irījia kē'majīnu. I'supakajaoka sime yiro'si. Satanáre tēriwa'ribaji imaki imarī, Satanárika ima űarījāikarāreka yiṇoatarijayu. I'supaka baawa'ri kijā'mekoṇeirāte kiro'si yikūmuriarjayu. Supa imarī i'supaka yibaaokaro'si yire jeyobaabeyuka kime Satanás,— Jesúre nare ārika.

²⁸ Ikupaka nare kibojañujuka:

—Rita mijare űaűu. Po'imajare ritaja ba'iaja baarijayua, supabatirā ritaja ba'iaja Tuṇarāreka najaika, i'yoṇi'riwa'ri kire sanaye'kariarūjemaka, ye'kariawārūiki kime Tuṇarā. ²⁹ I'supaka simako'omakaja Espiritu Santorikapi Satanárika ima űarījāikarāre yijiemaka ĩatirā, “Beelzeburiakapi nare kijieyu”, āñurāte, ba'iaja nabaaika ye'kariaberijiki kime Tuṇarā,— Jesúre nare ārika.

³⁰ “Beelzebú kipupakarā űarījāikaki imarī, i'supaka Jesúre baawārūyu”, kireka ĩrārimakire ārika ā'mitiritirā, i'supaka Jesúre nare ārika.

“Ikupaka imarā nime yibe'erō'ōkarā, supabatirā yiṇakoarā”, Jesúre ārika
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Torā po'imajaka jaiabaraka Jesúre imaeka poto kipakore etaeka, kibe'erō'ōkarāṇipitiyika. Torā eyatirā pēterāja natuika. Pētepi imatirā kire nakarūjeka. ³² I'supaka napakā'ā Jesús wā'tarā ruṇataekarāte ikupaka kire ārika:

—Mipako, mibe'erō'ōkarāpitiyika pēterā imarā. Mire niariyapayū nañu,— kire narīka.

³³ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka:

—¿Mako koime yipako? ¿Nirā nime yibe'erō'ōkarā? Mae mijare yibo-jaerā baayu.—

³⁴ Supa nare ārītirā kipō'irā rupaekarāte ĩabaraka ikupaka kērīka:

—Yibe'erō'ōkarā, supabatirā yipakoarājaoka mija ime yika imarā.

³⁵ Mia je'e, ikupaka sime: Tuparāte yapaika upaka yiyurā imarā yibe'erō'ōkarā, supabatirā yipakoarā,— nare kērīka.

4

*Ōterikia ōterimajire ōteika pupajoatirā Jesúre nare bojawārōeka
(Mt 13.1-23; Lc 8.4-15)*

¹ I'sia be'erō'ō Galilea pa'warijerā Jesúre wārōeka ate. Torā rīkimarāja po'imajare kipō'irā etaeka. I'supaka nimamaka ĩawa'ri kūmuarā kijāirupaeka. Po'imaja pūri nimaupatiji pa'warije ka'iareka oyiaja imaekarā. ² I'supaka nimamaka ĩrāba'ikakamarīapi bojawārōbaraka ikupaka nare kērīka:

³⁻⁸ —Ā'mitirikōrī je'e: Ōterimaji ōterikiyapea ōterī ke'rika. Sakiōterūkīrō'ōrā eyatirā sakitaaeka poto ĩrārī'o ma'arā jūjika wī'ñaka ba'aeka. Apea ña'rīka āta watopekarā kūpajī ka'ia imarō'ōrā. Torā ña'rīka wārūaja pu'rīripotojo aiyapeka sajoemaka jia rīkoariberiwa'ri sajīrika. Apea ña'rīka wī'siwatopekarā. I'supaka imaekarō'ōrā ña'rīka pūri pu'rīripotojo jia jājiberiwa'ri saruiberika. Apea jia ka'ia imaekarō'ōrā ña'rīka. I'suparō'ōrā ña'rīka pūri jia jājītirā pu'rika. Supa imarī ĩrārījūki treinta rakao sarikarika, aperiūki sesenta rakao, aperiūki pūri cien rakao rikarika,— ārīwa'ri nare kibojaeka.

⁹ I'supaka simamaka ikupaka nare kērīka mae:

—I'tojrāja sime sakaka majaroka. Samija ā'mitiriwārūye'e jia samija pupajoabe pūri,— nare kērīka.

*¿Marākā'ā simamaka bojawārōrikakakapi po'imajare miwārōyu? ārīwa'ri
Jesúre najērīaeka*

(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ I'sia be'erō'ō Jesúre ĩrīkaja imaeka poto kipō'irā imaekarā supabatirā kika wārūrimajapitiyika rērītirā ikupaka kire narīka:

—¿Marākā'ā ārīrika mibojawārōyu?—

¹¹ I'supaka napakā'ā, ikupaka nare kērīka:

—Bikija po'imajare sōrīberika simako'omakaja maekaka pūri ritaja kirirāte jā'mebaraka jia mija imaerā Tuparāte mijare sōrīrūjerijayu. Aperāte pūri kire ā'mitirīpēabeyurā nimamaka bojawārōrikakakapi yibojarījayu. ¹² Ā'mitirikōrī je'e, bikija Tuparā majaropūñurā no'oeka ikupaka āñua: “Sanīaika simako'omakaja ĩabeyurā upakaja nīmarījayu. I'supakajaoka yibojaika ā'mitirīyarīpotojo ā'mitirīpēabeyurā upakajaoka nīmarījayu. I'supaka imabekaja, kire takaja ā'mitirīpēairā imawa'ri, 'Ba'īaja yibaaika miye'kariabe', ārīwa'ri Tuparāte jēñeirā nīmājāaeka. I'supaka āñurā nīmarīkareka sareka nare kiwayuājāāeka”,— Jesúre nare ārīka.

“Ikupaka ārīrika sime ōterikia ōterimajire sōteika majaroka”, ārīwa'ri Jesúre nare sabojawapu'ataeka

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Supabatirā mae ikupaka Jesúre nare ārīka ate:

—¿Yaje ōterikia ōterimaji majaroka mija ōrīwārūbeyu bai je'e? I'supaka mijare yimajarobojako'a mija ōrīpūabesarākareka, aþea mijare yibojakoperākaoka mija ōrīpūabesarāñu je'e,— nare kērīka.

¹⁴ I'supaka ārītīrā ikupaka nare sakibojajiika:

—Ōterikia ōterimaji ārīwa'ri mijare yibojako'a Tuþarārika bojataþarimaji upakaja sime. Supa imarī Tuþarā majaroupakaja sime ōterikiyaþea.

¹⁵ Īrārīmarā þo'imaja imarā ma'arā ōterikiyaþea ña'ataeka upaka imarā. I'supaka imarā nimamaka Tuþarārika na'mitirikopeika be'erō'ō Satanāre nareka saye'kariayu, kūþajīi sanorīkopeikareka. ¹⁶ Aþerā þo'imaja imarā, āta watoþekarā kūþajī ka'ia imarō'ōrā ōterikiyaþea ña'rīka upaka imarā. Tuþarārika ā'mitiritirā jījimaka nimakoþeyu.

¹⁷ I'supaka nimako'omakaja Tuþarārika jia nare ña'rījāibeyurā imarī, nayī'yuapi ārīwa'ri oka nare imamaka, supabatirā sapareaoka aþerāte nare ĩariþe'yomaka, ñojimarīji Tuþarārika na'mitirikopeika naja'atayu.

¹⁸⁻¹⁹ Aþerā þo'imaja imarā wi'siwatoþekarā ōteriki yaþea ña'rīka upaka imarā. Tuþarārika ā'mitiriripotojo naþupakarāja jīitaka oyiaja imarika jitoirā nime. I'supakajaoka “Rīkimakaja niñerū yija rikarāka jia yija imarāñu”, āþaraka waþuju naþupaka nare þakiyu. I'supaka imawa'ri, sareka takaja þuþaribaraka imarijayurā imarī, Tuþarārika naye'kariyu.

Supa imarī saye'kariyurā imarī kiyapaika upakaja baabeyurā nime. ²⁰ Aþerā þuri Tuþarārika jījimakaþi ā'mitiririjayurā. Ikupaka nime: Jia ka'ikīrō'ōrā ōterikiyaþea ña'rīka jia jājia þu'riwa'ri rīkimakaja saruika.

Īrārījūki treinta rakao sarīkarika, aþerijūki sesenta rakao, aþerijūki þuri cien rakao rikarika. I'sia rikarika upaka imarā nime Tuþarārika jia ā'mitiripēairā. Jia kire yi'yurā imarī, kiyapaika upaka oyiaja baairā nime,

— nare kērīka.

Peria yaaboaika upaka þuþajoatirā, Jesúre nare bojawārōeka

(Lc 8.16-18)

²¹ Ikupaka nare kērīka ate:

—Peria mawāāyu, jia yaaboairō'ō imarika yaþawa'ri. I'supaka simamaka jotorokarā mu'aþāārūkimarīa sime. ²² I'supakajaoka sime ika mijare yibojaiika jia þo'imajare ōrīpūabeyua simako'omakaja Tuþarāja “Ikupaka sime”, kērīrāka þoto sanorīrāñu. ²³ Mijare yibojaiika jia mija ōrīwārūriyaþaye'e, jia samija þuþajoabe þuri,— nare kērīka.

²⁴ I'supakajaoka nare kērīka:

—Mijare ñañua mija ā'mitiripēabe. Samija ā'mitiripēaiika ko'aþitorāja, “Ikupaka simekā'ā”, mija ārīwārūokaro'si Tuþarāte mijare jeyobaarāñu. I'supaka þemawa'ribaji kibaarāñu jīitakarāja mijare jeyobaarūkika imarī. ²⁵ I'supakajaoka jībaji ōrīrika yaþawa'ri sā'mitiyukate sapemawa'ribaji sakiōñaokaro'si Tuþarāte kire jeyobaarāñu.

Sā'mitiripēariyaþabeyukate þuri kūþajī kiōrīkopeika, Tuþarāte kireka saye'kariarāñu,— nare kērīka.

²⁶⁻²⁷ I'supaka þuþajoatirā ikupakaoka Jesúre nare ārīka:

—Maipamaki Tuþarārīrā jīikuku kio'arūjerūkiakaka mijare yibojærā baayu mae. Ōterikiyaþea jia þu'yu upaka nime. Īakōrī je'e: Ōterimajire ōterikia ōteika be'erō'ō ñamiareka, ĩmiarekaoka, kikāñu þoto, kārībeyuka

kima potooka sakipu'rirūjemakamarīa pu'ritirā, saḡu'riweiyu. I'suḡaka sime “Sōñu uḡakaja saḡu'yu ikuḡaka sime”, kērīberiko'omakaja. ²⁸ Jia ka'ia imawa'ri, sōñu uḡakaja jājia sajayurō'ōrāja pu'ririjayua sime ōterikia. Mamarī saḡu'yu poto ritabijīkaja sime. I'suḡaka sima be'erō'ō jo'babajijūki jariwa'ri saḡūñuayu. Torājirā kopakaja saruiyu mae. ²⁹ Ōterikia boḡakā'ā ĩtirā, “Saye'eye'e”, āriḡupajoatirā saba'ipite se'erī a'yu. Ōterikia pu'ririjayu uḡakajaoka sime Tuḡarārīrāro'si. “I'suḡaka sime”, narīwārūberiko'omakaja, Tuḡarāte yaḡaika uḡaka jia baairā nare kijarirūjerijayu,— nare kērīka.

*“Ōterikia mostaza wāmeijūki yaḡe uḡaka sime”, āḡaraka Tuḡarāte jā'merūkiakaka Jesūre wārōeka
(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)*

³⁰ Aḡeroka ikuḡaka nare kibojaeka ate:

—Tuḡarāte ritaja kirirā imarāte jā'merūkiakaka jiiḡaji mija ōñāokaro'si, ikuḡaka majaroka mijare yiwārōerā baayu. ³¹ Ōterikia mostaza yaḡea moteika uḡaka nime Tuḡarārīrā. Ritaja aḡea ōteriki yaḡea kūḡajībajirījiaka sime mostaza yaḡea. ³² I'suḡaka simako'omakaja saḡi pu'ritirā aḡea ōteriki tērīwa'ribaji ĩmirā saḡu'riweiyu. I'suḡaka imawa'ri rikimakaja ñoaka sarīpia imamaka ijia jājia yaaika poto wī'ñaka sarā ru'yu. Ā'mitirikōrī, i'suḡakajaoka nime Tuḡarārīrā narō'si. Mamarī rikimamarīrāja kire ā'mitiripēairāte imako'omakaja, sabe'erō'ōbaji ḡuri rikimarāja kire ā'mitiripēairāte imarījarirāñu,— nare kērīka.

³³ Norīwaḡu'ataekarō'ōjīrā, i'suḡaka rīkimaka majarobojarikapī ḡo'imajare kibojawārōroyika. ³⁴ I'suḡakapī oyiaja ḡo'imajare kiwārōroyika. Suḡa simako'omakaja ĩrīkaja kika wārūrimajapitīyika kimaroyika ḡoto ḡuri, bojawārōrirokakaka jia nare kibojawaḡu'ataroyika.

*Werika wejea nare baaeka Jesūre o'ataeka
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)*

³⁵ I'sirīmiji na'irā simaeka ḡoto ikuḡaka kika wārūrimajare Jesūre ārīka: —Dajoa, ḡa'wa mawaata'riwa'rīrā.—

³⁶ I'suḡaka kēḡakā'ā, ḡo'imajare a'ribojaweatirā, Jesūre jāmaeka kūmurā najāika. Suḡa imarī saḡi naka ke'rika mae. Aḡea kūmuareka imaekarāoka nabe'erō'ō tērīwa'rikarā. ³⁷ Torā natērīrijarika ḡoto jājia wīrōa baeū'mueka. Sabaemaka jājia ḡakuwa'ri kūmuarā jimarīa okoa jāika. Suḡa imarī kūmuarā okoa ḡurueka mae. ³⁸ I'suḡaka simako'omakaja kiruḡuko'a ñu'takarā ḡeatatirā kūmūi'toḡearā Jesūre kārījāmaeka. I'suḡaka kimamaka ĩtirā, kika wārūrimajare kire tōrōeka.

—Mia'mitipe wārōrimaji. Maña'mirā baayu. ¿Jia bai miro'si sime je'e?— kire narīka.

³⁹ I'suḡaka naḡakā'ā ā'mitiriwa'ri, mi'mirīkatirā ikuḡaka kērīka:

—Mibaea'si wīrōa, i'suḡakajaoka ḡakuri,— sakēḡakā'ā so'rika mae.

Wīrōa baetiyika, suḡabatirā okoa ḡakurimarīa jarika ⁴⁰ Torājirā mae, —¿Dako baaerā mija kīkiko'o je'e? ¿Jia yire yi'riberīwa'ri “Yijare ĩarīrīwārūiki kime”, yireka ārībeyukajirā mija ime bai?— nare kērīka.

⁴¹ I'suḡaka kērīko'omakaja jimarīa ḡuḡatawa'ri, “¿Maki kime ruku ĩ'ŧ? Wīrōa, okoa ḡarīji kire yi'yua”, āḡaraka najērīabu'aeka.

5

Gerasa ka'iareka Satanárika ima ña'rjãikaki majaroka
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ I'supaka simaeka be'erō'ō Jesúre kika imaekarãpitiyika Gerasa ka'iarã tẽrẽyaeka. ² Tẽrẽyatirã Jesúre marĩwa'rika poto írĩka Satanárika ima ña'rjãikakite kire torika. Majaka áta wi'iarã nataroyikarō'õpi Jesús pō'irã ketaeka. ³ Torã kimaeka wejabiritika upaka oyiaja imaroyikaki imarĩ. Perumijapi kire na'iperoyika simako'omakaja ñojimarĩji pi'peberikaki upaka kijariroyika. ⁴ Í'rãkurimarĩa kiãñaraka, kipitakaoka kire na'ipeko'omakaja sakitũrũtataroyika. I'supaka kimamaka po'imajare marãkã'ã kire baawãrũberiroyika. ⁵ I'supaka imaki imarĩ, ñmi, ñamioka, ñmima watopekarã, majaka nataroyikarō'õrã akaseretapabaraka kituritaparoyika. I'supaka imatapabaraka tĩmarĩji áta'pi kipo'ia kiwa'etaparoyika.

⁶ I'supaka kimaekarō'õpi Jesúre ãtirã kipō'irã kirĩrĩra'aeka. Kipō'irã eyatirã kiwãjitãji kiñukuru'paeka, “Marãkã'ã yibaaberijiki kime”, kipupaka kire ãrĩka simamaka. ⁷⁻⁸ I'supaka kimamaka, ikupaka Jesúre kire ãrĩka:

—Mia'mitipe Satanárika ima. Í're kipupakareka mimarō'õpi mi'ope,— kire kẽrĩka.

I'supaka kẽpakã'ã,

—Jesús, Tuparã tẽrĩrikaja imatiyaiki Maki mime. ¿Marãkã'ã yire mibaaerã baayu mae je'e? Tuparãte ãaika wãjitãji, “Ba'iaja mibaaika parea ba'iaja mire baabesarãki yi'i mae', yire mepe”,— akasererikapi Satanárika ima ña'rjãikakite ãrĩka Jesúre.

⁹ I'supaka kẽpakã'ã ikupaka Jesúre kire ãrĩka:

—¿Marãkã'ã miwãmea?—

I'supaka kire kẽpakã'ã,

—Legiõn ñime, rĩkimarã ba'irã yija ima simamaka.—

¹⁰ Supabatirã “Íka ka'ia'pi yijare mi'poata'si”, jimarĩ Jesúre kẽrĩrjarika. ¹¹ I'supaka simaeka poto nakoyikurirã rĩkimakaja ba'abaraka jẽjewẽkoa pa'ítaeka ñimajã'ãreka. ¹² I'supaka simamaka ikupaka Satanárika ima kire ãrĩka:

—Kireka yijare mi'poataye'e, “Jẽjewẽko pupakarã mija ña'rjãibe”, yijare mepe,— ãparaka kire najẽñeka.

¹³ I'supaka napakã'ã,

—Torã mija a'pe,— nare kẽrĩka.

To'pi mae ñmirĩjireka ña'rjãitiirã imako'pekarãre porika, jẽjewẽkoa imaekarã ña'rjãio'karo'si. Supa imarĩ jẽjewẽkoa dos mil rakamaki imaekarã Satanárika ima nare ña'rjãimaka jãjia narĩrĩwa'rika. Rĩrĩwa'ritirã pusipemarã eyatirã to'pi na'ña'rĩka pa'warã. I'supaka baawa'ri nimaupatiji na'ña'mipataeka.

¹⁴ I'supaka sabaamaka sãrĩrĩrimaja rĩrĩwa'ritirã, wejearã, wejematõrãoka po'imajare sanabojaeka. To'pi mae “¿Dakoa supa baaika?”, ãrĩwa'ri po'imajare ãarĩ a'rika. ¹⁵ Jesúre imaekarō'õrã eyatirã, ikupaka Satanárika ima kireka ña'rjãika imako'peroyikakite imamaka niaeka: “Jariroaka jããekaki, i'supakajaoka kimaroyika upakamarĩaja, jia kipupaka japakã'ã, ña'rĩyaaekaja ru'paki kime mae”, po'imajare ãrĩpupajoeyaeka. I'supaka kimamaka ãtirã, jimarĩa Jesúre nakĩkika “Tẽrĩritakiji kime”, ãrĩwa'ri. ¹⁶ Supabatirã Satanárika ima kireka Jesúre poataekakaka, supabatirãoka

jějewēkoa baaekakaka iāekarāte bojaeka aḗerāte. ¹⁷ I'suḗaka kibaaika ā'mitiritirā Gerasakarā Jesúre kikiwa'ri nawejeapi kipe'ririka nayapaeka.

¹⁸ I'suḗaka nimamaka toḗi pe'rira'aerā kūmuarā kijāika ḗoto ikupaḗa Satanārika ima kireka ḗoritapaekakite kire ārika:

—Mika a'ririka yapatyarji yiyapayu yi'ioka,— kire kērikoḗeka.

¹⁹ I'suḗaka kēriko'omakaja ikupaḗa Jesúre kire ārika:

—Yika a'pekaja, miwi'iarā miḗe'riwa'ḗe. “Yire wayuūaiki imarī, jia Maiḗamakire yire baayu”, āriwa'ri mirirāre mibojaokaro'si,— kire kērika.

²⁰ I'suḗaka kērika yi'riwa'ri kipe'rika. Pe'riwa'ritirā Decápolireka imaeka wejearā Jesúre kire baaeka majaroka kibojatapaeka. I'suḗaka kibaaeka ā'mitiritirā marākā'ā ḗo'imajare āriwārūberika, i'suḗaka ima ā'mitirikoriberikarā imarī.

Jairo makore Jesúre tāāeka
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Torājirā kūmua ke'rikapiji Jesúre pe'rira'aeka ate. Saḗi pe'rietatirā ḗa'warierā kirikamarika ḗoto, rikimarāja ḗo'imajare kipe'irā rērika.

²² I'suḗaka nimaeka ḗoto judiorākare rēriwi'i iḗamaki, Jairo wāmeikite Jesús ḗo'irā etaeka. Supabatirā kiwājitāji kiñukurupaeka. ²³ Supabatirā ikupaḗa kire kērika:

—Yimakore ḗuparirirā baayu. Miḗitaka koḗo'iarā mija'aḗearika yiyapatiyayu kojājiokaro'si,— kire kērika.

²⁴ I'suḗaka kire kēpakā'ā, Jesúre kika a'rika mae. Toḗi koḗakaja rikimarāja kīrika ḗo'imajare kika a'rika. ²⁵ Na'rika nawatopekapi i'ráko wāmarīa imaekakote torā imaeka. I'ḗoū'ḗuarāe'earirakakuri wejejē'rāka koeyawa'rika ḗu'uriweoko jisīa ka'wisijūabaraka. ²⁶ I'rikamarīa ikobaarūjekoperoyika. I'suḗaka nabaaika wapa koniñerū imakoḗeka ritaja nare kōjipataroyika. I'suḗaka baariḗotojo jā'rībaji kojaririjarika. ²⁷ I'suḗaka baabaraka koimaeka ḗoto “Wāmarīa imarāte jimarīa Jesúre bayayu”, ārika koā'mitiriroyika. I'suḗaka simamaka koimaeka wā'tarā Jesúre etamaka iatirā, rikimarāja ḗo'imajare imaeka watopekapi kipe'eterō'ōrā koeyaeka. ²⁸ Jesúre imaekarō'ōrā eyatirā “Kijariroaka yiraberākareka jia yijarirāñu”, kōriḗupajoaeka koḗuparō'ōḗi. I'suḗaka ḗupajoawa'ri kijariroaka korabeka mae. ²⁹ I'suḗaka kobaaeka ḗotojo koreka so'rika mae. “Risirika yireka imakoḗeika o'yua mae”, kōriwārūeka. ³⁰ Kijariroaka korabeka be'erō'ō, “Tērika ñimapi i'rikate tāāñu”, kipupakapi Jesúre āritika. Supa imarī jorowa'ritirā ikupaḗa ḗo'imajare kērika:

—¿Maki yijariroaka rabeko'oka?—

³¹ I'suḗaka kēpakā'ā kika wārūrimajare ikupaḗa ārika:

—Miḗo'irā rikimarāja imarā mire rabeirā. ¿Marākā'ā simamaka “¿Maki yijariroaka rabeko'oka?”, meñu?—

³² I'suḗaka kire narīka simako'omakaja ḗo'imajare iabaotabaraka kire rabekakite kimo'arijarika. ³³ I'suḗaka kimaeka ḗoto “Yi'i, risirika ñima yire o'yaokaro'si mire rabeko'oko”, āriḗupajoawa'ri kipe'irā koeyaeka. I'suḗaka koḗupaka imako'omakaja kire kikiwa'ri tarariḗotojo kiwājitāji koñukurupaeka. I'suḗaka baatirā kobaaeka upakaja kire kobojaeka. ³⁴ I'suḗaka kōpakā'ā, wayuūarimaji imarī, ikupaḗa kore kērika:

—Mae miā'mitipe yiwāyuūaiko. Yire yi'riwa'ri, jia mijayu mae. “Yirisirika yire o'yua”, āriwa'ri jijimaka miḗe'riwa'ḗe mae,— kore kērika.

³⁵ I'supaka kore kērika poto judiorākare rēririwi'i ĩpamaki Jairo wi'iakaräre etaeka. Torā eyatirā ikupaka Jairote narīka:

—Mimako pūpaririko'oko. “Yimakore mibayape”, wārōrimajire merīa'si mae,— kire narīka.

³⁶ I'supaka narīko'omakaja,

—Ba'iaja pūparibekaja, yire miyi'pe,— Jesúre kire ārīka.

³⁷ Pedro, Santiago, supabatirā Santiago rī'i Juan maekarakamarā tarāreje Jesúre akawa'rika. ³⁸ Naka a'ritirā, rēririwi'i ĩpamaki wi'iarā jimarīa oparaka nimaekarō'ōrā keyaeka. ³⁹ I'supaka nimamaka, ikupaka nare kērīeyaeka:

—¿Dako baaerā mija oyu? Pūpariribeyuko me'rōre ime. Kārīkako koime, — kērika oparaka imaekarāte.

⁴⁰ “Kopakaja pūpariritiyaekako koime”, ārīwa'ri Jesúre neeka. I'supaka nimamaka ĩatirā, nare kīporirūjeka. Supabatirā pūparirikakote imaeka kurarakarā kopakiarā, supabatirā kika imaekarā maekarakamarāpitiyika kikākaeka. ⁴¹ Naka kākatirā kopitakarā kore űi'atirā ikupaka kore kērika:

—Talitā cum, — kore kērika. (Mokarokapi marījīkareka, “Me'rō, mimi'mibe, mire űaűu”, ārīkwa sime i'siroka).

⁴² I'supaka kērika potojji mi'mirīkatirā, kojaarīkawa'rika. ĩ'pou'puarāe'earirakakuri wejejē'rāka eyawa'yuko koimaeka. Ōűia kojaripe'pakā'ā ĩawa'ri, marākā'āoka ārīwārūberijika najarika kika imaekarā, i'supaka ima ĩakoriberikarā imarī. ⁴³ I'tojite,

—Aperāte samija boja'si,— nare kērika.

Supabatirā ba'arika koro'si nare ke'era'arūjeka.

6

Nazaretwejarā Jesúre a'rika

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Torājirā mae, kika wārūrimajapitiyika Jesúre a'rika, kime'rārī kimaeka wejarā. ² Torā eyatirā jērītarīmi simaeka poto po'imajare kiwārōū'mueka judiorākare rēririwi'iarā. Kire ā'mitritirā, “Jiitakaja ōűuka kime”, ārīwa'ri marākā'ā narīwārūberika, i'supaka jaikite ā'mitirikoriberikarā imarī. I'supaka kibaamaka ikupaka po'imajare kireka ārīka:

—¿Marākā'ā baatirā jiitakaja ĩ'ire ōrīpūayu? ¿Maki kire wārōekaki ruku? Maikoribeyua pariĵi ritaja baabeaiki kime,— narīka.

³ Supabatirā ikupaka narīka aűea:

—Marīa maki, ō'ōrā yaűua yi'yerimaji kime. Supabatirā Santiago, José, Judas, Simónpitiyika nama'miji kimema. Iki kima simamaka kibe'erō'ōkarā rōmijāoka ō'ōrā makaja imarā,— torā imaekarāte ārīka.

I'supaka simamaka “Yija upakaja imaki imarī imatiyabeyuka kime”, ārīwa'ri kire na'mitiripe'ariyaűaberika. ⁴ I'supaka naűupajoamaka, ikupaka nare kērika:

—Tuűarāro'si bojaĵirimajire “Jiitaka mare kibojayu”, ritaja po'imajare kireka āűuka kime. I'supaka simako'omakaja kīpo'ijirika wejeareka, kitā'omajataka puri i'supaka ārībeyurā,— kērika.

⁵ Supa imarī ĵia kire naye'ribepakā'ā, maikoribeyua nare kibeawārūberika. I'supaka imariűotojo ĩ'rārimaräre takaja kīpitaka ja'aűeatirā wāmarīa nimaeka nareka kijieka. ⁶ Kitā'omajare kire

ã'mitiripëabepakã'ã marãkã'ã ãrîwãrûberijîka Jesûre jarika. I'supaka imariþotojo aþea wejearã þo'imajare wãrõtapaari ke'rika mae.

Jesûre kika wãrûrimajare Tuparãrika nawãrõtapaokaro'si mamarî kipûataû'mueka

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ I'þou'þuarãe'earirakamarã kika wãrûrimaja imaekarãte Jesûre akaeka. Supabatirã kirika nare ja'ajiyetirã,

—Satanãrika ima þo'imajareka ña'rîjãikarãte mija þoatabe mijaro'sioka, — nare kërîka.

I'supaka nare ãrîweatirã i'þarimaki oyiaja Jesûre nare þûataeka aþea wejeareka imaekarãte wãrõtapaokaro'si.

⁸ —Torã mija a'rirãka þoto þan, yaipî'ia, niñerûoka mija e'ewa'ria'si. I'supaka simako'omakaja mija tu'ua takaja mija e'ewa'þe.

⁹ Supabatirãoka û'þuko'a, jariooka mija jãïka takapiji mija a'þe,— nare kërîka.

¹⁰ Ikuþakaoka ate nare kërîka:

—Wejearã yirika bojarî mija eyaû'murãñu, wi'itakarãja mija imabe, aþe wi'i, aþe wi'irã baabekaja. Aþea wejearã mija a'rirãka þoto takaja topi mija þoþe. ¹¹ Mija eyarijarirãka wejerakakaja mijare e'etoriberiwa'ri, Tuparãrika ã'mitiripëarika nayaþabesarãkareka, jãjiapi nare jaika ka'wisijûabekaja nare mija ja'atabe. Topi a'rirãka þoto, ikuþaka mija baabe: Mija û'þuko'arã ka'ia uyua eika mija þajepatebe “Yijare mija ã'mitiripëabeyua simamaka, Tuparãte mijare ba'iaja mijare baarãñu”,— ãrîwa'ri kika wãrûekarãte kërîka.

¹² I'supaka nare kërîka be'erõ'õ þo'imajare wãrõrî na'rika mae. Supa imarî napõ'irã eyatirã ikuþaka nare narîka: “Ba'iaja mija baaiika ja'atirã Tuparãte mija ã'mitiripëabe”, neyaekarõ'õrã imaekarãte nabojarijarika. ¹³ I'supakajaoka Satanãrika ima ña'rîjãika imaekarãte nareka sanajieroyika. I'supakajaoka rikimarãja wãmaria imaekarãte iyebakapi yo'yebarakã, narisirika nareka ima no'ataroyika.

Ikuþaka sime Juanre reyaekakaka

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Ritaja maikoribeyua Jesûre baabearoyika ã'mitiritirã þo'imajare saboþapibaeka. Po'imajare i'supaka añua ipi Herodesoka sõrîkaki. I'supaka þo'imajare añua ã'mitiritirã ikuþaka i'rãrimarãre ãrîka:

—Juan, þo'imajare ruþuko'a jûjerimajiji kime je'e aþeyari. Reyariþotojo ate õña jarijîki imarî, maikoribeyua kibeayu je'e aþeyari,— narîka.

¹⁵ Aþerã ikuþaka ãrîkarã:

—Tuparãro'si bojaþirimaji imaroyikaki Elías kime je'e aþeyari,— narîka. I'supaka narîko'omakaja aþerimarã þuri ikuþaka ãrîkarã:

—Bikija Tuparãro'si bojaþirimaja imaroyikarã uþaka kime je'e aþeyari, — narîka.

¹⁶ I'supaka najaimaka ã'mitiritirã, ikuþaka Herodete ãrîka kiro'si:

—Juan bikija kiruþuko'a yita'terûjekaki imariþotojo õña jariþe'ritirã i'supaka kibaabearijayu je'e aþeyari ate,— kërîka.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka këpakã'ã, Juanre najãerã baaeka ruþu, kirî'i Felipe rûmu Herodías wãmeikore e'matirã Herodete koka imaeka. I'supaka kibaamaka, ikuþaka Juanre kire ãrîka:

—Herodías mirî'i rûmure me'maeka ba'iaja mibaayu, Tuparãte jã'meika yi'riberiva'ri,— ãrîwa'ri kire kibojakoperoyika.

I'supaka kēpakā'ā, koka jia imarika yapawa'ri Herodete kire ñi'arūjeka kisurararākare. Kire ñi'atirā ðerumijjipi ði'petirā, wēkomaka imariwi'iarā kire natarika.

¹⁹⁻²⁰ “I'supaka kijaika wapa kire jāārika sime”, āriþupajoekako imarī, Herodíare kire jāārūjerika yapaeka. I'supaka kopupajoako'omakaja, Herodes þuri “Tuþarāte yapaika upakaja jia wājia baaiki Juanre ime”, āriwa'ri jia jiyipupaka kireka ōrikaki. Supa imarī Juanre kojāārūjeriyapako'omakaja kiyapaberikoþeka. I'supakajaoka Juanre bojaroyika jijimakapi ā'mitirikaki imariþotojo “Kibojaika upakaja yiyi'riye'e”, āriþotojo, sareka ña'rīyaarī kimawārūberika. ²¹ I'supaka Juanka kimako'omakaja “Ikupaka yibaajikareka, yipupajoaika kitá'tewārūberijīñu je'e”, Herodíasre āriþupajoekarīmi seyaeka. I'supaka kōriþupajoekarīmi Herodete þo'ijirika wejejë'rāka sarākutorika. Supa imarī kiro'si ba'irabejirimaja iþarimarāre, supabatirā surararāka iþarimarāreoka, Galilea ka'iakarā imatiyarimajareoka kiakaeka, “Mabayaarirā”, āriwa'ri. ²² Ritaja kiakaekarāte rērikarō'ōrā kākatirā Herodías makore nare bayatāābeaeka jijimaka nimaokaro'si. “Jiitaka mare kobaabeayu”, Herodes kijeyomarāþitiyika āriþupajoekarā. I'supaka imawa'ri ikupaka kore kērika:

—¿Dakoa mire ñijirika miyapayu maekaka jiiatakaja mibaaika wapa? Miyapaikaja mire ijirā i'supaka ñañu. ²³ Mire þakibeyuka yi'i, ika ka'iakaki iþi imarī, ritaja yiba'irījia wapaþā'rīakaka ñe'metājirō'ōjirā mire ijijiki imarī supa mire ñañu,— Herodías makore kērika.

²⁴ I'supaka kore kēpakā'ā, kopakore jērīarī ko'rika mae.

—¿Dakoa kire yijēñerāñu ruku, ma'i?— kore kōrika.

I'supaka kōpakā'ā,

—“Juan þo'imajare ruþuko'a jūjerimaji ruþuko'a yiyapayu”, kire meþe, — kore kōrika.

²⁵ I'supaka kore kōpakā'ā, jajuaja a'ritirā koīþamaki Herodes þō'irā koeyaeka. Kipō'irā eyatirā ikupaka kire kōrika:

—Juan ruþuko'a yiyapayu. I'supaka simamaka kimarō'ōrā a'ritirā, sata'tetirā, seroarā saþeatatirā yire samijibe maekakaja,— kire kōrika.

²⁶ I'supaka kōpakā'ā jimarīa Herodete ba'iaja þuparika. Juanre jāārika yapaberiripotojo, mamarīji kore kērika kijaita'ariyapaberika. Po'imajare ā'mitirika wājitāji, “Miyapaikaja mire ñijirāñu”, kēritika simamaka, kojēñeikaja kore kījirā baaeka. ²⁷ I'supaka simamaka ñojimarīji īrika kisurarate Juan ruþuko'a ta'terī kipūataeka. ²⁸ Torā eyatirā Juan ruþuko'a ta'tetirā, seroþemarā saþeatatirā sake'era'aeka. I'supaka baarī ke'rikarō'ōþi þe'rietatirā Herodías makore sakījika. Supa imarī iko mae kopakore sījikako.

²⁹ I'supaka Juanre nabaeka ā'mitiritirā, kika wārūeka mirārāte kipo'imirāka e'erī etaeka sayayeokaro'si.

Cinco mil rakamarā imaekarāte Jesúre ji'aeka
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ I'supaka simaeka be'erō'ō Jesúka wārūrimaja kirika bojataþarī turikarāte þe'rietaeka. Supa imarī kipō'irā etatirā nawārōtaþaeka majaroka kire nabojaeka. ³¹ I'supaka simaeka þoto torā rīkimarāja þo'imaja i'tarijayurā, þe'ririjayurāoka imaekarā. I'supaka simamaka kika wārūrimajaka no'ojiteoka maba'awārūberijika Jesúro'si simaeka. Supa imarī ikupaka kika imaekarāte kērika:

—Dajoa, ɸo' imajamatorā kūɸajī majērītaerā,— nare kērīka.

³² I'supaka nare kērīka be'erō'ō, kūmuapi ɸo' imajamatorā naka ke'rika mae. ³³ Na'rirā baaeka ruɸu rīkimarāja īawārūekarā. I'supaka nabaamaka īatirā, ritaja wejekarāre rīriwa'rika Jesúre a'rikarō'ōrā. I'supaka baaekarā imarī, kijeyomarāpitiyika torā keyabeyukajiji torā neyaweitika jājia rīriwa'rikarā imarī. ³⁴ I'supaka nabaaeka simamaka waata'riyatirā marīwa'rikōrī rīkimarāja ɸo' imajare imamaka Jesúre īaeka. Torā eyatirā, ovejawēkoa nare īarīrimajire imabeyurā upaka ɸo' imajare imamaka kīaeka. I'supaka nimaeka Tuɸarārika nare wārōrimajire imaberika simamaka. I'supaka imaekarā nimamaka “Jia ōrīwārūbeyurā nime. Supa imarī marākā'ā baawārūberijīnūrā nime”, āriwa'ri wayuīaekaki imarī, ritajakaka nare kiwārōu'mueka mae. ³⁵ Aiyate ka'rawa'rirā baaeka ɸoto kika wārūrimajare kika jairī etaeka. Ikuɸaka kire narīka:

—Na'irā sajaritiyu mae. ɸō'imamato sime ō'ō. Supa imarī ba'arika imabeyua. ³⁶ Supa imarī wejekoyikurirā ba'arika waruaparakā ɸo' imajare imarō'ōrā sawapājiba'arī na'rirū,— kire narīka.

³⁷ I'supaka naɸakā'ā ikuɸaka nare kērīka:

—Mijaja ba'arika nare mija jī'abe.—

I'supaka kēɸakā'ā ikuɸaka kire narīka:

—¿Pan yija wapājīrāñu bai je'e wapājā'rītaka simako'omakaja? Rīkimarāja ɸo' imajare imamaka, dosciento rakato denario sawapā simarāñu,— kire narīka.

³⁸ I'supaka naɸakā'ā ā'mitiritirā, ikuɸaka nare kērīka:

—¿No'ojīrārakato pan mija rikayu je'e? Mija īabe ruɸu.—

I'supaka kēɸakā'ā,

—Ī'rāɸitarakatojikaja sime. Supabatirā wa'iaoka ī'ɸarājīkaja ima,— kire narīka.

³⁹ I'supaka naɸakā'ā ikuɸaka nare kērīka:

—“Ritarío'ro jia taya imarō'ōrā mija ruɸabe”, ɸo' imajare mija āɸe.—

⁴⁰ I'supaka kēɸakā'ā, kērīka upakaja ɸo' imajare nabaarūjeka. Supa imarī nare najā'meka upakaja nimaekarō'ōrā ī'rāo'roreka cincuenta, aɸerio'roreka cien rakamarā nimaeka. ⁴¹ Supa imarī pan ī'rāɸitarakato imaeka, wa'ia ī'ɸarā imaekaoka Jesúre e'erikaeka. Supabatirā wejɸemarā yu'ayoitirā, “Jia mibaayu a'bi”, āriweatirā, pan kiña'kata'ruika mae. Supabatirā “ɸo' imajare samija ɸibabe”, āriwa'ri kika wārūrimajare sakījika mae. I'supakajaoka kibaaeka ī'ɸarā wa'ia imaeka ritaja ɸo' imajaka sanapibaba'aerā. ⁴² I'supaka kibaamaka ritaja ɸo' imajare ba'aeka, jia ña'ɸirika najarikarō'ōjīrā. ⁴³ Sabe'erō'ō, ī'ɸoū'ɸuarāe'earirakapī'i ɸururika kika wārūrimajare rēaeka naña'ɸika ɸiyia. ⁴⁴ Cinco mil rakamarā īmirīja nimaeka saba'aekarā.*

Okopemapi Jesúre turika

(Mt 14.22-27; Jn 6.15-21)

⁴⁵ I'supaka baaweatirā kika wārūrimajare ikuɸaka Jesúre ārika:

—Kūmuarā jāitirā i'sīpē'rōtorā mija waata'riwa'ɸe. Supabatirā Betsaida wejearā yire mija ta'abe.—

Kika wārūrimajare waata'riwa'rika ɸoto ɸo' imajare a'yaokaro'si kima-jaroka bojabaraka kimaeka ruɸu. ⁴⁶ I'supaka baaweatirā, īmimakarā kimarīwa'rika, Tuɸarāka jairī. ⁴⁷ Aiyate ka'raeka be'erō'ō Galilea

* 6:44 Tal vez la cifra fuera mucho más que cinco mil que comieron, si hubiera contado las mujeres y los niños.

pa'wa ñe'metājirāja kūmua eyawa'rika, sarijeḗi rīkamaritirā Jesúre ĩamaka.
 48 Wīrōa jājia baemaka jājia nawē'āko'omakaja sa'ribepakā'ā kīaeka. Supa
 imarī bikitojo ñamiji okopemapi turitirā nakoyikurirā keyaeka. Nare
 kio'riwa'rirā baatikarā kire niatōḗoeka. 49-50 Okopemapi kitupakā'ā
 ĩatirā, jimarīa nakasereka, “Po'imaja oḗirekoa sime je'e”, āriḗupajoawa'ri.
 I'supaka nimaeka jērāko'atirā, ikupaka nare kērīka:

—Rikitubaka mija jaḗe, kīkibekaja. Yi'iji ñime,— kērīka.

51 Supa nare āritirā naḗō'i kūmuarā kijāika mae. Sarā kijāika ḗoto
 wīrōa o'rika mae. Supa imarī i'supaka kibaamaka ĩatirā marākā'ā
 āriwārūberijīka najarika, i'supaka ĩakoriberikarā imarī. 52 Saruḗubaji, ḗan
 kūḗajī imako'api ḗo'imajare Jesúre ji'amaka ĩako'omakaja, “Tērīwa'ribaji
 imaki Jesúre ime”, āriḗeyukajirā nimaeka, ōriwārūberikarā imarī.

Genesaretka'iakarā jīñurāte Jesúre tāāeka
 (Mt 14.34-36)

53 Pa'wa waata'riwa'ritirā Genesaret wāmeika ka'iarā neyaeka.
 54 Waata'riyatirā nakūmua ji'apāātirā namarīwa'rika ḗotojīteje torā
 imaekarāte Jesúre ĩawārūeka. 55 Kire ĩatirā jajuaja na'rika aḗerāte bojarī.
 Sā'mitiritirā wāmarīa imaekarāte naḗeyurūkiapi ne'era'aeka kiḗō'irā.
 56 Ke'riroyikarō'ōrāja kūḗajīriwejerā, jo'bariwejerā, wi'imatorāoka,
 kiḗō'irā neyaroyika. Supabatirā rīkimarāja ba'irījia ĩjibaraka ḗo'imajare
 imaekarō'ōrā, jīñurāte naḗāājiyeroyika nare kitāāokaro'si. Kijariroaka
 kūḗajījī nare kiraberūjerika yaḗawa'ri jimarīa jīñurāte kire akaeka.
 Kijariroaka rabekarakamarāreje narisirika o'riḗataeka mae.

7

*“Mañekiarāte baaroyika upakaja yi'yurā imarī, Tuḗarāte jā'meka
 yi'ribeyurā nime”, āriwa'ri Jesúre bojaeka*

1 Fariseokaka ḗupajoairā, supabatirā judīotatarāte jā'meka
 wārōrimajaoka Jesús ḗō'irā etaekarā, Jerusalénrō'ōḗi i'tatirā. 2 Kiḗō'irā
 eyatirā ĩrārimarā kika wārūrimajare ḗitajūjebekaja ba'amaka niaeka.
 I'supaka nabaamaka ĩatirā “Mañekiarā ḗitajūjjetirā oyiaja mare
 ba'arūjekarā. Kika wārūrimaja ḗuri ba'iaja baawa'ri ḗitajūjebekaja
 ba'airā”, narīḗupajoaeka. 3-4 (Ikupaka nime, fariseokaka ḗupajoairā,
 supabatirā aḗerā natā'omaja judīorākaoka: Nañekiarāte baaroyika
 upakaja yi'yurā imarī, “Tuḗarāte jia yijare ĩajiyurūkiaro'si sime”,
 āriwa'ri naba'aerā baaika ruḗu naḗuriakaja ḗitajūjerioyiaja nabaayu.
 I'supakajaoka nabaarijayu ba'arika waḗajīḗe'rietatirā. Supabatirā ko'a,
 jotoa, seroa ḗeruakaka baaeka najūjerijayu.* I'supakajaoka nabaayu
 naba'awearijayu rakakaja ĩrātiji naruḗarikūmua jia najūjerijayu.
 “Mañekiarāte yijare wārōeka yija yi'riberirika yaḗabeyuka Tuḗarā. Supa
 imarī kīaika wājitāji ba'iaja baairā yija imakoreka nawārōeka upakaja
 yija baayu”, āriḗupajoawa'ri, i'supaka nabaakoḗeyu). 5 Supa imarī Jesúka
 wārūirāte ḗitajūjebekaja ba'amaka ĩatirā,

* 7:3-4 Marcos explica que según las tradiciones de sus antepasados, si algo o alguien no aceptable a Dios, hubiera tocado el objeto, el objeto se quedaría mal frente a los ojos de Dios. Así que cualquier persona que utilizaría el objeto después también se pondría mal en los ojos de Dios. Entonces, lavaban todos los artículos para evitar la posibilidad de ser mal (o impuro) en los ojos de Dios.

—¿Dako baaerā mika wārūrimaja p̄uri mañekiarāte jā'meka yi'ribeyurā? Miabe, pitajūjebekaja naba'ayu, — kire narīka fariseokaka p̄upajoirā, supabatirā judīorākare jā'meka wārōrimajaoka.

⁶ Sā'mitiritirā ikupaka Jesúre nare ārīka:

—“Tuparāte yapaika upakaja jia baairā yija ime”, ārīripotojo mija p̄upajoaika upakamarīa mija ime. I'supaka mija imakaka p̄upajoaweibaraka, Tuparāro'si bojañjiokaro'si Isaiās imaekakite o'oeka: “Ikupaka ika p̄o'imajareka Tuparāte āñu: ‘Yire jiyipupaka oñurā upaka najaiko'omakaja, napuparō'ōpi yire jiyipupayeebeyurā nime.

⁷ Supabatirā p̄o'imajare jā'meka upakaja nawārōikakakaja “Tuparāte jā'meka sime”, narīrijayu. Supa imarī dakoa wapamarīaja yire najiyipupayeekepeyu’ ”, kio'oeka,— nare kērīka.

⁸ Topi mae, ikupaka Jesúre nare ārīka ate:

—Tuparāte jā'meika ā'mitiripēabeyurā imarī, mañekiarāte mijare wārōeka p̄uri jia mija ā'mitiripēayu,— nare kērīka.

⁹ I'supakajaoka ikupaka nare kērīka:

—Mañekiarāte wārōeka takaja ā'mitiripēaokaro'si, Tuparāte jā'meika ja'atarika p̄uri jiiatakaja oñurā mija imema. ¹⁰ Ikupaka Moiséte ārīka mija iabe: “Mipakire, mipakoreoka yi'riwa'ri jia nare mibaabe”, ārīwa'ri kio'oeka. I'supakajaoka, “Īrīka kipakire, kipakoreoka ba'iaja baarijayukate majāākopejñu”, ārīwa'ri kio'oeka. ¹¹ Mija p̄uri “Mañekiarāte ikupaka mare wārōeka”, ārīwa'ri sayi'yurā imarī, ikupakakakap̄i jā'merijayurā: “Yipakire, yipakoreoka jeyobaaberijiki yi'i. Ritaja yirikaika Tuparāro'si oyiaja ima. Iki ĩrīkateje sap̄i yijeyobaarāñu”, āñurāteje, “Jia nabaayu”, mija āñu. ¹² “I'supaka p̄upajoirāro'si, kipakiarāte kīarīrīberikopejika marā imabeyua”, mija ārīrijayu. ¹³ I'supaka mija jaiyu, mañekiarāte baaroyiroka yi'yurā imarī, Tuparārika yi'ribeyurā mija jayu. Supabatirāoka apea rīkimakaja ima i'supaka mija baarijayua,— nare kērīka.

¹⁴⁻¹⁶ I'supaka nare āritirā p̄o'imajare kiakaeka ikupaka nare āñaoakaro'si:

—Mae mija imaupatiji yire ā'mitiritirā mija oñipūabe. Ba'arika mija ba'aikamarīa sime ba'iaja mijare baarūjeika Tuparā ñakoareka. Mija pupakap̄i “Ikupaka yibaaye'e”, ārīpupajoirā ba'iaja mija baariparea Tuparāte mijare ĩaripe'yoyu,— nare kērīka.

¹⁷ I'supaka nare ārīweatirā wi'itōsiarā kika wārūrimajapitiyika Jesúre nare kākatapawa'rika mae. Wi'itōsiarā kika kākatarā,

—P̄o'imajare miwārōko'akaka yijare mibojajiibe, — kika wārūrimajare kire ārīka.

¹⁸ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka:

—¿Yiwārōko'a jia mija ā'mitiriwārūberiko'o bai je'e mijaro'sioka? “P̄o'imajare ba'aikamarīa ba'iaja nare baarūjeika Tuparā ñakoareka”, ñarīko'ojikaja ¿mija oñiwārūberiko'o bai je'e? ¹⁹ Maba'aika mapupaka ña'rījāibeyua. Maba'aika mañe'mearā takaja ña'rījāirijayua. Supabatirāoka mapo'iaip̄i porirūkija sime,— nare kērīka.

(Supa imarī “Ritaja maba'aika jājibaarimajamarīka Tuparāte ime”, ārīwa'ri i'supaka nare kērīka).† ²⁰ Ikupakajaoka nare kibojajiika ate:

—Ba'iaja p̄upajoirā imarā ba'iaja baarijayurā. I'supaka imarā nimamaka, Tuparā ñakoareka ba'iaja nare sabaarūjerijayu. ²¹ I'supaka

† 7:19 Esta frase es una explicación o comentario de Marcos, el escritor.

imarā imarī, ba'iaja p̄p̄ajoairā najayu. Supabatirā “Yirūmumarīko iko, yitīmimarīka ī'ī”, ārīrimarīaja ba'iaja naka nabaawā'imarīriyayu. Supabatirā karee'erimaja, jāārimaja, rōmikirā imariṗotojo aṗerā rōmijāka ba'iaja baarijayurā, rōmijā ūmiairā imakoṗeirōka i'supakaja baarijayurā naro'si. ²² I'supakajaoka aṗikate ba'irīja rikaika oakiyurā, ritaja dika jariwa'ririmarīaja ba'iaja baarijayurā, ṗakirimaja, supabatirā nayaṗaika upakaja i'yopipekaja ba'iaja baarijayurā, aṗerā jia kiro'si imarijayurāte ā'mijāirā imarā. Supabatirā aṗerāte ba'iaja jaijairibiyaokaro'si ṗakirika nareka jairijayurā, “Aṗerāte tērīwa'ribaji imatiyairā yija ime”, āñurā, i'supakajaoka Tuṗarāte yaṗaikakaka p̄p̄ajoabekaja, waṗuju naṗupaka nare āñu upakaja baarijayurā nime. ²³ Naṗuṗarō'ōṗi ba'iaja p̄p̄ajoairā imarī, i'supaka ritaja nabaarijayu. I'supaka imarā nimamaka Tuṗarā ñakoareka ba'iaja nimarijayu,— nare kērīka.

Judiotatararīko imariṗotojo Jesúre ā'mitirip̄ēakako
(Mt 15.21-28)

²⁴ I'supaka kibojaeka be'erō'ō a'ritirā Tiro† wāmeika wejewā'tarā Jesúre eyaeka. Torā keyaeka ṗoto kareaja wi'iarā keyariyaṗakoṗeka. I'supaka kip̄upajoeka imako'omakaja ṗo'imajare sōrītika. ²⁵ I'supaka simamaka sā'mitiritirā ikuparō'ōṗiji ī'rākote kip̄ō'irā etaeka. Satanārika ima ña'rījāikako ṗako koimaeka. I'supaka komakore imamaka, kore kiwayuārika yaṗawa'ri kiwājītāji koñukurupaeka. ²⁶ Sirofeniciaka'iakako, judiotatararīko koimaeka. Toṗi mae ikupaka kire kōrīka:

—Yire mijeyobaabe. Yimako Satanārika ima ña'rījāikako koime. I'supaka simamaka koṗupakareka simakoṗeika miṗoatarika yiyapayu mae,— kire kōrīka.

²⁷ I'supaka kōṗakā'ā ikupaka kore kērīka:

—Mae judiotatarā, yika wārūrimajaka takaja ñimarāñu ruṗu. Supa imarī mimakore jierī nare ya'ritapajīka, jiamarīa naro'si simajīñu. Īakōrī je'e: I'supaka mire yibaaṗikareka ṗuri me'rāka ña'ṗibeyukajirā ba'arika ē'matirā nayaiwēkorjāka§ yiji'aika upaka nare yibaaṗīñu,— kore kērīka.

²⁸ I'supaka kēṗakā'ā, ikupaka kire koyi'rika:

—Rita meñu, ñiṗamaki. I'supaka simako'omakaja ba'arika ṗeatarūkia rokarā me'rāka ba'aña'ruika saba'ayu yaiwēkorjāka,— kōrīka. (Ikupaka ārīrika i'supaka kire kōrīka: “Mika wārūrimajare wārōbaraka mimako'omakaja, kūṗajī yire mijeyobaarāka jia yiro'si simarāñu”).*

²⁹ I'supaka kōṗakā'ā ikupaka kore kērīka:

—Jia miṗupajoaika simamaka, i'supaka yire miyi'yu. I'supaka simamaka Satanārika imakoṗeika ṗoyua mimakoreka mae. Supa imarī miwi'iarā miṗe'riwa'ṗe,— kore kērīka.

³⁰ Kowi'iarā ṗe'rieyatirā koṗeyurūkipemarā jia jājiko komakore ṗeyumaka kōieyaeka. Koṗakaja Satanārika ima koreka ṗorikako.

Ā'mitiribeyuka imarī jaiwārūbeyukate Jesúre jieka

³¹ I'tojirā ate Tirowejeaṗi Jesúre o'rika. Toṗi o'riwa'ritirā Sidón wāmeika wejearā keyaeka. Toṗi ke'rika, Decápolisṗi kio'rika. Supabatirā toṗi o'ritirā Galilea ṗa'warā keyaeka. ³² Torā kimaeka ṗoto ā'mitiribeyuka,

† 7:24 Una región de gente no judío § 7:27 Los judíos nombraron a los no judíos perros. En una manera más tierna, a ellos Jesús les refirió como perritos en este ejemplo. * 7:28 Esta frase es información añadida para ayudar a los lectores entender la respuesta de ella.

jaiwārūbeyuka kīpō'irā pō'imajare e'eeyaeka. Kire e'eeyatirā “Mīpitaka kīpō'iarā mija'apeabe kijjiokaro'si”, kire narīka. ³³ I'tojīte ā'mitiribeyukate kire takaja aḡerō'ōrā ke'ewa'rika. Torā mae kika takaja kimaekarō'ōrā ā'mitiribeyuka ā'mukoḡea ī'pāpē'rōtowā'tarāja kīpitawājoa kikākataeka. Supabatirā kīpitawājoaḡi rijo'kaka e'etirā kirēōkakarā kirabeka. ³⁴ Supabatirā weḡeḡemarā yoimiatatirā, kire wayuīawa'ri Jesúre yiataeka. I'supaka baatirā ikupaka kire kērīka mae:

—Eḡatá,— kire kērīka. (Kiokaḡi pūri “Sawiritarū”, ārīrika simaeka).

³⁵ I'supaka kērīka potojo ā'mitiribeyuka imakoḡekakite ā'mitiyuka jarika. I'supakajaoka jia jaiwārūbeyuka kimakoḡekareka jia jaiki kijarika mae. ³⁶ I'supaka kire baaweatirā, pō'imaja pō'irā etatirā ikupaka Jesúre nare ārīka:

—Aḡerāte samija boḡaḡiba'si.—

I'supaka nare kērīrijarika simako'omakaja, jāḡibaji aḡerāte sanabojarī-jarīroyika. ³⁷ I'supaka kibaamaka jīḡimaka imawa'ri, ikupaka narīka:

—Ā'mitiribeyurā, jaiwārūbeyurāte ḡariji jieiki kime. I'supaka simamaka ritaja kibaaika jīitakaja sime,— narīka.

8

Cuatro mil rakamarā imaekarā pō'imajare Jesúre jī'aeka (Mt 15.32-39)

¹ Torāḡīrā ate rīkimarāja pō'imajare kīpō'irā rērīka. Kika nimekā'āja naba'arika ḡurika mae. I'supaka simamaka kika wārūrimajare akatirā ikupaka nare kērīka:

² —Īrāre wayuoka ḡoḡu, maekarakarīmi sajaritiyu yika nima. Supa imarī naba'arika ḡuyua mae. ³ Naba'arika ḡuyua simamaka, “Mija ḡe'ḡe”, nare ḡarīḡikareka, ma'a ḡe'metāḡirāja nakēsirabaḡa'ḡīḡīḡu yoeḡi i'taekarā ḡariji nima simamaka. I'supaka simamaka nare yiji'ariyaḡayu ruḡu, ba'aweatirā naḡe'yaokaro'si,— kika wārūrimajare kērīka.

⁴ I'supaka kēḡakā'ā, ikupaka kire narīka:

—Pō'imajare imabeyurō'ō simamaka, marākā'ā baatirā ba'arika nare maji'awārūberīḡika sime,— kire narīka.

⁵ I'supaka naḡakā'ā ikupaka kērīka:

—¿No'ojīrā ba'arika mija rikayu je'e?—

I'supaka kēḡakā'ā,

—Ī'ḡotēḡarirakato sime ḡan,— narīka.

⁶ Topi mae pō'imajare ka'iarā kiruḡarūḡeka. Pan e'erikatirā ikupaka kērīka: “Jia mibaayu Tuḡarā”, kire kērīka. Supabatirā ḡan ḡa'kata'rūitirā kika wārūrimajare sakḡjika. Ī'rā ritaja pō'imajare saḡibaekarā mae.

⁷ Supabatirāoka wa'imakarāka kūḡajī imaeka. Wa'ia e'erikatirā, “Jia mibaayu Tuḡarā”, kērīka ate. Supabatirā kika wārūrimajare sakīḡibarūḡeka. ⁸ Nimaeka uḡatiji pō'imajare ba'aeka, jia ḡa'ḡirika najarīkarō'ōḡīrā. Sabe'erō'ō, ī'ḡotēḡarirakāḡi'ī ḡururika kika wārūrimajare rēaeka naḡa'ḡika ḡiyia. ⁹ Cuatro mil rakamarā eyaerā baakōrī nimaeka saba'aekarā. Naba'aweaeaka be'erō'ō nare ke'ribojaeka. ¹⁰ I'sia be'erō'ō kika wārūrimajaka kūmuarā kijāika ate. Saḡi Dalmanutaka'iarā na'rika.

“Maikoribeyua yijare mibaabeabe”, Jesúre narīkoḡeka
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

11 Torā keyaeka poto kire korirā kipō'irā fariseokaka pupajoairāte eyaeka. “Majēñerāka upakaja kibaawārūbesarākareka ‘Tuparāte pūataekakimarīka kime marīye'e’”, narīka. I'supaka simamaka ikupaka kire narīka:

—“Tuparāte pūataekaki kime”, mireka yija ārīrā, yija ĩakoribeyua yijare mibearika yija yapayu,— kire narīka.

12 I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ba'iaja pupariwa'ri jājia kiyiataeka kire yi'riberikarā nimamaka. I'supaka imawa'ri ikupaka nare kērīka:

—¿Dako baaerā maikoribeyua nare yibearika maekukukarāte yapayu je'e? Ritama sime, mija ĩakoribeyua mijare beabesarāki yi'i,— nare kērīka.

13 Supabatirā Galilea pa'wa i'sipē'rōtorā kika wārūrimajapitiyika nare kiwaata'ritapawa'rika.

Levadura upaka sime fariseokaka pupajoarika

(Mt 16.5-12)

14 Torā Jesúka a'rikōrī wārūrimajare naba'arika ye'karirika. Supa imarī ĩ'rātojikaja pan narikaeka kūmuarā. 15 I'supaka simamaka mae ikupaka Jesúre nare ārika:

—Fariseokaka pupajoarika levadura upaka sime. Supa imarī samija rakajebe. I'supakajaoka Herodere imakakaoka mija rakajebe,— kika wārūrimajare kērīka.

16 I'supaka nare kērīka, norīwārūberika. I'supaka kēpakā'ā natiyiaja jaibu'abaraka ikupaka narīka:

—Pan marikabepakā'ā, supa kēñu,— narīka.

17 I'supaka najaika Jesúre ōrīka. Sōrītirā ikupaka nare kērīka:

—¿Dako baaerā, “Pan imabeyuakaka”, mija jaiyu? ¿Yire ōrībeyukajirā mija ime ruku bai je'e? I'supakajaoka, ¿pupajoarika ōrīpūaberitiyairāja mija ime bai? 18-19 Mija ñakoa imako'omakaja mija ĩawārūbeyu. Supabatirā ā'mukoŕea mijareka imako'omakaja mija ā'mitiriwārūbeyu. ¿ĩ'rāpitarakato pan cinco mil rakamarā imarā po'imajare yiji'arapakakaka mija ye'kariritiyu bai je'e? ¿Naba'arapaka be'erō'ō, piyia dikarakapi'i sajariwa'rapaka mija rēarape je'e?— nare kērīka.

I'supaka kēpakā'ā, ikupaka narīka:

—ĩ'poũ'puarāe'earirakapi'i yija porotarape.—

20 —ĩ'potēñarirakato pan, cuatro mil rakamarā po'imajare yipibaraŕapaka, naba'arape piyia saro'si, ¿dikarakapi'i sajariwa'rape je'e?— nare kērīka.

—ĩ'potēñarirakapi'i sapiyia yija porotarape,— kire narīka.

21 I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka ate:

—I'supaka yi'riwārūirā imariŕotojo, ¿dako baaerā “Pan marikabeyuakaka mare kibojabeyu”, ārīwārūbeyurā mija ime ruŕu bai je'e?— nare kērīka.

Betsaidawejeakaki ñakoātimarīka imaekakite Jesúre jiēka

22 I'sia be'erō'ō kika wārūrimajaka Betsaida wejearā Jesúre eyaeka. Torā neyaeka poto ñakoātimarīkate po'imajare e'eetaeka kipō'irā. Torā kire e'eeyatirā kire kijierika yapatiyawa'ri “Kire mirabebe”, āŕaraka kire najēñeka. 23 I'supaka napakā'ā Jesúre kire tūtiwa'rika weje a'riwa'ri pañakarā. Torā kire e'eeyatirā, rijo'kakapi kiñakoa wi'etirā, kipitaka kire kija'apeaeka. Supabatirā ikupaka kire kērīka:

—¿Yaje miyoiyu?—

24 I'supaka kērīka be'erō'ō kūpajī kīāu'mueka. Supa imarī ikupaka kiyi'rika mae:

—Mae puritaka kūpajī yiyoiwa'tawa'yu. I'supaka simako'omakaja pō'imajare űiakopemaka, yaṗua rī'meika upaka oyiaja simamaka űiaiyu,— kērīka.

25 I'supaka kire kēpakā'ā kiñakoarā Jesúre kīpitaka ja'apeaeka ate. I'supaka kire kibaape'aeka be'erō'ōpi puri, ĩ'rākō'rīmatorāja űakoaparaka jia warioyiaja sōipataeka kiro'si mae. 26 I'supaka kijapakā'ā ikupaka Jesúre kire ārīka:

—Miwi'iarā miṗe'riwa'ṗe, wejeapi o'ṗekaja puri,— kire kērīka.

“Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki mime”, Pedrote ārīka

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

27 I'sia be'erō'ō Jesús kika wārūrimajapitiyika a'ririjarikōrī, Cesarea de Filīpo wāmeika wejekoyikurirā neyarijarika. Torā ma'api na'ririjarika poto, kika wārūrimajare ikupaka kijērīaeka:

—Yireka ṗupajoatirā, “¿Maki kime”, pō'imajare yireka āñu?— nare kērīka.

28 Topi,

—Ikupaka pō'imajare mireka āñu: “Juan pō'imajare ruṗuko'a jūjerimaji kime”, aṗerā puri, “Elías imaekaki kime”, āñurā. Aṗerā imarā, “Bikija ĩ'rika Tuparāro'si bojañirimaji imaekaki kime”, mireka nañu,— narīka.

I'supaka napakā'ā ikupaka nare kijērīaeka:

29—Mija je'e, “¿Maki kime”, yireka mija āñu?—

Topiji ikupaka Pedrote kire yi'rika:

—Mi'iji mime Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki,— kire kērīka.

30 I'supaka kire kēpakā'ā,

—I'supaka aṗerāte mija bojaṗiba'si ruṗu,— nare kērīka.

“Najāārūkikaro'siji űime”, Jesúre ārīka

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

31 I'tojite ikupaka Jesúre nare wārōū'mueka:

—Yi'iji imaki Pō'imaja Ma'mi. Bikija i'supakaja yireka Tuparāte ṗupajoatika simamaka, ba'itakaja jūarūkikaro'si űime. I'supaka simamaka kurarāka ĩparimarā, Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka ĩparimarāte yire ĩariṗe'yotirā yire najāārūjerāñu. Supa yire nabaako'omakaja maekarakarīmi be'erō'ōjo oñia yijariṗe'rirāñu,— nare kērīka.

32 I'supaka nare sakibojaeaka jia sanoñaokaro'si. I'supaka Jesúre āpakā'ā ā'mitiritirā, aṗerō'ōrā Pedrote kire e'ewa'rika. Torā mae,

—“I'supaka simarāñu”, yijare meñua mibojarika yaṗabeyuka yi'i,— Pedrote kire ārīkoṗeka.

33 I'supaka kēpakā'ā, jorowa'ri kika wārūrimajare Jesúre ĩaeka. I'supaka nare ĩatirā ikupaka Pedrote kērīka:

—Yika wārūrimaji mima simamaka, yibe'erō'ōrā imarūkika mime. I'supaka simamaka, marākā'ā baatirā yire jā'merimajimarīka mime. Supa imarī, Satanāre jaika upakaja mijaiyu. Tuparāte yaṗaika upaka ṗupajoarikopakaja waṗuju pō'imajare yaṗaika upakaja ṗupajoaiki mime,— Pedrote kērīka.

34 I'supaka kire ārīweatirā aṗerā kika wārūrimajare, supabatirā ritaja aṗerā torā imaekarāte kiakaeka. Nare rērākū'atirā, ikupaka kērīka:

—Írîka yiriki imarika yaparâkiro'si, kiyapaikakaka, supabatiřã kirikarâkakaka pupajoabekaja yire yî'ririřpareaja ba'iaja kijûarâñu. Ikuřaka sime: Ba'iaja jûabaraka yapaua tetaeka kôkeiki kiyapaika upakaja baawârûbeyuka. I'sirokaři pupajoaiki imarî, yika a'rîrükika kime. ³⁵ Ba'iaja jûabaraka reyarika yapaberîwa'ri “Jesûre yapaika upakaja baabesarâki yi'i”, âñuka ôñia imajîparika tôřobesarâki. Yire â'mitirîpêaiki imawa'ri, yirika bojariroka kibojaika â'mitirîpe'yowa'ri najâârâki řuri ôñia imajîparika tôřorâki. ³⁶⁻³⁷ Írîka ôñia kima řoto ba'irîjîareka takaja pupariwa'ri ritaja tôřoiki řuri, kireyarâka řoto ba'iaja imarika tiyibeyurô'orâ a'rîrâki. Ritaja ba'irîjîa tôřoeka mirâki imariřotojo, dakoa imabeyua saři ôñia imajîparika kiwapařîrükia. Supa imarî ba'irîjîa kitôřokořeka, dako wapamarîaja kiro'si sajarirâñu. ³⁸ Ikuřaka sime ãkôrî je'e: Maekaka řo'imaja ba'iaja baarijajurâ nima simamaka, Tuřarâte ja'atairâ nime. Mia, i'supaka imarâte ãaika wâjîtâji, yire yapaberîwa'ri “Jesûrikimarîka ñime, supabatiřã kiwârôikaoka â'mitirîriyapabeyuka ñime”, âñurâte řuri yiře'rietarâñurîmi i'supakajaoka naka ñimarâñu yiro'sioka. I'supaka naka ñimarâka simamaka “Yirîrâmarîřã mija ime”, nare ñarîrâñu yiro'sioka. I'sia řoto Po'imaja Ma'mi imarî, Yîřaki Tuřarârika yaaboarikaři yiře'rietarâñu. Supabatiřãoka jîirã ângelrâka yika etarâñurâ,— Jesûre ârîka.

9

¹ Ate ikuřaka Jesûre nare ârîka:

—Rita sime, têrîwa'ribaji kirikaři Tuřarâte jâ'merükia eyarâñu. I'supaka simamaka ôñia nimañuju, î'rârimarâ ô'orâ yika imarâte řiarâñu,— nare kêrîka.

*Kika wârûrimajare ãaeka wâjîtâji ařeaja ïoika Jesûre jarika
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)*

² Írôtêñarîkarîmi be'erô'ô Pedro, Santiago, Juan maekarakamarâre Jesûre pusîpemarâ akawa'rika. Torâ neyaeka řoto aře ïoika Jesûre japakâ'ã niaeka. ³ Kijarîroaka boitakaja ya'tarîka sajarîka, samajûjekořemakaoka řemawa'ribaji boiya'tarîka sajarîka. ⁴ I'supaka Jesûre jarîka řoto, torâ Elías, Moisés imaroyîkarâ kîpô'irâ řemakotowîrîkarâ. I'supaka baatîřã kîka najaimaka maekarakamarâ kiakawa'rikarâte řiaeka. ⁵⁻⁶ I'supaka sima ãatîřã nařupataeka. I'supaka simamaka řupatawa'ri, marâkâ'ã ârîwârûberîwa'rijî ikuřaka Pedrote ârîka:

—Mia'mitîpe wârôrimaji, ô'orâ maimajîka jîitaka sime. Mijaro'si maekarakawi'i řesiwi'ia yija baarâñu. Mirîwi'i, Moisésîwi'i, supabatiřã Elîariwi'ioka yija baarâñu,— kire kêrîka.

⁷ I'supaka kîmaeka řoto oko ûmakaka upaka ruira'atîřã nare sarubu'ataeka. I'supaka baatîřã ikuřaka nare sajaika sawatořekari:

—Í'î, kime Yimaki. Yîwâtaitakîji kime. Supa imarî jia kire mija â'mitirîpêabe,— sârîka.

⁸ I'supaka nare sârîka be'erô'ô, ãabaotaerâ baakôrî î'rîkaja Jesûre rîkakamapakâ'ã niaeka mae.

⁹ Îmîmapemarâ nîmaekarô'ôři kîka torâ a'rikarâřîtiyîka Jesûre tu'ara'aeka ate. Natu'arîjarîka řoto ikuřaka nare kêrîka:

—Mîja ãako'a ařerâte mîja boja'si. Yî'i, Po'imaja Ma'mîre reyarâka simako'omakaja ôñia yîjarîpe'rîrâka be'erô'ô ařerâte samîja bojarâñu,— nare kêrîka.

10 I'supaka kērīka jia yi'rikarā imarī, aḗerāte sanabojaberika. I'supaka simako'omakaja natiyiaja ḗuri ikupaka narību'aeka:

—¿Marākā'ā āriwa'ri “Reyaripototo ate ōñia yijariḗe'rirāñu”, kērīko'o ruku?— narīka.

11 I'supaka ārikarā imarī ikupaka kire najērīaeka:

—¿Dako baaerā, “Po'imajare jā'merūkika* Tuparāte pūātaerā baarāka ruḗu Elías imaki mamarī etaū'murāki”, Moiséte jā'meka wārōrimajare āñu?— narīka.

12 I'supaka napakā'ā,

—Rita sime supa nañua. Elías imaekakite baaeka upaka baarimaji etarāki mamarī. Etatirā, ritaja imatikaja nimaokaro'si ikupaka ḗo'imajare kērīrāñu: “Koyiaja sajariwa'yu Tuparāte pūatarākire etarūkia. I'supaka simamaka Tuparāte yapaika upakaja baabaraka, kire ta'atikaja mija imabe.” Ikupaka nañua ōrīripotojo “Ketarāka potora jia kire mabaaye'e”, ḗo'imajare āriḗupajoakopeyu. I'supaka napupajoaika simako'omakaja, ikupaka kijūarāñu āriwa'ri Tuparārika bikija o'ora'aekarāte yireka ārika: “Po'imaja Ma'mire ba'iaja ā'mika jūarāñu. Supabatirā ‘Tuparāte pūataekakimarīka mime’, āparaka ḗo'imajare kire ḗe'yorañu.”¹³ Rita sime. Elías imaekaki upaka baarimaji etatirapaki mae. I'supaka simamaka nayapaika upakaja ba'iaja ḗo'imajare kire baarape. I'supaka kijūarūkia upakaja āñua Tuparārika no'oeka ḗūñurā,— nare kērīka.

*Me'rīḗupakareka Satanārika ima ña'rījāikakite Jesúre ḗoataeka
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)*

14 Torājīrā mae aḗerā kika wārūrimaja ḗo'irā Jesúre ḗe'rieyaeka ate. Torā keyaeka ḗoto kika wārūrimaja ḗo'irā rīkimarāja ḗo'imajare imaeka. Supabatirā Moiséte jā'meka wārōrimajare kika wārūrimajaka okabojibu'abaraka nimamaka kīaeyaeka.¹⁵ “Ikuḗarō'ōḗiji Jesúre etarāñu je'e”, āriḗupajoabekaja imaekarā imarī, ketamaka ĩawa'ri, jījimaitakaja ḗo'imajare jarika. Jījimaka jariwa'ri kiḗo'irā narīriwa'rika kire jēñarī.¹⁶ I'supaka ḗo'imajare imaekarō'ōrā eyatirā ikupaka kika wārūrimajare kijērīaeka:

—¿Dakoakaka naka mija okabojiko'o?— nare kērīka.

17 I'supaka kēpakā'ā, ikupaka ĩrīkate ḗo'imaja watoḗekapi kire yi'rika:

—Mia'mitipe wārōrimaji. Yimaki kiḗupakarā Satanārika ima kireka ña'rījāika imaki, supabatirāoka okamarīka kime. I'supaka imaki kimamaka, miḗo'irā kire ye'era'ako'o.¹⁸ Ikuḗaka kire sabaarijaju: Yimaki ba'iaja sabaaika rakakaja jājia kire saña'atarijaju. I'supaka kire sabaaika ḗoto kirijeapi jōḗotakaja ḗoririjaju. Supabatirāoka kiopia kā'rīḗaatabaraka ritikaja kijiyirijaju. I'supaka kimamaka “Yimaki ḗupakarā Satanārika ima ña'rījāikakite mija ḗoatabe”, ñarīkoḗeko'o mika wārūrimajare. Supa ñarīko'omakaja sanapōatawārūberiko'o,— kire kērīka.

19 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre ārika ḗo'imajare:

—Yika ñoaka yibaarijajua ĩarijajurā imariḗototo, “¿Yaje rita Tuparārikapi yijare kijeyobaatiyajīñu ruku?”, āñurā mija ime bai je'e ruḗu. I'supaka imarā imarī, yire mija ā'mitiripeaokaro'si ¿no'ojīrā takaja mijare yiwārōrāñu je'e? Mae, yiḗo'irā me'rīre mija e'era'abe,— nare kērīka.

* 9:11 Mesías

²⁰ I'supaka kēpakā'ā Jesús pō'irā kire ne'ewa'rika. Jesúre ĩawa'ri, ikuparō'ōpiji me'rīreka imaekakire kire tarataeka. I'supaka kire sabaa-maka, ĵirīña'rītirā kitūrūeka. I'supaka baabaraka jōpoaja kirijokoŕea jarika. ²¹ I'supaka kibaamaka ĩatirā ikupaka kipakire kijērīaeka:

—¿Dikarakakuri wejeĵē'rāka mimakire eyawa'yu i'supaka kima?— kire kērīka.

I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kiyi'rika:

—Kūpajīka kimaeka pōtorāja i'supaka yimakire imaū'mueka. ²² Īrākurimarīa pēkaō'toarā Satanārika ima kire ña'atarape, supabatirā okoarāoka kire saña'ataroyirape kire riatariyapawa'ri. I'supaka simamaka sakaka jiewārūiki mimaye'e, yijare miwayuīarākareka yijaro'si kire mijiebe,— kire kērīka.

²³ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka kire kērīka:

—¿Dako baaerā, “Jiewārūiki mimaye'e”, yire meñu je'e? Yire ā'mitiripēaiki mimarākareka, “Dakoa ka'wisika imabeyua miro'si”, yire merīrāñu,— kire kērīka.

²⁴ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka kipakire ārīka:

—“Yimakire kijiejīñu je'e aŕeyari”, ārīwa'ri mire ña'mitiripēayu. Supa imarī ĵibaji mire ña'mitiripēaokaro'si yire mijeyobaabe,— akasererikaŕi kire kērīka.

²⁵ I'supaka jaibaraka Jesúre imaeka poto rīkimabaji pō'imajare naŕō'irā rīrīra'amaka kīaeka. Rīkimarāja ni'tamaka kīaekarāre kipō'irā etabeyukaji ikupaka Satanārika ima kērīka:

—Mia'mitiŕe, pō'imajare okamarīa imaerā, ā'mitiribeyurā nimaokaro'sioka nare imarūjeiki mimamaka me'rī pūpakareka mire yiporirūjeyu. Supabatirā aŕekurioka kireka miña'rījāibesarāñu,— sakērīka.

²⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri tīmarīji akasererikaŕi, tararikapitiyika kire sariaña'taeka. Supa kire baatirā kipupakareka ña'rījāikakite pōrika mae. Kiporitapaeka be'erō'ō pūparirikaki upaka me'rīte jarika. Toŕi kire ĩatirā, “Kōpakaja ĵrīka kimajaka ime”, pō'imajare ārīka. ²⁷ I'supaka narīko'omakaja kipitakaŕi kire ñi'atirā Jesúre kire baimi'mataeka. Ikupaka kire kibaaeka potojo ĵia rīkamañuka kijarika mae.

²⁸ I'sia be'erō'ō wi'iarā Jesúre kākawa'rika. Torā kika wārūrimajaka takaja kimaeka poto ikupaka kire narīka:

—¿Dako baaerā yija pūri Satanārika ima pōatawārūberiko'orā je'e?— kire narīka.

²⁹ Toŕi ikupaka nare kiyi'rika:

—Tuŕarāte takaja jēñetirā, i'supaka ima mija pōatawārūrāñu. Ikipi takaja sime i'supaka baawārūrika, dakoa imabeyua aŕea,— nare kērīka.

*“Najāārūkika ñime”, ārīwa'ri Jesúre nare bojaeka ate
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)*

³⁰⁻³¹ Toŕi no'rika poto Galilea ka'iarā a'ririjaŕaraka kiwārūrimajare kiwārōrijarika. Nare wārōbaraka kimaekarō'ō pō'imajare ōrīrika kiyapaberika. Ikupaka nare kiwārōeka:

—Īrīka imaki yire bojajāārūkika pō'imajare yire ñi'aokaro'si. Pō'imaja Ma'mire ñi'atirā, najāārāñu. Supa yire nabaako'omakaja maekarakarīmi be'erō'ō ōñia yijariŕe'rirāñu,— nare kērīka.

³² I'supaka nare kijaibojarijarika kika wārūrimajare ōrīwārūberika. Sōrīwārūberiripotojo, “ Ōrīpūwārūbeyurā mija ime ruḡu bai je'e', mare kērījīnu aḡeyari”, ārīpupajoawa'ri kire sanajērīaberika.

“*¿Maki imaki makaki maro'si imatiyarūkika?*”, āḡaraka natiyiaja Jesúka wārūrimajare jaibu'aeka

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Topi no'riwa'rika Capernaúm wejearā neyaeka. Torā eyatirā wi'iarā nakākaeka. Wi'itōsiarā nimaeka ḡoto, ikupaka nare kijērīaeka:

—Ma'apī mai'tarijariko'o ḡoto ¿dakoakaka mija jaibu'arijariko'o?— nare kērīka.

³⁴ I'supaka kērīko'omakaja, kire nayi'riberika. “*¿Maki imaki ruku imatiyaiki?*”, ārīwa'ri ma'apī i'tarijaparaka najaibu'arijarika kire nabojaribi'aeka. ³⁵ Kire nayi'ribepakā'ā, yurupatirā kika wārūrimajare kikaeka.

—Īrīkate imatiyaiki imariyaparāka, “Yīḡemawa'ribaji imarā aḡerā”, ārīwa'ri dako okamirāmarīaja ritaja ḡo'imajaro'si ba'irabejīrimaji kimarāñu,— nare kērīka.

³⁶ Supa imarī nawatopēkarā imaekaki me'rīre e'erikatirā ikupaka nare kērīka:

³⁷ —Īī me'rī imatiyaikimarīka kime. I'supaka kimako'omakaja, yire yi'riwa'ri Īrīkate jia kire baajīka, jia yire baarika kopakaja i'supaka kire kibaayu. Supabaawa'ri yire ḡūataekakiteoka i'supakaja baaiki kime,— nare kērīka.

“*Ba'iaja maka imabeyuka ḡuri majeyomaki kime*”, Jesúre ārīka

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

³⁸ Ikupaka Juanre kire bojaeka:

—Wārōrimaji, miwāmeapī Satanárīka ima ḡoatarapakire yija ĩarape. Maka imakoribeyuka kimarape. Satanárīka ima ḡoatarika mijā'meberikaki kimamaka, “I'supaka mibaa'si”, kire yija ārāpe,— Juanre kire ārīka.

³⁹ Supa kire kēpakā'ā, ikupaka kiyi'rika:

—Jia kibaarape. I'supaka baaikite mija jājibaa'si. Īrīka yire ā'mitiripēawa'ri maikoribeyua kibaabeaika be'erō'ō ba'iaja yire jaiyuyebeyuka kime. ⁴⁰ Ba'iaja mare baabeyuka imarī, maka imatikaki upakaja kime. ⁴¹ Rita mijare yibojayu. Yirirā mija imamaka ĩawa'ri mijare jeyobaaikika jia jījimaka Tuḡarāte imarāñu. Okoa kūḡajī kisīarāka ārīwa'ri ḡariji “Jiika kime”, Tuḡarāte kireka ārīrāñu. I'supaka kibaaika wapa jia Tuḡarāte kire jeyobaarāñu,— nare kērīka.

“*Ba'iaja baarika rakajekaja mija imabe*”, ārīwa'ri Jesúre nare wārōeka

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Me'rīre ĩatirā ikupaka nare kērīka:

—Me'rārījaka ima upaka yire yi'yurāte imarijayu. Supa simamaka, ba'iaja nare baarūjeikite jimarīa ba'iaja Tuḡarāte kire baarāñu. I'supaka kijūakoreka aḡikate ba'iaja kibaarūki ruḡubaji, āta jo'baka kiwāmuarā jī'abaatirā kire naña'metarikareka jia simajāāeka kiro'si. ⁴³⁻⁴⁴ Ba'iaja baarika mija ja'atabe. Īakōrī je'e: Mija ḡitakapī ba'iaja mija baarijariye'e samija toata'tabe sapī ba'iaja mija baakoreka. Mija ḡitaka Īrāḡerōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakoḡeko'omakaja Tuḡarā ḡo'irā mija a'rīrāñu. Īḡapē'rōto ḡitaka mijareka imamaka, ba'iaja mija baaika, tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā

mija a'rirūkia. Peka jū'rēika yaribeyua ima torā. ⁴⁵⁻⁴⁶ Mija ū'puapi ba'iaja mija baarijariye'e ĩ'rāpē'rōto mija toata'tabe. Mija ū'puā ĩ'rāpē'rōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakopekō'omakaja Tuṗarā ṗō'irā mija a'rirāñu. ĩ'ṗapē'rōto mija ū'puā imamaka, ba'iaja mija baaika tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia. ⁴⁷ Mija ñakoapi ba'iaja mija baarijarirākarekaoka samija e'etabe. Mija ñakoa ĩ'rāpē'rōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakopekō'omakaja Tuṗarā ṗō'irā mija a'rirūkirā mija jarirāñu. ĩ'ṗapē'rōto mija ñakoa imamaka, ba'iaja mija baaika tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia. ⁴⁸ Peka jū'rēika yaribeyua ima torā. Supa imarī jiamarīa naṗo'ia bekoa ba'arijarirāka.

⁴⁹ Mae imarā ṗo'imaja ba'iaja jūapatarūkirā nime. “Pekapi mooika be'erō'ō rakajekaja maimaye'e”, āriwārūrā mija ime. ĩ'supakajaoka ba'iaja jūakoritirā, ba'iaja baarika mija ja'atarāñu, jībaji Tuṗarāte ā'mitiripēaokaro'si. ⁵⁰ Mija ĩabe. Ba'arika yukiraika simamaka jia sajayu. ĩ'supaka simako'omakaja okaka sima sawayu ṗoto ṗuri, marākā'ā baatirāoka okaka samabaawārūbeyu ate.† ĩ'supaka simamaka sataarikaja sime i'tojirā. Yukira ṗupajoatirā, yukira majāāmaka jia maba'arika jayu uṗaka jia mija baabu'aikapi āriwa'ri jībaji imarā mija jarirāñu. Supa imarī Tuṗarāte yaṗaika uṗakaja baarija'atabekaja mija imarijape dakoa okamirāmarīaja mija imaokaro'si,— nare kērīka.

10

*“Mija rōmia taabekaja”, āriwa'ri Jesūre nare wārōeka
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)*

¹ Capernaúm wejeapi imatirā Judea ka'iarā Jesūre a'rika. A'ririarikōrī, torā eyatirā Jordán wāmeiria kiwaata'rika. Aṗepē'rōtorā keyaeka ṗoto, rikimarāja ṗo'imajare kipō'irā rērīka ate. Neyairō'ōrāja, nare kiwārōrijariroyika uṗakaja nare kiwārōeka. ² ṗo'imajare wārōbaraka kimaeka ṗoto fariseokaka ṗupajoairāte kipō'irā etaeka. “Jia kiyi'riwārūberirū”, āriwa'ri ikupaka kire najērīaeka:

—Ĵimirīji kirūmure kija'ataika, ba'iaja baarika sime bai?— kire narīka.

³ ĩ'supaka naṗakā'ā ā'mitiritirā ikupaka nare kiyi'rika:

—ĴMarākā'ā Moiséte mijare jā'meka je'e?—

⁴ ĩ'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka kire nayi'rika:

—Ikupaka simaeka Moisés imaroyikakite bojaeka: “ĩ'rīkate kirūmure taarika yaṗajīka, ṗapera kio'oñiñu. ‘Mire yitaaerā baayu’, āriwa'ri ṗapera o'oeka kore ĩjiweatirā naja'atabu'ajñiñu”, Moisés imaekakite ārīka,— fariseokaka ṗupajoairāte ārīka.

⁵ ĩ'supaka naṗakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka nare kērīka:

—Tuṗarāte ā'mitiripēarika yaṗaberikarā mija ñekiarāte imamaka ĩ'supaka Moiséte naro'si so'oeka. ĩ'supakajaoka sime mijaro'si. ⁶⁻⁷ ĩ'supaka kibaaeka simako'omakaja ṗo'imajare kipo'ijaeka ṗotorāja “ĩmirīji supabatirā rōmoreoka Tuṗarāte ṗo'ijaeka. Supa imarī rōmie'etirā kiro'siji ĩmirījite imarāñu koka. ĩ'supaka simamaka kipakiarāre kōrōtapatirā kipupayariji kimarāñu koka mae. ⁸ ĩ'supaka imaki imarī kirūmuka ṗuri rakakaja ṗupajoabeyurā najayu mae. ĩ'ṗarā imariṗotojo

† 9:50 Frecuentemente, la sal de la región no era pura, sino que fue mezclada con otros minerales. Si la sal se derretiría por la humedad, los minerales sin sabor que se quedarían, no servían para la comida.

ĩrĩka upakaja sime napupaka”, ārĩwa'ri sabojayu Tuparārika o'oeka papepa pũñurā. ⁹ “I'supaka nimarũ”, Tuparāte āñua simamaka, mija rōmia taabekaja mija imabe,— nare kērĩka.

¹⁰ Wi'iarā kākawa'ritirā kijaikakaka kika wārũrimajare kire jērĩaeka. ¹¹ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kiyi'rika:

—Mamarĩ kirũmu imaekakote ja'atirā apeko ke'ekopeiko kirũmumarĩko koime Tuparā ñakoareka. Kirũmumarĩkoteje kiwā'imañua mamarĩkako kirũmutakore ba'iuapakaja baawa'ri i'supaka kibaayu. ¹² I'supakajaoka sime rōmo kotĩmite ja'atirā apikaka kotĩmiarikopeiki kotĩmimarĩka kime Tuparā ñakoareka. Kotĩmitakimarĩkaka kowā'imañua simamaka mamarĩkaki kotĩmitakire ba'iuapakaja baawa'ri i'supaka kobaayu,— Jesũre nare ārĩka.

*“Me'rāka yĩpō'irā i'tairāte mija jājibaa'si”, Jesũre ārĩka
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)*

¹³ Jesũs pō'irā me'rāka pō'imajare e'era'aeka. “Nare rabebaraka 'jia nare mibaabe, Tuparā', āparaka naro'si kijēñerũ”, ārĩpupajoawa'ri kipō'irā me'rāka ne'ewa'rika. I'supaka nabaamaka ĩatirā, ikupaka Jesũka wārũrimajare nare ārĩka:

—Jesũre najo'akoreka, kipō'irā nare mija e'era'a'si, — pō'imajare narĩka.

¹⁴ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā Jesũre boebarika. I'supaka imawa'ri kika wārũrimajare ikupaka kibojaeka:

—Yĩpō'irā me'rāka etarika mija jājibaa'si. Jiipuparāte jia ā'mitiripēairā nime me'rāka. Nimaupaka yire ā'mitiripēairāte jia Tuparāte imaruputarāñu. ¹⁵ Rita mijare yibojayu. Me'rārĩjaka jia yi'yukakaka pũpajoatirā Tuparāte jia mija yi'ririarijĩñu. I'supaka yi'ribeyurāte pũri Tuparāte e'etoribesarāñu kijā'merũkirāro'si imarāñurāte,— kika wārũrimajare kērĩka.

¹⁶ I'supaka nare ārĩweatirā me'rĩre ke'erikaeka. Ke'erikaeka raka-marāre narupuko'arā kipitaka ja'apeatirā ikupaka kērĩka: “Jia nare mibaabe”, āparaka Tuparāte naro'si kijēñeka.

*Ĩrĩka niñerũ ba'ĩpĩte Jesũka jairĩ eyaeka
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)*

¹⁷ Topĩ Jesũre a'rirā baaeka poto kipō'irā ĩrĩka ĩmirĩjite rĩrĩeyaeka. Jesũs wājĩtāji ñukurupatirā ikupaka kire kērĩka:

—Jiitaki mime wārōrimaji. Tuparāka oñia ñimajipariyapayu. I'supaka imaokaro'si ĩmarākā'ā yibaajĩñu ruku?— kire kērĩka.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka kire kērĩka:

—ĩDako baaerā, “Jiitaki mime”, yire meñu je'e? Tuparā ĩrĩkaja imaki jiika. ¹⁹ Tuparāka oñia imajiparika miyaparākareka kijā'meika upakaja miyi'ririya. Ā'mitirikōrĩ je'e: “Pō'imaja jāābekaja. Rōmika imako'omakaja, apekoka wā'imarĩbekaja. Karee'erimarĩa sime. 'Ba'iaja kibaarape', āparaka wapuju aperiāte bojapakibekaja. Pō'imajare ba'iajiji pakitirā naniñerũ mija ē'ma'si. Mĩpakĩ, mĩpakoreoka jia mija ā'mitiripēabe”, āparaka sabojayu Tuparā majaropũñurā o'oeka. I'sia oñuka mime,— kire kērĩka.

²⁰ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupakā'ā kire kērĩka:

—Mia'mitipe wārōrimaji. Tuparāte jā'meika o'riwa'ri yime'rārĩrāja jia sayi'ririariakaki ñime,— kire kērĩka.

²¹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, Jesúre kire wayuŷaeka mae. Supa imarĩ ikupaka kire kērika:

—Ī'rāba'ikaka mibaarika jariwa'yua ruŷu. Miba'irĩjia aŷerāte mijipatabe sawapa tōpoerā. Supabatirā wayuoka baairāte samijibe. Supa mibaarākareka Tuparā pō'irā eyatirā rīkimabaji sawapa mitōporāñu. Supa imarĩ ñaŷu upakaja miyi'rirāka be'erō'ōpi yika wārūrimaji imaokaro'si mi'tabe,— kire kērika.

²² I'supaka kire kēpakā'ā ā'mitiritirā, rīkimakaja ba'irĩjika imaki imarĩ, ba'iaja kipupariwa'rika.

²³ Ke'rika be'erō'ō kika wārūrimajare ĩatirā ikupaka Jesúre ārika:

—Rīkimakaja ba'irĩjia rikairāro'si “Tuparāte takaja yi'riwa'ri kiyapaika upakaja yibaarāñu”, āriŷupajoarika ka'wisika sime,— nare kērika.

²⁴⁻²⁵ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, marākā'ā marīwārūberijika naro'si simaeka. I'supaka nimamaka ikupaka nare kibojaeka ate:

—Mija ā'mitiŷe yijeyomarā. “Ritaja Tuparāte yapaika upakaja yibaaye'e”, āritirā kirirā najayaokaro'si ka'wisitaka sime pō'imajaro'si. Ā'mitirikōrĩ je'e: Camello jo'baki imarĩ, ŷeruŷota koŷea kiwaŷu'ribeyu. I'supakajaoka “Ñiŷamaki kimamaka, Tuparāte takaja yapaika upaka yibaarāñu”, rīkimaka ba'irĩjia rikairāte āriwārūbesarāñu,— kērika.

²⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitirikoriberikarā imarĩ, natiyiaja jaibu'abaraka ikupaka narīka:

—I'supaka simarākareka maki Tuparāka ōñia imajiparūkika imabeyuka mirākiyu,— narīka.

²⁷ I'supaka nimamaka ĩatirā ikupaka Jesúre nare bojaeka:

—Naŷupayariji tāriŷeyurā pō'imaja. I'supaka simako'omakaja kire yi'yurāte Tuparā pō'irā a'rirūkia, ritaja baawārūiki kimamaka,— nare kērika.

²⁸ Supa kēpakā'ā, ikupaka Pedrote kire yi'rika:

—Jia mia'mitiŷe. Yija ba'irĩjia ja'ataraparā imarĩ, mika yija imarijaju,— kire kērika.

²⁹⁻³⁰ Topi ikupaka kire kiyi'rika:

—Rita mijare yibojaju. Aŷerāte Tuparārika bojarĩ a'yurā, narīrāre ja'atawa'rirāñurā. Nabe'erō'ōkarā, naŷaki, naŷako, namakarā, nawi'ia supabatirā narioaoka naja'atawa'ririjarirāñu, yirika bojariroka bojarĩ na'ririjarirāka ŷoto. Yirirā imarĩ yirika bojaokaro'si narīrāre ja'atawa'yurāte, jia Tuparāte baarāñu. Maekaka ritaja rikabaraka nima rīkimabaji Tuparāte nare ĩjirāñu. Wi'ia, rioa, nabe'erō'ōkarā, naŷakoarā supabatirā rīkimarāja makarārītiirā nimaerā Tuparāte nare ja'atarāñu. I'supaka simako'omakaja yire na'mitiriŷeika simamaka ba'iaja aŷerāte nare baarāñu. I'supaka naro'si simarāka simako'omakaja ōñia imajiparika Tuparāte nare ja'atarāñu. ³¹ Rīkimarāja maekaka imatiyarimaja imakoŷeirā, Tuparā pō'irā neyarāka ŷoto imatiyabeyurā najarirāñu. Aŷerā rīkimarājaoka maekaka imatiyarimajamarirā imarā, Tuparā pō'irā neyarāka ŷoto imatiyairā najarirāñu,— nare kērika.

“Najāārūkika ñime”, āriŷwa'ri Jesúre nare bojaeka ate

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² I'supaka nare kērika be'erō'ō Jerusalénrā eyairō'ōrā imaeka ma'api na'rika. Torā a'ririjaparaka kika wārūrimajare kiruŷputawa'rika. Kibe'erō'ōpi a'paraka ikupaka najaiŷu'arījarika: “¿Dako baaerā kiruŷu wayuŷi'ribekaja Jerusalénrā ke'yu?”, narīka. Kibe'erō'ōpi i'tarījarikarā

po'imaja p̄uri jimarīa ba'iaja p̄uparikopekara. I'supaka nimamaka ĩatirā, kika wārūrimajaka takaja jaiokaro'si, po'imajamatorā nare ke'ewa'rika. Torā eyatirā “Ikuḗpaka simarāñu”, āriwa'ri nare kibojaeka ba'iaja kire nabaariwā'imarīrā baekakaka.

³³ —Jia mija ā'mitiḗe. Jerusalénrā ma'rirā baayu. Torā ĩ'rīka imaki Po'imaja Ma'mire bojajāārūkika. I'supaka kibaamaka kurarāka ĩparimarā p̄ō'irā, supabatirā Moiséte jā'meka wārōrimaja p̄ō'irāoka yire ne'ewa'rirāñu. Supa imarī yire ne'etorirāka poto “Majāārūkika kimarū”, yireka narīrāñu. Supabatirā “Āja'a, kire mija jāābe”, āriwa'ri judiotatamarīrāte yire nijirāñu.

³⁴ Supabatirā ba'iaja yire naḗo'imaji'irāñu. I'supakajaoka yire nar-ijo'kapaterāñu. Ajeapi yire naḗajerāka be'erō'ō yire najāārāñu. I'supaka nabaako'omakaja, maekarakarīmi be'erō'ō ōñia yijariḗe'rirāñu,— nare kērīka.

Santiago Juanḗitiyika “Ikuḗpaka yija yaḗayu”, āriwa'ri Jesúre najēñeka (Mt 20.20-28)

³⁵ Topi Zebedeo makarā Santiago, Juanḗitiyika Jesús p̄ō'irā eyatirā, ikuḗpaka kire narīka:

—Mia'mitiḗe wārōrimaji. Mire yija jēñeika miyi'ririka yija yaḗayu,— kire narīka.

³⁶ I'supaka kire naḗakā'ā, ikuḗpaka kiyi'rika:

—¿Marākā'ā mijaro'si yibaarika mija yaḗayu?—

³⁷ I'supaka kēḗakā'ā ikuḗpaka kire narīka:

—Pemawa'ribaji wejeareka ritaja po'imajare mijā'merāñurīmi seyarāka poto ikuḗpaka yijare mibaarika yija yaḗayu: ĩ'rīkate ritapē'rōto, apikate kākopē'rōtopi yijare miruparūjebe mire jeyobaabaraka yija imaokaro'si,— kire narīka.

³⁸ I'supaka naḗakā'ā, ikuḗpaka nare kērīka:

—Yire mija jēñekoḗikakaka jia ōrīwārūbeyurā mija ime. Ba'iaja po'imajare yire jūarūjerāñu. Yijūarāka upakaja jūaokaro'si ḗyaje mija rakajepāāwārūjīñu je'e mijaro'sioka?— nare kērīka.

³⁹ —Ā'ā, rakajepāāwārūjīñurā yija,— kire narīka.

I'supaka naḗakā'ā ikuḗpaka nare kērīka:

—Rita mijare yibojayu. Ba'iaja yijūarāka upakaja ba'iaja mija jūarāñu mijaro'sioka. ⁴⁰ I'supaka simako'omakaja mija yaḗaika upaka mijare ñimarūjewārūbeyu. Ritapē'rōto, kākopē'rōtorā yika ruḗarūkirāte Yīpaki Tuparāte wā'marāñu,— nare kērīka.

⁴¹ I'supaka kire narīka, aḗerā Jesúka wārūrimaja ĩḗapitarakamarā imaekarāte ā'mitirika. Supa imarī Santiago, Juanre ā'mitiritirā, “Aḗerāte tērīwa'ribaji yija ime', noñu ruku”, āriwa'ri naboebarika. ⁴² I'supaka nimamaka ĩatirā, nare akatirā ikuḗpaka Jesúre nare ārika:

—Ritaja wejeakarā ĩparimarā naḗo'imajare jājiapi jā'merijayurā, nayapaika upakaja nare baawā'imaparaka. I'supaka nare nabaaika ōñurā mija ime. ⁴³ Mija p̄uri, nuḗpaka imabekaja. Yirirā imarāro'si ikuḗpaka sime: Mija watopekara ĩḗi imariyapaiki, “Ikuḗpaka po'imajare yaḗayu”, āriwa'ri nayapaika upakaja aḗerāte jia kibaajīkareka jia sime. ⁴⁴ Imatiyarimaji imarika yaḗaiki p̄uri, aḗerāte kijeyobaajīkareka jia sime. I'supaka imawa'ri naro'si ba'irabejirimaji upakaja kiba'iraberijarijīkareka jia sime. ⁴⁵ I'supaka simamaka, Po'imaja Ma'mi ñimako'omakaja “Yiro'si po'imajare ba'irabejirū”, āriwarimarīa ō'ōrā yī'taeka. I'supaka imabekaja po'imajare jeyobaarimaji imaokaro'si

ō'ōrā yi'taeka. Suḅa imarī ba'iaja nabaaike waḅa naro'si reyarī ō'ōrā yi'taeka,— nare kērīka.

Bartimeo ñakoa Jesúre jieka

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Jesús kika wārūrimajapitiyika Jericó wejearā nimaeka be'erō'ō, toḅi na'rika rīkimarāja aḅerāḅitiyika. Naka ke'rika ma'arijerā īabeyuka Timeomaki, Bartimeore ruḅaeka. Wayuoka baaiki imarī, niñerū aḅerāte kijēñeroyika. ⁴⁷ “Jesús Nazaretkaki o'yuka”, naḅakā'ā ā'mitiritirā jājia akasererikapi īabeyukate kire akaeka.

—Mia'mitiḅe Jesús. Īḅi David imaekaki riḅarāmi mime. Ritaja ḅo'imajare mijā'meokaro'si Tuparāte wā'maekaki, yire miwayuīabe,— īabeyukate kire ārīka.

⁴⁸ I'suḅaka kiakaserekena ā'mitiriwa'ri, rīkimarāja ḅo'imajare kire waḅeka “Miakaserea'si”, āḅaraka. I'suḅaka narīkoḅeko'omakaja jājibaji kiakasereka.

—Mia'mitiḅe David riḅarāmi. Yire miwayuīabe,— kire kērīka.

⁴⁹ I'suḅaka kiakasereka ā'mitiritirā, Jesúre tuirīkaeka mae.

—Kire mija akabe yiḅō'irā ki'taokaro'si,— ḅo'imajare kērīka.

Suḅa kēḅakā'ā īabeyukate nakaeka.

—Okajājia mijape. Suḅabatirā mimi'mirīkabe. Jesúre mire akayu,— ḅo'imajare kire ārīka.

⁵⁰ I'suḅaka naḅakā'ā ā'mitiritirā, ḅemakato kijariroaka e'etatirā, mi'maari ñojimarīji Jesús ḅō'irā ke'rika. ⁵¹ Kipō'irā keyaeka ḅoto, ikuḅaka Jesúre kire ārīka:

—¿Marākā'ā mire yibaarika miyapayu?—

—Mia'mitiḅe wārōrimaji. Jia īaiki yire mijariḅe'rirūjerika yiyapayu ate,— kire kērīka.

⁵² I'suḅaka kēḅakā'ā, ikuḅaka kire kiyi'rika:

—Yire ā'mitiriḅēawa'ri “Jesúre yire jierāñu”, merīḅuḅajoamaka, mire yijieyu mae,— kire kērīka.

I'suḅaka kērīka ḅotojo īabeyukate yoiki jarika mae. Suḅa imarī,

—Miḅe'ririyapaye'e, miḅe'ḅe mae,— Jesúre kire ārīka.

I'suḅaka kērīko'omakaja Jesús be'erō'ō īabeyuka imakoḅekakite a'rika.

11

Jerusalénrā Jesúre eyaeka

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹⁻² Jerusalén i'tara'arī Olivos wāmeika īmimakarā neyaeka. Torā īḅaweje wejea imaeka. Betagé, Betania wāmeika simaeka. Jerusalén koyikurirā eyatirā, ikuḅaka kika wārūrimaja īḅarāte kērīka:

—Maruḅurō'ōrā imawejearā mija a'ḅe. Torā burrowēko makarāka ī'rika ji'apāāeka mija tōḅorāñu. Ni'i ī'rikaoka ḅo'imajire marīḅekoribeyuka kime ruḅu. Kire kutetirā, kire mija e'era'abe.

³ Aḅerāte mijare jērīamaka: “¿Dako baaerā kire mija e'ewa'yu?”, narīrāka, ikuḅaka mija yi'ḅe: “Maīḅamakire kire yapayu. Suḅa imarī sayija e'ewa'yu. Ñojimarīji sakiḅe'atarāñu ate”, ārīwa'ri nare mija bojabe,— nare kērīka.

⁴⁻⁵ I'suḅaka kērīka ā'mitiritirā, na'rika. Torā eyatirā ma'arā burrowēko makarāka niatōḅoeka. Koḅereka wā'tarā naji'apāāekaki kimaeka. Kire

tōpotirā kire nakuteka. I'supaka nabaamaka ĩtirā torā imaekarāre ikupaka nare jēriaeka:

—¿Dako baaerā burrowēko makarāka mija kuteyu?— narīka.

⁶ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, Jesúre nare ārīrūjeka upakaja nare nayi'rika. Supa imarī “Jee, samija e'ewa'pe”, narīka burrowēko ba'iparā. ⁷ Supa imarī Jesús pō'irā sane'ewarika. Supabatirā sayapāia nacamisa pamarā natapiaekapi burrowēko makarā pamarā napa'aeka. Sapa'aweatirā ne'eeyaeka potojo sapamarā kimarīro'ika. ⁸ Rīkimarāja pō'imaja sayapāia pemakato e'etatirā ke'rika wājītāji sanajitapāpeka. “Yija ĩpamaki mime”, ārīwa'ri i'supaka nabaaka jiyipupaka kire ōriwa'ri. Aperā wejeripūñua e'etirā ja'apāpekarā ke'rika wājītāji. ⁹ Supa imarī Jesúre ruputaekarā, kibe'erō'ō imaekarāoka jimarī najiwararika jījimaka imawa'ri.

—“jīitaki kime Tuparā!”, pō'imajare ārīrū. ĩMare kijā'meokaro'si Maipamakite pūataekakire etayu! Jia Tuparāte kire baarū ārīwa'ri. ¹⁰ Mañeki David imaekaki riparāmite etayu mae. Supa imarī jia maro'si sime Tuparāte maro'si pūataekakipi ārīwa'ri. I'supaka kibaamaka “Tuparā, mabo'ikakuripi imaki, tēriwa'ribaji jūka mime”, nimaupatiji pō'imajare ārīrū,— ārīwa'ri najaika jījimaka imawa'ri.

¹¹ I'supaka nañuju Jerusalén wejearā Jesúre eyaeka. Torā eyatirā Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā kikākaeka. Torā kākatirā ritaja kīapibataeka. I'sia be'erō'ō sarā'irā baamaka, Betaniarā kipe'riwa'rika, ĩpōu'puarāe'earirakamarā kika wārūrimajapitiyika.

*Rikamarjūki simaripareaja Jesúre higuera kumuapurika
(Mt 21.18-19)*

¹² Aperiimi Betaniawejeapi no'riwa'rika. O'riwa'ritirā na'ririjarika poto Jesúre kēsirabaeka. ¹³ Yoepi higuera wāmeika ōteriki ritajūkia ōimaka kīaeka. Jia pūñuijūki sōimaka “Rīkimakaja rikaika sime je'e”, kērīpupajoaeka.* I'supaka simako'omakaja sawā'tarā eyatirā sapūñutakaja simamaka kīaeka. Rikamarīa simaeka, sarikayu jē'rāmarīa simaeka imarī. ¹⁴ Rikamarjūki simamaka ĩtirā, ikupaka sakērīka:

—Apekurioka mirika pō'imajare ba'arūkimarīa mimarāñu,— ārīwa'ri sakikumupurika. I'supaka kijaika kika wārūirāte ā'mitirika.

Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iaipi waruarimaja supabatirā wapañjirimajare Jesúre pōataeka

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Ate Jerusalénwejearā eyatirā Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ipēte imaekarō'ōrā kikākaeka kika wārūrimajapitiyika. Torā kākaeyatirā waruaparaka, wapañjibaraka imaekarāte kīaeka. Supabatirā apetatārīka niñerū o'ae'ebaraka imaekarāte ĩtirāoka nare kīpōataeka. Niñerū o'arimajare naniñerū pēatarūkirō'ō kituriña'rupateka. Supabatirāoka niñerū e'okaro'si okoipakoa† ĩjirimaja ruaparikūmua kituriña'rūeka. ¹⁶ I'supakajaoka, “Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ipētepi koyikuriji sime”, ārīwa'ri ba'irījia ne'ewa'riroyikarō'ōpi nare sake'ewa'rirūjebrika. ¹⁷ Supabatirā ikupaka pō'imajare kiwārōeka:

—Kimajaropūñurā o'okarā ikupaka Tuparāte bojayu: “Ritaja tatarāte yika jaiokaro'si narērīrūkiwi'i simarāñu yiwi'ia”, ārīwa'ri sabojayu

* **11:13** La apariencia de muchas hojas señala que la higuera carga higos no maduros, pero comestibles. † **11:15** Ellos vendieron palomas para los sacrificios.

Tuparārika o'oeka. Supa imarī torā ba'irījia ĭjiritirā niñerū e'ebaraka mija ima kareba'arimaja wi'i upaka samija baayu,— nare kērīka.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, “¿Marākā'ā baatirā kire majāājīñu?”, kurarāka ĩparimarāre āriṽupajoaeka, Moiséte jā'meka wārōrimajaoka. “Ji-itaka kiwārōika”, āriwa'ri ritaja ṽo'imajare jaimaka ā'mitiritirā Jesúre nakīkika. ¹⁹ Na'irā sajakā'ā Jerusalénrō'ōpi kika wārūrimajapitiyika Jesúre ṽe'rika.

Rikamarījūki higuera jīrīka

(Mt 21.20-22)

²⁰ Aṽerīmi bikitojo na'rika ṽoto higuerajūki rikamarīa imaeka wā'tarā neyaeka. Torā eyatirā sarīkoa ṽitiyika ritaja jīriṽataeka simamaka ni-aeka. ²¹ Topi mae Jesúre jaika mirāka Pedrote ṽupajoatōṽoeka.

—Miabe wārōrimaji. Samikumupurapaka be'erō'ō sajīrīka ime mae,— kire kērīka.

²² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre bojaeka kika wārūrimajare:

—Tuparāte mija ā'mitiriṽeabe. “Kire yija jēñerāka kiyi'rirāñu”, āriṽupajoairā mija imabe. ²³ Rita mijare ñañu. Tuparāte ā'mitiriṽeaiiki imarī, “ĭmimaka riakarā ka'raña'rīrū”, kēñu upakaja kiro'si sabaarāñu. I'supaka “Tuparāte yiro'si baabesarāñu je'e”, āriṽupajoabekaja mija jēñebe. “Yijēñeika upakaja kiyi'rirāñu”, āriṽupajoabaraka kire mija jēñebe. I'supaka mija ṽupajoarākareka mija yapaika upakaja simarāñu. ²⁴ Supa imarī Tuparāte jēñetirā, “Yijēñeika kiyi'ritiyayu”, mija āriṽupajoabe mija ṽupakapī. I'supaka mija baarākareka “Tuparāte yi'rirāñu”, āriwa'ri mijare yibojayu. ²⁵⁻²⁶ Tuparāte jaibarakaja, mamarī ba'iaja aṽerāte mijare baaika mija ye'karīṽe. I'supaka mija baabe, Maṽaki mabo'ikakurirā imakioka ba'iaja mija baaika mijareka kiyē'kariaokaro'si. I'supaka simako'omakaja aṽerāte ba'iaja baaika mija ye'kaririberijīka, Maṽaki mabo'ikakurirā imakioka ba'iaja mija baaika ye'kariaberijīki kiro'si,— nare kērīka.

¿Makire mire jā'memaka i'supaka mibaayu? āriwa'ri Jesúre najērīaeka

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ I'sia be'erō'ō Jerusalén wejearā ke'rika ate kika wārūrimajapitiyika. Torā eyatirā Tuparāte jiyiṽupaka ōriwi'iarā kikākaeka ṽoto kurarāka ĩparimarāre kiṽō'irā eyarīkaeka, Moiséte jā'meka wārōrimaja, ṽupabatirā judiorāka ĩparimarāoka. ²⁸ Torā eyatirā ikupaka kire najērīaeka:

—¿Dako baaerā Tuparāte jiyiṽupaka ōriwi'iaṽi ṽo'imajare miṽoatarape? ṽupabatirā ¿makire jā'meikaṽi i'supaka mibaarape? — kire narīka.

²⁹ I'supaka napakā'ā, ikupaka nare kiyi'rika:

—Yi'ioka i'rāba'ikaka mijare jērīariyapaiki. Yire mija yi'pakā'ā ā'mitiritirā, yire jā'meiki wāmea mijare yibojarāñu. Ikupaka mijare yijērīariyapayu: ³⁰ ¿Juanre ṽo'imajare ruṽuko'a jūjeokaro'si maki kire jā'mekaki? ¿Tuparā kire jā'mekakikā'ā? ¿ṽo'imajaja kire jā'mekarā bai? Yire mija yi'ṽe,— nare kērīka.

³¹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, natiyiaja najaika.

—¿Marākā'ā kire mayi'rījīñu ruku? “Juanre ṽo'imajare ruṽuko'a jūjerā Tuparāte kire ṽūataeka”, marījīka, “¿Dako baaerā Juanre bo-jarapaka mija yi'riberape?”, mare kērīrāñu. ³² I'supaka simako'omakaja, “ṽo'imajaja Juanre jā'mekarā”, marījīka, ṽo'imajare mare boebarirāñu.

“Tuṕarā Juanre pūataekaki kiro'si bojañjirimaji kimaokaro'si”, ṕo'imajare āriṕupajoaika simamaka, ¿marākā'ā Jesúre mayi'riráñu ruku?— natiyiaja najaibu'aeka. ³³ Supa imarī,

—Ōrībeyurā yija,— kire narīka.

I'supaka naṕakā'ā,

—Jee, yire jā'mekaki wāmea mijare bojabesarāki yi'ioka,— nare kērīka.

12

“Yire mija yi'ribesarākareka, ‘Aṕerāte Yimakire yi'rirū’, Tuṕarāte ārīrāñu”, Jesúre nare ārīka

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Bojawārōrikapi ikupaka ṕo'imajare kiwārōū'mueka ate.

—Īakōrī je'e: Īrīka iyarioa ōterimajire imaeka. Sōteweatirā sakiwaeta'teka. Supabatirā iyaka mukerūkia kibaaeka iyaokoa e'eokaro'si. I'supaka baaweatirā ĩmipañakarā wi'ia kibaaeka sīarīṕaraka nimarūkirō'ō. I'supaka baaweatirā aṕerāte ikupaka kērīka: “Yirioa mija tuerākareka iyaka mija e'erākakaka mijare ñijirāñu.” Supabatirā turitaparī nare ke'ritapaeka mae. ² Iyaka rērīka ṕoto ĩ'rīka kiro'si ba'irabeñjirimajire kiṕūataeka iyaka kiro'si imaeka ke'eokaro'si. ³ Iyarioarā keyaeka ṕoto kire ñi'atirā rioa tuerimajare kire ṕajeka, kire iyaka ĩjiriyaṕaberīwa'ri. Topi mae “Me'ṕe”, kire narīka. Supa imarī dakomarīaja kiṕe'rieyaeka kire jā'meṕūataekaki ṕō'irā. ⁴ Iyaka ke'eetabepakā'ā ĩatirā, aṕika ba'iraberimajire kiṕūataeka iyaka kire e'erūjebarakā. Iyarioarā keyaeka ṕoto, kirupuko'arā kire naṕajeta'ruika. I'supaka kire baatirā tīmarīji kire najairiwā'imarīka. ⁵ I'supaka kire nabaamaka ĩatirā, aṕikate ate rioba'ĩṕite ṕūataeka. Torā keyamaka, rioa tuerimajare kire jāātorika mae. I'supaka nare nabaawā'imapakā'ā ĩawa'ri rīkimarāre rioba'ĩṕite ṕūataeka. I'supaka nare kiṕūatako'omakaja ĩ'rārimarāre jājia naṕajeka, aṕerāte ṕuri najāāeka.

⁶ Supa imarī kimaki ĩ'rīkaja jariwa'rikaki mae. Jimarīa kiwātaki kimaeka. “Yimakire ṕuri ‘Rioba'ĩṕi maki kime’, ārīwa'ri kire nayi'rīrāñu je'e”, kērīṕupajoaeka. I'supaka ṕupajoawa'ri kimakire ṕiyia kiṕūataeka mae. ⁷ I'supaka kiṕupajoaeka simako'omakaja rioba'ĩṕi makire eyamaka ĩatirā, ikupaka rioa tuerimajare jaibu'aeka: “Ika rioba'ĩṕi maki kime. Kiṕakire reyarāka be'erō'ō kiro'si jariwa'rīrūkia sime ika rioa. Kire majāāerā ika rioa maro'si sajariwa'yaokaro'si”, narīka. ⁸ I'supaka ṕupajoawa'ri kire ñi'atirā kire najāāeka. Supabatirā kiṕo'ia riorijerā nataaeka. I'toñrāja sime ika majaroka,— Jesúre nare ārīka.

⁹ I'supaka nare bojaweatirā, ikupaka ṕo'imajare kijērīaeka:

—¿I'supaka kiro'si ba'iraberimajare baaekarāte marākā'ā rioba'ĩṕite nare baarāñu ruku? Ikupaka nare kibaarāñu: Rioa tuerimajare jāārī ke'rīrāñu. Supabatirā aṕerāte rioa kīarīrīrūjerāñu.

¹⁰⁻¹¹ Mija ā'mitiṕe. Tuṕarā majaropūñu ĩ'rākō'rīmato ikupaka bojaika ¿yaje mija ĩakoyu je'e? Ikupaka Tuṕarāro'si bojañjirimajire o'oeka:

“Wi'ia baarimajare āta ĩ'rō taaeka. I'supaka simako'omakaja, aṕika ĩ'sio ātaṕi wi'ia kibaamaka aṕo āta tērīwa'ribaji imatiyaio sajarika. Nayapaberikao imako'omakaja, ĩ'sioṕi ārīwa'riji maiṕamaki Tuṕarāte jā jiyia wi'ia baaeka. I'supaka baaiki kimamaka, ĩjītaka

sime', j̄jimakaḽi mar̄iḽuḽajoayu", āriwa'ri kibojaeka Tuparārika o'oeakaki.—*

¹² I'suḽaka Jesúre āḽakā'ā ā'mitiritirā, judiōtata ĩparimarāre kire ñi'ariyapaeka. "Riō ba'iraberimaja uḽaka nime', mareka āriwa'ri i'suḽaka majaroka Jesúre mare bojako'o", nar̄iḽuḽajoeka. I'suḽaka simako'omakaja ḽo'imajare k̄ikiwa'ri kire nañi'aberika. Suḽa imar̄i toḽi na'rika mae.

“¿Yaje Romawejea ĩḽamakire imḽuesto mawaḽaĩj̄iñu?”, āriwa'ri Jesúre najēr̄iaeka

(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ ĩr̄arimaki fariseokaka ḽuḽajoairā, Herodes jeyomarāoka Jesús ḽo'irā eyaekarā, niḽamarāre nare ḽūataeka simamaka. “Jesúre jia yijare yi'riwār̄ubesarākareka, kire yija okabaarāñu”, āriwa'ri kiḽo'irā neyaeka.

¹⁴ Kiḽo'irā eyatirā ikuḽaka nar̄ika:

—Mia'mitiḽe wār̄ōrimaji. Rita oyiaja bojaiki mime. ḽo'imajare mire jaiyuyekoḽeika dakoa jo'abeyua mire. Imatiyairā, imatiyabeyurāro'sioka k̄ikibekaja Tuparārikakaka wār̄ōiki mime. Suḽa imar̄i ikuḽaka mire yija jēr̄iayu: ¿Yaje Romawejeakaki ĩḽire jā'meika uḽakaja imḽuestos kire yija wapaĩj̄iñu ruku? Kire yija wapaĩj̄ikareka ¿Moisés imaekakite jā'meka ba'iaja baairā yija jarij̄iñu bai?—

¹⁵ I'suḽaka j̄iḽi kire nar̄iko'omakaja kire ḽakirika naḽakatarikoḽeka Jesúre ōrika. Suḽa imar̄i ikuḽaka nare kiyi'rika:

—¿Dako baaerā mijare yiyi'yua ā'mitiritirā yire mija okabaariyapayu? ĩr̄āto niñerū† yiro'si mija e'era'abe ñiaokaro'si,— nare kēr̄ika.

¹⁶ I'suḽaka kēḽakā'ā ā'mitiritirā, ĩr̄āto niñerū kiro'si ne'era'aeka. Siatirā ikuḽaka nare kēr̄ika:

—¿Maki ḽema sime samija ĩamaka? Suḽabatirā, ¿maki wāmea sareka o'oea sime?— nare kēr̄ika.

I'suḽaka kēḽakā'ā ikuḽaka kire nayi'rika:

—ĩḽi César ḽema uḽaka sime,— kire nar̄ika.

¹⁷ I'suḽaka naḽakā'ā ā'mitiritirā, ikuḽaka nare kēr̄ika:

—ĩḽi César rika ima kire samija ĩjibe. I'suḽakajaoka Tuparārika ima kireje samija ĩjibe,— nare kēr̄ika.‡ I'suḽaka Jesúre āḽakā'ā ā'mitiritirā okamar̄iaja najarika ōr̄itiyaiki kime āriwa'ri.

¿Reyar̄iḽotojo ōñia ḽo'imajare jariḽe'rirāñu ruku? āriwa'ri Jesúre najēr̄iaeka

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Suḽa imar̄i ĩr̄arimaki saduceokaka ḽuḽajoairāte eyaeka Jesúka jair̄i. “ḽo'imajare reyarāka be'erō'ō ōñia jariḽe'ririka imabeyua”, āñurā ni-maeka. Suḽa imar̄i Jesúre sakaka jēr̄iaokaro'si kiḽo'irā neyaeka.

¹⁹ —Mia'mitiḽe wār̄ōrimaji. Ikuḽaka maro'si Moisés imaekakite o'oea: “Kima'mi makarāmar̄iaja rūmure kireyataḽaj̄ika, kima'mi rūmu mirākote kibe'erō'ōkakire e'ej̄ika marā imabeyua kika komakarār̄irā”, āriwa'ri Moisés imaekakite o'oea,— kire nar̄ika.

Suḽabatirā ikuḽaka nar̄ika ate:

* **12:10-11** Salmo 118.22-23. Estos versículos refieren a Jesús. Así quiere decir: Aunque Jesús fue despreciado por los líderes religiosos de Israel, Dios le hizo la persona más importante; el que salvará a su gente. † **12:15** Denario ‡ **12:17** Denle entonces al rey lo que es debido a un rey. Y denle a Dios lo que es de Dios: servirle a Él con todo.

20 —Īakōrī je'e: Bikija ĩrīkate imaeka. Īrōtēñararakamarā kibe'erō'ōkarāre imaeka. Mamarī kirōmie'eū'mueka nama'mi. Makarāmarīaja kirūmure kireyatapaeka. ²¹ Supa imarī kotūmite reyatapamaka kibe'erō'ōkakite kore e'eka ate. I'supakajaoka makarāmarīaja kireyaeka kiro'si. Supa imarī kibe'erō'ōjitekaki koka imaekaki. Nuṣakajaoka kireyaeka. ²² I'supakaja oyiaja kirīrāre ritaja koka imakoripatakoṣeka. Koka makarāririmarīaja nareyapataeka. Nareyapataeka be'erō'ō koreyaeka narūmu imakoṣeroyikako. ²³ “Ṗo'imaja reyariṣotojo oñia jariṣe'rirāñurā”, āñuka mime. Karemarīa rita bojaiki mimarākareka, ḡritaja narūmu koimaeka simamaka, ni'ika kotūmiaritiyarāñu ruku oñia kojariṣe'rirāka ṣoto? — saduceokaka puṣajoairāte ārīka Jesūre.

²⁴⁻²⁵ I'supaka kire napakā'ā, ikupaka kiyi'rika:

—Tuṣarā majarōṣūñurā o'oea ḡribeyurā mija ime. Supabatirā “Ritaja baawārūiki kime Tuṣarā”, ārīwārūbeyurā mija. I'supaka imarā imarī, rukubaka puṣajoairā mija ime. Oñia najariṣe'rirāka ṣoto rōmie'ebesarāñurā ṣo'imaja. I'supakajaoka simarāñu rōmijāro'si. Tuṣarāte imarō'ōkarā āngelrāka upaka ṣo'imajare imarāñu. ²⁶ Mae reyariṣotojo oñia ṣo'imajare jariṣe'rirūkiakaka mijare yibojaerā baayu. ḡMoisés imaekakite o'oekekaka ĩakoribeyurā mija bai je'e? Yaṣumakarāka jū'rēika watoṣekapi Tuṣarāte ikupaka ārīka Moisés imaekakite: “Mija ñeki Abraham imaekaki jia yire baarijayuka. I'supakajaoka Isaac suṣabatirā Jacob imaekarā jia yire baarijayurā”, Tuṣarāte kire ārīka. ²⁷ “Īrā maekarakamarā jia yire baabaraka imarijayurā”, Tuṣarāte ārīka, oñia nimamaka. Tuṣarā ṣō'irā nime, reyaekarā imariṣotojo naririberika simamaka. Supa imarī “Oñia ṣo'imajare jariṣe'ribesarāñu”, āñurā imarī, tēñrikaja rukubaka puṣajoairā mija ime, — saduceokaka puṣajoairāte kērīka.

Imatiyairokakaka Tuṣarāte jā'meika Jesūre bojaeka
(Mt 22.34-40)

²⁸ Toṣi mae saduceokaka puṣajoairāte Jesūka jaika ṣoto Moiséte jā'meka wārōrimajire sā'mitiritirā, “Jia Jesūre nare yi'yu”, kērīpuṣajoaeka. Supa ārīwa'ri Jesūs ṣō'irā ke'rika kire jērīaokaro'si.

—ḡDika sime Tuṣarāte jā'meika imatiyaika?— ārīwa'ri Jesūre kijērīaeka.

²⁹⁻³⁰ Supa imarī ikupaka kire kiyi'rika:

—Tuṣarāte jā'meika imatiyaikakaka ikupaka sabojayu: “Mija ā'mitiṣe Israelka'iakarā. Tuṣarā ĩrīkaja imaki Maiṣamaki. Aṣerāte mawayūiaika tērīwa'ribaji jia maiṣamaki Tuṣarāte mayi'ririjarijīñu. I'supakajaoka ritaja ḡrīriṣupakirā maimaṣitiyika jia Tuṣarāte mayi'rījīñu. Supabatirā ĩrāmijipiji puṣajoatirā jia kire mabaarijarijīñu”, ārīwa'ri sabojayu imatiyaika Tuṣarāte jā'meika. ³¹ I'sia rokajitekaka ikupaka bojaika: “Maṣo'ia mawātaika upakajaoka aṣerāte mawātajīñu.” Dika aṣea ika ĩṣakurikaka Tuṣarāte jā'meika tērīwa'ribaji imatiyaika imabeyua, — Moiséte jā'meka wārōrimajire kērīka.

³² Supa kēṣakā'ā ikupaka Jesūre kiyi'rika:

—Rita meñu wārōrimaji. ĩrīkaja kime Tuṣarā. Maki aṣika imabeyuka kiupaka imaki. I'supaka meñua rita sime. ³³ “Aṣerāte mawātaika tērīwa'ribaji jia Tuṣarāte mayi'ririjarijīñu. Ritaja ḡrīriṣupakirā maimaṣitiyika jia Tuṣarāte mayi'rījīñu. Supabatirā ĩrāmijipiji puṣajoatirā jia kire mabaarijarijīñu. I'supakajaoka maṣo'ia mawātaika

upakaja aƣerāteoka mawātajĩñu”, āriwa'ri mibojaika imatiyaika sime. Moisés imaekakite jā'meka upakaja Tuƣarāte jia baawa'ri wa'iro'si ri'ia kiro'si majoelijyu. I'supaka mabaaka jia ima simako'omakaja Tuƣarāte mayi'ririjayua, supabatirā aƣerāte mawātarijayuaoka, tēririkaja imatiyaika sime,— kire kērīka.

³⁴ Jia kiyi'pakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre kire ārika:

—Yire meñua ña'mitiyuareka, “Tuƣarā, miyapaika upakatakaja yibaarāñu”, āriwārūrūkika mime. Kirikitaki mimatiyarika kũƣajji mire jariwa'yua je'e,— kire kērīka.

I'supaka Jesúre āpakā'ā ā'mitiritirā, ni'i ĩrīkaoka kire jērīaberikaki mae, “Mare tērīwa'ribaji oñuka kime”, āriƣupajoawa'ri.

“¿Maki riƣarāmi kime ruku Jā'merūkika Tuƣarāte wā'maekaki mijareka?”, āriwa'ri Jesúre nare jērīaeka

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Tuƣarāte jiyiƣupaka ōriwi'iarā wārōbaraka kimaekarō'ōƣi ikupaka ƣo'imajare kērīka:

—“Jā'merūkika Tuƣarāte wā'maekakiŠ David imaekaki riƣarāmi kimarāñu”, nañu Moiséte jā'meka wārōrimaja. ¿Yaje rita nañu ruku jee? ¿Yaje kiriparāmitakioka kimarāñu je'e mijareka? ³⁶ I'supaka naƣupajoaika simako'omakaja, kiriparāmirēka ĩƣi Davidre jaika ƣoto, “Ñiƣamaki mime”, kireka kērīka. I'supaka simamaka, David imaekaki Espiritu Santore kire jeyobaaekapi ikupaka kio'oeka:

“Ñiƣamakire ikupaka Tuƣarāte ārika: ‘Ritaja ƣo'imajare jā'merimaji mimarāñu. Supa imarī yiritapē'rōtorā miruƣabe. I'supaka mimarāka simamaka mimajamarāre yitērīrāñu mire nayi'yaokaro'si', Tuƣarāte kire ārika”, āriwa'ri David imaekakire o'oeka.

³⁷ “Ñiƣamaki mime”, ĩƣi Davidre kire āpakā'ā, ¿yaje ruku kiriparāmitakiji kime je'e? Davidre tērīwa'ribaji kimema,— nare kērīka.

Jia nare kiwārōmaka ā'mitiritirā, rīkimarāja torā imaekarāte jjiimaka jarika.

“Moiséte jā'meka wārōrimaja ikupaka ba'iaja baarijayurā”, Jesúre ārika
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Ikupaka ƣo'imajare kiwārōdeka ate:

—Moiséte jā'meka wārōrimajare baarijayu upaka mija baakoreka jia mija ƣupajoabe. Mija ĩabe, ikupaka nabaarijayu. “Imatiyairā yija ime”, āriƣupajoirā imarī, jariroaka jía jāātirā ƣo'imajare ĩaika wājitāji naturirijayu. Supabatirā wejeñe'metāji na'ririjayu ƣoto jiapi aƣerāte nare jēñerika nayapayu. ³⁹ Rērīwi'iarā nakākaika ƣoto imatiyarimajare ruparō'ōrā oyiaja narupariyarijayu. Baya nabaarijayu ƣoto i'supakajaoka imarika nayapayu. ⁴⁰ “Jia baairā maimē”, āriƣotojo, nañu upakaja baabeyurā nime. Natīmiarāte reyatapaeekarāte ƣakitirā, naba'irījia, nawi'iaoka nareka ne'marijayu. I'supaka wayuoka baairāte wayuābeyurā imariƣotojo ƣo'imajare ĩaika wājitāji, ñoaka Tuƣarāka najaiyu. “Tuƣarāte yapaika upakaja jia baairā nime”, ƣo'imajare āriƣupajoarū āriwa'ri i'supaka kika najairijayu. I'supaka nabaakoƣeika jiamarīa sime. I'supaka ba'iaja nabaaka wapa, wapañjibaraka jimarīa

ba'iaja najūarāñu. Nuṗaka mija baa'si jia mija ṗuṗajoabe,— Jesúre ārika ritaja ṗo'imajare.

Tĩmite reyataṗaekako wayuoka baaiko imariṗotojo niñerū ŷjikako maroka

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōriwi'iarā niñerū jāārūkia wā'tarā Jesúre ruṗaeka. Po'imajare niñerū jāaika kīarijarika. Rīkimaka ba'irījia rikairā rīkimakaja niñerū i'sikotorā jāāekarā. ⁴² I'supaka nabaairō'ōrā wayuoka baaikote eyaeka. Kofĩmite reyataṗaekako koimaeka. Īṗato niñerū yabirījiaka i'sikotorā kojāaeka. Cobrekaka simaeka imarī, wṗajā'rīmarīa simaeka koniñerūjika. ⁴³ Supa imarī kika wārūrimajare akatirā ikuṗaka nare kērika:

—Jia mija ā'mitipe. Wayuoka baaiko imariṗotojo jia Tuṗarāro'si i'kore ŷjiyu. Rīkimaka ba'irījirā ṗemajirā ŷjiko koime. ⁴⁴ Rīkimakaja ba'irījirā ṗuri rīkimaka niñerū rikairā. Sakaka nijika simako'omakaja rīkimakaja sajariwa'yu narika ruṗu. I'ko ṗuri wayuoka baaiko imariṗotojo korikaikajika simaupatiji ŷjipataiko. Ba'arika kowapājirūkia imakoṗeikaja Tuṗarāte kōjipatayu,— kika wārūrimajare kērika.

13

Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōriwi'ia nakuyepaterāñu āriwa'ri Jesúre bojaeka

(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōriwi'ia kimaekarō'ōṗi kiporika ṗoto ikuṗaka ŷrika kika wārūrimajare kire ārika:

—Miabe wārōrimaji. Jitaka sime i'sia wi'ia. Jia jo'bari'o ātakaka baaeka sime,— Jesúre kērika.

² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikuṗaka Jesúre kire yi'rika:

—Maekaka jiiwi'i samija ŷaika simako'omakaja, ŷnamajī ṗo'imajare kuyepaterūkia sime. Supa imarī ika wi'iakaka āta ĩṗari'o tuaṗeṗeka ṗeyubesarāka, sariripatarāka simamaka,— nare kērika.

“Ritatojo wejea ririrā baarāka ruṗu ikuṗaka simarāñu”, Jesúre ārika

(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ I'sia be'erō'ō Olivos wāmeika ĩmimaṗemarā eyatirā Jesúre ruṗaeka. I'sia ĩmima wājitāji ŷnoakuri ṗañakarā Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōriwi'ia imaeka. Pedro, Santiago, Juan, Andrépitiyika Jesús ṗō'irā na'rika naro'siji kire jērāokaro'si.

⁴ —Mibojaika, ŷmarāṗate i'supaka simarāñu? I'supaka simarūki ruṗu, ŷdako a yija ĩaū'murāñu ruku?— kire narika.

⁵ I'supaka naṗakā'ā, ikuṗaka nare kiyi'rika:

—Jia mija ṗuṗajoabe aṗerāte mijare ṗakikoreka. ⁶ Mija ĩabe. “Po'imajare yijā'meokaro'si Tuṗarāte ṗūataekaki ŷñime”, āṗaraka rīkimarāja ṗakirimajare eyarāñu. I'supaka baawa'ri rīkimarāja ṗo'imajare naṗakirāñu.

⁷ Mija koyikurirā imarāñurāte jīrīrāka ā'mitiritirā, mija kīkia'si. Aṗewejeakarāre ṗitā'mua jē'rāta'arāka ā'mitiritirā, mija kīkia'sioka. I'supaka simarijarirāka imariṗotojo ŷnojimarāta riribesarāka ritatojo wejea ruṗu.

⁸ Īrātata jīrīrāñurā apetataka. Supabatirā ĩrāka'ireka imarā, aṗeka'ireka imarāpitiyika jīrīrāñurā. Īrārikō'rīmatorā ka'ia iyirāka. Supabatirā ba'arika ṗuṗakā'ā, ba'arimarā ṗo'imajare jarirāñu. I'supaka jūairā imariṗotojo satērīwa'ribaji najūarijarirāñu ruṗu.

⁹ Rakajekaja mija imabe. Mijare ñi'atirã ñparimarã þð'irã mijare ne'ewa'rirãñu. Supabatirã rëririwi'itõsiarã mijare napajeriwã'imarirãñu. Yire ã'mitiripëairã mija imamaka, ñparimarã wãjitãji mijare narikamarirũjerãñu. Na'mitirirãka wãjitãji yirika nare bojabaraka, “Jesúre ã'mitiripëairã yija ime”, mija ãrãrãñu. ¹⁰ Ritatojo wejea ririrã baarãka ruþu ritaja þo'imajare yirika bojapatarũkia simarãñu. ¹¹ Mijare ñi'atirã ñparimarã wãjitãji mijare ne'ewa'þakã'ã, kikiwa'ri “¿Marãkã'ã nare mayi'rirãñu?”, ãrãþupajoabekaja mija imabe. Mija ãrãrũkirõ'õjite eyarãka þoto “Ikupaka nare yija ãrãrãñu”, ãrãþupajoairã mija imaokaro'si Espiritu Santore mijare jeyobaarãñu. I'supaka mijare kijeyobaarãka simamaka, ikipi ãriwa'ri jia nare mija yi'riwãrũrãñu, mija õñu upakaja mija þupajoikaþimarã,— nare kërãka.

¹² Ate nare kërãka:

—Yire yi'yurãte ikupaka nabaarãñu. Ñrãka makarã imariþotojo yire yi'riþarea Ñrãka nañi'arũjerãñu kire najããokaro'si. Supabatirã yire yi'yurã nimamaka napakiji kimakarãte jããrũjerãki. I'supakajaoka yire yi'yurãte ã'mijãwa'ri napakiarã majamarã jaritirã namakarãja nare jããrũjerãñurã. ¹³ Yire ã'mitiripëairã mija imamaka ñawa'ri, ritaja þo'imajare mijare ã'mijãrãñu. I'supaka simako'omakaja yire yi'ririþa'atabeyurãte takaja ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'rirũkirã nimakoþeikareka Tuparãte nare wayuãrãñu.

¹⁴ Tuparãte bojañjirimaji imaekakite o'oeka upakaja “Ñrãrãmi Tuparãte jiyiþupaka õrãriwi'iarã Ñrãka ba'iaja baarimaji kimarũkimatorãja kimarãka mija ñarãñu.” (Yi'i Marcos ika þapera yo'oika ñarãñurã, jia samija õriwãrũbe).* Tuparãte yapaberitiyaika kibaarãka þoto Tuparãte jiyiþupaka õrãriwi'ia ba'iaja kijarirũjerãñu. I'supaka simarãka ñawa'ri, ñojimarãji Judea ka'iarã imarãte þusiarã ru'rimirãrkareka jia naro'si simarãñu. ¹⁵ Kiwi'i þemarã imarãki toþi ruitirã, kiba'irãjia e'erã kiwi'iarã kãkabekaja ñojimarãji kiru'rirũ. ¹⁶ Rioa ba'irabebearaka imarãkioka, wi'iarã ima kicamisa þemapi kijããrijayuto e'erã kipe'riberijãñu. ¹⁷ Rõmijã yata imarãñurãro'si ka'wisika simarãñu naru'yaokaro'si. Ñþubaka me'rãka rikarãñurãro'sioka i'supakaja simarãñu. ¹⁸ Pu'eje'rãka simarãka þoto i'supaka simakoreka Tuparãte mija jẽñebe. ¹⁹ I'supaka simarãka þoto ba'itakaja ritaja þo'imajare jũarãñu. Tuparãte wejea þo'ijiaekarãja ba'iaja najũarijarika þemawa'ribaji ba'iaja þo'imajare jũarãñu i'sia þoto. I'supaka simarãka be'erõ'õþi þuri aþekurioka i'supaka imarũkiaro'si marã simarãñu mae. ²⁰ I'supaka simako'omakaja “Ñoaitakaja i'supaka jũabaraka nima'si, i'toñrãja simarũ”, Tuparãte ãrãrũkimarã simarikareka ritaja, Ñrãkaoka jariwa'ririmarãja þo'imajare þurijããeka. I'supaka imarũkia simako'omakaja kiwã'maekarãte wayuãwa'ri ñoaitakamarãja i'supaka kimarũjerãñu.

²¹ “Mija ñabe õ'õrã Cristore ime”, Ñrãka mijare ãrãþakikoperãkite mija ã'mitiripëa'si. Aþika ãrãkaki, “Mija ñabe õ'õrã kime Mesías, Jã'merũkika Tuparãte wã'maekaki kime”, mijare ãrãrãkitekoka mija yi'ria'si. ²² Rãkimarãja þakirimajare eyarãñu. Ñrãrimarã “Yi'i imaki Jã'merũkika Tuparãte wã'maekaki”, ãrãrãñurã. Aþerã imarãñurã “Yi'i imaki Tuparãro'si bojañjirimaji”, ãñurã. Supabatirã þo'imajare þakiokaro'si niakoribeyua nare baabearãñurã. Tuparãte wã'maekarã þariji nare ã'mitiripëarika yapawa'ri,

* **13:14** Esta advertencia es del escritor, Marcos. No es lo que dijo Jesús.

i'supaka nabaakoꝑerãñu. ²³ Jia õrĩwãrũtirã, "I'supaka simarãka", mija õrĩrã ikupaka mijare ñañu. Supa imarĩ rakajekaja mija imabe.

*Po'imaja Ma'mire ꝑe'rietarũkiakaka
(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)*

²⁴ Ba'iaja ꝑo'imajare jũarãka be'erõ'õ aiyate ñamita'rirãñu. Ñamikakioka yaaboobesarãki. ²⁵ Tã'pia ña'rĩrãka. Ritaja wejeꝑemareka ima Tuꝑarãte rĩ'merũjerãñu. ²⁶ I'supaka simarãka ꝑotojĩ ritaja Po'imaja Ma'mire niarãñu ate. Oko ũmakaka watoꝑekãpi jia yaaboaike, supabatirã tẽriwa'ribaji yirikãpi yi'tarãñu. ²⁷ Tuꝑarãte imarõ'õkarã ángelrãkare yiꝑũatarãñu yiwã'maekarãte narẽaokaro'si. I'supaka nare yijã'memaka ritatojo wejeareka ꝑo'imaja ima upatataja rẽarĩ napĩbirãñu.

²⁸ Higuera wãmeika õterikiakaka ꝑuꝑajoabaraka mijare yiwãrõerã baayu mae. Higuera ritajũkia saꝑũñua so'aika ãtirã, "Kũꝑajĩ sajariwa'yu ijijẽ'rãka seyarũkia", marĩwãrũyu. ²⁹ Supa imarĩ yibojaika upakaja simaũ'murãka ꝑoto, "Kũꝑajĩ sajariwa'yu Po'imaja Ma'mire etarũkia", mija ãrĩwãrũrãñu mae. ³⁰ Rita sime ika mijare yibojaika. Yibojaika upakaja simarãka ꝑoto i'rãrimarã maekaka imarãte õñia imarãñu ruꝑu. ³¹ Ika ka'ia, wejeꝑemaoka ririrũki oyiaja sime. I'supaka simako'omakaja yirika† ꝑuri ririrũkimarã sime.

³² Maki õrĩbeyuka yetarũkirĩmikaka. Mabo'ikakurirã imarã ángelrãkaoka õrĩbeyurã. Yi'i, Tuꝑarã Maki imariꝑotojo ñorĩbeyuoka yi'i. Maꝑaki Tuꝑarã i'rĩkaja õñuka yetarũkirĩmikaka.

³³ I'supaka simamaka õrĩweitikaja mija imabe. Sõrĩbeyurã imarĩ, raka-jekaja mija imarijãꝑe. ³⁴ Jia mija ã'mitĩꝑe, ika bojawãrõrikãpi mijare yibojaerã baaika: I'rĩka wi'iba'ipi imaekaki. Turitãꝑarĩ ke'rika ꝑoto, kiro'si ba'irabejĩrimajare wi'ia kĩarĩrĩrũjeka. Ke'rirã baaeka ruꝑu "Ika mija ba'iraberika imarãka", nare kẽrika. Koꝑereka tuerimaji "Yire ta'abaraka, õ'õrãja wi'ia ãarĩꝑaraka mimabe", kire kẽrika. ³⁵ Kiupakaja ya'rĩrãñu yiro'sioka. Supa imarĩ jia yire ta'abaraka mija imabe, yi'tarũkia mija õrĩbeyua simamaka. "Na'irã, ñami ñe'metãji, karaka akarãka ꝑotojĩ, wãrĩrika ru'ara'arãka ꝑoto, i'tojĩte ki'tarãñu", yireka ãrĩwãrũbeyurã mija ime. ³⁶ Ikuꝑarõ'õꝑiji etatirã, "¿Dako baaerã mija kãñu, yiyãꝑaika upaka baabekaja?", mijare ñarĩkoreka, rakajekaja mija imarijãꝑe. ³⁷ Mijaro'sitakamarã ikupaka yibojaweyu ritaja ꝑo'imajaro'si. Jia imatikaja yire ta'atikaja mija imarijãꝑe,— nare kẽrika.

14

"¿Marãkã'ã marĩjikareka Jesúre majããrũjejiñu ruku?", ãꝑaraka najaibu'aeka

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Toꝑi mae, i'ꝑarĩmi sajariwa'rika Pascua baya ruꝑu. Levadura rukeberika ꝑan naba'aribaya simaeka. I'sia ꝑoto ꝑo'imajare õrĩbeyuju Jesúre ñi'arika kurarãka ãꝑarimarãre ꝑakatarikoꝑeka, Moiséte jã'meka wãrõrimajãꝑitiyika. "¿Dikãpi kire okabaatirã kire majããrũjejiñu?", ãꝑaraka najaibu'aeka. ² Ikuꝑaka i'rãrimakire ãrĩka:

—Pascua baya simarãka ꝑoto Jesúre mañi'ajikareka, jimarã ꝑo'imajare boebarijĩñu. Boebariwa'ri ba'iaja nabaajikareka, marãkã'ã baatirã nare

mokajãwãruberijĩũ. Supa imarĩ Pascua baya simarãka poto, kire mañi'aberijĩũ ruþu,— narĩka.

Rõmore Jesús rupuko'a þemarã rupuko'awearũkia yo'yekako
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ I'sia ruþubaji þañaka Betania wejearã kimaeka potojĩ, Simón kãmia rabaeka mirãki wi'iarã Jesúre imaeka. Torã ba'abaraka nimaeka poto ĩrãko rõmore napõ'irã eyaeka, äta alabastro wãmeikakaka jotoa baaeka rikatirã. Satõsiareka nardo wãmeika iyebaka imaeka jia jiiĩsiakaka. Supabatirãoka waþajã'rĩtakakaka simaeka. Alabastrojotoku'rea þeparu'atagirã Jesús rupuko'arã iyebaka koyo'yeka kire jiyiþupayeewa'ri. ⁴ I'supaka kire kobaamaka ĩatirã, jimarĩa ĩrãrimarãre kore boebarika. I'supaka imawa'ri,

—¿Dako baaerã kiruþuko'arã iyebaka koyo'yeyu? Waþuju sakowe'weþateyu. ⁵ I'sia iyebaka trescientos denario rõ'õjĩrã waþajã'rĩa sime. Sawapa tõþotirã wayuoka baairãte koĩjirĩ imakoþeyu,— ãþaraka ĩrãrimarãre jaibu'aeka natiyijaja.

I'supaka ãþaraka kore najaiyuyeka.

⁶ I'supaka napakã'ã, ikupaka Jesúre nare ãrĩka:

—Koimaþarũ. Jia yire baawa'ri i'supaka kobaayu. ⁷ Mija watopekarã imajiparũkirã nime wayuoka baairã. Supa imarĩ mija yaþarãka potojo nare mija jeyobaarijarijĩũ. Yi'i þuri mijaka imajipabesarãki. ⁸ Iko þuri koþupaka kore jiyuika upakaja jia yire baaiko. Yireyarũki ruþu iyebaka jia jiiĩsia yire koyo'yeyu. Yire nayayerũkia þupajoaweiko upaka i'supaka yire kobaayu. ⁹ Rita ika mijare yibojayu. Ritaja wejeareka Tuþarãrika wãrõbaraka, jia yire kobaeka mirãka þo'imajare bojarijarirãũ. Supa imarĩ jia kobaeka þupajoabaraka, kore naye'kariribesarãũ,— nare kãrĩka.

Jesúre nañi'aokaro'si karerõ'õþi Judare kire bojajããeka
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Torãjĩrã mae kurarãka ĩþarimarãka jairĩ Judas Iscariotere a'rika. Jesúka wãrũrimaja ĩ'þoũ'þuarãe'earirakamarãkaki imaki kimaeka. “Jesúre mija ñi'aokaro'si, kimarõ'õrã mijare ye'ewa'rirãũ”, nare kãrĩka. ¹¹ I'supaka nare kibojamaka ã'mitiritirã, jĩjimaka najarika. I'supaka jariwa'ri,

—Niñerũ mire yija ĩjirãũ,— kire narĩka.

Supa imarĩ “Po'imajamatorã Jesúre nañi'aerã, ¿marãkã'ã nare yibaarũjerãũ ruku?”, Judare ãrĩþupajoau'mueka.

Jesúre þiyia ba'aekakaka
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹² Pascua baya ũ'muroyikarĩmi levadura rukeberika þan naba'aribaya seyaeka. I'sirĩmi oveja makarãka jãätirã naba'aroyika. Egiptoka'iarã nañekiarãte imaeka poto Tuþarãte nare tããeka þupajoabaraka i'supaka nabaaroyika. Supa imarĩ kika wãrũrimajare ikupaka kire jẽrĩaeka:

—¿No'orã ba'arika baaweirĩ yija a'ririka miyaþayu, Pascua baya poto maba'arũkia?— kire narĩka.

¹³ Topi ĩ'þarã kika wãrũrimajare þũataweibaraka ikupaka nare kãrĩka:

—Wejearã mija eyarãka poto torã ĩrĩka jotoaþi okoa kãkewa'yukate mija ĩatõþorãũ. Kibe'erõ'õ mija a'þe. ¹⁴ Kibe'erõ'õ a'ritirã, wi'iarã kikãkarãñurõ'õ ĩatirã, ikupaka ãþaraka saba'ipite mija jẽrĩabe: “Yijare

wārōrimaji ikupaka ārīko'oka: ‘¿No'orā sime yika wārūrimajaka, Pascua baya poto ba'arūkia nabaaweirūkirō'ō?', kērīko'o”, mija āpe. ¹⁵ I'supaka mija āpakā'ā ā'mitiritirā, ĩmpē'rōtorā ima kuraraka jo'barō'ōjite mijare kibearāñu. Kopakaja najetīkarō'ō simarāñu. Supa imarī i'sia kurarakarā maba'arūkia mija baaweibe,— nare kērīka.

¹⁶ I'supaka nare kērīka be'erō'ō, torā na'rika. Torā eyatirā Jesúre nare bojaeka upakaja simamaka niaeka. Torā Pascua bayarīmi naba'arūkia nabaeka mae.

¹⁷ Rā'iwa'ri neiṗupurō'ō sajarika poto Jesúre torā eyaeka kika wārūrimaja, ĩ'poū'puarāe'earirakamarā kika imaroyīkarāṗitiyika. ¹⁸ Naka ba'abaraka ikupaka nare kibojaeka:

—Mija ā'mitipe. Rita mijare yibojayu mae. Mawatoṗekarā ĩ'rīka imaki maka ba'arīpotojo, yimajāmarāre yire ñi'aokaro'si yire bojajāārūkika,— nare kērīka.

¹⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ba'iaja naṗuparika. Toṗi mae nimarakamakiji ikupaka kire āparaka najērīaū'mueka:

—¿Yi'imarīka i'supaka baarāki ruku?— āparaka kire najērīaeka.

²⁰ Toṗi mae ikupaka nare kiyi'rika:

—Ī'poū'puarāe'earirakamaki seroarā yika ṗan ñu'aba'airākaki kime.

²¹ Tuṗarā majaropūñurā sabojaika upakaja simaerā baayu yiro'si. Po'imaja Ma'mi ñime. Yire ñi'atirā po'imajare yire jāārāñu. “Aṗerāte kire ñi'arū”, ārīwa'ri yire bojajāārāki ṗuri, jimarīa ba'iaja jūarāki. I'supaka simamaka imaberiri kimakoṗeka,— nare kērīka.

²² Ba'abaraka nimekā'āja ṗan Jesúre e'eka. Sarikatirā, “Jia mibaayu Tuṗarā”, kērīka. I'supaka ārītirā sañakatarutirā nare sakījika.

—Āja'a, samija ba'abe. Ika ṗan kopakaja yiṗo'ia sime,— nare kērīka.

²³⁻²⁴ Toṗi ate ko'a ke'eka. Sarikatirā, “Jia mibaayu Tuṗarā”, kērīka. I'supaka ārītirā nare sakījika. Supa imarī nimarakamakiji sanukueka be'erō'ō ikupaka nare kērīka:

—Ika iyaokoa kopakaja yiriwea sime. Riweajurubaraka yireyarākapī ārīwa'ri rīkimarāre Tuṗarāte tāārāñu. I'supaka yireyamaka ĩatirā, “Ba'iaja nabaaika yijjūjerāñu”, Tuṗarāte ārīka upakaja kibaarāñu mae. ²⁵ Rita mijare ñañu mae, Tuṗarāte yire jā'merjūjerūkia seyabeyukaji iyaokoa mijaka ukuokaro'simarīa ñime. Yijā'meū'murāñurīmi seyarāka poto ṗuri, aṗeupaka, mamaka iyaokoa yukurāñu mae,— nare kērīka.

“*Jesúre ōrībeyuka yi'i, yireka merīrāñu*”, *Pedrote kērīka*
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ Supa imarī Tuṗarā baya koyaweitirā Olivos wāmeika ṗusiarā na'rika.

²⁷ Torā na'rika poto ikupaka nare kērīka:

—Yire ā'mitiripeairā imarīpotojo yire mija ja'atarāñu. Supa imarī yire ja'atawa'ri rakakaja mija ṗibīpaterāñu. Tuṗarā majaropūñurā āñu upakaja simarāñu. Ā'mitirikōrī je'e: “Oveja ĩarīrīrimajire yijjāārāñu. I'supaka yibaamaka kioveja ru'ripatarāka”, ārīwa'ri sabojayu. ²⁸ Supa imarī yire najāāko'omakaja ōñia yijarīpe'rīrāñu. I'supaka imatirā mija ruṗubaji Galileaka'iarā yeyarāñu. Supabatirā torā mijare ye'etorirāñu,— nare kērīka.

²⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Pedrote kire ārīka:

—Aṗerā ṗuri nimarakamakiji mire ja'atarāñurā je'e. Yi'i ṗuri mire ja'atabesarāki,— kire kērīka.

³⁰ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre kire ārīka:

—Rita mire ñañu. Ire ñamiji karaka ñ'pakuri akaerã baarãka ruḅubaji, maekarakakuri, “Jesúre òrĩbeyuka yi'i”, nare merĩrãñu,— Pedrote kērĩka.

³¹ I'supaka Jesúre kire ārĩko'omakaja, ikupaka Pedrote kire ārĩka:

—Jēno'otaka, “Mire ñorĩbeyu”, ārĩbesarãki yi'i. Mikaja reyarũkika ḅariji ñima simamaka, “Jesúre òrĩbeyuka yi'i”, ñarĩbesarãñu,— Pedrote kire ārĩka. Pedrote ārĩka upaka oyiaja ñ'rika upakaja narĩka aḅerãoka.

Getsemaní wãmeirõ'õrã Tuḅarãka jairĩ Jesúre a'rika

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Topi mae Getsemaní wãmeirõ'õrã na'rika. Torã eyatirã kika imaekarãre ikupaka kērĩka:

—I'torã Tuḅarãka jairĩ ya'yu. Ò'õrãja mija ruḅabe ruḅu,— nare kērĩka.

³³ Torãjirã Pedro, Santiago supabatirã Juanre, kika ke'ewa'rika. Torã na'ririjayukã'aja jimarĩ kiwayuḅi'riũ'mueka. ³⁴ I'supaka imawa'ri ikupaka nare kērĩka:

—Yiḅupakaḅi yiwayuḅi'ritiyayu “Reyatyaerã yibaayu”, ãñurõ'õjirã. Ò'õrã mija tuiḅe ruḅu. Kãḅekaja yire mija ta'abe,— nare kērĩka.

³⁵ Supabatirã ñoakuriḅañakarã ke'rika. Torã eyatirã ka'iarã mo'ipãñatirã, Tuḅarãka kijajika ba'iaja ã'mika jũarika yaḅaberikoḅewa'ri.

³⁶ Kika jaiḅaraka ikupaka kire kērĩka:

—A'bi, ritaja baawãrũiki mime. Supa imarĩ yire najããkoreka, yire mijeyobaarika yiyapayu. I'supaka mire yijēñeko'omakaja yiyapaika upakamarĩa mibaakoḅejĩkaoka marã imabeyua. Miyapaika upakaja simarũ,— Tuḅarãte kērĩka.

³⁷ Tuḅarãka jaiweatirã kiḅe'riwa'rika maekarakamarãte imaekarõ'õrã. Kãrĩrikarekaja nosika ḅotojĩ naḅõ'irã keyaeka. I'supaka nimamaka ãtatirã, ikupaka Pedrote kērĩka:

—¿Simón, dako baerã mikãñu? ¿ĩ'rãkuri aiyajērã rõ'õjirãjĩkaja kãḅekaja imaberijika mime bai je'e? ³⁸ Rakajekaja Tuḅarãte jēñebaraka mija imabe, ba'iaja mija baakoreka. “Tuḅarãte yapaika upakaja yija baarãñu”, ãñurã imariḅotojo, mija ḅo'iaḅi ḅuri samija rakajēḅããwãrũbeyu. Supa imarĩ Tuḅarãte yapaika upakaja mija baawãrũbeyu,— nare kērĩka.

³⁹ I'supaka nare ārĩweatirã Tuḅarãka jairĩ ke'rika ate. Mamarĩ kire kijēñeka upakajaoka kire kērĩka ate. ⁴⁰ I'supaka baaweatirã kijeyomarã ḅõ'irã kiḅe'riwa'rika. Jimarĩa õõmaka nare baaeka simamaka kãrĩkarã nimaeka. I'supaka nimaekarõ'õrã naḅõ'irã keyamaka, tũrũtirã kiruḅu ni'yopi'rika. Supa imarĩ marãkã'ã kire ārĩwãrũberijĩñurã nimaeka. ⁴¹ Supa nimekã'aja Tuḅarãka jairĩ ke'rika ate. I'sia be'erõ'õ naḅõ'irã etatirã,

—¿I'supakaja kãḅarakaja mija imañuju ruḅu? Koḅakaja yire nañi'arijē'rãka seyayu mae. ḅo'imaja Ma'mite nañi'aokaro'si bojajããrimajire kopakaja etayuju mae. Ba'iaja baarimajare yire kiñi'arũjerã baayu. ⁴² Mija mi'mibe. Dajoa kire matoyari,— kika wãrũrimajare kērĩka.

Jesúre nañi'aeka majaroka

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ I'supaka Jesúre jaiyuju Judare etaeka. Jesũka wãrũrimaji ñ'ḅoũ'ḅuarãe'earirakamarãkaki Judare imaeka. Rĩkimarãja ḅo'imajare i'taeka kika. Sara, yaḅua rikabaraka Jesúre ñi'arĩ ni'taeka. Kurarãka ñ'ḅarimarã, Moiséte jã'meka wãrõrimaja, supabatirã judĩorãka ñ'ḅarimarãre ḅũataekarã nimaeka. ⁴⁴ “Ikuḅaka kire yibaarãñu”, ārĩwa'ri Judare nare bojatikarã nimaeka.

—Jesúre mija ĩawārũokaro'si u'surikapi kire yijēñerāñu. I'supaka yibaarāka be'erō'ō kire ñi'atirā jia kire mija ĩarĩrĩwa'pe,— nare kērika.

⁴⁵ I'supaka nare kēriweaeka be'erō'ō Jesús pō'irā eyatirā ikupaka kire kērika:

—¿Yaje mime wārōrimaji?—

I'supaka kire āritirā kire kiu'sueka. ⁴⁶ I'supaka kibaamaka ĩatirā, Jesúre nañi'aeka.

⁴⁷ I'supaka kire nabaamaka ĩatirā, Jesús wā'tarā rĩkamarikaki sara bai-wararĩ ke'etaeka. Sapi kurarāka ĩpamaki imatiyaiki ba'irabeĩjirimaji ā'mua kitoakōrōtaeka.

⁴⁸ —¿Dako baaerā sara, ya'puapitiyika yire ñi'arĩ mija i'tayu? ¿Karee'erimajire ñi'arirokapi yire mija ñi'aripakatayu bai? ⁴⁹ ĩ'rārĩmi jariwa'ririmarĩaja mija watopekarā Tuparāte jiyipupaka ōrĩriwi'iaeka mijare wārōbaraka ñimaroyi. Torā ñimarijarapaka poto yire ñi'arĩ mija etaberape ru'pu. Yire mija ñi'aika, Tuparā majaropũñurā sabojaika upakaja sime yiro'si,— Jesúre nare ārika.

⁵⁰ Supa imarĩ kire nañi'amaka ĩatirā, kika wārũrimajare nimaupatiji kire ru'ritapawa'rika. ⁵¹ Kire ne'ewa'rika poto ĩ'rika bikirimaji kibe'erō'ōpi a'ririjarikaki. Sayapāijika takaja wā'ojĩ'atirā kimaeka. Kibe'erō'ō ke'ririjarika poto torā imaekarāte kire ñi'ape'rotaeka. ⁵² I'supaka kire baakopewa'ri kisayapāitakaja kireka naba'itatamaka, dakomarĩaja kiru'riwa'rika.

Judiotatarā ĩparimarā imatiyaitata imaekarā, “Oka mireka ima”, Jesúre narĩka

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55,63-71; Jn 18.12-14,19-24)

⁵³ Supabatirā kurarāka ĩpamaki imatiyaiki imaekaki wi'iarā Jesúre ne'ewa'rika. Kire ne'eeyaeka poto kurarāka ĩparimarāre nimaupatiji torā rērika. Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka ĩparimarāoka rērikarā.* ⁵⁴ I'supaka nabaeka poto Pedore ñoakuripi a'ririچارaraka kurarāka ĩpamaki imatiyaiki wi'i pēteta'teka imaekarō'ōrā keyaeka. Torā kākātirā Tuparāte jiyipupaka ōrĩriwi'ia tuerimajaka kipekajũrĩrupaeka.

⁵⁵ I'supaka simaeka poto kurarāka ĩparimarā, supabatirā judiotatarā ĩparimarā imatiyaitataoka “¿Dakoapi Jesúre majāārũjeñu?”, āriwa'ri jaibu'abaraka nimaeka. Supa imarĩ “Ikupaka ba'iaja Jesúre baarape”, āriwa'ri bojarũkirāte nayapakopeka. I'supaka nayapaeka simako'omakaja ba'iaja oka kireka imaeka natōpoberika. ⁵⁶ “Ika ba'iaja Jesúre baarape”, rĩkimarāja narĩpakiko'omakaja ĩ'rikate bojaeka upakamarĩa nabojakopeka. ⁵⁷⁻⁵⁸ ĩ'rārimarā mi'mirĩkatirā imabeyuapiji ikupaka āparaka kire nokabaaeka:

—“Tuparāte jiyipupaka ōrĩriwi'ia pō'imajare baaeka yipoapaterāñu. I'supaka simako'omakaja maekarakarĩmi be'erō'ōjo ate sayibaarāñu, pō'imajare baaekamarĩa”, Jesúre āpakā'ā yija ā'mitirape,— narĩka.

⁵⁹ I'supaka bojaripotojo ĩ'rika upakamarĩa rukubaka oyiaja naboچارakikopeka ru'pu.

⁶⁰ Supa imarĩ kurarāka ĩpamaki imatiyaiki nimaupati wājĩtāji mi'mirĩkatirā ikupaka Jesúre kijēri'aeka:

—¿Dako baaerā nare miokae'eberitiyayu je'e? ¿Dakoapi āriwa'ri i'supaka tĩmarĩtakaja mire nokabaayu je'e?— kurarāka ĩpamakire kire ārika.

* **14:53** La Junta Suprema (Sanedrín) de líderes judíos que gobernaba asuntos religiosos.

⁶¹ I'supaka kērīko'omakaja Jesúre kire okae'eberika. I'supaka kimekã'ãja ikupaka kurarãka ìpamakite kire jērīaeka ate:

—¿Mi'iji bai mime Jã'merūkika Kiwã'maekaki,† Tuparã Maki? — kire kērīka.

⁶² I'supaka kire kēpakã'ã ikupaka Jesúre kire yi'rika mae:

—Ã'ã, yi'iji ñime. Supabatirã ñamajī Tuparã pō'i ritapē'rōtorã Po'imaja Ma'mite rupamaka mija ñarãñu. Supabatirã ñimipi oko ùmaka watopekapi yiruirã'amakaoka mija ñarãñu,— kire kērīka.

⁶³ I'supaka kēpakã'ã ã'mitiritirã, boebariwa'ri kiõñu upakaja kijariroaka pemakato kurarãka ìpamakire baibebataeka. “Tuparã upakaja ñime', kēñu ruku”, ãriwa'ri i'supaka kibaaeka. I'supaka baawa'ri ikupaka aperedã ìparimarãre kērīka:

—Dika ba'iaja baaiki kime aperedã ãrĩrũkia jariwa'ribeyua mae, kopakaja ritaja ba'iaja kēñua morĩwãrũpatayu. ⁶⁴ Mijaoka ã'mitiriko'orã ba'iaja Tuparãreka kijaiko'a. Supa imarĩ ¿marãkã'ã kire mabaarãñu je'e mijareka?— ãriwa'ri kijērīaeka kĩparimarã jeyomarã imaekarãte.

I'supaka kēpakã'ã ã'mitiritirã,

—Oka ba'iaja kiro'si ima simamaka jããrikaja sime kire,— nimirakamakiji narĩpataeka.

⁶⁵ Supabatirã ì'rãrimarã Jesúre rijo'katapatabaraka kiñakoa pi'petãtetirã kire napajeka. Kire pajebaraka ikupaka kire najērĩaroyika:

—¿Maki mire pajeiki? Karemarĩa Tuparãte mire bojarãkareka, “Iki yire pajeko'oka”, merĩrãñu,— kire narĩwã'imarĩka.

Kire e'ewãparaka Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'ia tuerimajaoka kipema pajerijarikã.

“Jesúre õrĩbeyuka yi'i”, Pedrote ãrĩkarõ'õ

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18,25-29)

⁶⁶ I'supaka ba'iaja Jesúre baabaraka wi'itõsiarã nimaeka poto pēterãja Pedrote imaeka ruðu. Torã kimaeka poto kurarãka ìpamaki imatiyaikiro'si ba'iraberirõmore kipõ'irã etaeka. ⁶⁷ Pedrote pekaõ'to wã'tarã jũrĩrupamaka ñatirã, ñoaka kire koyoirĩkaeka. Topi ikupaka kire kōrĩka:

—Mi'ioka Jesús Nazaretkakika turiryoyirãpaki mime,— kire kōrĩka.

⁶⁸ I'supaka kire kōpakã'ã, ikupaka kore kiyi'rika:

—I'supaka meñua õrĩbeyuka yi'i, mijaikaoka ã'mitirivãrũbeyuka yi'i,— kore kērīka.

I'supaka kore ãrĩweatirã, kopereka imaekarõ'õpi kiporiwa'rika poto karaka akaeka. ⁶⁹ Topi ate kire ñatõpotirã ikupaka torã imaekarãte kōrĩka:

—Ĩ'ĩ imaki Jesúka wãrũrimajakakijioaka kime,— nare kōrĩka.

⁷⁰ I'supaka kōpakã'ã “Kika wãrũrimajimarĩki yi'i”, Pedrote ãrĩka ate. Ñoapañaka imatirã ate torã imaekarãte ikupaka kire ãrĩka:

—Mi'ioka naka imaekaki, Galileakaki mime je'e apeyari, — kire narĩka.‡

⁷¹ I'supaka napakã'ã ikupaka nare kiyi'rika:

—¡I'supaka mija ãñukate õrĩberitiyaiki're yi'! Wãpuju yipakijĩkareka ba'iaja Tuparãte yire baajĩñu,— kērīka.

⁷² I'supaka kēñukã'ãja ate karaka akaeka. Sakamaka ã'mitiritirã, Jesúre kire bojaeka kipupakarã kire ña'rĩjãirarika, “Ĩ'pãkuri karaka akaerã

† 14:61 Mesías ‡ 14:70 Por el acento de Pedro, adivinaron que él era de Galilea. Todos los discípulos de Jesús eran de Galilea menos Judas.

baarāka ruḅu maekarakakuri, ‘Jesúre ḍrībeyuka yi’i, merírāñu.” I’suḅaka Jesúre ārīka kire ña’rjāirapakā’ā, jimarā Pedrote orika.

15

Pilato ḅō’irā Jesúre ne’eeyaeka

(Mt 27.1-2,11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Suḅabatirā aḅerīmi bikitojo ḱparimarā imatiyarimaja nimaupatiji rērīkarā ate. Kurarāka ḱpamarā, Moiséte jā’meka wārōrimaja, suḅabatirā judiorāka ḱparimarāoka torā nimaeka. Rērītirā “Ikuḅaka Jesúre mabaa-jñu”, āḅaraka najaiḅu’aeka. Topi mae, Jesús ḅitaka ḅi’ḅetirā Pilato ḅō’irā kire ne’ewa’rika. ² Kipō’irā kire ne’eeyaeka ḅoto ikuḅaka Pilatore kire jērīaeka:

—¿Mí’i bai judíotatarā ḱpamaki?— kire kērīka.

I’suḅaka kire kēḅakā’ā, ikuḅaka Jesúre kire ārīka:

—Mí’iji añuka i’suḅaka,— kire kērīka.*

³ Suḅabatirā kurarāka ḱpamarā rīkimaka ba’iaja Pilato wājītāji Jesúre nokabaaeka. ⁴ Suḅa imarī ikuḅaka Pilatore kire jērīaeka ate:

—¿Dako baaerā miokae’eberitiyayu je’e? ¿Ritaja mire nokabaaika mia’mitiribeyu bai je’e?— kire kērīka.

⁵ I’suḅaka kire kērīko’omakaja Jesúre okae’eberika ruḅu. Kiokae’ebepakā’ā ĩawa’ri, i’suḅaka imaekakite ĩakoriberiroyikaki imarī, marākā’ā ārīberijīka Pilatore jarika.

“Jesúre najāāḅarū”, narīkakaka

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Ĩrākuri wejejērā rakakaja Pascua baya simaroyika ḅoto ĩrīka wēkomaka imariwī’iarā imakite Pilatore ḅoataroyika. I’suḅaka kibaaroyika simamaka ĩrīka sareka imaekakite kīḅoatarika ḅo’imajare yaḅaeka. ⁷ I’suḅaka nabaaeka ḅoto wēkomaka imariwī’iarā Barrabásre imaeka kika ba’iaja baekarāḅitiyika. Roma ḱpamakire yi’riberiwari tokarā surararākaka jīḅaraka ḅo’imajare jāāeka mirāki kimaeka. ⁸ Suḅa imarī rīkimarāja eyaekarā ikuḅaka Pilatore narīka:

—Mibaarijariroyika upakaja, ĩrīkate miḅoatarika yija yaḅayu,— kire narīka.

⁹ I’suḅaka kire napakā’ā ikuḅaka nare kērīka:

—¿Makire yiḅoatarika mija yaḅayu? ¿Yaje judíotatarā ḱpamakire yiḅoatarika mija yaḅayu je’e?— nare kērīka.

¹⁰ “Jesúre ā’mijīairā imarī, yiḅō’irā kurarāka ḱpamarāre kire e’eetayu”, ārīḅuḅajoaekaki imarī, kire ḅoatarika yaḅakoḅekaki imarī, i’suḅaka kērīka. ¹¹ Jesúre ḅoatarika kiyapakō’omakaja kurarāka ḱparimarā ḅuri jājīrokapi ikuḅaka ritaja ḅo’imajare ārīkarā:

—“Barrabásre miḅoatabe Jesús ḍ’toarā”, Pilatore mija āḅe,— kurarāka ḱpamarāre ārīka.

¹² “Barrabásre miḅoatabe”, napakā’ā ā’mitiritirā ikuḅaka Pilatore nare yi’rika:

—I’suḅaka yibaarākareka, “Judíotatarā ḱpamaki”, mija añukate ḅuri ¿marākā’ā yibaarāñu je’e?— nare kērīka.

* 15:2 La respuesta puede entenderse como “Sí, como usted dice”, o “Usted es quien lo dice.” Probablemente Jesús no afirmó claramente que era rey de los judíos para que Pilato no pensara que él refiere a un rey político como César o Herodes.

13 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, akasererikaḗi,
—i'Yapua tetaekarā kire miḗatakīarūjēpabe!— kire narīka.

14 I'supaka narīko'omakaja,
—¿Dakoa ba'iaja kibaaeka je'e?— nare kērīka.
I'supaka kēpakā'ā, jājibaji nakasereka ate,
—i'Yapua tetaekarā kire miḗatakīarūjēbe!— narīka.

15 Supa imarī ḗo'imajaka jia imarika yapawa'ri Barrabásre kiḗoataeka mae. Jesúre ḗuri, ajeakaka ḗajerūkia nabaaeka imaroyikaḗi surararākare kiḗajerūjeka. I'supaka kire nabaaeka be'erō'ōḗi, “Yapua tetaekarā kire ḗatakīarī mija e'ewa'ḗe”, Pilatore nare ārīka.

16 I'supaka kijā'meka simamaka toḗi a'ritirā īḗi Pilato wi'itōsiarā† nakākaeka mae. Supabatirā torā imaekarā surararākare nakaeka nimaupatiji Jesús ḗō'irā narēñaokaro'si. 17-18 Wi'itōsiarā nimaupatiji rērīḗpatatirā jairoḗemakato iyayaḗea upaka ŗoika Jesúre najāāwā'imarīka, īḗire jāāroyikakaka. Supabatirā ḗotatākobu'ya baatirā, kiruḗuko'arā tu-atirā ikupaka kire nawaḗeriwā'imarīka:

—Jia ritaja mire najiyiḗupayeerū, judiōtata īḗamaki,— kire āḗaraka, ba'iaja kire najaiwā'imarīka.

19 Supabatirā yapuapī kiruḗuko'arā ḗajerijaparakaka kire narijo'kataḗaterijarika. Kiwājitāji ḗukurupatirā eewā'imaparakaka kire nawaḗeka. “¿Mi'i imaki īḗi imatiyaiki bai?”, āḗaraka kire nawaḗeka.

20 Kire eewā'imarīweatirā kijairoḗemakato iyayaḗea upaka ŗoika e'etirā mamarī kijāāekatojo kire najāāeka ate. Supabatirā yapua tetaekarā ḗatakīarī kire ne'ewa'rika mae.

Yapua tetaekarā Jesúre ḗatakīarī ne'ewa'rika
(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

21 Kire ne'ewa'rika ḗoto Simón, Cirenewejeakakire naḗō'irā etaeka. Alejandro, Rufopitiyika ī'ḗarā ḗaki kimaeka. Jerusalénwejearā eyatirā Jesús wā'taḗi Simónre o'riwa'rirā baaeka ḗoto Jesúre naḗatakīarūkia yapua tetaeka surararākare kire kōkerūjeka.

22 Supabatirā Gólgota wāmeirō'ōrā Jesúre ne'ewa'rika. “Ruḗuko'a ŗā ḗusia”, ārīrika simaeka Gólgota. 23 Torā eyatirā iyaokoa, mirra ŗkoa rukeka‡ kire nasīamaka sakiukuberika. 24 Torājīrā mae Jesúre kijariroaka e'etatirā, yapua tetaekarā kire naḗatakīaeka. Kijariroaka yapawa'ri ikupaka narīka: “Ni'i kijariroaka e'erika mairā”, āḗaraka barewā'imarīrikapī surararākare sakorika. I'supaka barewā'imarīrirokapī kijariroaka kijāāekato ne'eka mae.

25 Bikitojo botarakaoteñarirakakuri aiyajērā eyawa'rika ḗoto kire naḗatakīaeka mae. 26 Kiruḗuko'a bo'irā yapuḗāia o'oeka najī'ataeka. “Oka kireka imaeka ḗareaja i'supaka kijūayu”, narīrū ārīwa'ri i'supaka nabaaeka. “Īī kime judiōtata īḗamaki”, ārīwa'ri sarā no'ojī'aeka simaeka. 27 Torā ī'ḗarā karee'erimajareoka naḗatakīaeka. Ī'rika kiritapē'rōtoḗi, apika kikākopē'rōtorā nimaeka. 28 I'supaka Tuḗarā majaroḗūñureka sabojatika simamaka i'supaka kiro'si simaeka. Ā'mitirikōrī je'e: “Ba'iaja baairḗpitiyika kimamaka, ba'iaja baaiki kime kiro'si”, ḗo'imajare kireka ārīrāñu, ārīwa'ri o'oeka simaeka.

† 15:16 Llamado pretorio en latín. ‡ 15:23 Un sedante para que no sufra tanto

²⁹ Jesús wā'tapī o'rikarā kire jiyipupayeeberiwari narupuko'a narīmeka. Ikuṣaka āriroyikarā:

—iYaa! “Tuṣarāte jiyipupaka ōriwi'ia yipooaterāñu. I'suṣaka baatirā, maekarakarīmi be'erō'ō sayibaarāñu ate”, merāpe. ³⁰ I'suṣaka baaiiki mimaye'e, mirikapi miōñu upakaja miṣo'ia mitābe. Suṣabatirāoka yaṣua tetaekarā mire naṣatakāiakapioka miruira'abe, — jaiyuyekaraka kire narīka.

³¹⁻³² Kurarāka ĩparimarā, Moiséte jā'meka wārōrimajaoka ikuṣaka āparaka kire jaiyuyekarā:

—Aṣerāte tāāekaki imariṣotojo kiōñu upakaja kiṣo'ia ṣuri kitāwārūbeyu. Karemarīa Mesías, Israelka'iakarā ĩṣamakitaki kimarākareka, kiruirāñu. Yaṣua tetaekapi kiruimaka ĩatirā, “Rita, ikiji mime”, kire marīrāñu,— ṣo'imajare narīka.

Jesús wā'tarā yaṣua tetaekarā ṣatakāekarāoka naka ĩrātiji kire jaiyuyekarā.

Jesúre ṣuṣaririka

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Wājitāji aiyate eyawa'rika ṣoto wejea ñamita'rika. Maekarakakuri aiyajērā be'erō'ōjīrā saborika ate. ³⁴ Saborika ṣoto jājirokapi ikuṣaka Jesúre jaiwataeka:

—Eloí, Eloí, ¿lama sabactani?— kērīka. (Hebreo okapi ikuṣaka āririka simaeka: “Tuṣarā, Yipaki, ¿dako baaerā yire miarīrīja'atayu?”, āririka simaeka).

³⁵ Kire ā'mitiritirā, ĩrārimarā torā imaekarāte ikuṣaka āriika:

—Tuṣarāte bojaĭjirimaji imaekaki Elíasre kiakakoyu,— narīka.

³⁶ Suṣa imarī'irika torā imaekaki okoarā samañu'amaka u'rie'eikaṢ e'erī rīrīwa'rikaki. Se'eetatirā iyaokoa kā'marīkarā sakiñu'aeka. Suṣabatirā Jesús rijearā yaṣuapi sakitaaruṣakoṣeka sakimi'mirītaokaro'si. I'suṣaka kire baakoṣetirā ikuṣaka ṣo'imajare kērīka:

—Jaika ruṣu mija ta'abe. Elías imaekakire kire ruetamaka mairā,— nare kērīka.

³⁷ I'suṣaka kērīka be'erō'ō jājirokapi akaseretirā Jesúre ṣuṣaririka mae.

³⁸ Kipuparirīkarō'ōjīte Tuṣarāte jiyipupaka ōriwi'iarā, sayapāia mo'rīa baata'teka imaeka ĩmiṣi beriruika ka'iarā eyabaka. ³⁹ Jesúre ṣuṣaririka ṣoto surararāka ĩṣamakire yaṣua tetaeka wājitāji yoirīkamarīka. Kipuparīpakā'ā ĩatirā,

—Tuṣarā Makitakiji ĩ'ire imakoṣeka mirākiyu,— kērīka.

⁴⁰ Ņoakurīpañakapi rōmijā ĩrārimarāoka kipuparīpakā'ā kire ĩaekarā. Nawatoṣekarā nimaeka ikarakamarā aṣerā: María Magdalena, suṣabatirā María, José, kirī'ī Santiago ĩ'parā ṣako koimaeka María. Suṣabatirā aṣeko Salomé imaekako. ⁴¹ Galileawejeearā Jesúre imatapaeka ṣoto kire jeyobaaeka mirārā nimaeka ĩ'rā rōmijā. Rīkimarāja rōmitika Jerusalénrā kika eyaekarāoka kipuparīpakā'ā ĩaekarā.

Jesúre ṣuṣarīpakā'ā ĩatirā āta wi'iarā kire ne'ewa'rika

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Torā aṣika, José Arimateawejeakakire imaeka. (Judiotatarā ĩparimarā imatīyaitatakaki kimaeka). Suṣabatirāoka jiyipupaka ṣo'imajare kire ōñuka kimaeka. “Tuṣarāte wā'maekaki imarī, ritaja ṣo'imajare jia Jesúre jā'merāñu”, āririkaoka ōñuka Josére imaeka. Jesúre

puparirika poto rā'irikoyiaja sajaritika simamaka, kūpajji sajariwa'rika jērītarirīmi ruḡu jieweibaraka nimaroyikarīmi puririka. Supa imarī űojimarīji āta wi'iarā Jesūs majaka natariyapaeka. Supa simamaka okajājia jaritirā kīkirimarīaja Pilato pō'irā a'ritirā Jesūs pō'ia Josere jēñeka. 44-45 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, “Yee, ħkopakaja kīpupariritiyu bai?”, Pilatore āriḡupajoaeka. Supa imarī surara īpamakire Pilatore akaeka “ħYaje rita simatiyayu?”, kire āñāokaro'si. “Rita sime”, surararāka īpamakire kire ārika ā'mitiritirā, Jesūs pō'ia Josere ke'erūjeka. 46 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, Jesure buteokaro'si i'rāto sayapāia boia jāakaka Josere wapañjika. Supabatarā kīpō'ia rueri ke'rika mae. Kire rueweatirā sayapāiapī Josere kire buteka. I'supaka kire baatirā āta wi'ia pō'imajare baaekarā kire kitaeka. Sarā kire tatirā āta jo'bakapī sakitāteka. 47 Marīa Magdalena, Marīa, José pakopitiyika kire kitaekarō'ō niaeka.

16

Ōñia Jesure jariḡe'rika

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Jērītarirīmi, aiyate ka'raeka be'erō'ō Marīa Magdalena, Marīa Santiago pako supabatarā Salomé wāmeikopitiyika maekarakakorā ruḡuko'a wearūkia jia jiiñsia nawapañjika, Jesūs pō'iarā yo'yeokaro'si. ² Ba'irabeū'murirīmi* bikitojo wārīrika ña'rīḡpataeka poto na'rika āta wi'iarā. Aiyate warara'aekarō'ōjite torā na'rīrijarika. ³⁻⁴ Supabatarā natiyiaja ikupaka najaibu'arijarika:

—Āta jo'bakapī āta wi'ia natāteka, ħmaki maro'si se'etarāki ruku? — narību'arijarika.

Torā neyaeka poto āta jo'baka aḡerō'ōrā satapamaka niaeka. ⁵ Āta aḡerō'ōrā tapamaka īatirā, sarā nakākawa'rika. Torā kākawa'ritirā īapūataerā baakōrī nakākawa'rika kopiritapē'rōtopi, i'rika bikirimaji saya boia jāāikite rupamaka niaeka. Kire īatirā rōmijāte pupatatiyaeka. ⁶ Napupatamaka īawa'ri, ikupaka nare kērīka:

—Mija pupata'si. Jesūs Nazaretkaki yapua tetaekarā napatakīarapakite mo'arī mija i'tayu. I'supaka simako'omakaja kimabeyu ō'ōrā. Kīpuparīpakā'ā ō'ōrā kire nayayerapaka be'erō'ō kopakaja ōñia kijariḡe'yu. Mia, ō'ōrā kire natakoperaḡerō'ōrā karemarīa kimajika. ⁷ Mija a'ḡe. Kika wārūrimaja mirārāte, supabatarā Pedoreoka ikupaka mija bojape: “Mija ruḡubajirā Galilearā eyaokaro'si a'riweitiki Jesūs. Mijare kibojatika upakaja torā kire mija īatōporāñu”, āriwa'ri nare mija bojabe, — nare kērīka.

⁸ I'supaka kērīka ā'mitiritirā, pupatatiyawa'ri tarabaraka rōmijāte ru'rīḡoriwa'rika. I'supaka simaeka īatirā napupataeka simamaka, aḡerāte samajaroka nabojapībaberika.

Ōñia kijariḡe'rika be'erō'ō Marīa Magdalena wāmeika imaekakote Jesure ḡemakotowirika

(Jn 20.11-18)

⁹ Najērītaroyikarīmi be'erō'ōkarīmi bikitojo ōñia Jesure jariḡe'rika. Bikitojo ñamiji ōñia jariḡe'ritirā Marīa Magdalena pō'irā mamarītaka Jesure ḡemakotowiriū'mueka. Īḡotēñarirakamaki Satanārika ima koreka ña'rjāikarāte kīpoataeka mirāko koimaeka. ¹⁰⁻¹¹ Kire īatirā, kika

* 16:2 Domingo

turitaꝑaeka mirārāte bojarī ko'rika. Ba'iaja ꝑꝑariwa'ri oꝑaraka nimaekarō'ō naꝑō'irā eyatirā ikuꝑaka nare kōrīka: “Ōñia Jesúre jayu ate. Kire ñiako'a simamaka ñañu”, āꝑaraka nare koboꝑakoꝑeka. I'suꝑaka nare koboꝑako'omakaja kore nayi'riberika.

*Kika wārūeka mirārā īꝑarā ꝑō'irā Jesúre ꝑemakotowirika
(Lc 24.13-35)*

¹² I'suꝑaka nare kōrīkoꝑeka be'erō'ō īꝑarā Jesúka wārūeka mirārā Jerusalēni na'ririjarika ꝑoto nare kiꝑemakotowirika aꝑeaja ūoiki jaritirā. ¹³ ꝑe'riwa'ritirā aꝑerā Jesúka wārūeka mirārāte sanaboꝑaeka. “Jesúre yija ĩako'o”, nare naboꝑako'omakaja nare nayi'riberika ate.

*“Ikuꝑaka yirika ꝑo'imajare mija wārōrāñu”, ārīwa'ri Jesúre boꝑaeka
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)*

¹⁴ I'sia be'erō'ō kika wārūeka mirārā īrōū'ꝑuarāe'earirakamaki imaeakarāe ba'aruꝑaekarō'ōrā Jesúre ꝑemakotowirika. Naꝑō'irā ꝑemakotowiritirā, ikuꝑaka nare kērīka:

—Ōñia yijariꝑe'rapaka be'erō'ō, ¿dako baaerā aꝑerā yire ĩaraparāte bojarapaka mija yi'ririꝑaberitiyarape?— ārīwa'ri nare kiwapeka.

¹⁵ I'suꝑaka nare āritirā, ikuꝑaka nare kērīka:

—Ritatoꝑo wejearā mija a'ꝑe, yirika ritaja ꝑo'imajare ōrīꝑatarū, ārīwa'ri nare saboꝑataꝑaokaro'si. ¹⁶ Yirika ā'mitiriꝑēawa'ri, “Jesúre yi'yuka ñime mae”, ārīwa'ri kiruꝑuko'a jūjerūjeiki, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'ribesarāki. I'suꝑaka simako'omakaja yirika ā'mitiriꝑēabeyukaro'si ꝑuri ba'iaja kibaaika waꝑa ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā Tuꝑarāte kire ꝑūatarāñu. ¹⁷ Mija ĩabe. Ikuꝑaka yire ā'mitiriꝑēairāte nabaabearāñu: Yirirā nimamaka tērīwa'ribaji yirikaꝑi Satanárika ima ña'rījāikarāreka ꝑoatarijarirāñurā. Suꝑabatirāoka aꝑerā oka norībeyua najairāñu. ¹⁸ Āñaka nañi'akoꝑerāka, suꝑabatirā okoa rīmaka nukukoꝑerākaoka dakoa nare o'ribesarāñu. ꝑo'imaja jīñurā ꝑo'iarā naꝑitaka naja'aꝑearāka ꝑotoꝑo ꝑo'imajare jājirijarirāñu,— nare kērīka.

*Mabo'ikakurirā Jesúre a'rika
(Lc 24.50-53)*

¹⁹ I'suꝑaka maipamaki Jesúre nare ārīka be'erō'ō Tuꝑarāte mabo'ikakurirā kire e'emiawa'rika. Suꝑa imarī kiꝑō'irā kiritape'rōtoꝑi Jesúre ruꝑe mae, tērīrikaja jiyiꝑuꝑaka ōrīrūkika imarī. ²⁰ Kimirīwa'rika be'erō'ō kika wārūeka mirārāte kirika boꝑataꝑarī a'rika. I'suꝑaka boꝑataꝑabaraka nimaeka ꝑoto, niakoribeyua ꝑo'imajare nabeaokaro'si Maipamakite nare jeyobaaroyika, “Rita sime naboꝑaika”, ꝑo'imajare āñaoꝑaro'si.

I'tojirāja sime ruꝑu.

Hechos de los Apóstoles

Espíritu Santore mijare yiña'ajããrãñu, Jesúre ãrïka

¹⁻² ¿Yaje mime Teófilo? Bikija pãpera miro'si yipũataũ'murape. Jesúre imaroyirapaka, supabatirã kiwãrõroyirapakakaka sapï mire yibojaþũarape. Ritaja mire yibojaikareka mabo'ikakurirã Tuþarãte kire e'emiaekarõ'õjirã miro'si yo'otiyirape. Mabo'ikakurirã Tuþarãte kire e'emiaerã baaeka ruþu kirika bojariroka bojarimaja kiwã'maekarãka kimaeka. Espiritu Santore kire jeyobamaka kiyapaeka upakaja nabaarũkiakaka nare kibojaka. ³ Reyaripotojo õñia kijariþe'rika be'erõ'õ ï'rãkurimarã kimajaroka bojataþarũkirãte kipemakotowirioyika. ï'þarã þo'imajarakarïmi i'supaka nare baabaraka Jesúre imaeka. "ï'kitakijioka kime", nañaokaro'si supa kibaaroyika. Supa baabaraka "ïkuþaka yire yï'yurãte jã'mebaraka Tuþarãte nare imaruþutarãñu mae", ãþaraka nare kiwãrõrijarika.

⁴ ï'rãkuri naka rërïtirã ba'abaraka kimaeka þoto, ikupaka Jesúre nare bojareka're:

—Jerusalénrãja mija imabe ruþu. Maþaki Tuþarãte mijare bojaeka upakaja Espiritu Santore mijare kipũatarãñu. Supa imarï õ'õrãja kire mija ta'abe. Kopakaja mijare yibojaroyirapaka ã'mitirioyiraparã mija ime. ⁵ Mamarï þuri okoapï takaja ruþuko'a þo'imajare Juanre jũjeka. Maekaka þuri no'õjirãmarãja Espiritu Santore Tuþarãte mijare ña'ajããrãñu kiyapaika upakaja mija imawãrũokaro'si,— kika wãrũekarãte kërïka.

Mabo'ikakurirã Jesúre a'rika

⁶ ï'rãrïmi ate Jesúka rërïtirã ikupaka kire narïka:

—Yija ïþamaki, "Maekaka þuri Romatatarãte þoatatarã Israel ka'ïakarãre yijã'merãñu Tuþarãte þũataekaki imarï", ¿yaje meñu je'e?— kire narïka.

⁷ Supa napakã'ã ikupaka nare kërïka:

—Marãkã'ã baatirã mija õrïrũkimarã sime. Maþaki Tuþarã ï'rïkaja sõñuka. ⁸ I'supaka simako'omakaja Espiritu Santore mijare ña'rïjãirãka þoto, okajãjia mija jarirãñu. I'supaka jariwa'ri aþea wejearã a'rïtirã, yika imaekarã imarï, yimajaroka nare mija bojarãñu. Jerusalénrã, Judeaka'iarã, Samariaka'iarã, supabatirã ritatojo wejearekaoka, yimajaroka mija bojarijarirãñu,— nare kërïka.

⁹ I'supaka nare kërïka be'erõ'õ, kire nayoiyukã'ãja, mabo'ikakurirã ke'rika. Oko ãmakakarã keyawa'rika þoto kopakaja kiðiberika. ¹⁰ Ke'pakã'ã wejeþemarãja nañaokarika. I'supaka nimekã'ãja ikuparõ'õþiji ï'þarã ángelrãka boia jarirooka jããekarã napõ'irã þemakotowirirïkaekarã. ¹¹ Toþi ikupaka nare narïka:

—Galileakarã, wejeþemarãja mija ñakoaria'si mae. Mijaka imaroyirapaki mabo'ikakurirã Tuþarãte kire e'emiamaka mija ïaikijioka toþi mija þõ'irã etarãki ate ke'yu upakajaoka,— nare narïka.

Judaswãsa õ'torã Matïare ne'eka

12 Olivos wāmeika p̄usiarā nimaeka aḡóstolrāka. I'sia be'erō'ō Jerusalénrā nape'rika mae, nimaekarō'ōp̄i koyikuriji simaeka simamaka. 13 Wejearā eyatirā wi'iarā neyaeka. Īmika wi'iareka mirīwa'ritirā, kurarakarā ĩ'rākō'rīmatorāja neyaeka. Ikuḡati nimaekē torā eyaekarā: Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeo maki Santiago. Suḡabatirā aḡerā imaekarā Simón Celote, suḡabatirā Santiago maki Judas. 14 Jesús be'erō'ōkarā, kiḡako María, suḡabatirā aḡerā rōmijāp̄itiyika ĩ'rākō'rīmatorāja narērīroyika ĩ'rīka uḡakaja p̄uḡajoawa'ri Tuḡarāka jairā.

15 I'suḡaka nabaaroyika ḡoto Jesúre ā'mitirip̄earī naka narērīroyika, ciento veinte rō'ōjīrā ḡo'imaja nimaeka. ĩ'rākuri i'sirakamarā watoḡekap̄i mi'mirīkatirā ikuḡaka Pedore nare bojaeka:

16 —Wātaka ñoñurā, mija ā'mitiḡe. Bikija mañeki David imaroyikaki Esp̄iritu Santore kire āpakā'ā, Jesúre nañi'aerā Judare bojajāārūkiakaka, kio'oeka. 17 Mia je'e, yijakakiji Judare imakoḡeroyirape. Jesúka yija imaokaro'si yijare kiwā'maeka uḡakaja kiwā'maekaki. 18 (I'suḡaka imariḡotojo niñerū yaḡawa'ri Jesúre kibojajāārape. Kibojajāārāpaka waḡa mirāka kiḡe'atarāpakap̄i ka'ia nawaruarape. Sarā mae kiruḡuko'ap̄i ña'rītirā, kiñe'mea kijāwatarape kitāḡisia ḡoriḡateribaka. 19 I'suḡaka kibaaeka ā'mitiritirā, Acéldama Jerusalénkarāre sawāmejī'aeka i'sia ka'ia. Nokap̄i, “Riweka'ia”, ārīrika simaeka).* 20 Ikuḡaka Davidre bikija o'oeka:

“Baip̄arāmarā wi'ia jariwa'rirāka sarā imaekakite a'ritāḡawa'rika simamaka. Ap̄ika etatirā sarā imaberijīki.”

Toḡi ḡuri,

“Ap̄ika o'atirā kiba'iraberū”, ārīwa'ri David imaroyikakite o'oeka uḡakaja Judare baaeka.

21-22 I'suḡaka kibaaeka simamaka kire o'arika sime mae. Mia, maip̄amaki Jesúre maḡō'irā imaroyirāpaka ḡoto makaja imaroyirāpakite ma'eye'e. Juanre ruḡuko'a Jesúre jūjemaka ĩaekaki, mabo'ikakurirā Jesúre a'rikarō'ōjīrā maka imaroyirāpaki kimajīñu. Suḡabatirā re-yariḡotojo ōñia Jesúre jariḡe'rika be'erō'ō kire ĩaekakioka kimarākareka jia simarāñu,— Pedrote nare ārīka.

23 Torājīrā mae, ĩḡarā torā imaekarāte nawā'maeka. “José, Matíasḡitiyika nime jia ḡupakirā”, narīka. José Barsabás kiwāmea imako'omakaja aḡewāme Justo kire narīka. 24-25 Torājīrā mae,

—Yija ĩḡamaki Jesús, mi'i imaki ritaja ḡo'imajare ḡuḡajoaika ōñuka. I'suḡaka simamaka “Īt̄i kime Judas ō'toarā o'arūkika mijaka wārōrimaji”, ārīwa'ri yijare miōrīrūjebe. Mia je'e, Judas ḡuri yijare a'ritāḡarāpaki ba'iaja baarika yaḡawa'ri. Suḡa imarī maekaka ba'iaja baariwaḡa tiy-ibeyurō'ōrā kime,— kire narīka.

26 Suḡa imarī José wāmea ātarā no'ojī'aeka, suḡabatirā Matías wāmea aḡorā. Toḡi mae jotoarā jāātirā, sanajājeeka mamarī ña'rīrāñuo ĩaokaro'si. Sīatirā, “Matías kime Tuḡarāte wā'maiki”, narīka. Torājīteḡi ĩḡoū'ḡuarāe'earirakamakiro'si kijarika mae.

* 1:19 Probablemente la información en versículos 18 y 19 no fue dicho por Pedro, sino es añadida por Lucas, el escritor para ayudar al lector entender que pasó a Judás.

2

Espíritu Santore nare ña'rjãika

¹ Pentecostés* bayarîmi seyaeka poto Jesúre yi'yurâte nimaupatiji ĩ'rãkõ'rîmatorãja narêrîkũ'ika. ² Ikuþarõ'õþiji jãjia wĩrõa baeika upaka sokaarika wejeþemapi. I'sia wi'iarã ruþataekarã nimaupatiji jia sana'mitirika. ³ Suþabatirã þekajũ'rêika upaka simamaka niaeka. I'suþaka þekajũ'rêikapi þibitirã nimaekarakamakireje saña'rîþeika. ⁴ Saþi Tuþarãte þũataekaki Espiritu Santore nare ña'rjãika. Nareka ña'rjãitirã aþerã oka na'mitiribeyua imakoþeikaja nare kijaiwãrũrũjeka. I'suþaka kibaamaka nimaekarakamakiji rakakaja jairã najarika kijã'meka upakaja.

⁵ I'sia poto judiõtatarã imariþotojo aþerõ'õrã þo'ijirikarãoka Jerusalênwejarã imaekarã. I'sirokapi ãrĩwa'ri rakaka oyiaja jairã nimaeka. I'suþaka imariþotojo jia Tuþarãte jiyiþuþayeeirã nimaeka. ⁶⁻⁷ Torãjĩrã mae wĩrõa baeika upaka okaaririka ã'mitiritirã, ĩ'rãoka torã rêrîkarã. Torã eyatirã rakakaja jairã imariþotojo nokarokapi jairãte ã'mitiyurã nimaeka. I'suþaka simamaka jimarĩa naþuþataeka. Toþi natiyiaja ikuþaka najaiþu'aeka:

—Galileakarã nime. ⁸ Tokarã imariþotojo ¿marãkã'ã mija oka, suþabatirã yija oka þariji najaiyuje'e? ⁹⁻¹¹ ĩ'rãtatamarĩa maima. Mija ĩabe: Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, Frigia, Panfilia, Egipto, suþabatirã Cirenewejea a'riwa'ri Libia, suþabatirã Romakarã maima. Creta, Arabiaþi i'taekarãoka imarã maka. Suþabatirã Romaþi i'taekarã, judiõrãka, suþabatirã Tuþarãte jiyiþuþayeerijayurãoka imarã naro'si. Suþa imariþotojo, tẽriwa'ribaji jia Tuþarãte baarimajaroka mokaþiji maka Galileakarãre jairijiyu,— ãrĩbu'abaraka nimaeka.

¹² Þuþatatiyawa'ri, marãkã'ã ãrĩrika imabepakã'ã ikuþaka narĩka:

—¿Dakoþi ãrĩwa'ri suþa nabaayu?—

¹³ Suþabatirã aþerimarã þuri,

—Nukuwejabiyu,— ãþaraka ba'iaja neewã'imarĩka.

Torã etaekarãte Pedrote bojawãrõeka

¹⁴ I'suþaka nañua ã'mitiritirã, Pedro, kijeyomarã ĩ'rõũ'puarãe'earirakamarã þitiyika jia wããrõ'õrã nawirirĩkaeka. Torãjĩrã jãjirokapi ikuþaka Pedrote ãrĩka ritaja torã imaekarãte ã'mitiyaokaro'si:

—Judiõrãka aþerõ'õþi i'taekarã, suþabatirã Jerusalênkarãoka jia mija ã'mitiþe ruþu. ¹⁵ “Nukuwejabiyu”, yijareka mija ãrĩko'omakaja wejabiribeyurã yija. Sajẽ'rãkamarĩa simamaka imabeyurã ruþu ukuwejabiyurã. ¹⁶ Ikuþaka simatiyayu. Yijare mija ĩaika, “I'suþakaja simarãñu”, Tuþarãrika bojaþirimaji, Joel imaekakite ãrĩka. Mia je'e:

¹⁷ “Õ'õjiteþi ñamajĩ wejetiyya seyarãñurõ'õjĩrã Espiritu Santore ritatojo wejeareka imarãte yiña'ajããrãñu. Suþa imarĩ mija makarã yirika bojarimaja nimarãñu. Bikirimajare þuri wããrõ'õrãja yibaarũkia ñiarũjerãñu. I'suþaka simako'omakaja þakiarãte þuri nakãrõmarõ'õþi nare sayibearãñu.

¹⁸ Torãjĩrã mae, Espiritu Santore yiña'ajããrãñu yijã'meika upakaja baairãte. Rõmijãte, ĩmirĩjareoka i'suþaka yibaarãñu yirika bojariroka bojarimaja nimaokaro'si.

* 2:1 Fiesta judía que se celebraba cincuenta días después de la Pascua.

- 19 Mija jērāko'abeyua wejeḗmarā mijare yibearānu. Suḗbatirā ritaja wejeareka i'suḗaka yibaamaka, 'Tērīriki kime Tuḗarā', ḗo'imajare ārīrānu. I'suḗakajaoka pītā'muḗpi ḗuyurā, suḗbatirā ḗeka jū'rēika ūmakapupakā'ā niarānu.
- 20 Mia je'e, ĩmikaki aiyate neiñamita'rimaka, ñamikakioka, riwerō'ōjīrā jū'aka jarirāki. I'suḗaka simarāka ḗoto wejetiŷia seyamaka, jia suḗbatirā ba'iajaoka ḗo'imajare baaeka ĩtirā, sawaḗa maiḗamaki Tuḗarāte nare baarānu. Imatiŷairīmi simarānu i'suḗaka kibaarāñurīmi.
- 21 Ñiḗamaki, ba'iaja baaiki ñime. Ba'iaja yibaaika miŷe'kariabe', yire ārīrāñurate ḗuri, ba'iaja nabaaeke waḗa Tuḗarāte nare baabesarānu", Tuḗarāro'si Joelre o'oeka, — ārīwa'ri Pedrote nare bojaeka.
- 22 Sabe'erō'ōjīte ikuḗaka Pedrote nare ārīka ate:
—Mija ā'mitiḗe Israelkarā. Jesūs Nazaretkaki Tuḗarārikapi maiko-ribeyua mijare baabearoyikaki. I'suḗaka Tuḗarāte baaeka simamaka "Kijā'meka upakaja Jesūre baaeka", ārīwārūirā mija ime. ²³ I'suḗaka simako'omakaja, Jesūre ā'mijīarapārā, kire okabaarapārā mija ime. Suḗbatirā ŷaḗua tetaekarā kire mija ḗatakīarūjeka. I'suḗaka mija baarūika ōrītikaki Tuḗarā ḗuri. "Ba'iaja kire nabaarāka imako'omakaja ŷi'ī ḗuri jia ḗupajoawa'ri Jesūre ḗūatarāki", Tuḗarāte ārīka. ²⁴ Ba'itakaja jūabaraka Jesūre reyako'omakaja Tuḗarā ḗuri ōñia kire jariḗe'rirūjekaki, reyariba'imarīka Jesūre imaeka simamaka. ²⁵ Suḗa imarī mañeki, David, Jesūre imarākakaka ḗupajoawa'ri, ikuḗaka kio'oeka:
"Maiḗamaki, ŷikaja yire jeyobaabaraka mime. Suḗa imarī wayuḗi'ribeyuka ŷi'ī.
- 26 Suḗa imarī jījimaka ŷiḗupakapi ñime. I'suḗaka simamaka jījimakapi mika ŷijaiŷu. Suḗbatirāoka 'Reyaripotojo ōñia ŷijariḗe'rirānu', āñuka ñime.
- 27 Maiḗamaki, miŷaḗamaka, reyairāte nayayeirō'ōrā imarūkimarīka ñime. Suḗbatirā mirikitaki imawa'ri, miŷapaika upakaja baarimaji ñimamaka ŷiḗo'ia mirabarūjebesarānu.
- 28 Suḗa imarī ōñia yire mijariḗe'rirūjerānu. Suḗbatirā jia jījimaka ñimarānu ate mika imawa'ri", āḗaraka David imaekakire o'oeka're.
- 29 Mija ā'mitiḗe ŷijeyomarā. Mañeki David imaekakite reyamaka ō'ōrāja kire nayayeka suḗakaja kimajapema ōiñujua ruḗu. ³⁰ Suḗa imarī kiro'si imarūkiakakamarā ḗupajoabaraka suḗa Davidre ārīka. Ñamaji imarūkiakaka bojarimaji kimaeka. I'suḗaka imarī, "Ñamaji ĩ'rīka ŷirīḗarāmi kimarānu Tuḗarāte ḗūatarūkika, ŷupakajaoka ĩpi imarūkika", ārīwa'ri David imaroyikakite ḗupajoaeka, Tuḗarāte kire ōrīrūjemaka. ³¹ Sōñuka imarī, "Jā'merimaji Tuḗarāte ḗūatarāñuka reyaripotojo ōñia jariḗe'rirāki. Suḗbatirā reŷaekarāte imarō'ōrā imabesarāki imarī, kiḗo'iaoka rababesarāka", ārīwa'ri kio'oeka're. ³² Jesūre reyaraḗaka be'erō'ō, kire ŷija ĩarape ate. Suḗa imarī "Tuḗarāja suḗa kire baaraḗaki", ŷija ārīwārūŷu. ³³ Mabo'ikakurirō'ōpi imatirā Tuḗarāte akaeka Jesūre. Suḗa imarī Tuḗarāte imarō'ōrā kiritaḗē'rōto jiyiḗupayeerūkirō'ōpi kiruḗe mae. "Ō'ōrā jā'mebaraka ñima upakaja Espīritu Santore miḗūatabe", Jesūre kērīka. Suḗa imarī Jesūs mae ŷijare Espīritu Santore ña'ajāñekaki. Mae mija ĩako'a, mija ā'mitiriko'a, Espīritu Santore ŷijare ña'rījāikakaka sime.

³⁴ Ate David imaekakirika ikupaka mijare yibojayu. “Yi’iji i’supaka ñimarãñu”, ãrĩwa’rimarĩa Davidre so’oeka. Dakoapi ãrĩwa’ri ritikaja Tuparã pō’irã kipo’ia mirĩwa’riberijiki iki. I’supaka simamaka Jesúre mirĩwa’rirũkia simamaka ikupaka Davidre o’oeka:

“ Yiritapē’rōto jiyipupayeerũkirō’ōpi mirupabe,

³⁵ mimajamarãre yitēripatayuju’, Tuparãte ãñu Ñipamakire”, ãrĩwa’ri David imaekakite o’oeka.

³⁶ Supa imarĩ ritaja Israelkarã, ika jia mija õpe: Yapua tetaekarã mija jããekakitejeka Jesúre, Tuparãte po’imaja ipamaki imarũjeka, supabatirã Jã’merũkika kire kiwã’maeka,— ãrĩwa’ri Pedrote nare bojaeka.

³⁷ I’supaka kēpakã’ã ã’mitiritirã, jimarĩa ba’iaja pupariwa’ri ikupaka Pedrorãkare narĩka:

—¿Yija jeyomarã, marãkã’ã yija baarãñu je’e mae?—

³⁸ Topi ikupaka nare kēriika:

—Ba’iaja mija baaika ja’ataturã jia mija imabe. Supabatirã, rupuko’a mija jũjerũjebe, “Yijare tããrimaji Jesúre ime”, ãrĩwa’ri. I’supaka mija baamaka, ba’iaja mija baaika ye’kariatirã Espiritu Santore Tuparãte mijare ña’ajããrãñu. ³⁹ Espiritu Santore mijare kipũatarãñu, supabatirã mija makarã, mija riparãmerã, supabatirã yoepi i’taekarãteoka. “Yimakarã upakaja mija imarãñu”, kēriika upakaja yi’rirãñurã upatireje Espiritu Santo kiña’ajããrãñu,— Pedrote ãrĩka.

⁴⁰ Torãjirã mae ikupaka nare kiokajããrijarika:

—“Ba’iaja yija baaika yijareka ye’kariatirã, yijare mitããbe”, ãrĩwa’ri Tuparãte mija jēñebe ba’iaja imarika tiyibeyurō’ōrã ba’iaja baairã po’imajapitiyika mija a’ria’si ãrĩwa’ri,— nare kēriika.

⁴¹ I’supaka kibojaeka jĩjimaka ã’mitiriwa’ri tres mil rakamaki Jesúre yi’rikarã. I’supaka imawa’ri rupuko’a najũjerũjeka mae. ⁴² Supabatirã apóstolrãkare wãrõika ã’mitiritirã naḡō’irã narēĩroyika. Nawãrõika yi’riwa’ri sana’mitiripēarija’ataberika. Supa imarĩ i’riika ta’iarãja pupajoairã narjarika mae. I’supaka imawa’ri, i’rãkuri jariwa’ririmarĩaja rērikũ’itirã napibaba’aroyika, supabatirã Tuparãka najaika. Supabatirã, “Ika ima Jesús po’ia upaka ima. Mare tããrimaji kime”, ãripupajoabaraka pan napibaba’arijarika.

Jesúre yi’yurã ikupaka imaekarã

⁴³ Apóstolrãka rĩkimakaja maikoribeyua beaekarã, i’supaka nabaarũkia Tuparãte nare ja’ataeka simamaka. I’supaka nabaaiika iawa’ri jimarĩa ritaja Jerusalénkarãre pupataeka. ⁴⁴⁻⁴⁵ Jesúre yi’yurã puri i’riika ta’iarãja pupajoaekarã. Supa imawa’ri natiyiaja nayapaika upakaja najeyobaabu’aeka. Aperikuri naba’irĩjia, naka’iaoka nijika sawapa e’etirã najeyomarãte yapaika ko’apitorãja niñerũ nare jĩjirã. ⁴⁶⁻⁴⁷ Īrãrĩmi jariwa’ririmarĩaja, i’riika ta’iarãja pupakirã imarĩ, Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi’i pēterã narēĩroyika. Supabatirã najeyomarãre akawa’ritirã nawĩ’iarã piyia Jesúre ba’aeka upakaja pan napibaba’aeka kire jiyipupaka õrĩwa’ri. I’supaka baaturã jiiroka pupariturã ba’arika napibaba’aroyika, Tuparãte jiyipupaka õñurã imawa’ri. I’supaka nabaamaka iaturã “Ji-itaka baairã nime”, ritaja po’imajare nareka ãripupajoaeka. Īrãrĩmi upakaja torã rĩkimabaji Maipamakire tããekarãte pubuwa’rika, kire yi’yurã kimarũjekarã imarĩ.

3

Bitamajite Pedrote jieka

1 Īrārīmi upakaja rā'irā Tuparāka jairī judiorākare eyaroyika Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā. Torājīrā mae Īrārīmi Pedro, Juanpitiyika torā Tuparāka jairī na'rika. ² Torā Īrīka bitamaji pō'ijirikakite koperekarā ruṣaeka. I'supaka kimamaka Īrārīmi upakaja kijeyomarāre kire kōkewa'riroyika. I'supaka kire baatirā kopereka Jiyurika āñua wāmeika rō'ōrā kire narupataroyika. Torā ruṣatirā wayuoka kibaayu ārīwa'ri “Niñerū kūṣajī yire mija ĩjibe”, āparaka kimaeka. ³ Pedrorākare torā kākaerā baaeka ĩatirā,

—Yire mija wayuīabe kūṣajī,— nare kērīka.

⁴ Topi,

—Ō'ōrā miabe,— Pedrote kire ārīka.

⁵ Suṣa kēpakā'ā “Mae kūṣajī yire nijirāñu je'e”, ārīwa'ri jia nare kiyi'rika.

⁶ —Niñerū pūri yire imabeyua. Aṣeakaka imatiyaika mire yijey-obaarāñu. Jesucristo Nazaretkakire yire jā'mekapi ārīwa'ri, “Mi'mirīkatirā jia a'yuka mijape”, mire ñañu,— Pedrote kire ārīka.

⁷ I'supaka kire ārītirā kipitaka ritapē'rōtopi ñi'atirā Pedrote kire mi'marīkaeka. I'supaka kire kibaamaka kiū'pua, kiāñarakaoka jūika mae. ⁸ Suṣa imarī kibu'rirīkaeka. Suṣabatirā Pedrorākapiitiyika Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā buṣurīkewa'ritirā kikākawa'rika mae. “Jia Tuparāte yire baayu, bitamaji upaka ñimareka yire kijieyu”, ārīwa'ri jījimaka kimaeka. ⁹ Kituritapamaka torā imaekarāre kire ĩaeka. Suṣabatirāoka “jīitaka Tuparāte yire baayu!”, kēpakā'ā na'mitirika. ¹⁰ Suṣa imarī kire ĩatirā “Niñerū jēñebaraka Jiyurika āñua wāmeika kopereka rō'ōrā ruṣako'okaja kimema. ¿Marākā'ā simamaka i'supaka kijayu je'e?”, narīka.

Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'i pēte Salomón wāmeika imaekarō'ōrā pō'imajare kibojaka Pedro

¹¹ Bitamaji imakopekaki, Pedrorākakaja kimajīpaeka. Tuparā jiyipupaka ōrīriwi'i pēte Salomón wāmeika imaekarō'ōrā i'supaka nimaeka. I'supaka kima ĩatirā puṣatawa'ri, rīrīra'atirā rīkimarāja pō'imajare torā etaeka. ¹² Torā netamaka ĩatirā, ikupaka Pedrote nare ārīka:

—Mija puṣata'si yitā'omaja Israelka'iakarā. Yijapi ārīwa'rimarīa i'supaka kijayu. Suṣabatirā “Tērīritarā imarī noñu upakaja kire najieko'o”, yijareka mija ārīpuṣajoa'si. Suṣabatirā “Aṣerā bo'ibajirā jia Tuparāte yi'yurā imawa'ri suṣa kire nabaako'o”, mija ārīa'sioka. ¹³ Ikuṣaka simatiyayu: Mañekiarā, Abraham, Isaac, suṣabatirā Jacobrākare jiyipupaka ōrīkaki Tuparāte yaṣaeka upakaja baaekaki kime Jesús. I'supaka kimamaka ritaja pō'imajare jiyipupaka ōrīrūkika Tuparāte kire imarūjeka. Kire ĩariṣe'yowa'ri ĩparimarāre kire mija okabaaeka “Kire mija jāābe”, ārīwa'ri. I'supaka mija ārīko'omakaja Pilato pūri ba'iaja kire baarika yaṣaberikopekaki. ¹⁴ Tuparāte yaṣaika upakaja baaiiki Jesúre pōatarikopakaja Barsabás, pō'imajare jāārimajiratakiteje Pilatore mija pōatarūjeka. ¹⁵ I'supaka baawa'ri pō'imajare ōñia imajīparika ja'atarimajire mija jāārūjeka. I'supaka kire mija baako'omakaja, Tuparā pūri ōñia kire jariṣe'rirūjekaki. Kire ĩaekarā imarī, “Ōñia kime mae”, yija ārīwārūyu. ¹⁶ Īi bitamaji imakoperoyirapakite ōñurā mija ime. Jesúre

yi'yurā yija imamaka kiū'pua kire kijieyu. Kire ĭatirā “Rita sime, Jesúre kire jieika”, mija ārīwārūyu.

¹⁷ Ńoñua sime yijeyomarā, mija ĩparimarāpitiyika ōrīpūaberiwa'ri Jesúre mija jāārūjeka. ¹⁸ “I'supaka simarāñu”, Tuṕarāte ārīka simamaka supa simarape. Mia je'e, bikija ikupaka Tuṕarāro'si bojaĭjirimajare ārīka: “Cristore ba'iaja baawā'imarītirā kire najāārāñu”, narīka. ¹⁹ Sōñurā imarī, “Ba'iaja kire yija baarapaka yijareka samiye'kariabe”, Tuṕarāte mija āpe mijare sakiye'kariaokaro'si. I'supaka mija baarākareka mijare kijey-obaaike jia ōñurā mija imarāñu. ²⁰ I'supaka mija imamaka Cristore mija ṕō'irā Tuṕarāte ṕūatarāñu ate. Bikijarāja “Ī'ī nare Jā'merūkika”, Tuṕarāte ārītīkaki kime Jesús. ²¹ Maekaka mabo'ikakurirā Jesucristore ime ruṕu. “Mae ritatojo wejea jierī me'pe”, Tuṕarāte kire ārīrāñurīmi ō'ōrā etarūkika kime. Ika yibojaika upakaja Tuṕarāro'si bojaĭjirimaja bikija kirirā imai'tara'aekarāte ārīka. ²² Mia je'e, ikupaka Moisés imaroyikakite bojaeka mañekiarāte: “Maĭpamaki Tuṕarāro'si bojarimaji ñima upakaja apika kirika bojarimajire kiṕūatarāñu. I'supaka baarāñuka matataki imarāki, supabatirā ritaja kērīrāka upakaja mija yi'pe. ²³ Kēñu upakaja yi'ribeyurāte ṕuri toṕi kire ṕoatatirā, kire kiriatarāñu”, ārīwa'ri Moisés imaroyikakite bojaeka.—

²⁴ Apea ikupaka Pedrote ārīka:

—Samuel imaroyikaki, supabatirā kibe'erō'ō Tuṕarāro'si bojaĭjirimajaoka, maekaka imarūkīakaka, simaupakaja bojaekarā naro'si. ²⁵ Bikija, mañekiarāte Tuṕarāte bojatika nabojaeka kiro'si bojaĭjirimaja. “Moiséte imaeka upaka apika yirika bojaĭjirimajire yiṕūatarāñu”, ārīwa'ri mañekiarāte Tuṕarāte bojatika simamaka, simaupakaja sime maro'si mae. Ikupaka Abraham imaekakite Tuṕarāte bojaeka: “Jia ritaja ṕo'imajare yibaarāñu, mirīparāmīpi ārīwa'ri”, Tuṕarāte kire ārīka. ²⁶ Mia yijeyomarā Israelkarā, Tuṕarāte yapaika upakaja baarimaji kime Jesús. Ō'ōrā Tuṕarāte kire ṕūataeka ṕoto mamarī maro'si kire kiṕūataeka jia mare kibaaokaro'si. Ba'iaja mabaaika maja'ataokaro'si i'supaka Israelkarāro'si kibaaeka,— Pedrote nare ārīka.

4

¹⁻² “Najāāekaki imariṕotojo ōñia Jesúre jariṕe'rika. I'supaka kibaaeka simamaka mareoka Tuṕarāte ōñia jariṕe'rirūjerāñu”, Pedro Juanṕitiyika ṕo'imajare bojabaraka imaeka ṕoto naṕō'irā netaeka kurarāka, saduceokaka ṕupajoairā, supabatirā Tuṕarāte jiyiṕupaka ōrīriwi'ia ĩarīrīrimaja ĩpamakioka. Kopakaja na'mitiritika simamaka, jimarā boebaka nimaeka. ³ Supa nabaamaka Pedro, Juanka ĩ'parāte wēkomaka imariwi'iarā nare ne'ewa'rika. Na'itakarā saĭapakā'ā “Waeroka bikitojo naka majaiye'e”, narīṕupajoaeka. ⁴ I'supaka nare nabaako'omakaja, Jesús majaroka kibojamaka ā'mitiritirā sayi'yurāte rīkimarāja imaeka. Mia je'e, ĩmirĭjatakaja majoajĭkareka cinco mil rakamarārō'ōjĭrā Jesúre yi'yurāte imaeka Jerusalénreka.*

⁵⁻⁶ Toṕi mae bikitojo Jerusalénrājaoka, judĭotatarā ĩparimarā, supabatirā Moisére jā'meka wārōrimaja, supabatirā ṕakiarimarāpitiyika torā narērīka. Kurarāka ĩpamaki imatiyaiki Anás, supabatirā Caifás, Juan, Alejandrōrākaoka imaekarā. Supabatirā Anás tā'ōmajaoka torā imaekarā.

* 4:4 Probablemente hubo mucho más creyentes contando las mujeres y niños también.

⁷Supa imarī Pedro, Juanḡitiyika wēkomaka imariwi'iarā imaekarāte Anāre akarūjeka. Mae kipō'irā eyatirā kiwā'tarā narīkataeka poto, ikupaka nare kijērīaeka:

—¿Maki i'supaka baarika mijare jā'merapaki? Supabatirā, ¿marākā'ā simamaka bitamajite mija jierape?— nare kērīka.

⁸⁻⁹ I'supaka kēpakā'ā, Espiritu Santore kire jeyobaamaka ikupaka Pedrote yi'rika:

—Yija ĩparimarā, pakiarimarāoka, mija ā'mitiḡe ruḡu. Makire yijare jā'memaka bitamajite wātawa'ri kire yija jierape ārīwa'ri mijare sayija bojaerā baayu mae. ¹⁰ Mija ā'mitiḡe Israelkarā. Jesús Nazaretkakite jā'meikapi ārīwa'ri ĩ'ī bitamajite yija jierape. I'supaka yijare baarūjerapakite yapua tetaekarā mija jāārāpaka simako'omakaja ōñia Tuparāte kire jariḡe'rirūjerape. ¹¹ Mija ā'mitiḡe, bikija David imaekakite ikupaka o'oeka:

“Wī'ia baarimaja, āta i'rō mija taaeka. I'supaka simako'omakaja apika i'sio ātapi wī'ia kibaamaka apo āta tērīwa'ribaji imatiyαιο sajarīka”, ārīwa'ri David imaroyikakite o'oeka, Tuparāte pūatarūkikate puḡajoaweibaraka.†

¹² Jesucristo ĩ'rīkaja imaki ritatojo wejeareka ḡo'imajare tāārūkika Tuparāte pūataekaki. Maki apika imabeyuka Jesús upaka baaike,— Pedrote nare ārīka.

¹³ Pedro, Juanḡitiyika kīkirimarīaja najaimaka ā'mitiritirā, ĩparimarāre puḡataeka. “Jia paḡera wārūtiyaberikarā imariḡotojo ġitakaja najaiyu, Jesús jeyomarā mirārā imarī”, narīpuḡajoaeka. ¹⁴ Bitamajite Pedrorākaka imamaka ĩawa'ri, “Ba'iaja mija baayu”, ĩparimarāre nare ārīwārūberika. ¹⁵⁻¹⁶ Torājīrā mae, pēterā ĩparimarāre nare ḡorirūjeka. Pēterā na'rika be'erō'ō natiyiaja ikupaka najaibu'aeka:

—¿Marākā'ā nare mabaarāñu mae? Ritaja Jerusalénkarāre ōrīpatayu bitamajite najieka. Supa imarī “Wapuju pakirimaja nime”, marīwārūberijīka sime. ¹⁷ I'supaka simamaka bitamaji majaroka ā'mitirimarā sime. Supa imarī ikupaka nare marīye'e mae: “Jesūrīka ḡo'imajare mija jaimirīrīkawa'rirākareka ba'iaja mija ġuarāñu”, nare marīye'e,— ārīwa'ri ĩparimarāre jaibu'aeka.

¹⁸ I'supaka baaweatirā nimaekarō'ōrā nare akatirā, ikupaka nare narīka:

—Jesúmajaroka ḡo'imajare mija wārōa'si mae,— nare narīkoḡeka.

¹⁹ I'supaka ĩparimarāre nare āpakā'ā, ikupaka nare nayi'rika:

—Mija āñua yija yi'rījīkareka, Tuparāte yi'ribeyurā yija jarijīñu. ¿Tuparāte yi'rīrikopakaja, mijare yija yi'rījīñu bai je'e? Tuparāte ĩaika wājītāji, ¿dika ġiibaji imaje'e, mija puḡajoaikareka? ²⁰ Jesúre ārīka yija ā'mitirīka mirāka, kibaaroyika yija ĩaekaoka, bojarija'ataberijīrā yija ime, — narīka.

²¹⁻²² I'supaka napakā'ā,

—Samija bojarimirīrīkawa'ria'si. I'supaka mija baarākareka, ba'iaja mija ġuarāñu,— ĩparimarāre nare ārīka.

Bitamaji imakoḡekakire tupakā'ā ĩawa'ri, ġia ḡo'imajare ġiyipupaka Tuparāte ōrīka. Supabatirā najiekaki, ĩ'parā ḡo'imaja ḡemawa'ribaji

† 4:11 La figura de la piedra quiere decir: Ustedes, los jefes de los judíos rechazaron a Jesús. Aunque ustedes lo hicieron así, él es el único que pueda reconciliar la gente con Dios.

wejejë'rāka eyawa'yuka kimaeka. I'supaka ɸo'imajare imamaka kikiwa'ri ba'iaja Pedrorākare baabekaja ĩparimarāre nare ɸoataeka.

“*Jesúrika bojariroka bojabaraka nimarú', ārīwa'ri, yijare mijeyobaabe*”,
āɸaraka Tuparāte najēñeka

²³ Poriwa'ritirā najeyomarā ɸō'irā Pedrorākare eyaeka. Naɸō'irā eyatirā kurarāka, supabaturā ɸakiarimarāre jaika nare nabojaeka. ²⁴ Sā'mitiritirā ĩrīka ta'iarāja ɸupakirā imarī ikupaka Tuparāte najēñeka:

—Yija ĩpamaki, ritaja oñuka mime. Supa imarī mi'ijioka imaki wejeɸema, ka'ia, riapakiaka, supabaturā ritaja sareka imarūkia baaekaki. ²⁵ Bikija, yija ñeki David, miyapaika upakaja baaroyikaki Espiritu Santore kire jeyobaamaka ikupaka kio'oeka:

“¿Dako baaerā judiōtatarā, judiōtatamarīrāoka Tuparāte boebariwa'ri, ba'iuapakaja kire nabaariɸupajoeka?”

²⁶ Ritatojo wejeareka imarā ĩparimarā, supabaturā ɸo'imajare imaruɸutarimajaka rērītirā, imaweitikaja nimaeka ba'iaja mire baaerā. Supabaturā ‘Jā'merimaji kimarū', ārīwa'ri miɸūataekakiteoka ba'iaja baaokaro'si nimaeka”, ārīwa'ri kio'oeka.

²⁷ Rita Davidre o'oeka upakaja simarape yija wejeare. ĩpi Herodes, supabaturā Poncio Pilato, aɸetatarā, supabaturā Israelka'iakarāoka ĩrīka ta'iarāja ɸuparitiirā nimaeka. Miyapaika upaka baarimaji miɸūataekakire ba'iaja baaokaro'si i'supaka naɸupajoeka. ²⁸ Bikijarāja “I'supaka nabaarāñu”, merīka upakaja imawa'ri supa nabaarape. ²⁹ Yija ĩpamaki, yijare mia'mitipe. “Ba'iaja mija jūarāñu”, yijare nañua miye'kariria'si. Jia mire yi'yurā yija imamaka yijare mijeyobaabe. Supabaturāoka dako werikimarīaja Jesús majaroka yija wārōerā yijare mijeyobaabe. ³⁰ Tērīriki imarī wāmarīa imarāte jiebaraka maikoribeyua mibeabe, “Jesúpi ārīwa'ri i'supaka sime”, ɸo'imajare āñaokaro'si,— Tuparāte narīka.

³¹ Tuparāte najaiweaeka ɸoto, nimaekarō'ō ka'ia iyika. I'supaka sabaaeka watopekapi, Espiritu Santore nare ña'rjāika. Saɸi ārīwa'ri dakoa werikimarīaja Tuparā majaroka ɸo'imajare nabojaeka.

Jesúre yi'yurā tiyiaja ba'irjia naɸibabu'aeka

³² Jesúre yi'yurā ĩrīka ta'iarāja ɸupakirā imaekarā. Supa imarī narikaika, “Yirikatakaja sime”, ārībeyurā imarī “Maro'siji sime”, ārīwa'ri najeyomarāre najeyobaaeka. ³³⁻³⁵ ĩrārimarā naro'siji ka'iareka imarā, supabaturā wi'ia aɸerāte nijirūkia nareka imarā, sawapa niñerū natōɸoika aɸóstolrākare nijika, wayuoka baairāte najeyobaaerā. Supa imarī nakaki ĩrīkaoka wayuitaka baaikite imaberika. Supabaturā Tuparāte nare jeyobaamaka jiiatakapiji “Maipamaki Jesús reyaripotojo oñia jaripe'rikaki”, ārīwa'ri aɸóstolrākare wārōrija'ataberika. Supa imarī Jesúre yi'yurā rakamarāja jjimaka nimaokaro'si Tuparāte nare jeyobaaeka. ³⁶ Mia, Jesúre yi'yurā watopekareka José wāmeiki levita imaeka. Chiɸre wāmeika jūmurikarā ɸo'ijirikaki kimaeka. Aɸóstolrāka, Josére Bernabé kiwāmea no'aeka. Griego okapi, “Jjimaka aɸerāte imarūjerimaji”, ārīrika simaeka. ³⁷ Kiro'siji kika'ia kirikaeka José. I'sia apikate kījika sawapa tōɸotirā aɸóstolrākare ĩjiookaro'si, wayuoka baairāte najeyobaaokaro'si.

5

Ananías kirūmu Safrapitiyika ba'iaja nabaaka

¹ Ananías kirūmu Safiraḗpitiyika ḗuri ikupaka nabaaeke: Ananías kirūmupitiyika nariora ĩjiritā sawapa niḗerū natōḗoeke. ² ĩrātiji ḗupakirā imarī ka'i wapa imaekakaka kūḗaji naya'eke. Supabatirā saḗiyia apōstolrākare kĳjika ḗoto,

—Ō'ōjĳrāja yitōḗoko'o,— kērĳpakika.

³⁻⁴ ĩsupaka kēpakā'ā ikupaka Pedrote kire ārika:

—Ananías, ¿dako baaerā Satanāre miyi'yu? Mirioaja sime mijirapaka. ¿Sawapa mire nawapaĳjika mirikamarĳa sime bai je'e? ĩsupaka simako'omakaja “Simaja riowapa mijare ĳjijipatayu”, merĳpakiyu. ĩsupaka meñua yijare takajamarĳa miḗakiyu. Tuḗarāte, supabatirā Espĳritu Santoreoka ḗakiwa'ri supa mibaayu,— kire kērĳka.

⁵ ĩsupaka kire kērĳkarō'ōjĳteje Ananĳare ḗupaririña'rika. ĩsupaka ima ā'mitiritirā, jimarĳa tokarāre ḗupataeka. ⁶ Topi mae ĩrārĳmarā bikirimaja kire butetirā kire yayerĳ na'rika.

⁷ Torājĳrā mae, maekarakakuri aiyajērā be'erō'ō Ananías rūmu mirākote etaeka, ĩsupaka kibaaeka ōrĳbekaja. ⁸ Koetaeka ḗoto,

—¿Simaḗpatiji bai sime ika riowapa mija tōḗorapaka?— Pedrote kore ārĳka.

—Ā'ā, simaḗpatiji sime,— kōrĳka.

⁹ ĩsupaka kōpakā'ā ikupaka kore kērĳka:

—¿Dako baaerā miḗmika ĩrātiji ḗupajoatirā, Tuḗarāte ḗūataekaki Espĳritu Santore miḗakiyu je'e? Pēterā netara'ayu miḗmite yayerĳ turiko'orā. Mire yayerĳ na'rĳrāñu ate,— kore kērĳka.

¹⁰ ĩsupaka kērĳka ḗotojo, koḗupaririña'rika koro'sioka. Torā kākaturā, bikirimajare kore ĩatōḗoeke. Topi mae kore e'ewa'ritirā kotĳmite nayayekarō'ōrā kore nayayeka. ¹¹ Nimarakamakiji Jesūre yi'yurā, supabatirā ritaja ḗo'imaja, “ĩsupaka sime're”, napakā'ā ā'mitiritirā jimarĳa naḗupataeka.

Apōstolrāka rĳkimakaja maikoribeyu ḗapakakaka nabaaeke

¹² ĩsia ḗoto Jesūre yi'yurā ĩrĳka jariwa'rĳrĳmarĳaja ĩrĳka ta'iarāja ḗupakirā imarĳ, Tuḗarāte jiyiḗupaka ōrĳriwi'i wā'tarā Pōrtico de Salomón wāmeirō'ōrā narērĳrĳjarika. Jerusalénkarāre ĳaeka wājĳtāji Tuḗarāte kirikaḗi nare kĳjeyobaamaka rĳkimakaja maikoribeyu ḗapaka ima apōstolrākare baabeaeke. ¹³ Jesūre yi'yurāte jiyiḗupaka ōrĳwa'ri “ĳjĳirā nime Jesūre yi'yurā”, Jerusalénkarāre ārĳko'omakaja marā kire yi'yurāka rērĳberĳkarā, “Werika sime je'e”, ārĳḗupajoawa'ri. ¹⁴ Topi rōmĳjā, ĳmirĳjaoka rĳkimabaji Maipamakire yi'yurāte ḗuburĳjarika.

¹⁵ Maikoribeyua ḗapaka ima Pedrote baabeaeke ā'mitiritirā, wāmarĳa imarāte naḗeyurūkiḗi e'era'atirā ma'arĳjerā nare naḗāñjĳyeka. ĩsupaka nabaaekarā, Pedrote o'rĳrika nata'aeka, “Yire kiraberū”, ārĳwa'ri. “Mare kiraberĳkoḗerākaoka, kirārārika mabo'ĳi o'rĳrākajĳi matārĳrāñu je'e”, āḗaraka kire nata'aeka. ¹⁶ ĩsupakajaoka Jerusalén koyikuri imaekarā, wāmarĳa imarāte, supabatirā naḗupakareke Satanārika nā'rĳjāikarāreoka naḗō'irā ne'ewa'rika. Topi mae, ĩsupaka nimaḗpatiji jia oyĳaja najarika.

Apōstolrākare ba'ḗupaka nabaaeke

¹⁷ ĩsia ā'mitiritirā kurarāka ĳpamaki imatiyaiki, supabatirā kĳjeyomarā saduceokaka ḗupajoairāoka apōstolrākare jimarĳa ā'mĳjĳ'aeke ba'ĳaja naka imawa'ri. ¹⁸ ĩsupaka imawa'ri nare ĳi'arūjetirā Jerusalénrā imaeka wēkomaka imariwi'iarā, nare natarūjeka. ¹⁹ Torā nimaeka

simako'omakaja i'siñamiji ángel Tuṕarāte pūataekakite naṕō'irā pematikowirika. Suṕabatirā koṕereka wiwatatirā nare kiṕoataeka.
²⁰ Nare poatatirā,

—Tuṕarāte jiyiṕupaka ōrīriwi'iarā mija a'pe. Torā eyatirā, Tuṕarā ṕō'irā ōñia imajiṕarikakaka ṕo'imajare mija bojabe,— nare kērika.

²¹ I'supaka kēpakā'ā bikitojo ñamiji, Tuṕarāte jiyiṕupaka ōrīriwi'iarā ṕo'imajare nawārōeka mae.

I'supaka nare wārōbaraka nimaeka ṕoto, kurarāka iṕamaki imatiyaiki, kijeyomarāṕitiyika, Israelka'iakarā iṕarimarāre nakaeka, naka rēñaokaro'si. Torājīrā wēkomaka imariwi'iarā surararākare naṕūataeka aṕótolrākare nakayaokaro'si. ²² Wēkomaka imariwi'iarā eyatirā niamaka torā nimaberika. Torā ĩakopetirā, surararākare ṕe'riwa'rika iṕarimarāre bojarī.

²³ —Wēkomaka imariwi'ia jia tāteka imarō'ōrā yija eyako'o. Satuerimajaoka sakoperekarāja imako'orā. I'supaka simako'omakaja koṕereka wiwatatirā, yija ĩamaka, torā nimaberiko'o,— narīka.

²⁴ Sā'mitiritirā, kurarāka iṕamaki suṕabatirā Tuṕarāte jiyiṕupaka ōrīriwi'ia tuerimaja iṕamakioka, marākā'ā baaberijika najūaeka. Suṕa imarī “¿Marākā'ātaka ruku simarāñu mae?”, narīka. ²⁵ I'supaka āṕaraka nimaeka ṕoto ĩ'rika naṕō'irā eyatirā ikuṕaka nare ārīkaki:

—Mia, wēkomaka imariwi'iarā mija takopekarā, Tuṕarāte jiyiṕupaka ōrīriwi'iarā ṕo'imajare wārōbaraka imarā maekaka,— nare kērika.

²⁶ Suṕa kēpakā'ā Tuṕarāte jiyiṕupaka ōrīriwi'ia tuerimaja iṕamaki, kisurararākaka aṕótolrākare e'erī ke'rika. Naṕō'irā eyatirā ba'iuṕakaja nare baabekaja nare ne'ewa'rika. “Ba'iaja nare mabaamaka, āṕaṕi ṕo'imajare mare jāārāñu je'e”, narīṕupajoaeka kikiwa'ri. ²⁷ Nare e'ewa'ritirā, iṕarimarā ṕō'irā nare ne'eeyaeka. Torā ne'eeyamaka ĩatirā ikuṕaka kurarāka iṕamakire nare ārīka:

²⁸ —Mijare taka ṕuri “Jesús majaroka mija boja'si”, yija ārāṕe're. I'supaka yija ārāṕaka simako'omakaja ritaja Jerusalénkarāre samija wārōyu. Suṕa imarī nimaṕatiji sanorīṕatayu mae. “Naṕareareka Jesúre najāāeka”, yijareka mija āñu,— kurarāka iṕamakire nare ārīka.

²⁹ Topi ikuṕaka aṕótolrākāṕitiyika Pedre kire yi'rika:

—Tuṕarā kime yi'ritiyarūkika, ṕo'imaja bo'ibajirā imaki kimamaka.
³⁰ Jesús yaṕua tetaekarā mija jāārūjekakite, Tuṕarāte ōñia jarirūjeka. Iki Tuṕarā imaki, bikijarāja mañekiarāte jiyiṕupayeera'aekaki.
³¹ Mabo'ikakuriṕi Tuṕarāte kire akaeka simamaka kiritapē'rōto jiyiṕupayeerūkirō'ōrā Jesúre ruṕe maekaka. “Ṕo'imaja iṕamaki mimabe”, kire kērika. I'supakajaoka ṕo'imajare ba'iaja baaikareka tāārūkika Tuṕarāte kire imarūjeka. “Mi'īṕi ārīwa'ri Israel riṕarāmerāte ba'iaja baaika naja'ataerā nareka sayiye'kariarāñu”, kērika. ³² Ritaja Jesúre imaroyirāṕaka ĩaekarā imarī, ṕo'imajare sayija bojarijayu. Suṕabatirāoka “Rita sime naborijayua”, ṕo'imajare āñāokaro'si Espiritu Santore i'supaka baarijayu. Tuṕarāte jā'meika yi'yurā rakakaja, Espiritu Santore yijare kiña'ajāāroyirape,— Pedrote nare ārīka.

³³ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, jimarā boebariwa'ri nare jāārīka nari'kaeka. ³⁴ Naṕitiyika ĩ'rika fariseokaka ṕupajoaiki, Gamalielte imaeka. Moisés imaroyikakite jā'meka jūitakaja wārōrimaji kimamaka ṕo'imajare jiyiṕupaka kire ōrika. Aṕerā iṕarimarāṕitiyika jaiokaro'si

wirirĩkatirã, topi Pedrorãkare kiporirũjeka. ³⁵ Supabatirã ikupaka kijey-omarãka kijaika:

—Jia mija ã'mitipe yitã'omaja Israeltatarã. Īrãre baarika mija yapaikakaka, jia mija pupajoabe. ³⁶ ¿Teudas wãsare baaroyikakaka mija ye'kariritiyu bai je'e? "Imatiyaiki imarĩ pitã'mua Romakarãka ko'apiritirã nare yipotarãnu maka'iapĩ", kẽrĩkopeka be'erõ'õ dikarakakuri wejeje'rãkamarãja seyawa'yu. Sã'mitiritirã, "Rita sime je'e", ãrĩwa'ri cuatro cientorakamarã Teudare nayi'rika. Simako'omakaja surararãkare kire jããeka. Supa imarĩ kika imakopekarãre nayapayu upaka pibipatemaka, kijã'mekopekaoka ritaariberika. ³⁷ Sabe'erõ'õ "Tsiarakamarã po'imajare ime", ãrĩwa'ri nawãmea no'oĩrimi seyaeka poto Galileakaki, Judare õ'õrã etaeka. Kireoka kijaika yi'riwa'ri rĩkimarãja po'imajare kika imakopeka. Teudare nabaaeka upakajaoka surararãkare kire baaeka. Supa imarĩ kika imakopekarãoka pibipatekarã. ³⁸ I'supaka simaeka õrĩwa'ri "Ba'iaja baabekaja ĩrãre mija ja'atabe", mijare ñãnu. Wapuju napupaka nare ãnu upakaja nabaaikareka ritaariberijĩka sime ãrĩwa'ri ñãnu. ³⁹ I'simajaroکا bojarĩ Tuparãte pũataraparã nimajĩkareka puri marãkã'ã nare mija tá'tewãrũbesarãnu. Ba'iaja nare mija baariyaparãkareka jia mija pupajoabe ruḡu, Tuparãte yapaika upakamarã mija baa'si,— Gamaliele nare ãrĩka.

I'supaka nare kẽpakã'ã,

—Rita meñu,— kire narĩka.

⁴⁰ Torãjĩrã Pedrorãkare nakaeka ate. Napõ'irã netaeka poto nare pajerũjetirã,

—Jesús majaroka mijare bojarika imabeyua mae, — ãrĩtirã nare napoataeka.

⁴¹ Topi mae jĩjimakapi Pedrorãkare porika ĩparimarã põ'ipi. "Jesúre yi'riwa'ri kire ja'atabeyurã imarĩ ba'iaja po'imajare mare baamaka, jiyipupaka Tuparãte mare õñu", Pedrorãkare ãrĩka. ⁴² "Po'imajare tããokaro'si Tuparãte pũataekaki kime Jesús", bojarika ĩparimarãre jãjibaako'omakaja po'imajare Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã ĩrãrĩmi upakaja apõstolrãkare sawãrõroyika. Supabatirãoka nawi'iarã po'imajare imarõ'õrã i'supaka oyiaja nabaaroyika.

6

Īpotẽñarirakamarã nare jeyobaarimajare ne'eka

¹ Torãjĩrã i'sijẽ'rãreka rĩkimabaji Jesúre yi'yurãte imarijarika. Supa imarĩ griego oka jairã ikupaka ãrĩkarã hebreo oka jairãte:

—Īrãrĩmi upakaja ba'arika pibariḡotojo, jia ĩrãtiji samija ĩjibeyu. Natĩmiarãte reyatapaekarã hebreo oka jairã rõmijãte takaja rĩkimabaji mija ĩjirijayu,— narĩka griego jairã.

² I'supaka najaimaka ã'mitiritirã, Jesúre yi'yurãte nakaeka apõstolrãka. Supabatirã ikupaka nare narĩka:

—Yija wãrõrijayua ba'arika pibarika pemawa'ribaji imatiyaika sime yijaro'si puri. I'supaka simamaka ba'arika takaja yija pupajoarikareka yija ima ja'atarimaja yija imajããeka. ³ I'supaka simamaka yija jeyomarã, ĩpotẽñarirakamarã jia pupajoairã, jiyipupaka noñurã imawa'ri Espĩritu Santore jia yi'yurãte mija wã'mabe, "Ba'arika pibarimaja mija imabe", nare yija ãñaokaro'si. ⁴ Yija puri, Tuparãte takaja jairimaja, supabatirã kirika bojariroka wãrõrimaja imarã,— apõstolrãkare nare ãrĩka.

⁵ I'supaka napakā'ā "Rita sime", āñurā oyiaja nimaeka Jesúre yi'yurā. Supa imawa'ri "Esteban imaki jia Tuparāte yi'yuka imarī, kiyapaika upakaja baarijayuka Espiritu Santore kire jeyobaamaka", āriwa'ri kire ne'eka. Supabaturā ne'eka Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pármenas, supabaturā Antioquíakaki Nicolás, judiorākamarīka imaripototo jia nare yi'yukapitiyika nimaeka ba'arika pibarimaja ne'ekarā. ⁶ Supabaturā apóstolrāka pō'irā nare ne'ewa'rika. "Īrā nime ba'arika pibarimaja yija wā'mako'orā", nare narīka. Supabaturā apóstolrāka napitaka narupuko'a pamarā ja'apeaturā, "Miyapaika upakaja nabaakarosi nare mijeyobaabe", Tuparāte najēñeka.

⁷ Sapi āriwa'ri Jesúrika bojariroka yi'yurāte bojaeka ā'mitiritirā rīkimabaji sayi'yurāte Jerusalénrā puburijarika. Supabaturāoka kurarākaoka rīkimarāja kimajaroka ā'mitiripeakarā.

Estebanre nañi'aeka

⁸ Tuparāte kire jeyobaamaka jimarā maikoribeyua pō'imajare ĩaeka wājītāji Estebanre baabearoyika. ⁹ I'supaka baabaraka kimaekarō'ōrā judiorākare rēriwi'iaipi i'taekarāte eyaeka ikupaka kibaarijarika yapaberiwa'ri. "Poyarāre a'ritapaekawi'i",* āriika upaka wāmeirō'ō simaeka. Cirenekarā, Alejandrīakarā, Ciliciakarā, supabaturā Asiaka'iakarāpitiyika nimaeka torā rērikarā. Īrā Estebanka okabojikarā. ¹⁰ I'supaka kire nabaako'omakaja jia Estebanre nare yi'riwārūeka, Espiritu Santore kire jeyobaamaka. Supa imarī marākā'ā baaturā kire nokatērīwārūberika. ¹¹ Kire okatērīwārūberīwa'ri, apearāte niñerū nawapaĭjika, Estebanre nabojajāāokaro'si. Se'ekarā "Tuparāte, supabaturā Moisés imaroyikakiteoka Estebanre jaiyuyerapaka ā'mitiraparā yija ime", āriwa'ri apearāte napakibojaka. ¹² Napakika ā'mitiritirā, jimarā wejeakarā, supabaturā pakiarimarā, Moisés imaroyikakite jā'meka wārōrimajaoka kire boebarīwa'ri Estebanre ñi'aturā judiorāka ĩparimarā pō'irā kire ne'ewa'rika. ¹³ ĩparimarā pō'irā kire ne'eeyaeka poto majaroka pakirimajare nakaeka. Niñerū nawapaĭjimaka ikupaka nabojapakika:

—Īrākurimarā Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia supabaturā Moiséte jā'mekaoka kijaiyuyemaka yija ā'mitiyu. ¹⁴ Supabaturā "Jesús Nazaretkaki Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia kuyepaterāki, supabaturā Moisés imaekakite jā'meroyika sapi pupaika maima kio'arāñu", i'supaka Estebanre āpakā'ā yija ā'mitiyu,— āriwa'ri nabojapakika.

¹⁵ Supa imarī torā imaekarāte kire yoirīkaeka. I'supaka kire nabaamaka ángel pema upaka ya'tarika kipema jarika.

7

"Oka yire imabeyua", Estebanre ārika kurarāka ĩpamakire

¹ Torājīrā mae ikupaka Estebanre kērīka kurarāka ĩpamaki imatiyaiki: —¿Yaje rita sime i'supaka nañua?— kire kērīka.

² I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kire kērīka:

—Mija ā'mitipe yitā'omaja. Bikija mañeki Abraham imaekakite Mesopotamiaka'iarā kimaeka poto tērīwa'ribaji ōñuka Tuparāte kire pemakotowirika, Haránwejarā ke'rīrā baaeka ruðu. ³ Ikupaka sāñu Tuparā majaropūñurā: "Mimarō'ō miporitapabe, supabaturā mirīrāreoka topi me'ewa'pe afea ka'ia mire yibearāñurō'ōrā", Tuparāte kire ārika.

* 6:9 Sinagoga de Esclavos Libertados

4 I'supaka Tuparāte kire āpakā'ā ā'mitiritirā, Caldearō'ōpi poritirā Harānwejarā imarī ke'rika. Torā keyaeka be'erō'ō mae kipaki wāsare kire reyatapaeka. I'sia be'erō'ō ika maka'iarā Abrahamre imaerā Tuparāte kire pūataeka. 5 “Torā mimabe”, Tuparāte kire āriko'omakaja, saba'ipimarā kimaeka ruḡu. Supa imarī “Yirika sime ika ka'ia”, Abrahamre āriwārūberika. Topi mae ikupaka simatiyayu Tuparāte kire ārika: “I'sia ka'ia mire űijirānu. Mireyarāka be'erō'ō, miriparāmerārika simarānu”, kire kērīka, makarāmarīka kimako'omakaja. 6 Topi ikupaka Tuparāte kire ārika ate: “űamajī topi poritirā aḡerā ka'iarā miriparāmerāte imarānu. Torā nimarāka poto cuatro ciento rakakuri wejejē'rākarō'ōjirā nare najā'mewā'imarījarirānu. 7 I'supaka simako'omakaja miriparāmerāte ba'iaja nabaarāka waḡa ba'iaja nare yibaarānu yiro'si. Supa yibaamaka topi ḡe'rira'atirā ika ka'iarā miriparāmerāte etarānu ate. Torā imatirā űamajī yire jiyipupaka ōriwa'ri yika najairijarirānu”, Tuparāte ārika mañeki Abraham imaroyikakite. 8 Supabatirā ikupaka Abrahamre kērīka ate: “Mire yibojaika ā'mitiripēatirā, I'supaka yibaarānu”, merīrākareka, mimakire ḡo'ijirirāka be'erō'ō circunciōn kire mibaabe. Tuparāriki kime', āriwa'ri i'supaka kire mibaarānu”, Abrahamre kērīka. I'supaka Tuparāte kire ārika simamaka, kimaki Isaacre ḡo'ijirika maekarakaotēñarirakarīmi seyawa'rika poto circunciōn Abrahamre kire baaeka. Supabatirāoka Isaac, kimaki Jacobre i'supakajaoka kibaaeka. Jacobooka i'supakaja baaekaki kimakarā mañekiarā I'ḡoū'ḡuarāe'earirakamarā imaekarāre.

9 Jacob makarā, narī'i Josere jimarā na'mijāeka, (napakire wātatiyaekaki kimamaka)*. Supa imarī Egiptokarāre kire ijitirā kiwapa nare najēñeka. Supa kire nabaamaka Egiptokarā naba'iraberimaji upaka kimaokaro'si kire ne'ewa'rika. I'supaka kire nabaako'omakaja Tuparā ḡuri jia kika imaekaki. 10 Egiptorā Josere ba'iaja jūarūkia imakoḡekareka Tuparāte kire tāāeka. I'supaka kire kibaamaka tokaki ĩpi Faraōn ḡo'irā Josere imaeka. I'supaka kimaeka poto jia kiōriwārūrūkia Tuparāte ja'ataeka Josere. Saḡi āriwa'ri Faraōnte jĳimaka Josēka imarijarika. I'supaka kika imawa'ri “Egiptokarā imaupatireje yiwi'iakarāreoka jā'merimaji mimabe”, Faraōnre kire ārika.

11 I'sia poto Egiptorā ba'arika ḡurika. Supabatirā Canaán ka'iarekaoka i'supakaja sajarika. Supa imarī ba'arika imabepakā'ā kēsirabawa'ri, jimarā ba'iaja najūaeka. I'supaka najūaeka mañekiarā no'orā ba'arika tōḡowārūberiwari. 12 Supa imarī mañeki Jacob, “Egiptorā trigo nawaru-ayu're”, āririka majaroka ā'mitiriwari, José ma'merāre kipūataeka “Samija wapañjiaḡe”, āriwari. 13 Supa imarī torā ba'arika e'erī natuyarika. Sabe'erō'ō torājaoka na'rika ate. I'supaka nabaamaka ikupaka Josere nare ārika: “Yire mija ĩawārūbeyu, mija rī'ĳi űime”, nare kērīka. I'supaka Josere nare ārika majaroka ḡo'imajare kire bojamaka, “Jee, hebreotataki kime kā'ā”, Faraōnre ārika. 14 Torājirā mae, kirirā nimaupatiji kipakipitiyika setenta y cinco rakamarā imaekarāte Josere akarūjeka Egiptorā nimaokaro'si. 15 Torājirā mae, Egiptorā imarī, Jacobre a'rika. űoaka torā kimaeka be'erō'ō kireyaeka. Supabatirā kimakarā mañekiarā wāsarāoka torāja reyaekarā. 16 Nareyaeka rakakaja Siquem wāmeirō'ōrā

* 7:9 Esta frase es información añadida para ayudar a los lectores entender la envidia de ellos. Véase Génesis 37.3-4

nare ne'ewa'rika, âta wi'iarã namajaka tarĩ. Abraham wäsare Hamor makarâte wapañjkarõ'õ simaeka nare nataekarõ'õ.

¹⁷ I'supaka simako'omakaja rĩkimabaji Egiptorã mañekiarâte imar-ijarika. I'supaka nimekã'aja, koya sajaririjarika “Miriparãmerâte ka'ia ñijirãñu”, ãriwa'ri Abrahamre Tuparâte ãrika upaka seyaruika. ¹⁸ I'supaka simarijarika poto Josere imaroyika õribeyuka, supabatarã mañekiarâte imaroyikaoka jiyipupaka õribeyuka Egiptorã mamaka ñpire imaeka. ¹⁹ Iki ñpi imaekaki pakibaraka ba'iaja mañekiarâte baaekaki. I'supaka baabaraka, “Rõmijãre makarããritirã, ñmirĩji kimajĩkareka kire mija taabe kijĩñaokaro'si”, nare kijã'meka. ²⁰ I'supaka kijã'meka poto jiyuritakijika Moiséte põi'ijirika. Supa imarĩ maekarakamaki aiya kire ja'atabekaja kipakiarâte kire ba'iarika. ²¹⁻²² Marãkã'ã baatirã wi'iarã kire ya'ewãrũberwa'ri kipakore kire taaeka, topi Faraón makore kire e'eeka komaki upaka kire ba'iajaokaro'si. Koka kimarijayukã'aja Egiptokarãre pupajoaikakaka jia Moiséte õriwãrũeka. Supa imarĩ jia jaiwãrũiki, supabatarãoka imatiyaika oyiaja baaiiki kimaroyika. I'supaka kimamaka ñatirã jia jiyipupaka kire norĩka.

²³ Ñparã põi'majarakakuri wejejẽ'rãka keyaeka poto “Matikuri yitã'omajare ñari ya'riye'e mae”, keriupajoeka. ²⁴ Torã keyaeka poto, kitã'omajire kipajeka Ñrika Egiptoka'iakaki. Supa kibaamaka, ruwuwapae'erã baakõri, Moiséte kire jããeka. ²⁵ “Egiptoka'iakarãte ba'iaja mare baamaka mare e'eru'awa'ririmaji Tuparãte jã'mekaki Moiséte ime’, yitã'omajare yire ãrĩrũ”, keriupajoeka. I'supaka kipupajoako'omakaja, sayi'ribeyurã upaka nimaeka. ²⁶ Topi mae aperiimi Ñparã Israelkarã pajairãte kĩaeka. Nare ñatirã ikupaka nare keriika: “Mija ã'mitipe. ¿Dako baaerã Ñrãtomaja imaripotojo mija jĩñu?”, nare keriika. ²⁷ I'supaka kãpakã'ã, Moiséte turitatirã ikupaka pajabaraka imaekakite kire ãrika: “¿Maki 'Maipamaki mimabe', mire ãrãpaki? ²⁸ ¿No'oka Egiptoka'iakakire mijããrapaka upaka yire jããerã mibaayukã'ã?”, Moiséte keriika. ²⁹ I'supaka kire kãpakã'ã “Kopakaja Faraõnte sõrĩrã baayu”, ãriwa'ri Egiptopi Madián ka'irõ'õrã Moiséte ru'riwa'rika. Torã mae rõmie'etirã Ñparã kimakarãrika.

³⁰ Torãjirã Ñparã põi'majarakakuri wejejẽ'rã be'erõ'õ, Ñrãrĩmi Sinaí wãmeika pusiwãta põi'majamatorã Moiséte imaeka. I'suparõ'õrã imaripotojo, kiwã'tarã Ñrãbi yapumakarãka jũ'rẽka watopekapi ñgelte kire pemakotowirika. ³¹⁻³² Yapumakarãka jũ'rẽka yoitirã, Moiséte pupataeka. Pupataripotojo jia ñatiyaokaro'si sawã'tabajirã ke'rika poto ikupaka Tuparãte kire ãrika: “Yi'i imaki Tuparã. Miñekiarã Abraham, Isaac, Jacobrãka jiyipupaka norĩroyikaki”, kire keriika. Sã'mitiritirã kipupaka kikiwa'ri yapumakarãka jũ'rẽka kiyoiiberika. ³³ Topi mae ikupaka maipamaki Tuparãte kire ãrika: “Õ'õrãja ñima simamaka ba'iaja baarũkimato sime. Supa imarĩ miũ'puko'a e'etatirã yire mijiyipupayeebe.† ³⁴ Yirirã Israelkarã, Egiptorã ba'iaja najũamaka ñiaiyu. I'supaka imawa'ri ba'iaja najaijoamaka ña'mitiyu. Supa imarĩ 'Egiptokarã imarã judiorãkare ru'rirũ', ãriwa'ri nare jeyobaarĩ yi'tako'o. Supa imarĩ Egiptorã mire yipũatayu mae”, Tuparãte ãrika Moiséte,— ãriwa'ri Estebanre bojaeka ñparimarãre.

³⁵ Topi ikupaka keriika ate:

† 7:33 Según las costumbres de los judíos, para mostrar reverencia, no se permitía llevar sandalias o zapatos en un lugar sagrado. Véase Josué 5.15

—Apika marīka Moiséjeoka kime, mañekiarāte kire yi'riberiroyikaki. “Yija ĩpamaki marīka mi'í. Supa imarī ba'iaja yija baaika ĩarĩrimajimarīka mime”, mañekiarāte kire ārika. I'supaka narīka simako'omakaja Tuparāte Egiptorā imaekarēre Moiséte e'ewa'rirūjeka nipamaki kimaokaro'si. Ika ñañua kūpajika yapua jū'rēka watopekapi kiángelpi Tuparāte bojaeka Moiséte. ³⁶ I'sia poto rīkimakaja maikoribeyua baabeabaraka Egiptorā Moiséte imaeka. I'supaka baarika pīkowearitirā mañekiarāte ke'era'aeka mae. Topi i'tarijaparaka, riapakiaka Oko Jū'ayakareka, supabatirāoka po'imajamatorā maikoribeyua Moiséte baabearijarika ĩparā po'imajarakakuri wejeje'rākarō'ōjirā. ³⁷ Ikijioka imaekaki ikupaka mañekiarāte bojaekaki: “Tuparāte yire ārika upakaja kiro'si jaiĩjirimaji i'tarāki apika. I'supaka Tuparāro'si baarimaji matā'omajjioka imarāki”, Moiséte nare ārika.† ³⁸ I'sia bojaekakijioka kimaeka mañekiarāka Sinaí wāmeika pusiwāta po'imajamatorā rēĩroyikaki. I'supaka imabaraka ĩrīkaja pusipemarā marīwa'ritirā ángelka jairī ke'rika. Torā Moiséte eyaeka poto Tuparāte jā'meka ángelte kire bojaeka. Sabe'erō'ō kire kibojaekakaka mañekiarāte bojarimaji kimaeka Moisés. Supa imarī maimajiparūkiakaka kibojaeka upakaja simara'aeka maro'sioka.

³⁹ I'supaka simako'omakaja kibojaeka upaka ima mañekiarāte yi'riberiroyika. I'supaka imawa'ri, Egiptorā pe'ririka nayapaeka ate. ⁴⁰ I'supaka simaeka poto pusipemarā Moiséte imekā'aja, ikupaka kima'mi Aarónte narīka: “No'orā kime mir'ĩ, Egiptoka'iarā maimarapaka poto mare e'era'arapaki. Torā kime moriberijiki kime mae. Supa imarī, jērāka yija jiyipupayeerūkirāte§ mibaapo'ijjabe. Mare imaruputarimajaka maimajikareka, jia maro'si simarāñu. I'suparāre imarākareka ma'ririypairō'ōrāja mare na'rirūjerāñu”, Aarónte narīka. ⁴¹ I'supaka pupajoawa'ri wa'ibikirāwēko makarāka upaka ĩoika jērāka nabaakeka. I'supaka saapo'ijjatiirā wa'iro'sia sanajoeĩjroyika. Supabatirā nabaapo'ijjaeka jiyipupaka ōrīwa'ri nabayaarika. ⁴² I'supaka nabaamaka Tuparāte nare ĩarīja'ataeka, “Nayapayu upakaja nabaarū”, ārīwa'ri. Supa imawa'ri tā'pia, aiyaka, ñamikaki aiyateoka jiyipupayeabaraka nimaeka. ĩakōrī je'e: Tuparāro'si bojaĩjirimaji imaroyikaki Amós ikupaka ārīkaki: “Israelkarā, yire mija ā'mitipe ruḡu. ĩparā po'imajarakakuri wejeje'rāka po'imajamatorā mija imatapaeka poto yire jiyipupayeerberikarā, wa'iro'sia yiro'si mija joeĩjiberika.

⁴³ Yire jiyipupayeerimarāja mija pupaka mijare ārika upakaja mija baaeka jiyipupaka ōñurā mija ime. ĩakōrī je'e: Kūpajika wi'ia baatirā, sareka Moloc wāmeikite kōketirā mija jiyipupayeerijariroyika. I'supakajaoka tā'pi upaka mija baaekaki Refán wāmeikiteoka jiyipupaka mija ōrīroyika. I'supaka mija baamaka, Babilonia a'riwa'rirā mijare yitaarāñu”, Tuparāte ārika,— ārīwa'ri Estebanre bojaeka ĩparimarāre.

⁴⁴ Topi ikupaka nare kērīka ate:

—Mañekiarāte po'imajamatorā imaroyireka poto cabra ajeakaka baaeka wi'í wā'tarā imatirā Tuparāte najiyipupayeeroyireka. I'sia imaeka “Tuparāte makaja ime”, ārīwa'ri kire najiyipupayeerūkirō'ō. Pusipemarā Tuparāte kire sabeaeka upakaja po'imajamatorā ruitirā Moiséte sabaarūjeka. ⁴⁵ Topi mae Moiséte reyaeka be'erō'ō Josuére

† **7:37** Véase Deuteronomio 18.15,18. Pasaje referido al futuro Mesías (Cristo). § **7:40** Dioses ídolos

kiō'toarā o'aeka. Kio'aeka be'erō'ō i'sia wi'ia namakarā mirārāte e'ewa'rika Canaán wāmeirō'ōrā. Na'rikarō'ō namajamarā ka'ia simako'omakaja, naka jīrīkarāte Tuṡarāte ṡoataeka. Cabra ajeaṡi wi'ia nabaaroyika imaeka ruṡu Davidre judiōtatarāte jā'meyukā'āja. ⁴⁶ Jia jījimaka Tuṡarāte imaeka mañekiarā iṡamaki David imaroyikakika. Supa imarī Tuṡarāka jījimaka imawa'ri kitā'omajapitiyika Tuṡarāte jiyiṡuṡaka kiōñaokaro'si wi'ia kiro'si baarika kiṡuṡaṡoakoṡeka. I'suṡaka simako'omakaja Tuṡarāte kire sabaarūjeberika. ⁴⁷ David maki Salomón ṡuri Tuṡarāro'si wi'ia baaekaki mae. ⁴⁸ I'suṡaka simako'omakaja ṡo'imajare baaeka wi'iarā imabeyuka kime Tuṡarā, ṡemawa'ribaji imatiyaiki imarī. Mia je'e ikuṡaka bikija kiro'si bojaījirimajire o'oeka:

⁴⁹⁻⁵⁰ “Ritajakaka iṡamaki ñime. Suṡabatirā yi'iji imaki ritaja ṡo'ijjaekaki. Supa imarī yiro'si wi'ia mija baarāka, ŷyikoyiaja simarāñu bai je'e?”, Tuṡarāte ārīka,— ārīwa'ri Estebanre bojaeka.

⁵¹ I'suṡaka nare ārīweatirā, ikuṡaka nare kērīka ate:

—Mija ā'mitipe, Tuṡarāte yi'ririyaṡabeyurā mija ime. Suṡabatirāoka kirika ā'mitiririyaṡabeyurā mija ime. I'suṡaka imawa'ri mañekiarā wāsarā uṡakaja Espiritu Santore yi'ribeyurā mija ime mijaro'sioka. ⁵² Ritaja Tuṡarāro'si bojaījirimajare ba'iaja jūarūjerimaja mija ñekiarāte imaeka. Suṡabatirāoka Tuṡarāte yaṡaika uṡakaja yi'ririyaṡayuki etarūkia bojari-majare najāāeka mija ñekiarā. Supa imarī maekakaja ketaeka ṡotojo “Kire najāārū”, ārīwa'ri kire mija okabaaeka. ⁵³ Tuṡarāte jā'meika mija yi'ribeyu, āngelrākapi ārīwa'ri mija ñekiarāre Tuṡarāte sabojaeka simako'omakaja,— Estebanre ārīka iṡparimarāre.

Estebanre najāāeka

⁵⁴ I'suṡaka kēṡakā'ā yaiwēkoa boibayua uṡaka noṡia Estebanre nabeaeka, boebatakaja jariwa'ri. ⁵⁵ I'suṡaka nabaako'omakaja, Espiritu Santore jia kire jeyobaaikaki imarī, yu'awa'ri ŷaerā baakōrī, yaaboaika Tuṡarārika kīaeka. Suṡabatirā Tuṡarā ritapē'rōtorā Jesúre rīkamarika. ⁵⁶ I'sia ŷatirā, ikuṡaka iṡparimarāre kērīka:

—jAya! Mabo'ikakurirā ñiayu mae. Tuṡarā ritapē'rōtoṡi ṡo'imaja Ma'mire rīkamayu,— Estebanre ārīka.

⁵⁷ Torājīrāja ṡuri koṡakaja kijaika ā'mitiririka yaṡaberiwa'ri, na'mukoṡea natāteka. I'suṡaka baatirā okajājirokapi akaserebaraka kiṡō'irā narīrīwa'rika. ⁵⁸ Suṡabatirā weje a'riwa'rirā kire ne'ewa'rika, ātaṡi kire jāāriataokaro'si. Torā kire e'eyatirā najarirooka ṡemakato e'etatirā, Saulote sanijika sakīarīñaokaro'si. Sakīarīñukā'āja ātaṡi Estebanre najāābareū'mueka. ⁵⁹ I'suṡaka kire nabaayukā'āja, ikuṡaka Jesúre kērīka:

—Ñiṡamaki Jesús, yire me'etoṡe,— kērīka.

⁶⁰ I'suṡaka ārīweatirā ñukurupaṡirā, akasererikapi,

—jÑiṡamaki, ba'iaja yire nabaatika nareka samiye'kariabe! — Jesúre kērīka.

I'suṡaka kijaika be'erō'ōjīte koṡakaja kiṡuṡaririka mae.

8

Jesúre yi'yurāte ba'iaja Saulote baariyaṡaeka

¹⁻³ Toṡi mae, jia Tuṡarāte yi'yurā imaekarā judiōtatarā Estebanre nayayeka. I'suṡaka kire baatirā ñajoabaraka jimarīa kire norika. I'sirīmijioka tokarā Jesúre yi'yurāka jiamarīa imariyaṡurāte ba'iaja nare

baaũ'mueka. Īākōrī je'e: Saulo, “Estebanre najããparũ”, ãrĩpupajoekaki, i'supakaja ba'iaja nare pupajoarũjerã baaekaki. Ī'rãwi'i jariwa'ririmarĩaja mo'abaraka Jesũre yi'yurãte tōpotirã ĩmirĩja, rōmijãteoka wēkomaka imariwi'iarã nare kitaroyika. I'supaka simamaka Judea ka'iarã, supabatrĩ Samaria ka'iarã Jesũre yi'yurãte ru'riwa'rika. I'supaka aperãte baaeka imako'omakaja apōstolrãka puri Jerusalénrãja tuikarã.

Samaria ka'iarã Jesũrika bojariroka Felĩpete wãrōeka

⁴ Jerusalénrō'ōpi ru'riwa'rikarã imariṗotojo aṗerō'ōrã eyatirã Jesũrika bojariroka nawãrōeka. ⁵ Felĩpe Jerusalénpi ru'riwa'ritirã, Samariaka'iarã imawejearã eyaekaki. Torã eyatirã, “Po'imajare tããokaro'si supabatrĩ nare jã'merimaji kimaokaro'si Tuparãte kire pũataeka”, ãrĩwa'ri Jesũrikakaka Felĩpere nare bojaeka. ⁶ Torãjĩrã mae, rĩkimarãja ṗo'imajare kiṗō'irã rērika kire ã'mitiririyapawa'ri. Supabatrĩ, maikoribeyua kibaabemakakaoka ĩawa'ri kibojaka jiaṗi na'mitirika. ⁷ I'supaka maikoribeyua baabeabaraka rĩkimarã ṗo'imaja pupakarã Satanãrika ima ña'rĩjãikarãreka Felĩpete ṗoataeka. I'supaka kibaamaka nareka imaekarã akaserebaraka ṗorika. Supabatrĩrãoka rĩkimarãja bitamajareoka kijieka. ⁸ Supa imarĩ i'sia wejekarãre jĩjimaarika.

⁹⁻¹¹ I'sia wejearã Simónre imaeka. Īrãkuri wejẽrãmarĩa ye'oiki imarĩ, kiṗupakapi baabeabaraka kimaroyika. I'supaka baarijaparaka “Yi'i imaki imatiyaiki”, tokarãre kēĩroyika. I'supaka nare kibaamaka rĩkimarãja imatiyairã, imatiyabeyurã ṗariji kire nayi'rika. “Tuparãte kire jeyobaamaka tēritaki kime”, ãrĩwa'ri jiyipupaka noũuka kimaeka. ¹² I'supaka nimako'omakaja Felĩpe puri Jesucristorika bojariroka nare wãrōekaki. “Tuparãte pũataekaki kime Jesũs. Supabatrĩrãoka kire yi'yurã puri jia Tuparãte nare imaruṗutarãũ”, ãrĩwa'ri nare kibojaka. I'sia ã'mitiritirã Jesũre ĩmirĩja, rōmijãoka kire nayi'rika. I'supaka imawa'ri Felĩpete narupuko'a najũjerũjeka “Kopakaja Jesũre yi'yurã yija ime mae”, ãrĩwa'ri. ¹³ Simónoka, ye'oiki imariṗotojo, Jesũrika bojariroka yi'ritirã rupuko'a kijũjerũjeka. Torãjĩtepi mae Felĩpeka kijeyoariũ'mueka. Kika imarijaparaka Tuparãrikapi maikoribeyua Felĩpete baabeamaka ĩatirã marãkã'ã baaberijikarō'ōjĩrã Simónre jarika i'supaka ima ĩakoriberikaki imarĩ.

¹⁴ Apōstolrãka Jerusalénpi, “Samariaka'iakarã rĩkimarãja Tuparãrika na'mitiripēayu”, ãrĩrika na'mitirika. I'supaka simamaka Samariarã Pedro supabatrĩ Juanca ĩṗarãte naṗũataeka. ¹⁵⁻¹⁶ Samariaka'iarã eyatirã torã Jesũre ã'mitiripēairã rupuko'a jũjekarã imariṗotojo “Tuparãte pũataekaki Espĩritu Santore nareka imabeyurã nime ruṗu”, narĩwãrũeka. I'supaka nimamaka “Espĩritu Santore nare ña'rĩjãirũ”, ãrĩwa'ri Tuparãte naro'si najẽneka. ¹⁷ Supabatrĩ Jesũre ã'mitiripēairãte ĩrĩkate jariwa'ririmarĩaja narupuko'a narabemaka Espĩritu Santore nare ña'rĩjãika.

¹⁸⁻¹⁹ Pedrorãka nare narabemaka Espĩritu Santore nare ña'rĩjãimaka Simónre ĩaeka. I'sia ĩatirã niñerũ nare ĩjirika yaṗawa'ri ikupaka nare kērika: —Mija baaeka upaka yibaamaka Espĩritu Santore nare ña'rĩjãirika yiyapayu yiro'sioka. Supa imarĩ ĩka sime i'supaka yire mija baarũjerũki wapa,— nare kērika.

²⁰ I'supaka kēpakã'ã, ikupaka Pedrote kire ãrika:

—Wapamarĩaja Tuparãte ja'ataika, mawapaĩjirũkimarĩa sime. I'supaka miṗupajoaika simamaka, miniñerũṗitiyika ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrã me'rirũ ãrĩwa'ri. ²¹ Ba'iaja miṗupajoaika õũuka Tuparã.

Supa imarī, yijaka aṗerāte Espiritu Santore ña'ajāārimajimarīka mime. 22-23 Kopakaja mae ba'iaja miṗupaka mireka ñiawārūyu. Mia, Tuṗarāte tērīrika imakakapi yija baarijayua mioakiyu. Supabatirā ba'itakaja baarimaji imarī, marākā'ā baatirā aṗe upaka imarimajimarīka mime. Ba'itakaja miṗupajoaika ja'atirā Tuṗarāte mijēñebe, “Ba'iaja yiṗupajoaika yireka miye'kariabe”, āriwa'ri,— Pedrote kire ārika.

²⁴ I'supaka kēpakā'ā ikupaka Simónre kire ārika:

—Maiṗamaki Tuṗarāka yiro'si mija jaibe. “I'supaka mijūarāñu”, yire meñua jūarika yaṗabeyuka yi'i ṗuri,— Pedrorākare kērīka.

²⁵ I'sia be'erō'ō Jesúre baaroyika niaeka mirāka, supabatirā nare kibojaroyikakaka tokarāre nabojaeka. Po'imajare wārōweatirā, Jerusalénrā ṗe'riwa'rikōrī Samariaka'iarā wejerakakaja Jesúrika nawārōrijarika.

Etiopíaka'iakakire Felipete ruṗuko'a jūjeka

²⁶ I'sia be'erō'ō Tuṗarā Felipe ṗō'irā ángelte ṗūataekaki ikupaka kire kēñaokaro'si:

—Jerusalénrā me'ṗe. Torā meyarāka ṗoto, Gaza wāmeika wejearā a'yu ma'arā me'ṗe. Yaṗumatoṗi o'yuma'a sime i'sima'a,— Felipete kērīka.

²⁷ Supa imarī kire kērīka upakaja Felipete a'rika mae. Toṗi a'ririṗaraka Etiopíaka'iakakire kīaeka. Etiopíaka'iakarā ṗamakore niñerū ĩarĩriṗeyobaarimaji imatiyaiki kimaeka. Jerusalénrā Tuṗarāte jiyiṗupayeerī turikaki, torājite kiṗe'rieyawa'rika. ²⁸ Kawarure kitūrūrūkiapi kire yierijayukā'āja Tuṗarāro'si bojarimaji Isaías wāsare o'oekakaka kīarijarika.

²⁹ Torājirā mae, ikupaka Espiritu Santore ārika Felipete:

—Kire eyatirā, kiwātapiji me'ririṗape,— kire kērīka.

³⁰ Supa imarī kire rīrīeyatirā, Tuṗarāte bojañirimaji Isaíare o'oekakaka ĩabaraka kijaiṗatekaka, kiā'mitirika. Toṗi mae,

—Torā mijaiṗateka ṗyaje miōrīwārūyu?— Felipete kire ārika.

³¹ I'supaka kēpakā'ā,

—“I'supaka sāñu”, āriwārūbeyuka yi'i, maki yire sabojabeyua sima-maka,— kire kērīka mae.

Toṗi mae,

—Yiṗō'irā mimarījāibe yire samiwārōkaro'si,— Etiopíakakire kire ārika.

³² Isaías Tuṗarārika o'oeka kijaiṗatekarō'ō ikupaka bojaeka:

“Oveja jāāokaro'si ne'ewa'yu upakaja ĩ'rikate ne'ewa'rirāñu. Kipoya nata'amaka oveja akaserebeyua sima upakaja ba'iaja kire nabaako'omakaja kiakaserebesarāñu.

³³ Rīkimarāja ṗo'imajare ĩarāka wājitāji ba'iaja kire nabaarāñu. ‘Ba'iaja baaki kime’, kireka napakā'ā ki'yoṗi'rirāñu ba'iaja baabesarāki imarī. Supabatirā ṗo'imajare kire jāāmaka, kiriparāmerā imabesarāñurā”, āriwa'ri o'oekarō'ō Etiopíakakire jaiṗateka.

³⁴ Supa imarī kiṗō'irā Felipete marījāika.

—Tuṗarāro'si bojañirimajite o'oekakaka ĩatirā yire mibojabe. ṗyaje kirikakakaja kio'oeka bai? ṗApikareka ṗupajoawa'ri i'supaka kio'oeka kā'ā?— Felipete kērīka.

³⁵ Toṗi mae, Isaíare o'oekakaka ā'mitiritirā, ikupaka Felipete kire ārika:

—Isaías i'supaka o'oekaki Jesúre ba'iaja jūarūkiakaka ṗupajoawa'ri.—

Supabatirā jía Jesúmaroka kire kibojaka. ³⁶ A'ririṗari ma'arikerā ṗa'wa imaekarō'ōrā neyaeka.

—Īakōrī, ō'ōrā sime okoa. Maekaka ruḡuko'a yire mijūjebe ñarījīka zyaje rukuya jia simajīñu.— Etiopīakakire kire ārīka.

³⁷ I'supaka kēpakā'ā, ikuḡaka kire kērīka:

—Yi'ritiyarīji Jesucristore miyi'rijīka, ruḡuko'a mire yijūjerāñu.— I'supaka kēpakā'ā,

—Ā'ā, Tuparā Makiji kime Jesucristo,— Etiopīakakire ārīka.*

³⁸ Supa imarī “Ō'ōrā mituibe”, tūrūrūkia tuarimajite ārītīrā, saḡi merīrīkatīrā ḡa'warā natu'arīkaeka Felīpete Etiopīakaki ruḡuko'a jūjeokaro'si. ³⁹ Pa'waḡi namarīrīkaeka ḡoto, ikuḡarō'ōḡiji Felīpete Espīritu Santore e'ewa'rika. Sabe'erō'ō ḡuri Etiopīakakire kire ĩaberika ate. I'supaka simako'omakaja jījimakaḡi Etiopīakakire o'rika. ⁴⁰ Aḡewejarā Espīritu Santore kire e'ewa'rika be'erō'ō, “Azotowejarā ñimekā'ā mae”, Felīpete ārīḡupajoaeka. Toḡi o'riwa'rikōrī wejerakakaja Jesurīka wārōrijajaḡaraka Cesareawejearā keyaeka.

9

Saulote yi'riū'mueka Jesúre

(Hch 22.6-16; 26.12-18)

¹ Saulo Jesúre yi'yurāte jāārika ri'kawa'ri ba'iaja nareka kijairoyika ruḡu. Supa imarī “Ba'iaja nare yibaaerā”, ārīwa'ri kurarāka ĩḡamaki imatiyaiki ḡō'irā ke'rika. ² “Īī Saulo, yiḡūataiki Jesúre ā'mitirīḡeairāte kiñi'arū”, ārīwa'ri ḡaḡera kio'ookaro'si kijēñeka, Damascorā judīorākare rērīriwi'ia imaruḡutarimajare beaokaro'si.

—Īka mijā'meikaḡi nare ñiatōḡorāka uḡakaja ĩmirīja, rōmijāteoka ñi'atirā Jerusalēnrā nare ye'era'arāñu,— Saulote kire ārīka.

³ Supa imarī ma'ḡi a'rīrijari Damasco wejarā keyaerā baaekarō'ōjīte, ikuḡarō'ōḡiji mabo'ikakurīḡi yaaboaika kire jāāta'aeka. ⁴ Toḡi mae marākā'ā baaberiwa'ri sarāja Saulote ña'rika. Torājīte mae, ikuḡaka kire sārīka:

—Saulo, Saulo, ¿dako baaerā ba'iaja yire mibaariwā'imañu?— kire sārīka.

⁵ Sā'mitirītīrā,

—¿Maki mime je'e Ñīḡamaki?— kērīka.

—Ba'iaja mibaawā'imarīrijayuka Jesús ñime,— kire kērīka.

⁶ I'supaka kire ārītīrā,

—I'supaka baarikōḡakaja, mi'mitirā, Damascorā me'ḡe. Torā me-yarāka ḡoto, “Īkuḡaka mibaabe”, ĩrīkate mire ārīrāñu,— Saulote kērīka.

⁷ Sauloka a'rīkarā, sajaikakite ā'mitirīḡotojo kire niatōḡoberika. ḡupataekarā imarī torā najiyīrīkataeka suḡabatirā jaiberijīkaoka najarika.

⁸ Sabe'erō'ō mi'mirīkatīrā yoibaotaerā kibaakoḡeka. Torājīrā mae ōibeyua kiñakoa jarika simamaka Damascorā kijeyomarāre kire tītiwa'rika.

⁹ Torā kire ne'eeyaeka be'erō'ō maekarakarīmi yoibeyuka, ba'abekaja, suḡabatirā dakooka ukurimarīaja Saulote imaeka.

¹⁰ I'sia wejarā Jesúre yi'yuka, ĩrīka Ananías wāmeikite imaeka. Makārārūñuroka uḡakakī kire ḡemakotowiritīrā,

—¿Yaje mime Ananías?— Jesúre kire ārīka.

—Ā'ā Ñīḡamaki, ō'ōrā ñime,— kire kērīka.

* **8:37** La mayoría de las traducciones de la Biblia no incluyen versículo 37 porque no aparece en las copias de la Biblia más antiguas.

11 —Ā'ā, mae Wājima'a wāmeirō'ōpi me'pe. I'sima'api a'ririjari Judas wi'iarā meyarāñu. Torā eyatirā “¿Yaje o'ōrā Saulo, Tarsowejeakakire ime?”, kire mepe. Mia, i'supaka merīrāñu yire jēñebaraka imaki kimamaka. 12 Makārārūñuroka upakapi ikupaka kiro'si simako'o: Īrika Ananías wāmeikite kire yibeako'o. Supa imarī kipō'irā kākaeyatirā miṗitaka kiṗemarā mija'apearāka ṗoto, ate yoiki kijarirāka, kire yibeako'o,— Ananiāre kērīka

13 I'supaka kire kēpakā'ā ikupaka Ananiāre ārika:

—Jimarīa kimajaroکا nā'mitiyu, Jerusalénkarā mire yi'yurāte ba'iaja kibaarijayuakaka. 14 Supabatirā kurarāka ĩṗamarāre kire jā'mepūatamaka, o'ōrā Saulote etaeka. Supa imarī mire ā'mitiripēairā yija imamaka, wēkomaka yijare baaokaro'si Jerusalénrā yijare e'ewa'ririmaji kime,— Ananiāre kire ārika.

15 I'supaka kērīko'omakaja ikupaka Jesúre kire bojaeka:

—Mire ñañu upakaja kipō'irā me'pe. Yimajaroکا ṗo'imajare wārōrimaji kimaerā kire yiwā'maeka. Judiotatarā, judiotatamarīrā, supabatirā niṗarimarāteoka sawārōrimaji kimarāñu. 16 I'supaka baarimaji kimamaka “Sapi ĩ'rākurimarīaja jimarīa ba'iaja mijūarāñu”, kire ñarīrāñu,— kireka Jesúre ārika Ananiāre.

17 Torājirā kipō'irā Ananiāre a'rika mae. Kimaeka wi'irā kipō'irā eyatirā kiṗitaka Saulo ṗemarā kija'apeaeka. Supabatirā ikupaka kire kērīka:

—Yijeyomaki mia'mitiṗe. Maiṗamaki Jesús, mi'tarijarapaka ṗoto mire ṗemakotowirapakiji, yire ṗūatako'oka miñakoa jiiirū āriwa'ri. Supabatirāoka Espiritu Santore mire ñarījāirū āriwa'ri ṗariji yire kiṗūatayu,— kire kērīka.

18 I'supaka kērīkarō'ōjiteje, wa'ititi upaka ĩoika Saulo ñakoapi ña'rīka. Torājirā ṗuri jia kiñakoa jarika. I'supaka kire kibaamaka, kimi'mirīkaeka ṗoto Ananiāre kire ruṗuko'a jūjeka. 19 I'supaka kijarika be'erō'ō ba'atirā okajājia kijarika. I'supaka jaritirā ñoapañaka Jesúre yi'yurāka Damascorā kimaeka.

Damasco wejeakarāre Jesúrika bojariroka Saulote bojaū'mueka

20 Torājirā mae judiorākare rērīriwi'iarā kākatirā, Jesúrika bojariroka wārōbaraka “Tuparā Maki kime Jesús”, Saulote nare ārika. 21 I'supaka kibaamaka, koṗakaja ṗo'imajare ṗupataeka.

—Mia, ĩ'iji kime Jesúre yi'yurāte ba'iaja baarimaji Jerusalénrā. O'ōrā kime Jesúre yi'yurāte ñi'atirā, kurarāka ĩṗamarā ṗō'irā nare e'ewa'yaokaro'si,— ṗo'imajare ārika.

22 I'supaka naṗupajoako'omakaja Tuparāte kire jeyobaamaka, jibaji Jesúrika bojariroka kibojamirīkawa'rika. “Rita sime, Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki kime Jesús”, nare kērīroyika. Jia sakibojamaka, Damascokarā judiorāka ĩṗarimarā marākā'ā kire nokatērīwārūberika.

Judiotatarāte kire jārika ri'kamaka Saulote ru'rika majaroکا

23 Damascorā ñoatakaja sawārōbaraka Saulote imamaka, “Kire ma-jāāerā”, judiorāka Jesúre yi'ribeyurāte āriṗupajoaeka. 24 Supa imarī ñami, ĩmioka kire naṗañaroyika wejeapi ṗoriwa'rirūkirō'ō koṗerekarā kire jāāokaro'si. I'supaka nabaako'omakaja Saulote sōrika. 25 Kiōrika simamaka kibojaka yi'yurāte kire jeyobaaeka, kiru'yaokaro'si. Torājirā mae, ñami wejea nata'tekarō'ōpi imatirā ṗi'i upaka ĩoikarā kire jāātirā aṗepē'rōtorā kire naruetaka kiru'yaokaro'si.

Jerusalénrã Saulote imaeaka mae

²⁶ Topi, ru'riwa'ritirã Jerusalénrã keyaeka mae. Torã Jesúre yi'yurãka jeyoaririka kiyapakopeka. I'supaka kiyapakomakaja "Jesúre yi'ribeyuka kime Saulo puri", ãriwa'ri kire nakíkika. ²⁷ I'supaka nimako'omakaja, Bernabé wãmeiki, Saulote jeyobaaekaki. "Mi'tabe, apóstolrãkaka majairã", kire kërïka. Sauloka napõ'irã eyatirã ikupaka Bernabére nare ãrïka:

—Saulo kime ïï, ma'api ke'ririjayukã'ã maipamaki Jesúre kire pemakotowirika. Supabatirã kika kijaika. I'supaka Jesúre kire baaeka be'erõ'õ Damascorã dako werikimarïaja po'imajare Jesúrika bojariroka wãõrapaki kime,— Bernabére nare ãrïka.

²⁸ I'supaka nare kèpakã'ã "Maka imarükika Saulote ime mae", kireka narïka. I'supaka napakã'ã, Jerusalénrã naka kimaeka. Naka imarijari dako werikimarïaja tokarãre Jesúrika kibojaeka. ²⁹ Judiotatarã imariþotojo griego oka jairãka Saulote jaibaraka imaeaka. Tuparã majaropũñu ãñua nare bojabaraka, "Sãñu upakaja Já'merükika Tuparãte wã'maekaki kime Jesús", nare kërïka. I'supaka kèpakã'ã ã'mitiriwa'ri kire jããrika nari'kaeka. ³⁰ I'supaka kika nima ã'mitiriwa'ri, Cesarearã kijeyomarãre kire e'ewa'rika. Torã eyatirã Tarsowejarã kire nape'riwa'rirũjeka.

³¹ I'sia poto puri Judea, Samaria, supabatirã Galilea ka'iarãoka ba'iaja Jesúre yi'yurãte jũaberika. Supa simamaka Espiritu Santore nare jeyobaa-maka jïjimakapi Jesúre jibaji yi'yurã nimamirirïkawa'rika. Supa imarï rïkimabaji Jesúre yi'yurãte imarijarika. Supabatirãoka ritaja jiyipupaka Maipamakire õparaka nimarijarika.

Bitamajite Pedrote jieka

³² Supa imarï Jesúre yi'yurãte ï'rãweje jariwa'ririmarïaja Pedrote ïataparoyika. I'supaka imawa'ri Lida wãmeirõ'õrã napõ'irã turirï keyaeka. ³³ Torã eyatirã Eneas wãmeikite kïaeka. Bitamaji imarï, maekarakaotẽnarirakakuri wejejẽ'rãka keyawa'rika kikãrïrükirõ'õrãja pëyubaraka. ³⁴ Torãjirã mae, ikupaka Pedrote kire ãrïka:

—Eneas, mia'mitipe, Jesucristore mire jeyu mae. Supa imarï mimi'mirïkabe. Supabatirã mikãrïrükia mibupebe,— kire kërïka.

I'supaka kire kërïkarõ'õjiteje, bitamaji imakopekakite mi'mirïkaeka. ³⁵ Rïkimarãja Lidakarã supabatirã Sarónka'iakarãoka ïaekarã supa kibaaeka. Supa imarï nimaupatiji Jesúre yi'yurã oyiaja najarika.

Reyaekakote Pedrote tããeka

³⁶ ï'rãko Jope wãmeirõ'õkako Tabitã wãmeikote imaeaka, Jesúre yi'yuko. Griego okapi puri Dorcas wãmeiko koimaeka. Jiiko po'irõmo imarï wayuoka baairãte jia kojeyobaaroyika. ³⁷ I'supaka imariþotojo ikuparõ'õþiji wãmarïa jariwa'ri koreyaeka mae. Koreyamaka ïatirã reyairãte nabaaika upakaja kopõ'ia najũjeka korïrã. Supabatirã ïmipẽ'rõtorã imaeaka kurarakarã koro'siji kore nataeka. ³⁸ I'supaka kore baatirã "Lidarã Pedrote ime", po'imajare ãñua Jopekarã Jesúre yi'yurãte ã'mitirika. Sã'mitiritirã ï'parãte Pedrote akarï napũataeka, koyikurirãja kimaeka simamaka. Kipõ'irã eyatirã ikupaka kire narïka:

—Dajoa wãrũaja yijaka.—

³⁹ I'supaka napakã'ã ã'mitiriwa'ri, naka Pedrote a'rika Joperã. Torã eyatirã Dorcas majaka nataekarõ'õrã kire ne'ewa'rika. Supa imarï

koḗ'irā rīkimarāja natīmiarāte reyataḗaekarāre oḗaraka imamaka kīaeka. Ketamaka kipō'irā narērika kika jaiokaro'si.

—Dorcate reyaerā baarapaka ruḗu rīkimakaja saya yijare koḗu'aījirape, — āḗaraka Pedrote sanabeaeka.

⁴⁰ I'suḗaka kire naḗakā'ā,

—Mija ḗoriwa'ḗe ruḗu, — nare kērīka.

Naḗoriwa'rika be'erō'ō, ḡukurupaḗirā Tuḗarāka kijaika. Kika jai-weatirā, reyaekakote jorowa'ri īatirā,

—Tabitā mimi'mibe, — kore kērīka.

I'suḗaka kērīka ḗotojo koḡakoa wiritaeka. Suḗa imarī Pedrote īatirā komi'mirupaeka. ⁴¹ Toḗi mae, koḗitakapi ḡi'atirā Pedrote kore mi'mataeka. Suḗabatirā “Mija ḗoḗe ruḗu”, kērīkarāte kiakaeka.

—Koḗakaja ḡḡia kojayu. Ate kore mija īarape mae, — Jesúre yi'yurā natīmiarā reyataḗaekarā, suḗabatirā aḗerā najeyomarāreoka kērīka.

⁴² I'suḗaka kojarika ritaja Joḗekarāre ā'mitirīḗataeka. Sā'mitirirā rīkimarāja Jesúre nayi'rika. ⁴³ Sabe'erō'ō torā ḡoaka Pedrote imaeka, wa'iro'si ajea ba'iraberimaji Simón ḗō'irā.

10

Cornelio ḗō'irā Pedrote a'rika

¹ Cesareawejarā Cornelio wāmeikite imaeka. Torā rīkimarāja surararāka Italiakarākaki imatirā ī'rāḗitarakamarā ḗo'imajarakamaki surararāka īḗamaki kimaeka. ² Judíorākimarīka imariḗotojo Tuḗarāte jiyiḗupaḗa ḡḡuka, kiwi'iareka imarāḗitiyika. Judíorāka wayuoka baairāte rīkimakaja niḡerū jeyobaarimaji, suḗabatirāoka Tuḗarāte jaijīḗaki kimaeka. ³ I'suḗaka kimamaka ī'rārīmi tres rō'ōjirā aiyate eyawa'rika ḗoto makārārūḡuroka upakapi Tuḗarāte ḗūataekaki āngelte kipō'irā etaeka. Jia Corneliore kire īatiyaeka. Suḗabatirā kipō'irā kākaeyatirā,

—Cornelio, — āngelte kire ārika.

⁴ Toḗi mae, kireka ḡakoariji,

—Aya, ḡmarākā'ā sime je'e ḡīḗamaki? — ḗupaḗawa'ri kire kērīka. I'suḗaka kēḗakā'ā

—Tuḗarāte mijeḡerijayu rakakaja mire kiā'mitiyu. Suḗabatirā wayuoka baairāte mijeyobaaikarekaoka jījimaka kime. I'suḗaka mimamaka mireka ḗupaḗoajīḗaiki kime. ⁵ Suḗa imarī Joḗewejarā imaki Simónre akarī a'rirūkīrāte miḗūatabe. Kiwāmeaoka Pedro. ⁶ Aḗika Simón wa'iro'si ajea ba'iraberimaji riapākiriḗerā imaki ḗō'irā kime. Torā Simón Pedrote natōḗorāḡu miḗūatarāḡurā, — āngelte kire ārika.

⁷ I'suḗaka kire āriweatirā āngelte a'rika. Sabe'erō'ō īḗarā kiba'iraberimaja, suḗabatirā ī'rīka surara jia Tuḗarāte yi'yuka imaekakiteoka kiakaeka. ⁸ Suḗa imarī kipō'irā netaeka ḗoto, āngelte kire ārikakaka Corneliore nare bojaeka. Nare sabojaweatirā Joḗerā nare ke'rirūjeka.

⁹ I'suḗaka kēḗakā'ā a'ritirā, aḗerīmi wājitāji aiya simaeka ḗoto Joḗe koyikurirā neyaeka. I'tojīte wi'i ruḗututuarā Pedrote mirīka Tuḗarāka jairī. ¹⁰ Tuḗarāka jaiḗaraka kimaeka ḗoto koḗakaja kikēsirabaeka. I'suḗaka kimamaka aḗerāte ba'arika kiro'si baayukā'āja ikupaḗa makārārūḡuroka upakapi kiro'si simaeka: ¹¹ Mabo'ikakurirā kīaeka ḗoto sayapāia jo'bato īḗapē'rōto ḡi'atirā maja'aruetaika upaka saruirā'eka. ¹² Satōsiarā ritajakaka wa'iro'sia, wa'iro'siwēkoa ḗariji imaeka.

Wa'ibikirāka upaka tuyua, wiyua, supabatirā yibaraka tuyuaoka simaeka. * 13 Supa imarī ĩmipi ikupaka Pedrote sajaikorika:

—Pedro mimi'mibe. Samijāāba'abe,— kire sārīkorika.

14 I'sia oka ā'mitiritirā ikupaka kiyi'rika:

—Marākā'ā baatirā yibaaberijika Nīpamaki, Moisés wāsare jājibaaeka ba'akoribeyuka ñime ruḡu.—

15 Toḡi ate sajaikorika

—“Jājika yiro'si sime”, merīa'si, Tuḡarāte ba'arūjeika ḡuri “Miba'abe”,— mabo'ikakuriḡi sārīkorika.

16 Maekarakakuri i'supaka Pedrote sabaaka. Sabe'erō'ōḡi mae sayapāia Tuḡarāte e'eka. 17 I'sia ĩawa'ri “¿Dako baaerā supa yire sabaayu jee?”, Pedrote ārīpupajoaeka. I'supaka pupajoabaraka kimekā'āja, “No'orā Simónre ime”, āḡaraka ḡo'imajare jērīarijariji, Simón wi'iarā neyaeka Corneliore ḡūataekarā. 18 Torā eyatirā ikupaka najērīaeka:

—¿Ō'orā yaje Simón Pedro wāmeikite ime?— narīka.

19 Kiaeka mirāka pupajoabaraka kimekā'āja, Espiritu Santore kire jaika, —Mia'mitipe. Maekarakamaki ĩmirīja mire mo'arī etairā. 20 Mae miruiwa'ḡe, naka me'yaokaro'si “¿Yaje judíorākamarīrāka ya'rijīñu je'e?”, ārīpupajoabekaja mimabe. Yīḡūatairā nime,— Espiritu Santore kire ārīka.

21 Supa imarī, Corneliore ḡūataekarā maekarakamaki ḡō'irā Pedrote ruiwa'rika.

—Yī'iji ñime mija mo'aiki. ¿Dakoa ārīwa'ri mija i'tako'o?— nare kērīka.

22 I'supaka kēḡakā'ā ikupaka nayi'rika:

—Yija ĩpamaki Cornelio miḡō'irā yijare ḡūatarapaki. Jiika ḡo'imaji kime Cornelio. Supabatirā Tuḡarāte jiyīpupayeeiki. Ritaja judíotatarāoka kire jiyīpupayeeirā. Supa imarī ikupaka ángelte kire ārāḡe're: “Mia'mitipe Cornelio, Simón Pedrote miakapūabe. Supabatirā mire kibojarāka jia mia'mitipe”, ángelte yija ĩpamakire ārāḡe,— Simón Pedrote narīka.

23 Supa napakā'ā,

—Ō'orā kākara'atirā yīḡō'irā mija kāḡe ruḡu,— Pedrote nare ārīka.

Aḡerīmi ḡuri naka Pedrote a'rika mae. Joḡewejeakarā ĩ'rārimarā Jesúre yī'yurāoka, naka jeyoariwa'rikarā.

24 Aḡerīmi Cesareawejearā neyaeka. Neyaerā baaeka ruḡu, kirīrā supabatirā kijeyomarāḡitiyika rērītirā Corneliore imaeka, “Simón Pedrote bojarāka ma'mitiriye'e”, ārīwa'ri nare kioyibojaeka. 25 Torā neyaeka ḡoto Pedrote e'etorirī Corneliore ḡorika. Supabatirā Corneliore ñukuruḡaeka kire jiyīpupayeeokaro'si. 26 I'supaka kibaamaka kiḡitakarā ñi'atirā,

—Mimi'mibe. Miupakaja ḡo'imaji ñime yiro'sioka,— Pedrote kire ārīka.

27 I'supaka kēḡakā'ā kimi'mika mae. Supa imarī jaibu'arikapiji wi'iarā nakākaeka mae. Torā kākawa'ritirā rīkimarāja ḡo'imaja rērīkarāte Pedrote ĩaeka. 28 I'supaka nimamaka ĩatirā, ikupaka Pedrote nare bojaeka:

—Yija judíotatarā aḡetatarāḡitiyika rukubaka imarika, supabatirā napō'irā turirikaoka jājibairā yija ime. I'siakaka ōrīwārūirā mija ime. I'supaka simako'omakaja Tuḡarā ḡuri ikupaka yire bojarapaki: “Jājibaarimarīa sime”, ñañua Jājibaarika sime”, mija ārīa'si”, Tuḡarāte yire ārāḡe. Supa imarī “Judíotataki imariḡotojo aḡetatarāka rukubaka ñima jājibaarūkimarīa sime”, ñarīwārūyu maekaka ḡuri. 29 Supa imarī Cornelio

* 10:12 Fue prohibido en la ley de Moisés comer animales tal como reptiles, culebras, marranos, perros, varios insectos, etc. Véase Levítico 11

majaroka yire nabojarapaka potojo ñojimaríji miṗō'irā yi'tarape. Supa imarī ŷmarākā'ā āriwa'ri oka yire mija pūatarape?— Pedrote nare ārika.

³⁰ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka Corneliore kire ārika:

—Botarakarīmi sajaritiyu tres rō'ōjirā aiyate eyawa'rapaka poto, Tuparāka jaibaraka ñimarapaka be'erō'ō. Ikuparō'ōpiji ángelte saya yaaboaike jāātirā yiṗō'irā kipemakotowirape. ³¹ Topi ikupaka yire kērāpe mae: “Cornelio. Tuparāte mijēñeika j̄jimakaṗi kiā'mitiyu. Supabatirā wayuoka baairāte mijeyobaaika jiaoka kiro'si sime. Saṗi āriwa'ri jia mire kibaayu. ³² Supa imarī Joṗewejeearā imaki Simón Pedro wāmeikite miakarūjebe. Apika Simón wa'iro'si ajea ba'iraberimaji wi'iarā kime riapakirijerā”, ángelte yire ārāpe. ³³ I'supaka yire kibojamaka ā'mitiriwa'ri, ñojimaríji oka mire yiṗūatarape. Jia oka mi'tayu ō'ōrā. Tuparāte ĩaika wājitāji yija rēriko'o kioka simaupatiji ōñaokaro'si. Tuparāte mire bojaika yija ā'mitiriyapayu,— Corneliore kire ārika.

Cornelio jeyomarāre kiwārōeka Pedro

³⁴ Sā'mitiritirā, ikupaka Pedrote jaiū'mueka mae:

—“Aṗerimarāre kiwātaika ṗemawa'ribaji ĩrātatareje wātabeyuka kime Tuparā", ñariwārūyu mae. ³⁵ Ritatojo wejeareka ṗo'imajatata imaupatirekaja jiyiṗupaka kire ōriwa'ri, kiyapaika upakaja baairāka j̄jimaka kimarijaju. ³⁶ Yija tā'omaja Israel wāsa riṗarāmerāro'si Jesucristo, ritatojo wejeareka imarā ĩṗamakite baaekapi āriwa'ri jia Tuparāka nimarūkiakaka nare kibojaeka. ³⁷⁻³⁸ Mamarī Galileaka'iarā, supabatirā ritaja Judea ka'iareka Jesús Nazaretkakire baaeka ōñurā mija ime. ṗo'imajare wārōbaraka Juanre narupuko'a j̄jeyukā'āja, mae kirikapi baawārūiki Jesúre kimaū'murūjeka Tuparā. Supabatirā Espiritu Santore kire kija'ataeka. I'supaka kibaaekaki imarī, Galileakarāre supabatirā Judeaka'iaakarāreoka jia kibaaeka. Supa imarī ritaja Satanāre ba'iaja j̄uarūjeroyikarāte kitāāroyireka. I'supaka kibaaroyireka, Tuparāte kika imaeka simamaka. ³⁹ Yija, aṗóstolrāka, Jerusalénwejeearā, supabatirā judíotatarā ka'iarā ritaja Jesúre baaeka ĩaekarā. Sabe'erō'ō Jerusalénrā judíotatarā ĩparimarāte yaṗua tetaekarā kire jāārūjeka. ⁴⁰ I'supaka kire nabaako'omakaja maekarakarīmireka, Tuparā ṗuri Jesúre ōñia jarirūjekaki. Supabatirā Jesúre yijare kipemakotowiataeka. ⁴¹ Judíotatarāte nimaupatiremarīa Jesúre ṗemakotowirirā Tuparāte baaeka. Mamarītaka kiwā'maekarā yija imamaka i'supaka kibaaeka, “Ōñia Jesúre ime ate”, yija āriwārūokaro'si. Ate ōñia Jesúre jariṗe'rika be'erō'ō kika ba'aekarā yija ime. ⁴² “ ‘Ōñia imarāte supabatirā reyaekarāteoka, ba'iaja nabaaka waṗa nare jēñerimaji mimabe', āriwa'ri Tuparāte yire jā'meka āriwa'ri ṗo'imajare mija bojabe”, Jesúre yijare ārika. ⁴³ Tuparāro'si bojaijirimaja imaeka rakamakiji Jesúre imarūkiakaka ṗupajoawa'ri no'oeka. Supa imarī Jesúre yi'yurāte ba'iaja baaeka waṗa Tuparāte ye'kariarūkiakaka no'oeka,— Pedrote nare ārika.

Judíotatamarīrāteoka Espiritu Santore ña'rījāika

⁴⁴ I'supaka āparaka Pedrote imekā'āja Espiritu Santore nare ña'rījāika. ⁴⁵⁻⁴⁶ Supa imawa'ri ĩrārokamarīa ṗo'imaja oka norībeyuaja jaibaraka nimaeka Tuparāte jiyiṗupayeebaraka. Siatirā “Judíorākamarīrāteoka Espiritu Santore ña'rījāiyu mae”, āriwa'ri naṗupataeka judíorāka Pedroka ĩrātiji etaekarā. ⁴⁷ Topi ikupaka judíorākare Pedrote ārika ate:

—Mija ã'mitipe yijeyomarã. Muḗakajaoka Espírítu Santore nare ña'rĩjãimaka õ'õrã imarãte i'rĩkaoka “Ruḗuko'a nare mija jũjea'si”, ãrĩrika imaberijĩñu,— judĩorãkare kërĩka.

⁴⁸ Suḗabatirã,

—“Jesucristore yi'riwa'ri kirirã maimae”, ãrĩwa'ri ruḗuko'a mija jũjerũjebe,— Corneliõrãkare kërĩka.

Suḗa imarĩ naruḗuko'a najũjeka Pedroka imaekarã. Sabe'erõ'õ,

—Me'ria'si ruḗu. Yijaka mimabe ñojimarĩji ruḗu,— Pedrote narĩka Corneliõka imaekarã.

11

Jerusalénkarã Jesúre yi'yurã imaekarãte Pedrote majarõbojaeka

¹ Topi mae, aḗõstolrãka, suḗabatirã Judeaka'iakarã Jesúre ã'mitiripẽaekarãoka, “Judĩotatamarĩrã imaripotojo, Jesúre na'mitiripẽayu're”, ãrĩka majaroka na'mitirika. ²⁻³ Suḗa imarĩ Jerusalénrã Pedrote pe'rieyaeka ḗoto, ikuḗaka kire narĩka:

—¿Dako baaerã judĩotatamarĩrã wi'iarã mikãkarape? Suḗabatirãoka ¿marãkã'ã ãrĩwa'ri naka miba'arape?— Pedrote narĩka.

⁴⁻⁵ I'suḗaka kire naḗakã'ã ikuḗaka wãjirokapi Pedrote nare bojajiika:

—Joḗewejearã Tuḗarãte jaibaraka ñimarapaka ḗoto ikuḗaka simarape. Makãrãrũñuroka upakapi ikuḗaka yire saḗemakotowirape: Mabo'ikakuripi sayapãia jo'bato i'ḗapẽ'rõto ñi'atirã maja'aruetaika upaka ñoika ima yiḗõ'irã etarapaka. ⁶ “¿Dakoa satõsiareka ima?”, ãrĩwa'ri jia sañiatiyarape. Ritajakaka wa'iro'sia, wa'iro'siwẽkoa ḗariji imarapaka. Wa'ibikirãka upaka tuyua, wiyua, suḗabatirã yiibaraka tuyuaoka simarape. ⁷ Sañiawearapaka ḗoto mabo'ikakuripi ikuḗaka yire sãrĩkorape: “Pedro mimi'mibe. Jããtirã samiba'abe”, yire sãrĩkorape.

⁸ “Marãkã'ã baatirã yibaaberijika Ñiḗamaki, Moisés wãsare jãjibaaeka ba'akoribeyuka ñime ruḗu”, ãrĩwa'ri yiyi'rape. ⁹ Suḗa ñaḗakã'ã ikuḗaka yire sãrĩkorape ate: “Jãjika yi'ro'si sime', merĩa'si, Tuḗarãte ba'arũjeika ḗuri 'Miba'abe'”, sãrĩkorape. ¹⁰ Maekarakakuri i'suḗaka yire sãrãpe. Sabe'erõ'õḗi mae Tuḗarãte sayapãia e'emiarape mabo'ikakurirã.

¹¹ Ikuḗarõ'õḗiji i'suḗaka simarapaka be'erõ'õ maekarakamaki ḗo'imajare ñimarararõ'õrã eyarape. Cesareawejeakaki Cornelio nare ḗuatarapaki, yire ne'eayaokaro'si. ¹² “Netarãka ḗoto, ba'iaja ḗuparibekaja naka me'pe”, Espírítu Santore yire ãḗakã'ã, ya'rape. Suḗabatirã i'rõtẽñarirakamarã Jesúre ã'mitiripẽairã yika õ'õrã imarã yijeyoa turararã. Naka mae Cornelio wi'iarã yija kãkarape. ¹³ Yija kãkaeyarapaka ḗoto, ikuḗaka Corneliore yijare bojarape: “Yiwi'iareka ñimarapaka ḗoto ángelte yire ḗemakotowirirĩkarape. Mia je'e ikuḗaka yire kërãpe: ‘Joḗewejearã Simõnre akarĩ a'rĩrũkirãte miḗuatabe. Pedroka kire nañu. ¹⁴ Mija ḗõ'irã eyatirã, “Mire, miwi'iareka imarãteoka ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã mija a'rĩrũkia imakoḗaikareka ikuḗaka Tuḗarãte mijare tããrãñu”, ãrĩwa'ri mijare kibõjarãñu', Corneliore yijare ãrãpe”, ángelte kire ãrĩka bojabaraka. ¹⁵ I'suḗaka yire kërãpaka be'erõ'õ, yi'i ate nare bojaũ'murapaki. Nare yijaiũ'murapaka ḗotojo, ikuḗarõ'õḗi Espírítu Santore nare ña'rĩjãirape, mare mamarĩ kibaarapaka upakajaoka.

¹⁶ I'suḗaka simakaka ñawa'ri, Maḗamakire bojaeka yiḗuḗajoatõḗorape. Mia, ikuḗaka kërĩka: “Bikijarã ḗuri okoaḗi Juanre ruḗuko'a mijare jũjeka. Tuḗarã ḗuri Espírítu Santo mijare ña'ajããrãki, kiyapaika upakaja

baawārūrā mija imaokaro'si", i'supakajaoka mamarīrāja Jesúre mare bojatika. ¹⁷ Jesucristore yi'yurā maimamaka, Espiritu Santore Tuparāte mare ña'ajāārapaka upakaja judíorākamarīrā nimako'omakaja nareoka Espiritu Santore kiña'ajāārape. I'supaka Tuparāte nare baamaka "I'supakamarīa sime. Judíorākamarīrā mija puri marākā'ā baatirā yijaka imaberijirā mija", āriberijika ñimarape, — Pedrote nare ārika.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā kire najērīatiyika. Topi mae ikupaka napupaka no'aeka:

—Jiitakaja baaiki kime Tuparā. Judíorākamarīrāteoka ba'iaja nabaaiika naja'atarāka, nare kiye'kariarāñu jia kika nimajiparū, — āriwa'ri narīka.

Antioquíakarā Jesúre nayi'riū'mueka

¹⁹ I'sia ruḡubaji Jesúre yi'ribeyurā Estebanre jāāekarā. Supabatirā aḡerā kiupaka imaekarā Jesúre yi'yurāteoka ba'iaja nabaaiika. Supa imarī i'rārimarā Jesúre yi'yurā Feniciaka'iarā, Chiḡrejūmurikarā imawejeareka, supabatirā Antioquía wejearāoka naru'riwa'rika. Torā eyatirā, judíorākare takaja Jesúrika bojariroka nabojaeka. ²⁰ Aḡerā puri, Chiḡrekarā, Cirenekarā a'ritirā Antioquíarā eyaekarā. Torā eyatirā judíorākamarīrā imaekarāteoka maiḡamaki Jesúrika nabojaeka. ²¹ "Jia nabojawārūrū", āriwa'ri Tuparāte nare jeyobaaeka. Supa imarī rīkimarāja Jesúrika nabojaeka ā'mitiritirā, mamarī nayi'rikoḡeroyika naja'ataeka, kire yi'riwa'ri.

²² Antioquíawejearā Jesúre nayi'yua majaroka, Jerusalénkarā Jesúre yi'yurāte ā'mitirika. Sā'mitiritirā Antioquíarā Bernabére napūataeka. ²³ Supa kire napakā'ā ke'rika. Torā eyatirā, Tuparāte jia nare baaeka kīaeyaeka. I'supaka nimaeka iatirā ikupaka jījimakaḡi nare kibojaka:

—Ika mija ima upakaja jībaji Jesúre mija yi'ririmirīrkawa'ḡe, — nare kērīka.

²⁴ Espiritu Santore kire jeyobaaikaḡi jīpupaki kimaeka. Tuparāte yapaika upakaja oyiaja imaki imarī, jia Jesúre yi'yuka Bernabére imaeka. Supa imarī rīkimarāja kibojaka ā'mitiritirā, Jesúre nayi'rika.

²⁵ I'sia be'erō'ō Tarso wāmeika wejearā Bernabéte a'rika, Saulote mo'arī. ²⁶ Kire tōḡotirā, "Dajoa Antioquíarā", kire kērīka. Supa kire kēpakā'ā i'ḡarā najeyoariwa'rika torā. I'rākuriwejejē'rāka torā nimaeka, Jesúre yi'ririmajaka. Torā imatirā rīkimarāre Jesúrika nawārōeka. I'sia wejearā Jesúre yi'yurātejeoka "Cristianorāka nime", ḡo'imajare āriū'mueka.*

²⁷ I'sia ḡotojo Jerusalénkarā, Tuparāro'si bojaījirimajare eyaeka Antioquíarā, Jesúre yi'yurāte rērītirā imaekarō'ōrā. ²⁸⁻³⁰ Torā eyaekarākaki i'rīka imaekaki Agabo wāmeiki. Jesúre yi'yurāte rērītirā imaekarō'ōrā eyatirā, Espiritu Santore jeyobaaikaḡi ḡupajoatirā, ikupaka nare kērīka: "Ritatojo ka'iarā nakēsirabarāñu, ba'arika torā purirāka simamaka", Agabote nare ārika. (Ñamajībaji ba'arika torā ḡurika Romawejea iḡamaki Claudiore imaeka ḡoto). Sā'mitiritirā, "Judeakarāre ba'iaja jūaerā baayu're, niñerū nare maḡūataye'e", Antioquíakarā Jesúre yi'yurāte ārika. Narīka upakaja, narikaeka ko'apitorāja Saulo, Bernabéḡitiyika i'ḡarāwā'taja nijika, "Judeakarā Jesúre yi'yurāte imaruḡutarimajare samija iḡibe", āriwa'ri.

* **11:26** El nombre Cristiano quiere decir "Cristo es nuestro Señor."

12

Santiagore najããeka, supabatirã wêkomaka imariwi'iaþi Pedrote þorika

¹ I'sia þoto ritaja Jesúre yi'yurã upatireje ba'iaja Herodere kisurararãkare baarũjeũ'mueka. Supa imarĩ ĩrãrimarã nare imaruputarimajare wêkomaka imariwi'iarã nataeka. ² Supabatirã, Juan ma'mi Santiagore nafi'apakã'ã, “Kiwãmuua mija toata'tabe”, nare kërĩka. ³⁻⁴ I'supaka kërĩka ã'mitiritirã, jĩjimaka judiorãka ĩparimarãre jarika. Topi jĩjimaka nimamaka ĩawa'ri þan levadura rukeberika naba'aroyikarĩmi Pedroteoka kiñi'arũjeka wêkomaka imariwi'iarã kire tayaokaro'si. Pedrote ru'rikoreka jia kisurararãkare kiarĩrĩrũjeka Herodes. Botarakatata imatirã rakaka tatareka botarakarimarã nimaeka. I'sirakamarã imarĩ,

—Botarakamaki oyiaja mija o'arijarirãnu kire tuerikareka, — nare kërĩka.

Supabatirã “Pascua baya o'riwa'rirãka þoto, þo'imajare ĩarãka wãjitãji Pedrote ba'iaja jaiwã'imarĩtirã, kire yijããrũjerãnu”, Herodes þupaka imaeka. ⁵ Supa imarĩ ĩrãrĩmi upakaja jĩitakaja Pedrote natueka. I'supaka nima ã'mitiritirã, kijeyomarã Jesúre yi'yurã jimarĩa Tuþarãte kiro'si jaiĩjika.

⁶ Torã kimaeka ñami simakoþeka Herodete kire jããrũjerũkirĩmi. Mia, wêkomaka imariwi'iarã ĩþarã surararãka kire tuerimaja watoþekarã ĩþamiji þerumijiaþi þi'þekaki kikãrĩþaþaeka. ĩarĩrĩtiyarũkirĩõ simamaka aþerã surararãka koþerekarã tuekarã. ⁷ Ikuþarõ'õþiji, ángelte kiþõ'irã etaeka. Supabatirã kimaeka kurara yaaboaeaka jãjia jãta'airõ'õ jarika. Topi mae, kãrĩka imaekaki Pedrote ángelte rabetõrõtaeka. Kitũrũeka þoto,

—Wãrũaja mimi'mibe,— kire kërĩka.

I'supaka kire kërĩka þotojo þerumijiaþi kiþita arikaka napi'þekoþeka kutueka. ⁸ I'supaka kijarika þoto,

—Mijariroaka mijããũ'mube, miũ'þuko'aoka,— Pedrote kërĩka.

Topi ikupaka kire kërĩka ate:

—Mijariroaka þemakatooka mijããbe. Supabatirã yibe'erõ'õ mi'tabe,— ángelte kire ãrĩka.

⁹ I'supaka kire këþakã'ã, Pedrote kibe'erõ'õ a'rika. I'supaka baariþotojo “Supa sime”, marĩwãrũberijĩka simaeka kiro'si. “¿Yaje ritaitaka sime je'e?”, ãrĩriþotojo “Makãrãrũñuroka upaka yiro'si sime je'e”, kërĩþupajoaeka. ¹⁰ A'ririariji mamarĩkaki surarate tueirõ'õ o'ritirã, aþikate imarõ'õoka no'rika. Sa'riwa'ri jiyiakaka þeruakaka baaeka wejekuraraka koþerekarã neyaeka þoto sõnu upakaja sawiritaeka. Topi þoritirã na'ririayukã'ãja ikuþarõ'õþiji ángelte ririwa'rika. I'supaka simamaka ĩrĩkaja Pedrote tuĩka.

¹¹ Topi mae, “Rita sime. Kãrãrũrĩbeyuka yi'i. Herodete yire jããkoreka yire kiþoaerã ángelte kiþũatayu Tuþarã. I'supaka simamaka judiorãka ĩþamarã ba'iaja yire nabaariþakatayuareka, yiwaþu'yu mae”, Pedrote ãrĩþupajoaeka.

¹²⁻¹³ I'supaka kiþupaka imekã'ãja Juan Marcos þako, María wi'iarã ke'rika. Satõsirõ'õrã rikimarãja Tuþarãte jaiþaraka þo'imajare imaeka. I'supaka nimaekarõ'õrã eyatirã koþerekaþi,

—¿Yaje mija ime?— nare kërĩka.

Sã'mitiritirã ĩrãko torã ba'iraberimajo, Rode, koþerekarã eyarĩkaritirã, ã'mitirikako, “¿Maki kime?”, ãrĩwa'ri. ¹⁴ Sakowierã baaeka ruþu, Pedrote

jaika koã'mitiriwârũeka. Sã'mitiriwârũtirã j̄jimaka jariwa'ri koḡereka wiebekaja,

—Pēterã Pedrote imakoyu,— ãriwa'ri torã imaekarãte bojarĩ ko'rika.

¹⁵ I'supaka nare kōḡakã'ã,

—Miwejabiyu je'e,— kore narĩka.

Toḡi,

—Ritama ñaũ,— nare kōriika.

I'supaka nare kōḡakã'ã,

—Kire ãrĩriika mirãki ángel kime je'e aḡeyari,— kore narĩka.*

¹⁶ I'supaka narĩko'omakaja,

—¿Yaje mija ime?— ḡēḡēpi Pedrote ãrĩriikamarika.

I'supaka simamaka koḡereka wiwatatirã kire ãawa'ri koḡakaja naḡupataeka. ¹⁷ I'supaka nimamaka, kiḡitaka kimimataeka “Kareaja mija imabe”, ãriwa'ri. Toḡi mae, “Wēkomaka imariwi'iarã ñimako'orõ'õḡi ikupaka Tuḡarãte yire baako'o”, nare kēriika. I'supaka nare ãritirã,

—Majeyomarã Jesũre yi'yurãte samija bojabe. Suḡabatirã i'supakajaoka mija ãḡe Santiagoreoka,— nare kēriika.†

I'supaka nare ãriweatirã aḡerõ'õrã ke'rika.

¹⁸ Kiru'rika ñamibikitojo torã ãrĩriimaja imaekarã surararãkare jimarĩ ba'iaja ḡuparika Pedrote imabepakã'ã ãtirã. “¿Marãkã'ã Pedrote baatiyako'o je'e? Ba'itakajama sime”, narĩka. ¹⁹ Kimabepakã'ã ãtirã, Herodete kire mo'arũjeka. Kire natõḡobepakã'ã Herodete nare jēriapeatiyaeka. I'supaka nare kijēpakã'ã marãkã'ã nayi'riwãrũberijika simaeka naro'si. Suḡa imarĩ Herodete nare jããrũjeka mae. I'supaka nare baatirã Judeaḡi ke'rika Cesarearã imarĩ.

Tuḡarã reyarũjekaki Herodete

²⁰ Tirowejeakarã suḡabatirã Sidõnwejeakarãka jiamarĩ imawa'ri boebaka naka Herodete imaeka. I'supaka tokarãka imawa'ri, niñerũ e'eokaro'si ba'arika nare ḡũatarika kika'iakarãre kijãjibaaeka. Herodes ka'iaḡi naba'arika e'etoyurã nimaeka Tirowejeakarã suḡabatirã Sidõnwejeakarãoka. Suḡa imarĩ i'rika upaka ḡupajoawa'ri Herodes ḡõ'irã okajierĩ ḡõ'imajare naḡũataeka. Herodete najairã baaeka ruḡu, kijeyomaki imatiyaiki, Blastoka najaika. Jiaḡi kire najaiējemaka “Jia mika imariyaḡairã nime”, ãriwa'ri Blastore kire ãriika. I'supaka kēḡakã'ã, “I'rãrĩmi naka yijairãũ ruḡu”, Herodete kire ãriika. ²¹ Naka kijairã baaekarĩmi, iḡi imarĩ, jia jariroaka iḡarimarãre jããroyika upakakaka kijããeka. Suḡabatirã iḡire ruḡaroyikarõ'õrã imatirã, torã rērikarãre kijaika. ²² Torãjirã mae, sã'mitiritirã,

—Mia, majiyiḡupayeeroyikite† mare jaiyu, ãmirĩji upakamarĩa kime,— ãḡaraka jimarĩa ḡõ'imajare akasereka j̄jimaka imawa'ri.

²³ I'supaka ãḡaraka nimaeka ḡoto, Tuḡarãte ḡũataekaki ángel, jimarĩ ba'iaja Herodete kimarũjeka. “I'supaka yireka ãriḡekaja Tuḡarãte mija jiyiḡupayeebe”, kēribeririḡareareka, wãjua Herodete ba'ariataeka.

* **12:15** Algunos judíos creyeron que Dios enviaba ángeles para cuidar su gente. Creyeron que el ángel podía aparecer en una forma similar a la persona que cuidaba. Posiblemente la gente en la casa pensaron que un ángel llegó para avisarles que Pedro ya fue matado. † **12:17** Refiere a Santiago, el hermano de Jesús que era un líder de los creyentes en Jerusalén. El otro Santiago (el apóstol) había muerto (véase 12.2) ‡ **12:22** Un dios

²⁴ I'supaka simaeka be'erō'ō Jesúre yi'yurāte kirika bojamaka rīkimabaji sayi'yurāte pubueka.

²⁵ I'tojītejeoka Bernabé, Saulopitiyika Jerusalénkarāre niñerū ijirī na'rika. Nare ijiweatirā, Juanre Antioquíarā ne'ewa'rika. Juanrejeoka nawāmeyeeka Marcos.

13

Bernabé Saulopitiyika, Jesúrika bojariroka nabojatapaeaka

¹ Antioquíarā Jesúre yi'yurāte rērībaraka imaroyika. Īrārimarā nakarā jia kirika bojawaṗu'atarimaja Tuṗarāte nare imarūjeka. I'supaka imarā imariṗotojo, “Ikuṗaka ṗo'imajare mija bojawaṗu'atarijape”, āriwa'ri kiro'si bojaijirimaja ṗariji nimaeka. Mia, Bernabé, Simón (kirejeoka narīka Neika), Lucio Cirenekaki, Menahem Galileakaki (īṗi Herodesṗitiyika ṗakiarikaki), supabatirā Saulooka imaekaki naka. ² Maiṗamakika jaiokaro'si rēritirā torā nimaeka. Supa imarī Tuṗarāte ṗuṗajoabaraka ba'abekaja kire jaibaraka nimaeka. I'supaka nimaeka ṗoto ikuṗaka Espiritu Santore nare ārika:

—Bernabé, Sauloteoka yiyapaika upakaja baarimaja nimaokaro'si nare ye'erape. Supa imarī yimajaroka wārōtapaarī nare mija pūatabe nare yijā'metika upakaja,— nare kērika.

³ I'supaka kērika ā'mitiritirā ba'abekaja Tuṗarāka jaibaraka nimaeka ruṗu. Supabatirā, Bernabéro'si, Sauloro'sioka jaijibaraka naṗo'iarā naṗitaka naja'apeamomeka, Tuṗarāte nare jeyobaarū āriwa'ri. I'supaka baatirā nare na'rirūjeka.

Chiṗre wāmeika jūmurikarā na'rika

⁴ Supa imarī Espiritu Santore nare ārika upakaja Seleuciarā Saulote a'rika, Bernabéṗitiyika. Torā eyatirā waṗuruṗi na'rika Chiṗre wāmeika jūmurikarā. ⁵ Torā, Salamina wāmeika wejea imaekarō'ōrā namarīka. Torā eyatirā judiōrākare rērīriwi'iarā Tuṗarārika nawārōeka. Juan Marcos naka imaekaki, nare jeyobaarimaji imarī.

⁶⁻⁸ I'sia jūmurikareka turitapabaraka Pafoswejea wāmeirō'ōrā neyaeka. Neyaekarō'ōrā judiōtataki Barjesús wāmeikite imaeka. Elimas wāmeiki kimaeka griego okapi ṗuri. Maikoribeyua beapakibaraka “Tuṗarāro'si jairimaji ñime”, ṗo'imajare ārīrijayuka kimaeka. Jūmurika īṗamaki Sergio Pauloka jeyoayuka kimaeka. Sergio Paulo ṗuri jia ōriwārūrika ṗuṗajoaiki kimaeka. I'supaka imawa'ri Tuṗarārika ā'mitiritirā Bernabé, Sauloteoka kiakarūjeka. Elimas, maikoribeyua beapakirimaji ṗuri Bernabé, Saulopitiyika naṗuṗajoaika upakamarā ṗuṗajoaekaki. Supa imarī “Jesucristorika najaika mia'mitiriṗēa'si”, i'sia wejeakaki īṗire kērīrjarika. ⁹⁻¹⁰ Supa imarī Espiritu Santore jeyobaaekapi kire iarīkatirā ikuṗaka Saulote kire ārika (kiwāmeaoka imaeka Pablo):

—Satanare yapaika upakaja baarimaji mime. Supabatirā ritaja jia ima yapabeyuka mime. Saṗi āriwa'ri ṗakibaraka ba'iaja ṗo'imajare mibaarijau. Maiṗamaki Tuṗarārika bojarirokamarā mibojapakiyu. I'supaka mibaaika mija'atabe. ¹¹ I'supaka mibaaika waṗa maekakaja ba'iaja Tuṗarāte mire jūarūjerā baayu. Supa imarī miñakoa yarirā baaika mae. I'supaka simamaka īabeyuka mimatarāñu. Aiyate yaaika ṗariji miabesarāñu,— Pablote kire ārika.

I'supaka kērika ṗotojo kiñakoa ta'sikā'āja ririwa'rika mae. I'supaka imawa'ri kire tītirimaji īrīkate kiyapakōpeka. ¹² I'supaka kijapakā'ā

puṗatawa'ri jūmurika ĩṗamaki puṗi, Jesúre kiá'mitiripēaeka. “Ritaitaka sime nabojaika”, āriwa'ri sakiyi'rika.

Psidiareka imaeka Antioquíarā Pablorāḱare eyaeka

¹³ Topi mae, Pablo kijeyomarāṗitiyika Pafoswejeapi nakūmujāika Panfilia ka'ia, Perge wāmeirō'ō wejearā a'yaokaro'si. Torā nare maatatirā Juan Marcos puṗi Jerusalénrā ṗe'rikaki. ¹⁴ Topi mae, Pergēpi imatirā Antioquíawejarā na'rika, Psidiaka'iwāta imaekarō'ōrā. Topi imatirā jērītarirīmi simaeka ṗoto, judīorāḱare rērīriwi'iarā nakākaeka. ¹⁵ Torā narupayukā'āja Moisés imaekakite jā'mekakaka supabatirā Tuṗarāro'si bojaĳjirimajare o'oekekaka ĩabaraka ĩ'rīkate sajaiṗateka. Kibojaeka be'erō'ō, judīorāḱa rērīriwi'ī ĩṗarimarā Bernabé, Pablopitiyika ĩṗarāte ikupaka narīṗūaeka:

—Yija jeyomarā, jia majaroka yijareka mija bojarūkia simaye'e, maekaka samija bojabe,— nare narīka.

¹⁶ I'supaka napakā'ā, Pablote mi'mirīkaeka. “Jaibekaja mija ā'mitipe ruṗu”, āriwa'ri kipitaka kimimataeka. Torājīrā ikupaka nare kērīka:

—Yija jeyomarā Israelkarā, supabatirā judīorāḱamarīrā imariṗotojo jia Tuṗarāte yi'yurāoka, jia samija ā'mitipe. ¹⁷ Jiyiṗupaka kire moñuka Tuṗarāja, Israel ka'iareka imarā ñekiarāte wā'maekaki. Nare wā'matirā jia Tuṗarāte nare baaeka. Egiptoka'iarā nimaeka, naka'iarāmarīa nimako'omakaja rīkimabaji nakārīṗoyaokaro'si nare kijeyobaaeka. Narejeoka kirikapi Egiptoka'iarā nimaeka ṗoto kiru'rirūjeka. ¹⁸ Topi ru'riritirā, ṗo'imajamatorā ĩṗarā ṗo'imajarakakuri wejejē'rāka Israeltatarāte imaeka. Torā ĩ'rākurimarīa kire ā'mitiripēabekaja nimako'omakaja nare ĩarīrīrimaji Tuṗarāte imaeka. ¹⁹ Canaán wāmeika ka'ia karā ĩṗotēñarirakatatarāte Tuṗarāte riataeka, naka'ia Israeltatarā ñekiarāte kĳjiokaro'si. ²⁰ Supa imarī Egiptoka'iarā nimaū'mueka be'erō'ō Canaán ka'ia ne'maekarō'ōjīrā cuatrocientos cincuentarakakuri wejejē'rāka sajarika.

Sabe'erō'ō, Samuel, Tuṗarāro'si bojaĳjirimaji kimaerā baaeka ruṗu, Israeltatarāte ĩarīrīrimaja nimaokaro'si ĩ'rārimarāre Tuṗarāte imarūjeka. ²¹ Samuelte nare imaruputayukā'āja “ĩ'rīka yija ĩṗamaki yija yapayu”, mañekiarāte ārika Tuṗarāte. I'supaka napakā'ā, Saúl, Quis maki, niṗamaki kimaerā Tuṗarāte kire wā'maeka. Supa imarī ĩṗarā ṗo'imajarakakuri wejejē'rāka rō'ōjīrā ĩṗi kimaeka. Benjamín imaekaki riṗarāmerā riṗarāmi kimaeka Saúl. ²² I'tojīrā be'erō'ō Saúlre ṗoatitirā Davidre ĩṗi Tuṗarāte imarūjeka. “David, Jesé maki, yiṗupajoaika upakaja puṗajoaiki imaki ñiamaka. I'supaka imaki imarī yiyapaika upakaja kibaarāñu”, Tuṗarāte kireka ārika. ²³ David riṗarāmerā riṗarāmi kimaeka Jesús. Bikija Tuṗarāte bojara'atika upakaja Israel ka'ia karāre kitāāokaro'si Tuṗarāte kire ṗūataeka. ²⁴ Jesúre etaerā baaeka ruṗubaji Juan, Israelkarāre Tuṗarārika wārōekaki. Supa imarī ritaja tokarāre ikupaka kērīka: “Ba'iaja mija baaika ja'atatirā ruṗuko'a mija jūjerūjebe”, nare kērīka. ²⁵ Supabatirā kireyaerā baaeka ruṗupañaka upakaja ikupaka Juanre ārika: “Tuṗarāte ṗūataekakiji kime', yireka mija ārikopeyu. Jēno'o i'supakamarīa sime. No'ojīrāmarīaja sajarīwa'yu yire ṗemawa'ribaji imakite etarūkia”, Juanre nare ārika're,— āriwa'ri Pablote nare bojaeka.

²⁶ —Yijeyomarā Abraham riṗarāmerā, supabatirā judīorāḱamarīrā imariṗotojo jia Tuṗarāte yi'yurāoka, jia mija ā'mitipe. Jesúre

yi'riwa'ri ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā ma'rirūkia imakoꝑeikareka Tuṗarāte mare tāāekakaka mare kiā'mitirirūjeyu. ²⁷ I'suṗaka simako'omakaja Jerusalénkarā supabatirā nīparimarāoka, “Mare tāārimaji kime”, āriwārūberikarā. Supabatirā jērītarirīmi rakakaja Tuṗarāro'si bojaījirimajare o'oeka īatirā aṗerāte sabojako'omakaja sanorīwārūberika. I'suṗaka imawa'ri Jesūre īariṗotojo, “Tuṗarāte ṗūataekaki kime”, narīwārūberika. Saṗi āriwa'ri Jesūre najāārūjemaka, Tuṗarāro'si bojaījirimajare o'oeka uṗakaja sajarika. ²⁸ “Ikapi kiṗareayu”, āriwārūbeyurā imariṗotojo, “Kire mijāārūjebe”, āriwa'ri Pilatore napakatarika. ²⁹ I'suṗaka baawa'ri Jesūre najāāmaka, Tuṗarāro'si bojaījirimajare o'oeka uṗakaja sajarika. I'suṗaka kire nabaaka be'erō'ō yaṗua tetaekareka kimakoṗekarō'ōṗi aṗerāte kire rueka. I'suṗaka kire baatirā āta wi'iarā kire natarika. ³⁰ I'suṗaka kire nabaako'omakaja Tuṗarāte ōñia kire jariṗe'rirūjeka. ³¹ Galileapi Jerusalénrā kika a'rika mirārāte ī'rākurimarīa kiṗemakotowirika. I'suṗaka nare kibaabeaka īaeka mirārā nime maekakaoka “Rita sime, ōñia jarikaki Jesús”, āriwa'ri ṗo'imajare bojarimaja.

³²⁻³³ Suṗa imarī Bernabēṗitiyika jīa majaroka mijare yiṗoṗaetayu. “Jia nare yiṗaarāñu”, āriwa'ri mañekiarāte Tuṗarāte bojaeka uṗakaja mare kibaaka nariṗarāmerā mirārā maimamaka. Mia, Jesūre najāāeka simako'omakaja ōñia kire kijariṗe'rirūjeka. I'suṗaka Tuṗarāte baarūkia ṗuṗajoaweibaraka Salmo segundo wāmeīṗūñurā ikuṗaka Davidre o'oeka: “Maki, yimakitakiji mima simamaka, mae ritaja ṗo'imajare sañorīrūjeyu”, Tuṗarāte ārika Jesūreka ṗuṗajoabaraka. ³⁴ “Kireyako'omakaja ōñia kire yijariṗe'rirūjerāka simamaka reyarūkimarīka kimarāñu mae”, Tuṗarāte ārika. I'suṗaka simamaka ikuṗaka sāñu kimajarōṗūñurā: “Davidre ñarītika uṗakaja, jia mijare baarimajiji ñimarāñu”, Tuṗarāte ārika. ³⁵ Mia aṗea: “Jiyiṗuṗaka mire ōñuka imarī, miyapaika uṗakaja baaike ñime. I'suṗaka simamaka, yiṗo'ia rabakoreka ōñia yire mijariṗe'rirūjerāñu”, āparaka Davidre o'oeka. ³⁶ Ōñia kimaeka ṗoto Tuṗarāte yaṗaika uṗaka baaike Davidre imaeka. I'sia be'erō'ō kireyaeka. Kireyamaka kiñekiarāte nayayeka wā'tarā kire nataeka. Torā kiṗo'ia rabaeka. Suṗa imarī aṗikate ṗuṗajoawa'ri majaroka kio'oeka. ³⁷ Jesús ṗuri rababerikaki Tuṗarāte ōñia kire jariṗe'rirūjeka simamaka. ³⁸⁻³⁹ Mija ā'mitiṗe yijeyomarā, ikuṗaka mija ōrīrika yija yaṗayu: Moiséte jā'meka ma'mitiripēakoṗemaka, ba'iaja mabaaiṗareka mare tāābeyuka Tuṗarā. I'suṗaka simako'omakaja Jesūre ā'mitiripēairāte takaja ba'iaja baarikareka Tuṗarāte ye'kariayu. Suṗa imarī Jesūre baekapi āriwa'ri, ba'iaja baakoribeyurā maima Tuṗarā ñakoareka. ⁴⁰⁻⁴¹ Rakajekaja mija imabe, bikija Tuṗarāro'si bojaījirimajare bojaeka uṗaka mijare sima'si āriwa'ri. Mia je'e, ikuṗaka sime:

“ Jia mija ā'mitiṗe yire eebaraka, yire jaiwā'imañurāoka. Mija ruṗurō'ōrā ima ikuṗarō'ōṗiji mijare ṗuṗatarāka. I'suṗaka baawa'ri, mijare sariatarāñu. Mija īarāka wājitāji majērāko'abeyua yibearāñu. I'rīkate mijare sabojarikareka samija ōriwārūberijāāeka, Tuṗarāte ārika”, āriwa'ri kirika bojarimajire o'oeka, — āriwa'ri Pablote wārōeka Antioquīakarāre.

⁴² I'suṗaka jaiweatirā Pablōrākare ṗoriwa'rika judīorāka rērīriwi'iaṗi. Naporiwa'rika ṗoto,

—Aṗea jērītarikareka ate yijare sawārōrī mija i'tabe,— nare narīka.

⁴³ Topi naporīwa'rika poto rīkimarāja judīorākare Pablo, Bernabépitīyika nayejoariwa'rika. Supabatirā judīorākamarīrā imariṗotojo Moiséte jā'meka yi'riwa'ri judīorākare baaroyika upakaja baarimajaoka naka a'rikarā. I'supaka nabaamaka ikupaka Pablorākare nare bojaeka:

—“Mare wayuāriwa'ri Jesúre reyaekapi āriwa'ri jījimaka Tuṗarāte maka ime”, āriwa'ri mijare yija bojako'a mija yi'ririija'ata'si,— nare kērīka.

⁴⁴ I'sia be'erō'ō jērītarirīmi imaekareka, rīkimabaji i'sia wejeakarāre torā rērīka Tuṗarārika ā'mitiyaokaro'si. ⁴⁵ I'supaka nabaamaka jiamarīa simaeka judīotatarā īparimarāro'si. I'sirokapi āriwa'ri Pablote bojamaka ā'mitiritirā aṗerō'ōrā oyiaja nayi'rika. Supabatirā kiwārōeka okae'ebataka ba'īupakaja kire najairiwā'imarīka. ⁴⁶ I'supaka nabaamaka, okajājiapi ikupaka Pablorākare nare ārika:

—Judīorāka mija imamaka Tuṗarārika mijare yibojaū'mutirape. I'supaka simako'omakaja samija yi'ribeyu ruṗu. I'siapi āriwa'ri, Tuṗarāka ōñia imajīparika yapabeyurā upakaja mija ime. Mijare yija bojaika yapabeyurā mija imamaka judīorākamarīrāte Tuṗarārika yija bojaerā baayu mae. ⁴⁷ Mia, ikupaka Tuṗarāte yijare ārika:

“Judīorākamarīrā ṗō'irāoka mire yīṗūatayu yimajaroka mibojaerā. ‘Ritajaja ṗo'imajare Tāārūkikate yi'yurāte takaja ōñia kika Tuṗarāte imajīparūjerāñu’, āparaka ritaja ṗo'imajare mibojabe”, āriwa'ri Tuṗarā majaropūñurā sabojayu,— nare narīka.

⁴⁸ I'supaka napakā'ā judīorākamarīrā imaekarā jījimaka imawa'ri “Jiitaka sime Tuṗarārika bojariroka”, narīka. I'supaka imawa'ri kika ōñia imajīparūkirāte kire ā'mitiripēaeka. ⁴⁹ Supa imarī Pablo, Bernabépitīyika nabojaeka ā'mitiritirā tokarā sakoyikuri imaekarāoka sabojāpibaekarā. ⁵⁰ I'supaka simako'omakaja judīorāka īparimarā ṗuri i'sia wejeakarā imatiyairāte supabatirā judīorāka ṗupajoaimiji yi'yurā rōmijā imatiyairāpitīyika najaibu'aeka. Bernabé Pabloka boebaka imawa'ri, ṗo'imajare naboibataeka. I'supaka baawa'ri topi nare napoataeka. ⁵¹ I'sia wejeapi naporika poto nu'puarā ka'ia eika napajēpateka. “Ika wejeakarā Jesúrika bojariroka ā'mitiriripe'yoirā imarī ba'iaja najūarūkiareka waṗu'ribeyurā nime”, āriwa'ri i'supaka nabaaka. I'supaka baatirā, Iconio wāmeika wejearā na'rika. ⁵² I'supaka nabaako'omakaja Antioquíawejarā nabojaeka yi'rikarā ṗuri jījimaka imaekarā. Supabatirā Espiritu Santore nare jeyobaamaka ritaja Tuṗarāte yapaeka upakaja nabaarijarika.

14

Iconiowejarā imaekarāte Pablorākare wārōeka

¹ Iconiowejarā eyatirā judīorākare rērīriwi'irā Pablorākare kākaeka. Supabatirā Jesúrika bojariroka nare nabojaeka. Sanabojamaka, judīorāka, judīorākamarīrāoka rīkimarāja sanayi'rika. ² I'supaka simako'omakaja Irārimarā judīorāka Jesúre ā'mitiripēaberiwa'ri judīorākamarīrā imaekarā Pablorākare naboebayaokaro'si nare waṗuju najaiṗakirijarika. I'supaka nabaamaka, “Ba'irā nime”, nareka narīṗupajoaeka. ³ I'supaka nare nabaata'ako'omakaja Iconiorā űoaka Pablorākare imatapaeka. Torā imatapabaraka okajājirā imarī, “Po'imajare wayuāwa'ri jia Cristore mare baaeka”, āriwa'ri namajarobojatapaeka. “Ritatakama sime”, ṗo'imajare āñāokaro'si, majērāko'abeyua ṗariji Pablorākare beaerā Tuṗarāte nare jeyobaeka. ⁴ I'supaka simako'omakaja

tokaräre ĩrĩka ta'iarāja p̄upajoaberika. Mia je'e: ĩrārĩmarā judĩorāka upaka p̄upajoaripotojo apearā Pablorāka upaka p̄upajoaekarā. ⁵ Supabatirā Pablorākare ba'iaja baarip̄upajoawa'ri, judĩorāka, judĩorākamarĩrā, ĩparĩmarākaoka jaitirā, “Ātapi Pablorākare majāāye'e”, narĩka. ⁶⁻⁷ I'supaka nareka narĩka rakajewa'ri, Licaonia ka'iarā Pablorākare ru'riwa'rika. Torā eyatirā tokaräre Jesúrika bojariroka nabojatapaeka. Listra wāmeirō'ō supabatirā Derbe wāmeika wejearāoka sanawārōtapaeka. I'supakajaoka nabaaka sawā'tarā imaekarāte.

Listrakarā Pablote ātapi najāābareka

⁸⁻⁹ Listrarā ĩrĩka bitamaji turiwārũbekaja p̄o'ijirikakite imaeka. Tokaräre Pablote jaimaka kiā'mitirirupaeka kiro'si. Kire ĩarĩkatirā, “Yire jiejiiki Tuparā', ārĩp̄upajoaiki kime”, Pablote kireka ārĩp̄upajoaeka. ¹⁰ Topi mae,

—Mi'mitirā jia meyarĩkape,— Pablote kire ārĩka.

I'supaka kire kērĩka p̄otojo bu'rĩrĩkatirā kituriũ'mueka. ¹¹ I'supaka nabaamaka ĩawa'ri,

—Yeeja'a, ĩrā ĩparā majiyip̄upayeeroyirā nime. Po'imaja p̄o'iupakapi ña'rĩjāitirā ĩmipi mapō'irā netayu, — ārĩwa'ri tokaräre akasereka apetomaja okapi.

¹² I'supaka imawa'ri Bernabére Zeus, narĩka, supabatirā Pablote Hermes* narĩka, “Zeusro'si jia bojawapu'atarimaji kime”, ārĩwa'ri. ¹³ I'sia wejeata'i a'riwa'ri rō'ōrā Zeusre jiyip̄upayeeriwi'ia imaeka. Tokaki kura upaka naro'si imaekaki Pablorākare jiyip̄upayeeriyapaekaki. Supa imarĩ wa'ibikirāwēkoarā ō'ōrika ja'apeatirā, wejekururaka koperekarā sake'ewa'rika. Torā eyatirā wa'ibikirāwēkoa jāārika nayapaeka, Pablorākare jiyip̄upayeekarō'si. ¹⁴⁻¹⁵ I'supaka naro'si nabaariyapamaka ĩatirā, Pablorākare najariroaka baibebaruika. “Jiamarĩ mija baariyapayuma”, ārĩwa'ri i'supaka nabaaka. Supabatirā, p̄o'imaja watopekarā jorobaraka jājirokapi ikupaka nare najērĩaeka:

—¿Dako baaerā i'supaka mija baariyapayu? ¡Mija upaka p̄o'imajajaoka yija ime! Tuparārika bojariroka mijare bojarĩ yija i'tayu, mija ōñu upakaja mija baap̄o'ijiaekarāte mija jiyip̄upayeerija'ataokaro'si. I'supaka simamaka Tuparā ōñia imajipakite mija jiyip̄upayeebe. Mia je'e, iki imaki ka'ia, wejepema, riapakiakaoka, supabatirā ritaja sareka imaoka p̄o'ijiaekaki. ¹⁶ Bikija imaekarā nayapaika upakaja wapuju imaja jiyip̄upayeera'aeakarā. Sayapaberiko'omakaja, Tuparāte nare saja'atarũjeberika. ¹⁷ Kire najiyip̄upayeerberiko'omakaja jia nare kibaaeka, “Jia baaiki Tuparāte ime”, narĩwārũokaro'si. Mia, okoa kijarirũjeyu, jia ba'arika bikiokaro'si. I'supaka ima ba'atirā ña'pirika maimaerā, supabatirā jĩjimaka maimaerā mare kijeyobaayu,— Pablorākare nare ārĩka.

¹⁸ I'supaka narĩko'omakaja wa'ibikirāwēkoa p̄o'imajare jāāriyapaeka Pablorākare jiyip̄upayeekarō'si. I'supaka nabaamaka ĩawa'ri, “Yijare jiyip̄upayeewa'ri p̄uri wa'ibikirāwēkoa mija jāā'sima”, Pablote p̄o'imajare ārĩtataeka.

¹⁹ Torājirā judĩorāka Antioquákarā supabatirā Iconiokarāoka etaekarā. Torā eyatirā torā imaekaräre kire nokabaaeka Pablote niarĩpe'yoerā.

* **14:12** Zeus y Hermes eran dioses en la mitología de los griegos. Zeus era el capitán de los dioses y Hermes el mensajero de los dioses.

I'supaka napakā'ā Pablote ātapi najāābareka. Topi “Kopakaja kire mari-atayu mae”, āriwa'ri weje a'riwa'rirā kire nayiewa'rika. ²⁰ I'supaka nabaako'omakaja Jesúre yi'yurāte kipō'irā eyaeka poto Pablote jājika. I'supaka imawa'ri wejearā naka kipe'riwa'rika ate. Apeřimi mae Derbe wāmeirō'ōrā ke'rika Bernabépitiiyika.

²¹ Torā eyatirā Jesúrika bojariroka po'imajare nawārōeka. San-abojuamaka ā'mitiritirā rīkimarāja sanayi'rika. Torā imataturā, Listrarā, Antioquiarā, Iconiorāoka ate nawi'ituririjarika pe'ririjaparaka. ²² Wejerakakaja neyarijarika'ō'ōrā Jesúre ā'mitiripēairāpitiiyika najaika. Sanajaimaka ā'mitiriwa'ri, jībaji Jesúre yi'riwa'ri okajājia tokarāre jarika. “Jesúre mija yi'yua mija ja'ata'si. Tuṡarāte jā'meirō'ōrā maeyaerā baarāka ruṡu rīkimakaja ba'iaja jūarijarirūkirā maime”, āparaka nabojarijarika. ²³ Wejerakakaja neyarijarika upakaja Jesúre yi'yurāte imaruṡutarimaja imarūkirāte nawā'maeka. Maiṡamaki Jesúre jiyiṡuṡayeewa'ri ba'abekaja ruṡu ikupaka kire najaika: “Ō'ōrā mirirāte imaruṡutarimajare jia mijey-obaabe”, Pablorākare kire ārika.

Siria ka'iakaka Antioquiarā Pablorākare pe'riwa'rika

²⁴ I'supaka nabaeka be'erō'ō Pisidiarō'ōṡi o'riwa'ritirā Panfiliaka'iarā neyaeka. ²⁵ Perge wāmeika wejearā Jesúrika bojariroka wārōweatirā, Atalía, riapakirijerā imaekarō'ōrā na'rika. ²⁶ Ataliarō'ōṡi kūmujāitirā Siria ka'iarā imaeka Antioquiarō'ōrā na'ririjarika. Mamarī i'sia wejearā Jesúrika bojariroka nabojataṡaerā baaeka ruṡu, “Mirika ba'iraberika nare mija'ataeka upaka oyiaja nabaawārūerā nare mijeyobaabe”, Jesúre ā'mitiripēaekarāte ārika Tuṡarāte. Suṡa imarī narīka upakaja baataṡaweatirā Antioquiarā Pablorākare pe'rietaeaka. ²⁷ Torā pe'rietaturā Jesúre ā'mitiripēaekarāte narērīrūjeka. Suṡabatirā ritaja Tuṡarāte nare jeyobaaekakaka tokarāre nabojaeka. “Jia Tuṡarāte yijare jeyobaarape. Suṡa imarī judiorākamarīrā imarāoka Jesúrika bojariroka jia ā'mitiyurā imarī Jesúre nayi'yu”, āriwa'ri nabojaeka. ²⁸ Ņoaka torā Jesúre ā'mitiripēairāka Pablorākare imaeka.

15

Jerusalénrā Pablorākare eyaeka poto apóstolrāka, imaruṡutarimajaka narērīka

¹ Antioquiarā nimaeka poto Judeaka'iaṡi judiorāka Jesúre yi'yurāte etaeka. Torā eyatirā Jesúre yi'rikarāte judiotatarākare baaroyika nare nawārōeka.

—Bikija Moisés imaekakite jā'meka upaka circuncisión mija baabesarākareka, Tuṡarāte mijare tāābesarāñu,— nare narīka.

² I'supaka narīka ā'mitiritirā Pablorākaro'si jiamarīa simaeka. Suṡa imarī i'ṡapē'rōtorāja jājiaṡi najaibu'aeka. Suṡa imarī “Ritamariā simeje'e nawārōika”, āriṡuṡajoawa'ri Jerusalénrā Pablote kijeyomaki Bernabépitiiyika, suṡabatirā i'rārimarā naka imaekarāteoka na'rirūjeka, apóstolrāka, suṡabatirāoka Jesúre yi'yurāte imaruṡutairāka jaiokaro'si. “Torā eyatirā ‘¿Dako baaerā circuncisión baarika sime?’, āriwa'ri nare mija jēpe”, narīka.

³ Topi a'ritirā Fenicia, Samaria ka'iarāoka eyatirā, Jesúre yi'rikarāte ikupaka nabojaeka: “Judiorākamarīrā imariṡotojo yija bojaika yi'riwa'ri jiyiṡuṡa norīkoṡeka ja'ataturā Jesúre yi'yurā”, āriwa'ri nare nabojaeka. Suṡa narīka ā'mitiritirā jījimaka najarika.

4 Jerusalénrā neyaeka poto apóstolrāka, supabatirā Jesúre yi'yurā, nare imaruputarimajaoka jia nare e'etorikarā. Topi mae, Tuparāpi ārīwa'ri ritaja nabaaroyika majaroka nare nabojaeka. 5 I'supaka napakā'ā, ĩrārimarā fariseokaka pūpajoairā imariḡotojo Jesúre yi'rikarā imarī, aḡerā Jesúre yi'yurāka jairā nami'mirīkaeka.

—Judiotatamarīrā imariḡotojo Jesúre yi'yurāteoka circuncisión baarika, supabatirā Moiséte jā'meka upakaja yi'ririka sime,— narīka.

6 Supa imarī apóstolrāka, Jesúre yi'yurāte imaruputarimajaoka rērīkarā sajaiokaro'si. 7 Ńoaka jaibaraka nimaeka be'erō'ō, mi'mirīkatirā ikupaka Pedrote nare ārīka:

—Yupaka imarā, mija ā'mitipe. Bikija mijakakiteje e'etirā, Tuparāte yire pūataeka judiorākamarīrāte Jesús majaroka yibojaerā. Sā'mitiritirā Jesúre nayi'rirū ārīwa'ri nare sayibojaeka. I'supaka mijare űaűua ōñurā mija ime. 8-9 Tuparā imaki ritaja ḡo'imajare pūpajoaika ōñuka. I'supaka imaki imarī “Judiorākamarīrāoka yirirā nimarū”, ārīwa'ri Espiritu Santore nare kiűa'ajāāeka, mare kiűa'ajāāeka upakaja. Supa imarī “Judiorākamarīrā nimamaka ba'iaja nabaaiika nareka yiye'kariabesarāñu”, kērīberika. Muḡakaja Jesúre yi'yurā nimamaka kireyaekapi ārīwa'ri ba'iaja nima nareka jōjotatirā jīpūparā nare kimarūjeka. 10 I'supaka simako'omakaja “Jījimaka mijaka Tuparāte imaerā mija baarūkia jariwa'yua ruḡu”, Jesúre yi'yurāte mija ārīrijayu. I'supaka jā'mebeyuka maekaka Tuparā. I'supakamarīa simako'omakaja mija pakatayuapi ārīwa'ri jiamarīa mijaka Tuparāte ime. Mia, Moisés imaekakite jā'meka simaja yi'riwārūberikarā mañekiarāoka. Sanayi'riḡatawārūberika upakajaoka maro'si sime maekaka. 11 Ikuḡaka simatiyayu: Jia maiḡamaki Jesúre mare baaekapi ārīwa'ri ba'iaja mabaaiikareka Tuparāte mare tāāyu. I'supakajaoka judiorākamarīrāro'si sime,— Pedrote nare ārīka.

12 I'supaka Pedrote ārīka ā'mitiritirā nimaupatiji nokata'rika. I'supaka nimaeka poto, Tuparāpi ārīwa'ri maikoribeyu upaka ima judiorākamarīrāte nabaabeaeka, Pablo, Bernabéḡitiyika nare nabojaeka. 13 Sabe'erō'ōjīte Santiagote ikupaka ārīka:

—Ńaűua jia mija ā'mitipe yijeyomarā. 14 Judiorākamarīrā majaroka Simónre mare bojaweayu. Sā'mitiritirā, “Judiotatamarīrāteoka kirirā nimaerā jia Tuparāte baaū'mueka”, marīwārūyu. 15 I'supakajaoka Tuparāro'si bojaījirimajare bikija o'oeka:

16 “David wi'ia* ḡo'imajare riatako'omakaja űamajī ate jia sabaape'aokaro'si yetarāñu.

17-18 I'supaka yibaarāñu “Tuparāte mayi'riye'e', judiorākamarīrā yiwā'maekarāte āñaokaro'si. Yi'i, mija īḡamakiji, i'supaka űaűu, bikijarāja yirirāte sōrīrūjera'aekaki imarī.”

19 Ika yijaiweaikapi ārīwa'ri: Matā'omajamarīrā imarā ba'iaja nabaaiika ja'atairā nime Tuparāte yi'riwa'ri. I'supaka simamaka, “Mañekiarāte imara'aeka upakaja baarika sime”, nare ārīrūkimarīa sime. 20-21 I'supaka nare ārībekaja, ḡaḡera nare maḡūataye'e ikupaka nare okajāāokaro'si: “Waḡuju imaja jērāka† jiyipupaka ōrīwa'ri sawā'tarā ri'ia napāāeka mija ba'a'si. Rōmikirā, űimiārā, rōmimarīrā, űimiamarīrāoka ba'iaja baabekaja mija imabe. Supabatirāoka wa'iro'sia sawāmua namokoru'ataeka

* 15:16 El reino de David † 15:20-21 Ídolo

mija ba'a'si, i'supakajaoka sariwea.” Jērītarīrīmi rakakaja judíorākare rērīriwi'iarā i'supaka nabojara'aeka nimatapaekarō'ōrā. Supa imarī, i'supaka ñañu, jiyubeyua judíorākare naka jarikoreka,— Santiagore nare ārīka.

Judíorākamarīrāte papera napūataeka

²² I'supaka kēpakā'ā, apóstolrāka, Jesúre yi'yurāte imaruputarimaja, supabatirā kire yi'yurā nimaupatiji ikupaka ārīkarā: “I'supaka mare kibojaike simamaka, ĩrārīmarā maka imarāte mapūataerā Pablorākaka ike papera ne'ewa'rīrā”, narīka. Sayi'rikarā imarī Judas (kirejeoke narīka Barsabás) supabatirā Silas nimaeka Antioquíarā Pablorākaka jeyoariwa'rīrūkirā. Jesúre yi'yurāte imaruputarimaja nimamaka i'supaka nare nabaaeka. ²³ Ikupaka sabojaeka i'sia papera:

“Apóstolrāka, supabatirā kire yi'yurāte imaruputarimaja ike papera pūatairā. Antioquía, Siria, Ciliciarō'ōrā imarāro'si oka yija pūatayu. Judíorākamarīrā imariṗotojo Jesúre yi'yurā imarī, yija jeyomarā mija ime. ²⁴ Ikupaka sime, mia: ĩrārīmarā yijakarā mija pō'irā eyatirā rukubaka nare napupajoarūjerape ārīrika majaroka yija ā'mitiyu. I'supaka mijare wārōrī nare yija pūataekamarīrā nime. ²⁵⁻²⁷ I'supaka simamaka ĩrīka ta'iarāja pupajoatirā ‘Naka jairimajare mapūataye'e’, yija āñu. I'supaka pupajoawa'ri, Judas, Silas, wayuoka moñurā Pablo, Bernabēpitiyika mija pō'irā yija pūatarāñu. Pablorāka aṗerāte nare jāārika yapakopeko'omakaja Jesúrika bojariroka bojarija'atabeyurā imarā nime ĩ'parā narupuko'amarā. Mija pō'irā eyatirā ike yija o'oika upakaja mijare bojarimaja nime. ²⁸ Espírītu Santore yijare jeyobaaikape pupajoairā imarī, ‘Mañekiarāte imara'aeka upakaja yi'rīrika sime’, mijare yija ārīpakataribeyu. Supa imarī ike takaja mijare yija āñu: ²⁹ ‘Wapūju imaja jērāka jiyipupaka ōrīwa'ri sawā'tarā ri'ia napāāika mija ba'a'si. Supabatirā wa'iro'sia mija jāāika poto sariwea juruikaoka mija ba'a'si. Sawāmua namokoru'ataikaoka ba'abekaja. Mia, rōmikirā, tīmīairā, rōmīmarīrā, tīmīamarīrāoka ba'iaja baabekaja mija imabe.’ Samija yi'rīrākareka, jia mija imarāñu, mijare yija āñu. Jia mija imabe”, ārīwa'ri no'oeka.

³⁰ I'supaka nare ārītīrā nare sane'ewa'rīrūjeka. I'supaka na'pakā'ā Antioquíarā eyatirā Jesúre yi'yurāte narērātaeka. Narērīka poto papera nare nijika. ³¹ Nare nijika ĩatīrā ĩjīmaka tokarāre jarika, jia nare sabojaeka simamaka. ³² Supa imarī Judas, Silasoka Tuparāro'si bojaĭjirimaja imarī, tokarā Jesúre yi'yurā imaekarāte rīkimarāre kirika nabojawārōeka. I'sia majaroka ā'mitīritīrā ĩībaji Jesúre yi'riwa'ri okajājia najarika. ³³ Torā nupaka imaekarāka imatatīrā “Yijare pūataraparā pō'irā yija pē'rīrā baayu mae”, narīka. I'supaka napakā'ā “Jia nīmarū mijare pūataraparā”, nare narīka Tuparāte yi'yurā. ³⁴⁻³⁵ Topi nape'riwa'rika poto Antioquíarā Pablo, Bernabēpitiyika natuika Jesúrika bojariroka bojarī aṗerā najeyomarāpitiyika.†

Pablote Jesúrika bojaṗe'arī a'rika

³⁶ Supa imarī ĩ'rārīmi ikupaka Pablote ārīka Bernabére:

—Jesúrika mawārōekarāte ĩarī ma'rīrā, Jesúre yi'yurāte marākā'ā ime ārīwa'ri.—

³⁷ I'supaka kēpakā'ā, “Jee, dajoa, supabatirā Juan Marcore maka ma'ewa'riye'e”, Bernabére kire ārīka. ³⁸ I'supaka kērīko'omakaja, Pablote

† 15:34-35 Algunos textos antiguos incluyen el versículo 34: “Ō'ōrā yituirāñu”, kērīpupajoaeka Silas.

yapaberika, “Panfiliarā yija imaeka poto yijare ja'atitirā Jerusalénrā Juan Marcore yijare pe'ritapawa'rika”, āriwa'ri kibojaeka. Supa imarī Pablote kire akariyapaberika ate. ³⁹ I'supaka simamaka űoaka najaibu'aeka simako'omakaja i'rika upakaja napupajoaberika. I'supaka imawa'ri pibitirā rakaka oyiaja na'rika. Juan Marcos, Bernabēka wapuruṗi, Chiṗre wāmeika jūmurikarā na'rika. ⁴⁰ Pablo jeyomaki Silas imaekaki kika a'rirūkika. Torā na'rirā baaeka ruṗu jia Tuparāte nare baarū āriwa'ri, naro'si kire najēneka tokarā Jesúre ā'mitiripēairā. I'supaka nabaeka be'erō'ō kopakaja na'rika mae. ⁴¹ Torā a'ririjarikōrī Sīriarā, supabatirā Ciliciarō'ōrāoka Jesúrika bojariroka nabojaeka. Jesúre yi'rikarāka jaitirā jībaji Jesúre yi'paraka okajājia nimaerā i'supaka Pblorākare nare jeyobaaeka.

16

Pblorākaka Timoteore jeyoariwa'rika

¹ Toṗi Pblorākare Derbewejeārā a'ritirā, Līstra wāmeika wejeārā neyaeka. Torā eyatirā Jesúre ā'mitiripēaikite niatōpoeaka. Timoteo wāmeiki kimaeka. Kīpako imaekako judiōtatako, Jesúre yi'yuko. Kīpaki ṗuri griegotataki kimaeka. ² Līstrawejeakarā, supabatirā Iconiowejeakarā Jesúre ā'mitiripēairā jia ṗupajoabaraka najaika Timoteoreka. ³ I'sia ōriwa'ri Timoteore naka a'ririka Pablote yapaeka. Naka ke'rika ruṗubaji, circunciōn Pablote kire baaeka. “Judīotatarāki kīpakire imamaka circunciōn Timoteore kibaarūjeberika. I'supaka kireka nimaupatiji noñu”, āriwa'ri i'supaka Pablote kire baaeka judiōtatarāte kire ĩaripe'yoa'si āriwa'ri. ⁴ Līstrarā nimaeka be'erō'ō aṗea wejeārā na'rika. Supa imarī Timoteore naka jeyoariwa'rika. Īrāweje jariwa'ririmarīja ikupaka Jesúre yi'yurāte nabojarijarika: “Jerusalénrā aṗōstolrāka supabatirā Jesúre yi'yurāte imaruṗutarimajare rēritirā ikupaka mijare narīṗūayu: ‘“Judīotatarā űekiarāte imara'aeka upakaja yi'ririka sime”, mijare yija āribeyu.’ Īrāriroka takaja mija yi'rījīñu”, aṗōstolrākare ārāṗakakaka nare nabojaeka. ⁵ I'supaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, Jesúre yi'rikatatarāre jībaji kire ā'mitiripēamirīrikawa'rika. Supabatirā ĩrārīmi upakaja rīkimabaji napuburijarika.

Makārārūñuroka upakapi Macedoniakakire Pablote ĩaeka

⁶ Asiaka'iarā Jesúrika bojariroka nabojatapaarika napupajoako'omakaja, toṗi no'rirūkimarā simaerā Espiritu Santore nare ōrīrūjeka. Supa imarī Frigiaka'ia, Galaciaka'iarā Pblorākare o'ritapawa'rika. ⁷ Toṗi o'riwa'ritirā Misiaka'ia ta'irō'ōrā neyaeka. Toṗi Bitiniaka'iarā a'ririka napupajoakoṗeka. I'supaka simako'omakaja Espiritu Santore toṗi nare a'rirūjeberika. ⁸ Misiaka'iaṗi o'riwa'ritirā Tróade wāmeika wejeārā natu'aeyaeka. ⁹ I'sia wejeārā eyatirā i'sirīmi űami makārārūñuroka upakapi Macedoniakakire rīkamapakā'ā Pablote ĩaeka.

—Ō'ōrā Macedoniarā mi'tabe, yijare jeyobaaokaro'si, — Macedoniakakire Pablote ārīka.

¹⁰ “Īkupaka yikarārūrīko'o”, Pablote āpakā'ā ā'mitiriwa'ri, “Macedoniarā kirika bojariroka wārōrī Tuparāte mare ṗūatayu”, yija ārāṗe.* Supa imarī a'yaokaro'si yija ba'irīja yija jierāṗe.

* **16:10** El uso de “nosotros” (yija) en los versículos 16.10-17 indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo, Silas y Timoteo en el viaje a Filipos.

Filipos wejearā Pablorākare etaeka

¹¹ Tróade wejeapi kumujaitirā, wājjaja Samotracia wāmeika jūmurikarā yija a'rape. Apeṛimi Neápolisrā yija eyarape. ¹² Topi Filiposrā yija a'rape. Rikimarāja Romawejeakarāre imarape torā. Macedonia ka'iaureka imatiyaiweje simarape. Ōapañaka yija imarape torā. ¹³ Jēritarirīmi simarapaka poto weje a'riwa'ri imarapaka riakarā yija turape. 'I'sia wejearā imarāte Tuṗarāka jairijayurō'ō sime je'e", yija ōrīkoṗerape. Torā eyatirā, yija eyaruṗarimomerape. Topi ruṗarījī, torā rērībaraka imaraparā rōmijāte Jesúrika bojariroka yija bojarape. ¹⁴ I'rāko Lidia wāmeiko, Tiতিরowejeakako, naka imarapako. Suṗabatirā sayapāia jia iyayapea ōika waruaka ĩjirirōmo koimarape. Judiorākamarīko imariṗotojo Tuṗarāte jiyiṗupaka ōñuko imarī, Pablote jaimaka Tuṗarāte kore ā'mitiripēarūjerape. ¹⁵ Jesúre koā'mitiripēamaka, ruṗuko'a kore yija jūjerape suṗabatirā korīrāreoka. I'supaka kore yija baarapaka be'erō'ō ikupaka yijare kojairape:

—“Ritaoka Jesúre yi'yuko koime”, mija āriye'e, mija i'tabe yiwī'iarā,—
jiapi yijare kōrāpe.

I'supaka kōpakā'ā kowī'iarā tuirī yija a'rape.

¹⁶ I'rāñimi ṗo'imajare Tuṗarāka jairoyikarō'ōrā a'rikōrī bikirirōmore yija ĩatōṗorape. Satanárika ima ña'rījāikako koimarape. I'supaka imarapako imarī, ñamajī wejeareka o'rirūkia kobojarape. Suṗa imarī koīparimarāre rīkimaka niñerū tōṗorape, i'supaka bojaiko koimamaka. ¹⁷ Iko bikirirōmo yija be'erō'ōṗi rīrīra'atirā ikupaka koakasererape:

—I'rā ĩmirīja imarā imatiyaiiki Tuṗarāte yi'yurā. “Jesúre mija yi'rirākareka, mijare kitāārāñu”, āriwa'ri mijare nabojayu,— āriokaika ritaja ṗo'imajare kobojarape.

¹⁸ I'rāñimi upakaja i'supaka kire koakasererīrika. I'supaka jajua kobaata'amaka ĩawa'ri, ba'iaja simaeka Pabloro'si. Suṗa imarī jororīkatirā Satanárika ima koreka ña'rījāikakite ikupaka Pablote ārika:

—Jesucristorikapī koreka mire yiṗorirūjeyu,— Pablote ārika Satanárika ima.

I'supaka kērīka ṗotojo kore ña'rījāikoṗekakite koreka ṗorika.

¹⁹ Koreka kiṗoritapeaka be'erō'ō, ñamajī o'rirūkia kobojawārūberika mae. I'supaka koimamaka ĩatirā, “Apekurioka ate niñerū tōṗobesarāñurā maimae”, koīparimarāre āriṗupajoaeka. Suṗa imarī Pablote, Silareoka naboebarika. Suṗa baatirā nare ñi'atirā wejeñe'metāji imatiyaiō'ō ĩparimarā ṗō'irā nare ne'ewa'rika. ²⁰ ĩparimarā wājitāji nare e'eyatirā ikupaka narīka:

—I'rā judiōtatarā mawejeakarāre rukubaka ṗupajoarūjerimaja imarā. I'supaka imarā imarī mawejearā oka naṗo'ijiayu mae. ²¹ Romatatarāre baaroyika upakamarīa nawārōrijayu. Suṗa imarī nawārōrika upaka mabaaberijīñu,— narīka niṗarimarāre.

²² I'supaka naṗakā'ā ā'mitiriwa'ri, Pablorākare jimarīa naboebaeka ṗo'imaja. Suṗa imarī nare naṗajeū'mueka. Topi jariroaka† nare ne'etarūjeka i'sia wejeakarā ĩparimarā. Suṗabatirā wajoapi nare naṗajerūjeka. ²³ I'supaka jājiapi nare ṗajetirā, wēkomaka imariwī'iarā nare natarūjeka. Suṗabatirā,

† 16:22 Camisa

—Jia nare miarĩpe naru'rikoreka,— wêkomaka imariwi'ia İarĩrĩrimajire narĩka.

²⁴ I'supaka İparimaräre âpakâ'â â'mitiriwa'ri, wêkomaka imariwi'i tösibajirâ imaeka kurarakarâ maפורiwârũberijĩrõ'õrâ nare kitarika. Supabatirâ nu'puwa yaupûaia koperu'aika watopekara kipi'peka.

²⁵ I'supaka kibaako'omakaja Pablo, Silaspitiyika Tuparâka jaitirâ ñami poto nabayakoyaeka. Apera wêkomaka imariwi'iarâ imaekarâ nabayakoyamaka â'mitirikarâ. ²⁶ Ikuparõ'õpiji ka'ia jâjia iyika. Supabatirâ wêkomaka imariwi'ia iyika. I'supaka sabaayuju kopereka wiritapataeka. I'supaka sabaamaka torâ imaekarâte perumijia nare nap'i'peka kutupataeka. ²⁷ I'supaka simamaka wêkomaka imariwi'i İarĩrĩrimajire türüeka. İrâkopereka rakakaja wiritapataeka imamaka, İawa'ri, “Wêkomaka imariwi'iarâ imakopeirâte ru'ripatayu je'e”, kërĩpupajoakopeka. Supa imarĩ kisara e'etirâ kiõñu upakaja jâaririrâ kibaakopeka. ²⁸ I'supaka kibaaerâ baaeka poto ikupaka Pablote kire arĩka:

—İMiço'ia jâãbekaja! Yija imaupatiji õ'õrâ yija imapatayu.—

²⁹ Supa imarĩ yaaboaike wêkomaka imariwi'ia İarĩrĩrimajire jêñeka. Supabatirâ Pablora ka põ'irâ rĩrĩkâkawa'ritirâ nawâjitâji kiñukurupaeka, kikiwa'ri tarabaraka. ³⁰ Aperõ'õrâ nare e'ewa'ritirâ, ikupaka nare kijêriaeka:

—¿Marâkâ'â yibaaĩñu, ba'iaja yibaaikareka Tuparâte yire wayuĩaokaro'si?— kërĩka Pblorâkare.

³¹ I'supaka kêpakâ'â, ikupaka nayi'rika:

—Maĩpamaki Jesucristore mia'mitiripearâkareka, Tuparâte mire tãarãñu, supabatirâ mirĩrãreoka,— kire narĩka.

³² Supabatirâ maĩpamaki Jesucristorika bojariroka kire nabojaeka. Kiwi'iarâ imaekarâteoka nabojaataeka. ³³ I'siñamiji nare napajeka kãmia kijũjeka Pblorâkareka. I'supaka nare baaweatirâ kirupuko'a kijũjerũjeka, kirirãreoka. ³⁴ I'sia be'erõ'õ kiwi'iarâ Pblorâkare kiakawa'rika nare ba'ariji'aokaro'si. “Tuparâte yi'yurâ yija ime mae”, arĩwa'ri kirĩrãpitiyika jia jĩimaka nimaeka mae.

³⁵ Bikitojo i'sia wejeekarâ İparimarâ surararâkare pũataekarâ, wêkomaka imariwi'ia İarĩrĩrimajire bojarĩ,

—Nare mija'atabe mae, na'yaokaro'si.—

³⁶ Supa imarĩ wêkomaka imariwi'ia İarĩrĩrimaji ikupaka arĩkaki Pablote:

—İparimaräre jâ'meika upakaja mijare yija'ataerâ baayu. Supa imarĩ dakoa ba'iaja puparibekaja mija a'pe mae,— kërĩka.

³⁷ I'supaka kêpakâ'â â'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote bojaeka surararâkare:

—Dakoa parea yijare imaberiko'omakaja ika wejea İparimarâ po'imaja wâjitâji yijare napajerũjerape. I'supaka yijare nabaarũjerape ¿dakoa ba'iaja nabaako'o? âpekaja. Supabatirâ ika wêkomaka imariwi'iarâ yijare natarũjerape. Romakarâ† upaka yija imako'omakaja najâ'meika yi'ribekaja i'supaka yijare nabaarape. Supa imarĩ maekaka po'imajare õribeyukaji yijare naja'atariyapakopeyu. I'supakamarĩa simarãñu. Noñu upakaja yijare poarĩ ni'tarũ,— Pablote arĩka surararâkare.

³⁸ I'supaka kêpakâ'â â'mitiritirâ İparimaräre bojarĩ surararâkare a'rika. I'supaka nabojamaka â'mitiritirâ, Romakarâja Pblorâkare imamaka õrĩwârũtirâ İparimaräre kĩkika. ³⁹ Supa imarĩ Pblorâka põ'irâ okajierĩ

† 16:37 Ciudadanos de Roma

ĭparimaräre a'rika. I'supaka baaweatirä, nare naja'ataeka. “Apea wejearä mija a'pe ruðu”, ĭiapi nare narĭka. ⁴⁰ Wëkomaka imariwi'iaĭi poritirä Lidia wi'iarä Pabloräkare a'rika. Torä eyatirä Jesüre ä'mitiripëaekaräte narërätaeka. Jesürĭkakaka nare nabojaeka ĭĭbaji Jesüre yi'paraka okajäĭia nimaerä. I'supaka naka najaika be'erö'ö apea wejearä na'rika mae.

17

Tesalónica wejearä oka po'ĭjirika

¹ Filĭposwejeaĭi a'ritirä, Anfĭpoliswejea, supabatirä Apoloniawejeaĭi Pabloräkare o'rĭrijarika. I'sia be'erö'ö Tesalónica wämeika wejearä neyaeka. I'sia wejearä judĭotataräte rërĭriwi'ia imaeka. ² Pablo, kibaaroyika upaka baarĭ, judĭotataräte rërĭriwi'iarä a'rikaki. Supabatirä maekarakakuri jërĭtarirĭmi Tuþarärika bojariroka torä rërĭtirä imaekaräte kibojawapu'ataeka. Tuþaräro'si bojaĭjirimaja imaekaräte o'oeka puþajoatirä, ikupaka po'imajare kibojaeka:

³ —“Po'imajare Jä'merükika, Tuþaräte puataräñuka ba'iaja jüräki. Supabatirä kireyaräñu. Reyakoperĭpotojo ate öñia kijariþe'rĭräñu”, äñwa'ri Tuþaräro'si bojaĭjirimajare äñ'o'öekakĭji kime Jesucristo, mare Jä'merükika Tuþaräte wä'maekaki,— Pablote nare äñka.

⁴ I'supaka këpakä'ä ä'mitiriwa'ri, ĭrärĭmarä judĭotatarä Jesüre yi'rikarä mae. Supa imarĭ Pablo, Silaspĭtiyika ĭrĭka upakaja puþajoekarä imarĭ nare najeyoarika. Rĭkĭmaräĭa judĭotataräĭä imariþotojo Tuþaräte ĭĭyĭpuþayeekaräte kibojamaka ä'mitiritirä, Jesüreoka na'mitiripëaeka mae. Rĭkĭmarä tokarä römĭjä imatĭyairä Jesüre ä'mitiripëaekarä narö'si. ĭräraĭa jeyoarikarä Pablote, Silaspĭtiyika. ⁵ Pabloräkare rĭkĭmaräĭa po'imajare ä'mitiripëamaka ĭawa'ri, tokarä judĭotataräte Pabloräkare ä'mĭjiaeka. Supa imarĭ i'sia wejeareka imaekarä ba'iaja baairäte narërätaeka. “Yĭjare mija jeyobaabe. Ika wejeareka imarä wäĭĭtjäĭi Pabloräkare ba'iaja majairäñu, Pabloräkare naboebayaokaro'si po'imaja”, judĭotataräte nare äñka. I'supaka baawa'ri, rĭkĭmaräĭa po'imajare narërätaeka. Supa imarĭ Jasón wi'iarä Pabloräkare mo'arĭ na'rika, nare e'epoatirä po'imajare nare ĭĭriyapawa'ri. ⁶ Nare töþoberiwa'ri, Jasónre, supabatirä ĭrärĭmarä Jesüre ä'mitiripëaekaräte ĭparimarä þö'irä ne'ewa'rika. Ikupaka jäĭirokaĭi ĭparimaräre nabojaeka:

—Pablo, Silaspĭtiyika rĭkimakaja wejeareka rukubaka oka baataparaparä imarä. Mawejearäoka rukubaka baarĭ netayu. ⁷ ĭĭ Jasón kiwi'iarä nare e'etorapaki. ĭrĭka Jesús wämeikireka, “ĭki kime ĭþi imatĭyaiki”, äñwa'ri maĭþamaki Césarte jä'meka yi'rĭbeyurä nime, — nĭþamaräre narĭka.

⁸ I'sia oka ä'mitiriwa'ri i'sia wejeakarä, nĭparimaräþĭtiyika ĭjamarä narö'si simaeka. ⁹ “Mĭjare yĭja ja'atarika mija yaþaye'e, yĭjare mija wapaĭjibe”, narĭka Jasónräkare. Supa imarĭ ĭparimaräre nawapaĭjika.

Pabloräkare Bereawejearä imataþaeka

¹⁰ Sarä'ika be'erö'ö ñami Jesüre ä'mitiripëaekarä Pabloräkare naþüataeka Bereawejearä. Torä eyatirä judĭotataräte rërĭriwi'iarä nakäkaeka. ¹¹ Bereawejeareka imaekarä Tesalónicawejeakarä ĭĭbaji Pabloräkare ä'mitiriyapaekarä. Torä Jesürĭka bojariroka kibojamaka ĭia ĭĭĭmakapĭ na'mitirika. Supabatirä kire ä'mitiritirä, “¿Yaje Tuþarä oka äñu upakaja yĭjare kibojayu?”, äñwa'ri Tuþarä majaröþüñu niarĭjarika.

12 “Rita sime kibojaika”, āriwa'ri rīkimarāja judiōrākare Jesūre yi'rika. I'supakajaoka ī'rārimarā judiōtatamarīā imatiyairā īmirīja, rōmijāpitiyika Jesūre yi'rikarā. 13 “Berearā Pablote Tuparārika bojarikaroka bojayu”, āriwa'ri majaroka Tesalōnicakarā judiōtatarāte ā'mitirika. I'sia ā'mitiriwa'ri naboebarika. Supa imarī Bereawejeearā a'ritirā pō'imajare rukubaka napupajoarūjeka. Supa imarī Bereawejeekarā Pablote boebarikarā. 14 I'supaka nimaeka ā'mitiriwa'ri, űojimarīji ī'rārimarā tokarā Jesūre ā'mitiripēairā Pablote riapakirijerā e'ewa'rikarā. Silas, Timoteopitiyika puri tuikarā, naka a'ribekaja. 15 Riapakiakarā tu'aeyatirā wapurupi Atenas wāmeika wejeearā Pablote ne'ewa'rika. Torā kire taritirā Berearā nape'rika ate. Naka Pablote majaroka pūataeka, “Silas, Timoteopitiyika űojimarīpañakaja ni'tarū”, āriwa'ri.

Atenawejeearā Pablote imatapaeka

16 Silare, Timoteopitiyika ta'abaraka Atenawejeearā īataparī Pablote a'rika. I'sia wejeearā rīkimaka wapuju imaja jērāka najiyipupayeeika īawa'ri ba'iaja kiṽuparitiyaeka. 17 Supa imarī judiōrākare rērīriwi'iarā Jesūrika Pablote bojaeka judiōtatarāte, supabatirā judiōtatamarīā imariṽotojo Tuparāte jiyipupayeeekarāte. I'supakajaoka ī'rārimi jariwa'ririmarīaja wejeñe'metāji* turitaparāte i'sirokajaoka Pablote bojaeka. 18 Tokarā epicureoskaka wārūrimaja, supabatirā estoicoskaka wārūrimajaoka Pabloka nokatotoeka. Jesús majaroka, supabatirā reyakoṽeripotojo ate ōñia kijariṽe'rika majaroka nare kibojaeka. Supa imarī ī'rārimarā ikupaka ārikarā:

—¿Dakoakaka ōriṽūabeyukate i'supaka jaiyu?— narīka.

Aperā puri:

—Aṽeto wejeekarā najiyipupayeeroyirāreka† kijaiyu je'e aṽeyari,— narīka.

19 Supa imarī “Areōpago‡ wāmeirō'ōrā dajo majaiari”, āriwa'ri Pablote ne'ewa'rika. Torā rērītirā imaekarā īparimarāre ikupaka ārika:

—Mamaka majaroka mibojaika ā'mitiririka yija yapayu. 20 Yija ā'mitirikoribeyua majaroka miwārōyu. ¿Marākā'ā āririka miwārōyu? Yijare mibojabe ruṽu,— kire narīka.

21 Atenakarā, supabatirā aṽeto ka'iakarā torā imaekarā mamaka pūpajoariroka pūpajoabaraka jaikarā, aṽea baabekaja. Supa imarī makukukaka majaroka Pablote bojarika na'mitiririyaṽaeka.

22 Supa imarī nawatoṽekapi mi'mirīkatirā ikupaka Pablote nare bojaeka Areōpago wāmeirō'ōrā:

—Mija ā'mitiṽe Atenareka imabayurā. Rīkimaka jērāka jiyeka mija jiyipupayeeemaka űiaiyu. 23 Mija wejeearā, turitapabaraka jērāka jiyipupayeerī mija rērīrijayurō'ō rakakaja űiataparape. Ī'rākō'rīmato ikupaka āriō'oekarō'ō yitōṽorape: “Ō'ō sime Maikoribeyukate jiyipupayeerūkirō'ō”, āriō'oeka simarape. Mija ōriṽeyuka majaroka yibojaerā baayu mae.

24 Ika ka'ia, ritatojo ika wejeareka ima pō'ijiaekaki Tuparā. Ritaja ika ka'iareka imarā, mabo'ikakurirā imarā īṽamaki imarī, pō'imajare baapō'ijiaeka kire jiyipupaka ōriṽiwi'iarāmarīa kime. 25 Dika

* 17:17 En la plaza de la ciudad † 17:18 Dioses de extranjeros ‡ 17:19 Una corte compuesta de jueces griegos para decidir, más que todo, cuestiones de religión o moralidad.

jariwa'ribeyua kiro'si. Kiro'si mabaarijitokoꝑeika yaꝑabeyuka. Iki imaki ritaja õña maimarũkia mare ja'ataiki.

²⁶ Mamarĩtaka ĩmirĩjite takaja Tuꝑarāte ꝑo'ijiaeka. Ikipi āriwa'riji ritaja ꝑo'imajatatarāte Tuꝑarāte kārĩꝑoaeaka. Ika ka'iarā rakakaja nimaokaro'si Tuꝑarāte nare ꝑibataeaka kiyapaeka upakaja. Iki imaki “Ika ka'iareka nimarāñu, suꝑabatirā i'tojirā wejeareka õña nimarāñu”, āriũkika. ²⁷ I'suꝑaka Tuꝑarāte baaeka “¿Marākā'ā Tuꝑarāte morĩjĩñu je'e?”, ꝑo'imajare āriũ āriwa'ri. “Yire õriiyapaꝑawa'ri yirirā ꝑo'imajare imarũ”, Tuꝑarāte ārika. Kire morĩiyapaꝑajikareka ꝑuri, yoerāmarĩaja Tuꝑarāte ime. Makaja imaki kime. ²⁸ “Tuꝑarāꝑi āriwa'ri õña maime, marĩmeyu, suꝑabatirā ika ka'iarā mare kimarũjeyu. Kimaberirikareka maimaberijāāeka.”[§] Ikuꝑaka āꝑaraka ĩrārimarā mijaro'si majarobojarimajare o'oeaka: “Tuꝑarā makarā maime”, āriwa'ri.* ²⁹ I'suꝑaka simamaka “Ikuꝑaka kime Tuꝑarā”, āriꝑuꝑajoawa'ri, ātakaka, orokaka, ꝑlatakakaoka najiyiꝑuꝑayeerũkika ꝑo'imajare jia baapo'ijiaeko'makaja, Tuꝑarā makarā imarĩ “I'suꝑaka nabaapo'ijiaeka ĩoiki Tuꝑarāte ime je'e”, marĩꝑuꝑajoaberijĩñu. ³⁰ I'suꝑaka ꝑo'imajare jia õriꝑũaberiripotojo ba'iaja baaeka waꝑa Tuꝑarāte nare jēñeberika ruꝑu. I'suꝑakamarĩa sime maekaka. Suꝑa imarĩ maekaka ritaja ba'iaja mabaaiika ja'atarika Tuꝑarāte mare jā'meyu. ³¹ Namajĩ ba'iaja ꝑo'imajare baaika waꝑa kijēñerũkirĩmi õriĩtiiki Tuꝑarā. Jia oyiaja baaiki imarĩ, nabaaeaka takaja sawaꝑa nare kijēñerāñu. ĩriika kiwā'maekaki i'suꝑaka baarāki. “Reyakoꝑeripotojo õña Tuꝑarāte kire jariꝑe'rirũjeka simamaka Cristo imaki Tuꝑarāte wā'maekaki”, ritaja ꝑo'imajare āriwārũyu,— Pablote nare ārika.

³² Oña jariꝑe'ririkakaka ā'mitiriwa'ri eebaraka Pablote ĩrārimarāre boiwā'imarĩka. I'suꝑaka nabaako'makaja aꝑerā ꝑuri ikuꝑaka ārikarā:

—Ate samijaiꝑe'arika ā'mitiririka yija yaꝑayu,— Pablote narĩka.

³³ Suꝑabatirā rēribaraka nimaekarō'õꝑi Pablote ꝑoritapaꝑawa'rika. ³⁴ ĩrārimarā kiupaka ꝑuꝑajoatirā Jesúre ā'mitirĩꝑēaeakarā. ĩriika Dionisio wāmeiki naka imaekaki, Areóꝑago rēriroyikarākaki. ĩrāko Dámaris wāmeikooka Jesúre ā'mitirĩꝑēaeakako. Suꝑabatirā aꝑerāoka kire yi'rikarā naro'si.

18

Corintowejearā Pablote imataꝑaeaka

¹ I'sia be'erō'õ Atenawejearĩ Pablote a'rika, Corintowejearā. ² Torā eyatirā ĩriika Aquila wāmeiki, Pontoka'iakakika Pablote tōꝑobu'aeka. Aquila kirũmu Priscilaꝑitĩyika Italiaka'iaꝑi a'ritirā Pablo ruꝑubaji Corintorā neyaweika. Romakaki ĩꝑi Claudio wāmeiki Italiaka'iarā judiótatarāte imarika yaꝑaberiwa'ri, nare kipoataeka. Suꝑa imarĩ Corintorā Aquilate a'rika kirũmuꝑitĩyika, judiótatarā imarĩ. Sabe'erō'õ naꝑõ'irā wi'iturirĩ Pablote a'rika. ³ Pablo upakaja sayapāia mo'rĩakakapĩ Aquilate wi'ia* baaeka kirũmuꝑitĩyika. Suꝑa imarĩ ĩrākō'rĩmatorāja ba'irabeokaro'si naka kituika nawĩ'iarā. ⁴ ĩrākuri jēritarirĩmi jariwa'ririmarĩa judiórakare rēriwi'iarā Jesúrika bojariroka bojarĩ Pablote a'riroyika. Judiótatarā

§ 17:28 En 600 a.C. el poeta griego Epimenides escribió esa poema en que alguien dijo estas palabras pensando en Zeus, el capitán de los dioses. * 17:28 Dos poetas griegos escribieron esta frase (300 a.C.) pensando en Zeus.

supabatirā judiōtatamarīrāteoka Jesúrika na'mitiripēaokaro'si nare ki-jaiējeriyapaeka.

⁵ I'sia be'erō'ō, Macedoniapi i'tatirā, Silas, Timoteopitiyika neyaeka Pablo pō'irā Corintowejarā. Neyaeaka poto kiba'iraberika ja'atatarā Jesúrika bojarirokatakaja bojabaraka Pablote imaeka. Ikuṗaka judiōtatarāte wārōbaraka kijaika: “Jā'merūkika Tuṗarāte wā'maekaki, kirejeoka yija āñu Jesús”, kērīka. ⁶ I'suṗaka kērīko'omakaja, aṗerā aṗeupaka ṗuṗajoawa'ri, jajua kire baata'aekarā. Suṗabatirā ba'iaja kire napipeka. I'suṗaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, kijariroaka kijāāpateka “Kopakaja mijare yokajāākoṗeko'o”, āriṗuṗajoawa'ri. Suṗabatirā ikuṗaka kērīka:

—Tuṗarāte yire jā'meka uṗakaja kirika bojariroka mijare yibojakoṗeyu. Suṗa imarī mija reyarāñurīmi ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirāka, oka yire imabesarāka. Suṗa imarī mija ā'mitiririṗapabeyua ĩawa'ri, irīmipi judiōtatamarīrā imarāte Jesúrika bojariroka yibojau'muerā baayu,— kērīka.

⁷ Topi ṗoriwa'ritirā Ticio Justo wi'iarā Pablote a'rika ṗo'imajare wārōrī. Judiorākamarīki imariṗotojo Tuṗarāte jiyiṗuṗaka ōrīkaki kimaeka Ticio Justo. Kiwi'i wā'tarā simaeka judiorākare rērīriwi'ia. ⁸ Crisṗo wāmeiki imaekaki judiorākare rērīriwi'i ĩṗamaki. Iki, kirīrāoka maipamaki Jesúre ā'mitiripēairā nimaeka. I'suṗakajaoka Corintowe-jeakarā Jesúrika ā'mitiritirā rīkimarāja kire ā'mitiripēaekarā. Suṗabatirā ruṗuko'a najūjerūjeka. ⁹⁻¹⁰ Ī'rāñami makārārūñuroka uṗakapi Jesúre jaika Pablote,

—Mikaja ñime. Suṗa imarī mikīkia'si. Aṗerā ba'iaja mire baawārūbesarāñurā. Okajājia jaritirā yimajaroka ṗo'imajare mibojajipabe. Ika wejeareka rīkimarāja yire ā'mitiripēarūkirā imamaka, samibojarija'ata'si,— Pablote kērīka.

¹¹ Suṗa imarī Corintorā Ī'rākuri wejejē'rā aṗejē'rā ñe'metājirā ṗo'imajare Jesúrika bojariroka bojabaraka kimaeka.

¹² I'sia be'erō'ō Galión wāmeiki Acaya ka'iarā ĩṗi† kimaeka poto Īrīka uṗaka oyiaja ṗuṗajoawa'ri Pablote judiōtatarāte ñi'aeka. Suṗabatirā Galión wājītāji kire ne'ewa'rika. ¹³ Ikuṗaka kire nabojaeka:

—“Ikuṗaka Tuṗarāte majiyiṗuṗayeeyu”, āriwa'ri Moiséte yijare jā'meka uṗakamarīa kiwārōtape ĩ'ī,— Galiónre narīka.

¹⁴ Pablote jairā baaeka potojo ikuṗaka Galiónre nare ārīka:

—Ba'iaja baaike kimarikareka, suṗabatirā Romatatarāre jā'meika yi'ribeyuka kimarikareka, mijare ña'mitirijīñu imakoṗeyu. ¹⁵ Mija ōñu uṗakaja mija jā'meika simamaka, mija ṗuṗayariji oka mija jiebe. Yi'i ṗuri i'sia oka jierimaji marīka imarika yaṗaiki,— judiōtatarāte kērīka.

¹⁶ Suṗabatirā judiōtatarāte Galiónre ṗoatarūjeka surararākare. ¹⁷ Suṗabatirā judiorākare rērīriwi'i ĩṗamaki Sóstenere nañi'aeka ṗo'imaja. I'suṗaka baatirā Galión wājītāji kire napajeka. I'suṗaka nabaako'omakaja, “¿Dako baaerā kire mija ṗajeyu?”, Galiónre āriberika. “Marā imabeyua yire”, kērīṗuṗajoaeka.

Antioquíarā ṗe'riyatirā ate Tuṗarā oka Pablote bojataṗaeka

¹⁸ Corintorā matikuri Pablote imaeka ruṗu. I'sia be'erō'ō Jesúre ā'mitiripēaekarāte kimajaroka kibojaeka a'yaokaro'si. Suṗabatirā Aquila,

kirūmu Priscilapitiyika Siriaka'iarā a'yaokaro'si, Cenreaswejeārā natu'awa'rika. Cenreaswejeaḗi na'rirā baaeka ruḗu, “Tuḗarā, miwājitāji mire yibojaraḗaka uḗakaja yibaako'o”, āriwa'ri kiruḗua Pablote wi'eḗaterūjeka. ¹⁹ Waḗuruḗi a'ritirā Éfesowejea ḗapitakarā neyaeka. Torā eyatirā Aquila, kirūmu Priscilapitiyika torā natuika. Pablo ḗuri marīwa'ritirā, judiōrākare rēriwi'iarā eyatirā, “Jā'merūkika Tuḗarāte wā'maekaki kime Jesús”, āriwa'ri nare jaiējerī. ²⁰ Matikuriji naka kimarika judiōtatarāte yaḗakoḗeka. I'suḗaka simako'omakaja Pablo ḗuri yaḗaberikaki. ²¹ Suḗa imarī ikuḗaka nare kimajarobojaeka toḗi o'yaokaro'si:

—Īrārīmi Tuḗarāte yaḗarākareka, mijare ĩarī yi'tarāñu ate, — nare kērika.

I'sia be'erō'ō waḗuruḗi Éfesowejeaḗi ke'rika. ²² Cesarea ḗapitakarā eyatirā Jerusalénkarā Jesúre ā'mitiripēakarā ḗō'irā Pablote wi'ituriwa'rika. Naka imatirā Antioquiarā ke'rika ate. ²³ Torā kimataḗaeka be'erō'ō ke'riū'mueka ate. Galaciaka'iarā imatirā, toḗi Frigiaka'iarāoka keyaeka. I'sia ka'iareka Jesúre ā'mitiripēairā imaekarāte Jesúrika bojariroka kiwārōtaḗeka. I'suḗaka kiwārōmaka ā'mitiriwa'ri, jibaji Jesúre yi'riwa'ri okajājia najarika.

Éfesorā Tuḗarā oka Apolore wārōeka

²⁴ I'sia ḗoto ĩriika judiōtataki Apolos wāmeiki Éfesorā eyaekaki. Alejandriawejeakaki kimaeka. Po'imajare ĩaika wājitāji jia jaiwārūiki kimaeka. Suḗabatirā Tuḗarā majaroḗūñu o'oeka jia kiōrika. ²⁵ “Jesúre yaḗaika uḗakaja maimajīñu”, aḗerāte wārōmaka, jia ā'mitiripēakaki kimako'omakaja Juanre ruḗuko'a ḗo'imajare jūjekakaka takaja ōñuka kimaeka ruḗu. Tērītaka Jesús majaroka ōriberikoperiḗotojo kiōrikarō'ōjirā kireka wājijaja okajāābaraka jījimakaḗi ḗo'imajare kibojaeka. ²⁶ Īrārīmi judiōrākare rēriwi'iarā, dakoa kīkirimarīaja jia ḗo'imajaka kijaiika. Aquila kirūmu Priscilapitiyika kijaimaka ā'mitirikarā. Kijaika be'erō'ō kika jaiokaro'si aḗeḗañarō'ōrā kire ne'ewa'rika. Jesúrika jia kiōriḗūawārūberikakaka jia kire nabojawaḗu'ataeka. ²⁷ I'sia be'erō'ō Acayaka'iakarāre Jesúrika bojariroka bojarī ke'ririyaḗaeka. “Jia sime. Me'ḗe”, narīka Éfesorā Jesúsre ā'mitiripēakarā. Suḗa imarī “Apolore jia mija e'etope”, āriwa'ri ḗaḗera no'oeka Acayaka'iakarāro'si. Torā eyatirā jia nare kijeyobaaeka. “Jesúre mija yi'ḗe”, Tuḗarāte ārikarā nimaeka. ²⁸ Po'imaja wājitāji, Tuḗarā majaroḗūñu o'oekakaka bojabaraka,

—Jā'merūkika Tuḗarāte wā'maekaki kime, — āriwa'ri judiōtatarāre kiwārōeka.

I'suḗaka jītaka nare kibojamaka, “I'suḗakamarīa sime”, judiōtatarāte āriwārūberika.

19

Éfesorā Pablote imataḗaeka

¹ Apolore Corintowejeārā imañujuju, ḗusi watoḗekarā imaeka ka'ia o'riwa'ritirā Éfesowejeārā Pablote eyaeka. Torā eyatirā Jesúre ā'mitiripēakarā ĩrārīmarāre kīatōḗoeka. ² Suḗa imarī ikuḗaka nare kijērīaeka:

—Jesúre mija ā'mitiripēaraḗaka ḗoto ḗyaje Espiritu Santore mijare ña'rījāirape?— nare kērika.

I'supaka kēpakā'ā ikupaka kire nayi'rika:

—“Espíritu Santore ima”, maki yijare bojaberapaki,— kire narīka.

³ Supa imarī Pablote nare jērīaeka:

—¿Makire yi'riwa'ri ruṗuko'a mija jūjerūjerape?— nare kērīka.

—Juanre wārōeka upakaja ruṗuko'a yijare najūjerape,— narīka.

⁴ I'supaka napakā'ā ikupaka Pablote nare ārīka:

—Po'imaja ba'iaja nabaaiika ja'ataekarāre ruṗuko'a Juanre jūjeka. Supabatirā ikupaka Juanre nare bojaeka: “Yibe'erō'ō etarūkikate mija yi'ririijape”, ārīwa'ri kiwārōeka. I'supaka kērīkakiji kime Jesús,— Pablote nare ārīka.

⁵ I'supaka ā'mitiritirā, narupuko'a najūjerūjeka “Maipamaki Jesúre yi'yurā yija ime”, ārīwa'ri. ⁶ Supabatirā kipitaka Pablote napo'iarā ja'apeaeka poto Espiritu Santore nare űa'rījāika. I'supaka simamaka norībeyua imakoeka oka najaika. Supabatirā Tuṗarāte nare ōrīrūjeka nabojaeka. ⁷ Ī'poū'ṗuarāe'earirakamaki rō'ōjīrā nimaeka.

⁸ Maekarakamaki aiya jērītarirīmi rakaka judīorākare rērīriwi'iarā nare kibojaeka na'mitiripēaokaro'si po'imajare jaiējeriyapaiki Pablote imaeka. “Ikupaka Jesúre yi'yurāte jā'mebaraka Tuṗarāte nare imaruṗutarāñu”, ārīwa'ri kīkirimarīaja nare kibojaeka. ⁹ I'supaka simako'omakaja ĩ'rārimarā kijaiika ā'mitiripēaberikarā, apekurioka sā'mitiririka yaṗaberikarā ate. Po'imaja wājītāji Jesúre po'imajare tāāika majaroka ba'iaja najaika. Supa imarī nare a'ritapatirā Jesúre ā'mitiripēaekarāte kika ke'ewa'rika, Tirano wāmeiki wārōriwi'iarā. Torā ĩ'rārīmi jariwa'ririmarīaja nare kiwārōroyika. ¹⁰ Torā ĩ'ṗakuri wejejērāka wārōbaraka kimaeka. Supa imarī Asia wāmeika ka'iakarā, judīotatarā, judīotatamarīā imaekarāoka maipamaki Jesúrika bojariroka ā'mitiripataekarā. ¹¹ Pablopī ārīwa'riji rīkimakaja maiko-ribeyua Tuṗarāte beaeka. ¹² Supa imarī Pablote rabeka mirāka sayapāia, jariookaoka po'imaja jīñurā pō'irā ne'ewa'pakā'ā narisirika o'riroyika. Supabatirā Satanārika ima űa'rījāikarāteoka ṗorikarā.

¹³⁻¹⁴ I'sia poto ĩ'rārimarā judīotatarā po'imajareka Satanārika ima űa'rījāika imaekarāte nāpoatatapaeka. Pablote ĩaji'lawa'ri, “ Jesús, Pablote kireka bojaiki wāmeapī nareka mija ṗoṗe”, marīū'mukoyeye'e”, narīka. I'supaka baairā upakajaoka Eseva, kurarāka ĩṗamaki makarāte baatapaeka. Ī'potēñarirakamaki nimaeka. ¹⁵ Ī'rārīmi i'supaka narīko'omakaja, ikupaka Satanārika ima nare yi'rika:

—Jesúre űoñu, supabatirā Pabloteoka yijērāko'ayu. Mijare ṗuri űiawārūbeyu. ¿Marā je'e mija?— nare kērīka.

¹⁶ Supabatirā Satanārika ima űa'rījāikite napō'irā teritaeka. Tērīrikaja jājiapī ba'iaja nare kibaaeka. Supabatirā najarirookaoka kibaiwa'ruika. Supa imarī riwejuṗaraka wi'iaipī naru'riwa'rika. ¹⁷ Éfesowejekarā nimaupatiji, judīotatarā supabatirā judīotatamarīrāoka i'sia majaroka ā'mitiripataekarā. Sā'mitiritirā nakīkika. “Tērīritaki kime Jesús”, ārīwa'ri rīkimarā maipamaki Jesúre jiyiṗupaka ōrīkarā mae.

¹⁸ I'sia majaroka ā'mitiriwa'ri ba'iaja nabaaiika rīkimarāja Jesúre ā'mitiripēaekarāte bojaeka. ¹⁹ Supabatirā ikupaka ye'okirāre baaeka ĩ'rārimarā ye'oroka koririmajare: Ye'orokakaka bojaika napāpera, po'imaja wājītāji e'ewa'ritirā najoeka. I'sia ṗāpera najoeriatāeka cincuenta mil rakato ṗlata rō'ōjīrā waṗajā'rīa ririka.* ²⁰ I'supaka

* 19:19 Cincuenta mil dracmas. Una dracma (moneda) valía un día de trabajo.

simamaka maiɓamaki Jesús majaroka ɪ'rākō'rīmatomarīa saɓibimaka, rīkimarāja Jesúre na'mitiripēaeka.

²¹ I'supaka so'rika be'erō'ō Jerusalénrā pe'ririka Pablote puɓajoaeka. “Macedoniaka'ia, suɓabatirā Acayaka'ia yo'riwa'rirāñu. Jerusalénrā ñimarāka be'erō'ō, Romawejeārā a'ririka ima yiro'si”, kērīpuɓajoaeka.

²² I'supaka āñīpuɓajoatirā Timoteo suɓabatirā Erastoka kire jeyobaari-majare kirupu kipūataeka Macedoniaka'iarā. Iki ɓuri Asiaka'iarā† matikuriji kituika ruɓu.

Éfesorā rukubaka naɓpuɓajoamaka oka ɓo'ijirika

²³ Pablote Éfesorā imaeka ɓoto, “Jesús ɪ'rīkaja imaki ɓo'imajare tāārimaji”, āñīwa'ri ɓo'imajare yaɓabɓakā'ā jimarīa oka naɓo'ijiaeka i'sia wejeārā.

²⁴ Demetrio wāmeiki kimaeka i'sia oka bitamataū'muekaki. Artemis-are‡ najiyipupayeerūkiwi'i upaka ɪoikarījaka ɓatakaka baarimaji ki-maeka. Aɓerāoka kiupaka baarimaja imarī, aɓerāte sījibaraka rīkimakaja niñerū natōɓoroyika. ²⁵ Suɓa imarī kire jeyobaarimajare, suɓabatirā nuɓakajaoka ba'iraberimajareoka kirērātaeka. Suɓabatirā ikupaka nare kērīka:

—Maa, ika ba'irabeirā ɓuri, rīkimaka niñerū tōɓoirā maime.

²⁶ ¿Pablote ɓo'imajare bojaika ā'mitirikoribeyurā mija bai? “Mija oñu upakaja baatirā mija jiyipupayeeka, jiyipupayeerūkimarīa sime”, kēñu. Kijaika ā'mitiritirā rīkimarāja ɓo'imajare kire ā'mitiripēayu. Éfeso wejeekarā takajamarīa kire ā'mitiripēairā. Ritaja Asia ka'iarā imarā kire ā'mitiripēairā oyiaja nime. ²⁷ Ba'iaja maro'si simarāñu. Suɓa imarī mabaapō'ijiaika ɓo'imajare waruaribesarāñu. Suɓa simamaka sawaɓa matōɓowārūbesarāñu. Suɓabatirā Artemisare jiyipupayeeriwi'iarā ɓo'imajare a'ribesarāñu. Ritaja Asiaka'iarā, suɓabatirā ritatojo wejeareka Artemisare jiyipupaka oñurā. I'supaka simako'omakaja, Pablote ā'mitiripēawa'ri “Imatiyaikamarīko Artemisare ime”, ɓo'imajare āñīrāñu,—Demetriore nare āñīka.

²⁸ I'supaka kēɓakā'ā ā'mitiritirā, jimarīa naboebarika. Suɓabatirā ikupaka āɓaraka nakasereka:

—¡Éfesorāre jiyipupayeerijayuko, Artemisa jiitako koime!— narīka.

²⁹ Nakasereka ā'mitiritirā, rīkimarā ɓo'imajare naɓō'irā a'rika. ɪ'rāoka boebaritirā, akaserekarā. Suɓa imarī ritaja wejeareka oka ɓo'ijirika. I'supaka simamaka Gayo, Aristarco ɓabloka jeyoariwa'rikarāte nañī'aeka. Macedoniakarā nimaeka. ɓo'imajare rērīriwi'iarā nare ne'ewa'rika. ³⁰ Kijeyomarāre jaijeyobaarī torā Pablote kākariyapakoɓeka. Kākarika kiyapamaka ɪatirā, “Mikāka'si”, Jesúre ā'mitiripēekarāte kire āñīka. ³¹ ɪ'rārimarā i'sia ka'ia ɓarimarāre§ torā imaeka. Pablo jeyomarā imarī, majaroka kiro'si ɓūataekarā: “Naka ɪ'rātiji baabekaja”, āñīwa'ri. ³² Rērīrūkikō'rīmatorā rukubaka nakasereka. Aɓeupaka, aɓeupaka nakaseremomeka. ɪ'rīka upaka puɓajoaberiwa'ri rukubaka puɓajoabaraka nimaeka. “¿Dakoa baaerā yija rērīko'o?”, narīwārūberika. ³³ Judiotataki naka imaekaki Alejandroro ɓo'imaja wājītāji naro'si kire jairūjekarā judiorāka. Torā rērītirā imaekarāte jaiokaro'si, Alejandrote kipitaka mi'mataeka “Mija jaia'si ruɓu”, āñīwa'ri. I'supaka

† 19:22 En Éfeso ‡ 19:24 Artemisa era la diosa principal de Éfeso. Los Romanos la llamaba Diana. Su templo en Éfeso era magnífico. § 19:31 Oficiales de la provincia

kibaako'omakaja nokata'riberika. “Dakoa oka imabeyua judíorãkaro'si”, ãrîwa'ri nare kibojaerã baakoþeka. ³⁴ Judíototaki kimaeka õrîwa'ri judíorãkamarîrãte tẽrîwa'ribaji akasereka,

—jÉfesokarãre jiyipupayeerijayuko, Artemisa juitako koime!—

Îpakuri aiyajẽrãrõ'õjîrã i'supaka îrîka upakaja akaserebaraka ni-maeka.

³⁵ Îrîka tokaki imaruþutarimaji þo'imajare okata'rîrûjekaki, supabatirã ikupaka nare kêrîka:

—Mija ã'mitipe Éfeso wejeareka imarã. Majiyipupayeeiko Artemisa wi'ia îarîrîrimaja maima ika wejeareka imarã. Supabatirã koþo'ijẽrãka îmipi ña'rîka maiarîrîrijayu. “I'supaka imarã nime”, ritaja þo'imajare ãrîwãrûpatayu mareka. ³⁶ Nirã þo'imaja “Þakirika sime”, ãrîbeyurã. Supa imarî mija jo'ria'si, i'tojîrãja samija ja'atabe. Ba'iaja mija baa'si, jia mija þupajoabe. ³⁷ Îrã îmirîja mija e'era'airã majiyipupayeeiko Artemisarikã karee'ebeyurã. Supabatirã ba'iaja koreka jãibeyurã nime. ³⁸ Demetriore kika ba'irabeirãþitiyika aþerãte nare okabaajîkareka, niþarimarã þõ'irã oka jierî nare e'ewa'ritirã jia simajîñu. Oka naro'si imajîkareka, îþarimarãre nabojañu. Îþarimarã, jã'merimaja nime oka jierimaja. ³⁹ Aþea oka bojarika mija yaþajîka, Romakarãre jã'meka ãñu upakaja îþarimarãre rêrîrãka þoto nawãjitãji mija bojañîkareka jia simajîñu. ⁴⁰ Mia, ¿marãkã'ã Romatatarã îþarimarãte þupajoarãñu ruku i'supaka þo'imajare oka þo'ijiamaka? Ikuþaka napupajoarãñu je'e aþeyari: “Mare boebariwa'ri î'rãþẽ'rõtorãja mare nabaariyaþayu Éfesokarã”, narîþupajoarãñu je'e. I'supaka simamaka werika maro'si simajîñu. Supa imarî “¿Marãkã'ã oka imamaka, i'supaka þipebaraka mija ime?”, Romatatarãte ãrîrãkareka, marãkã'ã nare yi'rîwãrûberijîka maima, — torã imaruþutarimajite ãrîka.

⁴¹ Sabe'erõ'õ “I'tojîrãja simarũ”, ãrîtirã nare kiþe'rîrûjeka.

20

Macedoniarã Pablote a'rîka

¹ I'supaka oka imaeka be'erõ'õ Jesúre ã'mitiripẽaekarãte Pablote akaeka. Ke'rîrã baaeka ruþu “Jesúre yi'rîrijariwa'ri jia mija imabe”, ãrîwa'ri naka kijaika. I'supaka ãrîtirã, nare kimajaroka kibojaeka a'yaokaro'si. Supabatirã Macedoniaka'iarã ke'rîka. ² Macedoniaka'iarã a'rîrijaparaka îrãweje upakaja Jesúre ã'mitiripẽaekarã þõ'irã kituririjarika. Napõ'irã eyatirã “Jia Jesúre ã'mitiripẽabaraka okajãja mija imabe”, nare kêrîka. I'sia be'erõ'õ Greciaka'iarã keyaeka. ³ Maekarakamaki aiya torã kimaeka be'erõ'õ Siriaka'iarã waþurupi a'rîrã kibaeka. I'supaka simako'omakaja judíotatarãte kire jããerã nari'kaika majaroka kiã'mitirika. Supa imarî “Yi'tarãþarõ'õrã Macedoniaka'iarã yiþe'riwa'rîrãñu bo'ipi”, Pablote ãrîþupajoaeka. ⁴ Kika jeyoariwa'raparã ikarakamaki yija imarape: Sópater Bereakaki Þirro maki, Segundo supabatirã Aristarco, Tesalónicawejeakarã, Gayo Derbewejeakaki, Timoteo supabatirã Tíquico, Trófimo Asiaka'iaakarã, supabatirã yi'i Lucas. I'siarakamarã Pablota yija jeyoariwa'rapa. ⁵ Filípõswejea eyatirã, yijaka imarãþarãte a'rîweirape Tróadewejeaã yijare ta'arî.* ⁶ Þan levadura rukebekaja ba'aribayarã

* **20:5** El uso de “nosotros” (yijare) indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo hasta versículo 21.25

yija imarapaka be'erō'ō Filipospi yija a'rape wapuruḽi. Ī'rāpitarakarīmi be'erō'ō Tróadewearā yija eyarape. Yija ruḽu a'raparā, yija jeyomarāre torā yija eyarape. Torā ĩ'potēñarirakarīmi yija imarape.

Tróadewearā Pablote imatapaeka

⁷ Ba'irabeū'murirīmi† yija rērāpe Jesúre yi'yurāpitiyika. Maro'si Jesúre reyaeka ḽupajoabaraka kijā'meka upakaja ḽan ḽibaba'aerā yija rērāpe. Yija ba'aerā baarapaka ruḽu Pablote yijare bojarape. Aḽerīmi ke'rīrā baarapaka simamaka yijare kiwārōyuju ñami ñe'metāji seyarape. ⁸ I'sia wi'ia maekarakakuku yuraika ima wi'ireka, ḽiyikukurō'ōrā rērītirā yija imarape. Rīkimakaja yaaboaike imarapaka i'sia kurakarā. ⁹ Supa imarī'īrika bikirimaji Eutico wāmeiki ĩmirā kurakarapi yoirūkia kopereka ‡ imaraparō'ōrā ruḽarapaki. Ñoaka Pablote jaimaka, kopakaja ōmaka bikirimajite riarapaka. Kopakaja kārītiyawa'ri kiña'rāpe mae. ḽoriwa'ritirā kire yija kōae'ekoperepe. Kopakaja reyaekaki kimarape. ¹⁰ Supa imarī ruiwa'ritirā, kimajakarā eyapañarirā Pablote kire wā'wojī'arape. Supabatirā ikupaka yijare kērāpe:

—Mija ḽupata'si. Ōñia jaripe'yuka kime, — yijare kērāpe.

¹¹ I'sia be'erō'ō Pablopitiyika yija mirīwa'rape ate. Torā mirīeyatirā ḽan kiḽibarape. Yija ba'arapaka be'erō'ō jairīji Pablote wārāpe. I'sia be'erō'ō Asowejarā turitaparī ke'rape. ¹² Jia jājika bikirimajite japakā'ā, kiwi'iarā ḽo'imajare kire e'ewa'rape. I'supaka kimamaka jia jījimaka najarape.

Miletowearā Pablote a'rika

¹³ Pablote ārāpaka upakaja wapuruḽi Asowejarā yija a'rape. Toḽi wapuruḽi a'ritirā kire yija ta'arape, ma'api ke'rapaka simamaka. ¹⁴ Asorā keyarapaka ḽoto wapuruḽi kire yija jāātorape. Kire jāātoritirā Mitilene wāmeika wejarā yija a'rape mae. ¹⁵ Aḽerīmi toḽi yija a'rapaka be'erō'ō Quío wāmeika jūmurika yija o'rape. Aḽerīmi Samos wāmeika jūmurikarā yija eyarape. Toḽi a'ritirā aḽerīmi Miletowearā yija eyarape. ¹⁶ “Asiaka'iarā Jesúre ā'mitiripēairā ḽō'irā ya'rījikareka yiba'ejīñu”, Pablote āpakā'ā ā'mitiriwa'ri, Éfesoweja wājiaja yija o'ritapawa'rape. “Jerusalén wejarā Pentecostés baya ĩaokaro'si wārūaja ma'rījikareka jia simajīñu”, ārīḽupajoawa'ri, “Jajuaja ma'riye'e”, Pablote yijare ārāpe.

Éfesokarā imaruḽputarimajare ḽiyia jia kiokajāāeka Pablo

¹⁷ Miletorā imatirā, Éfesowearā Jesúre ā'mitiripēairāte imaruḽputarimajare Pablote oka ḽūatarape: “Mija i'tabe ō'ōrā. Éfesorā a'riberijīka ñime”, ārīwa'ri nare kibojapūarape. ¹⁸ Supa imarī yija ḽō'irā neyarapaka ḽoto ikupaka Pablote nare ārāpe:

—Mamarī Asiaka'iarā eyatirā jia mijaka ñimaroyirapaka mija ōñu. ¹⁹ Mijaka ñimarapaka ḽoto Maḽpamakiro'si ba'irabejībaraka, “Mija tērīwa'ribaji ōñuka ñime”, ārīberapaki yi'ī. Supabatirāoka ḽo'imajare Jesúre ā'mitiripēabeyua ĩawa'ri yorape. Supabatirā judiōtatarāte ba'iaja baaokaro'si yire nari'kamaka ba'iaja yijūarape. ²⁰ Jesúrika bojariroka mijare yibojarapaka ḽoto, dakoa jia bojarika mijaro'si ma'rāpāāberapaki yi'ī. “Kirika bojariroka ā'mitiritirā jia nimarū”, ārīwa'ri mijare sayibojapatarape. Rīkimarā wājītāji, supabatirā mija wi'iarāoka mijare sayibojaroyirape. ²¹ “Ba'iaja mija baaika ḽupajoariwa'ri samija ja'atabe. I'supaka Tuḽarāte yi'ririka yapawa'ri maḽpamaki Jesucristore

mija ā'mitiripēabe”, āriwa'ri judiotatarā supabatirā judiotatamarīā imarāteoka yibojaroyirape. ²² Espiritu Santore yire jā'meika upakaja maekaka Jerusalēnā ya'rirā baayu. Torā yire o'rirūkia ōribeyuka yī'i. ²³ Ikatakaja mijare yibojawāryu. Ritaja wejearā ya'ririjayurō'ōrā ikupaka Tuṣarāro'si bojaījirimajare yire bojayu Espiritu Santore nare sōrīrūjemaka: “Wēkomaka imariwi'iarā mire natarāñu. Supabatirā ba'iaja mijūarāñu”, yire nañu. ²⁴ Maiṣamakiro'si yiba'iraberūkia yire kija'ataeka jia simaupatiji yibaawearāka be'erō'ō yire najāājkareka marā imabeyua. “Pō'imajare wayuīawa'ri Kimakire Tuṣarāte reyarūjeka mare tāāokaro'si”, āriwa'ri pō'imajare yibojaerā maiṣamaki Jesúre yire pūataeka.

²⁵ “Kire ā'mitiripēairāte Tuṣarāte jia jā'merāñu”, āriwa'ri ritaja mijare yibojarape. Mae pūri “Apekurioka yire niabesarāñu”, mijareka nārīpupajoayu. ²⁶⁻²⁷ Ritaja Tuṣarāte pō'imajare bojaripaparapaka upakaja mijare yibojarape, kūpajī ma'rāpāābekaja. Supa imarī ika mijare yibojayu: Īrīka mijakaki Tuṣarā pō'irā eyabesarākareka, kireje oka imarāka, yiremarīa. ²⁸ Supa imarī rakajekaja mija ōñu upakaja jia mija pūpajoabe, Jesúre yapaika upakaja mija baarijayaokaro'si. I'supakajaoka Éfesowejearā pē'rieyatirā, Espiritu Santore mijare jā'meika upakaja jia Jesúre ā'mitiripēairāte mija īarīpe. Maiṣamaki Jesúre maro'si riwejurubaraka reyaekapi āriwa'riji, Tuṣarārirā maime. Supa simamaka jia nare mija imaruṣutabe, oveja īarīrīrimajare īarīñu upaka. ²⁹ Yīpupajoaikareka, ya'ritaparāka be'erō'ō aṣerā, ṣakirimajaroka bojarimajare etarāñu. Yaia oveja saba'ariataika upaka Jesúre ā'mitiripēairāte ṣakirimajaroka nawārōrāñu, Jesúre nayi'ririĵatarū āriwa'ri. ³⁰ Mija watopeka ī'rārimarā imarā ṣariĵi ṣakirimajaroka Jesúre yī'yurāte wārōrāñurā. “Yīja pūpajoaika upaka naṣupajoarū naro'sioka”, āriwa'ri supa nabaarāñu. ³¹ Supa imarī rakajekaja mija imabe Jesúrika bojariroka imatiyaika mija ā'mitiripēariĵa'atakoreka. Maekarakakuri wejeĵē'rāka, nāmi, ĩmioka mijare yiwārōrapaka mija ōrīriĵape. Ī'rākurimarīa oṣaraka mijare yokajāāroyirape.

³² Yijeyomarā, mijaro'si Tuṣarāka yijairā baayu, mijare kīarīñāokaro'si. “Mare wayuīawa'ri ba'iaja mabaika wapa, Tuṣarāte ye'kariayu”, āriwa'ri mija pūpajoamaka, jībaji kirika bojariroka mija ā'mitiripēaerā Tuṣarāte mijare jeyobaarāñu. Supa imarī “Yīrirāte jia yibaarāñu”, kērika upakaja Tuṣarāte baarāñu. ³³ Aṣerā niñerū, najariroakaoka oakiriberapaki yī'i. ³⁴ Ikupaka simarape: Nōñu upakaja ba'irabetirā ba'arika, jariroaka yitōporape. Supabatirā yika imaraparāteoka yitōpōĵirape. I'sia ōñurā mija ime. ³⁵ Ritaja yiba'irabeka ĩapatawa'ri, “Pablote baaika upaka, jia maba'irabejīñu sawapapi wayuoka baairāte majeyobaaokaro'si”, mija āriwārūeka. Ikupaka maiṣamaki Jesúre bojarapaka mija ye'karīria'si: “Se'etoyukate tēriwa'ribaji jīimaka kime sījirimaji”, Jesúre ārika,— Pablote nare ārāpe.

³⁶ I'supaka Pablote ārāpaka be'erō'ō naka nūkurupatirā Tuṣarāka kī-jairape. ³⁷ Tuṣarāka kījaiwearapaka poto oṣaraka kire nawā'ojī'arape, supabatirā kiye'tearā nu'surape. ³⁸ “Apekurioka yire ĩabesarāñurā mija mae”, Pablote ārika simamaka, jimarīa ba'iaja naṣuparape. I'sia be'erō'ō ṣapitakarā kire najeyoariwa'rape.

Jerusalénrā Pablote a'rika

¹ Jesúre ā'mitiripēairāte a'ribojaweatirā waḡururā yija jāirape. Supabatirā wājiaja Cos wāmeika jūmurikarā yija a'rape. Aḡerīmi Rodas wāmeika jūmurikarā yija a'rape. Topi Páatararā yija eyarape. ² Supa imarī marīrūkīrō'ōrā yija imarapaka ḡoto, “Feniciaka'iarā sa'rīrā baayu ika waḡuru”, napakā'ā, i'sia waḡuruḡi yija a'rape. ³ A'ririḡari Chiḡre wāmeika jūmurika yija ĩao'rape. Weḡerīrīka ḡē'rōtopi yija o'rape i'sia jūmurika. Siriaka'i wājitāji yija a'ririḡarape. Waḡuruḡi ne'ewa'rapaka ba'irīḡia Tiroweḡearā namaataerā torā yija ḡāārape. ⁴ Torā Jesúre ā'mitiripēairāte ĩatōḡotirā ĩḡotēñarirakarīmi naka yija imarape. “Jerusalénrā Pablote ba'iaja jūarāñu”, āriwa'ri Espīritu Santore nare ōrīrūḡemaka, “Jerusalénrā me'ria'si”, kire narīka. ⁵ I'supaka narīko'omakaja ĩḡotēñarirakarīmi be'erō'ō a'rīrā yija baeka ate. Torā Jesúre ā'mitiripēairā imarapārā, narōmia, namakarāoka yijaka weḡeḡi jeyoariwa'ritirā ḡapitakarā eyarapārā. ḡō'sirō'ōrā eyatirā ĩ'rākō'rīmatorāja ñukurupatirā Tuḡarāka yija jairape. ⁶ I'sia be'erō'ō nare yija majaroka yija boḡarape a'yaokaro'si. I'supaka baaweatirā waḡururā yija jāirape. ĩ'rā ḡuri topi ḡe'rapārā.

⁷ Tiroweḡeḡi a'ritirā Tolemaidaweḡearā yija eyarape. Torā eyatirā Jesúre ā'mitiripēairāte ĩatōḡotirā “¿Yaje mija ime?”, nare yija ārape. Supabatirā ĩ'rārīmi naka yija imarape. ⁸ Aḡerīmi topi a'ritirā Cesarea wāmeika weḡearā yija eyarape. Torā eyatirā Jesúrika boḡariroka boḡataḡarimaji Felipe wi'iarā yija a'rape. Iki imaekaki ĩḡotēñarirakamarākaki Jerusalénrā Jesúre ā'mitiripēairā aḡóstolrākare jeyobaarūkika najā'mekaki. ⁹ Botarakakorā makarōmiki kimarape. Tīmiamarīrā nimarape. Supabatirā Tuḡarāte nare ōrīrūḡeikakaka aḡerāte boḡarimaja rōmijā nimarape. ¹⁰ Torā ĩ'rārīmimariā yija imatirapakarā, Judeaka'iaḡi Tuḡarāro'si boḡaḡirimaji, Agabo wāmeikite etarape. ¹¹ Yija ḡō'irā eyatirā Pablo wa'eyoka kiwarerape. Saḡi kiōñu upakaja kiū'ḡua, kipitaka kipi'ḡerape. Supabatirā ikupaka kibojarape:

—“Jerusalénrā ikupaka judiōtatarāte ika wa'eyoba'ipite ḡi'ḡerāñu. Kire ḡi'ḡetirā judiōtatamarīrā imarāte kire nijirāñu”, āriwa'ri Espīritu Santore yire boḡayu,— Agabote ārape.

¹² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri “Jerusalénrā me'ria'si”, āriwa'ri Pablote yija boḡarape Cesareakarāḡitiyika. ¹³ I'supaka yija ārīko'omakaja ikupaka Pablote yi'rape:

—Mija oḡa'si. Mija oḡakā'ā ĩawa'ri, yirīomayu. I'supaka simako'omakaja yiḡupaka ḡuri simaupakaja ima. Jerusalénrā yire naḡi'ḡerāka takamarīa, yire jāārika nari'karākareka, “Yire mija jāā'si”, ñarībesarāñu. Maiḡamaki Jesúre jā'meka upakaja baarimaji ñime,— Pablote yijare ārape.

¹⁴ Yija ārāḡaka upaka kiyi'ribepakā'ā, i'toḡirāja kire yija jāiēḡerija'atarape. Supabatirā ikupaka kire yija ārape:

—Maiḡamakire yaḡaika upakaja simarū.—

¹⁵ I'supaka āriweatirā yija ba'irīḡia jieweatirā Jerusalénrā yija a'rape. ¹⁶ Cesareaweḡeakarā ĩ'rārimaki Jesúre ā'mitiripēairāka yijaka jeyoariwa'rapārā. ĩ'rīka Mnason wāmeiki wi'iarā yijare ne'ewa'rape torā tuiokaro'si. Chiḡrekaki mirāki kimarape. ĩ'rāḡē'rāmarīa Jesúre ā'mitiripēatiki kimarape.

Santiago ḡō'irā wi'iturirī Jerusalénrā Pablote eyaeka

17 Jerusalénrā yija eyarapaka poto jia j̄jimakaḗi Jesúre ā'mitiripēairāte yijare e'etorape. 18 Aḗerīmi bikitojo Santiago pō'irā w'i'turirī Pablaka yija a'rape. Nimaupatiji Jesúre ā'mitiripēairāte imaruputarimaja imapataraparā Santiago pō'irā. 19 “¿Yaje mija ime?”, āriwearirā, “Judíotatarāirāte Jesúrika bojariroka yibojamaka, jimarī jia Tuḗarāte baarape”, āriwa'ri ritaja o'rikakaka Pablote nare bojarape. 20 I'sia ā'mitiritirā j̄jimaka imawa'ri, “Jiitaka baaiki kime Tuḗarā”, narāpe. Supabatirā ikupaka Pablote narāpe:

—Yija jeyomaki, matatarā rīkimarāja imarā Jesúre yi'yurā. Kire ā'mitiripēairā imaripotojo Moiséte jā'meka upaka oyiaja mabaarijaju ruḗu. I'sia miōñu. 21 Aḗerā p̄uri ō'ōrā imarāte ikupaka bojairā: “Judíotatarāirā ka'iarā Pablote imatapapoto ‘Moisés imaekakite jā'meroyika mayi'rija'atajñu’, āriwa'ri judíorāka torā imarāte kibojaju. I'supakajaoka ‘Mija makarā circuncisión baarika, supabatirā matatarāte baarijariroyika yi'riri'atarika sime’, kēñu”, ĩ'rārimarāte āririjaju,— Pablote narāpe.

22 —Metaika norīrāñu. “Kireka p̄o'imajare bojakopeika majaroka ritamarīa sime”, nañao'karō'si ¿marākā'ā mibaarāñu? 23 Ikupaka mibaaj̄kareka jia simajñu. Ō'ōrā maka botarakamaki ĩmirīja imarā, “Miaika wāj̄itāji ikupaka yija baarāñu”, Tuḗarāte ārikarā nime. “Tuḗarāte yija ārika upakaja, yija baarape”, āriwa'ri, Tuḗarāte jiyipupaka ōriwi'iarā narupua wi'epaterūjerī narirāñu. 24 Mi'io'ka naka me'pe. Ba'iaja nabaai'kareka jūjerika yapawa'ri judíotatarāre baaroyika upaka naka mibaabe. Oveja joeji'okaro'si mijaro'si samiwaruape. Tuḗarāro'si sajoēj̄itirā, kurarākare mija ruḗua mija wi'epaterūjebe “Tuḗarāte yija ārika upakaja, yija baarape”, āriwa'ri. I'supaka mibaamaka ĩawa'ri, “‘Moiséte jā'meroyika yi'ribeyuka Pablote ime’, aḗerāte āñua p̄uri pakirika sime. Simaupakaja kiyi'yu”, matatarāte ārirāñu. 25 Judíotatarāirā Jesúre ā'mitiripēairāte p̄apera yija p̄ūatarape. Ikupaka bojabaraka naro'si yija o'orape: “Ikatakaja mijare yija bojap̄ūayu: Wap̄uju imaja jērāka jiyipupaka ōriwa'ri ri'ia nap̄āñikakaka mija ba'a'si. Riweaoka mija ukua'si. I'supakajaoka wa'iro'sia wāmua namokoru'ataeka ri'ia mija ba'a'si. Supabatirā rōmikirā, t̄miakirā, rōmimarīrā, t̄miamarīrāoka ba'iaja baabekaja mija imabe”, āriwa'ri yija o'orape,— Pablote narāpe.

Tuḗarāte jiyipupaka ōriwi'iarā Pablote nañi'aeka

26 Supa imarī aḗerīmi botarakamaki imaekarāte Tuḗarāte jiyipupaka ōriwi'iarā Pablote e'ewa'rika. Ba'iaja nabaai'ka najūjeroyika upaka naka kibaaeka. I'supaka baatirā, ikupaka kurarākare kibojae'ka: “Ikarakarīmi sajariwa'yu ruḗu ba'iaja yija baaika yija jūjewearūkia. Piyirīmi seyarāka poto Tuḗarāro'si oveja mija joej̄irika yija yapayu, yija imarakamakiro'si”, nare kērīka.

27 ĩ'poteñarirakarīmi seyaerā baaeka poto Tuḗarāte jiyipupaka ōriwi'iarā Pablote imamaka, ĩ'rārimarā Asiaka'iakarā judíotatarāte kire ĩatōpoeka. Jājirokapi p̄o'imaja wāj̄itāji ba'iaja kireka akaserebaraka kire nañi'aeka. 28 Ikupaka kire nokabaaeka:

—Yija tā'omaja, Israeltatarā, yijare mija jeyobaabe. ĩ' ĩmirīji imaki ba'iaja mare jaitaparimaji. I'supakajaoka “Moiséte jā'mekakaka mayi'rirūkimarīa sime”, āḗaraka p̄o'imajare kibojap̄ibayu. Supabatirā ika Tuḗarāte jiyipupaka ōriwi'ia ba'iaja jaiyuyeiki kime. Judíotatarāirāte

pariji Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā ke'eetamaka ba'ia sakimarūjeyu Tuparā ñakoareka,— āriwa'ri apearāte nabojaeka.

²⁹ (I'sia ruṣubajji ī'rārīrimi wejeñe'metāji Trófimo wāmeikipitiyika Pablote imamaka niaeka. Éfesowejeakaki kimaeka Trófimo. Supa imarī, “Kika kime je'e”, āriṣupajoakoṣewa'ri “Judíotatamaríkate Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā ke'ewa'yu”, naríkopeka).

³⁰ Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā oka ṣo'ijirika majaroka ā'mitiriwa'ri, i'sia wejeareka imaekarāte torā rīrīwa'rika. Pablote ñi'atirā kire nayieṣoaeka. I'sia wi'iaṣi ṣoritirā, simauṣatiji koṣereka natāteṣataeka, torā oka ṣo'ijirikoreka. ³¹ I'supaka kire jāāerā nabaaka ṣoto, Jerusalénwejeareka imaekarāte oka ṣo'ijiaeka majaroka Romakaki surararāka īṣamakire ā'mitirika. ³² I'sia majaroka ā'mitiritirā kisurararākare, ṣupabatirā kirokajītekarā īṣarimarā imaekarāteoka kiakaeka. Supabatirā rīrīwa'ritirā rukubaka ṣupajoabaraka ṣo'imajare boebarikarō'ōrā neyaeka. Surara īṣamakire kisurararākapitiyika ketamaka īawa'ri, Pablote naṣajerija'ataeka. ³³ Supa imarī surara īṣamaki Pablote ñi'arūjekaki kisurararākare. Kire ñi'atirā, īṣamiji ṣerumijiaṣi nare kire kiṣi'ṣerūjeka. Supabatirā ṣo'imajare kijērīaeka: “¿Maki kime ī'ī? ¿Dakoa kibaako'a?”, kērīka. ³⁴ Rakaka oyiaja ṣupajoawa'ri akasererikaṣi najaiika. Nakaseretarupamaka ā'mitiriwārūberiwari, “I'supaka oka kireka ime”, kērīwārūberika. Supa imarī surararāka wi'iarā Pablote ke'ewa'rirūjeka surara īṣamaki. ³⁵⁻³⁶ Surara wi'iarā kire ne'ewa'ṣakā'ā īatirā rīkimarāja ṣo'imajare kibe'erō'ō a'rika. “Kire mija jāāṣabe”, āṣaraka nakasererī'rika. Surara wi'ia mirīrūkirō'ōrā neyaeka ṣoto, jājibaji boebariwa'ri okajāja najarika. Supa imarī ṣo'imajare kire jāā'si āriwa'ri Pablote surararākare e'emiawa'rika.

Po'imajare īaeka wājītāji, “Dakoa oka yire imabeyua”, Pablote ārika

³⁷ Surara wi'iarā kire ne'ekākaerā baaeka ṣoto, ikupaka niṣamakire Pablote ārika griego okaṣi:

—Mika jairika yiyapayyu,— kērīka.

I'sia ā'mitiritirā,

—¿Yaje griego oka jaiki mime? ³⁸ “Bikitakamarīa Egiṣtokakite cuatro mil rakamaki ba'iaja baairāka jeyoariwa'ritirā ṣo'imajamatorā kimaruṣutaeka. Roma īṣarimarāre ī'rāṣē'rōtorāja kibaariyaṣakoṣeka. I'supaka baarapaki kime”, mireka ñariṣupajoako'o. I'supaka yiṣupajoakoṣeko'omakaja griego oka mijaikareka, Egiṣtokakimarīka mime,— kire kērīka.

³⁹ I'supaka kēṣakā'ā ikupaka Pablote kire ārika:

—Jēno'o aṣika ñime. Judíotataki ñime yi'i ṣuri. Tarso wāmeika wejeakaki ñime. Imatiyaiweje Ciliciaka'iarā sime. ¿Yaje ṣo'imajaka yire mijairūjējīñu?— Pablote kire ārika.

⁴⁰ I'supaka kēṣakā'ā,

—Naka mijaiibe,— kire kērīka.

Supa imarī mirīrūkirō'ōrā rīkamaritirā ṣo'imajare wiriwirijayaokaro'si kiṣitaka kimi'mataeka. Po'imajare okata'rika be'erō'ō hebreo okaṣi Pablote jaika:

22

1 —Yijeyomarã judíorãka, pakiarimarãoka mija ã'mitipe ruþu. “Dakoa oka kire imabeyua”, mija ãñaokaro'si yimajaroka mijare yibojaerã baayu ruþu,— Pablote ãrika.

2 Nokapi kijaimaka ã'mitiriwa'ri, wiriwiri najaritiyaeka. Ikuþaka Pablote nare bojaeka:

3 —Judíotatakiji ñime yiro'si oka. Cilicia ka'ia, Tarso wãmeika wejeareka þo'ijirikaki ñime. Suþabatirã õ'õ Jerusalénrã yipakiarika. Gamaliel wãmeikiþi ãriwa'riji þapera yiwãrũrape. Mañekiarãte jã'mekakaka jia yiwãrũrape. Maekaka Tuþarãte mija yiyu upakaja yiririka yiyaparoyirape yiro'si oka. 4 “Jia Tuþarãte yiyuka ñime”, ãriwa'ri, Jesure ã'mitiripeairãte ba'iaja juaerã suþa yibaarape. Aþerikuri nare yijãrũjerape. Ìmirija, rõmijãteoka ñi'awa'ritirã wẽkomaka imariwi'iarã nare yitarũjerape. 5 Kurarãka ipamaki imatiyaiki suþabatirã iparimarã imatimarimajaoka “I'suþaka kibaarape”, yireka ãriwãrũirã. Ìrãjaoka þapera yire baañiraparã, matã'omaja Damascowejeakarãre yibearũkia imakoperapaka. I'sia þapera e'etoritirã, so'oeka yire jã'meika upakaja Jesure ã'mitiripeairãte mo'arĩ ya'rikoperape. Jerusalénrã nare e'era'atirã iparimarãte wẽkomaka nare baarũjerã yibaakoperape.

*“Ikuþaka Jesure yiyi'riũ'murape”, ãriwa'ri Pablote bojaeka
(Hch 9.1-19; 26.12-18)*

6 I'suþaka baarĩ ñmi ñe'metãji ma'api ya'rapaka þoto, Damascowejewã'tarã ñimarapaka þoto, ikuþarõ'õþiji wejepemaþi jãjia yaaboaike yire yaarapaka. 7 Suþa imarĩ ka'iarã yiña'rãpe mae. Suþabatirã ikuþaka yire sajaikorapaka ña'mitirape: “Saulo, Saulo, ¿dako baaerã ba'iaja yire mibaarijayu?” 8 I'sia ã'mitiriwa'ri ikuþaka yiyi'rape: “¿Ñipamaki, maki mime?”, ñarãpe. I'suþaka ñapakã'ã ikuþaka kiyi'rape: “Yi'iji ñime Jesús, Nazaretkaki. Ba'iaja mibaarijayuki ñime”, yire kërãpe. 9 I'suþaka sayaaboamaka ãtirã yika a'raparãre þupatarape. I'suþaka sayaaboamaka ãtirã yika a'raparãre þupatarape. Ìrã þuri i'suþaka yaaboarapaka ãkoperipotojo yire jairapaki oka na'mitiriberape. 10 I'suþaka yire kijaimaka ã'mitiriwa'ri kire yijërãrape: “¿Marãkã'ã yibaarika miyapayu Ñipamaki?”, ñarãpe. I'suþaka ñapakã'ã ikuþaka yire kiyi'rape: “Mĩ'mitirã Damascorã me'þe. Torã Ì'rikate mire bojarãñu ritaja mibaarũkia miro'si yija'ataeka”, yire kërãpe. 11 I'sia yaaboaike ñiarapaka þoto yiñakoyarape. Suþa imarĩ yika a'raparã Damascorã yire tũtiyaraparã.

12 Torã Ì'rika Ananías wãmeikite imarape. Moisés imaekakite jã'mekakaka simaupakaja yiripataiki kimarape. Tokarã judíotatarã, “Jia baaiki kime”, ãriwa'ri kireka najairape. 13 I'sia wejearã yeyarapaka be'erõ'õ yipõ'irã Ananiare etarape. Yiwã'tarã rikamaritirã ikuþaka yire kërãpe: “Yijeyomaki Saulo, miyoibe ate.” Ikuþarõ'õþiji kire ñiarape. 14 Suþa imarĩ ikuþaka yire kërãpe: “Tuþarã, mañekiarãte jiyipupayeeroyikakite wã'maiki mime kiyapaika upakaja mibaarũkia miõñaokaro'si. Suþabatirã kipũataekaki, ba'iaja baakoribeyukate* miaerã, suþabatirã kijaika mia'mitiyaokaro'si Tuþarãte mipõ'irã kire þũatarape. 15 Jesús majaroka mibojataparĩjarirãñu. Miaeka mirãka, mia'mitirikaoka ritaja þo'imajare mibojataparãñu. 16 Miba'ea'si. Jesure

* 22:14 Refiere a Cristo, el Mesías

ā'mitiripēatirā, ba'iaja mibaaika kijūjerā kire mijēnebe. Supabaturā rupuko'a mijūjerūjebe", yire kērāpe.

¹⁷ Ŋoapañaka Jerusalēnā imakopekaka yipe'riwa'rape. Torā ĩrārīmi Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā Tuparāka jairi ya'rape. Tuparāka jaikōri makārārūñuroka upakapi Maipamakire jaimaka ñiarape. ¹⁸ Topi ikupaka yire kērāpe: "Ŋojimarīji Jerusalēn wejeapi me'pe. Ō'ōrā imarā po'imaja yimajaroka nare mibojakopekaka ā'mitiripēabesarāñurā", yire kērāpe. ¹⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā ikupaka kire yiyi'rape: "Maipamaki, ō'ōrā imarā ritaja yibaaeka mirāka ōñurā. Mire ā'mitiripēabaraka judiorākare rēriwi'iarā imarāte e'epoatirā wēkomaka imariwi'iarā nare yitaroyirape. Supabaturā nare yipajewā'imariroyirape. ²⁰ Mimajaroka bojarimaji Estebanre najāāmaka yiyoirīkamarāpe. Kire jāābaraka jariroaka nawaratarapaka ĩarīrimaji ñimarape. Supa imarī Estebanre jāāweatirā, I'supakaja kire mabaajika jia sime', ñaripupajoarape yiro'sioka", Maipamakire ñarāpe. ²¹ I'supaka ñarīko'omakaja ikupaka yire kiyi'rape: "Me'pe. Yoerā mire yipūatayu judiotatamarīrāte miwārōkaro'si", yire kērāpe,— āriwa'ri po'imajare Pablote bojaeka.

Surararāka ĩpamaki Pablote ñi'arūjekaki

²² I'supaka judiotatamarīrāreka kērīka poto po'imajare kire ā'mitiritiyika. Ate boebariwa'ri akasererikapi kire napipeka.

—Kireyaparū. Ōñia imaberijiki kime,— narīka.

²³ Ŋarīyaarīmarīaja napipeka. Supabaturā najarirooka pemakato† waratatirā ka'ia uyuakaka ĩmirā nabaremiaruike. "Boebaka yija ime", āririka i'supaka nabaakeka. ²⁴ I'supaka nabaamaka ĩawa'ri, surara ĩpamaki kisurararākare nawi'iarā Pablote ke'ekākawa'rirūjeka. "¿Dakoa oka imamaka, po'imajare mire ā'mijīayu?", āriwa'ri, "Pablote ajeapi mija pajebe", surara ĩpamakire nare ārika. ²⁵ Kire pajerā napī'perīkaweakeka poto ikupaka Pablote jaika tokaki ĩpamakire:

—¿ĩriika Romatatakite mija pajejika jia simajīñu ruku? ¿Ba'iaja yibaaika ĩakoribekaja yire mija pajerā baayu bai?— Pablote kire ārika.

²⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, kīpamaki pō'irā a'ritirā, ikupaka kire kibojaeka:

—Jia mirakajebe, i'supaka mibaarūki rupe. ĩī ĩmirīji mipajerūjeiki Romatatakite kime,— kērīka surara ĩpamakire.

²⁷ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri surara ĩpamakire ikupaka Pablote jērīakea:

—¿Yaje rita sime Romatatakite mima?—

—Ikijioke ñime,— Pablote ārika.

²⁸ —Rīkimaka yiwapañirape Romatatakite imakaro'si, — surara ĩpamakire kire ārika.

I'supaka kēpakā'ā,

—Romatatakite po'ijirikakiji ñime,— Pablote ārika.

²⁹ Supa imarī kire pajerika yapakoekarā kīkiwa'ri aperō'ōrā kire na'ritapawa'rika. "Ba'iaja Romatatakite yipajerūjekopeyu", āriwa'ri surararāka ĩpamakioka kīkikaki.

ĩparimarā imatiyairā wājitāji Pablote jaika

30 “¿Dakoa oka imamaka, ɸo'imajare ɸablote ā'mijāeaka?”, āriwa'ri aɸerīmi, kurarāka ĩɸamarā, judiōtatarā ĩɸarimarā imatiyaiataoka surararāka ĩɸamakire rērātaeka. Suɸabatirā ɸablote ɸerumijia kutetirā, nawājītāji kire e'ewa'ritirā kire kija'arīkaeka.

23

1 Judiōtatarā ĩɸamarāre ĩarīkatirā ikupaka ɸablote ārika:

—Yitā'omaja, ōñia ñimatiyikuriji Tuɸarāte yaɸaika upaka baarimaji ñime. Suɸa imarī kiwājītāji jajumarīja ñime,— ɸablote nare ārika.

2 I'sia ā'mitiritirā kurarāka ĩɸamaki imatiyaiiki, Ananías* wāmeiki ɸablo ɸō'irā rīkamarikarāte “Kirijea mija ɸaape”, kērīka. 3 I'supaka nabaamaka ikupaka ɸablote kire ārika:

—“Jia baaike ñime”, āñuka imariɸotojo, ba'iaja mibaayu. Suɸa imarī sawaɸa ba'iaja mijūaerā Tuɸarāte ba'iaja mire baarāñu. “Moiséte jā'meika yi'ribekaja mime”, yireka merīko'omakaja kijā'meika yi'ribekaja yire miɸemapaarūjeyu,— ɸablote ārika kurarāka ĩɸamaki imatiyaiikire.

4 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, torā imaekarāte ikupaka ɸablote ārika:

—Tuɸarāte wā'maekaki kurarāka ĩɸamaki imatiyaiikite ba'iaja mijaiyu.

5 I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka ɸablote ārika:

—Yitā'omaja, “Kurarāka ĩɸamaki imatiyaiiki kime je'e”, ñarīwārūbeyu. “Mija ĩɸamakire jaiyuyebekaja”, āriwa'ri Tuɸarā majarōɸūñu bojaika. “ĩɸamaki imatiyaiiki kime”, ñarīwārūrikareka, kire yijaiyueberijāeaka,— ɸablote ārika.

6 Judiōtatarā ĩɸarimarā rakaka oyiaya ɸupajoairā nimaeka. ĩrārimarā saduceokaka ɸupajoaekarā, aɸerā fariseokaka ɸupajoaekarā. I'sia ōriwa'ri ikupaka jājirokapi ɸablote jaika:

—Yitā'omaja, fariseokaka ɸupajoaiki ñime yiro'sioka. Yirīrāoka i'supakaja ɸupajoairā imarā. “Reyakōperiɸotojo ɸo'imajare ōñia jariɸe'rirāñu ate”, āriɸupajoaiki ñime. I'supaka ɸupajoaiki ñimamaka, mija wājītāji “Oka kire ima”, āriwa'ri i'supaka yire mija jērīlayu,— ɸablote nare ārika.

7 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, saduceokaka ɸupajoairā okatotoū'muekarā fariseokaka ɸupajoairāka, rakakaja ɸupajoaekarā imarī. 8 (Ikupaka nañu saduceokaka ɸupajoairā: “Reyairā ɸo'imaja ate ōñia jariɸe'ribesarāñurā, ángelrākaoka imabeyurā, suɸabatirā Satanārika imaoka imabeyua”, narīɸupajoayu. Fariseokaka ɸupajoairā ɸuri, i'supaka āriɸupajoabeyurā). 9 Suɸa imarī rakaka oyiaya ɸupajoairā imarī, jājirokapi nokatotoeka ruɸu. Topi mae Moiséte jā'meka wārōrimaja mi'mirīkaekarā jaiokaro'si. Fariseokaka ɸupajoairā nimaeka naro'sioka.

—Dika ba'iaja baabeyuka kime ĩĩ. Damascorā ke'raɸaka ɸoto ángelte kire jairaɸe je'e aɸeyari. “I'supakamarīa sime”, marīberijīñu,— āriwa'ri najaibu'aeka.

10 Jimarīa jājirokapi okatotobu'abaraka, boebaitaka nimamaka ĩawa'ri, “ɸablote ba'iaja baawā'imarītirā kire najāāriatarāñu je'e”, surara ĩɸamakire āriɸupajoaeka. Suɸa imarī kisurararākare akatirā ikupaka nare kijā'meka: “ɸablote nawatōpekapi e'ēoatirā mija wi'iarā kire mija taɸe ate”, nare kērīka.

11 I'siñami ɸablo ɸō'irā maiɸamaki Jesúre ɸemakotowirika. Kiwā'tarā eyarīkaritirā, ikupaka Jesúre kire ārika:

* 23:2 El sumo sacerdote de los años 48-58 d.C.

—Okajājia mimabe Pabło. Jerusalénrā mima poto yimajaroka mibojaika upakajaoka Romawejearā mimarāka poto mibojarāñu,— Pablote kērīka.

Pablote jāārika naṣakatarika

¹² Aṣerīmi ĩrārimarā judiotatarā takaja kareaja rērītirā, “Pablote majāājīñu”, narīṣupajoaeka. “Ōñia kimarākarō'ōjīrā maba'abesarāñu, supabatirā okoa mukubesarāñuoka. Kire majāābesarākareka, Tuṣarāte mare jāārū”, natiyiaja narību'aeka. ¹³ ĩrīka upakaja i'supaka jaibu'abaraka imaekarā ĩṣarāṣo'imajarakamarā tērīwa'ribajirō'ōjīrā nimaeka. ¹⁴ I'sia be'erō'ō kurarāka ĩṣamarā, judiorāka ĩṣarimarāka jairī narīka. Naṣō'irā eyatirā ikupaka narīka:

—Yija ĩrīka upaka ṣupajoawa'ri, “Pablote ōñia imarākarō'ōjīrā, ba'abekaja, okoa ukubekaja maimaye'e. Kire majāābesarākareka, Tuṣarāte mare jāārū”, yija ārīko'o. ¹⁵ Mija, judiotatarā ĩṣarimarā imatiyaitatarāoka ikupaka mija baajīkareka jia simajīñu: Maekakaja surara ĩṣamakire oka mija ṣūatabe, waeroka bikitojo mija ṣō'irā Pablote ke'era'arū. “Yaje rita oka ṣarea kire imarika yija ōrīriyapayu. Suṣa imarī ō'ōrā Pablote me'era'abe”, ārīṣakitirā oka kire mija ṣūatabe. I'supaka mija ārīrākareka ō'ōrā Pablote etabeyukajiji kire yija jāātorirāñu,— narīka.

¹⁶ Pabło ṣaka'imaki i'supaka oka imamaka ōrīkaki. Suṣa imarī i'sia oka Pablote bojarī, surara wi'iarā kikākaeka. ¹⁷ Torā eyatirā Pablote kibojaka. Suṣa imarī torā imaekaki ĩrīka surara ruṣuko'amakite Pablote akaeka.

—Ī'ī bikirimajire miṣamaki ṣō'irā me'ewa'ṣe. Oka bojaerā kibaarijyu, — Pablote kire ārīka.

¹⁸ I'supaka kēṣakā'ā ā'mitiritirā surararāka ĩṣamaki ṣō'irā kire ke'ewa'rika. Ikupaka kīṣamakite kibojaka:

—Yija ĩarīñuka Pabło yire akatirā, “Ī'ire miṣamaki ṣō'irā me'ewa'ṣe”, kēṣakā'ā kire ye'era'ako'o. Mire oka bojarika kiyaparījyu,— kire kērīka.

¹⁹ I'supaka kēṣakā'ā ā'mitiriwa'ri, aṣerō'ō ṣañakarā kire e'ewa'ritirā kire kijērīaeka,

—¿Dakoa yire bojarika miyapayu?— kērīka.

²⁰ Suṣa imarī ikupaka kire kibojaka:

—Judiotatarā ĩrīka upakaja ṣupajoawa'ri niṣarimarā wājitāji Pablote mija e'ewa'yaokaro'si oka ṣūatarāñurā. “Yaje rita oka kire imarika ōrīrika yija yapayu”, narīṣakirāñu. ²¹ I'supaka mijare narīkoṣemaka miyi'ria'si. Naka imarā ĩṣarā ṣo'imajarakamarā tērīwa'ribajirō'ōjīrā ma'a ñe'metāji Pablote jāāerā nata'arāñu. “Pablote ōñia kimarākarō'ōjīrā, ba'abekaja, okoa ukubekaja maimarāñu. Kire majāābesarāka, Tuṣarāte mare jāārū”, āñurā nime. Mire najēñerāka upakaja mijā'merūkia ta'atikaja nime,— surara ĩṣamakire kērīka.

²² —Me'ṣe. Yire mibojaika aṣerāte mibojaṣiba'si,— surara ĩṣamakire kire ārīka.

Félix ṣō'irā Pablote ne'ewa'rirūjeka

²³ Suṣa kibaaeka be'erō'ō surararāka ĩṣamaki, kirokajīte imaekarā ĩṣarimarā ĩṣarāte akatirā ikupaka nare kibojaka:

—Ire ñami nueve rō'ōjīrā aiyate eyawa'rirāka poto Cesarearā Pablote mija e'ewa'rirāñu. Ikarakamaki mijaka a'rirāñurā: Doscientorakamarā imarāñurā ũ'ṣuapī a'rirāñurā. Suṣabatirā setenta rakamarā a'rirāñurā kawaru ṣemaṣi. Suṣabatirā doscientorakamarā imarāñurā

bejoarikawa'ririmaja. ²⁴ Supabatirā kipemapi Pablote a'yaokaro'si kawaru tōpoweitikaja mija imabe. Īpi Félix pō'irā ōñikaja Pablote eyarika yiyapayu,— nare kērīka.

²⁵ Ikupaka āriwa'ri naka surara ĩpamakire pāpera pūataeka Félixre:

²⁶ “Yi' Claudio Lisias ika pāpera pūataiki. ¿Yaje mime Félix, ĩpi imatiyaiki? ²⁷ Judiotatarā ĩ' Pablote ñi'atirā kire jāēerā nabaakoṗerape. ‘Romatataki kime’, napakā'ā ā'mitiriwa'ri, kire najāā'si āriwa'ri yisurararākapitiyika a'ritirā kire yija ē'marape nareka. ²⁸ ‘I'siakaka oka kire ima’, napakā'ā ā'mitiyaokaro'si, judiotatarā ĩparimarā imatiyaitata pō'irā Pablote ye'ewa'rape. ²⁹ ‘Yija ñekiarāte jā'mekakaka yi'ribeyuka kime’, āriwa'ri kire naboebarape. Pablo pūri Romakarā ĩparimarāre jā'meika yi'ribeyukamarīka imarī, wēkomaka imariwi'iarā imaberijiki, majāāberijikioka. ³⁰ Judiotatarā kire jāārika nari'kaika ōritirā miṗō'irā kire yiṗūatayu. Kire okabaarimajareoka yiṗūatayu. Supa imarī torā na'yu 'Ikupaka sime oka kiro'si', mire nañaokaro'si. I'tojrāja sime”, āriwa'ri Félixre pāpera kipūataeka.

³¹ Supa imarī surara ĩpamakire jā'meka upakaja Pablote e'ewa'ritirā Antīpatriswejarā neyaeka. ³² Aṗerīmi surararāka ũ'puapi a'rikarāte nawī'iarā pē'rieyaeka ate. Cabaru pemapī a'rikarā takaja Pablopitiyika o'rikarā. ³³ Cesarearā eyatirā ĩpi Félixre pāpera naja'ataeka. Supabatirā Pablote kipō'irā natarika. ³⁴ I'sia pāpera ĩaweatirā ikupaka Pablote kijērīaeka:

—¿No'okaki mime?— kire kērīka.

I'supaka kēpakā'ā,

—Ciliciaka'iakaki ñime,— Pablote ārika.

I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri,

³⁵ —“Mire parea ima”, āri'ri mire okabaarimajare etarāka ṗoto nare mijairika ña'mitirirāñu ruṗu,— Félixre kire ārika.

Supa imarī, ĩpi Herodes wāsare baarūjekawi'iarā kisurararākare kire kīarīrīrūjeka.

24

Félixre ĩaeka wājītāji, “Oka imabeyua yiro'si”, Pablote ārika

¹ Īrāṗitarakarāmi be'erō'ō kurarāka ĩpamaki imatiyaiki Ananías, supabatirā judiotatarā pakiarimarāpitiyika Cesarearā neyaeka. Nare jāiñjirī Térbulo wāmeikite naka eyaeka. Cesarearā eyatirā ĩpi pō'irā na'rika, “Pablote oka ima”, āri'ri. ² Supa imarī ĩpi Félixre akaeka Pablote. “Oka Pablote ima”, āriwa'ri ikupaka Tértulote ārika Félixre:

—Jia mibaayu ñipamaki. Miōñuapi āriwa'riji, werika imabeyua maro'si. Supabatirā jia mijērāko'aikapī ritaja jībaji simamaka ika ka'iareka imarāte jia mijeyobaayu. ³ I'supaka mibaarijayua ōritirā ritaja ṗo'imajare ĩjimaka mika ime. “Ñipamaki jia yija jiyiṗupayeeiki, jia mibaayu”, yija āñu. ⁴ Ima aṗea miba'iraberika je'e. Supa imarī ñoaka mika yijaiberijīñu miba'iraberika yiriatakoreka. Ñojimarīji yijaika mia'mitipe ruṗu. ⁵ ĩ' imaki, Pablo kiokapī ṗo'imajare rukubaka ṗupajoarūjeiki. Īrāwejerāmarīa turitirā judiotatarāte rukubaka kipupajoarūjetape. Jesús Nazaretkakire ā'mitiripēairā ruṗuko'amaki kime. ⁶ Tuparāte jiyiṗupaka ōriwi'ia Tuparā ñakoareka ba'iaja

baarūjeriyapawa'ri torā kākaberijirā uparāka torā kikākarape.* Supa imarī kire yija űi'arape. Yija űekiarāte jā'meka upaka, “Oka kire ima”, ārika yija yapakoűerape. ⁷ I'supaka baarika yija yapako'omakaja surara ĩpamaki, Lisias yija pō'irā eyatirā, okajāja baatirā yijareka Pablote kē'marape. ⁸ Ikuűaka yijare kērāpe: “ ‘Oka Pablote ima’, ārika mija yaparākareka, ĩka ka' ĩpamaki Félix pō'irā mija a'pe”, yijare kērāpe. Supa imarī, űipamaki Félix, miōñu upakaja kire jērīakōrī je'e parea kire imakaka. I'supaka mijērārāka be'erō'ō “Kire nokabaaika rita sime”, merīrāñu,— Tértulote ārika Félixre.

⁹ Torā judiōtatarā kika imaekarōoka “Rita sime”, ārikarā. ¹⁰ Supa imarī Félix jērābaekaki Pablote kipitakapi, “Mijaibe”, āriwa'ri. I'supaka kibaa-maka ĩatirā, Pablote jaiū'mueka,

—űoñu, ĩka ka'iarā bikija ĩpi imaū'muekaki mime. Supa imarī miwājitāji “Dakoa oka imabeyua yiro'si”, āriwa'ri ĩjimakapi yijairā baayu.

¹¹ ĩ'poū'puarāe'earirakarīmi rō'ōjirāja seyawa'yu ruűu Jerusalénrā Tuparāte jiyiűupayeerī yituparāka be'erō'ō. “Rita sime je'e”, merīrākareka, aűerāte mijēpe. ¹² Marāpateoka Tuparāte jiyiűupaka űrīriwi'iarā rērītirā imarāka yokatotomaka ĩaberaparā ĩ'rā. Supabatirā simaűatiji judiōrākare rērīriwi'ia yituriroyirarō'ōrā rērāparāre rukubaka űupajoarūjeberapaki yi'ī. Jerusalén wejeareka oka yiűo'ijiaberapaka simamaka, “I'supaka Pablote ba'iaja baarapaka űoto kire yija ĩarape”, maki āriwārūberijīki. ¹³ Supa imarī “Pablote yija okabaaika ritataka sime”, narīwārūberijīñu. ¹⁴ ĩka mijare yibojawapu'aerā baayu. Tuparā, yiñekiarāte jiyiűupayeekakite jiyiűupaka űoñu yiro'sioka. I'supaka imariűotojo Jesure yijare wārōeka upakaja Tuparāte yiyiűupayeeyu. Judiōtatarā ĩparimarā űuri “Jesurika bojariroka űakirimajaroka sime”, āñurā. Tuparāte yi'yuka imarī, Moisés imaekakite jā'mekakaka, supabatirā Tuparāro'si bojaijirimajare o'oekaoka yi'yuka űime. ¹⁵ “Nimaűatiji reyairāte ate Tuparāte űñia jariűe'rirūjerāñu”, ĩrārimarā ű'ōrā imarāte āñu upaka āñuka űime yiro'sioka. Ba'iaja baairā reyairāte, ĩa baarijayurā reyairāteoka i'supaka kibaarāñu. ¹⁶ Supa imarī ĩa oyiaja yibaaripayayu, Tuparā wājitāji, űo'imaĵa wājitājioka, yire oka imakoreka.

¹⁷ ĩ'rājē'rāmarā, aűea wejearā turitapatirā, Jerusalénrā yipe'rietarape. Torā űe'rieyatirā wayuoka baairāte niñerū yiűibarape. Supabatirā Tuparāte jiyiűupayeabaraka wa'iro'sia kiro'si torā yijoejirūjerape. ¹⁸ Tuparāte jiyiűupaka űrīriwi'iareka i'supaka baabaraka űimarapaka űoto ĩrārimarā judiōtatarā yire ĩatōűoraparā. Yija tatarā ba'iaja nabaarijayua najūjeika upakaja yibaawearapaka űoto, yire ĩatōűorape. I'sia űoto rīkimarā imaberaparā űo'imaĵa yika, supabatirāoka, oka imaberapaka. ¹⁹ Aűerā judiōtatarā Asiaka'iakarā űuri yire ĩatōűotirā oka űo'ijiaraparā. I'supaka imarā imarī “Oka kire ima”, āriwa'ri, bojarī ni'tarū maekakaja. ²⁰ Bojarī ni'tabesarākareka, ĩrā ű'ōrā imarāja bojarū. ĩ'poū'puarāe'earirakarīmi rō'ōjirāja seyawa'yu ruűu Jerusalénrā yija judiōtatarā ĩparimarā imatiyaitata wājitāji yimajaroka nare yibojarapaka be'erō'ō. ű'ōrā imarā, sā'mitiraparā imarī “Ikuűaka Pablote ba'iaja baarape”, āriwa'ri yijare nabojajīkareka ĩa simajīñu. ²¹ Aűeyari

* 24:6 La segunda parte de la frase es información añadida para ayudar los lectores entender a que refiere el abogado Tértulo.

“Reyariṗotojo ate ōñia jariṗe'rirāñurā ṗo'imaja”, ika takaja jājirokapi torā ñarāṗaka ā'mitiritirāja “Oka kire ima”, mija āñuje'e,— Pablote ārika.

²² Jesúre ṗo'imajare ā'mitiripēaika majaroka ōritikaki Félixre imaeka imarī ikupaka nare kērika:

—I'tojirāja ña'mitirirāñu ruṗu. Surara ipamaki Lisiare etarāka ṗoto, “Oka kire ima, oka imabeyua kiro'si”, ñarirāñu,— Félixre ārika.

²³ Supa imarī ikupaka surara ipamakire kērika:

—Wēkomaka imariwi'iarā Pablote mija iarīṗe. Torā tīmarīji kire mija baa'si. Kijeyomarāre etarākareka kire najeyobamaka mija jājibaa'si,— kērika.

²⁴ I'sia wārīwa'ri aṗerīmirō'ōjirā be'erō'ō Félixre etaeka ate kirūmu Drusilapitiyika. Judiotatoko koimaeka. Torā eyatirā Pablote kiakarūjeka. Ketaeka ṗoto, Jesucristore ā'mitiripēarikakaka kibojamaka Félixre ā'mitirika. ²⁵ Ikupaka Pablote kire bojaeka: “ Jia I'rātiji ṗupajoawa'ri i'supaka mija imabe', āriwa'ri Tuṗarāte mare bojayu. Ba'iaja baarika mare jitoko'omakaja ba'iaja baabekaja maimajīñu. Īrāñimi ba'iaja mabaaika waṗa Tuṗarāte mare jēñerāñu”, Pablote ārika. I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, Félixre ṗupataeka.

—Me'ṗe ruṗu. Dakoa baabekaja ñimarāñurīmi ate mire yakarāñu i'siakaka rikimabaji ña'mitiyaokaro'si,— Pablote kērika.

²⁶ “Niñerū yire kījirākareka, kire yija'atarāñu”, āriṗupajoawa'ri, ñemeaja Pablote kiakaeka, kika jairā. I'supaka simako'omakaja kiyapaeka upakamarīa Pablote baaeka. ²⁷ I'supaka kibaayukā'āja ĩṗakuri we-jejē'rāka so'rika. I'sia be'erō'ō ĩṗi kimaekareka Félixre ṗorika. Supabatirā Porcio Festo wāmeiki kiō'toarā ĩṗi jāikaki. Félix ipamaki kimaeka kiporirā baaeka ruṗu judiotatarāṗitiyika jia imarika yaṗawa'ri Pablote kija'ataberika ruṗu.

25

Festo wājitāji Pablote jaika

¹ Festo ĩṗi imarī kikākaeka be'erō'ō maekarakarīmi simaeka ṗoto Cesareapi imatirā Jerusalénrā turirī ke'rika. ² Torā keyaeka ṗoto kurarāka ipamarā supabatirā, judiotatarā iparimarā imatiyairā “Oka ima Pablote”, āriwa'ri Festore bojarī netaeka.

³ —Jia yijare mibaabe. Ō'ō Jerusalénrā Pablote etaerā kire mi-akapūabe,— āriwa'ri Festore napakatarika.

Saruṗubaji natyiaja ikupaka najaiika simamaka: “Pablote kiakarāka ṗoto ma'a ñe'metājirō'ōrā kire majāāye'e.” ⁴ I'supaka napakā'ā, ikupaka Festore nare ārika:

—Cesarearā wēkomaka imariwi'iarā Pablote ime. “Supa imarī ñojimarīji yiṗupayariji torā ya'rirāñu”, ñarīṗupajoayu. ⁵ Yika na'rirū ĩrārimarā iparimarā mijaka imarā. Oka kire imarākareka ṗuri, yika a'ritirā, “Oka kire ima”, narīrū,— Festore nare ārika.

⁶ Īṗapitarakarīmi Jerusalénrā imatirā, Cesarearā Festore ṗe'riwa'rika ate. Aṗerīmi oka jieriwi'iarā ke'rika. Torā eyatirā Pablote kiakaeka. ⁷ Pablote kākaeyaeka ṗoto judiotatarā Jerusalénpi i'taekarāte kipō'irā narākutorirīkaeka. “Rikimakaja oka kire ima”, ārikoperīṗotojo, “I'siakaka oka kire ima”, narīwaṗu'awārūberika. ⁸ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, “Oka yire imabeyua”, āriwa'ri ikupaka Pablote ārika:

—Yija judíotatarâte já'meika á'mitiripēabeyukamaríki ñime. Tuparâte jiyipupaka ōririwi'iarā ba'iaja baarī kākaberapaki yi'i. Supabatirā Īpi Césarte* yi'ribeyukamaríki yi'i,— Pablote ārīka torā ā'mitirirupaeekarâte.

⁹Judíotatarāka jia imarika yapawa'ri, ikupaka Pablote kijērīaeka Festo:

—¿Yaje Jerusalénrā me'ririyaḡayu? Jerusalénrā ḡo'imajare iarāka wājītāji, “¿Yaje oka mire ima?”, ārīwa'ri yijērīarika, “¿Yaje miyaḡayu?”,— Festore kire ārīka.

¹⁰I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote yi'rika:

—Jēno'o. Ō'ōrā miwājītāji yirīkame “Oka mire imabeyua, oka ima miro'si”, yire meñaokaro'si. I'supaka ō'ōrā baarimaji Īpi Césarte mire imarūjemaka, ō'ōrāja yire mijērīabe. Judíotatarâte ba'iaja yibaaberapaka jia miōñu. ¹¹Ba'iaja yibaaeka miōrīrākareka ḡuri, yire mijāārūjebe. “Yire mijāārūjea'si”, ārīberijīki yi'i. “Oka kiro'si ima”, yireka nokabaaika ritamarīa simarākareka, ī'rīkaoka judíotatarā ḡō'irā yire mija ḡūatawārūberijīñu. Supa imarī, Īpi César kipupakarāja, “Oka mire ima, oka mire imabeyua”, yire kērīrika yiyaḡayu,— Pablote ārīka Festore.

¹²I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, kire jaijeyobaarimajaka Festore jaika. Supabatirā ikupaka Pablote kērīka:

—Supa sime, “Īpi Césare yire ārīrika yiyaḡayu”, mepakā'ā ā'mitiriwa'ri, kipō'irā mire yija ḡūatarāñu,— Festore kire ārīka.

Īpi Agriḡare īaeka wājītāji Pablote jaika

¹³I'sia wārīwa'ri aḡerīmirō'ōjīrā Īpi imatiyaiki Agriḡa wāmeiki kibe'erō'ōkako Bereniceḡitiyika, Cesarearā neyaeka. Festore mamaka Īpi jāika simamaka, “Jia mimabe”, kire ārīrī na'rika. ¹⁴Ñoapañaka torā imatirā Pablo majaroka Festore bojaeka Īpi Agriḡare.

—Īpi Félixre imaeka ḡoto wēkomaka imariwi'iarā ī'rīkate kitaeka, ō'ōrāja kime ruḡu. ¹⁵Jerusalénrā ñimarapaka ḡoto kurarāka Īpamarā supabatirā judiorāka Īparimarā, “Oka kire imamaka kire majāājīkareka jia simajīñu”, yire narāḡe. ¹⁶Ikupaka nare yiyi'raḡe: “Yija Romatatarâte já'meika ikupaka sime: ‘Oka kire ima’, āñurā wājītāji rīkamaparakā, ‘Ikupaka simamaka, oka yire imabeyua’, nare kērībeyukaji kire jāārīka imabeyua”, nare ñarīka. ¹⁷Supa imarī ō'ōrā judíotatarâte etarapaka ḡoto, yiba'eberaḡe. Aḡerīmi Īparimarāe oka jieirō'ōrā naka eyatirā, Pablote yakarūjerāḡe. ¹⁸Yipuparō'ōḡi, “ ‘I'siakaka ba'iaja baarapaki kime’, ō'ōrā etairā judíotatarâte kireka ārīrāñu je'e”, ñarīpupajoakoperaḡe. I'supakamarīa simaraḡe. Aḡeakaka oyiaja kire nokabaaraḡe. ¹⁹“Tuparâte yija jiyipupayeerijayu upaka yi'ribeyuka kime”, ārīwa'ri “Oka kire ima”, kireka narāḡe. Supabatirā ī'rīka Jesús wāmeikireka “Reyakoperipotojo ate ōñia kijariḡe'rika”, Pablote āpakā'ā kire nokabaaraḡe. I'sia takaja nabojarāḡe. ²⁰Marākā'ā ī'siakaka nare jērīawārūberīwa'ri ikupaka Pablote yijērīaraḡe: “ ‘Jerusalénrā, oka kire ima, oka kire imabeyua’, ārīwa'ri, oka najieirō'ōrā ¿yaje me'ririyaḡayu?”, kire ñarīkoperaḡe. ²¹“Jēno'o, Romakaki Īpi César, ‘Oka kire ima, oka kire imabeyua’, yire kērīrika yiyaḡayu”, Pablote ārāḡe. I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, “Romawejearū kipō'irā mire yipūatarākarō'ōjīrā wēkomaka imariwi'iarā mimarāñu ruḡu”, kire ñarāḡe,— Festore ārīka Agriḡate.

²²Supa imarī ikupaka Agriḡate ārīka Festore:

—Yi'ioka Pablote jairika ā'mitiriyaḡaiki.—

* 25:8 El emperador de Roma

—Jee, waeroka bikitojo kijaimaka mia'mitirirāñu,— Festore kire ārika.
 23 Supa imarī bikitojo Agriṗa, Bereniceṗitiyika, Pablote jaimaka ā'mitirirī neyaeka. Torā eyatirā “Tērīrikaja imatiyairā nime”, ɸo'imajare āriṗupajoaokaro'si jīa jariroaka waṗajā'riakaka jāātirā, rērīrūki wi'iarā nakākaeka. Surarārāka īpamarāṗitiyika, suṗabatirā i'sia wejeareka īparimarā imatiyairāṗitiyika nakākaeka. Nakākamaka īatirā, Festore akarūjeka Pablote. 24 Pablote etamaka īatirā, torā rērītirā imaekarāte ikupaka Festore ārika:

—Nīṗamaki Agriṗa, suṗabatirā yijaka rērītirā imarā, mija īabe, ī'ī kime Pablot. Rīkimarāja judiōtatarā “Oka kire imamaka, kireyapajīñu”, āriwa'ri akaserebaraka kire nokabaarijaya yire, Jerusalénrā suṗabatirā ō'ō Cesarearāoka. 25 Yīṗupajoaikareka, oka imatiyaika imabeyua kiro'si. Supa imarī “Kireyaparū”, nārīwārūbeyu. “Maīpamaki César wājītāji, 'T'siakaka oka mire ima, i'sia oka mire imabeyua', yire kērīrika yiyapayū”, kērāṗaka upakaja “Īṗi ɸō'irā kire yīṗūatarāñu”, nārīṗupajoayu. 26 “T'siakaka Pablote oka imatiyaika”, āriwa'ri nīṗamakiro'si ṗapera yo'owārūbeyu. Supa imarī Pablote yakako'o, kire mijēñakaro'si rita bojarīkareka nīṗamaki Agriṗa. I'supaka mijērīarāka be'erō'ō i'sia oka ā'mitiritirā īṗi César ro'si yo'orāñu. 27 Waṗuju “T'siakaka oka kire ima”, āriwārūberikoperīṗotojo, Pablote yīṗūatajīka waṗuju ōriṗūabeyuka upaka yibaajīñu,— Festore kire ārika.

26

“Yibojaika mia'mitipe, īṗi Agriṗa”, Pablote ārika

1 I'supaka kēṗakā'ā ā'mitiriwa'ri, Pablote kijairūjeka Agriṗa.

—Miōñu upakaja, “Oka yire imabeyua”, āriwa'ri mibojabe,— kērīka.

I'supaka kēṗakā'ā ā'mitiritirā, Pablote kipitaka mi'mataeka jiyiṗupaka īṗire ōriwa'ri. Suṗabatirā ikupaka kijaika mae:

2-3 —Nīṗamaki Agriṗa, mia'mitiyaokaro'si jījimakaṗi yijairā baayu. Yija judiōtatarāte baarijaya jia miōñu. Ṗupajoatirā yija jaikaoka jia miōñu. Supa imarī judiōtatarāte, “Oka kire ima”, āñuakaka mae sayibojaerā baayu. Jia jajumarīaja ritaja yibojaika mia'mitipe,— Pablote kire ārika.

4 —Yitā'omaja judiōtatarā ritaja nīmaeka mirāka ōñurā nime. Yiwejeareka me'rī nīmaeka suṗabatirā Jerusalénrā nīmatapaeka mirākaoka jia noñu. “Me'rārīrāja mañekiarāte baaroyika upakaja kiyi'rika”, yireka nañu ruṗu. 5 Yitatarā fariseokaka ṗupajoairā, ī'rā imarā tērīrikaja Moisés imaekakite jā'meroyikakaka yi'yurā. Me'rī nīmaeka ɸotorāja fariseokaka naṗupajoaika yīṗupajoaroyika. “I'supaka kimaroyika”, narījīka, rita sime. 6 “Reyairāte ate ōñia yijariṗe'rirūjerāñu”, āriwa'ri Tuṗarāte bojapūaeka yija ñekiarāte. Mia, i'supaka yīṗupajoamaka, “Oka kire ima”, āriwa'ri ō'ōrā yire ne'era'ayu. 7 “Tuṗarāte ārika upakaja kibaarāñu”, āriwa'ri nata'ayu judiōrāka ī'ṗoū'ṗuarāe'earirakataka imarā. Supa imarī īmi, nīamioka Tuṗarāte jiyiṗupayeebaraka nime. Nuṗakaja i'siakaka yīṗupajoako'omakaja “Oka kire ima”, yireka nañu. 8 “Reyairāte ōñia Tuṗarāte jariṗe'rirūjerāñu”, āñurā imariṗotojo ḡdako baaerā “Jesúre ōñia jariṗe'riberika”, mija āñu je'e, judiōtatarā ō'ōrā imarā?— Pablote ārika.

“Jesúre yi'yurāte ba'iaja yibaarape ruṗu”, Pablote ārika

9 Apea ikupaka Pablote jaika:

—“Jesús Nazaretkakire ā'mitirīṗeairāte ba'iaja yibaaparū”, nārīroyirape ruṗu mamarī. 10 I'supaka yīṗupajoarapaka upakaja yibaarape

Jerusalénrā. Kurarāka ĩpamarāre jā'memaka, Jesúre ā'mitiripēairāte wēkomaka imariwi'iarā yitarūjeroyirape. Jesúre yi'yurāte najāāmaka, “I'supaka mabaapajĩñu”, ñarĩpupajoarape yiro'si. ¹¹ Īrākurimarĩa Jesúre ā'mitiripēairāte ba'iaja yibaarape, “Jesúre yi'ribeyurā yija ime”, narĩrũ ārĩwa'ri. Ritaja judíorākare rēĩriwi'irā nare e'ekākatirā i'supaka ba'iaja nare yibaaroyirape. Supabatirā, jimarĩa nare boebariwa'ri apewejearā ya'rape ba'iaja nare baakaro'si.

*“Ikuḗaka Jesúre yiyi'riũ'murape”, Pablote nare ārĩka
(Hch 9.1-19; 22.6-16)*

¹² Kurarāka ĩpamarāre jā'meika yi'riwa'ri i'supaka baarĩ Damas-cowejearā ya'rape. ¹³ Ņĩpamaki Agriḗa, ma'api ya'ririḗarapaka ḗoto, aiyate tēriwa'ribaji jājia yaaboaike ñiarape ĩmiñe'metāji seyawa'rapaka ḗoto. I'supaka yaaboarapaka āātika yire jāāta'arapaka supabatirā yika a'raparāteoka. ¹⁴ Supa imarĩ yija imarakamarāja yija ña'rāpe ka'iarā. Supabatirā hebreo okapi ikuḗaka yire sajamaka ña'mitirape: “Saulo, Saulo, ¿dako baaerā ba'iaja yire mibaarijaju?”, ārĩwa'ri sajaikorape ĩmipi. “I'supaka mibaakoḗeika miḗo'iaja ba'iaja mibaayu. ḗota miterujĩkareka, mire sayi'arāñu. I'supaka baariupaka mibaayu”, ārĩwa'ri yire sajaikorape. ¹⁵ I'supaka sajamaka, “¿Maki mime je'e Ņĩpamaki?”, ñarāpe. I'supaka ñapak'ā ikuḗaka Maĩpamakire yire ārāpe: “Yi'iji oka ñime, Jesús ba'iaja mibaaiki. ¹⁶ Mimi'mirĩkabe. Yiyapaika upakaja kibaarũ', ārĩwa'ri, miḗo'irā yipemakotowiyu. Supa imarĩ yimajaroka ḗo'imajare mibojapibarāñu. Maekaka miaika, supabatirā ñamajĩ mire yibearũkiaoka ḗo'imajare mibojapibarāñu. ¹⁷ Judíotatarā, supabatirā judíotatararā imarāte mire jāārĩka ri'karāka ḗoto mika ñimarāñu. ‘Ritaja ḗo'imajare yimajaroka Pablote bojarũ', ārĩwa'ri napō'irā mire yipūatayu. ¹⁸ Napō'irā mire yipūatayu, aḗeupaka napupajoakaro'si. Supa imarĩ ḗakirimajaroka yi'ribekaja, rita imakaka norĩwārũrāñu. Supabatirā Satanāre ĩ'rāpē'rōtorāja baatirā, Tuparāte yapaika upakaja nabaarāñu. I'supaka Tuparāte na'mitiripēarāka ba'iaja nabaakoḗeika kiye'kariarāñu. Supa imarĩ kirirā nimajiparāñu”, ārĩwa'ri yire sajaikorape,— Pablote ārĩka Agriḗate.

“Jesúre jā'merapaka simaupakaja yiyi'rape”, Pablote ārĩka

¹⁹ —Ņĩpamaki Agriḗa, i'supaka ĩmipi kijaimaka ā'mitiriwa'ri, kērāpaka upakaja Jesúre yiyi'rape. ²⁰ Kērāpaka upakaja Damasokarāre Jesúrika bojariroka yibojau'murape. I'sia be'erō'ō Jerusalénkarā Judea ka'ikarāre nimaupatiji, supabatirā judíotatararāteoka kimajaroka yibojataparape. “Ba'iaja mija baaika ja'atatirā, Tuparāte yapaika upakaja mija pupajoabe. Supabatirā jia baabaraka mija imabe, ‘Tuparāte yi'yurā ñime’, aḗerāte ārĩwārũokaro'si”, nare ñarāpe. ²¹ I'supaka yibojamaka ā'mitiriwa'ri, Tuparāte jiyipupaka ōĩriwi'iarā judíotatarāte yire ñi'arape. Supabatirā yire najāāriyaparape. ²² I'supaka nabaariyapako'omakaja, Tuparāte yire jeyobaarape. Maekakaoka Tuparāte yire jeyobaayu ruḗu. Supa imarĩ ō'ōrā ḗo'imaja imatiyarimajare, supabatirā wapuḗu imabayurāteoka Tuparārika yibojayu. “I'supaka simarāñu”, Moĩsēs imaekakite bojatika upakaja, supabatirā Tuparāro'si bojaĩjirimajare bojatika upakaja i'siakaka mijare yibojayu. ²³ Moĩsēs supabatirā Tuparāro'si bojaĩjirimajaoka ikuḗaka narĩka: “Tuparāte pūatarāñuka ba'iaja jūatirā, reyarũkika. Iki imarāki reyakoḗeripotojo mamarĩji

õñia jaripe'rirāki. Ate õñia jaripe'ritirā Judíotatarā, judíotatamarĩrāteoka kitāārũkia nare kiõrĩrũjerāñu”, āriwa'ri no'oeka. Nabojaeka upakaja simarape,— Pablote nare ārika.

Cristore kiā'mitiripēaokaro'si Agripate jaiējeriyapaekaki Pablo

²⁴ I'supaka “Oka yire imabeyua”, āriwa'ri Pablote jaiyukā'āja jājirokapi Festore jaita'taeka,

—j'wəpuju jaiwejabiyuka mime Pablo! Tērītaka pəpera miwārũeka sima-maka rukubaka miɸupajoayu,— Festore kire ārika.

²⁵ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote yi'rika:

—Jēno'o ñipamaki Festo, wəpuju jaiwejabiribeyuka yi'i. Jia ɸupajoatirā yijaiyu, supabatirā ritaitaka oyiaja sime. ²⁶ Maiɸamaki Agripa, yijaikakaka jia õrĩɸũaiki. Supa imarĩ kĩkirimarĩaja i'siakaka kiwājitāji yijaiyu. Wāārõ'õrāja Jesúre wārõeka, i'supakajaoka ɸo'imajare kijeyobaaeka. Supa imarĩ Jesús majaroka nimaupətiji ɸo'imajare ā'mitiripataika upakaja, ikioka sā'mitiripatarapaki ñarĩɸupajoayu,— Festore kērĩka.

²⁷ —Ñipamaki Agripa, Tuparāro'si bojaĩjirimajare bojaeka zyaje mia'mitiripəayu? “Sā'mitiripəaiki kime”, mireka ñarĩɸupajoayu,— Pablote kire ārika.

²⁸ —j'I'supaka yire mijaikajĩkapi “Jesúre kiā'mitiripēarāñu”, yireka merĩɸupajoayu bai?— Agripate ārika.

²⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote kire ārika:

—Rĩkimaka majaroka yijaiĩka, kũpaijĩ yijaiĩkaoka, miro'si Tuparāte yijēñeyu. Supabatirā õ'õ yijaika ā'mitiyurā ritajaro'si Tuparāte yijēñeyu, Jesúre ña'mitiripēaika upaka mija ā'mitiripēaokaro'si. I'supaka simako'omakaja yupaka ɸerumijiaɸi ɸi'pekarā mija imarika yiyapabeyu,— Pablote nare ārika.

³⁰⁻³¹ I'supaka kērĩka be'erõ'õ Agripa, Festo, Berenice torā nimaeka upətiji aɸerõ'õrā na'rika, ikupaka natiyiaja jaiokaro'si:

—Dakoa oka imabeyua kiro'si. Supa imarĩ “Kireyapərũ”, maki kireka ārĩberijĩki. I'supakajaoka wēkomaka imariwi'iarāoka kimaberijĩñu,— narĩka.

³² Supa imarĩ Agripate ikupaka ārika Festore:

—“Īpi César ɸõ'irā oka jierika yiyapəyu”, kērĩberirikareka, maekaka kire maja'atajĩñu imakopəyu,— kire kērĩka.

27

Romawejearā Pablote napũataeka

¹ Torājĩrā mae, “Pablote, supabatirā kika wēkomaka baariwi'iarā imarāteoka Italiaka'iarā mapũatajĩñu”, ĩparimarāre ārika ɸoto surara ĩpamaki Julio wāmeikite Italiaka'iarā yijare ne'ewa'rirũjerape.* Īpi César surara wāmeitarā ĩpamaki kimarape. ² Supa imarĩ Adramitio wāmeika wejeapi i'taeka wəpururā jāitirā yija a'riũ'murape ate. Asia ka'iareka ima wejea ɸapitaka turitaparĩ a'yua simarape i'sia wəpuru. Īrika Aristarco wāmeikite yijaka a'rape. Macedonia ka'iarā Tesalónica wejeakaki kimarape iki. ³ Cesareapi yija a'rape. Aɸerĩmi Sidónwejearā yija eyarape. Torā eyatirā jia Pablote ĩawārũwa'ri jia Juliore kire baarape. I'sia wejeareka imarā kijeyomarāre Pablote ĩarika yəɸamaka jājibaaberapaki

* 27:1 El uso de “nosotros” (yijare) indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo hasta versículo 28.16.

Julio, “Kire jariwa'yua, ba'irĭjia kire nijirāñu je'e”, āriwa'ri. ⁴ Sidónpi yija o'rapaka poto jājia wĭrōa yijare baerapaka. Wājia a'riwārūberiwa'ri Chĭpre wāmeika jūmurika jājitaka wĭrōa baeberapaka pē'rōtopi yija o'rape. ⁵ Ciliciaka'ia, Panfiliaka'ia, wājitāji yija o'rape. Topi o'ritirā Liciaka'iarā Mira wāmeika wejearā yija eyarape.

⁶ Torā eyatirā surara ĩpamaki Julio Italiaka'iarā a'yua ĩ'rākūmu waḡuru kĭatōporape. Alejandriakaka simarape i'sia waḡuru. Sarā yija jāirape saḡi a'yaokaro'si. ⁷ Jājia wĭrōa baemaka, ĩ'rārĭmimarĭa a'ritirā, ka'wisi be'erō'ō Cnido wāmeika wejea ko'aḡito yija eyarape. Wājitāji sayija o'ritaparape. Yija a'rapaka wājitāji jājia wĭrōa baemaka, wājia yija a'riwārūberape. Wejerĭrĭka pē'rōtorā tēriwa'ritirā Salmona wāmeika wejearā yija o'rape. Supabatirā Creta wāmeika jūmurika, wĭrōa rārĭta'airō'ōpi yija a'ririjarape. ⁸ Topi rākuwa'ritirā, ka'wisi be'erō'ō Lasea wāmeika wejewa'tarā, Buenos Puertos nawāmeyeeirō'ōrā yija eyarape.

⁹ ĩ'rārĭmimarĭa sajaritirape yija a'riūmurapaka be'erō'ō. Pu'ea koyiaja sajarĭwa'rapaka simamaka werika simarape riapakiaka mae. Suḡa imarĭ ĩkuḡaka Pablote nare okajāārape:

¹⁰ —Yijeyomarā yĭḡuḡajoaikareka ō'ōpi mo'yua, werika simarāñu maro'si. Waḡuru ña'mirāka, supabatirā waruakaoka ña'miḡatarāka je'e. Marĭrirāñu je'e aḡeyari,— Pablote nare ārāḡe.

¹¹ I'suḡaka kēriko'omakaja surara ĩpamakire kire ā'mitirĭpēaberape. Waḡuru ĩpamaki, supabatirā waḡuru temarĭkarimajire takaja kiā'mitirĭpēarape. ¹² “Pu'ea simarāka poto marakajepāābesarāñu ō'ōrā”, āriḡuḡajoawa'ri, i'sia paḡitakarā pu'ea nare o'ririka aḡerāte yaḡaberape, yijaka a'raparā. Suḡa imarĭ “Fenicewejarā Cretajūmurikarā ma'riye'e. Torā pu'ea mareka o'rirū”, narāḡe. Ka'arirō'ō pañaka simamaka waḡuru pāārūkirō'ōrā jājia wĭrōa baeberĭjka simarape.

Werika wejea nare baaeka

¹³ Wejerĭrĭkapi jājimarĭa wĭrōa baemaka ĩawa'ri, “Fenicerā maeyarāñu je'e”, narĭḡuḡajoarape. I'suḡaka ḡuḡajoatirā Creta jūmurika rijepē'rōtopi yija rākuūmurape ate. ¹⁴ I'sia be'erō'ō no'ojĭrāmarĭaja jājitaka ma'karoka pē'rōtopi waḡururā wĭrōa eiūmurapaka. Jājia wĭrōa Nordeste wāmeika simarape. ¹⁵ Jājia wĭrōa waḡuru baemaka wājitāji yija a'riwārūberape. Suḡa simamaka wĭrōa e'ewa'rapaka uḡakaja yija a'rape mae. ¹⁶ Kūḡajka jūmurika Cauda wāmeika rārĭta'aipē'rōtopi jājitaka baetiyabeyurō'ō yija o'rape. Suḡa imarĭ ka'wisi be'erō'ō kūmumakarāka naji'abaawa'rapaka ne'erape. Waḡurureka sayiepāātirā sanapĭperape. ¹⁷ Sanamaajāārapaka be'erō'ō pāukārōapĭ waḡuru napĭperape jiyia sañi'aokaro'si, wĭrōa baemaka saña'mia'si āriwa'ri. I'sia be'erō'ō, “Sirte wāmeika pō'sirō'ōrā wĭrōa baepūatarākareka ḡuri sawerĭpañarañu”, āriḡuḡajoawa'ri, wĭrōa sarā eirūkia sayapāia naruerape mae, waḡuru jājia turikoreka. Suḡa imarĭ wĭrōa baepūatarapaka uḡakaja yija a'rape mae. ¹⁸ Suḡa imarĭ aḡerĭmi wĭrōa jājia baetēatamaka, waḡurureka imarapaka waruaka riapakiakarā nabareūmurape wiibaapañaka sajayaokaro'si. ¹⁹ Aḡerĭmi ate waḡurureka imarapaka pāukārōa, sayapāia, waḡuru tuarūkia ba'irĭjia riapakiakarā nabarerape. ²⁰ ĩ'rārĭmimarĭa jimarĭ okoa ũmakaka imamaka, tā'ḡia, aiyaokaoka ōberapaka. Supabatirā yijare jājia wĭrōa eimaka, “Ōñia imaberĭjka maimē”, yija āriḡuḡajoarape.

21 Ī'rārīmimarīa ba'abekaja yija imarape. Supa imarī i'supaka simamaka ĩawa'ri mi'mirīkatirā ikupaka Pablote jairape:

—Creta paṗitakarā yijairapaka mija yi'ririkareka, ikupaka ba'iaja majūaberijārape. Supabatirā waṗuru bitamariberijārapaka, waru-akaoka ririberijārapaka. 22 Maekaka ṗuri mija wayuṗi'ria'si. Ika waṗuru ririko'omakaja, ĩrīkaoka makaki riribesarāñuki. 23 Ikuṗaka sime: Nīṗamaki Tuṗarā, kiyapaika upakaja yiyi'ririjayuka, ñami yiṗō'irā ángelte kiṗūatako'o. 24 Yiṗō'irā eyatirā, ikupaka yire kibojako'o: “Pablo, mikīkia'si. Romawejearā eyatirā ĩṗi César wājītāji, ‘Oka yire imabeyua’, kire merīrāñu. Supabatirā Tuṗarāte mijēñemaka mire kiā'mitirape. Supa imarī mika waṗuruṗi a'yurā nimaupatiji tāriṗatarāñurā”, ángelte yire ārīko'o. 25 Supa imarī okajājia mija imabe yijeyomarā. Tuṗarāte yi'riwa'ri “Ángelte bojaika upakaja simarāñu”, ñarīṗupajoayu. 26 I'supaka simako'omakaja, jūmurikarā waṗuru eirāka ṗoto torā matuirāñu,— Pablote yijare ārāpe.

27 Ī'ṗakuri jērītarika seyawa'rape Adriático wāmeika riṗakiakareka sayapaĩrō'ōrāja wīrōa yijare baepūatarapaka ruṗu. I'siñami ñe'metājirō'ōjīrā, “Ka'iarā maeyaerā baayu”, waṗuru tuarimajare ārāpe. 28 Supabatirā ñutakārōṗi āta kārōbaatirā “¿No'ōjīrā ĩki sime?”, ārīwa'ri najērābaarape. Treinta y seis metros rō'ōjīrā ĩki simarape. Nōapañakarā ate najērābaamaka veintisiete metros rō'ōjīrā ĩki simarape. 29 Ātarā eiwa'ri yija ñamia'si ārīwa'ri, botarakao wakaika ṗota ṗakiaka† ñutakārōa ñoakapi kārōbaatirā waṗuru itopeṗē'rōtopi sanaña'metarape. Waṗuru meñamaka sabaiparū ārīwa'ri i'supaka nabaarape. I'supaka baatirā ñojimarīji sawārīrika yaṗawa'ri Tuṗarāte najēñerape. 30 I'supaka simeje waṗuru tuarimajare ru'ririka ṗupajoarape. Supa imarī waṗuru ṗū'earā, wakaika ṗota ṗakiaka ña'metaerā nabaayu āñu upakaja kūmumakarāka nayieña'tarape. 31 I'supaka nabaamaka ĩawārūwa'ri, surararāka supabatirā nīṗamakireoka ikupaka Pablote bojarape:

—Waṗuru tuarimajare rurirākareka, mija tāriwārūbesarāñu,— surararākare kērīka.

32 I'supaka kēṗakā'ā ā'mitiriwa'ri, kūmumakarāka ṗi'ṗekoṗeka nayi-ita'ruirape, “Sōñu upakaja sameñaparū”, ārīwa'ri.

33 Bikitojo ñamiji neṗupurō'ō ikupaka Pablote yijare ārāpe:

—Mija ba'abe ṗañakama kūṗajī. Ī'ṗakuri jērītarika sajaritiyu, wayuṗi'ṗaraka, ba'abekaja mija ima. 34 Mae mija ba'abe ṗañakama kūṗajī. “Jia rikitubaritirā, mija tāriwārūñu”, ārīwa'ri mijare yiba'arūjeyu. Mija wayuṗi'ria'si. ĩrīkaoka mijakarā reyabesarāñurā,— Pablote yijare ārāpe.

35 Supabatirā ṗan e'etirā, “Jia mibaayu”, Tuṗarāte kērāpe yija ĩarapaka wājītāji. Supabatirā kūṗajī ña'kata'arī e'etirā kiba'arape. 36 I'supaka kibaa-maka ĩawa'ri, okajājia yija jarape. Supa imarī yija imarakamakiji sayija ba'arape. 37 Doscientos setenta y seis rakamaki ṗo'imaja yija imarape i'sia waṗuruṗi a'raparā. 38 Yija ba'ariyaṗaraparō'ōjīrā yija ba'arape. Ba'aweatirā trigo nabarerape, waṗuru wiibaka jayaokaro'si.

Waṗuru ña'mika

39 Sawārāṗaka ṗoto waṗuru tuarimajare jūmurika ĩarikoperipotojo “I'supaka wāmeika sime i'sia jūmurika”, narīwārūberape. I'supaka

simako'omakaja jūmuri ritakarā pō'sia ōimaka ĩatirā, “Torā maṗāāye'e”, narīṗuṗajoarape. ⁴⁰ Suṗa imarī wakaika ṗota ṗakiaka waṗuru űi'aokaro'si mamari naña'metaeka nayiitatarape. Suṗa imarī ĩkirā okowatoṗekarāja satuika. Suṗabatirā waṗuru temarīkarūkia sarī'mekoreka naṗi'ṗekopeka nakuteṗaterape ate sanatemarīkaokaro'si. Suṗabatirā wīrōa eirūkia sayapāia saruṗurō'ōṗi imaekato namiatarape. Suṗa imarī pō'siṗē'rōtorā waṗuru waawa'raṗaka mae. ⁴¹ Torā sawaawa'raṗaka ṗoto koṗakaja waṗuru riarijerā eyaerā baarapaka ṗoto pō'siarā waṗuru eitirape. Suṗa imarī koṗakaja saṗu'erō'ōṗi pō'siarā sayairape. Marākā'ā baatirā mo'riberijika simekā'āja waṗuru i'toṗepē'rōtoṗi jājia saṗa'kumaka sawa'riū'murape.

⁴² I'suṗaka sabaamaka ĩawa'ri, wēkomarāre najāāerā baarape surararāka. “Nare majāāṗajīñu, nabariru'ria'si āriwa'ri”, narību'arape. ⁴³ I'suṗaka narīko'omakaja surara ĩṗamaki ṗuri Ṗablote ōñia imarika yapaṗapaki. Suṗa imarī kisurararākare nare kijāārūjeberape.

—Mija bariwārūirā wārūaja bariwa'ritirā riarijerā mija a'ṗe mae,— kērāṗe waṗurureka imaraparāte mamari.

⁴⁴ Suṗabatirā aṗerā bariwārūibeyurāte,

—Waṗuru ṗāimirākapi mija a'ṗe,— kērāṗe. Suṗa imarī ĩ'rīkaoka ririri-marīaja ka'iarā yija eyaṗatarape.

28

Malta wāmeika jūmurikarā Ṗablote turitapeaka

¹ Riarijerā eyatirā, “Malta wāmeika sime ika jūmurika”, yija āriwārūrape mae. ² I'sia ka'iakarā jia yijare baaraparā. Okoa jarapaka imarī, jijia simamaka ṗeka naṗē'arape. I'suṗaka baatirā, “Mija ṗekajūṗe”, yijare narāṗe. ³ Suṗa imarī ṗeka ṗōṗoa Ṗablote rēarape. I'sia ṗeka kiṣīarapaka ṗoto ṗeka jū'rēika ru'riwa'ri saṗi āñaka ṗorapaka. Kīṗitakarā sakā'rījī'arape. ⁴ Āñaka kire kukumaka ĩatirā, i'sia ka'iareka imaraparā ikuṗaka natiyiaja najaibu'arape:

—Ṗo'imajare jāārimaji kimarijiju ĩī. Suṗa imarī riapakiakarā kiriribepakā'ā jiyiṗuṗaka moñuko* jia ṗuṗajoawa'ri ba'iaja kibaaika wapa kire koriatarūjeyu mae,— narāṗe.

⁵ I'suṗaka narīko'omakaja Ṗablo ṗuri ṗekaō'toarā āñaka teratarapaki. Dakoaoka kire baaberapaka. ⁶ Ritaja torā imaraparā ṗuri “Kire saṗīṗirāñu je'e, suṗabatirā ñojimarīji kīṗuṗaririñā'rīrāñu je'e”, narīkoperape. I'sia be'erō'ō ñoaka ta'akopetirā kijīrībepakā'ā ĩawa'ri, aṗe ṗaka naṗuṗajoarape ate: “Majiyiṗuṗayeerijayuka ṗo'imaja ṗo'iaṗi ñā'rījāitirā ketayu mae”, narāṗe.

⁷ Ṗeka ō'towā'tarā simarape ĩ'rākō'rīmato ka'ia jūmurikarā imarā ĩṗamakirika. Publio wāmeiki kimarape iki. Kiwi'iarā yijare e'etoritirā maekarakarīmi torā yija imarapaka ṗoto jimarī jia yijare kibaarape. ⁸ Torā yija imarapaka ṗoto Publio ṗaki, yoyaka, joṗirika ṗitiyika kijīrībayurape. Kīṗō'irā ĩarī Ṗablote a'rape. Kīṗō'irā eyatirā Tuṗarāte kijēnerape. Suṗabatirā kīṗitaka wāmarīa imarapaki ṗemarā kija'aṗearapaka ṗoto kijājirape. ⁹ I'suṗaka kibaamaka ā'mitiriwa'ri, i'sia jūmurikareka aṗerā wāmarīa imaraparāte kīṗō'irā etarape. Suṗa imarī wāmarīa nima o'raṗaka nareoka. ¹⁰ Yijare ā'mitirīṗēairā imarī, jia yijare

* 28:4 La diosa de justicia

nabaarape. Yija a'rirā baarapaka ruḡu ritaja yija ba'awa'rirūkia yijare nijirape dakoa jariwa'ririmarīaja.

Romawejearā Pablote eyaeka

¹¹ Maekarakamaki aiyaka i'sia jūmurikarā yija imarapaka be'erō'ō a'yaokaro'si waḡururā yija jāirape ate. Pu'ea o'yaokaro'si torā tuika simarape i'sia waḡuru. Alejandría wāmeirō'ōpi i'taeka simarape. Sapū'erō'ōpi, jērāka najiyipupayeeika Cástor, suḡabatirā Pólux ruḡuko'a upaka baaeka simarape. ¹² I'sia waḡurupi a'ritirā Siracusa wāmeika wejea paḡitakarā yija eyarape. Maekarakarīmi torā yija imarape. ¹³ Topi Regiowejearā yija eyarape. Wejerīrikapi wīrōa baerapaka jia yijare jeyobaarapaka. Suḡa imarī aḡerīmiji Pozzuolirā eyatirā torā yija marape. ¹⁴ I'sia wejeareka aḡerā Jesúre yi'yurāte yija ĩatōḡorape. “Yija ḡō'irā ĩrākuri jērītarika mija tuiḡe”, yijare narāpe. I'sia be'erō'ō ma'api yija a'riū'murape Romawejearā. ¹⁵ Romareka Jesúre yi'yurā yija a'rapaka ōrīweitirā nimarape. Yoe naro'si simako'omakaja ma'arā yijare torirī netarape. ĩrārimarā, Foro de Aḡio wāmeika wejearā yijare toraḡarā. Suḡabatirā aḡerā Tres Tabernas wāmeika wejearā yijare toraḡarā. Torā nare ĩatōḡotirā, “Jia mibaayu”, Tuḡarāte kērāpe Pablo. Suḡa imarī jia jīimakapi okajājia kimarape. ¹⁶ Romarā yija eyarapaka be'erō'ō wēkomaka imariwi'iarā Pablote nataberape. Kiyapaika upakaja kiro'siji wi'iarā kire nimarūjerape. Torā ĩrārimī upakaja ĩrīka surara kire tueroyirape.

Romarā Pablote imaeka

¹⁷ Keyaeka be'erō'ō maekarakarīmireka judiōtatarā imatiyarimajare Pablote akarūjeka. Narērīpataeka ḡoto ikupaka nare kibojaeka:

—Yijeyomarā, dikaoka ba'iaja judiōtatarāte baaberapaki yi'i. Mañekiarāte baaroyikakakaoka ba'iaja jaiberapaki yi'i. I'suḡaka yibaaberiko'omakaja matatarā Jerusalénrā yire nañi'arape. I'sia be'erō'ō surara ĩḡamakite Cesarearā yire ḡūatarape, “Oka kire ima, oka kire imabeyua”, āriwa'ri Romakarāre yire jērīaokaro'si. ¹⁸ Yire jērīatirā yire ja'atarika nayapakoperape, “Dika oka mire imabeyua. Suḡa imarī mire jāāriatarika imabeyuaoka”, āriwa'ri. ¹⁹ I'suḡaka simako'omakaja matatarā yire ja'atarika yaḡaberaparā. Suḡa imarī “Nīḡamaki Romakaki, ‘Oka miro'si ima, oka mire imabeyua’, yire kērīka yiyapayu”, ñarāpe. Roma ĩḡamaki wājitāji matatarāte yokabaaokaro'simarā i'suḡaka ñarāpe. ²⁰ Suḡa imarī i'sia mijaka jaiokaro'si, mijare yakarūjēḡūako'o. Judiōtatarāte ta'aroyiki Jesucristo kime. Kire ā'mitirīḡeaike ñimamaka, ḡerumijiaḡi ḡi'ḡekaki ñime,— Pablote ārika.

²¹ I'suḡaka kēḡakā'ā ikupaka kire narīka:

—Oka mire imakaka ḡapera Judeaka'iakarāre ḡūataika e'etoribeyurā yija. Matā'omaja topi i'taraparāoka dakoa mireka ba'iaja jaietaberaparā. ²² “Jiamarā sime ḡo'imajare Jesúre ā'mitirīḡarika”, āririkakaka oyiaja yija ā'mitiyu. Suḡa imarī ika mamaka ḡuḡajoarikakaka, mi'i ḡuri, ḡmarākā'ā samīḡuḡajoayu? I'siakaka yija ā'mitiriyapayu,— kire narīka.

²³ Suḡa imarī “I'sirīmi marērīye'e je'e”, narīka. I'suḡaka āriweatirā naḡibika. Najērāḡāāekarīmi seyaeka ḡoto rīkimarāja ḡo'imajaka jeyoariwa'ritirā neyaeka Pablote imaekarō'ōrā. Narēḡakā'ā ĩatirā, “ĩkupaka Jesúre yi'yurāte jā'mebaraka Tuḡarāte nare imaruḡutarāñu”, āriwa'ri Pablote bojaeka. Bikitojo ñamiji kibojaū'mueka, rā'itakarā kibojatiyika. Moisés imaroyikakite o'oeakakaka suḡabatirā Tuḡarāro'si

bojañjirimajare o'oekekakaoka kibojaeka “Jesúre na'mitiripëarũ”, ãrĩwa'ri.
 24 Ī'rãrimarã Pablote jaika jia ã'mitirikarã. Aþerã þuri sã'mitiripëaberkarã.
 25 Suþa imarĩ ĩ'rĩka upakaja þuþajoaberiwa'ri nokabojiũ'mueka. Naþibirã
 baaeka ruþu “Ī'rãrimarã yire ã'mitiriyapabeyurã”, ãrĩþuþajoawa'ri,
 ikupaka Pablote nare bojaeka:

—Isaiaþi ãrĩwa'ri ikupaka wãjia Espiritu Santore bojaeka mañekiarãte:

26 “Ikupaka judiotatarãte yiro'si mija bojape: Ī'rãkurimarã yibojaika
 ã'mitirikoperipotojo, samija õrĩþũawãrũbesarãñu. Yibaaroyika
 ĩakoperipotojo, “I'suþaka Tuþarãte baayu”, mija ãrĩwãrũbesarãñu.”

27 Ikupakaoka Tuþarãte ãrĩka Isaiaere: “Yirika yi'ririyapabeyurã imarĩ,
 sõrĩþũawãrũbeyurã nime. Suþa imarĩ na'mukoþea natãteyu.
 Suþabatirã naþĩþiyu, dakoa ĩakoreka. Yirika nayi'riyaparikareka,
 nare ñãñua, nare yibojaikaoka norĩþũajããeka. I'suþaka imawa'ri,
 ba'iaja nabaaika naja'atarikareka, nare yitããjããeka”, Tuþarãte
 ãrĩka Isaiaere.

28-29 Maekakaoka mija judiotatarã Tuþarãrika bojariroka
 ã'mitiriyapabeyurã ruþu. Suþa imarĩ Tuþarãte þo'imajare tããrimajaroka,
 judiotatamarĩrã imarãte bojarika simarãñu. Ī'rã þuri sã'mitiritirã jĩjimaka
 sayi'rirãñurã,— Pablote nare ãrĩka.

I'suþaka kēþakã'ã ã'mitiriwa'ri, natiyiaja okatotobaraka judiotatarãte
 a'rika.

30 Īþakuri wejejē'rãka jia Pablote torã imaeka. Wi'iareka kima waþa
 waþañjibaraka kimaeka. Torã kire ĩarĩ etaroyikarã rakamakiteje jia
 ke'etoriroyika. 31 Kĩkirimarãja, “Ikupaka Jesúre yi'yurãte jã'mebaraka
 Tuþarãte nare imaruþutarãñu mae”, ãrĩwa'ri nare kibojaroyika.
 Suþabatirã maipamaki Jesucristorika kiwãrõroyika. I'suþaka bojabaraka
 Pablote imaeka þoto makioka “Jesús majaroka miwãrõa'si”, kire ãrĩberika.
 I'tojirãja sime ruþu.

Primera carta de San Pablo a los Corintios

Pablote papepa pūataeka Corintoreka Jesúre yi'yurā imaekarāro'si

¹ ¿Yaje mija ime Corintokarā? Yi'i Pablo, Sóstenes majeyomakika, “Jia nimarū”, mijare yija ārīpūayu ika papepa. Kiyapaeka upakaja apóstol ñimaokaro'si Tuparāte yire wā'maeka. Supa imarī Jesucristorika bojariroka wārōtapaiki ñime. ² Mija Corintowejekarāoka Tuparāte jiyipupaka õñurā imarī, jia kire baawa'ri mija rērīrijayu. Jesucristorirā mija imamaka Tuparāte mijare wā'maeka kirirā mija imaokaro'si. I'supaka kibaaeka “Ba'iaja baabekaja nimarū”, ārīwa'ri. I'supaka oyiaja sime ritaja wejeareka Jesucristore ā'mitiripēairāro'si. Maiḡamaki kima upakaja ritajaro'sioka ñipamaki kime Jesucristo. ³ Mapaki Tuparā, supabatirā maiḡamaki Jesucristoreoka “Jia nare mija baabe”, āḡaraka mijaro'si nare yija jēñerijayu. I'supakaja yija baayu jījimaka pūpapepataka mijare nimarūjeokaro'si.

⁴⁻⁵ Jesucristorirā mija imamaka jia Tuparāte mijare jeyobaarijayu. I'supaka kibaamaka, “Jia mibaayu Tuparā”, kire ñarīrijayu. Supa imarī kioka jia mija jaiokaro'si, supabatirā kirikakaka jia mija õrīwapu'awārūokaro'si mijare kijeyobaayu. I'supakajaoka ritaja kiyapaika upakaja mija baawārūokaro'si kirika Tuparāte mijare ja'atayu Jesurirā mija imamaka. ⁶ I'supaka mijaro'si kibaaeka simamaka, “Jesucristorika bojariroka yijare nabojaeka rita sime”, mija ārīwārūeka. ⁷ Supa imarī maiḡamaki Jesucristore etarūkirīmi ta'abaraka mija ima poto jia mijare jeyobaarijapepataka Tuparāte ime. I'supaka jia mijare kibaamaka dakoa jariwa'ribeyua mijaro'si, kirika mija ba'irabewārūrijayaokaro'si. ⁸ I'supakajaoka Jesucristore mija ā'mitiripēarija'ata'si ārīwa'ri Tuparāte mijaka imajiparāñu. Supa imarī maiḡamaki Jesucristore pe'rietarāñurīmi “Oka nareka ima”, maki mijareka ārīwārūbesarāki. ⁹ Supa imarī “'Ikupaka yibaarāñu', kērīka upakaja Tuparāte mare baarāñu”, ārīwārūrā mija ime. Supabatirāoka iki Tuparāja imaki Kimaki Jesucristo Maiḡamakika jia jījimaka maimabu'arijarirā mare wā'maekaki.

Corintokarā ĩrīka ta'iarāja pūpajoarimarāja narakakaja napūpajoaeka

¹⁰ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Jesucristore pūataekaki ñima imarī ikupaka mijare ñañu: ĩrīkate pūpajoairokaḡiji mija imabe, rakaka pūpajoabekaja. I'supaka mija baarākareka ĩrīka ta'iarāja mija imarāñu. ¹¹⁻¹² “Rakakaja pūpajoabaraka Corintokarāre ime”, Cloe tā'omajare yire añu. “'Pablote yija ā'mitiripēayu', 'Yija puri Apolore ā'mitiripēairā.' Supabatirā 'Pedrote ā'mitiripēairā yija ime', añurā, aḡerā 'Jesúre yija ā'mitiripēayu', añurā naro'sijiooka imarā”, ārīwa'ri yire nabojayu. ¹³ ¿Dako baaerā i'supaka mija jaibu'ayu je'e? “Cristo ĩrīkaja kime Maiḡamaki”, añurā imariḡotojo “¿Rīkimarāja maiḡarimarāre ime”, añurā upaka mija ime bai je'e? ¿Yi'i bai yapua tetaekarā mijaro'si reyañjekaki? “¿Pablorirā yija imaye'e”, āḡaraka rupuko'a mija jūjerūjeka bai je'e? Jēno'o Jesurirā imawa'ri rupuko'a mija jūjerūjeka. ¹⁴⁻¹⁵ Mija pō'irā imarā, Crispo supabatirā Gayore rupuko'a yijūjerape. Sapī ārīwa'ri “Kīupaka oyiaja pūpajoairā yija imamaka, Pablote yijare rupuko'a jūjeka”, mija āñaokaro'simarā

simarape. Supa imarī ī'parāte takaja ruṣuko'a yijūjeka simamaka, “Jia sime yiro'si”, ñarīṣupajoayu. ¹⁶ (Ā'ā, mae aṣea ñoñu. Estéfanas rīrāre ruṣuko'a yijūjeka. I'supaka baaekaki ñimako'omakaja aṣerā imabeyurā ruṣuko'a yijūjekarā ñoñuareka). ¹⁷ “Ruṣuko'a mijūjetapaape”, āriwa'rimarīa Jesúre yire pūataeka. “Po'imajare tāārimaji kime Cristo”, āparaka “Yirika bojariroka mibojatapaape”, āriwa'ri yire kipūataeka. Jiyurika yoka ā'mitiririjiyuwa'ri po'imajare yire yi'rirū āriwa'rimarīa Jesúrika bojariroka yiwārōyu. Yīṣupaka yire āñu upaka jiyurika na'mitiyuapitakaja nare yiwārōrikareka “Mare tāāwa'ri yaṣua tetaekarā Cristore reyaeka”, āririka ōribeyurā po'imajare imajāēka.

Maro'si Jesucristore reyaekapi, āriwa'ri jia maimarijaya āñua jairō'ō

¹⁸ Supa imarī Jesucristore yaṣua tetaekarā naṣatakīaekakaka majaroka ā'mitirikopetirā, “Waṣuju ōriṣūamarī oka sime”, nañu ba'iaja imarika tiyibeyurō'orā a'rirūkirā. Tuṣarāte yi'riwa'ri kipō'irā a'rirūkirā ṣuri, “Tēriwa'ribaji imaki imarī, ika majarokapi Tuṣarāte mare tāārañu”, āñurā maime. ¹⁹ Mija ĩabe, ikupaka sabojayu mamarīji kiro'si o'orimajire Tuṣarā majaropūñurā o'oeke:

“ Jia ṣupajoarika ōñurā imarī, jītaka sime yija wārōika', nañua dako waṣamarīa ñamajī naro'si sayijarirūjerāñu. Jia naṣupajoakoṣeika ñiarīṣe'yorañu”, Tuṣarāte ārika o'oeke ṣūñurā.

²⁰ Jesúre reyaekapi āriwa'ri bikija sabojatika upakaja sajarika. Supa imarī jia ṣupajoarika ōñurā, noñuapi Tuṣarāte ōriwārūbeyurā. I'supakajaoka Moisés imaroyikakite jā'meka wārōrimaja, ṣapi natāārūkimarīa sime. Supabatirā naṣupaka nare āñu upakaja ṣupajoatirā jia jaiwārūrijayurāoka, ṣapi Tuṣarā ṣō'irā eyawārūbesarāñurā. I'supaka ṣupajoairāre dakoa waṣamarīa naṣupajoaika jarirūjeiki kime Tuṣarā. ²¹ Ritaja jērāko'awārūpataiki imarī, “Naṣupajoaikapi yire ōribesarāñurā po'imaja”, Tuṣarāte ārika. I'supaka simamaka ikupaka simarika kiyapaeka: Kirika bojariroka yi'yurāte ba'iaja jūarūkia imakoṣekareka Tuṣarāte nare tāāeka, “Waṣuju ṣakiriroka sime Jesucristorika bojariroka”, kire ā'mitirīṣebeyurāte āriko'omakaja.

²² “Karemarīa rita ima Ṣablote yijare bojarikareka, maikoribeyua Tuṣarāte jeyobaaikapi yijare kibaabeajāēka”, judiōtatarāte āriṣupajoayu. Judiōrākamarīrā ṣuri, “Yija ōñumijikakamarīa Jesucristorika bojariroka imamaka, sayija yaṣabeyu”, āriṣupajoairā. ²³ Tuṣarāte yi'yurā ṣuri, “Maro'si yaṣua tetaekarā Jesúre reyaeka”, āñua majaroka bojarijayurā maime. Samabojarika ā'mitiriyapaṣabeyurā imarī, judiōtatarāte ṣaṣe'yoyu. Judiōtatamarīrāoka sā'mitiritirā, “Waṣuju ōriṣūamarī oka sime”, nañu naro'si. ²⁴ I'supaka narīko'omakaja ī'rārimaki judiōrāka, ṣupabatirā judiōrākamarīrāoka Tuṣarāte wā'maekarā imarī, Jesúrika bojariroka ā'mitiritirā sayi'yurā maime. Supa imarī “Cristoṣi āriwa'ri mare tāāekaki imarī, ritaja tēriwa'ribaji kime Tuṣarā. Supabatirāoka ritaja ōñuka kime”, marīṣupajoarijayu. ²⁵ Tuṣarā ōriwārūriroka ōriwārūbeyurā imarī, “Kimakire reyaerā Tuṣarāte ṣūatamaka waṣuju ōriṣūabekaja kibaaeka”, nañu kire ā'mitirīṣebeyurā. “Dika jariwa'ririmarīa yija ōñu”, narīkoṣeko'omakaja, norīkoṣeika tēriwa'ribaji sime Tuṣarāte ōñua. I'supakajaoka, “Kimakire reyaerā kipūatamaka tēririmarīka kimaeka”, nañu. I'supaka narīko'omakaja “Tēriribajirā yija ime”, narīkoṣeika i'supakamarīa sime. Kimakire ṣūatawa'ri nare tēriwa'ribaji kimaeka.

²⁶ Mija ā'mitipe yijeyomarā. “Kūpajjikaja ōrīpūairā nime”, pō'imajare mijareka āriko'omakaja Tuṡarāte mijare wā'maeka. Suṡabatirā kūpajjikajaoka mijakarā pō'imajare jā'merimaja imaeka. I'suṡakajaoka nimaeka imatiyarimaja makarā mija watopekarā. ²⁷⁻²⁸ Tuṡarāte mijare wā'maeka “Jia ōrīpūabeyurā nime”, kire ōrībeyurāre mijareka āriko'omakaja. “Jia ōñurā yija ime”, ārikoṡekarāte “Ba'iaja maṡuṡajoayu”, narīwārūrū āriwa'ri, i'suṡaka kibaaeka. Suṡabatirā i'suṡakajaoka baawa'ri “Imatiyabeyurā nime”, narīkarāte Tuṡarāte wā'maeka kirirā nimaokaro'si. I'suṡaka kibaaeka “Tērīrā yija ime”, ārikoṡekarāte wayuṡi'rīrūrū āriwa'ri. Suṡabatirā pō'imajare jiyiṡuṡaka ōrībeyurāte kiwā'maeka, Tuṡarāte yi'ribeyurāte jiyiṡuṡapayeeikakaka “Dako waṡamarīa sime”, pō'imajare āriwārūokaro'si. ²⁹ I'suṡaka baaike Tuṡarāte imamaka, kīaika wājītāji, “Imatiyaiki ñimamaka, yire miwā'maeka”, āriṡuṡajoarika imabeyua. ³⁰ I'suṡaka simamaka Tuṡarāṡi āriwa'ritakaja Jesūre yi'yurā majayu. Kimakiṡi āriwa'ri mare kitāāeka ōñurā imarī, “Ritaja ṡuṡaiki kime”, marīwārūyu. Cristore reyaekaṡi āriwa'ri ba'iaja mabaakoṡeka waṡakoyika simamaka jūrā maime kiñakoareka mae. Suṡa imarī kirirā mare jarirūjekaki imarī, ba'iaja mabaako'omakaja saja'atabaraka jiaṡiji kika imarijyayurā Tuṡarāte mare imarūjeyu. ³¹ I'suṡaka maro'si kibaaeka simamaka, ikuṡaka sabojayu kioka o'oeka ṡūñurā: “Maṡuṡayariji maimakaka jījimaka bojabekaja Tuṡarāte maro'si baarijyauakaka takaja jījimakāṡi mabojarijariye'e”, āriwa'ri sabojayu.

2

“Yaṡua tetaekarā Jesūre reyaeka”, āriwa'ri samajaroka ṡablote bojaeka

¹ Mija ṡō'irā yeyaraṡaka ṡoto Tuṡarārika bojariroka, pō'imajare ā'mitirikoribeyua mijare yiwārōū'muraṡaka jia mija ōṡe yijeyomarā. “Jiitaka ōñuka kime”, yireka narīrūrū”, āriwa'rimarīa mijare sayiwārōraṡe. I'suṡaka jaibekaja, jia mija ōriwaṡu'airokaṡi mijare yiwārōraṡe. ² Mija ṡō'irā ñimarāṡaka ṡoto “Yaṡua tetaekarā Jesūre reyaekakaka takaja nare yibojaye'e”, āriwa'ri mijare yibojarāṡe. ³ Mija ṡō'irā yeyaraṡaka ṡoto “Nare bojawaṡu'atawārūberijiki ñime”, āriwa'ri wājiaja yitararāṡe. ⁴ Cristore reyaekakaka mijare yibojarāṡaka “Jia ōñurā yija ime”, āñurāte jairokaṡimarīa mijare yibojarāṡe. “ṡablote jia bojaika simamaka Cristore yija ā'mitiriṡēayu”, narīrūrū”, āriwa'rimarīa mijare sayibojarāṡe. I'suṡaka imabekaja, Espīritu Santorikaṡi maikoribeyua mijare yibaabearāṡaka ĩawa'ri yibojarāṡaka mija ā'mitiriṡēaraṡe. ⁵ I'suṡaka simamaka jia jērāko'airā uṡaka jiaṡi yijaiiroka mija ā'mitiriṡēarikokaṡi Tuṡarārika ĩatōṡowa'ri Jesucristore mija yi'ririka yiyaraṡe.

Jia Tuṡarāte mare baaeka morīwārūrēā Espīritu Santore mare wārōyu

⁶ Suṡa simako'omakaja jia ṡuṡaka yija wārōyu Jesucristorika jia ōñurāte. Kire ā'mitiriṡēabeyurā ṡuri, suṡabatirā niṡarimarā naro'siji, naṡuṡamiji tīṡikaṡi najaika uṡaka yija wārōbeyu. Niṡarimarāre reyarāñurīmi nakaja saririrāñu norīkoṡeika. ⁷ I'suṡaka simamaka Tuṡarārikaṡi mijare yija wārōyu. Ika wejea kiṡo'ijiaerā baaeka ruṡubajirā, “Ikuṡaka baatirā pō'imajare yitāārāñu, suṡabatirā jiitakaja nare yibaarāñu”, kērītika. Ruṡu i'siroka pō'imajare Tuṡarāte ōrīrūjeberika imakoṡeika nare yija wārōyu. ⁸⁻⁹ Iroka i'sia ni' i'rīkaoka ĩparimarākaki ōriwaṡu'abeyua. Norīwaṡu'arikareka Maṡṡamaki tērīrikaja imatiyaikite

yapua tetaekarā najāāberijāāeka. Iroka norīwapu'aberiko'omakaja, ikupaka kiro'si bojañjirimajite o'oekekaka morīye'e:

“Jñimakapi kire oñurāte jia imarūkia Tuparāte jieweitika po'imajare ĩakoribeyuakaka. Supabatirā apekurioka napupajoabeyua, i'supakajaoka na'mitirikoribeyua”, sabojayu Tuparā majaroka o'oeka pññurā.

¹⁰ I'supaka po'imajare oñberika simako'omakaja, maekaka puri sayija oñu Espiritu Santore yijare sōñrñjemaka. I'supaka Espiritu Santore baayu dakoa jariwa'ririmarīa oñuka imarī. Supa imarī ritaja Tuparāte pupajoaimiji pariji oñpataiki kime.

¹¹ Po'imaja matiyiaja, “Īki i'supaka pupajoaiki mae”, āñpupajoawārñbu'abeyurā maima. I'supaka imarā maimamaka, ĩrñka po'imajire pupajoaika, ĩrñkaja kiōñrñkia sime. I'supakajaoka sime Espiritu Santoro'si ĩrñkaja Tuparāte pupajoaika ritaja kiōñua.

¹² Jesure ā'mitiripēabeyurā naro'siji napupamiji tñpikapi naborakopeika ā'mitiripēabeyurā yija ime. Espiritu Santore wārōika takaja yija ā'mitiripēayu. Jia Tuparāte mare ja'ataekakaka morīwārñerā Espiritu Santore maro'si kiñūataeka. ¹³ I'supaka simamaka Espiritu Santore yijare wārōikapi yija jaiyu. Kire ā'mitiripēairā imarī, yijare kijeyobaaikapi aperi kire ā'mitiripēairāte yija wārōwapu'atayu. Yija pupajoaimiji tñpikapimarīa wārōrimaja yija ime.

¹⁴ Tuparāte nayi'ribepakā ā Espiritu Santore nare ña'rñjāiberikarā puri, kijeyobaaikapi nare yija bojaika ā'mitiriwārñbeyurā. “Wapuju oñpñuberi oka sime”, narñpupajoayu. ¹⁵ Espiritu Santore nare ña'rñjāikarā puri po'imajare imarijayua ĩatirā, “Īkupaka sime jia baarika, ika puri ba'iaja baarika ima”, āñpupajoawārñurā. Jesure yi'ribeyurā puri Espiritu Santore ña'rñjāiberikarā imarī, “I'supaka ba'iaja nabaayu”, ĩrñkaoka āñberijñki yijareka. ¹⁶ I'supaka mijare yo'opñayu ikupaka Tuparā oka pññu o'oekarā sabojaika simamaka: “Maipamaki Tuparāte pupajoaika maki oñbeyuka. I'supakajaoka maki kire wārōberijñki”, āñwa'ri sabojayu Tuparā oka pññu.

I'supaka simako'omakaja Cristore pupajoaimijikakapi mapupajoarijayu Espiritu Santore mare ña'rñjāikarā imarī.

3

Īkupaka nime Tuparārika ba'iraberimaja

¹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mija pō'irā ñimarapaka poto aperiō'okarā Espiritu Santore ña'rñjāitkarāte yiwārōrapaka upakamarīa mijare yiwārōrape. Tuparāte jia yi'riwārñbeyukajirā mija imamaka, mijaro'siji mija pupamiji ba'ia tñpikarā mija imarapaka imarī me'rñka wārōñ'muika upaka Cristorika mijare yiwārōrape. ² I'supaka mija imarapaka simamaka jia Jesucristore yi'yurāte oñuakaka mijare yiwārōberape ruñu. Maekakaoka i'supakaja ka'wisikakaka mijare yiwārōwārñbeyukaji ruñu.

³ I'supaka mijare ñañu Tuparāte oñbeyurāte baaika upakaja baarika yapairā mija ime ruñu āñwa'ri. Ā'mitirikōñi je'e. Mija tiyiaja oakiparaka mija jaiyuyebu'arijayu. I'supaka mija imamaka, ĩatirā, “Espiritu Santore ña'rñjāiberikarā upaka pupajoawa'ri nayapaika upakaja nabaariyapayu”, mijareka ñañu. ⁴ I'supaka imawa'ri, “Pablote ā'mitiripēairā imarā yija puri”, ĩrñrimarāre āpakāā, “Jēno'o, Apolore yi'yurā yija puri”, āparaka mija āñbu'arijayu. I'supaka mija imamaka, Tuparāte yi'ribeyurāte baaika upakaja mija baarijayu ruñu.

⁵ Yi'i Páblo, Apolopitiyika Tuparārika ba'iraberimaja yija ime. I'supaka simamaka, yija wārōrapaka yi'riwa'ri Jesúre mija ā'mitiripēarape. "Ikupaka rakakaja baarimaja mija imarāñu", āriwa'ri Maiḡamakire yijare jā'meka upakaja yija ba'irabeyu. ⁶⁻⁷ Yi'i mijare mamarī wārōū'murapaki. Yibe'erō'ō Apolo i'supakajaoka mijare wārōrijarapaki. I'supaka simako'omakaja Tuparā ĩ'rikaja imatiyaiki imarī, Jesúre yi'yurā mijare jarirūjetirā, saḡi jia kirika mija ō'rimirīkawa'yaokaro'si jia mijare jeyobaarijayuka. I'supaka kimamaka, mamarī kirika bojariroka aḡerāte wārōrimaja, sabe'erō'ōḡi sabojawapu'atarimajaoka imatiyabeyurā imarā.* ⁸ Tuparārika bojariroka mamarī wārōrimaja, sabe'erō'ōḡi bojawapu'atarimajaka ĩ'rātijiji ba'irabeirā nime. Kirika naba'irabekamijikaka kiōñua simamaka sawaḡa jia Tuparāte nare baarāñu. ⁹ Yi'i, Apolopitiyika ĩ'rika upakaja ḡupajoatirā Tuparārika takaja ba'iraberimaja yija ime. Kirirā mija imamaka, mija ḡō'irā Tuparāte yijare ḡūataeka. ¹⁰ Supa imarī jia yire jeyobaatirā, mamarītaka kirika bojariroka mijare yiwārōū'muerā Tuparāte mija ḡō'irā yire ḡūataeka. Sabe'erō'ōḡi aḡerā mijare sawārōrimaja imarā mae. Jia wājia ḡupajoabaraka sanawārōrijarirākareka jia simarāñu.† ¹¹ I'supaka simamaka ikupaka āparaka mamarī mijare yiwārōū'mueka: "Jesucristoḡi Tuparāte mare tāāyu", āparaka mijare yiwārōraḡe. Aḡeupakapī Tuparāte mare tāārūkia maki mijare wārōberijīki. ¹²⁻¹³ I'supaka simako'omakaja ĩ'rārimarā imarā wājimiji Tuparārika bojariroka wārōruputairā. Aḡerā ḡuri kirika wārōrimaja imariḡotojo i'supakamarīa baairā. Cristore wā'marāñurīmi, wāārō'ōrāja "Ika jia ima, ika ḡuri jiamarīa ima mirākiyu", āparaka kirika maba'irabeka mirāka jia ĩatiyarīji sakīarāñu marākā'ā sime āriwa'ri. ĩakōrī je'e. Wejeje'rākaja simaokaro'si jiyiakaka wi'ia mabaajīñu. Jiamarīakaka samabaajīka ḡuri, wejeje'rākaja simaberijīñu. Wāārō'ōrāja "Jiamarīakaka wi'ia nabaarape", ḡo'imajare āri'rāñu.‡ ¹⁴ Jia ḡo'imajare nawārōeka mirāka kīarākareka ḡuri, "Jia sime", kērīrāñu. Supa imarī śatirā jia sawaḡa Cristore nare baarāñu. ¹⁵ Po'imajare jia wārōberikarāte ba'irabekoḡeka ĩatirā ḡuri "Jiamarīa sime", kērīrāñu. Supa imarī naba'iraberiwapa tōḡoberiripotojo, Cristoka imarūkīrā nimarāñu imarika. Ā'mitirikōrī je'e: ikupaka sime: Wi'iba'ipī kiwi'ia oomaka, kiru'yu upaka imarā nimarāñu. Ritaja kiwi'iareka ima oḡpatariḡotojo saba'ipī ḡuri ru'riḡorikaki imarī, tāñuka. I'supaka simarāñu wājimijipī wārōberikarāro'si.

¹⁶ Espiritu Santore ña'rījāikarā imarī, mija watoḡekarā Tuparāte imamaka, jiyiḡupaka kire ōri'riwi'i upaka torā mija ime. ¿I'siakaka ōribeyurā mija ime bai je'e? ¹⁷ Tuparāka imarā maimamaka, ba'iaja baabekaja maimarika kiyapayu. Supa imarī ĩ'rārimarāre rukubaka wārōikapī jiamarīa Jesúre yi'yurāre nimabu'arūjeika ḡareaja ba'iaja Tuparāte nare jūarūjerāñu.

¹⁸ Mija ḡupakarāja ḡakirimaja mija jaria'si. Tuparāte yi'riḡe'yobaraka

* **3:6-7** La figura dice que Pablo era como sembrador de semillas y Apolo el que regaba agua al sembrado después. Pero Dios es el que hizo crecer lo sembrado y los creyentes son como su chagra. † **3:10** La figura dice que los creyentes eran como la casa de Dios. Pablo y otros maestros ayudaron construir esa casa por medio de enseñar bien a los creyentes para que sean fuertes en fé. ‡ **3:12-13** La figura dice que las personas que enseñan correctamente son como los que construyen un edificio con materias buenas (oro, plata y piedras preciosas). Los que no enseñan enfocado en lo que hizo Jesucristo, son como los que construyen con materias que no dura (madera, paja y cañas).

naro'siji naꝑuꝑamiji t̃p̃ikapi imarāte õñua ā'mitirip̃ēatirā “Jia õñurā yija ime”, mija ārīa'si. I'supaka ꝑuꝑakirāre bojaika yi'ribekaja Tuꝑarāte õñutakaja mija ā'mitirip̃ēaj̃ika jia sime. I'supaka mija baamaka ĩatirā “Õribeyurā nime”, mijareka narīko'omakaja, Tuꝑarāte ĩaika simamaka kire yi'ribeyurāte “Jia õñurā yija ime”, ārīkoꝑeika dakowaꝑamarīa sime Tuꝑarāro'si. Ā'mitirikōrī je'e. Ikuꝑaka sabojayu kimajarop̃ũñurā: “Tērīrika õñurā imarī, aꝑerāte bo'ibajirā yija ime”, narīꝑuꝑajoakoꝑeikaꝑiji jiamarīa Tuꝑarāte naro'si sabaarāñu”, ārīwa'ri sabojayu. ²⁰ Topi aꝑea ikuꝑaka sabojayu: “Yire yi'ririꝑe'voirāte ꝑuꝑajoaika ñorīꝑatayu. “Ritaja õrīꝑatairā yija ime”, narīko'omakaja, norīkoꝑeika dakoa waꝑamarīa sime’, Tuꝑarāte āñu”, ārīwa'ri sabojayu. ²¹⁻²² Supa imarī mijare wārōrimajare ĩatirā “Īire yija ā'mitirip̃ēayu, aꝑerā wārōrimajare tērīwa'ribaji õñuka kimamaka”, āꝑaraka j̃jimaka mija ꝑuꝑaria'si. Jia j̃jimaka mija imaokaro'si ritaja Tuꝑarāte mijare ja'atayu. Yi' Pablo, Aꝑolo, ꝑedroꝑitiyika kirika bojariroka mijare yija wārōerā mija ꝑō'irā yijare kiꝑũataeka. Jia mija imarūkia mijaro'si kibaatika simamaka õñia mija imatiyikuri, reyaekarā mija imarāka ꝑotooka jia Tuꝑarāka mija imarāñu. Supabatirāoka maekaka, ñamajī mija imarijarirūkia jia mijaro'si simarijarirāñu. Ā'mitirikōrī je'e, ritaja õ'õrā imakaka, jia oyiaja mijaro'si sime. ²³ I'supaka mijaro'si simarijayu Cristore yi'yurā mija ima simamaka. Supa imarī ꝑemawa'ribaji mija wārōrimaja ꝑuꝑajoabekaja ikuꝑaka sime: Mija ruꝑuko'amaki kime Cristo. I'supakajaoka Cristo ruꝑuko'amaki kime Tuꝑarā.

4

Aꝑóstolrāka ba'iraberika

¹ “Jesúrikaitakaja ba'iraberimaja nime”, yijareka mija ārīꝑuꝑajoabe. I'supaka simamaka yijare kiꝑũataeka Tuꝑarārika bojariroka ꝑo'imajare ā'mitirikoribeyumiji imakoꝑekakaka yija wārōerā. ² Ikuꝑaka sime ba'irabej̃irimaja imarikakaka: Ba'iraberika nare naja'ataekareka jia naba'iraberika ime j̃jimaka ĩꝑarimarāre naka imaokaro'si. ³ Mija ĩabe, ikuꝑaka sime kirika yiba'iraberikakaka. “Jesúre yapaika upakaja jia Pablote ba'irabeyu”, mija ārīj̃ika, mija ārīberij̃ikaoka marākā'ā imabeyua yiro'si. Supabatirāoka ritaja aꝑerāte i'supaka yire ārīberikoꝑej̃ika marākā'ā imabeyua. “¿Yaje ritaitaka jia Jesúrika yiba'irabeyu jee? Jiamarīa yiba'irabeyu je'e aꝑeyari”, ārīwārūbeyuka ñime ñoñu upakaja ꝑuri. ⁴ Yiꝑuꝑajoaikareka jia Jesúrika yiba'irabeyu. I'supaka simako'omakaja, “Oka imabeyua yire”, ārīrūkimarīa sime. Maĩꝑamaki Jesús ĩ'rīkaja õñuka, “Jia Pablote yirika ba'irabeyu”, ārīrika. ⁵ Supa imarī kiꝑe'rietarāñurīmi mabaakoꝑeka ꝑo'imajare õrībeyua wārō'õrāja sakibojarāñu. I'supakajaoka kibaarāñu maꝑuꝑajoaeka mirākakaka. I'sia ꝑoto ĩ'rīka upakaja kirika maba'irabeka mirāka simamaka ĩatirā mabaaeke upakaja sawaꝑa mare kibaarāñu. Supa simamaka ketarūki ruꝑubajirā, aꝑerāte baaike ĩatirā “Ba'iaja baairā mija ime”, āꝑekaja maimaye'e.

⁶ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Īrīka ta'iarāja mija imaokaro'si yirikakaka supabatirā Aꝑolorika kakaoka mijare yibojayu. Supa imarī simara'aeka upakaja mija ꝑuꝑajoaerā ikuꝑaka sabojayu: “Po'imajareka mija jairā ꝑoto

Tuṕarā majaroṕũñu añu ṕemawa'ribajirā mija baa'si", āriwa'ri sāñu. Suṕa imarī “Yijare wārōrimaji ṕuri mijariki wārōrimajire tērīwa'ribaji jia ḡñuka kime”, mija āriḡbu'a'si. ⁷ Dakoa aṕea aṕikate tērīwa'ribaji mijare imarūjeika imabeyua. Ritaja mija baawārūika Tuṕarāte mijare ja'ataeka sime. I'suṕaka mijare kija'ataeka simamaka “Yija ḡñu uṕakaja jia kirika yija ba'irabewārūyu”, mija āri'a'si.

⁸ Suṕabatirā “Maekaka ṕuri ritaja Tuṕarārikakaka ḡñurā yija ime”, mija ārikoṕeyu. I'suṕakajaoka “Kirika yija ba'irabewārūerā ritaja Espiritu Santore yijare ja'atapataeka”, mija āriṕuṕajoakoṕeyu, yiṕuṕajoaikareka. Cristoka jā'mebeyukajirā yija imako'omakaja ḡmija ṕuri kika jā'merimaja jaritirā bai je'e? Karemaritaka mija ṕuṕajoaika uṕaka simarikareka, yijaro'sioka jia simajāāeka mija uṕaka kika jā'merimaja yija imaokaro'si. ⁹ Aṕe uṕaka sime yiṕuṕakareka yi'ro'si ṕuri. “Aṕōstolrāka yija imako'omakaja jiyiṕuṕaka ṕo'imajare ḡribeyurā uṕaka Tuṕarāte yijare ṕūataeka”, yija āriwārūyu. Īakōrī je'e: Surararākare ñi'aekarā uṕaka imawa'ri, niṕamakite jā'meika ṕoto, ṕo'imajare ĩaika wājītāji reyarūkirā uṕaka yija ime. I'suṕaka simamaka nimaṕatiji ṕo'imaja, suṕabatirā āngelrākaoka yijaro'si simarāka uṕakaja ĩabaraka imarā. ¹⁰ Jesucristore yapaika uṕakaja yija baamaka “Dako ḡribeyuratarā nime”, ṕo'imajare yijareka āriṕuṕajoayu. “Yija ṕuri, Cristorirā yija imamaka, dika jariwa'ririmarīa yijare kiōrīrūjeyu”, mija āriṕuṕajoakoṕeyu. “Tuṕarāro'si jia baakoṕeirā nime”, ĩrārimarāre yijareka añu. Mija ṕuri “Tērīwa'ribaji kiro'si baairā Tuṕarāte yijare imarūjeyu”, mija āriṕuṕajoakoṕeyu. Suṕabatirā jījimaka ṕo'imajare mijaka imako'omakaja yijare jiyiṕuṕaka norībeyu. ¹¹⁻¹² Bikija ba'iaja yija jūara'aeka uṕakaja maekakaoka yija jūarijayu ruṕu. ĩrākurimarīa yija kēsirabarijayu, okoa ukurijitokoṕeko'omakaja okoa yijaro'si jia yija tōṕowārūbeyu. I'suṕakajaoka jarirorō, yija o'ajāārūkia imaberirijayua yijaro'si. Ba'iuṕaka yijare baawā'imaparaka ṕo'imajare yijare ṕajewā'imarīrijayu. Suṕabatirā wi'imarīrā yija ime. Tuṕarārika bojariroka yija wārōika simako'omakaja yija imarūkiwapa, yija ba'arūkiwapaoka tōṕoerā jimarīa ba'irabejīaparirijayurā. Ba'iaja ṕo'imajare yijare jaiwā'imarīko'omakaja, ba'irokaṕi nare yija okae'ebeyu. I'suṕaka baabekaja “Jia nare nijeyobaabe, Tuṕarā”, āṕaraka naro'si kire yija jēñerijayu. Ba'iaja yijare nabaata'ako'omakaja nare yija ruṕuwapa'e'ebeyu. ¹³ Ba'iaja yijareka najaiyuyeko'omakaja jiaṕiji naka yija imarijayu. Burua uṕaka yijare norīrijayu. Bikija niṕe'yora'aeka uṕakaja maekakaoka i'suṕakaja niṕe'yoirā yija imarijayu ruṕu.

¹⁴ Mijare wapewa'rimarīa ikuṕaka mijaro'si yo'oyu. Mamakarāka mawātaika uṕaka mijare yiwātayu. Suṕa imarī mijare okajāāwa'ri ikuṕaka mijaro'si yo'oyu. ¹⁵ Diez mil rakamarā Jesurika bojariroka mijare wārōrimajare imakoṕeko'omakaja yi' ĩrīkaja ṕuri kirika mijare wārōū'murapaki. Mijare yibojamaka ā'mitiritirā Jesurirā mija jarika. I'suṕaka mijare wārōū'murapaki imarī, mijapaki uṕakaja ñime. ¹⁶ Mijapaki uṕakaja imaki ñimamaka yibaarapaka uṕakaja mija baarika yiyapayu.

¹⁷ I'suṕaka mija imarika yapa'ari Timoteore jībaji mijare wārōerā torā kire yiṕūatayu. Yimaki uṕakaja wātaka ñoñuki imarī, Maiṕamakire yapaika uṕakaja baaiiki kime Timoteo. Suṕa imarī mijare yiwārōtirapaka mirākaja mijare kiwārōrāñu je'e ate. Suṕabatirā “Jesúre yi'yuka imarī,

ikupaka Pablote imarijayu”, āriwa’ri mijare kibojarāñu. I’sirokajaoka aperi Jesure yi’yurāte yiwārōtapanijayu. ¹⁸ “Mapō’irā puri Pablote etabesarāñu je’e mare kūkiwa’ri”, āriwa’ri Īrārimarā mija pō’ikarāre jii-wariarikopeyu. ¹⁹ “Tuparāte yire pūatarārīmi, mijare ĩarī ya’rirāñu”, ĩarīpupajoayu. Mija pō’irā yeyarāñurīmi, marākā’ā imawa’ri i’supaka najaiyu āriwa’ri naka sayikorirāñu. “Wapuju jairimirātakaja sanajaiyu je’e apeyari”, āriwa’ri nare ĩiaeyarāñu. I’supakajaoka karemarītaka Espiritu Santore nare jeyobaaikapī najaika upakaja kika naba’iraberika jia naro’si simamaka ĩiaeyarāñu. ²⁰ Napupajoaika upakaja najairijayuapi takaja Tuparārika naba’iraberijarirākareka dako wapamarīa simarāñu. Tuparāte jā’mekarā puri kijeyobaaikapī āriwa’ri kirika ba’iraberijayurā. ²¹ I’supaka simamaka, ikupaka mijare yijērīayu mae: ĶMarākā’ā mija yapayu? “ĶDako baaerā ba’iaja mija baabu’akū’ñu?”, āriwa’ri Ķmijare yiwapeeyarika mija yapayu bai? Ba’iaja baarika ja’ataekarā mija imamaka, Ķĳimapakāpi mija pō’irā yeyarika mija yapayukā’ā?

5

Wapuju rōmitika wā’imarīrika imabeyua

¹ Apea ikupaka ima. Mijakaki majaroka ikupaka ĩa’mitiyu. “Kipaki rūmuka ba’iaja kiwā’imarīrijayu”, āriwa’ri sime kimajaroka. I’sia ima ba’itakaja kibaaika. Aperi puri Tuparāte yi’ribeyurā imariṗotojo i’supakaitaka baabeyurā. ² I’supaka mija watopekareka ba’iaja baabaraka imakite imako’omakaja “Aperi tērīwa’ribaji jia Jesure yi’yurā yija ime”, āparaka Ķĳimaka mija imarijayu bai je’e? I’supaka imabekaja ba’iaja kibaamaka i’yopī’riwa’ri mijaka kire mija imarūjea’si. ³ Wāārō’ōrā mijaka imaberiripotojo yipupakāpi puri mija pō’irā ĩimarijayu. Mijaka imaberiripotojo, “Ikupaka ba’iaja kibaaika wapa kiwapakoyirū”, āriṗupajoaweitikakiji ĩime. ⁴ “Ba’iaja baaiki kimamaka ikupaka sawapa kijūarāñu”, āñaokaro’si mija rērīrika yiyapayu. I’supaka mija baarāka poto yipupakāpi puri mija pō’irā imaki upakaja ĩimarāñu. Supabatirā i’supakajaoka maipamaki Jesucristore mijare jeyobaarāñu. ⁵ I’supaka simamaka rērītirā mija jairāka be’erō’ō kire mija ĩapēa’si, kiyapaika upakaja Satanāre kire baaokaro’si. I’supaka ba’iaja kijūarāñu kipupape’yaokaro’si. Supa imarī maipamaki Jesucristore pe’rietarārīmi kire kitāārāñu.

⁶ I’supaka ba’iaja baaikite mija watopekarā imakoṗeko’omakaja, “Aperi tērīwa’ribaji jia Jesure yi’yurā yija ime”, āpekaja mija imabe. Mija ĩabe. Pan baaokaro’si kūpājji lewadura marukekoṗeko’omakaja, jia koyirika sarukuka upaka sime ba’iaja baarikakaka. Ba’iaja baaikite mija watopekarā imajika ba’iaja baairā upaka oyiaja mija jariṗatajīñu. ĶI’supaka simakaka ōribeyurā bai je’e mija? ⁷ I’supaka mijaro’si simakoreka mija watopekarā kire mija imarūjea’si, Tuparāte yapaika upaka oyiaja baairā mija imaokaro’si. Mija ĩabe, Pascua baya naro’si jē’rāta’yu poto simaupatiji lewadura nawi’iarā ima judiorākare taarijayu. Lewadura bikijaka nawi’iarā ima upaka naro’si sime ba’iaja baarika napupajoamaka. Supa imarī “Apekurioka ba’iaja baarūkimarīrā maimaye’e”, āriwa’ri lewadura nawi’iarā ima nataarijayu. I’supakajaoka Pascua baya poto oveja weiwa’yua najāārījuyu upaka ba’iaja Jesure maro’si jūaeka. Ba’iaja mabaaiika maro’si wapaĳiwa’ri kireyaeka ōñurā imarī, ba’iaja baarika maja’ataye’e. ⁸ Supabatirā “Ķimarīa ba’iaja Jesucristore jūaeka mare

tããokaro'si", ãrĩwa'ri ritaja ba'iaja mabaarijayua ja'ataturã jĩimakaþi, wãjimiji takaja þuþajoabaraka maimarijariye'e, þakirimariãja.

⁹ Bikija mamarĩ þapera mijare yiþũataũ'murapakapi ikupaka mijare yibojarape: "Rõmijã ãmirĩjaka baariwã'imarĩrijayurã, i'supakajaoka ãmirĩja rõmijãka baariwã'imarĩrijayurãka mija jeyoaria'si", ãþaraka o'oeþape mijare yibojarapeþape bikija. ¹⁰ I'supaka mijare ñarãþe, "Jesũre yi'ribeyurãte mija wapata'ritapabe", ãrĩwa'rimariã. Ikuþaka nime Jesũre yi'ribeyurã: Rõmijã ãmirĩja aþerãka wã'imarĩrijayurã upaka nime, rĩkimakaja niñerũ rikariþotojo rĩkimabaji yaþarijayurã. I'supakajaoka karee'erimaja, supabatirã wapuju imaja jẽrãka jiyiþuþayeerijayurã nime Jesũre yi'ribeyurã. I'supaka baarimaja rĩkimarãja nima simamaka, naka imarika yaþaberiwa'ri þo'imajamatorã mija a'rĩjĩũ. I'supaka simako'omakaja maki i'supakaitaka baaberijiki. ¹¹ "Ikuþaka mija baabe", ãrĩwa'ri i'supaka mijaro'si yo'oþũaeka. "Jesucristore yi'yurã yija ime", ãrĩriþotojo rõmijã ãmirĩja aþerãka wã'imarĩrijayurãka mija jeyoaria'si. Supabatirãoka rĩkimakaja niñerũ rikariþotojo rĩkimabaji yaþarijayurã, i'supakajaoka wapuju imaja jẽrãka jiyiþuþayeerijayurã, aþerãte jaiyuyeirã, wejabiliaþaka ukutirã wejibirijayurã, supabatirã wapuju þakitirã karee'erimajakaoka mija jeyoaria'si. Supabatirãoka naka mija ba'arijaria'si. ¹²⁻¹³ Jesũre yi'ribeyurãte ba'iaja baamaka "Ikuþaka nare mabaaye'e", ãñaokaro'simarã maima. Tuþarã i'riþakaja imaki ba'iaja nabaakapi ãrĩwa'ri sareka jiamariã nare baarũkika. I'supaka simako'omakaja muþaka Jesucristore yi'yurã imariþotojo ba'iaja nabaaka ja'atarika yaþabeyurãka jeyoaribekaja maimaye'e. ã'mitirikõrĩ je'e, ikupaka sabojayu Tuþarãrika bojariroka o'oeþa þũñurã: "Mija þõ'irã ba'iaja baabaraka imarijayukaka mija jeyoaria'si", ãrĩwa'ri sabojayu.

6

Jesucristore yi'ribeyurã þõ'irã okajierĩ a'þekaja, mija tiyiaja oka mija jieþe

¹ Aþea mijare ñañu mae. Mija bojajããbu'arãka be'erõ'õ, Jesũre yi'yurã þõ'irã i'rãtiji sajierĩ a'þekaja, Jesũre yi'ribeyurã iþarimarã* þõ'irã sajierĩ mija a'yu. ¿I'supaka napõ'irã mija baaika i'yopi'ribeyurã bai je'e mija? ² Jesũre yi'yurã imarĩ, ñamajĩ õ'õrã ate kipe'rietarãñurĩmi ritaja þo'imajare baaeka mirãka ãabaraka "Ika jiamariã ima, ika þuri jia ima", ãrĩrũkirã maima. ¿Yaje sõrĩwãrũirã mija ime je'e? Ika ka'iareka imarãte wã'marũkirã imariþotojo ¿maekaka dakomarĩjikaja oka dajaka imakoþeika mija jiewãrũbeyu bai je'e? ³ Ångelrãkare baaeka mirãka þariji wã'marũkirã imarĩ, õ'õrã dakomarĩjikaja oka mijare imakaka jia ãwãrũrimaja mija ime. ⁴ I'supaka imarũkirã imariþotojo ¿dako baaerã oka mijareka ima mija tiyiaja sajieþekaja Cristore yi'ribeyurã þõ'irã sajierĩ mija a'rĩrijayu je'e? ⁵ Mija i'yopi'yaokaro'si i'supaka mijare yibojayu. ¿Ni'i i'rĩkaoka mija watoþekakaki jiiþañaka õrĩþũatirã okajiewãrũiki imaberitiyaikiji bai je'e? Imakoþeiki je'e aþeyari yiþuþajoaikareka. ⁶ Supã simako'omakaja i'rãrimarã mijaka imarã okajierikoþakaja, nokatotorijayu. Jã'rĩbaji sime iþarimaki Jesũre yi'ribeyurã þõ'irã a'ritirã, nawãjitãji nabojajããbu'aika.

* 6:1 Jueces que no eran creyentes

7 I'supaka mija tiyiaja mija bojajããbu'arijayua, Jesúre yi'yurã baarũkimarã sime. I'supaka baarikopakaja ĩ'rãrimarãre ba'iaja mijare baakoẽpeika samija rakajepããbe. "Yire jaita'apakitirã me'maeka i'supaka simaparũ", ãparaka mija imabu'abe. 8 I'supaka baarikopakaja ĩ'rãrimarã mija pũ'irã pũ'imajare jaita'apakitirã karee'erimaja imarijayurã. Najeyomarã Jesúre yi'yurã imariopototo i'supaka nare ba'iaja nabaarijayu.

9-10 "Ba'iaja yija baarijayua marã imabeyua Tuparãro'si", ãparaka pupajoabekaja mija imabe. "Ba'iaja baarimaja imarĩ, Tuparãte jã'meirũ'õrã eyarũkirãmarĩrã nimarãñũ", ãñua ¿mija õribeyu bai? Mija ã'mitipe, ikupaka nabaayu ba'iaja baairã: Rõmijã ĩmirĩjaka wã'imarĩrijayurã upaka nime, supabatirã wapuju imaja jãrãka jiyipupayeerijayurã. I'supakajaoka ĩmirĩja rõmikirã, rõmijã tĩmiakirãoka jeyoika jaritakarã imariopototo aperedã yapabu'arijayurã, supabatirã ĩmirĩja natiyiaja yapabu'arijayurã. Supabatirã karee'erimaja, supabatirã rĩkimakaja niñerũ rikairã imariopototo rĩkimabaji niñerũ yaparijayurãoka imarã. Aperedã imarã wejabiaikaka ukutirã wejabiririjayurã, aperedã jaiyuyeirã. Supabatirã aperedã imarã aperedã rikaika jaiapakitirã nare ĩ'marijayurã. I'supaka baarimaja Tuparã pũ'irã eyabesarãñurã. Supa imarĩ nupaka ba'iaja baariopototo "Tuparã pũ'irã eyarũkirã maimẽ", mija ãrĩpupajoarijaria'si. 11 Bikija puri nimaupaka baabaraka ĩ'rãrimaki mija imaeka ruðu. Maekaka puri i'supaka baabeyurã mija imaokaro'si Espĩritu Santore mijare jeyobaayu Jesucristore mijaro'si reyaeka simamaka. Ba'iaja mija baaekareka Tuparãte mijare tããeka, supabatirã kirirã mijare kimarũjeka mae. I'supakajaoka "Ba'iaja nabaaka wapa yire wapariabeyurã nime", Tuparãte mijareka ãñurã mija ime mae.

12 Ikupaka ĩ'rãrimarã mija watopẽkareka imarãre ãñũ: "Maekaka Jesúre yi'yurã imarĩ, ritaja yija yapaika upakaja baajĩrã yija ime", narĩkõpeyu. I'supaka simako'omakaja "Ritaja mabaariyaparijayuareka ĩ'rãriba'ikaka jiamarã imarijayua sime maro'si. Supabatirã ĩ'rãriba'i mabaarijayua, marãkã'ã baatirã maja'atawãrũberĩjĩka sime maro'si. Supa imarĩ i'supaka mabaaberjĩñũ", ñañũ. 13 ĩ'rãrimarã ikupaka ãñurã: "Ba'arika maba'aika ña'rĩjãirũkiaro'si sime ñe'mea. I'supakaja mamarĩrãja Tuparãte pũ'ijiatikarã maimẽ. I'supaka imarã imarĩ, imajiparũkimarã sime mañe'mea, ba'arikaoka", narĩkõpeyu.† Kẽsia mare baamaka, ba'arijayurã maimako'omakaja rõmitika ĩmirĩjaka ba'iaja wã'imañua baarika mare jitoika naka baarimajamarĩrã maimẽ. Cristore yapaika upakaja baairã maimaokaro'si Tuparãte mare pũ'ijiaeka. Kirirã imarĩ, mapo'iaepi i'supaka baarũkirã maimẽ. 14 Tuparãte kirikapĩ maipamaki Jesucristore õñia kijaripe'rirũjeka upakajaoka mare kibaarãñũ.

15 I'supaka imarã imarĩ, Jesũpo'iakakaja sime mapo'ia Tuparãte ñamaka. I'supaka ima õñurã mija ime. ¿I'supaka imariopototo rõmitika ĩmirĩjaka wã'imañua niñerũpi wapaĩjitirã, mija yapaika upaka koka mija baaika jia sime bai? 16 Ikupaka mijare ãrĩrika ñarĩko'o, ĩ'rĩka upakaja imarã nime Tuparãte ñamaka. Ika ñañua õrĩwãrũekaja mija imabe. Tuparã majaropũñurã o'oeka ikupaka bojaika: "Rõmiki kirũmupitiyika ĩ'rĩka upakaja imarã", ãrĩwa'ri sabojayu. 17 Rõmika imarikakaka sabojaika upakaja,

† 6:13 Había una creencia o pensamiento que a Dios no le importa lo que uno hace con el cuerpo. Por pensar así, tener relaciones sexuales con cualquiera cuando uno tenía el deseo es lo mismo que comer cuando uno tiene hambre.

Cristorirā maima simamaka kika ĩ'rīka upakaja pupairā maime Tuparāte ĩamaka.

¹⁸ I'supaka mare kīaika simamaka, ba'iaja baabekaja maimaye'e. I'supaka baairā puri, aƀerāka ba'iaja wā'imarīwa'ri ĩ'rīka ƀo'i upakaja naka imarā. Supa imarī naƀo'ia nabitatayu. Aƀea ba'iaja baarika upakamarīa sime rōmitika ĩmirījaka ba'iaja wā'imañuaka baarika. ¹⁹ Espīritu Santore mare ña'ajāāiki kime Tuparā. I'supaka mare kiña'rījāika ƀoto maƀo'iaja kiwi'iuƀaka ima kiro'si. ¿Samija ōrīkoƀeyu bai je'e? I'supaka simamaka Tuparārika sime maƀo'ia, maro'sitakajamarīa. ²⁰ Mija ĩabe. Kirirā maimaerā Jesúre reyañjiekapi ārīwa'ri kirirā Tuparāte mare imarūjeka. I'supaka simamaka, maimarijajuareka kiyapaika upaka oyiaja baabaraka jiyiƀupaka kire mija ōƀe.

7

Rōmie'erika

¹ Ōrīrika yapaƀa'ri ƀaƀerapi yire mija jaiƀūāika mijare yibojaerā baayu mae. “Tuparāte yapaika upakaja imawa'ri kirūmuka baabekaja kimajīka ¿yaje jia simajīñu ruku?”, āƀaraka yire mija jērīaƀūaika. ² Supa imarī ikupaka mijare yibojaerā baayu mae: Torā rīkimarāja ba'iaja baabaraka mija ima simamaka, rōmie'ekaki imaki puri dakoa okamirāmarīaja kirūmuka imarimaji kime. I'supakajaoka sime rōmoro'si. ³ Rōmika imakiro'si koyapaika upakaja kiyi'ririjarirākareka jia simarāñu. I'supakajaoka koimarāñu kirūmu koro'si. ⁴ I'supaka simamaka “Yiƀupajoaika upakaja yibaaye'e”, kotīmite kōrīberijīñu. I'supakajaoka sime ĩmirījiro'si. ⁵ Supa imarī tīmiaiko tīmite baarika yapaƀama “Jēno'o, baabekaja imarimajaja maimaye'e”, mija ārīrijayua mija ja'atabe. I'supakajaoka sime ĩmirīji rōmika imakiro'si. “Tuparāka jaiokaro'sitakaja mako'aƀiribu'arijajua maja'ataerā ruƀu”, ārīwa'ri ĩƀarā wā'tarāja sanayi'ribu'ajīkareka jia sime. Sabe'erō'ōƀi puri nima upakaja nimarijarijīñu, Satanāre yapaika upaka ba'iaja aƀerāka mija baawā'imarību'aa'si ārīwa'ri.

⁶ Mija ko'aƀiribu'arijajua ja'atarūkimarīa mijaro'si simako'omakaja, Tuparāka jairā baeeka kūƀaji ja'atātirā i'supaka mija imatarijarijīñu mija yapaƀīkareka. “I'supaka oyiaja mija baarijape”, ārīwa'ri mijare jā'merimajimarīka ñime. ⁷ Rōmimarīkaja ñimako'omakaja jo'ribekaja ñima upaka oyiaja ritaja ƀo'imajare imarikareka jia simajāāeka yireka puri. I'supaka simakoƀeko'omakaja ĩ'rīka ta'iarāja imabeyurā maime. I'supaka maima simamaka marakakaja maimarūkia Tuparāte mare ja'ataeka. Supabatirā rōmikirāja, rōmimarīkajaoka jia maimaokaro'si mare kijey-obaayu.

Rōmijā natīmirāre reyataƀaekamarā, ĩmirīja narōmia reyataƀaekarāka Pablote jaika

⁸ Mae rōmijā natīmirāre reyataƀaekamarā, ĩmirīja narōmia reyataƀaekarāre ikupaka ñañu: “Rōmimarīa maekaka ñima upaka, ĩmirīja rōmimarīa imarā, i'supakajaoka rōmijā tīmiamarīa imarā mija imarijarijīka jia sime. ⁹ I'supaka simako'omakaja rakajepāāwārūbeyurā puri ne'ebu'ajīka marā imabeyua, dako okamirāmarīaja nimarijajayokaro'si.”

“Tīmiairā, rōmikirākaoka, mija ja'atabu'a'si”, Pablote ārīka

¹⁰ Mae “Ikuƀaka Maipamakire jā'meka”, ārīwa'ri tīmiakirāre, rōmikirāreoka yibojaerā baayu ate: Tīmiakirā imarā mija ja'atabu'a'si.

Ñoñu upakaja yipupajoaikapimarĩa ikupaka mijare yibojayu, i'supakaja Maipamakire jã'meka simamaka. ¹¹ Ì'rãko kotĩmite ja'atitirã apika Ìmirĩjika tĩmiaririka imabeyua. Apikaka tĩmiaribekaja kotĩmi imatikakikaja jia imape'rirã kika oka kojiejika jia sime. I'supakajaoka sime Ìmirĩjiro'si.

Jesúre yi'yurã kire yi'ribeyurãka e'ebu'arikakaka "Ikuþaka sime", Pablote ãrĩka

¹² Mae ate Jesúre yi'yuka kire yi'ribeyukoka ne'ebu'aekakaka mijare yibojaerã baayu. Maipamakire bojaekamarĩa sime ika. Yipupajoaika upakaja ikupaka mijare yibojayu: Ikuþaka simarijaju Ì'rãrimarãro'si: Jesúre yi'ribeyurã oyiaja imabu'atirã, be'erõ'õþi þuri Ì'rĩka kire yi'yuka. I'supaka imariþotojo mija rõmia mijare ja'atarika yapabesarãka nare mija ja'ata'si. ¹³ I'supakajaoka sime rõmijã Jesúre yi'ribeyurãka tĩmiarikarãro'si. Jesúre yi'ribeyurã imariþotojo mijaka nimariyapamaka nare mija ja'ata'si. ¹⁴ Mija tĩmiarã Jesucristore yi'ribeyurã nimako'omakaja, Ìþarã imariþotojo Ì'rĩka upakaja mija ime Tuparãte ãmaka, kirirã upaka mijare kĩarĩrĩrijaju. I'supakajaoka Ìmirĩja Jesúre yi'yurãro'si sime. I'supakamarĩa simarikareka, kirirãmarirã mija makarãte imajããeka Tuparãte ãmaka. Kirirã upaka mijare kĩamaka þuri jiaþi mija makarãte kĩarĩrĩrijaju. ¹⁵ Jesúre yi'yuka rũmu Jesúre yi'ribeyuko imarĩ, kire koja'atariyapajĩka, koyapayu upakaja ko'rĩjika marã imabeyua. I'supakajaoka Ìmirĩji Jesúre yi'ribeyuka kirũmu Jesúre yi'yukote kija'atariyapamaka kiyapayu upakaja kibaajĩñu. I'supaka nayapayu upakaja "Na'riþarũ", ñañua simako'omakaja ja'atabu'abekaja mija imajĩkareka jilbaji simajĩñu. I'supakaja þo'imajaka okamirãmarĩaja maimarika Tuparãte yapayu. ¹⁶ "Jia natĩmiarãka imawa'ri Jesucristore nayi'rirãñu je'e naro'sioka aþeyari", ãrĩwa'ri i'supaka rõmijãro'si ñañu. I'supakajaoka sime Ìmirĩjaro'si.

¹⁷ Rakakaja maimaokaro'si Tuparãte mare ja'ataeka. Supa imarĩ mare kiwã'maeka þoto maimara'aeka upakaja maimarijarijĩkareka jia sime. Jesúre yi'yurãte rēñurõ'õrã yeyaika rakakaja iroka nare yibojarijaju. ¹⁸ Ì'rãrimarã Jesúre nayi'rirã baaeka rupubajirã judiotatarã imarĩ, circuncisión baatkarã imarã. "Mae Jesúre yi'yuka imarĩ circuncisión kurare yire baakoþeka yo'arãñu", ãrĩrika imabeyua. Ì'rãrimarã Jesúre nayi'rirã baaeka rupubajirã judiorãkamarirã imarĩ, circuncisión baaberikarã imarã. "Jesúre yi'riwa'ri circuncisión yibaaerã judiotatakaki jayaokaro'si", ãrĩrika imabeyua. ¹⁹ Circuncisión baaekarã, circuncisión baaberikarã maimajĩkaoka marã imabeyua. Tuparãte mare jã'meika upakaja baarika sime imatiyaika. ²⁰ Supa imarĩ Tuparãte mare wã'maeka þoto maimara'aeka upaka maimarijariye'e. ²¹ Mia, Jesúre yi'yurã imariþotojo aþerãte ba'irabejĩbaraka "Ba'itaka naþoyarã yija ime", mija ãrĩa'si. I'supaka simako'omakaja mijare naja'atarãkareka þuri wãjiaja mija þope. ²² Ikuþaka sime: Aþerãro'si ba'irabejĩrimaja* mija imakoþejĩka marã imabeyua. Jesúre yi'yurã mija jarirũki rupubaji ba'iaja baariroka yi'yurã mija imaeka. Maekaka þuri Jesurirã mija imamaka, i'supaka mija imakoþeka kija'ataekarã mija ime kiyapaika upaka baaokaro'si. I'supakajaoka aþerãte ba'irabejĩrimajamarĩrãoka, kire yi'yaokaro'si mijare kiwãmamaka þuri kiro'si ba'irabejĩrimaja upaka mija ime mae. ²³ Ba'iaja Jesúre jũaeka wapa kirirã maimaerã Tuparãte mare wã'maeka.

* 7:22 Esclavos

Supa imarī Tuparā ĩrīkaja kime Maipamaki imatiyaiki. I'supaka simamaka, “Jia Tuparāka mija imarijitoye'e yija āñu upakaja mija imabe”, āñurāte mija yi'ria'si. ²⁴ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Tuparāte mare wā'maeka poto maimaeka upakaja maimamirīrikawa'rijikareka jia sime. I'supaka maimamaka jījimaka Tuparāte maka imarijarirāñu.

²⁵ Mae pāperapi yire mija jērīapūarapakakaka mijare yibojaerā baayu ate. “Ikupaka tīmamarīrāre, rōmimarīrāteoka Maipamakire nare jā'meyu”, ārīwārūbeyuka yi'i. I'supaka simako'omakaja Jesúre yire jeyobaarijayuapi yīpupajoaikakaka wājiroka mijare yibojaerā baayu. Supa imarī yire mija ā'mitiripēarika yiyapayu. ²⁶ “Cristore mija yi'yuaapi ārīwa'ri ba'itakaja jiamarīapi mijare nabaata'arijayua simamaka rōmimarīa mija ima upakaja mija imarijarijikareka jia sime”, ñarīpupajoayu. ²⁷ “Rōmie'etika imarā, mija rōmia mija ja'ata'si. Rōmimarīa imarā rōmie'erika pakatapekaja mija imabe”, mijare ñañu. ²⁸ I'supaka ñañua simako'omakaja ĩrīka ĩmirīji rōmie'erika yapajikite rōmie'ejika marā imabeyua. I'supakajaoka tīmiaririyapaiko, ba'iaja baawa'rimarīa kotīmiarirāñu. Ka'wisika jūarijayurā maime maekaka. I'supaka simamaka rōmika jaritikarā, tīmiaika jaritikarāro'si ka'wisibaji simarāñu. I'supaka mijaro'si sima'si ārīwa'ri “Rōmimarīaja mija imarijarijikareka jia sime”, ārīwa'ri i'supaka mijare yibojayu.

²⁹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. “No'ojīrāmarīaja sajariwa'yu ō'ōrā maima purirūkia. Supa imarī apeakaka pūpajoatiyabekaja Cristorika maba'iraberijariye'e”, ārīwa'ri ikupaka mijare yibojayu: Rōmika imarā rōmimarīrā upakaja kirika mija ba'iraberijape. ³⁰ Ba'iaja pūpayurā, ba'iaja mija pūpayu takaja pūpajoabekaja mija imabe. Jījimaka imarāoka, jījimaka imarikatakaja mija pūparibekaja mija imabe. I'supakajaoka waruaka rīkimaka wapañirijayurā, sarekaja pūparibekaja mija imabe, “Ō'ōrā ñoaka ōñia imarūkimarīrā maime”, ārīpūpajoawārūirā imarī. ³¹ “Maekaka ritaja mabaarijayua, ritaja ima maikaoka imajiparūkimarīa sime”, āñurā imarī, sareka pūpajoatiyabekaja maimaye'e.

³² Ba'iaja mija pūparirika yiyapabeyu. Maipamakirika ba'irabeiki puri rōmimarīka imarī, Jesúre yapaikakaka takaja pūpayuka. ³³ Rōmika imaki puri kirūmure jia jījimaka kika imaerā jia koka imarikakaka pūpajoarijayuka. ³⁴ Īakōrī je'e, ikupaka sime kiro'si: Tuparāte yapaika upaka, supabatirā kirūmure yapaika upakajaoka pūpajoarijayuka kime. I'supakajaoka sime rōmijāro'si. Tīmamarīrā maipamaki Jesucristorika ba'iraberika pūpajoairā, “Ritaja kiro'si yija baarijayua ĩtirā jījimaka Cristore imarū”, ārīrika pūpajoarijayurā. Tīmiairā puri natīmiarāte jia jījimaka imaerā nimarūkiakakaoka pūpajoarijayurā.

³⁵ “Mija tīmarīa'si, i'supakajaoka mija rōmie'ea'si”, mijare ārībeyuki yi'i. Tuparāte yapaika upakaja jia mija imarika yapawa'ri i'supaka mijare ñañu, apered'ōrā mija pūpajoakoreka.

³⁶ Bikijarāja kirūmuro'si kijaiṗāātikakote ĩrīkate e'ebeyua simamaka, “Kopakaja pakiaoko kojayu mae, kore ye'epaye'e”, ārīpūpajoawa'ri kore ke'ejika marā imabeyua. ³⁷ Apika puri kīpupaka kire āñu upakaja rōmimarīaja kimajika marā imabeyua. Maki jājiapi kire jā'meberijiki imarī, kiyapaika upakaja jo'ribekaja kimarū ārīwa'ri. Supabatirāoka rōmimarīaja imarika rakajepāāwārūtīrā i'supaka kimajika jia sime. ³⁸ I'supaka simamaka kirūmuro'si imatikakore e'eiki puri jia baiki. I'supaka

simako'omakaja rōmimarīaja imarika pūpajoaiki imaki satērīwa'ribaji jia pūpajoaiki.

³⁹ Tīmiala jaritikako kotīmite ōñia imañujukā'āja apikaka imaber-ijiko. Kotīmite reyajika be'erō'ōpi pūri, apika Jesúre yi'yukakajaoka kofimiarijikareka jia sime. ⁴⁰ I'supaka simako'omakaja apikate tīmiaririka pūpajoabekaja koimajika jībaji koimajīñu yireka. Yi'ioka Espiritu Santore yire jeyobaaikapi i'supaka ārīrijiyuka.

8

Aperāte jia imarūkia pūpajoabekaja, “Dakoa jājibaarika imabeyua yijaro'si”, āparaka ba'iaja aperāte mija baarūjea'si

¹ Waṗuju imaja jērāka jiyipūpayeewa'ri wa'iro'si ri'ia sawājitāji jia'aika upaka napāārijayukaka pāperapi yire mija jērīpūarapaka mijare yibojaerā baayu mae. “Waṗuju napūpajoaika upakaja nabaakeka sime”, ārīwārūrā maima. I'supaka simako'omakaja “Aperāte tērīwa'ribaji ōñurā yija pūri”, ārīkopeirā mija ime. I'supaka pūpajoabekaja, jia wayuñabu'abaraka majeyobaabu'aritariye'e. ² “Jia dakoa jariwa'ririmarīaja ōñīpūairā jaritakarā yija ime”, āparaka waṗuju jaiirā jia ōñīpūabeyurā imarā ruṗu. ³ Aperā pūri, jījimakapi Tuparāte noñua imarī, “Yirirā nime”, kēñurā nime.

⁴ “Waṗuju imaja jērāka jiyipūpayeebaraka wa'iro'si ri'ia naji'aekakaka maba'ajika”, mija āñuakaka mijare yibojaerā baayu mae. “Waṗuju imaja jiyipūpaka noñua ōñimarīa sime. Tuparā īrīkaja imaki imatiyaiki”, ārīwārūrā maima. ⁵ Waṗuju imaja jiyipūpayeerimaja pūri “Wejepemará ōika, ka'iarā ima oka majiyipūpayeerūkia sime”, narīpūpajoakopeyu. Rita nañu, rīkimakaja sime waṗuju imaja najiyipūpayeekopeika. ⁶ I'supaka napūpajoaika simako'omakaja, “Mapaki Tuparā īrīkaja imaki majiyipūpayeetiyarūkika. Ritaja po'ijiaekaki imarī, kiyapaika upakaja mabaerā mare kipo'ijiaekaka. I'supaka simamaka Jesucristo īrīkaja kime Maipamaki. Ikipi ārīwa'ri ritaja jia wejea Tuparāte baaeka. Supabatirā ikipi ārīwa'ri ōñia imajiparika maro'si ima”, ārīpūpajoairā maima.

⁷ I'supaka mapūpajoako'omakaja aperimarā Jesúre yi'yurā imariṗotojo jia sakaka ōñīwaṗu'abeyukajirā. Jesúre yi'yurā nimaerā baaeka ruṗubajirā waṗuju imaja jērāka najiyipūpayeeka. “Po'imaja baarirata sime”, ārīwārūbeyurā nime ruṗu. Supa imarī tuparāreka je'awa'ri “Ba'arika napāākopeka mirāka yija ba'aika sajiyipūpayeewa'ri yija baayu”, narīpūpajoayu. I'supaka pūpajoawa'ri sanaba'akopeika “Kire yi'ririja'ataiki upaka yibaayu Tuparāte iamaka”, āñurā najayu. ⁸ I'supaka simako'omakaja ba'irījia maba'aika, maba'abeyuaoka imatiyabeyua sime Tuparāro'si. “Samaba'abesarākareka Tuparāte mare wayuñarāñu”, ārīrika pūri imabeyua. I'supakajaoka “Samaba'arākareka jījimaka Tuparāte maka imarāñu je'e”, āñuokaro'simarīaoka sime. ⁹ “Dakoa mare jājibaabeyua”, āñurā mija imako'omakaja mija yapaika upakaja imarika mija rakajebe. I'supaka mija imamaka jia Tuparāte yi'riwaṗu'abeyukajirāte jājikareka, mija ima upakaja nabaajīñu je'e. “Tuparāreka jia sime, jiamarīa sime je'e”, ārīwārūbeyurā nimamaka ba'iaja nare mija baaruṗutaika. ¹⁰ Ikupaka sime: Jia ōñīwārūrā imawa'ri “Waṗuju imaja jērākarosiji ri'ia napāākopeka mirāka samaba'aye'e”, ārīwa'ri ba'arī sajiyipūpayeeriwī'iarā mija kākayu. I'supaka samija ba'amaka i'awa'ri, “Naba'aika upakaja sayiba'arāñu

yiro'sioka”, jia Tuparāte yi'riwapu'abeyukajikate ārīrāñu kiro'si. ¹¹ I'supaka simamaka “Wapuju imajaro'si ri'ia napāākopekā mirāka maba'ajika marā imabeyua”, ārīwa'ri, mija ba'amaka ĩatirā, jia Tuparāte yi'riwapu'abeyukajikate saba'awa'ri ba'iaja kibaape'ayu ate. “Jia ōrīwārūrā yija”, āñurā imariṗotojo mija jeyomakiro'si ba'iaja kibaaika wapa Cristore reyañjika simako'omakaja ba'iaja kire mija baaruputayu. I'supaka baawa'ri Cristore kiyi'rikopeika ja'atirā mamarī kimaeka mijirāja kijayua ba'itakaja sime. ¹² I'supaka baawa'ri ba'iaja Jesucristore yi'yurāte mija baaruputayu. “I'supaka yija baamaka, ba'iaja yijaro'si simarāñu”, ārīwārūrīṗotojo, i'supaka mija baaika ĩatirā i'supakajaoka aṗerāte baayu. I'supaka mija baaika naro'si takajamarīa ba'iaja ima. “Yirirāte ba'iaja nabaaiika simamaka, i'supakajaoka yire nabaayu”, mijareka Cristore ārīṗupajoayu. ¹³ Supa imarī ikupaka mijare ñañu: “Ritaja yibaajika ĩaji'atirā yibaaiika upakaja baawa'ri ba'iaja aṗikate jūaa'si ārīwa'ri i'supaka yibaaberijñu.”

9

“Apóstolmarīka Pablote ime”, ārīkarāte “Ikupaka sime”, Pablote ārīka

¹ Ritaja Tuparāte mare jājibaabeyua yibaajikareka, marā imabeyua. ¿Apóstolmarīka ñime bai je'e? ¿I'supakajaoka maipamaki Jesúre ĩaeka mirāmarīka ñime bai je'e? I'supakajaoka aṗea, “Pablote wārōmaka ā'mitiritirā Jesúre mayi'riū'murape”, ¿mija ārībeyu bai? ² “Apóstolmarīka Pablote ime”, aṗerāte ārīko'omakaja mijareka ṗuri i'supaka ṗupajoarika imabeyua je'e. Yiwārōrapaka ā'mitiritirā Jesúre mija yi'rapaka simamaka, “Cristo ṗūatarimaki kime Pablo”, āñurā mija ṗuri.

³⁻⁴ Po'imajare yire kērājaimaka ā'mitiritirā ikupaka nare yiyi'yū: Apóstolrāka yija imakaka mija ṗupajoabe. Mijare wārōrimaja yija imamaka, yijare mija ji'aika, okoa yijare mija sīaika e'etoririmaja yija ima mija ōñu. ⁵⁻⁶ Mia, apóstolrāka, Pedro, Jesús be'erō'ōkarā narōmiapitiyika Jesúre yi'yurāte turirijayu ṗoto nare jeyobaarūkirā. Supa imarī ritaja nare mija jeyobaaika upakajaoka mija baarūkirā yija ime. Apóstolrāka imarī, mijare yija wārōko'omakaja ¿yijare ruku mija jeyobaaberijñu bai je'e? I'supaka simako'omakaja, Bernabēka ba'irabetirā yija yapaika yija tōporijayu. ⁷ Mija ōṗe. Wapa tōṗoirā nime surararāka. I'supakajaoka, iyaka ōteiki sarikayu ṗoto ¿kākaerāmarīa sakiōteyu bai je'e? Aṗea mia: Oveja ĩarīrīmaji sūpeokoa kibikerijayu ṗoto ¿sukuberijiki bai je'e mijareka? ⁸⁻⁹ I'supakamarīa sime, maba'irabeikapi ārīwa'ri sawapa matōpoyu. Yija takajamarīa imarā i'supaka āñurā. Tuparārika bojariroka o'oeaka ṗūñurāoka i'supakaja sabojayu. Tuparā ikupaka Moisés imaekakite kio'orūjeka: “Trigo yapea wa'ibikirāwēkoa rī'kati'baaruirāka ‘Sakaka kūṗajī kiba'arū’, ārīwa'ri kiōmea mija ṗi'ṗea'si”, ārīwa'ri sabojayu Tuparā oka ṗūñurā. “Wa'ibikirāwēko takaja jia kimarū”, ārīwa'rimarīa i'supaka Tuparāte bojaeka. ¹⁰ Po'imajaro'si ṗariji ṗupajoawa'ri i'supaka Tuparāte bojaeka. Ā'mitirikōrī je'e: Ríoa ba'iraberimaja, supabatirā trigo yapea ka'rerimajaoka “Sakaka kūṗajī yitōṗoye'e yiro'sioka”, ārīṗupajoawa'ri sanaba'irabeyu. ¹¹ Supa imarī Tuparārika mijare wārōū'muraparā imarī, “Mare najeyobaarū”,

* **9:1** Pablo está afirmando que él es apóstol. Algunos en Corinto, por alegar que Pablo no era un apóstol, no prestaron atención a sus instrucciones y enseñanzas.

mijareka yija ārīpupajoaika, ħjamarīa sime bai je'e? 12 Aperā Jesucristorika wārōrimajare “Mare wārōrimaja nimarū”, ārīwa'ri “Nare majeyobaaerā”, ārīpupajoairā mija ime. I'supaka mija pupajoaika simamaka, “Mamarītaka mare wārōū'muraparā nime Pablorāka. Supa simamaka nare majeyobaatiyaye'e”, aperāte tērīwa'ribaji yijareka mija ārīpupajoatiyarūkīrā yija ime. I'supaka simamaka “Yijare mija jeyobaabe”, mijare yija ārījīka, jia simakoḡeyu.

I'supaka simako'omakaja, mijare yija jēñeberape. “Niñerū tōḡoerā Pablorākare Jesúrika bojariroka wārōyu”, ḡo'imajare ārīpupajoarikareka yija wārōika na'mitiripēaberijāāeka. Supa imarī rikimakaja yija yapaika imako'omakaja sarakajepāāwa'ri mijare yija jēñeberape. 13 Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā wa'iro'sia ḡo'imajare kiro'si tarijayu. Sajāātīrā kiro'si najoejīrijayuaakakaja torā ba'iraberimajare ba'arijayua jia ōñurā mija ime. Bikijarāja “Yire najoejīrākakaka naba'arāñu”, Tuparāte ārītika. 14 I'supakaja sime Jesúrika bojariroka wārōrimajaro'si. Maiḡamaki Jesúre ārīka “Nawārōeka wapa kopakaja nare jeyobaarūkīrā nime naka wārūekarā.” 15 “Tuparā pūatairāre majeyobaaye'e”, ārīka simako'omakaja īrākurioka mijare yijēñeberape. Yiwārōriwapa mijare jēñebeyuka imarī, kēsia yijīrīkoḡejīka marā imabeyua yiro'si. Ikuḡaka mijaro'si yo'oika “Yire mija ījibe”, ārīwa'rimarīa sayo'oyu. “Wapamarīaja Jesúrika bojariroka yibojataparījayu”, ārīwa'ri jījimaka ñime.

16 I'supaka pupajoaiki imariḡotojo Jesúrika bojariroka ḡo'imajare wārōiki imarī, “Jiitaki ñime”, ñarīpupajoabeyu. Kirika yibojatapaerā Jesucristore pūatariki imarī, yire kijā'meka upakaja baarijarirūkika ñime. ḡo'imajare kirika yiwārōberirikareka yire kijā'meka upaka baabeyuka ñimajīñu. 17 Ńoñu upakaja pupajoatīrā yiwārōrikareka ḡuri, “Sawapa yire nijirū”, ñarījāāeka. I'supakamarīa sime. Cristore yire jā'meka upakaja baaiiki imarī, aperāte yiwārōrijayu. Supa imarī yire najeyobaa-maka, supabatīrā najeyobaaberikoḡemakaoka nare yiwārōrijarīrāñu. 18 Ikuḡaka sime yiro'si: Sawapa tōḡorikoḡapakaja, “Kire ā'mitiripēairāre Tuparāte tāārū”, āparaka yiwārōyu. Supa imarī mijare yiwārōika wapa yiwapajēñejīka simako'omakaja mijare yiwapajēñeberape. I'supaka baaiiki imarī, jījimaka ñime.

19 Supa imarī yire nawapaājībeyua simamaka marākā'ā baatīrā ḡo'imajare yire jā'mewārūbeyu. I'supaka simako'omakaja jia pupaiki imarī, “Rīkimabaji ḡo'imaja Jesucristore na'mitiripēarijarirū”, ārīwa'ri i'supaka yibaayu. 20 Mija īabe: Judīotatarāka ñima ḡoto, nima upakaja ñimarijayu. I'supaka ñimamaka “Jesúrika bojariroka nare yibojarāka ḡoto yire ā'mitiripe'yorimarīaja, sanayi'rīrū”, ārīwa'ri i'supaka ñimarijayu. I'supakajaoka Moisés imaekakite jā'meka yi'yurāka ñima ḡoto nupakaja ñimarijayu. I'siakaka yi'rīberirūkika imariḡotojo Jesúre na'mitiripēarika yapawa'ri, i'supaka yibaayu. 21 Judīotatarīrā imarī Moisére jā'meka ōrībeyurāte Jesúrika bojariroka yibojarijayu. Naka ñima nupakaja baariḡotojo, Tuparāte īamaka ba'ia baabekaja, Jesucristore yapaika upakaja yibaarijayu “Jia Jesucristore nayi'rīrū”, ārīwa'ri. 22 Jia Tuparārika ōrīwapu'aberīwa'ri “Iroka takapī imawa'ri jia kika maimajīñu je'e”, āñurāka ñima ḡoto, nupakaja ñimarijayu. Ritaja najājībaaikakaka nīaika wājītāji baabeyuka yi'ī. Jia naka ñimamaka, yiwārōika ā'mitirītīrā “Jībaji Jesucristore na'mitiripēarū”, ārīwa'ri i'supaka naka ñimarijayu. ḡo'imaja aḡetatarāka ñima ḡoto nupakaja ñimarijayu. I'supaka yibaarijayu “Kire

ã'mitiripëairâte Jesúre tããrãñu”, ãrîwa'ri yiwãrðika ã'mitiritirã ï'rãrimarãre kire yï'yaokaro'si. ²³ “Kire ã'mitiripëairâte Jesúre tããrãñu”, ãñuakaka ðo'imajare ã'mitiripataokaro'si i'siakaka yiba'irabeyu. “Nãpitiyika yijare jia Tuparãte baarũ”, ãrîwa'ri i'supãka yibaarijayu.

²⁴ “Tuparã ðo'irã jia yija yitðporãñu”, ãrîwa'ri kiyapaika upakaja baabaraka mija imarijape. ã'mitirikõrï je'e. Rïrïrika ðo'imajare koyu ðoto, rïkimarãja nime rïrïrimaja. Nakaki ï'rïkaja imaki tãrïrïkika. Iki imaki jãjia rïrïtirã aþerãte ruþubajirã eyaiki imarï, sawapa tõþoiki. Mamarï eyaũ'muiki upaka jia okajãjiapi Tuparãte yapaika upakaja baabaraka mija imabe. ²⁵ Narïrïrã baaika ruþu “Aþerãte yitãrïye'e”, ãrîwa'ri ï'rãrïmi upakaja narïrïkoririjayu. Rïrïkoparaka ka'wisitaka najũayu sawapa tõþoerã. Supã imarï rïþaraka tãñukate þũñuakaka kïkeka bu'ya nijiyu kiruþuko'arã tuaokaro'si. Þũñuakaka imarï, ñoaka imarũkimarïa sime. I'supãkamarïa sime maro'si þuri. Sawapa imajiparũkia mo'abaraka maimarijayu. ²⁶ “Ikupaka yibaarika Tuparãte yapayu”, ãrïþupajoawãrũtirã Tuparãrika yiba'irabeyu. ï'rïka waþuju rïrïkoþeiki upakamarïa yibaayu. Aþea ãakõrï je'e. ï'rïkaka yitutebu'ajïka ðoto, waþuju kotorõ'õrãja tuteberijïki yï'i. “Ikupaka Tuparãte yapayu”, ãrïwãrũtirã kirika yiba'irabeyu. ²⁷ I'supãka ñimarijayu nare yiwãrðeka be'erõ'õ i'yoa yipo'ia yibaakoreka. Supã imarï “Jia Tuparãrika yiba'iraberũ”, ãrîwa'ri ka'wisijũariþotojo yirakajepããrijayu. Jia kirika yiba'irabeika wapa kipõ'irã yitðpoye'e ãrîwa'ri.

10

Bikija judïotatarãte baaeka majaroka õñurã imarï, nuþakamarïa maimaye'e Tuparãte yï'riwa'ri

¹ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Bikija judïotatarã ñekiarã imaekarã majaroka mija ye'kariria'si. Nimaupatiji oko ãmakakarokapi* Tuparãte nare ruþutawa'rika. Supabatirã Egiptoka'iakarãre ruþaraka Okojũaka wãmeika riapakiaka ã'þuapi natãrïwaata'yaokaro'si nare kijeyobaaeka. ² I'supãka Riapakiaka Okojũaka wãmeika tãrïwaata'riwa'ri, oko ãmakakarokapi turitaþawa'ri Moiséte bojaeka ã'mitiripëairã najarika. Cristore yï'riwa'ri ruþuko'a majũjerũjeika upakaja naro'si simaeka. ³ Supabatirã ãmipi Tuparãte ñã'atarijarika manã nimarakamakiji naba'arijarika. ⁴ I'sia be'erõ'õ okoa nare jitomaka, ãta watoþekapi Tuparãte okoa jururũjeka sanukuokaro'si. Sukutirã, natãrïka. ãta watoþekapi okoa juruika takajamarïa nare tããeka. Kire jãrãko'abeyurã nimako'omakaja na'yu upakaja Cristore nare ãarïrika imarï, ikiji i'supãka naro'si baaïjikaki. ãakõrï je'e: I'sia ãta upaka Cristore imaeka. ⁵ Tuparã ï'rïkaja kibaawãrũikapi ba'arika, okoa nare kïjika simako'omakaja rïkimarãja Tuparãte yapaeka upaka nabaaberika. Ba'iaja nabaarijarika simamaka, jïjimaka Tuparãte naka imaberika. Supã imarï kire nayi'riberika pi'iwa'ri ðo'imajamatorã nareyarijarika.

⁶ “I'supãka yija ñekiarãre jũaeka”, ãrïwãrũripotojo nabaaka upaka baabekaja maimaye'e. ⁷ Supã imarï waþuju imaja jãrãka ï'rãrimarã yija ñekiarãte jiyipupayeeka upaka mija baa'si. Ritaja nimarijarika mirãkakaka Tuparã majaropũñurã ikupaka sabojayu: “Waþuju imaja

* **10:1** En el desierto Dios guió a los Israelitas durante el día mediante una columna de nube. Véase Éxodo 13.21, 14.19-22

jijipupayeebaraka, ukurükia ukuwejabiparaka, ba'abaraka nimaeka. Supabatarä ba'iaja baawä'imaparaka nabayatääeka", äriwa'ri sabojayu. ⁸ I'supaka baawa'ri imirija römijäpitiyika ba'iaja baawä'imaparaka nimaeka. Sapi äriwa'ri 23,000 rakamarä ïrärimiji nareyapataeka. I'supaka najüaeka öñurä imarï nabaaka upaka baabekaja maimaye'e. ⁹ Ika rupubajirä, ba'iaja nabaarijarika simako'omakaja "Maipamakite ba'iaja mare baabesaräñu", äriwa'ri ïrärimarä yija ñekiaräre baaeka upaka mabaaberiyee. I'supaka ba'iaja nabaaka äawa'ri äñaka napö'irä kipüataeka sapi ïrärimaräre jïñaokaro'si. ¹⁰ Iku'paka sime a'pea äakörï je'e: Nipamaki kimaerä Tuparäte wä'maekakire nakëräjaika ïrärimarä. "Moisére kiwä'maberiri imakoperape Tuparä", äriwa'ri ba'iaja nabaari'pareaja ïrika ängel Tuparäte püataeka nare kiriatokaro'si. I'supaka najüaeka simamaka nabaaka upaka baabekaja mija imabe.

¹¹ Ritaja yija ñekiaräro'si simaeka upakaja o'oeka sime Tuparä oka püñurä. Wejetiyia eyaerä baawa'ri i'supakajaoka maro'si sime ika majaroka. I'supaka najüaeka öritirä, nabaaka upaka ba'iaja mabaakoreka kiripüñurä o'oeka sime. ¹² Supa imarï "Tuparäte yiririkakaka jia öritirä imarï, ba'iaja mabaabeyu", äri'ipotojo ba'iaja baarika marakajijïnu. ¹³ Supa imarï "Ba'iaja baarika yijare jitoika upaka jüabeyurä je'e a'perä", mija äripupajoaika, ritamarä sime. I'supakajaoka sime a'peräro'sioka. Mijare kërïka upakaja jeyobaarükika kime Tuparä. Supa imarï "Ba'iaja baarika yijare jitoika", äripupajoari'potojo, mija pupaka mijare äñu upaka baabekaja mija imawärurijayu. Ba'iaja baarika mijare jitokoperäka poto kirika Tuparäte mijare ja'ataräñu. I'supaka kibaamaka samija rakajepääräñu.

¹⁴ Supa imarï ikupaka mijare ñañu yijeyomarä. Ba'iaja wäpaju imaja jëräka pö'imajare jijipupaka öñua äpëabekaja mija imabe. ¹⁵ Jia öripupakirä imarï, "Rita Pablote mare bojayu", äripupajoawärürä mija ime. ¹⁶ Piyia Jesüre ba'aekakaka pupajoabaraka maba'aräka poto, "Yiriwea sime iyaokoa", äparaka maro'si kija'ataeka simamaka iyaokoa mapibaukurijayu. Supa imarï sukuerä baaeka, "Jia mibaayu Jesús. Ba'iaja yija baaika wapa'ijirä yijaro'si mireyaeka", äñaokaro'si marëririjayu. I'supaka mabaai'ka simamaka "Kirirä maima", maririjayu. Supabatarä "Yipö'ia sime pan", äriwa'ri maro'si sakija'ataeka simamaka, sapibaba'aerä baaeka, "Yapua tetaekarä Jesüre maro'si reya'jikatatarä maima", mañu. ¹⁷ Jesürirä maima simamaka ïrätokakaja pan mapibaba'arijayu. I'supaka mabaai'ka simamaka, rikimarä imari'potojo Tuparäka ïrika ta'iaräja imarä maima.

¹⁸ Israel ka'iakaräre baarijayua pupajoaikörï je'e. Wa'iro'si ri'ia Tuparäte najoe'jirijayuakakaja küpajï naba'arijayu. I'supaka ba'airä imarï ïrika upakaja Tuparäte jijipupayeeirä nime. ¹⁹ I'supaka simako'omakaja "Wäpaju imaja jëräka pö'imajare baaeka simamaka, wa'iro'si ri'itakaja sanijirijayua, imatiyabeyua sime", äriwa'ri i'supaka mijare ñañu. ²⁰ Iku'paka simatiyayu mijare yibojaika: Tuparäte öribeyurä wäpaju imajaro'si ri'ia napäaika poto Satanärika ima jijipupayee'wa'ri supa nabaayu. Supa imarï i'supaka baairäka jeyoaparaka mija ba'aika poto Tuparäte jijipupayeerikopakaja, Satanärika ima jijipupaka mija öñu. Supa imarï i'supaka mija baaika yiyapabeyu. ²¹ Maipamaki Cristore reyaekakaka pupajoawa'ri iyaokoa pibaukubaraka, pan pibaba'abaraka imarijayurä maima kirirä imarï. I'supaka imarä imarï, wäpaju imaja

jijipupayeeriwi'irā ba'arika napāāikakaka ba'abekaja, ukubekajaoka mija imabe Satanārika imapitiyika mija jeyoarikoreka.

²² “Yirirā imariṗotojo ba'irāka najeyoarijayu”, āriwa'ri Maiṗamakire boebarirūjebekaja maimaye'e. Kire tēriwa'ribaji baawārūbeyurā imarī ba'iaja mijare kibaarūkiareka tāriwārūbesarāñurā mija ime.

Aṗerāoka jia nimaokaro'si maro'si wājitiāi takaja ṗuṗajoabekaja maimaye'e

²³ Mía je'e, ikupaka imaja yi'yurā mija ime: “Tuṗarāreka marā imabeyua yijaro'si yija yaṗaika upakaja baarika”, āriwa'ri mija bojayu. I'supaka maṗupaka mare āñua simako'omakaja ritaja mabaariyapaika mare jeyobaabeyua sime. I'supakajaoka Tuṗarāte yaṗaika baairā majayaokaro'si ritaja mabaariyapaika mabaajika ṗoto mare jeyobaabeyua sime. ²⁴ Supa imarī jia maimarūkitakaja ṗuṗajoabekaja aṗerāte jia imaokaro'si nare jeyobaarikaoka maṗuṗajoaye'e.

²⁵⁻²⁶ Mía, ika ka'iareka ima ritaja Tuṗarāte ṗo'ijiaeka sima imarī dika jariwa'ririmarīaja kirika oyiaja sime. Saṗi āriwa'ri ritaja maba'aika jia oyiaja ima. I'supaka simamaka wa'iro'si ri'ia aṗea ritaja nawapañjirō'ō “¿Waṗuju imaja jijipupayeeriwi'ikakamarī bai sime?”, āriwa'ri jēriabekaja sawapañjiritirā, mija yo'aba'abe.

²⁷ Jesúre yi'ribeyuka, “Yiṗō'irā mija ba'arape”, āriwa'ri, mijare kibojarāka, mija a'rirāka, kiruṗutaba'arāka upakaja kire yi'ribi'abekaja mija ba'abe. Supabatirā “¿No'okaka sime ika ri'ia?”, āparaka jēriabekaja samija ba'abe. ²⁸ Supa simako'omakaja “Waṗuju imaro'si napāāika mirāka simamaka ba'iaja sime je'e aṗeyari”, i'rikate mijare āriṗākareka, kire wayuñawa'ri, mija ba'a'si. I'supaka mija baamaka kiwayuṗi'ribesarāñu. ²⁹⁻³⁰ “Ritaja ba'arika oyiaja sime”, mija āñua simako'omakaja, “ ‘Samija ba'a'si', āñukate ba'iaja ṗuṗariasi', āriwa'ri i'supaka mijare ñañu.

Mija ā'mitiṗe. “Ritaja maba'aika marā imabeyua”, āñuka imarī, aṗerāte ba'iaja baawa'rimarīa sayiba'aika imarī, ¿dako baaerā i'rārimarā jajairiṗareaja sayiba'aja'atajīñu je'e? Supabatirā ba'aerā baeaka “Jia mibaayu Tuṗarā”, ñaririjayu simamaka ba'iaja yireka jairijaririka imabeyua. ³¹ Ikuṗaka simatijayu mija iabe. Ritaja maba'aika rakakaja, maba'abeyu ṗotooka, mukurijayu rakakaja, i'supakajaoka ritaja mabaarijayu rakakaja, Tuṗarāte yaṗaika upaka oyiaja mabaarijariye'e ṗo'imajare jijipupaka kire oñakaro'si. ³² Supa imarī “Jia Jesucristore nayi'rirū”, āriwa'ri judiōtatarā, judiōtatamarīrāoka, aṗerā Jesúre yi'yurāre ba'iaja mija baaruṗutakoreka, jia mija ṗuṗajoabe. ³³ Yi'i ṗuri ikupaka ṗuṗajoaiki: Ritaja yibaaika jijimakapi ṗo'imajare iarika yiyapayu. Supa imarī ñimarūkia takaja yipuparibeyu. “Jesúre ā'mitiripēawa'ri jia ṗo'imajare imarū”, āriwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurō'orā na'rirūkia imakopeikareka Tuṗarāte nare tāarika yiyapayu.

11

¹ Jesúre wā'maekaki imarī kire ā'mitiripēawa'ri kimaeka upakaja yibaayu yiro'si. Supa imarī yibaaika upakaja mija baabe mijaro'sioka.

“Marēririjayu ṗoto ikupaka rōmjāte baajika jia sime”, āñua

² Mija ā'mitiṗe yijeyomarā. Mijare yiwārōrapaka upakaja baarijaurā mija ime. Supa imarī samija ye'kariribeyua simamaka jijimaka ñime.

³ Aṗea ikupaka ima mija ōrrika yiyapayu. Īmirīja ruṗuko'amaki

kime Jesús. I'supakajaoka rōmijāro'si nime natīmiarā. I'supakajaoka Jesús ruṗuko'amaki kime Tuparā. ⁴ Narērīriwi'iarā Tuparāte najaika ṗoto, kirika kiro'si bojaījibaraka sayapāiapi naruṗuko'arā ja'aṗeabekaja īmirījare jairijayu. Ī'rīka ṗuri kiruṗuko'a kija'aṗearikareka “Yiruṗuko'amakimarīka kime Cristo”, āñu ṗaka kire jiyiṗupayebeyuka ṗaka kibaayu. ⁵ Rōmijā ṗuri, Tuparāte jaibaraka, kirika bojariroka kiro'si bojaījibarakaoka, naruṗuko'arā sayapāiapi ja'aṗeaeaka imarūkīrā nime. Rōmo koruṗuko'arā ja'aṗeabeyuko ṗuri kotīmite jiyiṗupaka ōrībeyuko ṗaka kobaayu. Koruṗua wi'eṗatekako ṗaka i'yoa imako. ⁶ I'supaka simamaka koruṗuko'arā ja'aṗearika yaṗabeyuko ṗuri, sarekaja koruṗua kowi'eṗataṗarū. Sapi āriwa'ri “Jiamarīa yiro'si sime”, āñuko imarī, koruṗuko'arā koja'aṗearū. ⁷ I'supaka simako'omakaja narērīriwi'iarā Tuparāte najairāka ṗoto īmirīja ṗuri naruṗuko'arā ja'aṗearūkimarīrā imarā Tuparāte kirika ṗakaja kīṗo'ijiaeka maimamaka. I'supaka mare kibaaeka simamaka “Ritaja jia baaike Tuparā”, mañu. I'supakajaoka īmirījika rūmu imarī, koruṗuko'arā ja'aṗeaike koime “Kore imaruṗutarimaji kotīmite ime”, mañaokaro'si. ⁸ Ikuṗaka sime: Īmirījire Tuparāte ṗo'ijiaeka ṗoto rōmo yatawi'iū'aṗimarīa kire kīṗo'ijiaeka. Rōmore ṗuri īmirīji yatawi'iū'a e'etatirā kīṗo'ijiaeka. ⁹ Supa imarī, īmirījite jeyomarīa imamaka, ĩawa'ri rōmore Tuparāte ṗo'ijiaeka. Rōmore, jeyomarīa imamaka, ĩawa'rimarīa. ¹⁰ Supa imarī “Yijare imaruṗutarimaja imarī, yija ruṗuko'amarā nime yija jeyomarā”, āriwa'ri naruṗuko'arā ja'aṗeatirā, narērīriwi'iarā najaika ṗoto jia sime rōmijāro'si. Supabatirā i'supaka nabaamaka ĩawa'ri “Jia sime”, āngelrākare āñaokaro'si, naruṗuko'arā rōmijāre ja'aṗearū. ¹¹ I'supaka simako'omakaja, maīṗamaki Jesucristore yi'yurā imarī, rōmijā naro'siji, īmirīja naro'sijioka imaberijīrā. Īrātiji ṗupariwa'ri jeyoṗaraka imarūkīrā maime. ¹² Ā'mitirikōrī. Īmirīji yatawi'iū'api rōmore Tuparāte ṗo'ijiaeka. I'supaka simako'omakaja rōmijāpi ṗo'ijiyurā maime. Īṗarāwā'taja Tuparāte ṗo'ijiaekarā oyiaja maime.

¹³ Jia ṗupajoaeka mija imabe. Rērīriwi'iarā sayapāia ruṗuko'arā ja'aṗeabekaja Tuparāte kojaijika ṗyaje jia simajiñu je'e mijareka? Jēno'o jiamarīa simajiñu. ¹⁴ Supabatirāoka, “Ruṗua jī'ībeyurā watoṗekarā ĩ'rīka īmirījite ruṗua jī'ījīka i'yoa simajiñu kiro'si”, āriṗupajoṗatairā maime. ¹⁵ Rōmore ṗuri ruṗua ñoaka kojī'īmaka jiyuriko kore maiyu. Supa imarī ruṗua ñoaka jī'īwa'ri koruṗuko'arā ja'aṗeaike koime. ¹⁶ Ika mijare yibojaika ā'mitiririṗaberīwa'ri “I'supakamarīa sime”, ĩrārimarāre ārīrākareka ikuṗaka nare ĩarīrāñu: Yija ṗaka aṗea wejeareka Jesúre ā'mitiriṗeabaraka imarā “Nare yija bojarijayu yi'riwa'ri ĩ'rātiji oyiaja simaṗakaja sabaarījayurā nime”, āriwa'ri yibojaju.

*“Jesúre ṗiyia ba'aeka ṗaka ba'abaraka ba'iaja mija baabu'arījayu”,
Pablote nare ārīka*

¹⁷ Mae ate ika mijaro'si yo'oyu: Tuparāte jiyiṗupayeeokaro'si rērītīrā jia imarikoṗakaja ba'iaja mija baabu'arījayua simamaka “Jia oyiaja baairā mija ime”, mijareka ñarībeyu. ¹⁸ “Narērīrijayu ṗoto ĩrātiji ṗupajoaberīwa'ri ba'iaja naro'si simarījayu”, nañua mija majaroka ña'mitiyu. “Rita sime je'e aṗeyari”, ñarīṗupajoayu. ¹⁹ Jia ĩrātiji imabu'aberīwa'ri mija ṗibikoṗeīka marā imabeyua je'e. Mija rakakaja mija āriṗupajoairoka ōrīwārūtīrā, “Ī'rā nime wājia ṗupajoatīrā

Tuṕarāte yaṕaika uṕakaja baairā”, marīwārūyu. ²⁰ Jesúre piyia ba'aeka uṕaka rērītirā mija ba'aika ṕoto mija wājītāji takaja ṕuṕajoairā imarī, Maṕmakire jiyiṕuṕayeebeyurā uṕaka mija baayu. ²¹ Īaikōrī je'e. Ba'arika mija ba'aika ṕoto wayuoka baairāte ṕibabekaja mija ba'ayu “Yījarikaja sime”, ārīwa'ri. I'suṕaka mija baamaka, ba'arimarīa imarāre kēsirabarījāyu. Aṕerā ṕuri jia rīkimaka ba'atirā, jījimakaṕi ukuwejabirirījāyurā. ²² Jīa sime bai je'e? Mijaro'siji ba'arika mija yaṕaye'e mija wi'iarā a'ritirā mija ba'abe. Aṕerā jia ba'atōṕobeyurāte Īaika wājītāji mija ba'aika ba'iaja i'yoa nare mija jūarūjeyu. Suṕabatirā Jesúre ā'mitirīṕēairā nimako'omakaja nare Īarīpe'yoirā uṕaka mija baayu. I'suṕaka mija baaika ōrīwa'ri, “Jīa baairā mija ime”, ħmijare ṕarīrāñu bai je'e? Jēno'o, jīamarīa sime.

Ikuṕaka sime piyia Jesúre ba'aekakaka
(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Maṕmakire yire wārōekakaka, koṕakaja mijare yiwārōtirape. I'suṕaka simako'omakaja mijare sayibojaerā baayu ate. Maṕmaki Jesúre nañi'aerā Judare bojajāēeka ṕami, ṕan Jesúre e'erikaeka. ²⁴ Se'erikatirā, “Jīa mibaayu Tuṕarā”, kērīka. Sañakatarutirā ikuṕaka kika wārūrimajare kērīka: “Āja'a, mija ba'abe. Ika sime yiṕo'ia. Mijaro'si yireyarāñu. Yireyarāka be'erō'ō mijaro'si yibaaeka mirāka mija ṕuṕajoabe. Yire ṕuṕajoarijataberīwa'ri ikuṕakaja rērībaraka samija ba'arījape”, kika wārūrimajare kērīka. ²⁵ Naba'aeka be'erō'ō i'suṕakajaoka iyaokoko'a Jesúre e'erikaeka. Torājīrā ikuṕaka nare kērīka: “Āja'a, mija ukube. Mijaro'si riwejurubaraka yireyarāñu. 'Kiriweaṕi ārīwa'ri ikuṕaka jia ṕo'imajare yibaarāñu”, Tuṕarāte ārīka uṕakaja simarījarāñu mae. Yireyarāka be'erō'ō mijaro'si yibaaeka mirāka ṕuṕajoabaraka yire ye'karīṕekaja ikuṕaka rērītirā samija ukurījape”, nare kērīka. ²⁶ Ṕan maba'arāka, iyaokoa mukurāka koṕakaja maro'si Jesúre reyaeka. Maṕmakire etarākarō'ōjīrā jērāika, ikuṕaka baawa'ri maro'si Jesúre reyaekakaka ṕo'imajare mija baabeayu.

Ikuṕaka baatirā piyia Maṕmakire ba'aekakaka maba'aye'e

²⁷ Ikuṕaka simatīyāyu: Jesúre ā'mitirīṕēairāte wayuīabeyuka imarīṕotojo Maṕmakire piyia ba'aeka uṕaka kibaajīka, jīamarīa baaiki kime. I'suṕaka baaiki ṕuri maro'sitaka Maṕmakire riwejurubaraka reyaeka ōrīwārūberīwa'ri, ba'iaja kibaayu. ²⁸ I'suṕaka simamaka Maṕmakire piyia ba'aekakaka ba'aerā baaeka, ukuerā baaekaoka jia maṕuṕajoaye'e. “Cristorirāre wayuīabekaja ba'itakaja nare yibaayu”, maṕuṕakaṕi marījīkareka, ba'iaja nare mabaarījāyua maja'atajīñu. ²⁹ Jesúrīrāre wayuīabeyurā imarīṕotojo ṕan waṕuju maba'amaka, iyaokoa mukumakaoka ba'iaja Tuṕarāte mare jūarūjerāñu. ³⁰ I'suṕaka simamaka waṕuju saba'aekarā rīkimarāja mija rūetaayu. I'suṕaka imawa'ri ĩ'rārimarāre reyarijāyu. ³¹ Maba'aerā baarāka ruṕu maimakaka ṕuṕajoatirā aṕerāte mawayuīabeyua maja'ataye'e. I'suṕaka mabaamaka sawaṕa Tuṕarāte mare waṕajēñebesarāñu. ³² Maṕmakite ba'iaja mare jūarūjeyu ate ba'iaja mabaape'akoreka. I'suṕaka baawa'ri kire yi'ribeyurāte ba'iaja baarūkirīmi seyarāka ṕoto naka ba'iaja mare kijūarūjebesarāñu.

³³ Yījeyomarā, Jesúre piyia ba'aekakaka ba'aerā baaeka mija rērīrāka, ĩ'rīka jariwa'rīrimarāja ĩ'rātīji jajumarāja mija ba'abe. ³⁴ Mija wi'iaṕi

jia ña'pirika ba'atirã rēririw'iarã mija a'pe kësia torã mijare baakoreka. Rēririw'iarã mija ba'aika puri jia mija ña'piokaro'simarĩaja ima. I'supaka ĩ'rãtiji jia jajumarĩa mija ba'arãkareka ba'iaja Tuṣarãte mijare baabesarãñu. Mija ṑ'irã eyatirã aṑeakaka mijare yibojarãñu.

12

Jia kirika maba'irabewãrũerã Espiritu Santore mare ja'ataika

¹ Mae aṑea ṑaperãpi yire mija jērĩṑũataeka mijare yibojarã baayu. Jia ṑuṑajoabaraka Cristorika maba'irabewãrũerã Espiritu Santore mare ja'ataekakaka mija õrĩrika yiyãṑayu yijeyomarã.

² Jesũre mija y'i'rirã baaeka ruṑubajirã, Satanãrika ṑakiroka y'i'rira'aekarã imarĩ, wãṑuju imaja jērãka jiyeka maka jaiṑeyua mija jiyiṑuṑayeeka. ³ Suṑa imarĩ ikuṑaka mijare yibojaũ'muyu: “Ba'iaja Jesũre jũarũ”, ãrĩṑeyuka kime Espiritu Santore kireka ña'rĩjãikamaki. Suṑabatirã Espiritu Santore jeyobaaikaṑi takaja “Maĩṑamakitaki kime Jesũs”, ĩ'rĩkate ãrĩwãrũrijayu.

⁴ Cristorika ĩ'rĩka uṑakaja maba'irabewãrũokaro'si kirika Espiritu Santore mare ja'atayu. Rakakaja mabaarũkia mare kija'ataika simako'omakaja Espiritu Santo ĩ'rĩkaja imaki mare saja'atarimaji. ⁵ Tuṣarãte yãṑaika uṑakaja Maĩṑamakirika maba'irabeyu. Rakakaja kirika maba'irabeika simako'omakaja Maĩṑamaki ĩ'rĩkaro'siji maba'iraberijayu. ⁶ Kirika Tuṣarãte mare ja'atayu, Jesũre y'i'yurãte jia majeyobaaokaro'si. Marakakaja aṑeba'ikaka kija'ataika imako'omakaja, Tuṣarã ĩ'rĩkaja i'supaka baaiki. ⁷⁻⁸ Ikuṑaka Espiritu Santore rakakaja mare ja'ataeka majeyobaabu'awãrũokaro'si: ĩ'rãrimarãre “Jia ṑuṑajoatirã bojawãrũirã nimarũ”, ãrĩwa'ri norĩwãrũokaro'si Espiritu Santore nare ja'atayu. Aṑerã puri Tuṣarãte kirika jia nare õrĩwãṑu'atarũjeyu, “ṑo'imajare sanabojawãrũrũ”, ãrĩwa'ri. ⁹ Aṑerã imarã “Yija jẽñeika uṑakaja Tuṣarãte y'i'rĩrijarirãñu”, ãñurã. Jiñurãte natããwãrũerã kirika Espiritu Santore ja'ataekarã nime aṑerã. ¹⁰ Espiritu Santo kirikaṑi aṑerãte jeyobaaiki maikoribeyua nabaabeawãrũerã. Aṑerã “Nare yibojaika ã'mitiritirã yiro'si bojawãṑu'atarimaja nimarũ”, ãrĩwa'ri kirika Espiritu Santore nare ja'atayu. Aṑerã imarã, “ĩ'ĩ kime Espiritu Santore jã'meikaṑi jaiki. ĩ'ĩ puri Satanãrika ima kire jã'memaka i'supaka jaiki”, narĩwãrũokaro'si Espiritu Santore nare jeyobaayu. Na'mitiribeyua aṑerã oka imakopeikaja najaiwãrũerã Espiritu Santore jeyobaayu aṑerãte. I'supakajaoka na'mitiribeyua simako'omakaja aṑerãte jaika uṑakaja nabojarikatawãrũerã kijeyobaayu aṑerãte. ¹¹ ĩ'rĩkaja kime Espiritu Santo kirikaṑi mabaarĩjayu rakakaja mare ja'ataiki. Kiyãṑaika uṑaka oyiaja mabaawãrũerã i'supaka mare kijeyobaayu.

ĩ'rãtjimarĩã imariṑotojo ĩ'rĩka uṑakaja imarã maime ãñurõ'õ

¹² Maṑo'iarã ritaja imariṑotojo ĩ'rã ṑo'iji sime. ã'mitirikõĩ je'e. ṑitaka, ñakoa, ã'mua, ã'ṑua ritaja ima maṑo'iarã. I'supakajaoka maime Jesucristore ã'mitirĩṑeairã. Rĩkimarãja imariṑotojo Cristore oyiaja ã'mitirĩṑeairã imarĩ, jeyobaabu'abaraka ĩ'rĩka uṑaka oyiaja imarã maime. ¹³ Ritaja tatarã maime. Judĩotatarã, judĩotatamarĩãoka, suṑabatirã aṑerãte ba'irabejĩrã imarĩ, nayãṑaika uṑaka baawãrũṑeyurã, aṑerã imarã nabaariyãṑaika uṑaka baawãrũrijayurã. I'supaka maimako'omakaja

rupuko'a majūjerūjeka poto ĩrīka ta'iarāja Espiritu Santore mare imarūjeka. Jesucristore ā'mitiripēatirā Espiritu Santore ña'rījāikarā oyiaja majarika.

14 ĩrā pō'iji maḡo'ia imariḡotojo ritaja sime sareka. 15 Ū'pua jaika imarikareka, "Pitaka upakamarīa ñima simamaka, pō'iarekamariā ñime", ārikoḡeko'omakaja pō'iarekaja ima sime. 16 I'supakajaoka ā'mua jaika simarikareka, "Ñakomariā ñima simamaka, pō'iarekamariā ñime", āriḡipotojo pō'iarekajaoka ima sime. 17 Ñakotaajo maḡo'ia imarikareka, dakoapī ma'mitiriberijāāeka. Ā'mutakaja simarikarekaoka dakoapī mawī'iberijāāeka. 18 Ikuḡaka sime. Maḡo'ia imarūkia kiyapaeka upakaja Tuḡarāte mare pō'ijiaeka. I'supakajaoka sime Jesucristore yi'yurāro'si. "Rīkimarāja imariḡotojo ĩrātata upaka nimarāñu", Tuḡarāte āritika sime. 19 ĩrāba'ikakaja* maḡo'ia imarikareka pō'imariā simajāāeka. 20 Ikuḡaka simatiyayu: Maḡo'iareka ritaja mareka simako'omakaja ĩrāpō'iji sime maḡo'ia. I'supakajaoka maima Jesure ā'mitiripēairā. Rīkimarāja imariḡotojo ĩrīka upaka oyiaja ḡuḡajoawa'ri jeyobaabu'airā maima.

21 Ñakoa jaika imarikareka "Yire jeyobaabeyua sime pitaka", sāriberijāāeka. I'supakajaoka rupuko'a jaika imarikareka "Yire jeyobaabeyua sime ū'pua", sāriberijāāeka. 22 Ikuḡaka sime: Maḡo'iakaka ima "Dako waḡamarīa sime yiro'si", mañurō'ō simakoḡeko'omakaja imatiyaika sime. 23 Maḡo'iareka ima "Jiyurimarīa sime", āriḡuḡajoawa'ri jībaji aḡerāte sayoiokaro'si jia samairīriḡayu. I'supakajaoka aḡea maḡo'iareka ima ritaja pō'imajare ĩakoreka jariroaka jāātirā oyiaja maima. 24 I'supaka simako'omakaja ĩrākō'rīmato ima maḡo'iareka sāriñrimariāja jariroaka rā'rīta'apatabeyurō'ō. Kiyapaeka upakaja maḡo'ia Tuḡarāte mare pō'ijiaeka. I'supaka kibaaeka simamaka maḡo'iareka ima "Imatiyabeyua sime yiro'si", mañua simakoḡeko'omakaja jībaji mairīñurō'ō sime. 25 Maḡo'iareka ritaja mareka simako'omakaja ĩrātiji oyiaja sajeyobaabu'ayu. I'supakajaoka maima maro'si. Rīkimarāja maima simako'omakaja ĩrīka upakaja ḡuḡairā imarī, majeyobaabu'ariḡayu. 26 ĩrākō'rīmato maḡo'ia mare yi'arāka poto mare yi'abeyurō'ō ḡariji sayi'apatayu. Suḡabatirā ĩrākō'rīmato maḡo'ia jiyurika pō'imajare ĩaikapī ritaja jījimaka maima. I'supakajaoka maima Jesure ā'mitiripēairā maro'si. Maka imakite ba'iaja ḡuḡarirāka, maimaḡatiji kika ba'iaja maḡuḡaripatarāñu. Suḡabatirāoka maka imakite jījimaka imarāka, maimaḡatiji kika jījimaka maimaḡatarāñu.

27 Ikuḡaka simatiyayu: Jesurika ba'irabebaraka jeyobaabu'ariḡayurā imarī, ĩrīka ta'iarāja Jesús pō'iuḡakaja imarā maima. I'supaka simamaka ĩrīka upakaja imatiyaiḡā oyiaja maimariḡayu. Maka imaki ĩrīkate maro'si o'totoirāka maimaḡatiji Jesurika ba'irabeirāro'si jiamariā simarāñu. 28 I'supaka Jesús pō'iuḡaka ĩrīka ta'iarāja maimamaka, ĩrīka jariwa'ririmariā kirika ba'iraberika Tuḡarāte mare ja'atayu majeyobaabu'aokaro'si. Mamarītaka ĩrārimarāre Tuḡarāte wā'maeka aḡostolrāka nimaokaro'si. I'supaka kibaaeka narokabajirā ĩrārimarāre naḡuḡarō'ōḡi nare kēñua kiro'si bojañirimaja nare kimarūjeyu. Narokajite aḡerā kirika bojariroka wārōrimaja, suḡabatirāoka aḡerā Tuḡarā ĩrīkaja kibaawārūika maikoribeyua bearūkirāro'si nare

* 12:19 Por ejemplo, si el cuerpo fuera compuesto solamente de ojos, o de orejas.

kimarūjeyu. I'supakajaoka aɸerimarā jīñurāte tǎārimaja nare kimarūjeyu. Aɸerā imarā aɸerāte jeyobaarūkirā, supabatirā Tuɸarāte yi'yurā jia natiyiaja ba'iraberuɸutarimaja nimaerā aɸerimarāre kijeyobaarijaju. I'supakajaoka aɸetomaja oka na'mitiribeyua imakoɸeikaja najaiwārūerā kijeyobaayu. ²⁹ Ī'rāba'ikaka takaja kiro'si maba'iraberāmarīa Tuɸarāte ritaja ima mare ja'atayu. Ā'mitirikōrī je'e: Ī'rīka ta'iarāja Jesucristorika bojataɸarimaja oyiaja marīrā maime. I'supakajaoka Ī'rīka ta'iarāja Tuɸarāte mare ōrīrūjeika kiro'si bojaĭjirimaja oyiaja marīrā maime. Supabatirā Ī'rīka ta'iarāja kirika bojariroka wārōrimaja oyiajamarīa maime. I'supakajaoka Ī'rīka ta'iarāja Tuɸarā upaka maikoribeyua baabearūkirāmarīrā maime. ³⁰ Ī'rīka ta'iarāja jīrīrimajare tǎārimaja oyiaja marīrā, supabatirā Ī'rīka ta'iarāja majaiwārūbeyua oka imakoɸeika jaiwārūrimaja oyiaja marīrā maime. Najaika ā'mitiritirā, "Ikupaka ā'rīrika nañu", ā'rīwārūrimaja oyiaja marīrā maime. ³¹ "Jia jeyobaabu'aokaro'si Espīritu Santore mare jeyobaakaɸi imatiyaika yibaariyaɸayu", ā'rīwa'ri Tuɸarāte mija jēñebe. I'supaka mija baarākareka jia simarāñu.

I'supaka mija ā'rīrūkia simako'omakaja tērīwa'ribaji imaroka mijare yiwārōerā baayu mae.

13

Aɸerāte mawayuñajīka, ika sime imatiyaika

¹ Ritaja aɸetomaja oka jairā imariɸotojo, supabatirā ángelrākare jaika ɸariji jaiwārūirā imariɸotojo, aɸerāte wayuñabeyurā maimajīka, "Dakoa waɸamarīaja najaiyu", ɸo'imajare mareka ā'rīñu. ² Tuɸarāro'si bojaĭjirimaja maimaokaro'si ritaja mare kiōrīrūjerikareka, aɸerāte mawayuñaberijīka, dakoapi ā'rīwa'ri imatiyairā maimaberijāēka. I'supaka imarā imarī karerō'ōɸi ritaja imarūkiakaka mare kibojarikareka, supabatirā ritaja Tuɸarāte mare ja'ataika mo'rīrikarekaoka, dako waɸamarīa simajāēka. Supabatirāoka jia Tuɸarāte yi'riwa'ri "Ika ɸusia miwiarīkabe Tuɸarā", maɸakā'ā kire mañu upakaja kiyi'rījīka simako'omakaja aɸerāte mawayuñaberijīka, dakowaɸamarīa simajīñu. ³ Wayuoka baairāte jeyobaawa'ri marikaika ritaja ĭjiripotojo, aɸerāte mawayuñaberijīka, dakoa sawaɸa Tuɸarā ɸō'irā matōɸoberijīñu. Tuɸarārika bojariroka wārōrika maja'atabeɸakā'ā "Tuɸarā majamarāre yire joeriataparū", marījīka simako'omakaja aɸerāte mawayuñaberijīka, dakoa sawaɸa jia matōɸoberijīñu.

⁴ Mija ĭabe. Ikupaka sime wayuñabu'arikakaka: Po'imajare ba'iaja mare baako'omakaja, sarakajeɸāēkaja maimaye'e. Sarakajeɸāāirā imarī, nare boebaririka imabeyua. Supabatirā "Aɸerā yijare jībaji imarā", ā'rīwa'ri nare ā'mijīabekaja maimaye'e, ritaja imarā rokarā maimaokaro'si. ⁵ Po'imajare i'yōɸi'rīkoreka niaika wājītāji ba'iaja nare mabaabeabesarāñu. Supabatirā maro'si wājītāji takaja jia ɸuɸajoabekaja jia ɸo'imajare imarikakaka ɸuɸajoarika sime. I'supakajaoka ba'ijīkaja mare naɸakā'ā nare boebarimarīa sime. Aɸea i'supakajaoka aɸikate mare ba'iaja baako'omakaja ñoaka saɸi boebaka imaɸañarimarīa sime. ⁶ Po'imajare ba'iaja baaika ĭatirā, "Ba'iaja baairā nime", āɸaraka jījimaka imarimarīa sime. I'supaka imabekaja Tuɸarāte yaɸaika upakaja baairā imarāte ĭatirā jījimaka maimarāñu. ⁷ Wayuñariɸupakirā imarī, aɸerāte ba'iaja mare baako'omakaja nareka majaibeyu. Jia nare ɸuɸajoawa'ri

“Ōrīpūarūkirā nimamirīrīkawa'rīrāñu je'e ruḡu”, marīpupajoayu. Ba'iaja rakajepāabaraka aḡerate wayuñarija'atarika imabeyua.

⁸ Wātaka ḡo'imajare ōrīrika ja'atarūkimarīa sime. Tuḡarate mare āñua kiro'si mabojañjika ḡuri tiyirāka. I'supakajaoka simarāñu ḡo'imaja oka majaibeyua Tuḡarate mare jairūjeika, supabatirā morīrā Tuḡarate mare ja'ataeka. ⁹ Ikuḡaka sime: Maekaka ōrīpūarika Tuḡarate mare ja'ataika simako'omakaja ritaja ōrīḡatabeyurā maima. I'supakajaoka mare kiōrīrūjeika kiro'si mabojañjirūkia morīḡatabeyuaoka. ¹⁰ I'suḡaka maima simako'omakaja kiḡō'irā maeyarāka ḡoto ḡuri jia ōrīwārūtiyairā Tuḡarate mare jarirūjerāñu. Suḡa imarī i'sirīmi seyarāka ḡoto maekaka morīkoḡeika waḡamarīa jarirāka.

¹¹ Mija ĩabe: Me'rī ñimaeka ḡoto, ritaja jia yijaiwārūberika ruḡu. Suḡabatirā, yiḡupaka, suḡabatirā ōrīwaḡu'atarikakakaoka, i'suḡakaja simaeka ruḡu yiro'si. ḡakiariwa'ri yime'rāñi ñimaeka uḡakamarīa ñimarijayu mae. ¹² I'suḡakajaoka maekaka maro'si simañuju ruḡu, ritaja Tuḡarārika morīwārūbeyua simamaka. Ūḡeria majakaḡi maḡema mayaakoḡeika uḡakaja maima Tuḡarārikakaka jia morībesarāka. I'suḡaka simako'omakaja ñamajī Tuḡarā ḡō'irā eyatirā, kire mairāñu. I'sia ḡoto mare kiōrīḡataika uḡakajaoka kire morīwārūḡatarāñu maro'sioka.

¹³ I'suḡaka simamaka maekarakaba'ikaka ima maekaka mabaari-jarirūkia. ĩakōrī je'e: Jia Tuḡarate ā'mitiripḡerijaparaka maimarijariye'e. Suḡabatirā “Kiḡō'irā maeyarāka ḡoto mare kēñu uḡakaja jia mare kibaarāñu”, ārīpupajoabaraka imarijarirūkia sime. I'suḡakajaoka ḡo'imajare jia wayuñabaraka maimarijariye'e. Maekarakaba'ikaka mabaarijarirūkia imako'omakaja wayuñabu'arikakaka sime tērīwa'ribaji imatiyaika.

14

Tuḡarate mare jeyobaamaka ikuḡaka mabaabu'aye'e

¹ Suḡa imarī ḡo'imajare jia mawayuñarijariye'e. I'supakajaoka “ḡo'imajare miro'si yija bojañjiwārūerā yijare miōrīrūjeika yijare mija'atabe”, āḡaraka Tuḡarate mija jēñebe. ² Ikuḡaka sime: Rērītirā nimarō'ōrā oka kiōrībeyuapi jaikite ḡo'imajare ā'mitiriwārūbeyua. Kiḡupaka simamaka Tuḡarā ĩrīkateje ḡapi kijaiyu. ³ Aḡika ḡuri Tuḡarate kire bojarūjeika ḡo'imajare bojaiiki. Kire ā'mitiritirā, jībaji Tuḡarate nayi'rīrāñu. I'supakajaoka jia okajājia imatirā Tuḡarate yaḡaika uḡaka nabaaoḡaro'si, suḡabatirā jiiḡuparā nimaerā i'suḡaka kibojayu. ⁴ Oka kiōrībeyuapi Tuḡarate jaiki, i'suḡaka kibaaika kiro'si takaja jia sime. Tuḡarārika na'mitiyuapi aḡerate bojaikite ḡuri sā'mitiritirā jia ḡo'imajare sōrīwaḡu'atarijayu. I'suḡaka kibaaika simamaka jia Jesúre yi'yurate kiwārōrijayu.

⁵ ĩrīka jariwa'rīmarīa aḡetatarā oka mija ōrībeyua imakoḡeika mija jaiwārūrikareka, jia simajāñeka yiro'si. I'suḡaka jia simako'omakaja aḡerā oka kiōrībeyua kijaika tērīwa'ribaji imatiyaika sime Tuḡarāro'si bojañjirika. Aḡerā oka kijaika ḡo'imajare ā'mitiriwārūbeyua ĩrīka bojarikatarimajite imajika ḡuri jia sime. ⁶ Mija ā'mitiḡe yijeyomarā. Mija ḡō'irā eyatirā mija ā'mitiribeyua yijaijika, dako waḡamarīa mijaro'si simajīñu. Tuḡarate yire ōrīrūjeika mijare yibojajika ḡuri jia mijaro'si simajīñu. I'supakajaoka sime Tuḡarārika mija ā'mitiyuroḡapi yiwārōika.

7 Ā'mitirikōrī je'e. Īrīkate ma'saka jia pūpūwārūbeyua ā'mitiritirā, "I'siroka kīpūpuyu", ārīwārūbeyurā maime. I'supakajaoka arpa wameikapi bayaoka jia kibirewārūbepakā'ā, "I'siakaka kibireyu", marīwārūberijīñu. 8 Apea ima. Surarārākare akarimajire trompeta wāmeika jia kīpūpūwārūberijīka, namajamarāka jīrīrā imatikaja nimawārūberijīñu. 9 I'supaka sime, aḗetatarā oka mija ōrībeyua mija jaikoḗeika ā'mitiriwārūberīwa'ri, "I'supaka ārīrika nañu", aḗerāte ārīwārūberijīñu. I'supaka simamaka, waḗuju ko'torō'ōrāja jairā upakaja mija baajīñu. 10 Rita sime, ika ritatojo wejeareka ritajatata ḗo'imaja rakakaja noka najaiyu. I'supaka simako'omakaja Īrātataja imarā imarī najaika ā'mitiribu'awārūrā. 11 I'supaka simako'omakaja majeyomarākaki ña'mitiribeyuapi yika kijaijīka Īrātiji yija ā'mitiribu'abepakā'ā, "Aḗetomaji upaka kime", ñarīrāñu. I'supakajaoka yireka kīpūpajoarāñu kiro'sioka. 12 I'supaka mijaro'si simakoreka, Espīritu Santore ja'atarijayua yaḗairā imarī, "Jesúre yi'yurāte yija jeyobaarūkia yijare mija'atarika yija yaḗayu", kire mija ārīrijape.

13 I'supaka simamaka aḗerāte jeyobaarika pūpajoairā imarī, "Espīritu Santo yire jeyobaaikapi aḗerā oka ñorībeyua yijaiko'omakaja aḗerāte jia sayibojarikataokaro'si mirikakaka yire mija'atabe", āparaka Tuparāte mija jēñerijape. 14 Ikuḗaka sime: Tuparāte jiyipūḗayeebaraka aḗerā oka ñorībeyua yipūpakarā yire ña'rījāikapi upakaja kire jairipotojo, "I'supaka yijaiyu", ñarīwārūbeyu. 15 I'supaka simamaka ikuḗaka mabaaye'e: Aḗerikuri aḗerā oka morībeyua maḗupakarā mare ña'rījāikapi upakaja Tuparāte majairijariye'e, i'supakajaoka mabayakoyaye'e. Aḗerikuri pūri morīwaḗu'ataikapi kika majairijariye'e, i'supakajaoka kiro'si mabayakoyarījarirāñu. 16 Ika mijare yibojaika upakaja mija baabe. I'supaka mija baaberijīkareka, sā'mitiriberīwa'ri "Jia mibaayu Tuparā", mijare ā'mitiririmajare ārīwārūberijīñu. 17 Kire jiyipūḗayeebaraka, "Jia mibaayu Tuparā", jia mañua simako'omakaja, majaika ā'mitiriberīwa'ri jībaji kire nayī'riwārūbeyu. 18 Mijare tēriwa'ribaji ñorībeyua oka imakoḗeika jaiwārūiki ñime. I'supaka imaki imarī, "Jia mibaayu Tuparā", saḗi kire ñañu. 19 I'supaka simako'omakaja Jesúre yi'yurāka rēritirā diez mil rakaroka na'mitiribeyuapi nare yijaijīka dakowapamarāja simajīñu. Na'mitiriwārūikapi pūri Īrāpitarakarokatakaja nare yibojako'omakaja sanōrīwārūjīka jībaji sime yi'ro'si.

20 Me'rāka jia ōrīpūabeyukajirā upaka mija pūpajoa'si yijeyomarā. I'supaka simako'omakaja me'rārījaka ba'iaja baakorībeyurā upaka Tuparāte yaḗaika pūpajoabaraka ḗakiayurā upaka jia mija imabe. 21 Mija ĩabe, ikuḗaka Tuparā majaroḗūñurā sabojayu: "Judiotatarā ḗō'irā aḗetomajare yipūatarāñu apea okapi nare najaiokaro'si yire ā'mitiribeyurā ñimamaka. I'supaka nare yibaako'omakaja, yire nayī'ribesarāñu ruḗu", āriwa'ri sabojayu Tuparā oka pūñurā. 22 Suḗa imarī i'supaka Tuparāte mare jairūjeka "Wēkomaka yijare baarāki Tuparā", kire ā'mitiriripe'yoirāte ārīwārūokaro'si. Maro'si pūri kirika Tuparāte mare ōrīrūjeika mabojamaka "Maka kime", marīwārūyu. 23 Ikuḗaka sime: Mija rēñurō'ōrā aḗerā oka mija ōrībeyua Īrīka upakaja jaibaraka mija imajīka ḗoto, Jesúre yi'ribeyurāte mija ḗō'irā eyajīñu. I'supaka mija jairijayu ḗoto ĩakorībeyurā imarī, "Wejabisimajataka Īrāre ime", mijareka narīrāñu. 24-25 I'supaka baabekaja Tuparāro'si bojaījibaraka mija imarō'ōrā Īrīka Jesúre yi'ribeyuka kākatirā, Tuparāte mijare ōrīrūjeikarō'ōjīrāja mija

bojarāka jia sakiōrīwārūpatarāñu. Suḡa imarī, “Ba'iaja baatiyaiki ñime. Ya'erō'ōrā yīḡupajoakoḡeika Tuḡarāte ōñua”, kērīrāñu. Suḡabatirā Tuḡarāte jiyīḡupayeewa'ri ñukurupatirā, “iMijaka Tuḡarāte ime mirākiyu!”, kērīrāñu.

Jesúre yi'yurāka rērītirā, ikuḡaka Tuḡarāte majiyīḡupayeeye'e

²⁶ Mija ā'mitiḡe yijeyomarā. Ikuḡaka mija baarijape mija rērījarirāka ḡoto: Īrārimarā imarā bayakoyariyapairā. Aḡerā imarā wārōrika yapairā. Suḡabatirā Tuḡarāte nare ōrīrūjeika bojarīyapairā nime aḡerā. Aḡerimarā imarā norībeyua simako'omakaja aḡea okapi jairika yapairā. Suḡabatirāoka imarā sabojarīkatariyapairā. Ritaja mija baarijayuapi Jesúre yi'yurāte jībaji kire nayi'yaokaro'si nare mija jeyobaarijarijīka jia sime. ²⁷ Aḡerā oka mija ōrībeyua mija jairiyapaye'e, ĩḡarā, maekarakamaki rō'ōjīrāja samija jaibe. Īrīka mamarī, aḡika kirokajīrā mija jairijape. Ma'mitirībeyurokapi jaikite jairāka be'erō'ō aḡika sabojarīkatarāñuka, aḡerāte sā'mitiyaokaro'si. ²⁸ Bojarīkatarimajire imabesarākareka, mija rēñurō'ōrā aḡerokapi jaibekaja mija imabe. Īrārimarāja aḡerō'ōrā Tuḡarāka i'suḡaka mija jairijape. ²⁹ I'suḡakajaoka, Tuḡarāte mijare ōrīrūjeika mija bojarīyapārāka, ĩḡarā, maekarakamaki rō'ōjīrā mija jaibe. Īrīkaja mamarī aḡika kirokajīrā mija jairijape. I'suḡaka mija jaimaka aḡerā Jesúre yi'yurā jia sā'mitirirāñurā, “Rita, Espírītu Santore kire ōrīrūjeikapi kijaiyu”, narīwārūrāñu. ³⁰ Īrīkate jaika ḡoto aḡika sā'mitirirupakite kijairūkia Tuḡarāte kire ōrīrūjeīkareka, mamarīji jaiū'muikite okata'rijīñu aḡikate jaiū'muokaro'si jia sime. ³¹ Īrīkaja mamarī kirokajīrā aḡika Tuḡarāro'si bojaījirimajare jaimaka ĩrīka jariwa'rīrimarāja mija jaiwārūrījarirāñu. I'suḡaka mija baarāka, jībaji Tuḡarārika ōrīwa'ri okajājia ḡupaparakaka jia mija imarāñu. ³² Tuḡarāro'si bojaījirimaji ḡuri, sakibojarūkīrō'ōjite ta'awārūiki kīḡupayariji. Aḡerāte jairāka ḡoto okamarāja kime ruḡu. ³³ Rukubaka baarika yapabeyuka kime Tuḡarā. Suḡa imarī ritaja jiyīḡupaka ōrību'abarakaka mija rērījarirāka jia simarāñu.

I'suḡaka oyīaja aḡerā Jesúre yi'yurāte baarijayua sime narērīrijayurō'ō rakakaja. ³⁴ Rērītirā mija imarāka ḡoto, jairī wirīwa'ribekaja ĩmirījate jaikatakaja ā'mitirirūkīrā nime rōmijā. Koḡimite ā'mitirirūkīko koime, i'suḡakaja Moiséte o'oeaka simamaka. ³⁵ Kojērīariyapājīka, nawi'iarā ḡe'rieyatirā koḡimite sakojērīarū. Mia, narērīriwi'iarā ĩrāko rōmore jairāka, “¿Dako baaerā i'yopiḡekaja kojaiyu?”, aḡerāte ārīḡupajoarāñu.

³⁶ ¿Marākā'ā mija ḡupajoayu je'e? Mamarī Tuḡarārika bojaū'muekamarīrā mija ime. I'suḡakajaoka mija tarāja kirika bojarīroka yi'rikamarīrā mija ime. I'suḡaka simako'omakaja ¿aḡerā Jesúre yi'yurāte baarijayu upaka baarūkīmarīrā mija ime bai je'e? Jēno'o i'suḡakamarīa sime. ³⁷ “Tuḡarāte yijare kīōrīrūjeika bojaījirimaja yija ime”, āñurā imarā je'e torā. I'suḡakajaoka “Kīrikapi ba'īrabeokaro'si Espírītu Santore yijare ja'atayu”, aḡerā āñurā mijakarā. “I'suḡaka kijeyobaairā yija ime”, āñurā nimaye'e, “Maīḡamakire jā'meika upakaja ḡablote maro'si o'oyu”, naro'sioka narīrū. ³⁸ “Maīḡamakire jā'meka upakamarīa ḡablote bojayu”, āñukate, “Kīḡupajoaika upakaja kijaiyu”, Tuḡarāte kireka ārīrāñu.

³⁹ Mija ā'mitiḡe yijeyomarā. Ikuḡaka simatiyayua maimarūkia: “Tuḡarāte yire āñua bojawārūiki ñimaerā yire kijeyobaarika yiyapayu”, āparaka kire mija jēñe. I'suḡaka simako'omakaja, aḡerā oka

na'mitiribeyua jairāte jājibaarūkimarīa sime. ⁴⁰ Mija rērīrijayu rakakaja, jia oyiaja mija imabe rukubaka baabekaja.

15

Jesúre reyariṗotojo, ōñia kijariṗe'rikakaka jībaji Pablote nare bojajiika ate

¹ Yijeyomarā, Jesúrikakaka mijare yiwārōrapaka jia mija ōrīrika yiyapayu. Ika majaroka bikija mija yi'riū'mutika sime. Sayi'rikarā imarī, jia Jesúre yi'ririjayurā mija imarijaju. ² Mijare yiwārōrapaka ā'mitiripēawa'ri Cristore mija yi'ririja'atabesarākareka ba'iaja mija jūarūkia imakoṗeikareka Tuṗarāte mijare wayuīarāñu. I'supaka mija baabesarākareka, dakowaṗamarīa kire mija yi'rikopeika jarirāka.

³ Imatiyairoka mijare yiwārōrapa Cristore mamarī yire sawārōrapaka upakaja. Ikuṗaka sime ĩakōrī je'e: Ba'iaja mabaaika wapa Cristore reyaekakaka mijare yibojarape. I'supaka Tuṗarā majarōṗūñurā bojatika upakaja sajarika. ⁴ “Āta wi'iarā kire natako'omakaja, maekarakarīmi be'erō'ō Tuṗarāte ōñia kire jarirūjeka ate”, ārīwa'ri bikija sabojatika Tuṗarārika o'oeka ṗūñurā. ⁵ I'supaka simamaka ōñia kijarika be'erō'ō Pedrote kire ĩaeka. I'sia be'erō'ō ĩ'ṗoū'ṗuarāe'earirakamaki kika wārūeka mirārā ṗō'irā kṗemakotowirika mae. ⁶ I'sia be'erō'ō 500 rakamaki bo'ibajirā kire yi'yurā imekarā ṗō'irā keyaeka. I'supaka kibaaeka ĩaeka mirārā, rīkimarāja ōñia imarā ruṗu. ĩ'rārimarā ṗuri reyatarā. ⁷ I'supaka simaeka be'erō'ō Santiago ṗō'irāoka keyaeka. Sabe'erō'ō nimaupatiji kirika bojariroka nabojatapaerā kijā'mekarā ṗō'irāoka keyaeka.

⁸ Nabe'erō'ōṗi yireoka kṗemakotowirape. Aṗerā aṗóstolrākare kiwā'maeka upakamarīa aṗóstol yire kimarūjerape. ⁹ “Yire tērīwa'ribaji imatiyaiṗerā aṗerā aṗóstolrākare ime”, ñarīṗupajoayu. Mia, Jesúre yi'yurāte ba'iaja baaiki ñimaeka ruṗu. I'supaka ñimako'omakaja aṗóstol ñimaokaro'si Tuṗarāte yire wā'maeka. ¹⁰ Yire wayuīawa'ri, kirika ba'iraberimaji ñimaokaro'si Tuṗarāte yire jā'meka. Jūtaka yire kibaaeka simamaka kirika jia yiba'irabeyu. Saṗi ārīwa'ri “Yirika bojataparimaji kimarū ārīwa'ri kire yṗūatakopeka”, yireka ārībeyuka Tuṗarā. Aṗerā aṗóstolrāka imarāte ṗemawa'ribaji Tuṗarārika ba'irabeiki ñimaeka jia Tuṗarāte yire jeyobaaeka takapiji. ¹¹ Aṗóstolrākare Tuṗarārika mijare wārōeka, supabatirā mijare yiwārōrapakaoka, marākā'ā imabeyua ĩrātiji ima simamaka. Sā'mitiritirā samija yi'rape.

Mareyarāka simako'omakaja ōñia Tuṗarāte mare jariṗe'rirūjerāñu

¹² Aṗóstolrāka ĩrātiji oyiaja bojairā yija ime. “Kireyaeka simako'omakaja ōñia Cristore jarika ate”, ārīwa'ri yija bojarijaju. Mijare sayija bojako'omakaja ĩdako baaerā “Ōñia jariṗe'rirūkimarīā maime mareyarāka be'erō'ō”, ĩ'rārimarā tokarāre āñu je'e? ¹³ ĩakōrī je'e: Reyariṗotojo ōñia jariṗe'rirūkimarīā maimaberirikareka karemarīa Cristore ōñia jariṗe'riberijāāeka. ¹⁴ I'supaka simaberirikareka kirika bojariroka yija wārōika jiamarīa imajāāeka. Supabatirāoka dakoa waṗamarīaja Cristore mija yi'rijāāeka. ¹⁵ Reyariṗotojo ōñia jariṗe'ririka imaberirikareka Tuṗarāreka mijare ṗakirimaja yija imajāāeka, “Ōñia Cristore kijariṗe'rirūjeka”, āṗaraka. ¹⁶ I'supakajaoka reyarijajayurāte ōñia jariṗe'ririka imaberirikareka, Cristooka ōñia jariṗe'riberijāāekaki. ¹⁷ I'supaka Jesúro'si simaberirikareka waṗuju kire mija yi'rijāāeka.

I'supakamarĩa simarikareka ba'iaja mabaaikareka Tuparāte mare wayuñaberijããeka. ¹⁸ I'supakajaoka õñia Cristore jariberirikareka, kire yi'rikarã mirãrã reyaekarã ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã na'rika. ¹⁹ I'supaka simarikareka, ðakirika yi'rikoþewa'ri, "Jesucristo upaka, Tuparāte õñia mare jariþe'rirũjerãñu", ãriwa'ri õñia maimatiyikuriji jia kire yi'ririkareka jiamarĩtaka simajããeka. Ba'iaja jũariþotojo kire yi'rija'atabeyurã imarĩ, waþuju kire yi'rikoþeirã maimarikareka, ritaja þo'imaja þemawa'ribaji mare nawayuñããeka.

²⁰ I'supakamarĩa sime. Cristore reyaeka simako'omakaja Tuparāte õñia kire jarirũjeka. Supa imarĩ iki imaki mamarĩ õñia jariþe'riũ'muekaki. I'supakajaoka kire yi'yurã upatiji i'supaka oyiaja jarirãñurã. ²¹ Mamarĩ imaũ'muekakire ba'iaja baaekapi ãriwa'ri reyarika imaũ'mueka þo'imajaro'si. I'supaka simako'omakaja Jesũre maro'si reyañiekapi ãriwa'ri õñia jariþe'rirũkia maro'si þo'ijirika. ²² Adãn imaekaki riþarãmerã imarĩ, reyarũkirãro'si oyiaja maima. I'supaka simako'omakaja Cristore yi'riwa'ri kirirã majarika simamaka Tuparāte mare õñia jarirũjerãñu. ²³ Supa imarĩ sõritikaja maimarijaju. Cristo imaki reyarĩþotojo wããrõ'õrãja mamarĩ õñia jariþe'riũ'muekaki. Ñamajĩ ketarãka þoto kire yi'rika mirãrãte i'supakajaoka naro'si simarãñu. ²⁴⁻²⁵ Ritaja Tuparāte ãriþe'yomijipi jã'meirãte kitẽrĩrãka be'erõ'õ wejetiyia seyarãñu. I'supaka nare baatirã "Kopakaja yimajãmarãre yitẽrĩtiyu. Mae miyapaika upakaja ritaja mijã'mebe", Kipaki Tuparāte kẽrĩrãñu. I'supaka Cristore baarãñu "Nare mitẽrĩtiyarãñurĩmi rõ'õjĩrãja ritajare jã'merimaji mire ñimarũjerãñu", Tuparāte kire ãpakã'ã. ²⁶ I'supaka simarãka þoto þo'imajare reyaika þariji Cristore tiyetarãñu. Saþi ãriwa'ri ritaja majamarãika maimaoka tiyĩpatarãka. ²⁷ Mia je'e, ikupaka sabojayu Tuparãrika o'oeka þũñurã: "Ritaja ãpamaki imarũkikaro'si Tuparāte kire þũataeka", ãriwa'ri sabojayu. I'supaka simako'omakaja Tuparāte þuri jã'mebeyuka kime Cristo, "Ritajate yiro'si mijã'mebe", kire kẽrika simamaka. ²⁸ Supa imarĩ ritaja kimajamarãre Cristore tẽrĩrãka be'erõ'õþi nimaupatireje jã'merimaji kijarirãñu. Supabatirã "Mae ñipamaki mime", Tuparāte kẽrĩrãñu. I'supaka kire kẽpakã'ã ritaja dika jariwa'ririmarĩa ãpamaki Tuparāte jarirãñu.

²⁹ "Reyarĩþototaka õñia jariþe'ririka imabeyua", aþerãte ãrikoþeikakaka mijare yibojaerã baayu mae. I'supaka ãriþupajoariþotojo ¿dako baaerã aþerãteje reyaekarãro'si ruþuko'a najũjerũjeyu ãrãrimarã je'e? Reyaekarã õñia jariþe'ririka imaberirikareka þuri, waþuju dakowaþamarĩaja ruþuko'a naro'si najũjejikopejããeka. ³⁰ Yijaro'si þuri, Tuparãrika yija wãrõika þoto werika sime, rĩkimarãja yijare jããrika ri'kairãte imamaka. ¿Marãkã'ã ãriwa'ri werika yijaro'si simako'omakaja sayija wãrõrija'atabeyu ruþu bai je'e? ³¹ Rita mijare ñãñu yijeyomarã. Ñrãrĩmi jariwa'ririmarĩaja yire jããrika nari'kayu. I'supaka yiro'si simako'omakaja mijare yiwãrõikapi jia Jesucristore mija yi'yua simamaka jĩjimaka ñimarijajuaoaka rita ima. ³² Éfesowejarã yiwãrõrapaka þoto, yaiwẽkoa boebaitaka ima upaka imawa'ri yire jããrika ri'kakoperaparã yire yi'ririypaberaparã. I'supaka yire nabaamaka "Reyarĩþotojo õñia majariþe'rirũkia imabeyua", ãñuka ñimarikareka dako baaerã ba'iaja jũariþotojo nare wãrõka'wisijũaberijããekaki yi'ĩ. Reyariþotojo õñia majariþe'rirũkia imaberirikareka þuri "Ñoaka õñia imarũkimarĩrã maima. Supa imarĩ õñia maimatiyikuriji

mayapaika upakaja ukubaraka, ba'abaraka maimaerã", ãparaka Jesúre yi'ribeyurãte baaika upakaja baairã maimajããeka maro'si.

³³ I'supaka simamaka wapuju bojapakirimajare mija ã'mitiripãa'si. Ikuþaka sime: Ba'iaja baairãka mija jeyoarirãka, jia baarijayurã imariþotojo nuþaka ba'iaja baairã mija jarirãnu mijaro'sioka. ³⁴ Jia wãjirokapi mija þuþajoape'awa'ri ba'iaja baarika mija ja'atabe. Mija þõ'irã I'rãrimarã Tuþarãte õrĩbeyurã imarã je'e. Mija i'yopi'yaokaro'si i'supaka mijare ñãnu.

Ikuþaka simarãnu maþo'ia õña majariþe'rirãka be'erõ'õ

³⁵ "Reyaripotojo õña reyaekarãte jariþe'rirãnu", ñãnuua simako'omakaja, ikuþaka I'rãrimarãre jẽrĩajĩnu je'e: "¿Marãkã'ã simamaka reyaeka imariþotojo naþo'ia õña jariþe'ritiyarãka ruku? I'supakajaoka ¿marãkã'ã loirã nimarãnu ruku kopakaja rabaekarã imariþotojo?", nañu. ³⁶ I'supaka yire jẽrĩairã jia þuþajoabeyurã imarã. Ikuþaka sime ãkõrĩ je'e: Ôterikiyapea moteika sajetakaja rabaika. I'supaka simako'omakaja satõsirõ'õrã imapi saþu'yu. Sajea rababerijikareka, marãkã'ã baatirã saþu'riberijĩnu. ³⁷ ãkõrĩ je'e: Trigo wãmeika ôterikia, sayapeapi motemaka saþu'yu, samoteika upakamarĩa. ³⁸ Samoterãka be'erõ'õ þu'ritirã Tuþarãte yaþatika upakaja sajayu. Suþa imarĩ ôterikiba'i ima upakaja saþu'ririjayu saro'si. ³⁹ Suþabatirã i'supakajaoka sime ika. ã'mitirikõrĩ je'e: Wa'ia, wa'iro'sia, wĩ'ñaka, þo'imajaoka I'rĩka ta'iarã oyiajamarĩa þo'ikirã maima. ⁴⁰ I'supakajaoka mabo'ikakurirã imarũkiaro'siji Tuþarãte torã þo'ijiaeka. Suþabatirã õ'õrã imarũkirãteoka kibaaeka. I'rãtijitakamarĩaja imariþotojo i'þaba'iwã'taja jiyurika sime. ⁴¹ Aiyate yaaika upakamarĩa kiyaaboayu ñamikaki aiya. I'supakajaoka sime tã'þia saro'si. Tã'þirãka natiyiaja rakaka oyiaja ya'tairã nime.

⁴² I'supakajaoka maimarãnu maro'si. Reyaekakite mayayerãka be'erõ'õ kiþo'ia rabarãka. I'supaka simako'omakaja Tuþarãte õña kire jarirũjerãka be'erõ'õ þuri, imajiparũkikaja imarĩ, aþekurioka reyarũkimarĩa kimarãnu. ⁴³ Reyaekakite mayayeika, jiamarĩa ima kiþo'ia mayayeyu. I'supaka simako'omakaja õña kijariþe'rirãrõ'õjĩrã þuri jia jiyurika, rikitubaka kiþo'ia jarirãka. ⁴⁴ "Jia ika ka'iareka nimarũ", ãrĩwa'ri Tuþarãte mare þo'ijiaeka. I'supaka simako'omakaja mareyarãka be'erõ'õ õña mare kijarirũjerãka þoto jũbaji kika imarũkirã maima. Ô'õrã õña maima maþo'iaþi. I'supaka simamaka Tuþarã þõ'irã eyatirãoka aþeupakakaka þo'iaþi maimarãnu, torã jia imarũkia.

⁴⁵ Ikuþaka sabojayu Tuþarã majaropũñurã: "Mamarĩtaka Adãn wãmeiki þo'imajire Tuþarãte þo'ijiaeka. Suþabatirã õñika kire kimarũjeka", ãrĩwa'ri sabojayu. Cristo þuri, Adãn upakamarĩa imaki, mareyarãka þoto Tuþarã þõ'irã õña mare imajiparũjerimaji kime. ⁴⁶ I'supaka simako'omakaja õ'õrã maþo'ia ima saþiji õña mabo'ikakurirã kika maimajiparũkimarĩa sime ruþu. Mareyarãka be'erõ'õ mare kija'atarãnu þo'i imarãka þuri mabo'ikakurirã kika maimajiparũkia. ⁴⁷ Mamarĩ imaũ'muekakite ka'iaþi Tuþarãte þo'ijiaeka. Sapi ãrĩwa'ri õ'õrã imarũkikaro'siji kimaeka. Kibe'erõ'õ Cristo þuri mabo'ikakurikaki imaki. ⁴⁸⁻⁴⁹ Ika ka'iareka imarã maimamaka, Adãn þo'ia imaeka upakaja sime maþo'ia. Ìmirã Tuþarã þõ'irã õña majarirãka þoto þuri, Jesúþo'ia upakaja maþo'ia imarãka. I'supaka maro'si simamaka, ikuþaka maimarijariye'e mae.

⁵⁰ Ikuḅaka mijare yibojaerā baayu yijeyomarā: Maekaka ima maḅo'ia wejeje'rākaja imarūkimarīa imarī, Tuḅarāte ritaja jā'merō'ōrā imabesarāka. ⁵¹ Mija ā'mitipe. Po'imajare ōrīberika mijare yibojaerā baayu. Cristore ḅerietærā baarāka ruḅu ritaja reyapataekarāmarīa maimarāñu. I'suḅaka simako'omakaja īrīka upakaja Tuḅarāte maḅo'ia o'apatarāñu. ⁵² Ikuḅarō'ōḅiji maḅī'rūtaika upaka maḅo'ia Tuḅarāte o'arāñu. Tromḅeta wāmeika okaarirāka ḅoto, “Wejetiyia seyayu mirākiyu”, marīwārūrāñu. Sokaarirāka ḅoto reyakoḅekarāre mamaka naḅo'iaḅi ōñia jariḅe'rirāñu. I'sirīmi ōñia imarāñurāteoka naḅo'ia Tuḅarāte o'arāñu. ⁵³ Maekaka maḅo'ia ima rabarūkia ima simamaka kika ōñia maimajīḅarūkiḅi Tuḅarāte mare so'arāñu. I'suḅaka kibaarāñurā imarī aḅekurioka reyarūkimarīa maimarāñu. ⁵⁴⁻⁵⁵ I'suḅaka Tuḅarāte mare baarāñu kimajaropūñurā sabojaeka upakaja simamaka. Mia je'e: “Maḅo'ia mare o'awa'ri ḅo'imajare reyaika Tuḅarāte tiyetamaka, reyarika imabesarāka. Suḅa simamaka 'Yija reyarāñu', āriwa'ri kīkirika imabesarāka maro'si”, sabojayu. ⁵⁶ Ba'iaja baawa'ri mareyarāñu. Tuḅarāte jā'meika yi'rībeyurāte reyarika simamaka i'suḅaka mare sariatayu. ⁵⁷ I'suḅaka simako'omakaja maīḅamaki Jesucristoḅi ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā ma'rirūkia imakoḅekareka mare kitāāmaka “Jiitaka mibaayu Tuḅarā”, jījimakaḅi kire marīrijayu.

⁵⁸ I'suḅaka simamaka ḅuḅarukubekaja, jia Jesucristore yiḅaraka mija imabe yijeyomarā. Suḅabatirāoka “Waḅuju Tuḅarāro'si yija ba'irabekoḅeyu”, āriḅuḅajoabekaja, jiḅi kirika mija ba'iraberijape.

16

Aḅerāte jeyobaaokaro'si niñerū rēarika

¹ Aḅerā Jesūre yi'yurāte jeyobaabaraka niñerū mija rēarūkiakaka mijare yijaiērā baayu mae. Jesūre yi'yurā Galacia ka'iakarāre yibojarapaka upakaja mija baajīkareka jia sime mijaro'sioka. ² Ikuḅaka mija baabe: Domingo rakakaja mija tōḅorijayu upaka kūḅajīritirījaka mija jierijape. I'suḅaka mija baarijayua simamaka, yeyarāñurīmi imatikaja simarāñu. ³ Mija ḅō'irā eyatirā, Jerusalénrā niñerū e'ewa'rirūkirāte “Īrā nime se'ewa'rirūkirā”, mija āriñu. Suḅa imarī “Jiirā ḅo'imaja nime. Nare mija e'etope”, āriwa'ri ḅapera nare yo'ōjirāñu Jerusalénkarāre nabeaeyaerā. ⁴ “Naka ya'riye'e je'e”, ñariḅuḅajoarākareka, naka ya'rirāñu.

Corintowejarā a'ririka Pablote ḅuḅajoaeka

⁵ Ō'ōḅi a'ritirā Macedonia wejarā yeyarāñu. Toḅi turitaḅabaraka mija wejea Corintorā yeyarāñu. ⁶ Ōoḅaḅāka mija ḅō'irā ñimarāñu je'e aḅeyari. Pu'ejē'rākarō'ōjīrā torā ñimarāñu je'e aḅeyari. I'sia be'erō'ō aḅea wejea yiyapairō'ōrāja ya'yaokaro'si yire imabeyuakaka yire mija jījeyobaarākareka jia simarāñu yiro'si. ⁷ Jajuḅi mija ḅō'irā ĩawa'ririka yaḅabeyuka yi'i. I'suḅaka simamaka, karemarītaka Maīḅamakire yaḅarāka ḅoto ñoaka mija ḅō'irā ñimarāñu je'e. ⁸⁻⁹ I'suḅaka simako'omakaja Éfeso wejarā yituirāñu Pentecostés baya o'rirāñurō'ōjīrā. Ō'ōrāja ñimariyapayu ruḅu rīkimarāja yiwārōika ĩape'yoirāte imako'omakaja, rīkimarājaoka Tuḅarārika yiwārōika jia sana'mitiririyaḅika simamaka.

¹⁰ Timoteore mija ḅō'irā eyarāka ḅoto jia kire mija baabe mijare kīkibekaja kimaokaro'si. I'suḅaka kire mija baabe yuḅakajaoka

Maiþamakirika ba'irabeiki kimamaka. ¹¹ Ba'iaja kire baabekaja kire mija e'etope. Supabatarã jia kire mija jeyobaabe yipõ'irã iarĩ ketaokaro'si. "I'supaka kire mija baabe", ñañua simamaka ketarika yita'ayu, aþerã Jesúre yi'yurãpitiyika.

¹² "¿Marãþate majeyomaki Aþolore etarãñu ate?", ãþaraka þaperapi yire mija jërĩaeka ñiarape. Supa imarĩ aþerã Jesúre yi'yurãka mija põ'irã turirĩ keyaokaro'si kire yipakatarikoperape. I'supaka yibaako'omakaja, "Torã ya'ririka Tuparãte yapayu maekaka", kërĩþupajoabeyu ruþu. Supa imarĩ "Mae ya'ririþkareka jia sime", kërĩþupajoarãñurĩmi mija põ'irã turirĩ ke'rirãñu je'e.

Þiyia jia Pablote nare bojatyaeka

¹³ Jia þupajoatirã rakajetikarãja mija imabe. Supabatarã maiþamaki Jesucristore yi'ririþa'atabekaja, okajãjiapi mija þupajoabe. ¹⁴ Rakakaja ritaja mija baariþayua aþerãte wayuñarikapitiyika oyiaja samija baariþape.

¹⁵ Estéfanos imaki, kika imarãþitiyika Acaya ka'iakarã mamarĩtaka Tuparãrika yibojarapaka yi'riũ'murãþarã. Supa imarĩ maekaka aþerã Jesúre yi'yurãte jeyobaarimaja imarĩ, i'supakajaoka nabaariþayu naro'si. I'supaka simarãþaka õñurã mija ime. ¹⁶ I'supaka simamaka jiapi nare mija yi'ririþaririka yiyapayu. I'supakajaoka naka Tuparãrika ba'iraberimajaka jia mija imarika yiyapayu.

¹⁷ Mija tã'omaja Estéfanos, Fortunato supabatarã Acaicotatarãre etamaka jia jjimaka ñime. Mija þuri yoepi imarã imarĩ, yire jeyobaawãrũbeyurã. I'supaka simamaka mija põ'ikarã yipõ'irã etairã tarãja þuri yire jeyobaairã. ¹⁸ Okajãjia mija imaerã mijare najeyobaaiþa upakaja yipõ'irã etatirã okajãjia ñimaerã yire najeyobaayu. I'supaka baairãte majiyiþupayeeþikareka jia sime.

"Jia nimarũ þo'imaja", Pablote ãrĩþũaeka

¹⁹ Asia ka'iakarã Jesúre yi'yurã, "Jia nimarũ", mijare ãrĩþũairã. Aquila, kirũmu Þisca, supabatarã nawi'iarã Maiþamakire yi'riwa'ri rëñurãoka, "Jia nimarũ", mijare ãrĩþũairã. ²⁰ Öðkarã muþaka Jesúre yi'yurãoka, "Jia nimarũ", mijare ãrĩþũairã naro'si. Tuparãte yi'yurã imarĩ, jia jjimakaþi mija jëñetoribu'abe.

²¹ Yi'i Pablo, ñoñu upakaja "Jia nimarũ", ãrĩwa'ri ikupaka yipitakaþi mijaro'si yo'opũayu.*

²² Torã maiþamaki Jesucristore yapabeyurãte "Ba'iaja Tuparãte nare baarũ", ãrĩwa'ri i'supaka mijare ñañu. "No'ojĩrãmarãja Maiþamakire þerietarũkirĩmi seyaparũ", ãrĩwa'ri yaþatiyaiki ñime.

²³ "Jia maiþamaki Jesúre mijare baariþarirũ", mijare ñarĩþũayu. ²⁴ I'supakajaoka "Jesucristore ã'mitiripẽairã mija imamaka, jimarĩtakaja nare yiwayuñayu", mijareka ñarĩþũatayu.

I'tojrãja sime ruþu.

* **16:21** Después de dictar la carta a otra para escribir, Pablo añade su firma para que los lectores sepan que la carta realmente es de él. (Véase 2 Tesalonicenses 3.17)

Segunda carta de San Pablo a los Corintios

Ate Corintowejeakarãro'si Pablote pãpera pũataeka

¹ ¿Yaje mija ime yijeyomarã? Yi'i Pablo, yijeyomaki Timoteopitiyika, "Jia nimarũ", mijareka yija ãñu. Tuparãte yire jã'meikapĩ ãrĩwa'ri Jesucristorika bojariroka bojataparimaji ñime*. Corintowejeareka supabatirã Acayaka'iarãoka imarã Tuparãte jiyipupayeeokaro'si rãrĩrijayurãro'si ika pãpera yipũatayu. ² Maþaki Tuparã, supabatirã maipamaki Jesucristopitiyika jia mijare nabaarũ. Supabatirãoka jia pupaparaka mija imaokaro'si mijare najeyobaarũ.

Pablote ba'iaja jũako'omakaja Tuparãte kire jeyobaaeka

³ Maipamaki Jesucristo Pakika jjimaka imawa'ri "Jia mibaayu Tuparã", kire yija ãrĩrijayu. Maþaki imarĩ, mare kiwayuñayu. Supabatirã ba'iaja maþuparirijayu þoto mare jeyobaaokaro'si maka imaki kime Tuparã. ⁴ Ritaja ka'wisika yijaro'si simako'omakaja ba'iaja yija þuparikoreka yijare jeyobaaerã Tuparãte yijaka imajipe. Supã imarĩ yijare kijeyobaaika upakaja aþerã ka'wisika jũairãte ba'iaja naþuparikoreka nare yija jeyobaawãrũyu. ⁵ Cristore yi'yurã imarĩ, ba'iaja kijũaeka upakaja yija jũayu yijaro'sioka. I'supaka simako'omakaja Cristorirã yija imamaka, ba'iaja yija þuparikoreka Tuparãte yijare jeyobaayu. ⁶ Jesucristorika bojariroka bojaripareaja ba'iaja yija jũarijayu. I'supaka simako'omakaja, sayija rakajepããrijayu jia mijare jeyobaaokaro'si. I'supaka mijaro'si yija imamaka Cristore mija yi'yua ja'atabeyurã mija imarijarirãñu. Ba'iaja yija jũarijayu þoto Tuparãte yijare jeyobaarijayu. I'supaka yija imarijayua õñurã imarĩ, ba'iaja jũariþotojo okajãjia imawa'ri samija rakajepããyu mijaro'si. ⁷ Yija upakaja Cristore yi'yurã imarĩ, ba'iaja jũarijayurã mija ime. Supã imarĩ "Yijare kijeyobaaika upakaja Tuparãte nare jeyobaarãñu, jia kire nayi'yaokaro'si", mijareka ãrĩþupajoairã imarĩ, ba'iaja yija þuparibeyu.

⁸ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Asia ka'iarã tuparaka jimarã ba'iaja yija jũarapakakaka mija õrĩrika yija yapayu. Jimarĩtaka ba'iaja jũawa'ri, okajãjimarã sarakajepããwãrũbeyurã rõ'õjĩrãrãja yija jarape. Supã imarĩ "Reyarũkirãja yija ime je'e mae", ãrĩþupajoabaraka ba'iaja yija þuparape. ⁹ Supabatirã "Najããrũkirãja yija ime", yija ãrĩþupajoarape. Supã imarĩ yija þupayarij marãkã'ã yija þo'ia ãarĩrĩwãrũbeyu. I'supaka simako'omakaja "Reyaekarã imakopẽirãte þariji õña jaripe rĩrũjeiki imarĩ, Tuparã ãrĩkaja imaki yijare ãarĩrĩwãrũiki", yija ãrĩwãrũerã i'supaka yijaro'si simarape. ¹⁰ "Yija reyaerã baayu", yija ãrĩtirapakarã werikareka Tuparãte yijare o'atarape. Supã imarĩ, "Namajloka i'supaka oyiaja Tuparãte werikareka yijare baajiparijarirãñu", ãrĩþupajoawa'ri ba'iaja yija þuparitiyabeyu. ¹¹ I'supaka yijaro'si simaerã Tuparãte mija jẽñeñjirijayuapĩ ãrĩwa'ri yijare kijeyobaarijayu. Jia Tuparãte yijare jeyobaamaka ãawa'ri, "Jia mibaayu Tuparã. Mire yija jẽñeika upakaja mibaarape Pablora'karõ'si", rĩkimarãja þo'imajare kire ãrĩrãñu.

Ikuþaka simamaka Corintowejarã Pablote a'riberika

* 1:1 Apóstol

¹² Ape ikupaka pupajoawa'ri jjimaka yija ime. “Tuparate yapaika upakaja waarō'orāja po'imajare jia yija baarijau, nare pakibekaja”, yija puparō'opi yija arīpupajoayu. Ika wejeareka imarā wapuju pupajoatirā nawārōika upaka mijaka yija imawārūbeyu. I'supakamarā sime, Tuparate yijare jeyobaamaka jia mijaka yija imawārūrijayu. ¹³ Supa imarī rukubaka mija pupajoaokaro'simarā papera o'otirā mijaro'si sayija puatarijayu. Yija wārōika jia mija oñaokaro'si mijaro'si sayija o'oyu. ¹⁴ Ika mijare yibojaika, “Pablo kijeyomarāpitiyika wājia bojairā nime”, jia arīwārūbeyukajirā Irārimarāre ime ruḡu. Irārimi jia yijare oritirā “Irā puri jitaka yijare wārōekarā”, yijareka nimaupatiji naririka yija yapayu. I'supakajaoka maipamaki Jesucristore pe'rietarānurīmi “Jia yijare ā'mitiriwa'ri mire nayi'rika”, jjimakapi kire yija arīrānu.

¹⁵ “Jia yika nime je'e. Supa imarī Macedonia ka'iarā ya'rirāka poto napō'ipi yo'rirānu mamarī”, narīpupajoakoperape. I'supaka yibaarikareka Irapakuri mija pō'irā eyawa'ri jibaji mijare yijeyobaa-jāāeka. ¹⁶ “Macedonia ka'iarā ya'rirāka poto napō'i űimatawa'rirānu, supabatirā yipe'rirāka potooka i'supakajaoka yibaarānu ate”, narīpupajoakoperape. “Judeaka'iarā yeyawārūokaro'si Corintowejekarā yire jeyobaarānurā”, narīpupajoarape. ¹⁷ “Jia pupajoarimarāja i'supaka yijare kērāpe bai je'e”, yireka mija arīpupajoayu bai? Tuparate oribeyurā puri nañu upakaja baabeyurā imarī, “Ā'ā, i'supaka yibaarānu”, arīripotojo űamajl ate “Jeno'o, ape upaka yibaarānu”, añurā. I'supaka arībeyuka űime yi' puri. ¹⁸ Kēnu upakaja baaiki kime Tuparā. I'supakajaoka, “Ikupaka yibaarānu”, űañua ape upaka baabeyuka űime. ¹⁹ Kēnu upakaja baarijauka Tuparā Maki Jesucristo. Supa imarī “Ā'ā ikupaka yibaarānu”, arīripotojo, ape upaka baabeyuka kime. Kirika bojariroka mijare yija wārōrijayu, yi' Pablo, Silvano supabatirā Timoteopitiyika. I'supaka simamaka “Ikupaka yija baarānu”, arīripotojo ape upaka yija baabeyu yijaoka. ²⁰ “Ikupaka jia yibaarānu yirirāte”, kērīka upakaja ritaja Tuparate baaeka Kimaki Jesucristopi arīwa'ri. Supa imarī jia Jesucristopi mare kibaarijayua oñurā imarī “Rita, kērīka upakaja baaiki kime”, arīwa'ri Tuparate majiyipupayeerijayu. ²¹⁻²² Jesucristore mayi'yua maja'atakoreka Tuparate mare jeyobaayu. Supa imarī ikijioka kime Jesucristorirā maimaokaro'si mare wā'maekaki. Supabatirā kirirā maima beaokaro'si Espiritu Santore mapupakarā kiña'ajāāeka. I'supaka kibaamaka, “Jia yirirāte yibaarānu”, kērīka upakaja Tuparate mare baarānu”, marīpupajoayu.

²³ “Mija pō'irā ya'rirānu”, narāpaka mijare pakiberapaki yi'i. Okajājiapi mijare okajāāriyapaberīwa'ri mija pō'irā ya'riberape ruḡu. Tuparate űaika wājitāji ikupaka mijare űañua rita sime. ²⁴ Mijare okajāātikarā imaripotojo, “Ikupaka mija baabe, ikupaka puri mija baa'si”, arīwa'ri mijare jā'meriyapabeyurā yija. Cristore yi'ritikarā mija imamaka, jjimaka mija imaokaro'si wārōbaraka mijare jeyobaarika yija yapayu.

2

¹ Bikija mija pō'irā eyatirā, mija pupape'rirā okajāja mijare yijaimaka ba'iaja mija puparape. I'supaka simako'omakaja, “Tuparate yapaika upaka baabeyurāte puri yokajāārānu je'e ruḡu”, narīpupajoarape. I'supaka simamaka “Ba'iaja napuparia'si ate”, arīwa'ri mija pō'irā turiri ya'ribeyukaji ruḡu. ² Jjimaka yire imarūjerimaja mija ime. Supa imarī

okajãjiaþi mijare yijaijika ba'iaja þupariwa'ri, marã aþerã jjimaka yire imarũjerimaja imaberijĩnurã. ³ "I'supaka naþuparijĩnu", ãrĩwãrũtirã ba'iaja mija þuparirika yaþaberiwa'ri mija þõ'irã ya'ribeyu ruþu. Mija þõ'irã yeyarũki ruþu mijaka okajerika yaþawa'ri "Ikupaka mija baabe", ãþaraka þaþera takaja mija þõ'irã yipũatarape. Okajietirã ba'iaja þupapekaja jjimaka yire þuparirũjerũkirã mija imaokaro'si mijare sayipũatarape. Supa imarĩ "Naþõ'irã yeyarãka þoto jia simamaka ãtirã jjimaka nimarãnu je'e naro'sioka", ñarĩþupajoayu. ⁴ I'sia þaþera mijaro'si yo'orapaka þoto jimarĩa ba'iaja yipuparape yoraparõ'õjĩrã. Supa simako'omakaja siatirã ba'iaja mija þupayaokaro'simarĩa þaþera mijare yipũatarape. "Jia mare wayuĩaiki kime Pablo", mija ãrĩwãrũokaro'si mijare sayipũatarape.

Ba'iaja mare baakoþerapakiteoka mija wayuĩabe, Pablote ãrĩka

⁵ Ba'iaja mija watoþekarã baarapakite jia imarika yaþawa'ri jãjia kire mija baarapakakaka mijaro'si yo'oerã baayu mae. Ba'iaja kibaarapaka ã'mitiritirã, ba'iaja yipuparapaka simamaka sapemawa'ribaji mija imarape je'e, mijaro'sioka. I'supaka simako'omakaja "Ba'itakaja mijare þuparirũjetiyaberapaki kimarape je'e", ñãnu ba'itakaja kijuarika yaþaberiwa'ri. ⁶ Ba'iaja kibaarapaka simamaka mija rẽãþaka þoto "Ikupaka kire mabaaye'e kipupape'yaokaro'si", mija ima upatiþaãnakaja ãritirã i'supaka kire mija baarape. I'supaka simamaka maekaka þuri þupape'yuka kijayua simamaka kopakaja samija ja'atabe. ⁷ I'supaka kire baabekaja, ba'iaja kibaakoþekareka ye'kariritirã jia kire mija jeyoape ate. I'supaka kika mija imabe, tẽriritakaja ba'iaja þupariwa'ri "Marãkã'ã baatirã jia naka imawãrũbeyuka yi'i", kẽrĩþupajoakoreka. ⁸ Kika mija jeyoapakã'ã, "Rita yire nawayuĩayu ate", kẽñaokaro'si i'supaka kika mija imarika yiyapayu. ⁹ Kire yibaarũjerapaka upakaja mija yi'rirã þaþera mijare yipũatarapaka imarĩ, "Maekakaoka nare ñãnu upakaja baairã nime", mijareka ãrĩþupajoaiki ñime. ¹⁰ Supa imarĩ ba'iaja baakoþekakite ba'iaja baaeka mija ye'karirirãkareka i'supakajaoka simarãnu yiro'sioka. Yire ba'iaja kibaaika imakoþejika sareka kire yiyayuĩajĩnu. I'rĩka upakaja jjimaka mija imarika yaþawa'ri Cristore ãaika wãjitãji i'supaka ñimarijayu. ¹¹ Kire mawayuĩaye'e, ba'iaja þupawa'ri Satanãre yaþaika upakaja kibaa'si. I'supakajaoka maro'si sima'si, majeyomakite mawayuĩajĩnu. Satanãre mare þakiriyapaikakaka õñurã maimo.

Corintokarã majaroka Pablote ã'mitiriyapaeka

¹² Tróadewejearã yeyarapaka þoto Maiþamakire yire jeyobaaikaþi ãrĩwa'ri imatikaja þo'imajare imarape yire na'mitiyaokaro'si. Supa imarĩ Jesũrika bojariroka nare yiwãrõmaka jjimakaþi tokarãre yire ã'mitirape. ¹³ I'supaka simako'omakaja Tróaderã majeyomaki Titore imabepakã'ã ba'iaja yipuparape. Torãjĩrã mae, tokarãre yimajaroka bojaweatirã Macedoniaka'iarã ya'raþe Titore mo'arĩ.

¹⁴ Ba'iaja yipupariko'omakaja Cristorirã yija imamaka dakoã imabeyua yijare tẽrĩrũkia mae. Supa imarĩ "Jiitaka mibaayu Tuparã", ãþaraka jia yija þuparijayu. Supabatirã Cristorika bojariroka bojapibarimaja yija imaokaro'si Tuparãte yijare þũataeka ritaja þo'imajare sõñaokaro'si. I'supaka simamaka ãrãkõrĩmato jariwa'ririmarĩaja sayija bojatapamaka ã'mitiritirã, Cristore nay'yu. Ìakõrĩ je'e, ikupaka sime: Mapaõmea majoeika þoto ritaja sajisia

þibika ritaja þo'imajare wĩlka upaka simarijaju. ¹⁵ Cristorika bojariroka yija bojaþibamaka ľawa'ri jĩjimaka Tuþarāte yijaka ime. Kirika yija wārōtaþa, Tuþarā þō'irā a'rirũkirā, suþabatirāoka ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirũkirā þariji sā'mitiririjayurā. ¹⁶ Cristore yi'riberirika ima, "Ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'ririwupaka", āriwa'ri nare yija bojamaka nayi'ribeyu Cristorika yija wārōika ā'mitiririyapabeyurā. Tuþarā þō'irā a'rirũkirāro'si þuri nare yija wārōika nayi'yu ōñia nimajiparũkiroka naro'si simamaka. I'supaka Cristorika yija wārōrijayua þemawa'ribaji imatiyaika simamaka Tuþarāte yijare jeyobaaberirikareka, marākā'ā baatirā wājia sayija bojawārũberijāāeka. ¹⁷ I'supaka ñañua simako'omakaja, rĩkimarāja nime niñerũ tōþoriyaþawa'ri takaja Cristorika bojariroka wārōtaþarimaja. Nuþaka baarijaribeyurā yija þuri. Jesurirā imarĩ, kirika bojariroka þakirimarĩaja þo'imajare wārōerā Tuþarāte þũatairā yija ime. I'supaka þupajoairā yija ima simamaka kĩaika wājitāji wājirokapi yija wārōrijayu.

3

"Mamarĩ imara'aekakukukaka be'erō'ō mamakukukaka majaroka mayi'ririjarirũkia ikupaka sime", Þablote ārika

¹ I'supaka yo'oko'omakaja "Yija imarā imatiyarimaja", āriwa'rimarĩa i'supaka mijare yija bojaju. Aþerā wārōrimaja þuri "Imatiyarimaja yija ime", ārikoþerijayurā. Mija þō'irā netarijaju þoto þapera naro'si aþerāte o'oeka mijare nabearijayu. I'supaka mijare nabeaika þapera ima, "Jia wārōirā nime", āriwa'ri nawārōirō'ōkarāre no'orũjerijayua. I'supakajaoka aþerō'ōrā na'yu þoto mijare nawārōikakaka þapera no'orũjerijayu. Yija þuri, i'supaka baabeyurā. ² Mijaja imarā "Jia wārōirā yija ime", āþaraka þapera yija bearũkirā upaka yijaro'si imarā. Yija wārōika yi'riwa'ri ba'iaja mija baaika ja'atatirā aþeupaka mija o'amaka ľatirā, "Jia Cristorika bojariroka Þabloraþare nare wārōyu", ritaja þo'imajare āriþupajoarijaju. I'supaka mija baaika yija þupakarā sayija ōñu. ³ Cristo þapera maika upaka imarā mija ime. Kirika bojariroka yija wārōikapi āriwa'ri Cristore mija þupaka jia o'aika ritaja þo'imajare ľawārũpatayu. Aþerā wārōrimaja þapera o'oeka narikaika upakamarĩa mija ime. Tuþarā, ōñia imajiparimaji Espĩritu Santore mija þupakarā mijare kiña'ajāāeka simamaka i'supaka sime. Moisés imaroyikakiro'si ātaþāiarā Tuþarāte o'oeka upakamarĩa sime mae. I'supakamarĩa simamaka maþupaka Espĩritu Santojo mare o'arijayuka.

⁴ Jia mijare yija wārōerā Cristore yijare jeyobaayu. I'supaka simamaka "Nare yija wārōikapi āriwa'ri Cristore yapaika upaka baairā nime", Tuþarāte ľaika wājitāji yija āriwārũyu. ⁵ I'supaka jĩjimaka yija āñua simako'omakaja yija þupayariji yija ōñuapi āriwa'rimarĩa jia yija wārōyu. Tuþarāte yijare jeyobaaikapi āriwa'ri takaja ritaja yija baawārũyu. ⁶ Tuþarājaoka imaki kimajaroka mamakukukaka bojaĩjirimaja yija imaokaro'si yijare jeyobaaiki. Suþa imarĩ "Yimakire ā'mitiripēairāte yitāārāñu", Tuþarāte āñua bojaika sime mamakukukaka majaroka. Suþa imarĩ bikija Moisés imaroyikakite o'oeka āriroyika upakamarĩa yija wārōyu mae. Espĩritu Santopi āriwa'ri maþupaka o'amaka kire mayi'rirũkiakaka sabojayu mamakukukaka majaroka. Bikija Tuþarāte jā'meka o'oeka yi'rikoþeirā þuri nareyarāka be'erō'ō kika imajipabesarāñurā. I'supakamarĩa sime mamakukukaka majaroka

yi'yurāro'si pūri. Espiritu Santore nare ña'rījāimaka Tuṡarāka ōñia nimajiparāñu āriwa'ri sabojayu.

7-8 Kijā'meika āta pāiarā o'otirā, Moisés imaroyirekakite mamarī Tuṡarāte kire saja'ataeaka. I'sia kire kija'ataekarīmi Tuṡarāte kīaeaka be'erō'ō simamaka jimarī jājia Moisés pema yaaboaeaka. I'supaka simamaka Israeltatarā marākā'ā baatirā sarakajepāāberīwa'ri kīpema niariyapaberika. Bikija Tuṡarāte jā'meka jītaka simaeaka. I'supaka simaeaka kopakaja Moisés pema jājia yaaboaeaka. Supa imariṡotojo ī'rārīmi upakaja sariririjarika. Bikija Tuṡarāte jā'meka o'oeka jājia yaaboaikapitīyika ṡo'imajaro'si kire sakija'ataeaka simako'omakaja sayi'riwārūberīwa'ri, Tuṡarā ṡō'irā ṡo'imajare a'riberika āriwa'ri sabojayu. Mamarī kijā'meroyika yaaboaikapitīyika sakija'ataeaka simako'omakaja satērīwa'ribaji jia sime ika mamakukukaka majaroka. Supa imarī ōñia imajiparūkiakaka Espiritu Santore maro'si e'era'aeka. I'supaka ima imarī, ñamajī aṡerikurioka ṡurirūkimarīa sime. ⁹ Bikija Moisés imaroyikakite kijā'merūkia Tuṡarāte kire ījikakaka pūri sayi'riberīwa'ri “Tuṡarāte yaṡaika upaka ṡo'imajare baabepakā'ā ba'iaja nare kimarūjerāñu”, sāñu. I'supaka imariṡotojo jājia yaaboaikapī setaeaka. Ika mamakukukaka majaroka pūri Tuṡarāte īaika wājītāji wājia ṡo'imajare imarūjerikakaka mare bojaika. Supa imarī bikijakaka jājia yaaboaikapī setako'omakaja mamakukukaka pūri tērīwa'ribaji imatiyaika majaroka sime. ¹⁰ Jia simaroyika mamarī Moiséte jā'meroyika. Supa simako'omakaja satērīwa'ribaji imatiyaika sime ika mamakukukaka majaroka. I'supaka maṡupajoaika simamaka, “Mamarī imara'aeka majaroka imatiyabeyua sime mae”, marīṡupajoayu. ¹¹ ņoaka imarūkimarīa imariṡotojo Moiséte jā'meroyika jājia yaaboaika watoṡekapī etaeaka. I'supaka simamaka, ika mamakukukaka majaroka Tuṡarāte mare ja'ataeaka pūri imajiparūkia imarī, tērīwa'ribaji imatiyaika sime.

¹² “Imajiparūkia sime”, jia ōriwārūirā imarī, kīkirimarīaja ṡo'imajare sayija wārōrijayu. ¹³ Imajiparūkia simamaka, Moisés imaroyirekaki upaka yija imabeyu. Kīpema jājia yaaboaeaka yaririjarika Israelkarāre īakoreka sayapāiapi kīpema kirārīta'aroyika. Kīpema jājia yaaboaeaka yaririjarika āriropakaja mamarī Moiséte jā'meroyika tiyirijayu. ¹⁴ I'supaka simarijariko'omakaja Israelkarā pūri satiyirijayua ā'mitiripēaberkarā imarī, maekakaoka i'supakaja imañujurā ruṡu. I'supaka imarā nimamaka, Moiséte jā'meroyirekakaka niaika ṡoto, “Kopakaja Tuṡarāte satiyetaeka”, āriwārūbeyurā nime. I'supaka imabekaja, Cristore takaja yi'yurā nimajīkareka pūri jia sanorīwārūjīñu. ¹⁵ I'supaka imariṡotojo maekaka ṡariji Moiséte o'oeka wārūriṡotojo sanorīwārūbeyukaji ruṡu. ¹⁶ I'supaka simakoṡeko'omakaja Maīṡamakire ī'rārīmarāre yi'riū'mumaka īatirā nare kijeyobaayu “Sanīawārūrū”, āriwa'ri. ¹⁷ Espiritu Santopi āriwa'ri Maīṡamakire mare jeyobaayu. I'supaka mare jeyobaabaraka maka kimarijayua simamaka, Moiséte jā'meroyika mayi'rikoṡeka ja'atirā, Cristore yaṡaika upakaja baawārūirā maime mae. ¹⁸ Kopakaja jia sōriwāṡu'atairā jariwa'ri, Maīṡamakire ṡupajoarijaparaka, tērīwa'ribaji kima morīwārūrijayu mae. I'supaka maimapī ī'rārīmi upakaja jībaji Maīṡamaki upakaja maimarijarirā Espiritu Santore maṡupaka mare o'arijayu.

4

¹ Yijare wayuñawa'ri, yijare wã'matirã kimajaroka mamakukukaka po'imajare wãrõrimaja Tuparãte yijare imarũjeka. I'supaka simamaka, ba'iaja aperiuri yijaro'si simarijayua imako'omakaja, sayija wãrõrija'atabeyu. ² Supa imarĩ aperiãte kareaja i'yoa baarijayu upaka baabeyurã yija ime. I'supakajaoka "Jia po'imajare yijare yi'rirũ", ãrĩwa'ri waþuju nare þakibeyurã yija ime. I'supaka imarã imarĩ, Tuparãrika bojariroka aþemijipi so'atirã yija õñu upakaja yija þupajoaika wãrõbeyurã yija ime. Supa imarĩ Tuparãte ãaika wãjitãji jia wãjiroka norĩwapu'atawãrũirokapi po'imajare Tuparãrika yija wãrõyu. I'supaka yija baamaka "Þakibeyurã nime", po'imajare yijareka ãrĩwãrũyu. ³ I'supaka yija wãrõika simako'omakaja "Þablorãkare wãrõika ãrãrimarãre õrĩwapu'atabeyu", ãñurã mija ime ãrãrimarã. Ikuþaka sime: Maipamakire yi'ririyaþaberiwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'rirũkirã imarĩ, yija wãrõika norĩwapu'atawãrũbeyu. ⁴ Cristore nayi'ribeyuþi ãrĩwa'ri po'imajare kiþakika upakaja Satanãre nare imarũjerijayu ruþu. Supa imarĩ Jesũrika tãrĩwa'ribaji imatiyaiki bojariroka õrĩwapu'atabeyaka nare kimarũjerijayu. I'supaka nimarijayua simamaka, "Tuparãte ima upakaja Jesũre ime", narĩwãrũbeyu. ⁵ Jesucristore jiyiþupaka õñurã imarĩ, yija baarijayuakaka takaja þupajoabaraka po'imajare wãrõbeyurã yija. "Imatiyairã Þablorãkare ime mirãkiyu", mija ãrĩrika yaþaberiwa'ri i'supaka yija baabeyu. I'supaka baabekaja "Jesucristo kime Maipamaki", ãþaraka yija wãrõrijayu. Supa imarĩ mijare ãarĩþaraka yija ba'irabejirã Jesũre yijare þũataeka simamaka, kiyãþaeka upakaja yija baarijayu. ⁶ Tuparã þuri ika wejea rubu'ataeka, neia simakoþekareka saborirũjekaki. I'supakajaoka Cristore yija õrĩberikoþekareka, yijare kire kiõrĩwãrũrũjeka. Supa imarĩ Jesucristore yija yi'þakã'ã Tuparãja tãrĩriki kimaoka yija þuparõ'õrã yijare õrĩrũjerapaki.

⁷ Tãrĩtakakaka Tuparãrika bojarĩ kiþũataekarã imariþotojo "Tãrĩrirã yija ime", ãrĩbeyurã yija. ãkõrĩ je'e: Waþajã'rĩmarĩa jotoka'i jototõsuarã waþajã'ria jãma upaka imarã yija ime. I'supaka simamaka yija þupakarã Tuparãrika yijareka imarã yija ime. Supa imarĩ "Naþupajoaikaþimarĩa wãrõrimaja nime. Tuparã tãrĩrikaja imakite nare jeyobaaikapi jia nabaayu", po'imajare yijareka ãrĩwãrũyu mae. ⁸ Po'imajare Jesũrika bojariroka wãrõriþareaja, ãrãkurimarĩa ba'iaja yija jũarijayu. I'supaka simako'omakaja, sarãja sayija ja'atarijaribeyu. I'supakajaoka "¿Marãkã'ã yija baarãñu mae?", ãrĩþupajoako'omakaja "Tuparãte yijare ja'atayu", ãrĩbeyurã yija ime. ⁹ Rikimarãja yijare ã'mijãirãte imako'omakaja Tuparã þuri yijare ja'atabeyuka. ãrãkurimarĩa yijare jããrika ri'kakopeirã imarĩ, yijare nakãmibaaeka simako'omakaja Tuparãte yijare jeyobaaika simamaka yijare najããwãrũbeyu. ¹⁰ Yija turirijayurõ'õ rakakaja nime ãrãrimarã yijare jããrika ri'karijayurã. Jesũre najããeka upakajaoka yijare najããriyaþayu. I'supakajaoka ba'iaja kijũaeka upakaja jũariþotojo jia sayija rakajepããmaka ãawa'ri, "Naþupakareka Jesũre imamaka, kirikapi i'supaka nime", po'imajare ãrĩwãrũokaro'si supa yija imarijayu. ¹¹ Jesũrika bojariroka yija wãrõriþareareka, ãrãrĩmi upakaja yijare jããrika nari'kaika watoþekarekaja yija imarijayu. I'supaka yijaro'si simako'omakaja "Jesũre naþupakareka imapi ãrĩwa'ri kiupaka jia sanarakajepããrijayu", yijareka po'imajare ãrĩwãrũokaro'si i'supaka yija jũarijayu. ¹² I'supaka ba'iaja yija jũaika simako'omakaja, yija wãrõika

ã'mitiritirã samija yi'yuapi ãrîwa'ri Tuparãka õñia mija imajiparãñu.

¹³ I'supaka simamaka ba'iaja yija puparibeyu. Mija ãabe, ikupaka sãñu Tuparã majaropũñu o'okearã: "Tuparãte yi'yuka imarĩ, kirika bojariroka p'omajare yiwãrõyu", ãrĩkate ãrĩka. I'supakajaoka yija pupajoayu yijaro'si. Tuparãte ã'mitiripẽairã imarĩ, kirika bojariroka ja'atarimarĩaja yija wãrõrijayu. ¹⁴ I'supaka pupajoairã imarĩ, p'omajaja yijare jããrika ri'kakopeika yija kĩkibeyu. Maipamaki Jesucristo reyaekakite õñia Tuparãte jaripe'rirũjeka ate. Supa imarĩ Jesurirã yija imamaka, "Yija reyakopek'omakaja õñia Tuparãte yijare jaripe'rirũjerãñu ate", yija ãrĩpupajoayu. I'supakajaoka mijare kibaarãñu. Supabatirã kimarõ'õrã Tuparãte mare e'ewa'rirãñu. ¹⁵ Supa simamaka, "Jia mijaro'si simarũ", ãrîwa'ri ba'iaja jũariþotojo Tuparãrika bojariroka mijare yija wãrõrijayu. I'supaka yija baaika simamaka ãrãrĩmi upakaja rĩkimabaji Jesucristore yi'yurã p'omajare imarijayu. Kire nayi'yuapi ãrîwa'ri jia Tuparãte nare baamaka "Mare wayuãiki imarĩ, jia Tuparãte mare baayu", narĩrijayu. Supa imarĩ "Tẽrĩrikaja imatiyaiki kime", ãrîwa'ri p'omajare kire jiyipupayeerijayu.

¹⁶ I'supaka simamaka ba'iaja pupapekaja Jesurika bojariroka ja'atarimarĩaja yija wãrõrijayu. Yija p'õia ba'iaja jũabaraka rũetaka sajaririjariko'omakaja ãrãrĩmi upakaja yija pupaka okajãjia imaokaro'si Tuparãte yijare jeyobaarijayu. ¹⁷ Ritaja wejea yija turitaparõ'õ ba'iaja yija jũarijaya puri wejejẽ'rãkaja imarũkimarĩa sime. Supa yija jũako'omakaja, "Kika õñia yija imajiparũkia puri tẽrĩwa'ribaji jia imarũkia sime yijaro'si", ãrĩpupajoawa'ri, maekaka jimarĩ ba'iaja yija jũakopeika marã imabeyua yijaro'si. ¹⁸ Supa imarĩ ika ka'iareka yija ãarijaya puri purirũkia sime. I'supakamarĩa yija ãabeyua puri imajiparũkia ima. I'supaka simamaka, maekaka yija ãarijaya pupajoatiyabekaja yija ime. Mabo'ikakurirã maimarũkiakaka puri sãberiripotojo sayija pupajoatiyarijayu.

5

¹ Ika mapõ'ia wejejẽ'rãkaja õñia imarũkiro'simarĩa sime, ñojimarĩji reyarũkia. I'supaka simako'omakaja "Mareyarãka be'erõ'õ õñia mare jaripe'rirũjetirã mapõ'ia Tuparãte mare o'arãñu", marĩpupajoayu. I'supaka mare kibaarũki p'õipuri maekaka mapõ'ia ima upakamarĩa imarãka, õñia imajiparũkia imarĩ. ² Ika ka'iareka imabaraka ka'wisika majũarijaya poto Tuparã p'õ'irã mamaka p'õiapĩ imarika mapupajoarijayu. ³ Yiapupaka takapijimarĩa Tuparã p'õ'irã maimarãka simamaka i'supaka ñãñu. Mamaka p'õia mare kio'arãkapi kipõ'irã maimarãñu. ⁴ Ba'iaja imarikareka rũñurã imariþotojo dakoa okamirãmarĩaja apẽkukurã imarika maimariþupajoayu. I'supaka mapupajoaika, "Põ'imarĩã maimariyapayu", ãrîwa'rimarĩa samapupajoayu. Wããrõ'õrã maima ja'atirã, reyariba'ikakamarĩa p'õikirã maimariyapayu. ⁵ Supa imarĩ mareyarãka be'erõ'õpĩ, p'õia mare kija'atarãkapi maimaokaro'si Tuparãte mare p'õijiaeka. Supa imarĩ "Tuparã imaki i'supaka mare baarũkika", marĩwãrũokaro'si Espiritu Santore mare kiña'ajããeka.

⁶ I'tojĩtepi ãrîwa'ri maka kima moñua simamaka, Tuparãte mayi'yu. Õ'õrã maima poto puri, maipamaki Jesucristo p'õ'irã maimabeyua simako'omakaja "Mareyarãka be'erõ'õpĩ puri kika maimarãñu", jĩjimaka marĩrijayu. ⁷ Maekaka wããrõ'õrã kire maibeyukajia simamaka i'supaka

mañu. Jesúre yi'yurã imarĩ, “Mare kërĩka upakaja maro'si simarãñu”, marĩpupajoayu samaibeyua simako'omakaja. ⁸ Supa imarĩ “Tuparãte ãrika upaka baaiki imarĩ maþo'ia mare kio'arãñu”, mañu. I'supaka simamaka, reyatirã sarekaja Maipamakika maimariyapakopeyu. ⁹ I'supaka pupajoaripototojo ika ka'iareka õña maimatiyikuriji jijimaka kãjiiyuika mabaarijayu. Õ'õrã maima þoto mabaarijayu upakajaoka mareyarãka be'erõ'õpi maimarãñurõ'õrã mabaarãñu. I'supaka imarijarirũkirã maime. ¹⁰ I'supaka simamaka ritaja ika wejeareka kiro'si mabaañjika ĩ'rãrĩmi Cristore ĩarãñu. I'supaka kibaarãñurĩmi jia, ba'iaoka kiro'si mabaañjika ko'apitorãja sawapa matõporãñu.

Ikuþaka sime Tuparãka jia imarika

¹¹ I'supaka kiro'si yija baañjika “Kĩarũkia sime”, ãrĩwa'ri Tuparãrika bojariroka þo'imajare yi'yaokaro'si jia oyiaja nare yija wãrõrijayu sayija õrĩwãrũirõ'õjĩrãja. I'supaka yija baaika, supabatirãoka kiyapaika upakaja yija imarijayu ãñuka Tuparã. I'supaka simamaka samija õñu je'e mijaro'sioka. ¹² Mija ĩabe. “Jiirã nime”, yijareka mija ãñaokaro'simarĩa i'supaka mijare yija bojayu ate. I'supaka baabekaja “Pablorãkare waþuju mija jaiyuyeyu”, yijare jaiyuyeirãte mija ãñaokaro'si mijare sayija bojarijayu. Ikuþaka nime yijare jaiyuyeirã: “Jia wãrõrimaja nime”, þo'imajare nareka ãñaokaro'si nawãrõrijayu. I'supaka baaripototojo “¿Yaje yija þuparõ'õpi þuri jia Tuparãka yija ime?”, narĩri imakopeyu. ¹³ Tuparãte yijiyipupayeetiyarĩpareaja “Waþuju wejabitikakiji kime Pablo”, ĩ'rãrimarãre yireka ãrikoþeika, marã imabeyua yiro'si. I'supaka narĩko'omakaja “Jia õrĩþũairã imarĩ, Tuparãrika bojariroka jia yijare nawãrõrijayu”, yijareka mija ãrĩpupajoajĩka jia sime. Jia mijare jeyobaaokaro'si i'supaka yija baayu. ¹⁴ “Cristore mare wayuĩatijayu”, ãrĩpupajoairã imarĩ, jẽrĩtarimarĩaja kirika bojariroka yija wãrõrijayu. Mare wayuĩawa'ri ba'iaja mabaaika waþa maro'si kireyañjika simamaka, kika reyaekarã upakaja maime maro'sioka. ¹⁵ Ritaja þo'imajare wayuĩawa'ri ba'iaja nabaएका waþa Jesúre naro'si reyañjika. Ikiñjioka imaki reyariþototojo õña jariþe'rikaki. Supa imarĩ “Jijimaka maimarũkia takaja pupajoabekaja maimaye'e mae”, ãrĩpupajoawa'ri kãrijiiyuika takaja mabaarijariye'e.

¹⁶ Supa imarĩ þo'imajare ĩatirã “I'supaka nime”, Tuparãte õrĩbeyurãte ãrika upaka yija ãrĩbeyu mae. Cristore yi'ribeyukajirã yija imaroyirapaka þoto þuri “Muþakaja imaki kime”, kireka ãrĩpupajoairã yija imaroyirape. Maekaka þuri jia Cristore yi'yurã imarĩ, ape upaka kireka yija pupajoayu. ¹⁷ Supabatirã Jesucristoriki þuri Tuparãte kipupaka o'aekaki imaki. Bikija kimaroyika mirãkareka apeupaka kipupaka o'aekaki imarĩ, mamarokapi oyiaja pupajoaiki kime mae. ¹⁸ Tuparã ĩ'rĩkaja imaki maþupaka o'aiki. Bikija þuri kire jo'ata'arimaja maimaeka simako'omakaja Jesucristore reyaekapi ãrĩwa'ri “Jia yika mija imabe”, Tuparãte mare ãrika. Supa imarĩ ĩ'sia majaroka þo'imajare yija wãrõikapi jia kika nimaerã, nare bojarimajaro'si yijare kipũataeka. ¹⁹ Mija ĩabe, ikuþaka sime þo'imajare yija wãrõika: Ritaja þo'imaja Tuparãte jo'ata'arimaja upaka nimako'omakaja jia kika nimarika kiyapaeka. Supa imarĩ ritaja ba'iaja nabaएका waþa Jesucristore naro'si reyañjiokaro'si kire kipũataeka. Supabatirã kire nayi'yuapi ãrĩwa'ri dakoa oka nare imabeyua Tuparãte ĩaika wãjitãji. Supa imarĩ jijimakapi kirirã nare kimarũjeyu. Ika majaroka ritaja þo'imajare yija wãrõtaþaokaro'si Tuparãte yijare

pũataeka. ²⁰ I'supaka simamaka Cristoro'si kirika bojariroka bojañjirimaja yija ime. Po'imajare yija bojaika Tuparãja etatirã kibojari kopakaja nare sayija bojayu. I'supaka yija ima simamaka, "Kirika bojariroka yi'riwa'ri jia kika mija imabe", po'imajare yija añuapi ãriwa'ri Tuparãte nare okajãrijayu. ²¹ Mija ãbe. Ìrãkurioka ba'iaja baakoribeyuka Jesúre imako'omakaja, ba'iaja baarimaji upaka reyarükika Tuparãte kire imarũjeka. I'supaka kibaaekapi ba'iaja mabaaika wapa kiwapakoyika simamaka "Ba'iaja nabaakapitiyika nimabesarãnu mae Yimakirirã imarĩ", mareka Tuparãte añu.

6

¹ Tuparãte yijare jeyobaamaka kimajaroka wãrõrimaja imarĩ, ikupaka mijare yija añu: "Mijare wayuñabarakã, jia Tuparãte mijare baaika simamaka jia kire ã'mitiripẽarijaparaka mija imabe. Kire mija yi'ripakiwã'imarĩa'si." ² Mija ãbe, kimajaroka o'oeka imapi ikupaka kërĩka:

"Mijare yijeyobaarũkirĩmi seyaeka poto, mija jẽñerijayua ã'mitiritirã jia mijare yijeyobaaeka ba'iaja mija jũaekareka mija wapu'yaokaro'si", ãriwa'ri sabojayu.

Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Maekaka puri po'imajare ã'mitiritikaja, supabatirã ba'iaja nabaaikareka nare tããerã imatikakiji Tuparãte imarijayu. Supa imarĩ maekaka puri, kire najẽñerãka upakaja kibaarãnu.

³ Kirika bojariroka wãrõtãpabarakã ba'iaja yija baabeyu, "Pakirimajaroka nawãrõyu je'e", po'imajare yijareka ãrĩa'si ãriwa'ri. ⁴ Supa imarĩ "Rita sime, wãjia Tuparãro'si ba'irabeñjirimaja nime", po'imajare ãñaokaro'si Tuparãte yapaika upakaja baabaraka yija imarijayu. Supa imarĩ Ìrãkurimarĩa ba'iaja aperedate yijare baako'omakaja nare yija ruwuwapae'ebeyu. I'supakajaoka ba'iaja yija jũarijayu poto, sarekaja pupapekaja Tuparãte yapaika upakaja baabaraka yija ime. Mija ãbe, ikupaka sime ba'iaja yija jũarijayua: ⁵ Yijare napajerijayua, wẽkomaka imariwi'iarãoka Ìrãkurimarĩa yijare natatikopoyu. Aperikuri boebarã oyiaja rẽritirã, pipirikapi "Nare majããerã", ãparaka nakasererijayu. Supabatirã rikimakaja ba'iraberika yijaro'si imamaka, jimarĩa aperikuri yija rũriijayu. I'supakajaoka ñamiareka kãpekaja yija imarijayua, aperikuri ba'arika imabeyu potooka yija kẽsirabarijayu. ⁶ Ritaja i'supaka ima yija rakajepãarijayua ãawa'ri, "Rita sime Tuparãte yapaika upakaja Pablorãkare baarijayu", po'imajare yijareka añu. I'supaka simamaka, jiiuparã imarĩ, jiirokapi yija imarijayu. I'supakajaoka jia Tuparãrika bojariroka õñurã yija ime. Supabatirã yija yapabeyua po'imajare yijare baako'omakaja sayija rakajepãarijayu. Tuparãte yapaika upakaja baairã imarĩ, jia po'imajare wayuñawa'ri, nare yija jeyobaayu. Espiritu Santore yijareka ñarĩjãika imarĩ, kirikapĩ jia yijare kijeyobaarijayu. I'supakajaoka pakirimarĩa, po'imajare wayuñairã imarĩ, jia nare yija baarijayu. ⁷ Tuparãte yijare jeyobaaikapi kimajaroka bojaika upakaja sayija wãrõrijayu kiyapaika upakaja simaokaro'si. I'supaka kirika bojariroka yija wãrõrijayu poto, jia yija imamaka ãawa'ri "Jiupupairã imarĩ, rita yijare nabojayu", narĩrãñu. ⁸ Ìrãrimarã imarã yijare jiyipupayeeirã, aperimarã puri jẽno'o. I'supakajaoka Ìrãrimarã "Jia baarijayurã nime", ãñurã imarihotojo, aperedã puri i'supaka ãribeyurã. Tuparãte pũataekarã yija imako'omakaja "Wapuju pakirimaja nime", Ìrãrimarãre yijareka

ãrĩkopeyu. ⁹ Rĩkimarãjaoka nime yijare õrĩriþotojo, “Ba'iratarã nime”, yijareka añurã. “Reyarũkirãja nime”, yijareka narĩko'omakaja, õñia yija ime ruþu. I'supakajaoka jimarĩa ba'iaja yijare nabaaike simako'omakaja reyabeyukajirã yija ime ruþu. ¹⁰ I'supaka simamaka aþerikuri jimarĩa ba'iaja þupariþotojo Maipamakire jia yijare baarijayua þupajoawa'ri jĩjimaka yija imarijayu. I'supakajaoka wayuoka baairã imariþotojo Tuparãrika bojariroka yija wãrõikapi ãrĩwa'ri rĩkimarã jia Tuparãte nare baarũkiakaka natõþoyu. Maekaka dakomarĩrã yija imako'omakaja Jesũrirã yija imamaka, ritaja jia oyiaja kirika Tuparãte yijare ja'atayu.

¹¹ Mija ã'mitipe yija jeyomarã, Corintowejeekarã. Ritaja yija þupajoaika ya'erimarĩaja mijare yija bojayu, mijare wayuĩatiyairã imarĩ. ¹² I'supaka mijaka yija imako'omakaja mija þuri rakajerimakiji yijaka imarã. ¹³ Īrĩka kimakarãte wãtawa'ri naka kijaika upaka mijare yija bojarijayu. Supa imarĩ ba'iaja imabekaja mijare yija wayuĩaika upakaja yijare mija wayuĩabe mijaro'sioka.

¹⁴ Cristore yi'ribeyurãka rĩrãkibiritiirã mija ima'si. Tuparãte yapaika upaka baairã, ba'iaja baarijayurãþitiyika ĩrãtiji þupajoabaraka imawãrũberijĩrã. Mia je'e i'siroka morĩwãrũokaro'si sime neirõ'õ boirõ'õka rukubaka imaberijĩka añua. ¹⁵ I'supakajaoka, Cristo majamaki imarĩ, kika ĩrãtiji þupajoawãrũbeyuka kime Satanás. I'supakajaoka Cristore yi'yurã kire yi'ribeyurãka ĩrãtiji þupajoabaraka imawãrũbeyurã. ¹⁶ Napupaka nare añu upakaja þupajoatirã wapuþu imaja jẽrãka nabaake jiyipupaka noñua Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã imaberiri imakopeika. I'supakajaoka sime maro'si. Tuparã õñia imajipaki maþupakarã ña'rĩjãitakarã imarĩ, i'supaka wapuþu ima jiyipupayeerãka jeyoaritiyabekaja maimaye'e. Mia, Tuparãja ikupaka bojaekaki kimajaropũñurã:

“Yire yi'yurã þupakareka ñimajiparãñu. Nimarõ'õþiji naka ñimarijarirãñu. Supa imarĩ najiyipupayeerũkika ñimarãñu. I'supakajaoka yirirã nimarãñu naro'si”, ãrĩwa'ri sabojayu kimajaropũñurã.

¹⁷ Ikupaka kẽñu aþea:

“Yirika yi'ribeyurãka ĩrãtiji þupakirã mija ima'si. Supabatirã nare mija jeyoaritiya'si, yiyapabeyu upaka naka mija baakoreka. Ñañu upakaja mija baarãkareka, yirirã mija imamaka, jĩjimaka mijaka ñimarãñu”, mare kẽñu.

¹⁸ “I'supaka mijare yibaarãñu Mijapaki upaka imawa'ri. I'supaka mijare yibaamaka yimakarã mija imarãñu”, ãrĩwa'ri kibojayu Maipamaki ritaja tẽrĩwa'ribaji imatiyaiki.

7

¹ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. I'supaka Tuparãte mare bojaeka maro'siji ima. Supa imarĩ Tuparãte ĩaika wãjitãji ba'iaja baariyapaberiwa'ri kiyapabeyua, supabatirã maþupajoaika upakaja baabekaja maimaye'e. Ritaja i'supaka imarijayua ja'atatirã, Tuparãte oyiaja jiyipupayeewa'ri, kiyapaika upakaja baabaraka maimaye'e.

Kire nayi'pakã'ã, jĩjimaka Corintowejeekarãka Pablote imaeka

² Yija jeyomarã, yijare mija wayuĩabe. “Ba'iaja baairã nime”, ĩrãrimarãre yijareka ãrĩko'omakaja, nirãreoka yija yapaika upaka ba'iaja baaberaparã yija. I'supakajaoka aþerãte ba'iaja baarũjekoribeyurã yija ime. Supabatirãoka yijaro'si niñerũ tõþorika yapawa'riji þo'imajare

wapuju pakiberaparā yija. ³ “I’supaka yijareka jairā mija ime”, āriwa’rimarīa mijare sayibojayu. Kopakaja jimarīa mijare yija wātatiyayu bikija mijare ñarītirape. I’supaka simamaka, mijaka yija imariyaya, yija reyarāñu rō’ōjīrārāja mijare yija wayuūarija’atabesarāñu. ⁴ I’supaka simamaka, “Nare yibojaika upakaja yire nayi’rirāñu”, mijareka ñarīpupajoayu. “Jia Tuparāte yapaika upakaja baairā nime Corintowejeakarā”, āripupajoawa’ri jījimaka mijaka ñime. Supa imarī ba’iaja yija jūariyaya simako’omakaja jīitakaja yipupayu.

⁵ Tróaderō’ōpi Macedonia ka’iarā yija etarapakaka be’erō’ō īrākurioka jīpañaka jērītakoribeyukajirā yija imarape. I’supakajaoka yija eyairō’ō rakakaja ba’iaja oka yijare imarijariroyirapakaka. I’supaka simamaka, jimarīa tokarāre yijaka okabojiroyirape. Ba’iaja pūparirika yijaro’si simarijariroyirape aepa. ⁶ I’supaka yijaro’si simarijariroyirapakaka simako’omakaja Titore yija pō’irā etamaka jia yija pūparape. Ba’iaja pūpariyayurāte okajājia imarūjeiki imarī, Tuparāte yijare jeyobaarape. ⁷ Titore ō’ōrā etarapakapi takaja āriwa’rimarīa jījimaka yija ime. Mija pō’irā kimarapakaka poto, jia mija imamaka kīarapakaka imarī jījimakapi ō’ōrā ketarape. Sapi āriwa’ri jījimaka yija ime yijaro’sioka. Ikuapakaka Titore yijare bojaetarape: “Ba’iaja yija ima ā’mitiritirā Pablote ba’iaja pūpayu’, āriwa’ri i’supakajaoka Corintokarāre ime naro’si. Supa imarī jimarīa mire niariyapayu. Supabatirāoka mire wātawa’ri miyapaika upakaja nabaariyayu”, āriwa’ri kibojaetarape. Sā’mitiritirā, tērīwa’ribaji jījimaka ñime mae.

⁸ Supabatirā bikija pāpera mijare yipūatarapakaka īatirā ba’iaja mija pūparapakakaka ña’mitirape. I’supaka simako’omakaja “I’sia pāpera yipūataberiri imakoperape”, āripupajoabeyuka yī’i. Pāpera mijare yipūatarapakaka poto “Siatirā ba’iaja napūparirāñu je’e”, ñarīpupajoakoperape. I’supaka simako’omakaja, ba’iaja mija pūparapakaka ñojimarīji mijareka so’rape. ⁹ Supa imarī siatirā ba’iaja mija pūpayuapi āriwa’rimarīa jījimaka ñime. Ikuapakaka sime ā’mitirikōrī je’e: “Ba’iaja baarika ja’atitirā Tuparāte yapaika upaka oyiaja nabaariyayu mae”, kērīetarapakaka ā’mitiriwa’ri jījimaka ñime. I’supaka simarika Tuparāte yapamaka i’supaka mijaro’si simarape. Supa imarī jiaro’si imarapakaja ba’iaja mija pūparika simamaka, “Yija pāperapi ba’iaja nare yija baaberape”, yija āripupajoayu. ¹⁰ Ba’iaja mabaaike īatirā ba’iaja Tuparāte mare pūparirūjeyu. I’supaka kibaamaka, saja’atitirā kiyapaika upaka oyiaja mabaakarō’si i’supaka mare kibaayu. I’supaka simamaka ba’iaja mabaaike ye’kariatirā, tīmarīji mare kibaarūkia imareka mare sakitāāyu. Sapi āriwa’ri ba’iaja pūparijaribeyurā maime. Topi Tuparāte yī’ribeyurā pūri, ba’iaja nabaaike ba’iaja pūparipotojo “Sayija ja’ataerā yijare miwayuūabe”, Tuparāte āribeyurā. Supa imarī kipō’irā a’rirūkimarīrā nime. ¹¹ Ā’mitirikōrī je’e. Tuparāte yapaika upaka mijaro’si yo’orapakaka īatirā, ba’iaja mija pūparape. I’supaka imaripotojo jia yijaka imariyapawa’ri ñojimarīji ikuapakaka mija jarape: “T’tojīrāja, ba’iaja mibaariyayua mija’atabe”, mija watopekareka imakite mija ārāpe. Supabatirā “¿Dako baaerā ñoaitakaja ‘Sareka kimaparū’, āriūjeirā upaka mabaarape jee?”, āparaka i’yopiayurā mija jarape. “Ñojimarīji oka yija jieberiripareaja, tīmarīji Tuparāte yijare baarāñu je’e”, mija āripupajoarape. I’supaka imarā imarī yire jiyipupakaka ōriwa’ri jimarīa yire mija īariyapayu. Supa imarī mija watopekarā ba’iaja baarapakite tīmarīji mija baarape ki’yopiyaakarō’si. Supa jia baaraparā

mija imamaka dako a oka imabeyua mijaro'si mae. ¹² I'supaka mija baarũkiakaka mijaro'si yo'orapaka simako'omakaja ba'iaja baarapakite, supabatirãoka sajũarimajire takaja pupajoawa'rimarãa sayo'orape. Tuparãte ãika wãjitãji "Rita, jia Pablote majiyipupayeeyu", ãñurã mija jayaokaro'si mijaro'si sayo'oñirape.

¹³ Supa imarĩ yipapera ãtirã jia yire mija yi'yua ã'mitiritirã okajãjia yija jayu. Supabatirã, jaibaraka mijaka Titore imarapaka simamaka, jia pupayuka kime mae. Jjimaka kimamaka ãawa'ri, tẽriwa'ribaji jjimaka yija jayu mae. ¹⁴ Mija põ'irã ke'rirã baarapaka poto "Jia mire e'etoritirã, Corintokarãre mire yirirãñu", Titore ñarãtirape. Kire ñarãpaka upakaja mija baarape. Supa imarĩ dikapĩ ãriwa'ri kirokapĩ i'yopĩribeyuka yi'i mae. "Jia mire nabaarãñu", ãriwa'ri Titore yija bojarapaka rita kire yija ãrãpe mirãkiyu. I'supakajaoka ãrãkuri upakaja mijare yija bojarapaka rita simarape. ¹⁵ Jia kika imarika yapawa'ri jiyipupakapĩ kire mija e'etorape. Supabatirã jiajaoaka kire mija yirape. Ritaja i'supaka kire mija baaeka mirãka pupajoabaraka jibaji mijare kiwayuñarijayu mae. ¹⁶ Supa imarĩ "Tuparãte yapaika upaka oyiaja baabaraka nimarãñu", ãparaka jjimaka mijaka ñime mae.

8

Wayuoka baairãte jjimakapĩ majeyobaaye'e

¹ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Ritaja Macedoniakarã* Jesũre yi'yurã majaroka mijare yija bojaerã baayu. Nare wayuñawa'ri jia Tuparãte nare jeyobaaika upakajaoka apearãte jia oyiaja nabaarijayu naro'si. ² Rikimakaja ba'iaja apearãte nare ka'wisijũarũjeko'omakaja jjimaka nime. Supabatirã wayuokatakaja baairã imaripotojo apearãte jeyobaarika pupajoawa'ri rikimarãja niñerũ narẽarape. ³ I'supaka jjimakapĩ narẽarapaka yiñakoapĩ ñiarapaka simamaka, "Rita sime", ñaũ. Nijirũkia imarõ'õjirãja jiripotojo wayuoka baairãte wayuñawa'ri, narikataka tuikopekakaka pariji nare nijirape. Nare sayijẽberiko'omakaja wayuoka baairãte jeyobaawa'ri niñerũ yire nijirape napõ'irã saye'ewa'yaokaro'si. ⁴ "Jesũre yi'yurã wayuoka baairã Jerusalenreka imarãte yija jeyobaayu. Supa imarĩ ika niñerũ naro'si mija e'ewa'pe", ãparaka yijare sanaja'atarape, nare jeyobaatiyawa'ri. "I'supaka nare jeyobaatirã jjimaka yija imarãñu", ãriwa'ri i'supaka nabaarape. ⁵ "Õ'õjirãja najeyobaakozejika marã imabeyua", yija ãripupajoarape sanarẽaerã baarapaka ruwu. I'supaka yija pupajoarapaka simako'omakaja satẽriwa'ribaji jia nabaarape. Sanarẽaerã baaeka ikupaka narãpe mamarĩ: "Jesũs, yija ipamaki, miyapaika upakaja yija baarãñu." Supabatirãoka Tuparãte yapaika upakaja baairã imarĩ, "Yijare mija bojarãka upakaja yija yirirãñu", narãpe yijareoka. ⁶ Supa imarĩ mijaro'sioka jjimakapĩ niñerũ rẽabaraka mija ima e'ebaraka Titore imaerã torã kire yija pũatarape. Ikijioaka imaki mamarĩtaka niñerũ rẽarikakaka mijare jaiũ'murapakĩ. I'supakajaoka jjimakapĩ samija rẽaweaeã "Nare kijeyobaarũ", ãriwa'ri mija põ'irã kire yija pũatarape. ⁷ Supa imarĩ tẽriwa'ribaji Tuparãrikakaka jia õñurã imarĩ, i'supaka jia tokarãre mija jeyobaabe. I'supakajaoka "Rita ãñuka kime", ãriwa'ri, Jesucristore oyiaja jia mija yiririjayu. Supabatirã kirika bojariroka õñurã imarĩ, jia samija

* 8:1 Corinto se encontró en la provincia de Acaya. Macedonia era una provincia al norte de Acaya. Véase el mapa.

bojawārūyu. I'supaka baabaraka jimarīa pō'imajare jeyobaairā mija ime. Supabatirōoka yijare jia wātatiyairā mija ime. Supa imarī wayuoka baairāte tērīrikaja wayuīawa'ri jia nare mija jeyobaabe.

⁸ Mijare jā'merimarīa sime, bojarika simamaka i'supaka űaűu. "Jerusalēnreka imarāte yija jeyobaarāűu", āriwa'ri Macedoniakarāre yijare ārāpaka mija ōrīrika yaṗawa'ri mijare sayibojayu. Sā'mitiritirā "Maro'sioka nare majeyobaaerā", mija ārīrika yaṗawa'ri i'supaka mijare yibojayu. I'supaka nare mija jeyobaamaka űatirā, "Ritaoka aṗerāte wayuīairā nime", mijareka űariwārūrāűu. ⁹ "Jia mare baaiki kime maipamaki Jesucristo", āriwārūrā imarī, wayuoka baairāte jeyobaarika ṗupajoairā mija imabe. Tuṗarāte imarō'ōrā tērīwa'ribaji imatiyaiki imarīpotojo mijare wayuīawa'ri saja'atatirā pō'imaji kiṗo'ijirika. Ika ka'iarā kimariṗareaja wayuoka baaiki upaka kimaeka. I'supaka kimaeka, jia Tuṗarāka dakoa jariwa'ririmarīaja mija imaokaro'si.

¹⁰ Jia mija imarika yaṗawa'ri mijare yokajāāerā baayu. Bikija o'rapajērārā mija baaūmurapakarā ate mija ṗupajoarika yiyapayu. "Wayuoka baairāte majeyobaaerā", āriwa'ri aṗerā rupubajirā jījimakaṗi niűerū mija rēaūmurape. ¹¹ Mamarī jījimakaṗi samija baaūmutirapaka upakajaoka mija rikaikarō'ōjirāja jībaraka jījimakaṗiji samija rēawearika yiyapayu. ¹² Marikaika ko'aṗitorāja maijijika jia sime. Jeyobaarika yaṗawa'ri sakījika simamaka űrātiji oyiaja sime Tuṗarāro'si. Marikaika tērīwa'ribaji mare jēűebeyuka kime Tuṗarā.

¹³ Mija rikaika ṗemawa'ribajirā aṗerāte jeyobaatirā wayuoka mija baaerāmarīa i'supaka mijare űaűu. űrātijiji mija imaokaro'si i'supaka mijare űaűu. ¹⁴ Mija ṗuri maekaka wayuoka nabaaike poto rīkimakaja mija rikayu. I'supaka simamaka nare mija jeyobaabe. űamajī wayuoka mija baarāka poto űrā ate rīkimakaja rikarāűurā je'e aṗeyari. I'supaka simajīkareka mijare najeyobaarāűu. Supa baawa'ri űrātiji rikaokaro'si jia mija jeyobaabu'arāűu. ¹⁵ I'supakajaoka Tuṗarā majarōṗūűurā Moisés imaroyikakite bojaeka ikupaka āűua: "Rīkimakaja manā ayeekarā, kūṗajī ayeekarāte sanapibaeka. Supa imarī kūṗajī ayekoṗekarāro'si nayapaeka upakaja simaeka, supabatirā rīkimaka ayeekarāro'sioka saṗiyia tuiberika", āriwa'ri sabojayu.

"Titorākare jia mija e'etope", Pablote ārīka

¹⁶ Mijare yijeyobaariyapaika upakajaoka Titore mijare jeyobaariyapayu kiro'si. Tuṗarāte i'supaka kire ṗupajoarūjeka simamaka "Jia mibaayu Tuṗarā", kire űaűu. ¹⁷ "Nare jeyobaaokaro'si napō'irā me'pe ate", kire űapakā'ā, jia jījimakaṗi Titore yire yi'rape. I'supaka kire űarībeyukajikā'āja, jimarīa mija pō'irā a'ririyaṗatikiji kimarape. Supa imarī kiyapaika upakaja mijare űarī ke'rirā baayu mae.

¹⁸ Titoka űrīka majeyomakite mija pō'irā yija ṗūatayu. Mija ōűuka imarī, Jesucristorika bojariroka jia bojawaṗu'atawārūiki kimamaka ritaja Jesucristore ā'mitirīṗeairā jia jiyīṗupaka kire noűuka kime. ¹⁹ űamajī Corintoṗi niűerū yija e'ewa'rirāka poto, Jerusalēnrā yijaka ke'rirā kire napūatarape. Torā eyatirā wayuoka baairāte jeyobaawa'ri niűerū yija jīrāűu. I'supaka yija baamaka űatirā, "Ritaoka wayuoka baairāte jeyobaairā nime Jesūre yi'yurā", yijareka pō'imajare āriṗupajoarāűu. I'supaka imawa'ri maipamaki Jesucristore najiyīṗupayeerāűu. ²⁰ "Rīkimakaja niűerū narērapaka jia naba'iaribeyu", āriwa'ri yijareka

nakērājairika yaḅabeyurā yija. I'suḅaka simakoreka ĩ'rīka yijaka a'rirūkika imatiiki. ²¹ Ba'iaja yijare nakērājairika yaḅaberīwa'ri jia oyiaja Tuḅarāte ĩaika wājītāji yija baarāñu. Suḅabatirā ḅo'imajare ĩaika wājītāji i'suḅakajaoka yija baarāñu.

²² Suḅabatirā imarī apika majeyomaki mija ḅō'irā naka yiḅūataerā baaiki ate. Kire ḵñurā imarī, “Jia ba'irabeiki kime”, yija āñu. ĩ'rākurimarā jia jeyobaatikiki kimamaka i'suḅaka yija āñu. “Jia yi'yurā nime Corintowe-jeakarā”, Titore āḅakā'ā ā'mitiritirā mijare jeyobaarī ke'ririyaḅatīyayu mae. ²³ Suḅa imarī Titore, aḅerā ĩ'ḅarā majeyomarāḅitīyika mija ḅō'irā yiḅūatarāñu. Jia Titore ḵñurā mija ime. Yijeyomaki imarī, yuḅakaja mijare kiwārōrijayu. Kika ĩ'ḅarā nime aḅerā majeyomarā jia Jesūre yi'yurā. “Jia Jesucristore nayī'yu”, āriwa'ri Macedoniakarāre kika ḅūataekarā nime. I'suḅaka nimamaka ĩatirā jia Cristore jiyiḅuḅaka noñu nimaḅatīji. ²⁴ Mija ḅō'irā neyarāka ḅoto jia nare mija e'etorika yiyayayu. I'suḅaka mija baamaka, “Ritaoka nare yaḅairā nime”, Macedoniakarāre āriḅuḅajoarāñu. I'suḅaka simamaka “ ‘Corintokarāre jia nare e'etorirāñu’, ḅablote yijare ārāḅaka rita sime”, narīḅuḅajoarāñu.

9

¹⁻² “Jesucristore yi'yurā wayuoka baairāte jeyobaaokaro'si jiaḅi niñerū narēayu”, mijareka āñuka imariḅotojo mijaro'si sakaka yo'oerā baayu ruḅu. Acayaka'iareka Corintorā imarāte bikija o'rapājē'rā wayuoka baairāte mija jeyobaarika ḅuḅajoaū'murapakakaka jījimakaḅi ḵñurā Macedoniaka'iakarāre yibojarīyayu. I'suḅaka yibojaika ā'mitiritirā jījimaka jariwa'ri “Maro'sioka i'suḅakaja wayuoka baairāte majeyobaaye'e”, āḅaraka rīkimarāja Macedoniaka'iakarāoka jījimakaḅi niñerū ĩjiriyaḅairā. ³⁻⁴ I'suḅaka mijare āriḅiḅotojo yirupurō'ō Titorākare mija ḅō'irā yiḅūataweiyu niñerū rēaweirika mijare najeyobaaokaro'si. ĩ'rārimarā Macedoniakarāre yika jeyoariwa'rirāñu je'e aḅeyari. I'suḅaka simamaka Titorākare mijare jeyobaarāñu “ ‘Rita sime wayuoka baairāte jeyobaaokaro'si niñerū rēaweitarā nimatiyu’, yijare merāḅaka simako'omakaja, niñerū narēaweabeyu ruḅu”, Macedoniakarāre yija eyarāka ḅoto yijare āriḅokareka. “Jia wayuoka baairāte jeyobaarika yaḅairā nime”, aḅerāte yija āñua simako'omakaja i'suḅaka mija baabesarākareka nawājītāji i'yoa yija jūarāñu. Suḅabatirā i'suḅakajaoka mija jūarāñu je'e mijaro'sioka. ⁵ I'suḅaka simakoreka “Yiruḅu a'riweitirā nare mija jeyobaaweiaḅe”, āriwa'ri majeyomarā Titorākare mija ḅō'irā yiḅūataweiyu. Niñerū mija rēaū'murapaka mija rēaweakaro'si mijare najeyobaarāñu. Suḅa imarī torā yeyarāka ḅoto, sarēaweatika mija imarāñu. Suḅabatirāoka “Ñojimarīji samaījirika ḅablote ḅakatayu”, āriḅika imabesarāka. Jia wayuoka baairāte jeyobaariyaḅawa'ri jījimakaḅi mija ĩjiririrākareka jia simarāñu.

⁶ Nare ĩjirā baaeka ikuḅaka mija ḅuḅajoabe: Rīkimaka ba'arika ḵtebeyuka kūḅājīji ba'arika rikaiki. Rīkimaka ba'arika ḵterīḅuḅaiki ḅuri rīkimakaja ba'arika rikaiki. Ikuḅaka āriḅika sime samarījīkareka: Rita jia wayuoka baairāte jeyobaarika yaḅawa'ri ĩjirīyayukate jia Tuḅarāte jeyobaarāñu. Kiriḅaika wātariḅotojo kūḅājī ĩjīkite ḅuri kūḅājī sawapa Tuḅarāte ĩjirāñu. ⁷ Suḅa imarī “Ō'ōjīrāja yija ĩjirāñu”, mija āriḅuḅajoairō'ōjīrāja mija ĩjirījaḅe. Wātariḅotojo mija ĩjījīkareka ḅuri jiamarā simajīñu. Suḅabatirā mija ĩjiriyaḅaberiko'omakaja apikate mijare ḅakatapakā'ā ā'mitiritirā, mija

Ĵijĩkaoka ĵiamarĩa sime. Mija p̄upakarāja Ĵirika yaƣawa'ri mija Ĵijĩka p̄uri ĵia sime. Ĵĩjimakaƣi aƣerāte ĵeyobaariĵayurāka Ĵĩjimaka Tuƣarāte ime. ⁸ I'supaka simamaka mija yaƣaika p̄emawa'ribaji mijare kija'atarāñu ĵia aƣerāte mija ĵeyobaariĵayaokaro'si. Ĵia nare mija baamaka Ĵatirā mijare kija'ataika Ĵ'rākuri upakaja dakoa jariwa'ribesarāka mijaro'si. ⁹ Mija Ĵabe. Ikuƣaka sāñu Tuƣarā majaroƣũñurā o'oeka:

“Tuƣarāte ĵiyiƣupayeeki imaki kirikaika wātarimarĩaja wayuoka baairāte ĵeyobaariĵayuka. Suƣa imarĩ ĵia kibaaeka mirāka ye'karirimarĩaja ĵia Tuƣarāte kire baajĩƣarāñu”, āriwa'ri saboĵayu.

¹⁰ Tuƣarā imaki ōterikiyaƣea moterũkia maro'si imarũjeriĵayuka. Iki-ĵioka imaki ōterikiyaƣeƣi ba'arika ƣo'imajare imaokaro'si baariĵayuka. I'supaka baaiki imarĩ, ritaja ĵia mijare kija'atarijayu, saƣi aƣerāte ĵia mija ĵeyobaariĵayaokaro'si. I'supaka mija ĵeyobaariĵayuƣi āriwa'ri rĩkimarāja aƣerāte ĵia imarũjeiki kime Tuƣarā. ¹¹ Suƣabatirā dakoa jariwa'ririmarĩaja rikatirā ĵia aƣerāte Ĵ'rākuri upakaja mija ĵeyobaarũkia mijare kija'atarāñu. Suƣa imarĩ torā eyatirā mija ĵeyobaaika nare yija ja'atarāka ƣoto, “Ĵia mibaayu Tuƣarā”, āƣaraka kire najiyiƣupayeerāñu.

¹² Ika mija Ĵikaka ĵia majeyomarā Jerusalénrā wayuoka baairāte mija imarũjerũkitakajamarĩa simarāñu. Suƣabatirāoka i'supaka mija baaikaka āriwa'ri, “Ĵia mibaayu Tuƣarā”, āƣaraka ĵiibaji kire najiyiƣupayeerāñu. ¹³ I'supaka mija baamaka, “Waƣuju ƣakibekaja ritaitaka Jesũrika bo-jariroka yi'yurā nime”, mijareka narĩƣupajoarāñu. Suƣabatirā nare ĵeyobaatirā, i'supakajaoka aƣerāte mija ĵeyobaarāka simamaka, ĵia Tuƣarāte najiyiƣupayeerāñu. ¹⁴ Suƣabatirāoka “Mare najeyobaaerā Tuƣarāte nare ĵeyobaarapakaka, āriwa'ri ĵia mare nabaayu”, narĩrāñu. I'supaka simamaka “Ĵia yijare nabaayu”, āriwa'ri ĵia Ĵĩjimaitakaka ĵia Tuƣarāte mijaro'si najēñēĵirirarĩñu. ¹⁵ Ĵia nare baarũkirā mija ima ƣupajoatirā Ĵĩjimaka ñime. I'sia tēriwa'ribaji ĵia mare baawa'ri Kimakire Tuƣarāte maro'si ƣũataeka. Sōñurā imarĩ, dika aƣea marākā'ā āririka imabeyua maro'si. Suƣa imarĩ maimaƣatiji “Ĵiitaka mibaayu Tuƣarā”, kire marĩriĵariye'e.

10

“Tuƣarāte yire ĵā'meka upakaja kirika bojariroka yiwārōrijayu”, Pablote ārika

¹ Yi'i Pabla, oka mijaka ĵierika yaƣaiki imarĩ, ika mijare yibojaerā baaika mija ā'mitiririka yiyaƣayu. ƣo'imajare wayuārimaji imarĩ, ĵiaƣiji Jesũre nare jairoyika upakaja mijaka yijairiyaƣayu yiro'si. Tokarā Ĵ'rārimarā ikupaka yireka āñurā: “Maka kima ƣoto kĩkirimakiji maka Pablote jairijayu. Aƣerō'ōrā imatirā ƣaƣerap̄i maro'si kio'oika ƣoto ƣuri okajāĵiaƣi maro'si sakio'oyu”, āƣaraka yireka najaiyuyerijayu. ² I'supaka simamaka waƣuju ba'iaja yireka ĵairāte mija ā'mitiritiya'si. Yire mija yi'ritiyabe, saƣi āriwa'ri mija ƣō'irā eyatirā okajāĵia mijare yijaikoreka. I'supaka mijare yijaiberikoƣerākaoka, “Jesucristore yi'ribeyurā upaka Pablote ime”, āñurāte ƣuri okajāĵiaƣi ĵairika yiƣupajoayu. ³ Rita sime, mija upakajaoka ƣo'imaja yija ime yijaro'sioka. Jesucristore yi'ribeyurāka yija imariĵayua simako'omakaja nimariĵayu upakataka baariĵaribeyurā yija ime. I'supaka simamaka, noñu upakaja ƣupajoatirā ƣo'imajare okabojirijayu upakamarĩa ƣakirimiji majaroka yija ĵaita'ruiirijayu. ⁴ Tuƣarāte yi'ribeyurāte ĵia ĵaikopeika upakamarĩaja tēriwa'ribaji Tuƣarārikaka ƣo'imajare yija wārōrijayu. I'supaka nare yija wārōmaka,

“Wapuju pakirimiji majaroka yija yi'rikoḗeyu rukuya”, ḗo'imajare āriwārūrijayu. I'supakajaoka ritaja pakirimiji majaroka yi'yurāte yijare okae'emakaoka nare yija okatērīrijayu sanaja'ataokaro'si. ⁵ “Tuparārika jia wājia imamiji ā'mitiritirā jia kire norūrū”, āñurā imarī, jia napupajoakopeikapi wārōrimajare yija okatērīwārūyu Tuparāte jeyobaaikapi. Supabaturā “Aperā jībaji pupajoairā yija ime”, āriḗupajoawa'ri, napupajoaimiji Tuparāte nare ōrūrūjebeyua sime. Supa imarī yija wārōika yi'riwa'ri, napupape'yu. Supabaturā Tuparāte yijare jeyobaamaka, Cristore yapaika upaka oyajaja ḗo'imajare yija pupajoarūjerijayu. ⁶ Mija ḗo'irā yija eyarāka ḗoto Jesucristore yapaika upakaja mija yi'rirāka jia simarāñu. Kire yi'ribesarāñurāte ḗuri sawapa yija yaparāka upakaja yija baarāñu.

⁷ Mija ḗo'irā ima mija ĩawārūbe: ĩrārīmarā mija watoḗekarā “Jesucristore ḗūataekarā yija ime”, āñurā. I'supaka āñurā imarī, “Pablorāka Jesucristore ḗūataekarājaoka imarā naro'si”, narūrū. ⁸ “Maipamaki Jesucristore ḗūataekarā imarī, mijare okajāābaraka yija wārōyu”, ñañu. I'supaka mijare ñapakā ā “Yire na'mitirīḗarū”, āriwa'ri i'supaka mare kēñu”, yireka mija āriḗupajoayu je'e. “Cristore mija yi'yua bitatarikopakaja jībaji Cristore mija yi'ririjayaokaro'si mijare yija jeyobaaerā, maipamaki Jesucristore yijare ḗūatarape”, ñañu. I'supaka simamaka “Cristore ḗūataekakimarīka Pablote ime”, wapuju yireka āñuapi maki yire i'yopi'rirūrūjēwārūbesarāki. ⁹ “Makīkirika yapawa'ri ḗaperapi okajājia mare kijaiḗarijayu”, mija āriḗupajoajikareka i'supakamarīa sime. ¹⁰ Mija ĩabe. ĩrārīmarā mija watoḗekareka imarā yire jaiyuyēbaraka, ikupaka āñurā: “ḗapera mare kio'oikapi okajājia jairiḗotojo maka kima ḗoto ḗuri wayuoka Pablote baaroyi”, nañu. “Supabaturāoka yijare kiwārōroyika ḗoto, ā'mitirijiyubeyua upaka kijaikoḗeroyi”, āḗaraka yire najaiyuyērijayu. ¹¹ I'supaka yireka jairijayurā: “Maka kimabeyu ḗoto ḗaperapi okajājia mare kijaika upakajaoka maka kimarāka ḗoto mare kibaarāñu je'e”, narūrū.

¹² I'supaka simako'omakaja mija ḗo'irā ĩrārīmarā “Tērīrirā marākā ā mabaaberijika yija ime”, napuparō'ōḗi āñurā. Supabaturā “Aperāte tērīwa'ribaji Tuparāro'si jairimaja yija ime”, āñurā nime, i'supakataka āririka ḗe'yoiki yi' ḗuri. Natiyajaja nima ĩajiyutirā, i'supaka narīrijayu. I'supaka napupaka imarā imarī, rukubaka napupajoayu. ¹³ I'supakajaoka “Ritaja ĩrāweje jariwa'rīmarājaja ḗo'imajare yija wārōerā Tuparāte yijare ḗūataeka”, āriḗbeyurā yija. Ikuḗaka sime: Jesucristorika wārōrimajamatorā Tuparāte yijare ḗūataeka imarō'ō watoḗekareka sime Corintowejea. Supa imarī “Kijā meikapi mijare yija wārōyu”, mijare yija āriḗrijayua rita ima. ¹⁴ Mijare yija wārōmaka, “Dako baaerā Pablorākare mija ā'mitiyu?”, mijare narīko'omakaja, nare ruḗubajirā Jesurika bojariroka mijare yija wārōūmurape. Mija ḗo'irā Tuparāte yijare ḗūataberirikareka ḗuri, “Mijare wārōirā yija ime”, mijare yija āriḗberijāēka. I'supakamarīa sime. Mijare wārōrimaja yija imaerā Tuparāte mija ḗo'irā yijare ḗūataeka. ¹⁵ Supabaturāoka ĩrārīmarāre jaikoḗeika upakamarīa yija jaiyu. Aperāte nare wārōmaka Jesucristore ḗo'imajare yi'yua ĩatirā “Nare yija wārōmaka i'supaka nime”, āriḗakirijaribeyurā yija. Ikuḗaka yija yapayu: Jia Jesucristore yi'yurā mija jarirāka rīkimabaji ḗo'imajare Jesurika bojariroka yija bojarāñu. ¹⁶ Supa imarī i'supaka simarāka ḗoto mija a'riwa'ribajirā imarāte Jesucristorika bojariroka bojarī a'ririka yija yapayu. Wārōrimajamatorā yija eyarāka, Jesurika bojariroka

ã'mitirikoribeyurâte sayija wârôrâka ðoto “Ikuþaka jia nare yija wârôrape”, yija ãrîjîka jia sime. ¹⁷ I'suþaka jîjimakaþi nabaarijayuakaka î'rârimarâre jaikoþeko'omakaja, ikuþaka sabojayu Tuþarâ majaropûñurâ o'oeaka: “Maþuþayariji mabaaikakaka jîjimaka bojabekaja Tuþarâte maro'si baarijayuakaka takaja jîjimakaþi mabojarijariye'e”, ãrîwa'ri sabojayu. ¹⁸ Suþa imarî î'rîka “Jia wârôiki ñime”, kêrîkoþejîka, dakowaþamarîa sime. “Î'î kime jia wârôiki”, Tuþarâte ãrîrijayukate þuri, “Jiitaki kime”, marîwârûyu maro'sioka.

11

“Þakirimiji majaroka wârôrimaja Tuþarâte þûataekamarîrâ nime”, Þablote ãrîka

¹ “Imatiyaiki ñime”, ãþaraka aþerâte bojabaraka ôrîþûabeyurâte ãñu uþaka yijaiko'omakaja yire mija ã'mitiripëarika yiyapayu ruþu. I'suþaka mija þô'irâ þakirimiji majaroka wârôirâte ã'mitiparaka mija rakajepããika uþakaja yireoka mija rakajepããbe ruþu. ² Jesucristore takaja mija ã'mitiripëarijaririka yiyapayu. Æ'mitirikôrî je'e: Î'râko rômo aþikaka baakoribeyuko kotîmi imarukikaka takaja koþuþajoayu. I'suþaka koima uþakajaoka Cristore oyiaja ã'mitiripëairâ mija ime. Yi'i imaki i'suþaka mija imaerâ mamarî mijare wârôû'murapaki. Suþa imarî Tuþarâte þuþajoaika uþakajaoka mijare yipupajoayu yiro'si. “Jesúre na'mitiripëarija'ata'si”, ãrîwa'ri i'suþaka ñimarijaya. ³ Mia. Bikija Satanâre ãñakarâ ña'rîjãitirâ Eva imaroyikakote jia kijaiþakika. “I'suþakajaoka nare kibaarãñu je'e aþeyari”, mijareka ñarîþuþajoayu. “Jia Jesucristore ôñurâ imariþotojo þakirimiji majaroka ã'mitiritirâ Cristore jia nay'ribesarãñu je'e”, ãþaraka ba'iaja mijareka yipupayu. ⁴ Ikuþaka sime: Aþerâ waþuju kotorô'ôþiji wârôrî netamaka, “Ikuþaka Jesúre ime”, ñarîka uþakamarîa nawârôko'omakaja jîjimakaþi nare mija ã'mitiyu. I'suþakajaoka yija wârôika ã'mitiripëawa'ri Espiritu Santore mijare ña'rîjãikarâ imariþotojo, kima uþakamarîakaka mijare nabojapakãã “Rita, i'suþaka kimekãã”, mija ãñu. Suþabatirãoka “Ikuþaka ba'iaja mabaaika wapa Jesucristore maro'si wapaþjika”, ñarîka uþakamarîa nawârôko'omakaja nare mija ã'mitiririjayu. ¿Dako baaerâ jîjimakaþi naþakimajaroka mija ã'mitiyu je'e? ⁵ “Tuþarâte þûataekarâ aþerâte têrîwa'ribaji ôñurâ yija ime”, ãþaraka nawârôrijarikopeyu. I'suþakaja ãñurâ imariþotojo “Yibo'ibajirâ imabeyurâ nime”, ñarîþuþajoayu. ⁶ Jia jaiwârûtiyairâte jaika uþaka jaiþeriripotojo Tuþarârika bojariroka jia wãjia ôñuka ñime. I'suþaka simamaka kimajaroka jia mijare yibojawapu'atawârûrape. Î'râkurimarîa yire ã'mitirika mirãrã imarî, “Jia Tuþarârika ôñuka Þablote ime”, yireka ãrîwârûirã mija ime.

⁷ Tuþarârika bojariroka mijare yiwârôrapaka ðoto sawapa mijare jêñeberapaki yi'i. I'suþaka yibaamaka, “Imatiyairâte baaika uþakamarîa baaiki kime”, ãþaraka yireka mija jaiyuyeyu je'e. “Tuþarãka jia ni-marû”, ãrîwa'ri wapaþamarîaja jia mijare yijeyobaarape. ¿Yaje jiamarîtakaja sime je'e i'suþaka mijare yibaarapaka? Jêno'o, jia baawa'ri i'suþaka mijare yibaarape. ⁸ Aþerâ Jesúre ã'mitiripëairâte niñerû yire þûatarapaka e'etoritirâ mijare wârôbaraka ñimarape. Mijare jêñebeyuka ñimako'omakaja, aþetata Cristore yi'yurâ yire saþûataraparã. ⁹ Mija þô'irâ ñimarapaka þoto wayuoka yibaarape. I'suþaka imariþotojo mija þô'irã jia ñimaerã, “Yire mija jeyobaabe”, mijare ãrîberapaki yi'i. Macedonia ka'iakarã

Cristore yi'yurā mija pō'irā eyatirā jia ñimawārūerā wayuoka yibaaika yire nijirape. Īrākurioka niñerū mijare jēñekoriberapaki yi'i. Maekakaoka i'supakaja ñime ruḡu. ¹⁰ Jesúre wājia yipupaka jarirūjekaki imarī, wājia kibojaeka upakaja mijare yibojayu yiro'sioka. “Mijare sawapa jēñebekaja yiwārōrijayu”, ñaṅu. I'supaka ñaṅuapī jījimaka ñime. I'supaka ñimamaka ĩrārimarā Acayaka'iakarā Corintorā imarāte yire jaiyuyekoḡeika marā imabeyua. ¹¹ Mijare jēñebeyuka imarī, ḡmijare wayuñabeyuka ñime bai je'e? Jēno'o i'supakamarīa sime. Jimarīa mijare wayuñaike imarī, i'supaka yibaayu. Tuḡarāoka jia sōñuka i'supaka mijaka ñima.

¹² Suḡa imarī mijare wapa jēñerimarīaja yiwārōrijarirāñu. Wapuju ḡakirika wārōrimaja ḡuri sawapa mijare jēñerijayurā. “Tuḡarāro'si Pablorākare ba'irabejīka upakaja yija ba'iraberijayu”, narīḡakika mija ārīwārūokaro'si, waḡamarīaja mijare yija wārōrijayu. ¹³ Tuḡarāte apóstolrākamarīrā nime i'supaka baairā. ḡakirimaja imarī, “Jesúrika bojariroka yija wārōerā kiḡūataekarāoka yija ime yijaro'si”, narīḡakirijayu. ¹⁴ I'supaka narīrūkia ōrītikaja ñimarape. Satanásoka ángelrāka jia baairā upaka ḡemakotowiyuka aḡerikuri, ḡo'imajare ḡakiookaro'si. ¹⁵ I'supaka kimarijayua simamaka, “Kire yi'yurā ḡuri kopakaja kiupaka jayurā”, mijare ñaṅu. Suḡa imarī “Tuḡarāro'si yija jā'meika simamaka ikupaka mija baabe jia kika mija imaokaro'si”, naṅu Satanáro'si ba'irabejīrimaja ḡo'imajare ḡakibaraka. I'supaka nabaaiḡapī “Jia Tuḡarāro'si ba'irabejīrā nime”, ḡo'imajare ārīḡupajoarika nayapayu. Ba'iaja nabaaiḡa wapa tērīrikaja ĩrārīmi ba'iaja jūarūkirā nime.

“Jesúro'si ba'irabejīrimaji imarī, ba'iaja yijūarape”, Pablote ārīka

¹⁶ Ikupaka jairimaji marīka imariḡotojo ĩrīka “Ikupaka jia baaike ñime”, ārīwa'ri bojataḡarimaji upaka yijairā baayu. I'supaka yijaikoḡeko'omakaja, “Jia ōrīḡūabeyuka kime ḡablo”, yireka mija ārīḡupajoa'si. I'supaka simaberikoḡerākaoka “Jia ōrīḡūabeyuka upaka Pablote jaiyu”, yireka mija ārīkoḡeko'omakaja, i'supaka yijairāñu. Kopakaja ḡakirimajaroka wārōrimajare ā'mitiyurā mija ime. Suḡa imarī nare mija ā'mitiririjayu upakaja yire mija ā'mitipe ruḡu. ¹⁷ Ika mijare yijaika upakamarīa mijare jaijīki maiḡamaki Jesucristo ḡuri. Kiupaka jaibekaja ōrīḡūabeyurāte jairijayu upaka yijaiyu. ¹⁸ Ritaja wejeareka imarā upaka “Ikupaka jia baairā yija ime”, āñurā mija watoḡekarā ima simamaka nupakaja mijare yijairā baayu yiro'sioka. ¹⁹ “Jia ōñurā yija ime”, āñurā imakoḡerīḡotojo “Tuḡarāte ḡūataekarā yija ime”, āḡaraka ōrīḡūabeyurāte jaikaja mija ā'mitirīḡerijayu. Suḡa imarī yireoka mija ā'mitirirāñu je'e. ²⁰ Naḡoyarā upaka mijare naba'iariko'omakaja nare mija e'etoririjayu. “Mijare yija wārōika wapa yijare mija wapañjibe”, mijare narīrijayua akata'abekaja naṅu upakaja nare samija jīrijayu. Supabatirā jia nimarijarirūkitakaja ḡupajoatirā nayapaika upakaja mijare nabaarūjerijayu. Supabatirāoka mija ĩḡarimarātarā upaka mijare naba'iaririjayu. I'supakajaoka jia nare mija yi'ribeyu ḡareareka mijare naḡemaḡaarijayu. Ritaja i'supaka mijare nabaako'omakaja sarūḡekaja nawārōika mija ā'mitirīḡerijayu. ²¹ “Okajājimarīrā nime”, yijareka mija āñurā imarī, mijare nabaarijayu upakaja yija baawārūbeyu. ḡi'supaka mijare yija baabeyua, jiamarīa ruku sime je'e mijaro'si? Mae ate ĩrārimarā “Ikupaka jia baairā yija ime”, āḡaraka bojataḡarimaja upaka mijare yijairā baayu. I'yorimarīaja i'supaka naṅua simamaka, i'supakajaoka yijaiye'e yiro'sioka.

22 Hebreotatarā imarī, “Aperāte tērīwa'ribaji imatiyairā yija ime”, nañu. I'supaka narīkopeika marā imabeyua, hebreotatakijioka ñime yiro'si. Apea “Israelka'iakarā imarī, Tuṣarārīrā yija ime”, nañu. Yi'ioka Israel ka'iakakiji ñime yiro'si. Suṣabatirā “Abraham riṣarāmerā yija ime”, nañu. Abraham riṣarāmijioka ñime yiro'sioka. 23 Suṣabatirāoka “Jia Jesúro'si ba'irabejirā yija ime”, nañu. (I'supakaja ḡriṣūabeyuka upaka yijairijayu yiro'si). Nare pemawa'ribaji Jesúro'si ba'irabejirimaji ñime. Mija iabe. “Cristoro'si yija ba'irabejijyu”, waṣuju nañua simako'omakaja yi'i ṣuri jimarītakaja kiro'si ba'irabejirijayuka. Suṣabatirā nare pemawa'ribaji wēkomaka imariwi'iarā ṣo'imajare yire tarijayu, Tuṣarārika yiwārōriṣarea. I'supakajaoka nare tērīwa'ribaji yire naṣajeroyirape. Suṣabatirāoka ĩ'rākurimarīa yire jāārika nari'kakoperape. 24 ĩ'rāṣitarakakuri yire nañi'arape. Yire nañi'aroyirapaka rakakaja treinta y nueve rakakuri ajeaṣi yire naṣajeroyirape. 25 Suṣabatirā maekarakakuri tūmarītakaja yaṣuaṣi yire naṣajerape. Suṣabatirā yire jāāerā ĩ'rākuri ātaṣi yire najāābarekoperape. Saṣi ya'rapaka waṣuru maekarakakuri ña'mirapaka. ĩ'rākuri yiña'mirapaka ṣoto ĩ'rārīmi suṣabatirā ĩ'rā ñami riapakiakareka yaṣuarā ñi'ajī'ikaki ñimarape. 26 I'supakajaoka jimarītakaja Tuṣarārika bojariroka wārōtaṣabaraka yituriroyirape. I'supaka turitaṣabaraka tērīrikaja werika yijūarijayu. Ā'mitirikōrī je'e. Riaka werikirō'ō, kareba'arimajare werika imarō'ō yituritaproyirape. Suṣabatirā yitā'omaja imariṣotojo werika imarā ṣō'irā, suṣabatirāoka aṣetatarāte werika imarō'ōrā yituritaproyirape. I'supakajaoka wejea jo'baka werika imarō'ōrā, wejemato, riapakiaka werika imarō'ōrāoka yituritaprapape. Suṣabatirā waṣuju “Jesúre ā'mitiripēairā yija ime”, āriṣipotojo werika imarā watoṣekarā yituritaprapape. 27 Niñerū yiba'ariwapa tōṣoerā ka'wisika ba'irabebarakā ĩ'rākurimarīa kāñrimarīaja yiwārīroyirape. I'supakajaoka ĩ'rākurimarīa ba'arika, okoa jia yiro'si imaberiroyirapaka imamaka, aṣerikuri ṣuri kē'sitakaja ñimaroyirape. I'supakajaoka rīkimaka jariromarīka ñimarapaka simamaka jimarīa jijia yijūaroyirape.

28 I'supaka ñimakaka takajamarīa ba'iaja yipuparape. “¿Marākā'ā nime ruku aṣewejeakarā Jesúre ā'mitiripēairā? ¿Yaje rita jia kire nayi'ririjayu ruku?”, āriṣupajoabaraka jimarīa ba'iaja yipuparijayu. 29 Jesucristore jia ā'mitiripēatiyabeyurā imarī, ba'iaja baabaraka, ba'iaja naṣupayua ñiaika ṣoto, nuṣakaja ba'iaja ṣupayuka ñime yiro'sioka. Suṣabatirā Jesúre ā'mitiripēaikite ba'iaja baarūjeirāka ṣuri boebaka ñime. 30 Yibaaikakaka jairika yiro'si simajīkareka ritaja ka'wisika yire so'rapakakaka ā'mitiritirā “Okajājimarīki kime”, ĩ'rārimarāre āñuakaka yijairā baayu. 31 Ika mijare yibojaika, “Rita Pablote āñu”, Tuṣarāte yireka āriwārūyu. Maipamaki Jesús Paṣi majiyipupayeejiparūkika kimamaka, kīaika wājītāji ritaitaka mijare yibojayu. 32 Ikuṣaka yijūarape: Damasco wāmeika wejearā ñimarapaka ṣoto, “Pablote ñi'atirā wēkomaka nabaarū”, āriwa'ri, wejeta'irō'ōrā ima koṣerekarā surararākare kiṣūatarape, tokaki ĩṣi Aretas rokajīte jā'merimaji. 33 Yire wēkomaka nabaarika yaṣariṣotojo yire nare kiñi'arūjewārūberape. I'sia wejea ta'tekarā kūṣajīka koṣereka imaraparō'ō ṣi'iuṣakapi yire jāātātirā aṣeṣē'rōtorā yijeyomarāre yire ruetarape. Okajājimarīka imariṣotojo i'supaka Tuṣarāte yire jeyobaarapaka simamaka toṣi yiru'rape.

12

Makārārūñuroka upakapi Tuparāte imarō'ō Pablote kīarūjerape

¹ Napupayariji pupajoatirā pakirimajaroka wārōrimajare mijare bojarika yiyapabeyu. I'supaka simako'omakaja “Tuparāte pūataekaki Pablote ime”, yireka āñurā mija jariberiko'omakaja makārārūñuroka upakapi Maipamakire yire beaeka mirākakaka mijare yibojaerā baayu mae. ²⁻³ Bikija mabo'ikakuri piyikuku kimarō'ōrā Tuparāte yire e'eeyarapaka be'erō'ō botarakaoū'puarāe'earirakakuri wejeje'rāka seyawa'yu mae. Torā yire ke'eeyaeka, “I'supaka baatirā yire ke'eeyaeka”, āriwārūbeyuka yi'i. ¿Yaje rita ritikataka yire ke'ewa'rape jee, yipupakatakaja ke'ewa'rape je'e apēyari? Tuparā ĩrīkaja sōñuka. Rita sime, “I'supaka baatirā yire ke'eeyaeka”, āriwārūberiripotojo “Jiirō'ōrā Tuparāte yire e'eeyaeka”, ñañu ate. ⁴ Torā yeyarapaka poto po'imaja okapi mabojawārūbeyua ña'mitirape. Torā ña'mitirika mirāka yire bojarūjebeyuka Tuparā. ⁵ I'supaka yiro'si simarapakapi “Ōrīpūatiyaiki ñime”, ārījīka upaki imakoperipotojo supa ñarībeyu. Yipupayariji po'imajare yijaika poto tērīrimarīka ñima nare yijairijayu. ⁶ “Ikupaka yiro'si simarape”, āparaka jījimakapi po'imajare yibojataparikareka, pakirimaji upakamarīa ñimajāāeka pakirimajaromarīa bojaiki imawa'ri. I'supaka simako'omakaja, “Ikupaka yiro'si simarape”, āriwa'ri tērīritaki upaka jījimakapi po'imajare sabojatapabeyuka yi'i, “Aperā pemawa'ribaji Ōrīpūatiyaiki Pablote ime”, yireka narīrika yapaberīwa'ri. I'supaka ñimaberiko'omakaja jia yibaarijayua ĩatirā, i'supakajaoka yiwārōrijayua ā'mitiritirā, yire norīrika puri yiyapayu. ⁷ Makārārūñuroka upakapi Tuparāte yire bearapaka tērīrikaja imatiyaikakaka imarapaka. I'supaka bearipotojo, “Aperāte tērīwa'ribaji imatiyaiki ñime”, ñarīrika yapaberīwa'ri Satanārikakaka ya'rarika yire rīkarapakareka Tuparāte yire ĩarīrīberape. Supa imarī pota mare paaike be'erō'ō maka'wisijūarijayu upaka yire simarijayu. ⁸ “Yiya'raika yire mibayabe”, āriwa'ri maekarakakuri Maipamakire yijēñekoperape. ⁹ I'supaka kire ñapakā'ā, ikupaka yire kiyi'rape: “Jēno'o, mire yibayaberiko'omakaja, mire yiyawūaikapi āriwa'ri yijeyobaaika takaja miyapayu. Mia, marākā'ā baaberijīka mima poto jībaji mika imawa'ri mire jeyobaarimajiro'siji ñime”, kērāpe. Supa imarī i'supaka ñimakaka jījimakapi yijairijayu. I'supaka simako'omakaja, “Cristorika kire ja'ataikapi jia kiro'si Pablote ba'iraberijayu”, po'imajare yireka āriwārūyu mae. ¹⁰ I'supaka simamaka Cristoriki imarī, marākā'ā baaberijīki imaripotojo yipupaka puri jia ima. ĩrākurimarīa ba'iaja po'imajare yire jaiwā'imarāpe “Ki'yo'irirū”, āparaka. Supabatirōka yiyapauka imaberiroyarapaka yiro'si. I'supakajaoka ĩrākurimarīa jajua po'imajare yire baata'arape. Supabatirā Jesurika bojariroka yiwārōmaka, ĩrākurimarīa ka'wisika yijūarape. I'supaka simako'omakaja jījimaka ñime āripupajoabaraka, “Marākā'ā baawārūberīwa'ri iamarīa imarāka Cristore jeyoariyapatiyayu.” I'supaka simamaka rikitubamarīa ñimakopeikareka jia Cristore yire jeyobaayu.

Corintowejekarāre pupajoabaraka, ba'iaja Pablote puparika

¹¹ Kopakaja ōrīpūabeyuka upaka yimajārobojaweyu. “Yija pō'irā Tuparāte pūataekaki imarī, mare wārōrimaji Pablote ime”, mija āribeyua simamaka ñoñu upakaja i'supaka mijare ñañu. “Wapamarīki Pablote ime”, Tuparārika wārōkopeirāte yireka āñu upakaja ñimajāāeka

Tuparāte yire jeyobaaberirikareka. I'supaka simako'omakaja “Jiitaka wārōrimaja nime”, mija ārikoḗeirā yire pemawa'ribajimarirā nime. Supa imarī “Tuparāte kire jeyobaamaka jia Pablote mare wārōyu”, mija ārii imakoḗerape. ¹² Mía, mija pō'irā ñimarapaka poto apōstol imarī maikoribeyu upaka ima mijare yibearijarape. Īrākurimarīa samija ĩaeka simamaka “Rita oka, Tuparāte pūataekaki Pablote ime”, yireka mija ārii imakoḗerape. ¹³ “Aḗerā Jesucristore ā'mitiripēairāte jiyipupayeeripotojo, mare pūri Pablote jiyipupayeebeyu”, mija āñua ĩrita sime bai je'e? “Yire mija jeyobaabe jia ñimaerā”, aḗerāte ñarāpaka upaka mijare āriberapaki imaripotojo ĩrātiji oyiaja jiyipupaka mijare ñoñu. I'supaka simako'omakaja “Aḗerāte kijēñerapaka upakaja, yijare kijēñeri imakoḗerape”, āriwa'ri yireka mija jairijayu. ĩYaje rita ba'iaja mijare yibaarape je'e? Ba'iaja mijare baaberapaki imarī, marākā'ā baatirā “Jiamarīa yibaarapakareka yire mija wayuñabe”, mijare ñarīwārūbeyu.

¹⁴ Ī'pakuri mija pō'irā yituritika. Supa imarī maekarakakurireka mija pō'irā turirī a'yaokaro'si mae puritaka yipupajoaũmuyu ate. Ā'mitirikōrī je'e: Makarāirā pūri namakarāte yapaika tōḗoerā niñerū jierijayurā. Me'rārījaka pūri napakiarāro'si i'supaka baabeyurā. Toḗi āriwa'ri yimakarā upaka yireka mija imamaka, mija pō'irā ñimarāka poto niñerū mijare jēñebesarāki yī'i. Mijare pūri jia yika mija imarika yiyaparāñu, jia mijare yiwārōrimirīrkawa'yaokaro'si. ¹⁵ Mijare wayuñawa'ri mijare yijeyobaariyapayu. “Jesúre na'mitiripēarū”, āriwa'ri ritaja yibaawārūika upakaja rūrītiyaika rō'ōjirā mijare yijeyobaarijarirāñu. Jia mijare wayuñaiki ñimamaka yire mija wayuñabesarākareka, ba'iaja yipuparirāñu.

¹⁶ Mijaka ñimarapaka poto dakoa mijare yijēñeberapaka oñurā mija ime. I'supaka simako'omakaja, “Ritaja pakirika jia oñuka imarī, Pablote mijare pakiyu niñerū mijare karee'eokaro'si”, ĩrārimarāre yireka āñu je'e. ¹⁷ “Mapō'irā kipūataraparāpioka Pablote mare pakika”, ĩmija āriḗpupajoayu bai je'e? Jēno'o mijare pakiberapaki yī'i. ¹⁸ Titore apika Jesúre ā'mitiripēaikipitiyika mija pō'irā yipūatarape niñerū mija rēawearika najeyobaaokaro'si. ĩYaje Titore mijare pakirape je'e? Jēno'o mijare pakikoriberapaki kime. Yupakaja jia pupajoaiki imarī, mijare jeyobaariyapawa'ri jia Tuparārika bojariroka mijare kiwārōeka, niñerū mijare jēñebekaja.

¹⁹ “Ba'iaja baabeyurā nime”, yijareka āriwa'ri jījimaka yijaka mija imaokaro'si takajamarīa, i'supaka mijare ñañu. Ikuḗpaka simatiyayu, ĩakōrī je'e: Jesúrīrā imarī, kiyapaika upakaja mijare yija jairijayu Tuparāte ĩaika wājītāji. Mija ā'mitiḗe yija jeyomarā. Ritaja mijare yija bojarijayua, “Jiibaji Jesúre na'mitiripēarijarirū”, āriwa'ri mijare sayija bojayu. ²⁰ Mijareka pupajoabaraka ba'iaja yipuparijayu. “Mija pō'irā yeyarāka poto ba'iaja baabaraka mija imarāka ñiaeyarāñu je'e aḗeyari”, mijareka ñarīpupajoarijayu. Wapabu'abaraka, supabatirā aḗerāte oakiparaka mija imarāka ñiaeyarāñu je'e. I'supakajaoka boebaparaka, supabatirā rakakaja napupajoaika upakaja baawa'ri jia jeyoaribekaja mija imarijayuaoka ñiarāñu je'e. I'supakajaoka okabaapakibu'abaraka, supabatirā wapuju jaijairika baabaraka mija imarāka ñiarāñu je'e. Aḗerāte tēriwa'ribaji pupajoairā upaka baabaraka, supabatirā rakakaja pupajoawa'ri rukubaka mija rēñua ñiaeyarāñu je'e aḗeyari. Supabatirā, “Jesúre yapaika upakaja baabekaja nimañuju je'e”, ñarīpupajoaika upaka mija imamaka ĩatirā mijaka yiboobarirāñu. I'supakajaoka jījimaka

yika mija imabesarāñu mijaro'sioka. ²¹ Ate mija pō'irā yeyarāka poto ba'iaja baabaraka mija ima ñiaeyarākareka “Nare yiwārōrapaka upakaja yi'ribeyurā nime”, āriwa'ri Tuparā wājitāji yi'yopi'rirāñu. Supabatirā “Bikija rikimarāja ba'iaja nabaeka saja'atabekaja dajaka nabaarijayu je'e apēyari. Supabatirāoka ba'iaja rōmijāte nabaariwā'imaririjayu. I'supakajaoka naṗupajoarijayu upakaja wāārō'ō ba'iaja nabaarijayu ruṗu”, āṗaraka ñiaeyarāka, ba'itakaja yiṗuparirāñu.

13

Ika ṗaperapi piyia jia Pablote nare okajāāeka

¹ Ika ya'rirā baaikapī maekarakakuri mija pō'irā yeyarāñu. Torā eyatirā Tuparā majaropūñu o'oeakarā āñu upakaja yibaarāñu. Mia je'e: “Īrīkate ba'iaja baamaka ĩaekarā jaijeyobaabaraka ĩ'ṗarā, maekarakamarā 'Rita sime. I'supakatakaoka kibaarape', āñurāte imajīkareka, okajierika sime kika”, āriwa'ri sabojayu. ² Bikija ĩ'ṗakuri mija pō'irā yiturapakareka, ba'iaja baairāte jia yokajāārāpe “Ba'iaja nabaaike naja'atarū”, āriwa'ri. Mae mija pō'irā imaberiripotojo ṗaperapi, “Ba'iaja mija baaika mija ja'atabe”, ñañu ba'iaja baarijaturāte. Aṗerāpitiyika ba'iaja baabaraka nimamaka ñiaeyarākareka, ba'iaja nabaaike wāṗa tīmarīji nare yibaarāñu. ³ “ 'Rita Cristore oñuapi mibojarijayu', yija āriwārūokaro'si, kirika yijare mibeabe”, mija āñua sime. I'supaka simamaka, kirikapī tīmarīji nare yibaamaka ĩawa'ri “Cristore jā'meika upakaja kirikapī jairijayuka Pablote ime”, yireka mija āriwārūrāñu je'e. Okajājimarīa imabeyuka Cristo mijaka. Ba'iaja baairāte jiamarīa jūaokaro'si kirika baabearimaji kime. ⁴ Muṗaka ṗo'iki imaripotojo, yaṗua tetaekarā kire naṗatakāka simamaka, okajājimarīki upaka Cristore reyaeka mija oñu. I'supaka kire nabaako'omakaja, Tuparārikapī āriwa'ri oñia kime mae. Cristorirā imarī, kiupakaja okajājimarīrā yija ime ṗo'imajare yijare ĩamaka. I'supaka simako'omakaja kirirā imarī, Tuparārikapī āriwa'ri kiyapaika upakaja yija baarijayu. I'supaka imarā imarī, ṗapī āriwa'ri mija pō'irā ba'iaja baairāte tīmarīji yija baarāñu, jia nay'rirū āriwa'ri.

⁵⁻⁶ Mija ĩabe. Cristore mija yi'yua ṗupajoatirā “¿Yaje rita Jesucristore yi'yurā maime?”, mija āriṗupajoabe. “¿Mija ṗupakareka Cristore ña'rījāikarā mija ima oñibeyurā mija bai je'e?” Topī ṗuri “Jesúre maṗupakarā ña'rījāiberikarā maime”, āñurā ṗuri kire yi'ribeyurā nime. I'supaka simakoṗeko'omakaja “ 'Jia kire yi'yurā yija ime', āñurā mija ime”, mijareka ña'rīṗupajoayu. Supa imarī mamarītaka kirika bojariroka mijare yija bojarapaka ā'mitiritirā jia kire mija yi'rapaka simamaka, “Rita, Cristore nare oñirūjeikapī Pablōrāka yijare bojarijayu”, āriwārūrā mija ime. ⁷ Ba'iaja baabaraka mija ima yija ĩaeyarākareka, Cristore yijare sajā'metika simamaka, jiamarīa mijare yija jūarūjerāñu. I'supaka mijare yija baarākareka “Cristore nare jā'meikapī i'supaka Pablōrāka mare baayu”, mija āriwārūrāñu. I'supaka mijare baariyapaberīwa'ri ba'ia mija baakoreka Tuparāte mijaro'si yija jēñējirijayu. Supa imarī Tuparāte yaṗaika upakaja mija baarākareka ṗuri, ba'iaja mijare yija baabesarāñu. Supa mijare yija baabepakā'ā ĩatirā “Yaje rukuya Cristore jā'meikapī tīmarīji yijare nabaatiyāñu”, yijareka mija ārikoṗejīkaoka, marā imabeyua yijaro'si. I'supaka simako'omakaja kiyapaika upaka oyiaja mija baaritakaja yija yaṗayu. ⁸ Supa imarī mija pō'irā yija eyarūki

ruḽu kiyapaika uḽakaja baatikarā mija imarākareka ḽuri kijā'meikaḽi ba'iaja mijare yija jūarūjebesarāñu. Kiyapaika uḽakaja Cristore yijare jā'metikarā imarī, mijare jeyobaarimaja yija ime, ba'ia uḽakaja mijare baabekaja. ⁹ Suḽa imarī mija ḽō'irā eyatirā, jia Cristore yi'yurā mija ima ĩawārūtirā okajājiaḽi mijare yijaibesarāñu. “Okajājimarīrā imarī, Cristorikaḽi ḽablorākare beabeyu”, yijareka mija ārīkopejīka, marā imabeyua yijaro'si. Jia mija yi'ḽakā'ā ĩawa'riji, jia ĩjīmaka imarūkirāja yija ime. Suḽabatirā “Mire ā'mitiripēawa'ri miyapaika uḽaka oyiaja nabaarū”, ārīwa'ri, Tuḽarāte mijaro'si yija jēñerijayu. ¹⁰ I'suḽaka simamaka mija ḽō'irā eyatirā, okajājiaḽi mijare yijairiyapabeyu. Suḽa imarī ya'rirā baaika ruḽu, ika ḽaḽera mijare yiḽūatayu ĩiibaji Jesúre yi'ḽaraka mija imaokaro'si. I'suḽaka mijare baarimaji ñimaokaro'si Maiḽamakite yijare jā'meka. Suḽa imarī kire mija yi'yua bitatarikopaḽakaja ĩiibaji kire mija yi'ririjayaokaro'si mijare yija jeyobaarijayu.

¹¹ Ō'ōjīrāja mijaro'si yo'oyu yijeyomarā. Jia mija imabe, Jesúre yapaika uḽaka oyiaja baabaraka. Ritaja ika ḽaḽeraḽi mijare yibojaika jia ā'mitiripēabaraka mija imabe. ĩ'rīka uḽakaja ḽuḽajoabaraka, oka imarijarirākaoka jiaḽi sajiebaraka mija imabe. I'suḽaka mija baamaka, Tuḽarā, mare wayūarimajire, mijaka imajiparāñu. Suḽabatirā ĩjīmaka mare imarūjeiki kime. ¹² Jesúre ā'mitiripēairā imarī, mija rērīrijayu ḽoto jia ĩjīmakaḽi jēñebu'abaraka mija imarijape.

¹³ Ō'ōkarā Jesúre ā'mitiripēairā, “Jia nimarū”, ārīwa'ri oka mijaro'si naḽūatayu. ¹⁴ “Jia nare mibaabe”, ārīwa'ri maiḽamaki Jesucristore mijaro'si yijēñeyu. “Suḽabatirā Tuḽarāte mijare wayuūaika jia ōñurā mija imaokaro'si, suḽabatirāoka Espīritu Santo jia mijaka imajiparijayuka kimarū”, ārīwa'ri ritaja mijaro'si yijēñeĩjirijayu yijeyomarā.

I'tojīrāja sime ruḽu.

Carta de San Pablo a los Filipenses

Pablo, kijeyomaki Timoteopitiyika Filiposwejeakarãro'si papera napũataeka

¹ Yijeyomarã Filiposkarã, Jesucristore jia baaikapi kirirã imarijaturã, supabatirã kire yiyurãte imaruputarimaja, i'supakajaoka nare jey-obaarimaja “Jia mija imabe”, ãrĩwa'ri oka mijaro'si yija pũatayu. Yi'i Pablo, yijeyomaki Timoteopitiyika mijaro'si sayija pũatayu Jesucristoro'si ba'irabejirimaja imarĩ. ² Supa imarĩ, Mapaki Tuparã, supabatirã maiapamaki Jesucristoreoka “Jia dako okamirãmarĩaja nimarũ”, ãrĩwa'ri jia nare mija jeyobaabe”, ãparaka mijaro'si nare yija jẽnerijayu.

“Filiposwejeakarã Jesucristore ã'mitiripẽairãte jia mibaayu Tuparã”, Pablote ãrĩka

³ Mijareka yipupajoarijayu rakakaja “Jia mibaayu”, Tuparãte narĩrijayu. ⁴⁻⁵ Supabatirã Tuparãte mijaro'si yijẽneika rakakaja ijimakapi kire yijairijayu. Tuparãte mija yiriũ'muekarõ'õjitepi, maekakaoka aperature Jesurika bojariroka bojatapabaraka yire mija jeyobaarijaya simamaka i'supaka yibaarijayu. ⁶ Rita sime, jia Tuparãte mija pupaka baaũ'mutika simamaka, kiyapaika upakaja mija imamirĩrikawa'yaokaro'si mijare kijeyobaarijarirãnu, Jesucristore etarãnurĩmi rõ'õjirãrãja. ⁷ Mijare wãtaiki imarĩ, i'supaka mijareka yipupajoayu. Yire jeyobaariupakirã imarĩ, irãkurimarĩa yiyapaika yire mija pũatarijayu. Mia je'e, wẽkomaka imariwi'iarã imarihotojo Jesurika bojarirokakaka yapabeyurã wãjitãji “Ikuapaka sime”, ãrĩwa'ri nare okae'ebaaraka, yibojajiirijayu. I'supaka yibaayu po'imajare yibojawãrõrũkia Tuparãte yire ja'ataeka simamaka. I'supaka ñimarijaya simamaka jia ñimaokaro'si yire mija pũatarijaya jia sime. ⁸ Jesucristore wãtaka mijare õñuapi ãrĩwa'ri i'supakajaoka mijaka ñima Tuparãte õñua. I'supaka imaki imarĩ jimarĩa mijare ñiariapakatayu ate. ⁹⁻¹¹ I'supaka imawa'ri, ikuapaka Tuparãte mijaro'si yijaiirijayu. “Jia mire õrĩrijaparaka miyapaika upakaja imamirĩrikawa'yurã imarĩ jiiibaji wayuũabu'airã nimarũ. I'supaka imawa'ri miyapaika upaka imarika najẽrãko'arũ”, ãrĩwa'ri Tuparãte mijaro'si yijaiirijayu. I'supaka yiyapayu “Jia baarijaririka ja'atabekaja nimarũ”, ãrĩwa'ri. Supa mija imamaka ãtirã “Dakoa okamirãmarĩaja jia yika nima nareka ñõnu”, Cristore pe'rietarãnurĩmi mijareka kẽrĩrika yiyapayu. Supabatirãoka Jesucristore mijare jeyobaaikapi “Tuparãte yapaika upakaja baarijaturã nimarũ mae”, mijareka ñãnu. Supa imarĩ mijare kijeyobaamaka ãtirã, “Tẽrĩwa'ribaji jia baaiki Tuparãte ime”, ãparaka aperature kire jiyipupayeokaro'si naro'sioka kire yijaiirijayu.

“Rĩkimarãja Jesucristorika bojariroka ã'mitiripẽairãte ime”, Pablote ãrĩka

¹² Yijeyomarã, Jesurika bojariroka yiwãrõripareareka ba'iaja yijũaika simako'omakaja, po'imajare yibojarija'atabeyua sime. I'supaka yiro'si simako'omakaja rĩkimarãja aperature yibojaika ã'mitiriwãrũtirã kire nayi'irijayuakaka jia mija õrĩwãrũbe. ¹³ Mia je'e, “Cristore kiyi'yu pĩ'iwa'ri wẽkomaka imariwi'iarã kime”, ika wejea ipamaki wi'ia ãrĩrimaja surararãkare yireka ãrĩrijayu. Supabatirã po'imaja ritaja ika

wejeareka imarãoka i'supaka yireka pupajoarijayurã. ¹⁴ Supa imarĩ, Cristore yi'riri'ataberiwari wẽkomaka imariwi'iarã ñima õriwa'ri, rikimarãja ika wejearã Maipamakire yi'yurã jũbaji kirika bojarijayurã ba'iaja jũarika kíkibekaja.

¹⁵ I'supaka simako'omakaja, ĩrãrimarã puri, "Wẽkomaka imariwi'iarã Pablote ima marã imabeyua", añurã. I'supaka añurã imarĩ, "Pablote bojakakaka ã'mitiriberiwa'ri rikimabaji yijare ã'mitiripẽairãte imarãnu je'e", nañu yibaarijayuakaka oakiyurã. Aperã puri jia yika imawa'ri jiaipi Cristorika bojariroka bojarijayurã. ¹⁶ I'supaka yire wayuairã imarĩ, "Tuparãpi ãriwa'ri wẽkomaka imariwi'iarã Pablote ime. Supa imarĩ Romawejekarã ĩparimarã Cristorika bojariroka bojarika nayapabeyua simako'omakaja Pablote sanajẽriamaka, nawãjitãji jia yi'riwãrũiki kime", añurã nime. ¹⁷ Aperã imarã yire pemawa'ribaji imarika yapakopewa'ri "Cristorika bojariroka yija wãrõmaka yijare takaja ã'mitiripẽairãte imarãnu je'e. I'supaka simamaka sã'mitiritirã yijare oakiriwa'ri, wẽkomaka imariwi'iarã kimarõ'õpi ba'iaja Pablote puparirãnu", narĩkopeyu.

¹⁸⁻¹⁹ I'supaka nabaarijayua marã imabeyua yiro'si. Ritaja Cristorika bojariroka nawãrõrijayuapi ãriwa'ri jĩjimaka ñime. I'supaka imarijayuka imarĩ, "Tuparãte yiro'si mija jẽñejimaka, supabaturã Espiritu Santore yire jeyobaamaka pariji ritaja yijũaika jia oyiaja yiro'si sawapũrirãnu", ñarĩpupajoayu. ²⁰ I'supaka pupajoaiki imarĩ, ĩparimarã wãjitãji naka yijairãka poto, "Dakoa i'yomarãja jaiki ñimarijarirãnu", añuka ñime. Supa imawa'ri Cristorika bojariroka jia wãjia yibojarijariroyika upakaja nare sayibojariyapayu. Supa imarĩ yire najẽriawearãka poto, yire najããkopejĩka, yire napoatajĩkaoka, marã imabeyua yiro'si. Ritaja yibaarijayua Cristore jiyipupayeerũkiakaka simarika yiyapayu. ²¹⁻²² Supa imarĩ, yire najããbesarãkareka ritaja yibaarijayuapi jia Cristore jiyipupayeabaraka po'imajare imarika yiyapayu. Yire najããkoperãkaoka jũbaji yiro'si simarãnu Cristoka jia imarũkika ñima simamaka. I'supaka simako'omakaja yire napoatarãkarekaoka, Cristorika bojariroka yibojamaka rikimarãja sã'mitiripẽarãñurã. Supa imarĩ, "¿Dika jũtaka imatiyaika je'e?", ãriwãrũbeyuka ñime. ²³ I'supaka simamaka "Ika ĩ'paba'iwã'taja jia yiro'si ima", ñarĩwãrũbeyu. I'supaka simako'omakaja reyatirã mabo'ikakurirã jũbaji kika imarika simarãnu je'e yiro'si ñarĩpupajoarijayu. ²⁴ I'supaka yipupaka imako'omakaja mijare jeyobaabaraka õña imarika yiyapayu jũbaji mijaro'si simaerã. ²⁵ Supa imarĩ "Jũbaji Tuparãte yi'paraka jĩjimaka kika nimaokaro'si nare wãrõbaraka, naka ñimarãnu ate", ãri'pupajoaiki ñime. ²⁶ Topi wẽkomaka imariwi'iarã ñima be'erõ'õ mija põ'irã yeyarãka poto, "Wẽkomaka imariwi'iarã kimarãparõ'õpi Pablote mipoaeaka jũtaka kire mibaayu", Jesucristore aparaka jia jĩjimaka mija imarãnu.

²⁷⁻²⁸ I'supaka simako'omakaja, wẽkomaka imariwi'iarã yiro'si simarãka upakaja simakoperãka marã imabeyua. Jia Cristorika bojariroka yi'yurã imarĩ, sabojaika upakaja jia baabaraka mija imarijape. I'supaka mija baabe mija põ'irã yeyarãka uparãka, yeyabesarãkarekaoka jia ĩrãtiji pupajoairã imawa'ri, Cristore yi'riri'atabeyurã mija ima ñoñaokaro'si. ĩ'siaipi ãriwa'ri, aperãte mijare okabaako'omakaja ĩrika ta'iarãja imarã imarĩ, Jesũrika bojariroka mijare yiwãrõrapaka upakaja mija imarijayua ñorirãnu. I'supaka imarã imawa'ri ba'iaja mijare baarijayurã

ruḽu wayuḽi'ribekaja mija imabe. I'siareka mija ima ĩatirā “Rita, Tuḽarāka ḽñia imajiparūkirā nime. Yija ḽuri ba'iaja nare jaiwā'imañurā yija imariḽareareka, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirā imarā”, narīḽuḽajoarāñu. Mijare yibojaika uḽatiji Tuḽarātakiji imaki ritaja sabaarimaji. ²⁹ I'suḽaka imaki imarī, jia mijare baawa'ri kirirāro'si Tuḽarāte mijare wā'maeka, “Yimakire yi'ḽaraka nimarū, suḽabatirāoka jia kire yi'riwa'ri ba'iaja jūabaraka nimarū”, āriwa'ri. Suḽa imarī kire mija yi'yua ja'atabekaja mija imamaka ĩatirā aḽerāoka Cristore yi'rirāñurā. ³⁰ Suḽa imarī mija ḽō'irā ñimarapaka ḽoto ba'iaja yire nabaarapaka mija ĩarapaka uḽakaja jūairā mija ime mijaro'sioka mae. I'suḽakajaoka ḽō'ō Romawejearā aḽerāte ba'iaja yire baaika majaroka mija ā'mitiyu ate.

2

“Tērīriki imariḽotojo 'Imatiyaiki ñime', āriberikaki Cristo”, Pablote ārika

¹⁻² Kirirā mija imamaka, jia ḽuḽaparaka mija imaokaro'si Cristore mijare jeyobaayu. I'suḽakajaoka mijare kiwātayu imarīaja mija imakoreka. Suḽabatirāoka rīrākibiparaka Espīritu Santore mijaka imarijayu. Topi jia Cristore mare wayuñiaka simamaka jijimaka ñimaokaro'si ikuḽaka mija imarika yiyapayu: Mija jeyomarāka ĩ'rātiji ḽuḽakirā mija imabe. I'suḽakajaoka ritaja mija imauḽatiji, jia wayuñabu'abaraka ĩ'rīka ta'iarāja imawa'ri, Cristore yapaika uḽakaja ĩ'rārokarekaja ña'rīyaarīji ḽuḽajoairā mija imabe. ³ Aḽerāte ḽemawa'ribaji imarika yaḽabekaja mija imarijape. I'suḽakajaoka “ḽo'imajare yijare jiyiḽuḽayeerū”, āriwa'ri mija baaikakaka mija jaia'si. I'siroka ḽuḽajoaberiwa'ri “Yijare tērīwa'ribaji imatiyairā nime je'e aḽeyari aḽerā”, āriwa'ri jiyiḽuḽaka nare mija ḽrīrijape. ⁴ Mijaro'si takaja jia mija imarūkia ḽuḽajoabekaja aḽerāte jia imarūkiakakaoka mija ḽuḽajoarijape.

⁵ I'suḽaka mijare ñañu Jesucristore imaekarokaḽiji ḽrītirā kiḽuḽaka mija imarijayaokaro'si. ĩakōrī je'e, ikuḽaka sime:

⁶ Tuḽarāka ĩ'rātiji imariḽotojo, “Tērīriki Tuḽarāte ima uḽakaja ñima yija'atabesarāñu”, āriḽbeyuka Cristore imaeka.

⁷ I'suḽaka āriḽbekaja, tērīwa'ribaji kima ja'atitirā, ḽo'imaji kiḽo'ijirika. Suḽabatirā ba'irabejirimaji imatiyabeyuka uḽaka kijarika.

⁸ Suḽa imarī ika ka'iarā kimaeka ḽoto, “Yire ḽemawa'ribajika mime”, āñuka uḽaka Kipakire kiyi'ririjarika. I'suḽaka imaekaki imarī, ba'iaja baarimajare najāāroyika uḽaka yaḽua tetaekarā kire naḽatakīaeka, sarā kireyaokaro'si ḽariji Tuḽarāte kiyi'rika.

⁹ Suḽabatirā kireyaeka be'erō'ō ḽñia kire jariḽe'rirūjetirā, ikuḽaka Tuḽarāte kire ārika: “Ritaja ima ḽemawa'ribajirā jiyiḽuḽaka ḽrīrūkika mimabe. Suḽa imarī ritaja imarā ḽemawa'ribaji ĩḽi mimarāñu”, kire kērīka.

¹⁰ I'suḽaka Tuḽarāte kire ārika seyarāka ḽoto nimauḽatiji kiḽo'iji'aekarā: Mabo'ikakurirā imarā, ḽ'ōrā imarāoka, ka'irokareka imarā ḽariji Jesūre najiyiḽuḽayeerāñu.

¹¹ Nawājitāji kimarāka ḽoto “Ritaja imarā ĩḽamaki Jesucristore ime”, wāārō'ōrāja ritaja imarāte kire āriñrāñu. I'suḽaka baawa'ri Kipaki Tuḽarāteoka jiyiḽuḽaka norīñrāñu.

Jesucristore imaekarokaḽi ḽrītirā saḽiji mija imarijape kire yi'ribeyurā wājitāji

¹² Yijeyomarā, i'supaka Cristore baaeka pūpajoawa'ri i'supakajaoka Tuparāte mija yi'rijĩñu. Mija pō'irā ñimarapaka poto jia kire yi'yurā mija imamaka ñiarape. Maekaka puri mija pō'irā ñimabeyua simamaka torā ñimarapaka poto jia kire mija yi'rapaka upakaja jũbaji kire yi'paraka mija imarika yiyapayu. Supa imarĩ ba'iaja mija jũarũkiareka Tuparāte mijare satāāeka simamaka kire kĩkibaraka, kiyapaika upakaja mija baarijape. ¹³ I'supaka mijare ñañu “Yiyapaika takaja baariupakirā nimarũ”, āriwa'ri Tuparāte mijare jeyobaarijayua simamaka.

¹⁴ Ā'mitirikōrĩ je'e: Mija baaika upakaja, ba'iaja jaibu'abekaja, jĩjimakapi mija imarijape. ¹⁵⁻¹⁶ I'supaka mijare ñañu, oka baabekaja, jia wājiroka oyiaja baarijayurā mija imaokaro'si. Supa imarĩ ika wejeareka ba'iaja baarimaja watopekarā imarihotojo, “Tuparāte yapaika upaka baairā nime. Dakoa oka imabeyua nareka”, mijareka narĩrāñu. I'supaka jia baairā mija imarākareka, Tuparāte yapairoka nare mija bearāñu. Supa imarĩ Cristore pe'rietarāñurĩmi “Nare yibojaeka upakaja baarijayurā nime”, āparaka jĩjimakapi kire sayibojarāñu. ¹⁷⁻¹⁸ Tuparāte yapaika upakaja Jesúrika bojariroka yibojaripareaja, yire najāārũjerāñu je'e apeyari.* I'supakajaoka sayi'yurā imawa'ri, ba'iaja mija jũarijayua simako'omakaja mijaka jĩjimaka ñime. I'supaka imaki imarĩ i'supakajaoka yika mija imarika yiyapayu yiro'si.

Timoteo, Epafroditopitiyika ĩparāte Filiposwejarā Pablote nare pũataripupajoaeka

¹⁹ Maiṣamaki Jesúre yaparāka upakaja, ñojimarĩji mija pō'irā Timoteore yipũatarāñu je'e, yimajaroka mijare kibojamaka jia mija pūpayaokaro'si. I'supaka simarākareka ō'ōrā ate kipe'rietarāka poto mija majaroka yire kibojamaka ā'mitiritirā jia yipūparirāñu yiro'sioka. ²⁰ Jia mija imarika pūpajoatiyaiki kimamaka, mija pō'irā kire yipũatariyapayu. Maki apika kiupaka pūpajoaiki imabeyuka ō'ōrā. ²¹ Aṣerā puri narĩmijitakaja nimarũkiakaka pūpajoabaraka imarā. I'supaka imawa'ri Jesucristore yapaika upaka baarijaririka pūpajoabeyurā nime. ²² I'supaka pūpajoairāte ima simako'omakaja, “Timoteo puri Jesucristore yapaika upakaja baarijayuka”, āriwa'ri mija ōñuka kime. I'supaka kireka mija ōñua imarĩ, “Kimaki upakaja jia Pablote kijeyobaarijayu, rĩkimabaji Cristorika bojariroka yi'yurāte imarika yapawa'ri”, kireka āñurā mija ime. ²³ Supa imarĩ, “Ikuṣaka ĩparimarāre yire baarāñu”, ñariwārũrāka poto, Timoteore mija pō'irā yipũatarāñu yimajaroka mijare kibojaerā. ²⁴ Supabatirā “Yi'ioka ñamajĩ naṣō'irā ya'rirāñu je'e apeyari”, ñariṣupajoayu. I'supaka yibaaĩka, ñiṣamakire yire jeyobaarākapi āriwa'ri supa simarāñu.

²⁵ Majeyomaki Epafroditore yire jeyobaaerā mija pũatarapaka jia sime. Yijũaika upakaja ba'iaja jũaiki kime kiro'si Cristorika bojariroka wārōrimaji imarĩ. Supabatirā “Cristorika bojariroka mija boja'si”, sā'mitiripe'yoirāte āñua imako'omakaja, yire jeyobaarimaji kime Epafrodito. Jia yire jeyobaarimaji kimako'omakaja mija pō'irā kire yipe'ataerā baayu.

²⁶ Ikuṣaka sime: “Wāmarĩa yijarapaka majaroka ā'mitiritirā, ba'iaja Filiposkarāre pūpayu je'e”, āriwa'ri ba'iaja pūpayuka imarĩ,

* **2:17-18** Pablo compara su posible muerte con una ofrenda a Dios. También considera la fe de los filipenses como un ofrenda a Dios.

mijare ĩarika kiyapayu. ²⁷ Rita simarape, kũpajĩkaro'siji kireyarũkia jariwa'rikopekoma'omakaja Tuparate kire wayuĩamaka kitarape. Yire pariiji wayuĩawa'ri, "Wekomaka imariwi'iarã kima poto ba'iaja kipupayua pemawa'ribaji Epafroditore reyamaka ba'iaja Pablote puparia'si", arĩwa'ri, Tuparate kire tãarape. ²⁸ I'supaka simamaka ñojimarĩji mija pũ'irã kire yipe'ataerã baayu. Supa imarĩ jia dakoa risirika ba'ijũaberikaki upakaja mija pũ'irã keyamaka ĩatirã jĩjimaka mija imarãñu. I'supaka kire yipe'atarãka be'erũ'õpi puri, ba'iaja puparitiyabekaja ñimarãñu yi'ioaka. ²⁹⁻³⁰ Ñoakurirã mija ima simamaka marãkã'ã baatirã Cristorika bojariroka yiwãrũika yire mija jeyobaawãrũbeyu. "Kire kijeyobaarũ", arĩwa'ri mija pũatarapaki puri jia yire jeyobaaiki. I'supaka imaki imaripotojo koiteje kireyakoperapaka simamaka jia jiyipupaka kire mija õpe. Jia jãjika mija pũ'irã keyamaka jĩjimaka'pi kire mija e'etope mija upakaja Mai'pamakiriki kima simamaka. Supabatirã, i'supakajaoka jia jiyipupaka mija õpe kiupaka imarate.

3

Mai'pamaki Jesucristore õrĩrika sime ritaja ima pemawa'ribaji imatiyaka

¹ Yijeyomarã, jia jĩjimaka mija imabe "Jesucristorirã yija ime", arĩwa'ri. Bikija mijaro'si yo'orapakakaka, maekakaoka jia'pi so'otirã mijare yipũatayu ate, siatirã wapũju pakirimajaroka bojarimajare mija yi'rikoreka. ² Werika yaiwẽkoa* upaka ba'iaja baairã nime. Supa imarĩ pakirikapi sawãrõrimajare rakajekaja mija imabe. Supabatirã "Tuparãrirã imaokaro'si circuncisión baarika sime", narĩpakirijayu. ³ "Circuncisión baaekarã imarĩ Tuparãrirã yija ime", narĩkõpeika. Maa puri Tuparãrirã maima. Cristore yi'yurã puri Espĩritu Santore mare jeyobaamaka Tuparate jia jiyipupaka morĩrijayu. Supabatirã Jesucristore majiyipupayeeyu "Maro'si kireyaekapi Tuparate mare wayuĩarijayu", arĩwa'ri jĩjimaka maimarijayu. "Mapo'ia mabaai'kapi arĩwa'ri Tuparãrirã majarirãñu", arĩbeyurã maima. ⁴⁻⁵ Karemarĩa yi'ñekiarate pupajoaekaroka yipupajoarikareka "Moisere jã'mekakaka a'perate yi'yua pemawa'ribajirã jia sayi'yuka ñime", añuka ñimajĩñu. ĩakõrĩ je'e, ikupaka ñimaeka bikija: "Tuparãriki kimarũ", arĩwa'ri ĩ'potẽñarirakarĩmi yipõ'ijirika be'erũ'õ circuncisión yire nabaeka. Benjamĩn imaekakaki riparãmi ñime judiotataki imarĩ. Supabatirã apika yi'ñekijioka kimaeka Abraham. ĩrãtomajaja nimaeka yi'ñekiarã. I'supaka imaekarã imarĩ, judiotatarã tiyaja timiaribu'atirã namakarĩrikaki imarĩ, judiotataki takiji ñime. Supa imarĩ fariseokaka pupajoaiki ñimaeka. I'supakajaoka Moises imaroyikakite Tuparate jã'mekakaka jia jiyipupaka sõparaka sayi'yuka ñimakõpeka ru'u. ⁶ I'supaka sayi'ritiyawa'ri, "Cristore yi'yurã puri Moise'te jã'mekakaka riatarika pakatayurã imarã", arĩpupajoakõpebaraka jimarĩa ba'iaja nare baawã'imañuka ñimaroyika. I'supaka ñimamaka, "Moise'te jã'meka yi'ribeyuka Pablote ime", marã yireka arĩberiroyirekarã. ⁷⁻⁸ I'supaka ñimaeka simako'omakaja "Sapi arĩwa'ri, jĩjimaka Tuparate yika ime", arĩbeyuka ñime mae. Maekaka puri Cristore yi'yuka ñimamaka bikija ñimakõperoyirapaka wapamarĩa ima. Supabatirãoka

* **3:2** Los judíos llamaban a los no judíos perros. Pero Pablo dice que estos maestros judíos realmente son los perros por tratar de imponer la circuncisión y otros ritos a los cristianos.

maipamaki Jesucristore òrrika ritaja tèrwa'ribaji ima simamaka ritaja imakoepika wapamaría ima yiro'si. Jiibaji kire òrriyapawa'ri, “Ritaja yibaoyirapaka miráka jia Tuparáka ñimarúkiro'simaríaja sime mirákiyu”, áriwárúiki ñime mae. Supa imarí ritaja yiro'si jiitaka imaeaka miráka ja'ataekaki ñime, Cristorikitakaja jayaokaro'si. ⁹ Kiriki imarí, “Moiséte já'meka yi'riwa'ri Tuparáka jia ñime”, ñaríbeyu. Cristore yi'riwa'ri takaja puri jia Tuparáka ñime. Sapi áriwa'ri Tupará ñakoreka ba'iaja baabeyuka ñime mae. ¹⁰ Supa imarí, ikupaka simamaka jiibaji Cristore ñorriyapayyu: Reyariþotojo Tuparáte òña kire jarirújekapi áriwa'ri kiyapaika upakaja ñimariyapayyu. Supabatiráoka kika rírákibiyuka imarí, ba'iaja Cristore júeaka upakaja Tuparáte yi'riwa'ri ba'iaja yijúarákareka, mará imabeyua. I'supaka imawa'ri Cristore reyaeka upakaja jia Tuparáte yiyi'ririyaþayyu yireyaráka rò'òjírã. ¹¹ I'supaka ñime, “Yireyaráka be'erò'òþi òña Tuparáte yire jarirújeráñu”, áriwa'ri.

“Tuparáte yapaika upaka oyiaja baabaraka maimaye'e”, Pablote árika

¹² Ritaja mijaro'si yo'oika “Yi'i puri kopakaja sayi'ripatatirã Tuparáte yapaika upakaja jaritiki mae”, áriwa'rimarí ñañu. I'supaka simamaka, Cristore ima upakaja imarika yapawa'ri kiyapairokapi ñimarijayu, saja'atabekaja. I'supaka yibaarijayu kiupakaja jia baaiki ñimaerã yire kiwã'maeaka simamaka. ¹³ Mija á'mitipe yijeyomarã. “Cristore ima upaka takaja jaritiki ñime”, áribeyuka yi'i. Ikupaka sime: Jia sareka baabaraka ñimaroyirapaka puri þupajoarija'atarijayuka ñime. Saþupajoabekaja yirupurò'ò Cristore yapaika upaka oyiaja yipupajoarijayu. Kiyapaika upakaja yibaaokarãka rò'òjírãja yibaarãñu. ¹⁴ Cristore imarokapi imaki jaririka yapawa'ri, òña ñimatiyikuriji i'supaka baarika ja'atabeyuka ñime. I'supaka baawa'ri, sawapa yitþorãñu Tuparã þò'irã yeyarãka þoto. Supa imarí Jesucristore yiro'si reyaeka simamaka mabo'ikakurirã Tuparáte yire imarújerãñu òña Jesúka ñimajipaokaro'si.

¹⁵ Supa imarí, yipupajoaika upaka oyiaja mija þupajoabe ritaja jia Cristore yi'yurã upatiji. I'supaka imariþotojo aþerò'òþañakarã mija þupajoaika waarikajíkareka jia samija òñaokaro'si Tuparáte mijare jeyoobarãñu. ¹⁶ Mia je'e: Tuparáte yapaika moríwapu'atatika rò'òjírãrãja kiyapaika upakaja maimaye'e.

¹⁷ Yijeyomarã, supa imarí, Tuparáte yapaika upaka ñimara'aeka upakaja mija imarijape mijaro'si. Mija wájitãji yija baarapaka upakaja torã imaráte baarijapakã'ã nareka íaji'abarakã mija imabe. ¹⁸⁻¹⁹ Írãrimarã puri “Cristore yi'yurã yija ime”, áriþotojo, ba'iaja imarijayurã. Supabatiráoka ba'iaja baarika maja'ataokaro'si yapua tetaekarã Cristore reyaekakaka wapamaría upakaja naro'si sime. Tuparáte yapaika upaka baabekaja, naþupakapi nabaarijitoika upakaja baarijayurã nime. Supabatiráoka, i'yorimaríaja jijimakapi najeyomarãre sanabojarijayu. I'supaka nabaarijayu Cristore yi'ribeyuráte baaika takaja þupajoairã imarí. I'simijipi áriwa'ri ba'iaja imarika tiyibeyurò'òrã a'rírúkirã nime. I'supaka nimarijayuakaka í'rãkurimaríã mijare yiboþatika upakaja, mijare sayiboþape'ayu ate ba'iaja nareka þupariwa'ri. ²⁰ Jesucristore yi'yurã maimamaka, maro'si puri i'supakamaríã sime, mabo'ikakuri maimajiparúkirò'ò maro'si ima simamaka. Supabatiráoka “Mabo'ikakurirò'òþioka maipamaki Jesucristore i'tarãñu ba'iaja majúarúkia imaeakareka mare tããrí”, áriþupajoawa'ri jijimaka maima.

21 Supa imarĩ mapo'ia reyarũkia imakoŕeika kio'arãñu jiika kima upaka simaokaro'si. I'supaka mare kibaarãñu ritaja baawãrũpataiki imarĩ.

4

1 Supa imarĩ, yijeyomarã, jia mija ã'mitipe. Mijare wãtaka õñuka imarĩ, jimarĩa mijare ñariyapayu. Jjimakapi mijareka ñarĩpupajoariyayu. I'supaka mijare yo'oika upakaja jia maiŕamakire Jesucristore jia yi'paraka mija imarijape.

“Mijare yiwãrõrapaka upakaja jia Cristore yi'paraka mija imarijape”, Pablote ãrika

2 Jjama mijare ñañu Evodia, Síntiquepitiyika i'ŕakorãwã'taja i'rãko upakaja mija pupajoabe, Maiŕamakire yi'riwa'ri kirirã mija ima simamaka. 3 Supa imarĩ tokaki, jia yire jeyobaarapaki, jia Evodia, Síntiquepitiyika i'ŕakorãre mijeyobaabe oka najiebu'arũ ãrĩwa'ri. I'supaka ñañu Cristorika bojariroka bojabaraka torã ñimarapaka poto jia yire jeyobaararã nimamaka. I'supaka yika ñimarapaka poto imarapakioka Clemente, supabatirã ritaja aŕerã yire jeyobaarimaja. Yire jeyobaararã, “Ikarakamarã nime yika imajiparũkirã”, ãrĩwa'ri nawãmea kipõ'irã Tuparãte o'ojĩ'aekarã.

4 Mija ãabe. Maiŕamakirirã mija ima pupajoawa'ri mija jjimamae. Supabatirã i'sirokaoka ate mijare ñarĩpe'ayu jjimaitakaja mija imarijape ãrĩwa'ri. 5-6 Supabatirãoka jia oyiaja aŕerãte mija baarijape “Jiipuparã nime”, ritaja mijareka nañaokaro'si. Ikuŕaka mija õpe: No'ojĩrãmarĩaja sajariwa'yu õ'õrã Maiŕamakire etarũkia.

Sapi ãrĩwa'ri wayupiribekaja mija imabe. Ba'iaja puparikoŕakaja mija yapaikareka Tuparãte jẽñebaraka mija imarijape. Mañu upakaja ã'mitiyuka kimamaka, “Jiitaka oyiaja yire mibaayu Tuparã”, kire aŕaraka mija imarijape. 7 Ka'wisika jũariŕotojo ba'iaja pupapekaja mija imaerã, Tuparãte mijare jeyobaarijarirãñu Jesucristorirã mija imamaka. Supa imarĩ ka'wisika jũariŕotojo “¿Marãkã'ã simamaka ba'iaja pupapekaja sareka maima?”, ãñurã mija imarãñu.

8 Yijeyomarã, ikuŕaka sime: Wãjimijikaka oyiaja pupajoabaraka mija imarijape. I'supakajaoka po'imajare jiyipupaka õrĩrikakaka, jiiroka takapi oyiaja imarikakakaoka mija pupajoabe. Supabatirã jiiitakaja ima simamaka jjimaka po'imajare ã'mitiyu oyiaja pupajoabaraka mija imabe.

9 Supabatirãoka, mijare yiwãrõrapaka upakaja baabaraka mija imabe. Ritaja yibaarapaka, mijare yijairapakaoka koŕakaja õñurã mija ime. I'supaka baabaraka mija imarãkareka okamirãmarĩaja mijare imarũjebaraka Tuparãte mijakaja imajiparijarirãñu.

Filiposkarãre kire jeyobaamaka jjimaka Pablote imaeka

10 Jia yire mija baayu, yire wayuãawa'ri yiyapaika yire mija pũataika. Supa imarĩ, jjimakapi “Jiitaka yire mibaayu”, Tuparãte ñañu. Ñoaka yire sapũataerã mija ba'erapaka simako'omakaja “Marãkã'ã sapũataberiwa'ri supa nabaarape je'e”, mijareka ñarĩpupajoayu. 11 “Jimarĩtakaja sayiyapakoperape”, ãrĩwa'rimarĩa i'supaka ñañu, rĩkimaka yirikajĩka, dakomarĩa ñimakopeikaoka yiyapaika upakaja jjimakapi oyiaja imawãrũtikaki ñime. 12 I'supaka simamaka yiba'arũkia ima poto, simabeyu potooka Cristore yire jeyobaaika simamaka okamirãmarĩaja ñimariyayu. Supabatirãoka wayuoka baaiki ñima poto, yiyapaika yireka ima potooka jjimaka oyiaja ñime. 13 Cristore yire jeyobaamaka, ritaja

ka'wisika, ka'wisimarĩaoka i'supaka imawārūtikaki ñime. ¹⁴ I'supaka ñimako'omakaja yire jeyobaawa'ri niñerũ yire mija pũatarapakaja jiiatakaja yire mija baarape.

¹⁵⁻¹⁶ Filiłoskarã, yire mija jeyobaarapakapi ãrĩwa'ri mija ka'ia Macedoniaipi ya'rape aþerõ'õrã wãrõtapaokaro'si. Mamarĩtaka Cristorika bojariroka yi'yurã mija jarapakaja be'erõ'õ i'supaka yire mija jeyobaarape. Aþerõ'õkarã þuri nare yiwãrõmaka Cristore ã'mitiripëaraparã imariþotojo, i'supaka yire jeyobaaberaparã. Mija þuri, Tesalónicawejejarã ñimarakaja þoto ĩrãkurimarĩa niñerũ yire pũataraparã. ¹⁷ “Ate i'supakajaoka niñerũ yire mija pũatajiparika yiyapayu”, ãrĩwa'rimarĩa i'supaka mijare ñaũu. Jia yire mija baamaka sawapa jia Tuþarãte mijare ja'atarika þuri yiyapayu. ¹⁸ Yire mija pũatarapakaja þuri simaja Eþafroditore yire ĩjirape. Yire sakĩjirapakaja þoto sañiamaka yipupajoarapakaja þemawa'ribajirã yiro'si mija pũataeka mirãkirape. I'supaka mija baarapakapi ãrĩwa'ri jia ĩjimaka Tuþarãte mijaka ime. ¹⁹ Supabatirã ritaja jia oyiaja ima ĩþamaki kime Tuþarã. I'supaka imaki imarĩ Jesucristorirã mija imamaka ritaja mija yapaika upakaja mijare ĩjirimaji kime. ²⁰ I'supaka simamaka Maþaki Tuþarãte ĩjimakapi majiyipupayeejipaye'e. I'supaka oyiaja simarijarirũ.

“Jia þo'imajare imarũ”, Pablote ãrĩka

²¹ Mae torã imarã, Cristore ã'mitiripëairãro'si “Jia mija imabe”, ãrĩwa'ri oka yipũatayu. Supabatirã yika Jesúre yi'þaraka imarãoka i'supakajaoka mijaro'si pũatairã. ²² I'supakajaoka ritaja Cristore yi'yurã õ'õrã imarãte mijareka ñaũu. Supabatirã Romakaki ĩþiro'si ba'iraberimaja Cristore yi'yurã i'supakajaoka ãñurã.

²³ Jia maiþamaki Jesucristore mijare baarijarirũkirãro'siji mija imarũ mijareka ñaũu.

I'tojirãja sime ruþu.

Primera carta de San Pablo a los Tesalonicenses

Tesalónicawejeakarãro'si Pablote paþera pũataeka

¹ ¿Yaje mija ime Tesalónicawejeakarã? Yi'i Pablo, supabatirã majeyomarã Silvano, Timoteopitiyika ika paþera mijaro'si yija pũatayu. I'supaka mijaro'si sayija pũatayu Maþaki Tuparãrirã, supabatirã maipamaki Jesucristorirãoka mija imamaka. I'supaka simamaka Maþaki Tuparãte jia mijare baarũ, jia mija imaokaro'si.

Tesalónicakarã Jesúrika bojariroka jia ã'mitiripẽaekarã

²⁻³ I'supakajaoka mijaka jjimaka imawa'ri, “Jia mibaayu Tuparã”, mijaro'si kire yija ãrĩrijayu. I'supaka mijaro'si yija baarijayu, mijaka yija imaroyirapaka þoto, Jesucristore yi'yurã imarĩ, jia kiro'si mija baaroyirapaka yija õñua simamaka. Æ'mitirikõrĩ je'e: Wayuũabu'airã imarĩ, jia mija jeyobaabu'aroyirape. I'supakajaoka “Rita sime maipamaki Jesucristore ate þe'rietarũkia”, ãñurã imarĩ, ba'iaja jũarika mija rakajepããriaroyirape. I'supaka mija imamaka, I'rãkurimarã Maþaki Tuparãte mijaro'si yija jẽñeĩjirijayu. ⁴ Mija ã'mitipe yijeyomarã, Tuparãte mijare wayuũarijayu. I'supakajaoka “Tuparãte nare wã'maeka”, yija ãrĩþupajoayu mijareka. ⁵ Jesucristorika bojariroka mijare yija wãrõu'murapaka þoto okatakapiimarã mijare sayija wãrõrape. Espĩritu Santore yijare jeyobaarapakapi ãrĩwa'ri jia mijare sayija wãrõrape. I'supaka yija baarapaka simamaka “Rita sime ika majaroka”, ãrĩþupajoawãrũraparã imarĩ, samija ã'mitiripẽatirape. Supabatirãoka mija þõ'irã yija imarapaka þoto jia yija baaroyirapaka ïaraparã imarĩ, “Jia maimaokaro'si maþõ'irã netarape. Ritaitaka oka namajaroka ma'mitiriroyi mirãkiyu”, ãrĩwãrũraparã mija ime. I'supaka þupajoaraparã mija imamaka, “Tuparãte wã'maekarã nime”, mijareka yija ãrĩþupajoayu.

⁶ Tuparãrika bojariroka mija yi'pakã'ã ïawa'ri, aþerãte ba'iaja mijare baako'omakaja, Espĩritu Santore jeyobaarapakapi ãrĩwa'ri jjimakapi samija ã'mitirape. “Pablorkaro'si, Jesúro'sioka i'supakaja simaeka”, ãrĩwãrũwa'ri, jjimakapi sã'mitiritirã samija yi'rape mijaro'sioka. ⁷ I'supaka mijaro'si simarapaka simamaka Macedonia* ka'iareka imarã supabatirã Acaya ka'iarãoka jia mija imaroyirapaka ïaji'araparã imarĩ, mija upakajaoka tokarã Jesucristore ã'mitiripẽarijaurãte baaroyirape naro'si. ⁸ Supa imarĩ Maipamakirika bojariroka Macedonia ka'iakarã, Acaya ka'iakarã takajamarã imaraparã sã'mitiraparã. Supabatirã “Jesúrika bojariroka jia yi'yurã nime”, mijareka narĩþupajoarijayu. I'supaka simamaka, aþerãte dirokapi ãrĩwa'ri rĩkimaitakaja yija bojaberijika sime, kopakaja ritaja sana'mitiriwãrũtiika simamaka. ⁹⁻¹⁰ I'supaka simamaka, “Jesucristorika bojariroka nare mija wãrõeka jia Tesalónicakarãre yi'yu”, ãrĩwa'ri yijare nabojoyu. “Wapuju imaja jërãka jiyipupaka norĩkoperoyirapaka ja'ataraparã nime, Tuparã õñia imakite takaja jiyipupayeewa'ri. Supabatirãoka Tuparã Maki, Jesús mabo'ikakurirã maekaka imaki õ'õrã etarũkika kime. Ikiji imaki þo'imajare kire jããeka

* 1:7 Provincia (o departamento) romana en Grecia. Tesalónica se encontró en Macedonia en el norte de Grecia. Acaya fue el departamento al sur de Macedonia.

simakoꝑeko'omakaja ðñia Tuᵑarāte kire jarirūjeka. Suᵑa imarī ba'iaja wēkomakareka maimarūkia imakoꝑekareka Jesúre mare tããeka. I'suᵑaka simamaka jia Tuᵑarāka imarā imarī, Jesúre etarūkia j̄jimakaꝑi ta'abaraka maimaerā', āᵑaraka ꝑo'imajare bojabaraka nimarijaju", āriwa'ri yijare nabojoyu.

2

Tesalónicawejearā Pablote ba'irabeka

1-2 Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Mija ꝑo'irā eyarī yija a'raꝑaka ꝑoto Filipoꝑwejearā mamarī yija eyaũ'muraꝑe. Torā yija imaraꝑaka ꝑoto yijare jiyiꝑuꝑayeebekaja jimarīa ba'iaja yijare nabaaraꝑe. Mija wejearā yija eyaraꝑaka ꝑoto rīkimarāja yijare jo'ata'airāte imako'omakaja okajāja yija imaokaro'si Tuᵑarāte yijare jeyobaaraꝑe. Suᵑa imarī, "Ika majaroka mija bojaꝑibarika yija yaꝑabeyu", mija wejekarāre yijare ārikoꝑeko'omakaja, kirika bojarirokakakakaꝑi kīkirimarīaja mijare yija bojarape. Suᵑa yija baaraꝑaka ōrītiirā imarī, "Jia maimaerā Pabloraᵑkare mare wārōraꝑe. Maꝑo'irā nimaaraꝑaka ꝑoto rīkimarāja ꝑo'imaja Jesu-cristorika bojariroka yi'raꝑarā", yijareka āñurā mija ime. ³ I'suᵑaka simamaka waꝑuju jairimirākamarīa mijare yija majarobojaroyiraꝑe. Rita imaroka mijare yija wārōraꝑe. Suᵑabatirā mijare yija ꝑakiberaꝑe. Jia yija tōꝑoꝑoꝑo'osi ba'iaja ꝑuꝑarikoꝑimarīa mijare yija bojarape. ⁴ Yijare ōrīwārūiki imarī, "Yiyaꝑaika uꝑakaja baairā nime", yijareka āriꝑuꝑajoekaki Tuᵑarā. Suᵑa imarī yijare kiꝑūataeka kirika bojariroka yija wārōokaro'si. I'suᵑaka simamaka kiyapaika uꝑakaja yija baarijaju. Ā'mitirikōrī je'e: ikupaꝑa sime: Tuᵑarāte j̄jimaka yijaka imarika takaja yaꝑarijajurā yija ime. J̄jimaka ꝑo'imaja yijaka imarū āriwa'rimarīa nare yija wārōyu. ⁵ Yija wārōraꝑaka mija ā'mitirijiyuokaro'si waꝑuju jia mijaka jaiberaꝑarā yija. I'suᵑakajaoka niñerū sawaꝑa tōꝑoꝑoꝑo'osimarīa mijare sayija wārōraꝑe. Tuᵑarāte yijare ĩaika wājitāji rita mijare āñurā yija ime. ⁶ Suᵑa imarī "Jiitarā mija ime", ꝑo'imajare yijareka āñaokaro'simarīa mijare sayija wārōraꝑe. ⁷ Apōstolrāka yija imako'omakaja, mijare jā'merūkirā uꝑarā yija imakoꝑeraꝑe. I'suᵑaka baarimarīaja rōmo komakarāte wayuūaiko imarī nare kowātaika uꝑakaja mijare yija baaraꝑe. ⁸ Mijare wayuūawa'ri j̄jimakaꝑi Tuᵑarārika bojariroka mijare yija wārōriyaꝑatiyaꝑe. I'siatakajaro'simarīa, ritaja yija baawārūikarō'ōjirāja mijare yija jeyobaariyaꝑaraꝑe, mijare wayuūairā imarī. ⁹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mija ꝑo'irā yija imaraꝑaka ꝑoto jājia yija ba'iraberapaꝑa mija ðñu. Yija ba'iraberiwatoꝑekarekaja Tuᵑarārika bojariroka mijare yija wārōraꝑe waꝑamarīaja. Nami, ĩmi ꝑariji i'suᵑaka yija baaraꝑe yija yaꝑaraꝑaka mijare jēñekoreka.

¹⁰ Mija ꝑo'irā yija imaraꝑaka ꝑoto jia oyiaja mijaka yija imaroyiraꝑe. I'suᵑaka imaroyiraꝑarā imarī, Tuᵑarāte yaꝑaika uꝑakatakaja yija baarijariroyiraꝑe. I'suᵑaka yija imamaka ĩawa'ri, "Jia oyiaja baarijajurā nime", yijareka āñurā mija ime. I'suᵑaka simamaka yijare mija ĩaika uꝑakajaoka Tuᵑarāte yijare ĩayu kiro'si. ¹¹ Suᵑa simamaka "Jiitakaja yijare nawārōraꝑe", yijareka āñurā mija ime. Suᵑa simamaka ĩrīka kimakire wayuūaika uꝑakaja jia mijare yija baamaka mija ðñu. ¹² I'suᵑaka baaraꝑarā imarī, jia ꝑuꝑaraꝑaka okajāja mija imaerā "Tuᵑarāte yaꝑaika uꝑaka oyiaja mija baarijaꝑe j̄jimaka mijaka kimaokaro'si", āᵑaraka mi-jare yija bojaroyiraꝑe. I'suᵑaka mijare yija bojaroyiraꝑe jiitakaꝑi mijare

kiwã'mayu kijã'merũkirã mija imaokaro'si. Suḅabatirã mijare kiakayu tẽriwa'ribaji kima mija õñaokaro'si.

¹³ Suḅa imarĩ, Tuḅarãrika bojariroka mijare yija bojarapaka ḵoto, “Naḅupaka nare ãñua ḵupajoapakitirãmarĩa yijare nawãrõraḵe. Rita Tuḅarãrika bojariroka sime”, ãriḵupajoairã mija imarapẽ. Rita mija ḵupajoayu, Tuḅarãrika bojariroka sime. Sayi'yurã mija imamaka, kiyapalka upaka oyiaja mija baawãrũerã mijare kijeyobaarijayu. I'supaka simamaka, mijare ḵupajoawa'ri, “Jia mibaayu Tuḅarã”, kire yija ãrĩrijayu. ¹⁴ Yijeyomarã, Judeaka'iakarã, Jesucristore jiyiḵupaka õñaokaro'si rẽrĩrijayurã upaka mija jayu mae. Mija wejeakarãre ba'iaja mijare baata'amaka ba'iaja mija jũarijayu upakajaoka najũarijayu Judeaka'iarã Jesucristorirã naro'si. ¹⁵ ã'mitirikõrĩ je'e: Judiorãka kire yi'riberikatata nimaeka maĩpamaki Jesucristore jããekarã. Nañekiarãoka i'supakaja baarijarikarã Tuḅarãro'si bojaĩjirimaja imaroyirekarãte. I'supaka baara'aekarã upaka imarã maekakaoka i'rãkurimarĩa nawejeapĩ yijare ḵoatarijayurã. I'supaka imarã imarĩ, ritaja ḵo'imajare majamarã nime. Suḅa imarĩ ba'iaja Tuḅarãte naka ime. ¹⁶ Ritaja ḵo'imaja majamarã imarĩ, “Judiotatamarĩrãteoka Jesũre tããriyapayu”, ãriwa'ri nare yija bojamaka judiotatarãre yijare sabojarũjebeyu. Rĩkimakaja ba'iaja nabaarijaya imatika imako'omakaja i'rãrĩmi upakaja ba'iaja nabaarijayu. Bikijarãja i'supaka nabaarijarika ĩara'aekaki imarĩ, “Ba'iaja nabaarijayu waḵa ba'iaja nare yijũarũjerũkirĩmi no'ojĩrãmarĩa sajariwa'yu sarã seyarũkia”, Tuḅarãte ãriḵupajoayu.

Tesalõnicawejeakarã ḵõ'irã turiḵe'arĩ Pablote a'ririyaḵaeka

¹⁷ Mija ã'mitĩḵe yijeyomarã. Mijare yija ḵe'ritapaparapaka be'erõ'õḵi no'ojĩrãmarĩaja mijareka yija ḵupajoarapẽ ate. Mija ḵõ'irã imaberirĩḵotojo yija ḵupakapĩ ḵuri mija ḵõ'irã imarã upakaja yija imarapẽ. Suḅa imarĩ, ate jimarĩa mija ḵõ'irã a'rĩrã yija rutukoperapẽ. ¹⁸ Yi'i Pabla i'rãkurimarĩa mija ḵõ'irã a'rĩrika yirutukoperapẽ. I'supaka ñimako'omakaja, Satanãre yiro'si satã'teroyirapẽ. ¹⁹ I'supaka mijareka ḵupajoairã imarĩ, maĩpamaki Jesũre etarãka ḵoto, ikupaka kire yija ãrĩrãñu: “Tesalõnicakarã mirika bojariroka nare yija wãrõrapaka ḵoto, jia sayi'raparã. Suḅa imarĩ, ja'atarĩmarĩaja jia sayi'rimirĩrĩkawa'yurã nime”, ãriwa'ri jĩjimakapĩ kire yija bojarãñu. I'supaka kire bojarũkirã imarĩ, mijaka yija imariyapayu ate. Aḵerã tẽriwa'ribaji mijareka ḵupajoawa'ri, jĩjimaka yija ime. ²⁰ Rita sime, jia mijareka ḵuparĩtirã jĩjimaka yija õñurã mija ime.

3

¹⁻² I'supaka simamaka mija majaroka ã'mitiririka yapairã imarĩ, sarakajepããwãrũberĩwa'ri yija jeyomaki Timoteore mija ḵõ'irã yija ḵũatarapẽ. Yupakajaoka Tuḅarãte ba'irabeĩjirimaji imarĩ, Jesucristorika bojariroka bojataḵarimaji kima õñurã mija ime. I'supaka imaki kimamaka, jĩbaji Jesucristore mija yi'yaokaro'si, suḅabatirã ba'iaja jũariḵotojo, sarakajepããekaja mija imaokaro'si mija ḵõ'irã kire yija ḵũatarapẽ. Yija i'ḵarã ḵuri Atenas wãmeika wejearã tuiḵarã. ³ Ba'iaja jũawa'ri, ba'iaja naḵuparia'si ãriwa'ri Jesucristorika bojariroka mija ja'atakoreka mija ḵõ'irã kire yija ḵũatarapẽ. ã'mitirikõrĩ je'e: Jesũre yi'yurã maimamaka, aḵerãte ba'iaja mare baayu. “I'supakaja yire yi'yurãro'si simarãñu”, Tuḅarãte ãritika simamaka, kire yi'ḵaraka sarakajepããrũkirã maimẽ. ⁴ I'supakajaoka mijaka yija imarapaka ḵoto “Jesũre yi'yurã mija

imamaka, ba'iaja aþeráte mijare baarãñu", ãrîwa'ri mijare yija bojatirape. Mijare yija bojarapaka upakaja mijaro'si simarapaka simamaka, jia sôriwãrûtikarã mija ime mae. ⁵ I'supaka simamaka "Jesucristore naja'ataokaro'si Satanãre kopakaja nare þakitirape je'e aþeyari", ãrîwa'ri ba'iaja mijareka yipuparape. I'supakajaoka "Nare kitêrîrãkareka waþuju waþamarîa nare yija wãrôkoþerapaka jarirãka je'e aþeyari", mijareka ñarîpupajoarape. I'supaka jûairã mija imamaka, mija majaroka ôrîrika rakajepããwãrûberîwa'ri Timoteore mija pð'irã yipûatarape.

⁶ Mae mija pð'irã turapaki Timoteore ô'ôrã þe'rietayu. Supa imarî ô'ôrã etatirã mijamajaroka yijare kibojayu. Ikuþaka kênû: "Jesucristore jia yî'ririjayurã nime ruþu, ãrîwa'ri. Supabatirã i'supakajaoka wayuñabu'airã nime. 'Mijareka jia yija pupajoayu', nañu", ãrîwa'ri yijare kibojaetayu. Supabatirãoka " 'Yijare mija ñariyaparijayu upakajaoka mijare ñarika yija yapakoperoyi', nañu", ãrîwa'ri kibojayu. ⁷ I'supaka mijareka kênua ã'mitiritirã "Jesúre nayî'ririþa'atabeyu mirãkiyu", ãrîwa'ri ba'iaja jûarijaturã imariþotojo jîjimaka yija ime. ⁸ "Cristore jiaþi yî'riñujurã nime ruþu", kêþakã'ã ã'mitiritirã jia yija þupayu mae. ⁹ I'supaka mija imamaka, mijareka þupajoabaraka, "Jia mibaayu Tuþarã", yija ãrîriþa'atabeyu. I'supakajaoka Tuþarãka yija jaika þoto, "Jesucristore jia yî'yurã nimamaka jia mibaayu", ãrîpupajoawãrûtirã jia jîjimaka mijare yija ôñu. ¹⁰ Ñmiareka, ñamiareka þariþi Tuþarãte yija jêñerijayu, mija pð'irã yija eyaokaro'si yijare kijeyobaaerã. Mija pð'irã yija a'ririyaþayu, jiiþaji Jesucristore mija ã'mitiripêaokaro'si mija ôrîbeyua mijare yija wãrôerã.

¹¹ Mija pð'irã ñarî yija a'rirã Maþaki Tuþarã, supabatirã maipamaki Jesucristore jia yijare jeyobaarû. ¹² Jiiþaji wayuñabu'abaraka mija imariþarirã Maipamakire mijare jeyobaarû, i'supakaja mijaro'sioka aþeráte mija wayuñaeã kijeyobaarû. I'supaka mijare kibaarû, mijare yija wayuñamirîrîkawa'yu upakaja mija imaokaro'si. ¹³ I'supaka maipamaki Jesúre yija jêñeyu, jia oyiaja mija baaerã kijeyobaaokaro'si. I'supaka mijare kijeyobaamaka, wãjia þupajoairã mija imarãñu. Supa imarî, maipamaki Jesúre, kirirãka þe'rietarãñurîmi, Maþaki Tuþarãte ñarãka wãjitãji, dakoa okamirãmarîaja mija imarãñu. Ikuþaka oyiaja simariþarirû.

4

Tuþarãte jia ñajiyuikakaka

¹ Mae ate yija jeyomarã, aþea mijaro'si yo'oerã baayu. "Ikuþaka mija imarãkareka, jîjimaka Tuþarãte mijaka imarãñu", ãrîwa'ri mijare yija wãrôrape. "I'supakaja imarijaturã nime ruþu", mijareka yija ãñu. Kiyapaika upaka oyiaja jiiþaji mija baariþaririka yija yaþayu. I'supaka mijare yija okajããriþayu mijare yija wãrôokaro'si Maipamakire yijare jã'meka simamaka.

² Maipamaki Jesúre yijare jã'meka upakaja yija wãrôrapaka ôrîtikarã mija ime. ³ Supa imarî rômimarîka, tîmiamarîko, supabatirã rômiki, tîmiaiko, ba'iaja baabu'arika imabeyua. Kirirã mija ima simamaka, kiyapaika upaka oyiaja mija baarika Tuþarãte yaþayu. ⁴⁻⁵ Mija rômimarîrã, tîmiamarîrãka waþuju baabekaja mija imabe. Tuþarãte yî'ribeyurã þuri, ba'iuþakaja baariwã'imarîrijaturã. Nabaaiþa upaka baabekaja mija imabe mija þuri. I'supaka baabekaja, rakajepããrikakaka ôriwãrûirã mija imabe. I'supaka imarã imarî Tuþarãte yaþaika upakaja baabaraka

po'imagare jiyipupaka oñurā mija imarāñu. ⁶ Supa imarī, i'supaka ba'iaja mija baawā'imarīa'si, rīrākibiparaka mijaka imarāte ba'iaja mija baakoreka. "I'supaka baairāte ba'iaja Tuparāte baarāñu", āriwa'ri mijare yija bojatirape. ⁷ Ba'iaja mabaaerāmarīa Tuparāte mare wā'maeka. Kirirā imarī, kiyapaika upaka oyiaja baabaraka maimarika kiyapayu. ⁸ Tuparāte yi'yurā imaripototojo, ika yija wārōika yapabeyurā, yijare takajamarīa ĩaripe'yoirā. I'supaka imawa'ri Tuparāteoka yi'ribeyurā nime. Espiritu Santore Tuparāte mijareka ña'ajāēka, ba'iaja nabaaiika naja'atarū āriwa'ri.

⁹ Mija ā'mitipe, wayuñabu'arikakaka mijare yibojaerā baayu. Mija wayuñabu'aokaro'si Tuparāte mijare wārōtika simamaka yija pūri, dakoa āriwa'ri sakaka mijaro'si o'obeyurā. ¹⁰ Rita, jia wayuñabu'airā mija ime. I'supaka imarā imarī, ritaja Macedonia ka'iareka Jesúre yi'yurāte jia mija wayuñayu. I'supaka simamaka, jiiabaji nare mija wayuñamirīrikawa'rika yija yapayu. ¹¹ I'supaka oyiaja dakoa okamirāmarīaja, mija pupayariji jia mija imabe. Supabatirāoka ba'irabebarakaka imarāte ba'iaja baata'abekaja mija imabe. I'supaka baabekaja jia imaeerā mija pupayarijikaja ba'irabebarakaka mija imabe mijare yija bojaeka upakaja. ¹² I'supaka mija baarāka dakoa wayuoka baaberīwa'ri apearāte ba'iaja baata'abekaja mija imarāñu. I'supaka mija baamaka ĩatirā Jesúre yi'ribeyurā pariiji jia jiyipupaka mijare norīrāñu.

Ikupaka sime Maiṗamakire pe'rietarūkia

¹³ Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Jesucristore yi'rika mirārāte reyaekakaka mijare yija bojaerā baayu, ba'iaja mija puparikoreka. "Reyakoperipototojo oñia najaribesarāñu ate", āriwa'ri narupurō'ō jijimakapi pupajoabekaja nime Tuparāte yi'ribeyurā pūri. Supa imarī wayupūritiyairāja nime. Nimaupaka mija imarika yija yapabeyu. Mija pūri "Jesúre yi'rika mirārā imarī reyaekarā oñia jaritirā Tuparā pō'irā a'rirāñurā", āriṗupajoairā. ¹⁴ "Jesúre reyariṗototojo oñia Tuparāte kire jaripe'rirūjeka", āriṗupajoawārūirā imarī, "Jesúre ā'mitiripēaeka mirārāteoka oñia Tuparāte jaripe'rirūjerāñu. Supabatirā mabo'ikakuripi Jesúre pe'rietarāka poto, kika nare ke'ewa'rirāñu", āriwārūirā maima.

¹⁵ Maiṗamakite yire oñirūjekakaka sime ika mijare yibojaika. Maiṗamakire pe'rietarāñimi kire yi'rika mirārā reyariṗototojo oñia jaripe'ritirā, kipō'irā a'rirāñurā. Ō'orā oñia imañujurāoka naka ĩrātiji oyiaja kipō'irā a'rirāñurā. ¹⁶ Ikupaka simarāñu: Maiṗamakire jā'memaka mabo'ikakuri jājia okaarirāka. Supabatirā ángelrāka ĩṗamakite jājirokapi jairāñu, i'supakajaoka Tuparā tromṗeta okaarirāka. I'supaka sokaarirāka watopekapi maiṗamaki Jesucristotojo ruira'arāki mabo'ikakuripi. Oko ūmakarā kimarāka poto kire ā'mitiripēaeka mirārā reyaekarāte oñia jaripe'rirāñu. ¹⁷ Supabatirā Jesúre ā'mitiripēairā oñia imarāteoka oñia kijarirūjeirāṗitiyika oko ūmakaka imarō'orā Tuparāte mare akamiarāñu. Torā a'ritirā Maiṗamakika mako'apirirāñu, kika imajipaokaro'si. ¹⁸ I'supaka imarūkia oñurā imarī, jia rikitubakapi sakaka jaibu'abaraka mija imabe. "I'sia poto reyaeka mirārā maka oñiaja nimarāñu ate mirākiyu", āñurā imarī ba'iaja puparitiyabekaja mija imabe.

5

Jesúre pe'rietarūkia ta'atikaja maimarijariye'e

¹ Yijeyomarã, “T’sirĩmi ketarãñu Maipamaki. I’sijë’rã rō’ōjĩte simarãñu”, ãrĩwa’ri mijaro’si ãrĩo’obeyuka yi’i. ² I’supaka ñañu “ T’sirĩmi Jesucristore etarãñu je’e’, ãrĩwãrũberirika sime”, ãrĩrika õñurã mija imamaka. “T’tojĩte mawi’iarã kareba’arimajire etarãñu”, marĩwãrũbeyu upaka sime Maipamakire etarũkia. ³ I’sia poto, “Kopakaja dakoa jũarũkimarĩrã maimẽ”, ãrĩwa’ri pũpajoabaraka pũ’imajare imatirũka poto, ikuparõ’õpiji ba’itakaja naro’si simarãñu. I’supaka najũarũka poto, marãkã’ã baatirã ãrĩkaoka nakaki ru’riwãrũbesarãki. ã’mitirikõrĩ je’e: Ikuparõ’õpiji rõmore makarãrirã pakatayu upaka simarãñu. Makioka satã’tebesarãki. ⁴⁻⁵ Yijeyomarã mija pũri, ketarũkia õrĩtikarã imarĩ, ikuparõ’õpiji ketarũka poto pũpatabesarãñurã. Jesũre yi’ribeyurãro’si pũri morĩbeyu poto, ñami kareba’arimajire etaika upakaja simarãñu. Nima upakamarĩa imarã imarĩ, ketarũkia ta’airã mija. ⁶ I’supaka simamaka, kãrĩtikarã upakamarĩa, Maipamakire etarũkia ta’atikaja maimaye’e. Supabatirãoka Tuparãte yapabeyuakaka rakajekaja maimaye’e. Tuparãte õrĩbeyurã pũri kãrĩtikarã upakaja imarã ketarũkia õrĩbeyurã imarĩ. ⁷ ã’mitirikõrĩ je’e: Tuparãte yi’ribeyurã, ñami makãñu poto morĩbeyu upaka, Jesũre pẽ’rietarũkia õrĩbeyurã nime. I’supakajaoka ñami ukuwejabiyurãte rakajebekaja ima upakaja nime. ⁸ Tuparãte yi’yurã pũri, boirõ’õ simamaka jia ritaja ãairã upaka imarã maimẽ. I’supaka maima simamaka, kiyapabeyua rakajekaja, jia oyiaja baabaraka maimaye’e. “Kẽñu upakaja baaike kime Jesũs”, ãrĩwa’ri jia kire mayi’riye’e. Supabatirãoka jia mawayũabu’aye’e. “Jesũre yi’yurã maimamaka ba’iaja mabaaike wapa Tuparãte ba’iaja mare baabesarãñu”, ãrĩwa’ri pũpajoawetikaja maimarãñu. I’supaka oyiaja pũpajoabaraka maimarijariye’e Satanãre ba’iaja mare baata’akopekã mayi’rikoreka. ⁹ “Ba’iaja nabaaike wapa ba’iaja nare yibaarãñu”, ãrĩwa’rimarĩa Tuparãte mare wã’maeka. Maipamaki Jesucristore reyaekapi ãrĩwa’ri mare sawapa kijẽñebesarãñu. ¹⁰ Jia mare baawa’ri maro’si kireyaeka kika maimajipãokaro’si. Supã imarĩ, kipe’rietarãñurĩmi õña imarãte, reyaekarãteoka mare ke’ewa’rĩrãñu kika maimajipãokaro’si. ¹¹ I’siakaka õrĩtirã imarĩ, jaibu’abaraka, jeyobaabu’abaraka, jĩjimakapi rikitubaka mija imarijape.

Piyiroka Pablote nare okajããeka

¹²⁻¹³ Mija ã’mitipe yijeyomarã. Mija põ’irã imarã imaruputarimaja, “Jesucristore yapaika upaka mabaarijariye’e”, ãrĩwa’ri mijare okajããrijayurã. I’supaka jia mijare nimarũputaika simamaka jiyipũpaka nare mija õrĩrika yiyapayu. Nare mija wayũarijape. I’supakajaoka ritajaka jia mija imabe.

¹⁴ Yijeyomarã, mija põ’irã ba’irabebekaja imarãte, “Pũpape’ritirã, mija ba’irabebe”, ãrĩwa’ri okajããjia mija bojabe. Mija põ’irã imarã ba’iaja pũparibaraka imarãte, jia okajããjia napũpajoakaro’si nare mija jeyobaabe. I’supakajaoka Tuparãte yapabeyuakaka rakajebeyurã, supabatirã jia Tuparãte yi’ribeyukajirãteoka mija jeyobaabe. Jajumarĩaja jia jĩjimakapi ritajaka mija imabe. I’supaka mija imarijaririka yija yapayu.

¹⁵ Jia mija pũpajoabe. Aperãte ba’iaja mijare baakopekõ’omakaja nare mija rũpuwãpãe’ea’si. I’supaka baabekaja jia oyiaja mija imabu’abe. Supabatirã ritaja wejeareka imabayurãkaoka i’supakaja mija imarijape.

16-18 Tuparāte pūpajoabaraka j̄jimaka mija imarijape. I'supakajaoka kika mija jairijayuua mija ja'ata'asi. I'supakajaoka jia, jiamariāoka mijaro'si simarāka, “Jia mibaayu Tuparā”, kire mija ār̄rijape. Jesucristorirā mija imamaka, i'supaka mija baarika Tuparāte yapayu.

19 Mija watopekareka Esp̄ritu Santore mijare jeyobaarāka poto kire mija ā'mitiripe'yoa'si. Īakōr̄i je'e: i'supaka mija baaj̄lka okoapi pekaō'toa yataika upaka mija baaj̄iñu. 20 I'supakajaoka, “Ikupaka Esp̄ritu Santore yire ōr̄r̄ujeika”, ār̄iwa'ri Tuparāro'si bojañjirimajare bojaikakaka ā'mitiripe'yobekaja mija imabe. 21 Sā'mitiripe'yobekaja “¿Yaje rita Tuparārikataka najaiyu? Noñu upakaja pūpajoatirā najaiyu je'e apeyari”, ār̄iwa'ri jia mija ā'mitipe ruḡu. “Rita Tuparārika najaiyu”, mija ār̄iwār̄ūr̄ār̄ō'ōj̄irā p̄uri nare mija yi'pe. 22 Ritaja Tuparāte yapabeyua mija ā'mitiripe'ā'si.

23 Tuparā imaki jia ña'r̄iyaar̄ji maimaokaro'si mare jeyobaarimaji. I'supaka simamaka ikupaka mijaro'si kire yija jēñerijayu: “Ba'iaja baabekaja jia oyiaja baabaraka nimarū', ār̄iwa'ri nare mijeyobaabe. Supa imarī, mire takaja ā'mitiripe'abaraka nare mimarūjebe”, ār̄iwa'ri kire yija ār̄rijayu. I'supakajaoka, “Jia oyiaja baabaraka Jesúre na'mitiripe'arū, kiyapaika upakaja pūpajoabaraka nimarū”, ār̄iwa'ri Tuparāte yija jēñeñjirijayu. Supa imarī, maipamaki Jesucristore pe'rietarāñur̄imi dikaoka ba'iaja baabeyurā mija imarika yija yapayu. 24 I'supaka maimaokaro'si, “Yire takaja mija ā'mitiripe'abe”, Tuparāte ār̄ika. I'supaka mare jā'meiki imarī, kiyapaika upakaja mabaawār̄uerā jia mare jeyobaar̄ijarirūkika kime.

“Ō'ōj̄r̄āja sime, jia nimarū”, Pablote ār̄ika

25 Yijeyomarā, yijaro'sioka Tuparāte mija jēñeñjibe.

26 Mija rēr̄r̄āka poto j̄jimakapi mija jēñabu'abe, Jesúr̄irā imarī.

27 Tokarā Jesúre ā'mitiripe'airā imarā upatikaja rēr̄tirā, ika papepa nare mija jaibojabe. Ritaja sā'mitirika Maipamakire yapamaka i'supaka mijare yijā'meyu.

28 “Maipamaki Jesucristore jia mijare baarū”, ār̄iwa'ri kire yijēñerijayu. I'tojr̄āja sime ruḡu.

Segunda carta de San Pablo a los Tesalonicenses

Jesucristore yi'yurã Tesalónicakarãro'si Pablote pãpera pũataeka ate

¹ Jesucristore yi'yurã Tesalónicawejeekarã, ¿yaje mija ime? Yi'i Pablo, supabatirã majeyomarã Silvano, Timoteopitiyika ika pãpera mijaro'si yija pũatayu, Mapaki Tuparãrirã, maipamaki Jesucristorirãoka mija imamaka. ² “Jia Tesalónicakarãre mija baabe”, ãriwa'ri Mapaki Tuparãte, supabatirã maipamaki Jesucristoreoka mijaro'si yija jẽnerijayu. I'supakajaoka yija baayu jia dako okamirãmarãja mijare nimarũjeokaro'si.

³ Mija ã'mitipe yijeyomarã, jiiibaji Jesucristore yi'riwa'ri, ãrãrĩmi upakaja jiiibaji mija wayuãbu'arijayua simamaka “Jia mibaayu Tuparã”, kire yija ãrĩrijayu mijareka yija pupajoaika rakakaja. Supa imarĩ, i'supaka Tuparãte yija ãrĩrijayu jia sime. ⁴ I'supakajaoka, yija eyarijayurõ'õrã, aperiã Jesure yi'yurãte i'supaka mija imakaka jijimakapi yija bojarijayu. “Tesalónicawejeekarã jia Tuparãte yi'yurã imarĩ, kire yi'ririya'atabeyurã. I'supakajaoka wayupi'ribekaja, okajãjia pupajoirã nime, aperiãte ba'iaja nare baako'omakaja, sanarakajepããrijayu”, ãriwa'ri nare yija bojayu. ⁵ Tuparãte yi'yurã mija imamaka, aperiãte ba'iaja mijare baayu. I'supaka simako'omakaja “Tuparãte ãnu upakaja kibaarãnu”, ãnurã imarĩ kire mija yi'ririya'atabeyu. Supa imarĩ “Ba'iaja nare imabeyua”, mijareka ãriwa'ri ritajare kijã'merãka poto kika mijare kimarũjerãnu. I'supaka Tuparãte baarũkia õriwa'ri, “Rita, jia oyiaja baaiki kime”, ãriwãrũirã maime.

⁶ Jia wãjioyiaja baaiki imarĩ, ba'iaja mijare baairãte ba'iaja kibaarãnu. ⁷ Maekaka ba'iaja jũairã imariþotojo i'supaka oyiaja imajiparũkimarĩrã mija ime, ãrãrĩmi sakitiyetarãka simamaka. I'supakajaoka yijaro'si ba'iaja yija jũakopeika kitiyetarãnu. Maipamaki Jesús, kiãngelrãka tẽritaka baawãrũirãpitiyika ki'tarãka poto i'supaka kibaarãnu. Mabo'ikakuriþi ki'tarãnu, þeka jũ'rẽika upaka jãjia yaaboaike watoþekapi. ⁸ Torãjite Tuparãte õrĩriyapabeyurã imarĩ, Jesurika bojarirokaoka ã'mitiripe'yoirãte ba'iaja kibaarãnu. ⁹ Ba'iaja jũajiparũkirã nimamaka, Maipamakire imarõ'õ tá'teka oyiaja naro'si imajiparãka. Tẽriwa'ribaji kirikapi jiiitaka kiyaaboaike ãrũkimarĩrãro'si nimarãnu. ¹⁰ I'supaka kibaarãnu Jesure ate etarãnurĩmi. Supa imarĩ jijimakapi kirirãte kire e'etorirãnu. Kire ãtirã “Jiiitaki kime. Tẽriwa'ribaji jia mare baaiki kime”, ãriwa'ri kire najiyipupayeerãnu. Mijare yija wãrõrapaka yi'yurã imarĩ, naka mija imarãnu mijaoka.

¹¹ Ika pupajoawa'ri Tuparãte mijaro'si yija jẽnejiparijayu. Kiyapaika upakaja baairã mija imaokaro'si mijare kiakaeka. Supa imarĩ, kiyapaika upaka mija baamaka ãawa'ri “Nare yakaikapi ãriwa'ri yirirã najayua jia sime mae”, kẽñaokaro'si, kire yija jẽnerijayu. Supabatirã “Simapatiji jia baarika nayapaika nabaawãrũokaro'si nare mijeyobaabe. Supabatirã mire yi'riwa'ri nabaarijayua jia saweiokaro'si mirikapi nare mijeyobaabe”, ãparaka kire yija jẽnerijayu. ¹² I'supaka po'imajare ãrãka wãjitãji jia mija baamaka ãawa'ri maipamaki Jesucristore najiyipupayeerãnu. Kirirã mija ima simamaka, i'supakajaoka mijare kibaarãnu. Tuparã,

maiḗamaki Jesucristoḗitiyika jia mijare nabaamaka i'suḗaka mijaro'si simarāñu.

2

Ikuḗaka simarāñu Jesucristore etaerā baarāka ruḗu

¹ Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Maiḗamaki Jesucristore etarāñu ate kika maimaokaro'si mare rēarī. I'suḗaka simarāka simamaka ketarūkiriḗmikaka mijare yiwārōerā baayu mae. ² Ikuḗarō'ōḗiji, “Kopakaja Jesúre etarijē'raka seyatiyu”, āriwa'ri i'rārimarāre mijare boḗapakimaka ā'mitiritirā, ōriḗḗabeyurā uḗakataka rukubaka mija ḗupajoa'si. Suḗabatirā “Rita mijare ñañu. Espiritu Santo yijare sōrīrūjerapaki”, narīpakikoḗemakaoka nare mija yi'ria'si. I'suḗakajaoka “Ḓaperapi Pablote yijare sabojayu”, naḗakā'ā nare mija ā'mitiripēa'si. ³ I'suḗaka mijare ārikopeirāte mija boḗapakirūjea'si. Ketaerā baarūki ruḗu ikuḗaka simarāñu: Tuḗarāte ja'atarirā “Kimajamarā yija ime”, āriwa'ri ḗo'imajare kire yi'ribesarāñu. I'tojīte Ba'iaja baarimijikaka jā'meikite etarāñu. Ikiji kime “Ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā yīḗuatarūkika”, bikijarāja Tuḗarāte ārikaki. ⁴ Ikuḗaka Ba'iaja baarimijikaka jā'meikite baarāñu: Ritaja jiyiḗupaka ḗo'imajare ōrīrijayua imakoḗeika nareka kijājibaarāñu. Tuḗarā majamaki kima imarī, “Tērīrikiji ñime, yire takaja mija ā'mitiripēabe”, ḗo'imajare kērīrāñu. I'suḗaka kiḗupaka ima simamaka Tuḗarāte jiyiḗupaka ōrīriwi'iarā kākatirā imatiyairō'ōrā eyaruparītirā, “Tuḗarāja yi'i”, kērīpakirāñu.

⁵ Mijaka ñimarapaka ḗoto i'suḗaka imarūkiakaka mijare yibojawārōtirape. “Ye'karibeyurā nimarijiyu”, mijareka ñarīḗupajoayu. ⁶ Ba'iaja baarimijikaka jā'meiki i'tawārūbeyukajika maekaka. “Ikuḗaka simamaka ki'tawārūbeyu ruḗu. Ketarūkiriḗmi ruḗubajirāja ketakoreka kire satā'teyu ruḗu”, āriwa'ri mijare yibojaraḗaka ōñurā mija ime. ⁷⁻⁸ Suḗa simako'omakaja, ḗo'imajare ōrīwārūbeyuapi, ba'iaja wejeareka Satanāre baañ'mutiyu. I'suḗaka baariḗotojo, wāārō'ōrāja etarūkikate etawārūbeyu ruḗu. Kire tá'teikite kire ĩapēabesarāka ḗoto ḗuri ritaja ḗo'imaja wājītāji Ba'iaja baarimijikaka jā'meikite etarāñu. I'suḗaka kima imako'omakaja maiḗamaki Jesúre kire tērīrāñu. Ketarāñurīmi tērīwa'ribaji kibaawārūika beawa'ri, kiḗuritarākapiji kire kiriatarāñu. ⁹ Ika yibojaika ruḗubajirā, ikuḗaka simarāñu: Satanārikapi āriwa'ri Ba'iaja baarimijikaka jā'meiki ritaja maikoribeyua ḗo'imajare beḗakirī etarāki. ¹⁰ Ritaja ba'iaja baawārūiki imarī, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rīrūkirāte saḗi kiḗakirāñu. Tuḗarārika bojariroka yi'rīriyapaberīwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā na'rīrāñu. Kirika bojariroka nayi'rīrikareka ḗuri saḗi natārīrūkia simajāēeka. ¹¹ Sanayi'riberika simamaka, Tuḗarāte rukubaka nare ḗupajoarūjerāñu Ba'iaja baarimijikaka jā'meiki ḗakirimajaroka nayi'yaokaro'si. ¹² Tuḗarārika bojariroka ā'mitiripēabekaja, jījimakapi ba'iaja baarijayurāte ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'yaokaro'si i'suḗaka kibaarāñu.

Ikuḗaka Jesucristore yi'yurāte ime

¹³ Mija ā'mitipe yija jeyomarā, jia Maiḗamakire wayuñairā. Wejea kiḗo'ijjaeka ḗotorāja kitāārūkīrā mija imaokaro'si Tuḗarāte wā'matīkarā mija ime. Suḗa imarī, Espiritu Santore mijare jeyobaaikapi ba'iaja baarika ja'atarirā, kirika bojariroka yi'riwa'ri ōñia mija imajīḗaokaro'si i'suḗaka Tuḗarāte baaeka. I'suḗaka mijaro'si simaeka ḗupajoawa'ri

“Jia mibaayu Tuparã”, mijaro'si yija ārĭja'atabesarãnu. ¹⁴ Jesucristorika bojariroka mijare yija wãrõekapi ārĭwa'ri Tuparãte mijare wã'maeka. I'supaka simamaka, mabo'ikakurirã maeyarãka ðoto ritaja ima tãriwa'ribaji kirika maipamaki Jesucristore bearãnu. I'supakajaoka simarãnu mijaro'sioka kika.

¹⁵ Yijeyomarã, i'supaka imarũkirã imarĩ, Jesucristore mija yi'yua ja'atarimarĭaja mija imabe. Ritaja wãjirokakaka mijare yija wãrõrapaka, supabatirã ðaperapi mijare yija o'orapakaoka mija ã'mitiripãarijape. ¹⁶⁻¹⁷ Jia Mapaki Tuparã mare baaiki, supabatirã mare wayuĩaiki imarĩ, jĭjimaka ðupajoabaraka maimaerã mare kijeyobaaeka. “Kika õña maimajiparãnu”, ārĭwa'ri sata'abaraka jia jĭjimaka mare ðuparirũjeiki kime. Supa imarĩ, jia oyiaja baabaraka, ba'iaja jairimarĭaja mija imaokaro'si mijare kijeyobaarũ maipamaki Jesucristopitiyika.

3

“Yijaro'si Tuparãte mija jẽñẽjirijape mijaro'sioka”, Pablote ārĭka

¹ Mae piyia mijare yibojaerã baayu yijeyomarã. Nõjimarĩji Maipamakirika bojariroka aþerõ'õrã yija bojaþibaokaro'si Tuparãte mija jẽñebe. Supabatirãoka kirika bojariroka ã'mitiriwa'ri jia jĭjimaka samija yi'rapaka upakaja aþerãte sayi'yaokaro'si. ² I'supakajaoka, ba'iaja baairãte ba'iaja yijare baakoreka, Tuparãte nare tá'terã yijaro'si kire mija jẽñebe. I'supaka mija baabe rikimarãja aþerã Jesucristore ã'mitiripãariyapabeyurãte ima simamaka. ³ I'supaka imarijayurãte ima simako'omakaja mare ja'atabeyuka kime Maipamaki. I'supaka imaki imarĩ kire mija yi'ririja'atakoreka mijare kijeyobaarãnu. Supabatirã Satanãre ba'iaja mijare baakoreka, mijaro'si kire kitá'terãnu. ⁴ “Kẽnu upakaja baaiki kime Maipamaki. Supa imarĩ, kire yi'yurã nimamaka, jia oyiaja Tesalõnicakarãre baawãrũokaro'si nare kijeyobaarãnu. I'supaka simamaka nare yija ārĭka upakaja nayi'ririjarirãnu”, mijareka yija ārĭrijayu. ⁵ Supabatirã “Tuparãte nare wayuĩaika norĩwãrũrũ. Supabatirãoka ba'iaja jũariþotojo mirakajepããeka upakaja sanarakajepããwãrũokaro'si nare mijeyobaabe”, ārĭwa'ri maipamaki Jesũre mijaro'si yija jẽñẽjirijayu.

Maimaupatiji ba'irabebarakã oyiaja maimajĩkareka jia sime

⁶ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Maipamaki Jesucristore mare jã'memaka, ikupaka mijare yija jã'meyu: Īrĭka Jesũre yi'yuka imariþotojo ba'iraberiyapabeyukaka mija jeyoaria'si. Yija wãrõeka upaka baabeyuki kime. ⁷ Mija þõ'irã yija imarapaka ðoto ba'irabebekaja imaberaparã yija. I'supaka yija baarapaka mija ĩarapaka simamaka, i'supakajaoka mija baabe mijaro'si. ⁸ Supabatirã mijaba'arika wapamarĭaja yija ba'aberape. Mijare takaja jẽñebekaja, ĩmiareka, ñamiarekaoka, jãjia yija ba'iraberape yija yaparapaka yijare mija ĩjikoreka. ⁹ Mijare wãrõrimaja yija imamaka, yijare mija jeyobaarũkirã imariþotojo mijare sayija jẽñeberape. Yijare ĩatirã “Nupakaja mabaaye'e maro'sioka”, mija ãñaokaro'si supa yija baarape. ¹⁰ Mijaka yija imarapaka ðoto, “Ba'iraberiyapabeyuka þuri ba'abekaja kimarũ”, mijare yija ārãpe. ¹¹ I'supaka yija ārãpaka simako'omakaja “Maekaka ĩrãrimarã nawatopekarã ba'irabebekaja imarã. Supabatirãoka aþerã jia ba'iraberijayurãte najo'ayu're”, ārĭwa'ri yijare nabojayu. ¹² “Jia imaokaro'si, aþerãte jo'arimarĭaja mija ba'irabebe mijaro'siji, mija

ba'iraberiwapaŋiji mija yapaika mija wapaŋjiokaro'si", ariwa'ri nare yija ja'mepuayu, maipamaki Jesucristore ja'meka upakaja.

¹³ Mija a'mitiŋe yijeyomara. Jia mija baarijayua mija ruri'a'si. ¹⁴ I'rarimarā ika ppera yo'oeka yi'ribeyurā imarā je'e aŋeyari. I'supaka nimamaka "I'ra imarā Pablote ja'meika yi'ririyaŋabeyurā", ariwārūtirā naka mija jeyoaria'si. I'supaka nare mija baarākareka ni'yoŋi'ririānu. I'supaka mija baabe naŋuŋaŋe'riri ariwa'ri. ¹⁵ I'supaka nare baariŋotojo nare mija majamarāria'si. Jesure yi'yurā nimamaka, nare mija okajāabe ba'iaja nabaarijarikoreka.

"Jia mija imabe", aŋaraka Pablote naro'si o'otiyika

¹⁶ Jia maimaokaro'si mare jeyobaaiki kime Maipamaki. I'supaka simamaka, I'rakuri upakaja jijimakapi jia mija imaokaro'si mijare kijeyobaaru. Supabatirā ritaja mijaka kimajiparu.

¹⁷ "Jia nimarū", aŋaraka yi'i Pablo yipitakapi ika mijaro'si yo'oyu. I'supakaja satiyiyu ppera yo'oika. I'supaka o'oiki nime. Siawa'ri "Rita oka Pablote puataeka sime", mija ariwārūokaro'si. ¹⁸ Ritaja mija imauŋatireje jia maipamaki Jesucristore baajiparu.

I'tojrāja sime ruŋu.

Carta de Santiago

Judíorāka Jesucristore yi'yurāro'si pāpera o'otirā Santiagore pūataeka

¹ Yaje mija ime yijeyomarā. Tuṕarā, supabatirā maipamaki Jesucristore yapaika upakaja baarijyuka Santiago ñime ika pāpera mijaro'si pūataiki. Ba'iaja jūawa'ri pibikarā, aṕetomaja watoṕekarā ī'poū'puarāe'earirakatata judíorāka imarāro'si ika yo'oyu.

Kire majēñemaka ōrīwārūrika Tuṕarāte mare ja'atayu

² Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ba'iaja jūarijayurā imariṕotojo “Jia oyiaja yijaro'si simarāñu”, jījimaka ārīpupajoirā mija imabe. ³⁻⁴ Supa imarī ba'iaja mijaro'si simarijariko'omakaja jībaji Tuṕarāte ā'mitirīṕēairā mija jaririjayu. I'supakajaoka “Kire mayi'rija'ataberiye'e”, ārīwārūirā mija ime. Supa imarī ba'iaja mijaro'si simarijariko'omakaja, wayuṕi'ribekaja kire yi'riwa'ri samija rakajepāārāñu. I'supaka imawa'ri jībaji Tuṕarāte yapaika upakaja imarā mija japakā'ā dakoa mijaro'si jariwa'ribesarāka.

⁵ Supa imarī “Ba'iaja yijūaika ṕoto, ikuṕaka ñimarika Tuṕarāte yāpayu”, mija ārīwārūberiyē'e, kire samija jēñebe. I'supaka mija baamaka jiaṕi mijare sakiōrīrūjerāñu, ritaja nayapaika upaka ṕo'imajare jeyobaari-maji imarī. ⁶⁻⁸ Topi ṕuri kire jēñebaraka, “Yijare sakiōrīrūjebesarāñu je'e aṕeyari”, mija ārīpupajoa'si. Ōrīkōrī je'e: Rukubaka ṕupajoabaraka imarijajayurā ī'rārokapiji ña'rīyaarīji imawārūbeyurā. Sapi ārīwa'ri, “Tuṕarāte yija jēñeika upakaja yijare sakiya'atabesarāñu je'e”, āñurā nimamaka, dakoa nare kiōrīrūjebesarāñu.

⁹ Mija ā'mitipe aṕeroka: “Wayuoka baairā imariṕotojo, Jesucristore yija ā'mitirīṕēaika simamaka, Tuṕarā ñakoareka imatīyairā yija ime”, āñurā ṕuri jījimaka imarijajayurā. ¹⁰ Mia, ba'irījia rīkimakaja rikairāoka, ñoaka nare imarūjerūkimaarā simamaka, Jesucristore yi'yurā jariwa'ri “Imatīyarimajamarīrā yija imaroyikā'ā”, āñurā ṕuri jījimaka imarijajayurā. ¹¹ Ōrīkōrī je'e: Ñoaka ijia yaamaka taya jīñua. I'supakajaoka sō'ōrika jīrīwa'ri jūjika saro'si. Supa imarī jiyurika sōibeyu. Maeje mijare yibojaweika upaka nime rikimaka ba'irījia rikairā. “Rīkimabaji mayaparijayua matōṕoerā”, āṕaraka sawaṕa niñerū mo'arīji reyarūkirā nime.

“Ka'wisika jūariṕotojo yire yi'riwa'ri sarakajepāārījajayurāte jia yibaarāñu”, Tuṕarāte āñu

¹² Ka'wisika jūarijajayurā imariṕotojo okajājirā imarī, samarakajepāārījajayua īatirā “Jia yire nayi'yu”, Tuṕarāte mareka ārīrāñu. Supa imarī “Yika rīrākibiriwa'ri yire yi'ririṕajayurāte ōñia imajīṕarika yija'atarāñu”, Tuṕarāte ārīka simamaka jia mare kibaarāñu. ¹³ Supa imarī ba'iaja mija baarijitoika, “Tuṕarā yire saja'meiki”, āṕekaja mija imabe. Tuṕarā imaki, ba'iaja baarijītibeyuka, supabatirā, ba'iaja mare baarūjebeyuka. ¹⁴⁻¹⁵ I'supaka simako'omakaja, maṕupakarāja ba'iaja baarika ṕupajoatirā, “Jia simaṕajīñu je'e yiro'si”, marīrijayu. I'supaka maṕupajoaikapi ārīwa'ri ba'iaja mabaarijayu. Supabatirāoka ba'ioyiaja baarijajayurā maimarijarirāka, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirā maimarāñu.

Tuṕarātaki ṕuri ba'iaja mare baarūjebeyuka

16 I'supaka simamaka, “Tuparāja yijare sajā'meiki ba'iaja yija baaokaro'si”, āriwa'ri pakirika mija pupajoa'si yijeyomarā. 17 I'supaka mare imarūjebeyuka imarī, jia Mapaki Tuparāte mare baayu, kiyapaika upakaja maimamirīrikawa'yaokaro'si. I'supaka baarimaji Tuparājaoka kime, aiyaka, tā'pia ritaja pō'ijiaekaki. Kipō'ijiaeka pūri sarā'rārika, sayaaboaioka o'arijayua simako'omakaja Tuparā pūri kimarijayuareka o'abeyuka imarī, jia ima oyiaja mare ja'atajiparimaji kime. 18 Supa imarī kiyapairokapi kirika rita bojariroka mayi'pakā'ā ōñia kika maimajiparūkia Tuparāte mare ja'atatika. Supa imarī “Yirirā nimarū”, mareka kērītika simamaka ritaja kipō'ijiaekareka mamarījji kire yi'riū'muekarā maime.

Tuparārika bojariroka ā'mitiritirā sima upakaja mayi'ririjariye'e

19 Yijeyomarā, ika mijare yibojaerā baaika mija ye'kariritiya'si. Tuparārika rita bojariroka mijare jaibojarāñurāte jia'pi mija ā'mitiripēabe. I'supakajaoka mija pupakareka ima ñojimarītaka nare bojabekaja mija imabe. Supabatirā ñojimarīji nare mija boebaria'si. 20 To'pi pūri wapu'ju boebayurā maimarākareka, jirokapi maimarika Tuparāte yapaika upaka majaribesarāñu. 21 I'supakajaoka ritaja ba'iaja baarika imakaka mija ja'atabe. Supabatirāoka “Tērīriki ñime”, ārikopekite pupajoaika upaka pupajoabekaja mija imabe. I'supaka imawa'ri, Tuparārika bojariroka mijare kiōrīrūjeikakaka takaja jia'pi mija yi'ririjape. I'supaka mija imarākareka pūri ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia imakopeikareka Tuparāte mijare tāārāñu.

22-24 Ōriwārūikōrī je'e: Ūperiapi i'rīkate kipema yaeripotojo jiamarīa ima rū'rēbekaja ke'rirāka i'supakaja satuirāñu. Ñojimarī i'supakaja ima kiye'karirirāñu. I'supaka mija imajīñu Tuparārika bojariroka ā'mitiriripotojo samija yi'riberijikareka. Tuparārika bojariroka ā'mitiritirā sāñu upakaja yi'rirūkia sime. Supa mabaabesarākareka pūri, “Tuparāte yi'yurā yija ime”, mañua, moñu upakaja mapakiyu. 25 Tuparārika bojariroka jia wārūbaraka sayi'ririjayukate pūri, ba'iaja baarika kire saja'atarūjerijayu. Rita sime Tuparārika bojariroka. Supa imarī saye'kariribekaja, sajā'meika upakaja baarijayukate, ritajareka jia kire sakijeyobaarijarirāñu.

26 Aperimarā pūri “Tuparā ñakoareka, kire jiyipupaka ōñurā imarī, kiyapaika upakaja baarijayurā yija ime”, āñurā. I'supaka āñurā imaripotojo ba'iaja najairijayua ja'atabeyurā imarī, noñu upakaja pakirimaja nime. I'supaka imarā nimamaka “Tuparāte jiyipupaka ōñurā yija ime”, narīkopeika wapamarīa sajayu. 27 Mapaki Tuparāreka ikupaka nime kire jiyipupaka ōñurā: Pakiamarīā jarikarā wayuoka baairāte, supabatirā natīmiaka reyatapaekarāteoka jia jeyobaairā, i'supakajaoka ba'iaja baarimajare ima upaka jaribeyurā nime.

2

Īrātiji oyiaja jia jiyipupaka morību'aye'e

1 Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ritaja ima pemawa'ribajirā imatiyaiki maipamaki Jesucristo ima simamaka, jiyipupaka kire morīrijayu. “Jia kire yi'yurā yija ime”, āñurā imaripotojo, wayuoka baairāte wayuūabekaja, ba'irījia rīkimaka rikairāte takaja jia jiyipupaka ōrīrijayurā mija ime. 2 Mīa je'e: Karemarīa mija rērīrijayurō'ōrā i'rīka wapajā'rīakaka

jarirooka jãätirã, sajeyoa* i'supakajaoka kipitawãjoarã taka'ratatirã etaiki. Apika imaki wayuoka baaiki imarĩ, jariromajaka jãätirã etaiki.³⁻⁴ Jia jarirooka jãätirã etaikite jiyipupaka õriwa'ri, "Ikarã mirupabe", mija añu. Wayuoka baakite puri, "Torãja mirĩkamape, merĩberiyee torãja mirupapabe", mija ãrĩrijayu. I'supaka wayuoka baairãte añurã imariþotojo, "Imatiyairã nime", ãriwa'ri jia rĩkimakaja ba'irĩja rikairãte mija baairokapi puri ba'iaja mija baayu. I'supaka simamaka ĩrãtiji jiyipupaka õribu'aberwa'ri, ĩrĩka ta'iarãja imarijaribeyurã mija ime.

⁵ Ate jia mija ã'mitipe yijeyomarã. "Yire mija ã'mitiripẽabe", Tuparãte ãrĩkaroka yi'yurã rĩkimarãja nime wayuoka baariþotojo sayi'yurã. "Wayuoka baairã ba'iratarã nime", Tuparãte yi'ribeyurãte nareka ãrĩrijayua imariþotojo, Jesucristore yi'yurã nimamaka, "Jiibaji kire yi'yurã najarirũ", ãriwa'ri jia Tuparãte nare jeyobaarijarirãñu. Supa imarĩ kërĩka upakaja kika rĩrãkibiriwa'ri kire yi'rĩrijayurã kijã'merũkirõ'õrã eyarũkirã imarã.⁶⁻⁷ I'supaka kërĩka simako'omakaja wayuoka baairãte jiyipupaka õribeyurã mija ime. Wayuoka baairãreka i'supaka õrĩriþotojo, rĩkimaka ba'irĩja rikairãte takaja jiyipupaka õrĩrijayurã mija ime. "¿Nãpareareka ba'iaja majũarijayu", mija ãriwãrũbeyu bai je'e? Mía: Ba'iaja mijare baawa'ri ĩparimarã põ'irã mijare okabaarĩ ne'ewa'rĩrijayu. Supabatirã jĩtakiji Jesũre imako'omakaja kirika bojariroka ã'mitiriripe'yowa'ri ba'iaja kireka jaiyueirã nime. Jesũrirã imariþotojo ¿dikapi ãriwa'ri jia nareka mija pupajoayu je'e?

⁸ Ikupaka maipamaki Jesũre mare jã'meka: "Mipõ'ia miwãtaika upakaja aþerãteoka miwayuĩabe", ãriwa'ri sabojayu Tuparã majaroþũñureka. I'supaka sareka añua mija yi'rĩrãkareka jia baairã mija imarijarirãñu.⁹ Ika mijare ñañua õñurã imariþotojo, jia mijare eyairãte takaja mija wayuĩamaka, "Mija õñu upakaja ba'iaja baairã mija jayu, yijã'meika yi'ribeyurã imarĩ", Tuparãte mijare añu.¹⁰ Mare kijã'meika simaja yi'yurã imariþotojo, ĩrãba'i mayi'ribeyua imarãkareka, "Ba'iaja baairã nime yijã'meika yi'ribeyurã imarĩ", mareka kërĩrãñu.¹¹ Ikupaka sime aþeba'i Tuparãte bojaeka: "Rõmikirã, i'supakajaoka tĩmiakirã, aþerãka ba'iaja baawã'imapekaja mija imabe. Supabatirãoka þo'imajare jããbekaja mija imabe", mare kërĩka. Rõmikirã puri i'supaka kërĩka yi'þaraka imarã, aþerãka ba'iaja baawã'imarĩbeyurã imariþotojo þo'imajare mija jããrãkareka kijã'meika yi'ribeyurã mija imarãñu.¹²⁻¹³ Ba'iaja baarika maja'ataokaro'si kirika bojariroka Tuparãte mare õrĩrũjeyu. I'supaka simamaka samayi'rika, mayi'riberikaoka ĩtirã simaupakaja sawapa mare kibaarãñu. Supa imarĩ mokapi, maimabaayu upakaja aþerãte mija wayuĩabe. ĩakõrĩ je'e: Aþerimarãre wayuĩabekaja imarã, nare wayuĩabekaja sawapa Tuparãte nare jẽñerãñu. Aþerãte wayuĩabaraka imarã puri "Wayuĩarikapi Tuparãte yijare ĩarãñu", ãriwa'ri jĩjimaka imarã.

Jia baarijayurã maima ĩtirã, "Rita jia yire yi'yurã nime", Tuparãte mareka ãrĩrãñu

¹⁴ Mija ã'mitipe yijeyomarã. ĩrĩka "Cristore yi'yuka ñime", ãrĩriþotojo, Tuparãte yapaika upaka aþerãte kijeyobaabesarãka, dakowaþamarĩa kijaikopeika jarirãka. I'supaka simamaka "Cristore yi'yuka ñime", kẽñutakapiji Tuparãte tããrũkimarĩka kime.¹⁵⁻¹⁶ ã'mitirikõrĩ je'e: ĩrãrimarã mupaka Tuparãte yi'yurãte kẽsia baajĩka, supabatirã jarirookaoka

* 2:2 Anillo

wayuoka nabaajika iaripotojo, “Ba'arika, jairoakaoka jia mija tōpoerā Tuparāte jia mijare baarū”, ārīrimīrākaja mija āñua jiamarīa sime. I'supaka ārīripotojo nare jeyobaariḡupamarīrā mija imajika waḡamarīaja simajīñu nare mija jaikoḡeika. ¹⁷ I'supakajaoka sime Tuparāte yi'ririkakaka. “Tuparāte yi'yurā yija ime”, āñurā imariḡotojo aḡerāte jeyobaariḡupamarīrā nimajika, kire yi'riberīwa'ri supa nabaajīñu.

¹⁸ Yijaika yi'riberīwa'ri ikupaka ī'rārimarāre yire ārījīñu je'e aḡeyari: “ȚYaje Tuparāte miyi'ritiyayu je'e mi'ioka?”, yire narījīñu. I'supaka napakā'ā, “Ā'ā, Tuparāro'si jia yibaarijayuaḡi kire yi'yuka nima mijare yibeayu”, nare nārīrāñu. I'supaka imaki imarī, jia nabaarijayua yire nabeabepakā'ā, “Jia Tuparāte yi'yurā nime”, nareka ārīwārūbeyuka yi'i. Yire ḡuri ritaja jia yibaarijayua īatirā, “Rita, jia Tuparāte yi'yuka kime”, narīwārūrāñu. ¹⁹ Napupajoaikapī ḡuri “Īrīkaja kime Tuparā”, ārīḡupajoairā nime. Rita sime. I'supaka rita ima najaika simako'omakaja aḡerāte wayuābeyurā nimamaka, “Tuparāte yi'yurā nime”, nareka marīwārūbeyu. Īakōrī je'e: “Īrīkaja kime Tuparā”, ārīḡupajoairā nime Satanārika ima naro'si. Sōñurā imariḡotojo tararikapī kire nakīkirijayu nare kiwēkomabaarūkirā imarī. ²⁰⁻²¹ Jia mija ā'mitiḡe ōrīḡuarīḡupamarīrā. Aḡerāte jeyobaabeyurā mija imamaka, dako waḡamarīa sime Tuparāte yi'yu upaka mija imakopeika. Sōñurā mija imaerā mañeki Abraham imaroyikaki majarokakaka mijare yibojaerā baayu mae. Jia Tuparāte yi'yuka imawa'ri kimakireje kiro'si kijoejirā baakopeka. I'supaka kibaa-maka īawa'ri, “Jiitakaja yi'yuka kime Abraham”, Tuparāte kireka ārīka. ²²⁻²³ Tuparāte jiitakarāja yi'ritiyaiki imarī kiyapaeka upakaja Abrahamre baaeka. I'supaka kibaaekapī “Jiitakaja Tuparāte yi'rimirīrikawa'yuki kijarika”, kireka ārīwārūrā mija ime. Bikijarā ikupaka Tuparā majaroka bojaījirimajire o'oeka: “Jia Tuparāte yi'yuka Abrahamre imaeka. Supa imarī 'Dako okamirāmarīaja jia yika kima nōñu', Tuparāte ārīka”, sāñu. I'supaka kireka kērīka be'erō'ō Tuparāte yi'ritiyawa'ri kimakireje kiro'si kijāāerā baakopeka simamaka Tuparā majarōḡūñurā o'oeka rita ima.† Supabatirāoka “Yijeyomaki mime', Abrahamre kērīka”, sāñu.

²⁴ I'supaka Abrahamre baaeka ōñurā imarī, “Tuparāte yija yi'yu', mañujīkatakapi marīa jia kika majayu”, ārīwārūrā maimē. Kire yi'riwa'ri, kiyapaika upakaja baabaraka maimarākareka “Dakoa okamirāmarīrāja jia yika nima nōñu”, Tuparāte mareka ārīrāñu. ²⁵ Ikupaka sime aḡea: Niñerū e'eokaro'si īmirījaka ba'iaja wā'imarīrirōmo imariḡotojo ikupaka Rahab imaroyikakote baaeka Tuparāte yi'riwa'ri. Judiorāka īḡamarāre ḡūataekarāre etamaka īatirā, “Mija majamarāre mijare jāā'si, yiwi'iarā mija ru'rikākabe. Supabatirā ma'a mija ru'riwa'rīrūkirō'ō mijare yibojarāñu”, nare kōrīka jia nare baawa'ri.‡ I'supaka kobaamaka īatirā, “Jiitaka baaiko koime”, Tuparāte koreka ārīka. ²⁶ Ōrīkōrī je'e: Maḡo'ia ōñimakarīa simajika dakoapī ārīwa'ri ōñia imaberījika. I'supaka imarika upakajaoka sime, Tuparāte yapaika upakaja baaberikōḡerīḡotojo, “Kire yi'yurā yija ime”, marīkoḡejika.

3

Ba'iaja jairikapī ārīwa'ri rīkimakaja ba'iaja mabaarijayu

† 2:22-23 Véase Génesis 15.1-6; 22.10-12. ‡ 2:25 Véase Josué 2.1-21.

¹ Yijeyomarā, ĩ'rĭka upakaja Tuparārika bojariroka wārōrimaja oyiaja imarika mija pupajoa'si. Īrārimarāja sawārōrimaja mija imajĭkareka jia simajĭñu. Īkupaka mija oñu: Tuparārika nare nawārōika upakaja nayi'riberijĭkareka, aperiā pemawa'ribaji sawapa nare Tuparāte jēñerāñu. ² Rĭkimakaja sime ba'iaja mabaaiika. Īsupaka simako'omakaja, sarakajepāatirā jia jaibaraka imarā tarāja nime ritaja Tuparāte yapaika upakaja baawārūrijayurā. ³ Kūpajĭka marērōkaka imako'omakaja, sapi jaibaraka rĭkimaka ba'iaja mapoajiyeyu. Ā'mitirikōrĭ je'e: ikupaka sime ba'iaja majaika: Jo'baki kawarute imakopekō'omakaja kūpajĭka perumijia kirijokopearā mapĭ'peikapĭ āriwa'ri kire mabaarūjeika upakaja yi'yuka kime. ⁴ Īsupakajaoka sime jo'baka kumua saro'si. Wĭrōa jājia baeko'omakaja kūpajĭka wērūpāiapĭ samatemarĭkawārūyu, ma'ririypairō'ōrā sa'ririka yapawa'ri. ⁵ Īsupakajaoka sime marērōkaka. Kūpajĭka simako'omakaja sapi āriwa'ri aperiāreka ba'iaja majaiyu, "Imatiyairā imarĭ, aperiāte pemawa'ribajirā yija ime", āriypupajowa'ri. Mia, ĩ'supakajaoka sime peka saro'si. Kūpajĭtakajĭkapĭ mawāñika imariṗotojo jo'baka riopakiaka sajoeyu. ⁶ Īsupaka sime marērōkaka. Sapi ba'iaja jaibaraka rĭkimarā aperiāte ba'iaja majūarūjeyu. Majaika ā'mitiritirā "Ritaoka ba'iaja baairā nime", aperiāte mareka āriwārūrijayyu. Ba'iaja jaiwa'ri maimarika mabitatarijayyu. Supabatirā aperiāte ba'iaja baairā majarirūjeyu. Satanāre ba'iaja mare jairūjemaka, ĩ'supaka maro'si simarijayyu. ⁷ Mia. Ritaja ba'irĭjia ima, wĭñaka, añaka, supabatirā riakakakaoka ṗo'imajarūjewārūirā maima. ⁸ Īsupaka simako'omakaja ba'iaja majaika ṗoto, "Īsupaka jaibekaja maimaye'e", āriwārūbeyurā maima, sarakajepāāwārūberiwari. Īsupakajaoka añaka mare kukuika ṗoto sayi'aika upaka majaikapĭ ba'iaja aperiāte maimarūjeyu. ⁹⁻¹⁰ Īsupaka simamaka "Jia yijare mibaayu", Mapaki Tuparāte añurā imariṗotojo, "Ba'iaja najūarū", āriwa'ri aperiāreka majairijayyu. Yijeyomarā, ĩ'supaka jaiyuyebu'abekaja maimaye'e, "Ñima upakaja nimarū", āriwa'ri Tuparāte ṗo'ijiaekarā maimamaka. ¹¹ Ōrĭkōrĭ je'e: ¿Okokoṗea jia waria okoa ṗoataika, jū'akapĭtiyika rukubaka ṗorijĭka rukuya mijareka? ¹² Īsupakajaoka higuerañūki imariṗotojo olivo wāmeika ōterikirika upaka ruiberijĭka. Īsupakajaoka iyaka, higuerañūka upaka rikariberijĭka. Supa imarĭ okoa rukubaka imabeyu upaka aperiāreka ba'iaja jaibekaja maimaye'e yijeyomarā.

Tuparāte mare jeyobaamaka ōriṗupairā maimarāñu

¹³ Ī'rĭka mija ṗō'irā "Tuparāte yapaikakaka ōriṗupaiiki ñime", añukate imajĭkareka jia oyiaja kibaajĭñu. Īsupakajaoka aperiāte pemawa'ribaji imabekaja, jia nare kijeyobaarijarijĭñu. Īsupaka kibaamaka ĩatirā, "Jia ōriṗupaiiki imawa'ri, jia baawārūiki kime", aperiāte kireka āriñāñu. ¹⁴ Aperiāte oakiriwa'ri nare mija ā'mijĭarāka, supabatirā aperiāte pemawa'ribaji imarika mijaro'si takajĭkaja pupajoariṗotojo, "Jia ōriṗupairā yija ime", āparaka jĭjimakapĭ aperiāte mija jaikoṗeyu. Īsupaka imawa'ri jia wājia imakoṗeikakaka mija ā'mitiripe'yorijayyu. ¹⁵ Īsupaka imarā Tuparāte yapaika upakamarĭa pupajowa'ri, ōriṗupakirāmarĭā nime. Wejeareka imarāte pupajoairokapĭ nimarijayyu. Supabatirāoka Espĭritu Santore ā'mitiripe'abekaja, ba'iaja napupaka nare añu Satanārikapĭ ĩ'taika sime. ¹⁶ Īsupakajaoka nare oakĭparaka aperiāte na'mijĭarāka, supabatirā "Nare pemawa'ribaji oñurā yija

ime”, narĩrāka rukubaka p̄p̄ajoairā jariwa'ri, i'supakajaoka ritaja nayapaika upakaja ba'iaja baairā najarirāñu. ¹⁷ I'supaka mare simakoreka, ikupaka sime Tuparāte yapaika upaka imarikakaka: Jia oyiaja baabaraka, supabatirāoka jia apherāka imariyapawa'ri oka naka jiebaraka maimarijarirāñu. I'supaka simamaka apherāte āñua ā'mitiritirā, mayapaikatakaja p̄p̄ajoabekaja, jia nare mawayuñarāñu. Supabatirāoka wayuñabu'awa'ri jia ĩrātiji jeyobaabu'abaraka maimarijariye'e. I'supakajaoka wapuju pakibu'abekaja, mañu upakaja baabaraka maimaye'e. ¹⁸ Supabatirā apherāka jia imarijariwa'ri, oka jiebaraka jia natiyiaja nimaerā apherāte jeyobaarimaja p̄uri jiiitakaja baairā imarā. I'supaka imarā nimamaka, najeyobaairāoka jia imarā jarirāñurā naro'si.

4

Ba'ia p̄upakirāre ima upaka imarika yapaberwa'ri Tuparāte yapaika upaka maimaye'e

¹ I'supaka yi'ribu'abeyurā imarī mija tiyiaja jājiroka p̄i ba'iaja jaibu'arika imarijayua mijaro'si. ĩakōrī je'e: Mija p̄upaka mijare āñu upakaja baariyapawa'ri Tuparāte yapaika upaka mija baabeyu. ² I'supaka imarā imarī mija yapaika upaka mijare imarūjebeyurāte mija ri'kakopeyu. Nayapaika upaka ima tōpowārūirāte ĩatirā nare mija oakiririjayu nuḡaka satōpowārūbeyurā imarī. Marākā'ā baatirā satōpowārūbeyurā imarī, boebariwa'ri okajājip̄i mija p̄pebu'arijayu. I'supaka mijaro'si sime mija yapaika Tuparāte mija jēñerijaribeyua simamaka. ³ Kire mija jēñekopeika poto ba'ia p̄iji kire mija jēñeika simamaka mijare sakija'atabeyu. Mia je'e: Mijaro'sitakaja p̄p̄ajoabaraka Tuparāte mija jēñekopeyu, j̄jimaka mija imarūkitakaja p̄p̄ajoarijayurā imarī. ⁴ I'supaka imawa'ri Tuparāte yapabeyurāte ima upaka mija ime mijaro'si. Tuparāte yi'ribeyurā p̄uri, ōñia nimatiyikuriji nayapaika takaja p̄p̄ajoawa'ri ba'iaja baarijayurā nime. Nuḡaka p̄p̄ajoawa'ri ba'ia upakaja Tuparāte baawā'imarimaja upaka mija jayu. ⁵ Rita sime, ĩakōrī je'e. Ikupaka sabojayu Tuparā majarop̄ñurā kire bojañjirimajire o'oeaka: Mare k̄p̄o'ijiaeka simamaka, “Yire oyiaja ā'mitirip̄eatiyairā nimarū”, āriwa'ri Tuparāte mare wayuñayu. ⁶ I'supaka simamaka “Jia p̄o'imajare yire ā'mitirip̄earū”, āriwa'ri nare jeyobaarika p̄p̄ajoarijayuka kime Tuparā. Rita ñañu ĩakōrī je'e: “Nap̄upaka nare pakimakaja ‘Ōritiyairā yija ime’, āñurāte jeyobaabeyuka kime Tuparā. ‘Apherāte pemawa'ribaji imabeyurā yija ime’, āñurāte p̄uri jia kijeyobaayu”, āriwa'ri sabojayu kimajarop̄ñurā. ⁷ I'supaka ima p̄p̄ajoawa'ri “Tuparā, ñipamaki mime”, āriwa'ri kiyapaika upaka oyiaja baabaraka mija imabe. Sap̄i mija imarākareka Satanāre mija p̄e'yomaka mijare ba'iaja baarūjewārūberwa'ri mijareka kiru'rirāñu. ⁸ Tuparāka j̄ibaji r̄rākibip̄araka mija imarākareka j̄ibaji mijare kiwayuñarāñu. Mija ā'mitipe ba'iaja baairā. I'supaka mijare baaike kimamaka ba'iaja mija baaike ja'atitirā, jia oyiaja mija imarijape. I'supakajaoka ba'iaja p̄p̄ajoabekaja “Tuparāte yapaika takaja yija baarāñu”, āriwa'ri ĩrāroka p̄iji ña'r̄iyar̄iji mija imabe. ⁹ Mia je'e: Ba'iaja baariḡotojo j̄jimaka mija imarijayu. I'supaka imabekaja, “Ba'itakaja baairā yija ime”, āparaka r̄omaritirā mija p̄upape'pe. ¹⁰ Topi mae kireka pemawa'ribaji mija p̄upaka baabeyurā mija ima ĩatirā “Imatiyairā nimajip̄arū”, Tuparāte mijareka āñurāñu.

Majeyomaräre ba'iaja jaiwã'imarĩbekaja maimaye'e

¹¹ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Ba'iaja jaiwã'imarĩbu'abekaja mija imabe. Supabatirã “Ba'iaja imawa'ri ba'iaja jũarũkirã nime”, nareka mija ãrĩrijarĩa'si. Ika mijare ñañua yi'pekaja ba'iaja mija jeyomarãreka jaiwã'imañurã mija imarãkareka pũri, “Mija po'ia mija wãtaika upakaja aperiãte mija wãtabe”, ãrĩwa'ri Tuparãte jã'meika yi'ribeyurã mija imarãñũ. “Tuparãte jã'meika yi'rĩrũkimarĩa sime”, ãñurã upaka “Ba'iaja jũarũkirã nime”, mija ãrĩkopeyu. ¹² I'supaka simako'omakaja Tuparã ĩ'rĩkaja imaki “Ikupaka jia mija baabe”, ãrĩwa'ri mare jã'mewãrũiki. Supa imarĩ Tuparãjaoka imaki ritaja po'imajare baaike ĩawãrũtirã, ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã na'rĩrũkia imaekareka nare jeyobaaiki. I'supakajaoka, ikijioke imaki ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã po'imajare pũatarimaji. ¿Tuparã ĩ'rĩkaja i'supaka baarimajire imako'omakaja mija jeyomarãreka “Ba'iaja baarimaja nime”, ãrĩwãrũirã mija ime bai je'e?

Tuparãte jẽrĩabekaja kibo'ibajirã upaka mapupayariji majẽ'rãko'aberijĩñũ

¹³ Mia je'e. “Ireje ma'riberiyee, waeroka apea wejearã a'ritirã ĩ'rãkuri wejejẽ'rãkareka mawaruaka ĩjipatatirã rĩkimakaja niñerũ matõpoari”, ãparaka ĩjimaka mija imarijayu ĩ'rãrimarã. I'supaka ãñurãte yokajããerã baayu mae. ¹⁴ “Waeroka i'supaka yijaro'si simarãñũ”, mija ãrĩwãrũbeyua sime. Ñoaka õñia imarũkimarĩrã maimẽ. ĩakõri je'e: Bikitojo namasika ruika ñojimarĩji rĩripataika upaka maimẽ. ¹⁵ “Tuparãte yapajĩkareka, õñia yija imatiyikuri ikupaka yija baarãñũ, isiaoka yija baajĩñũ”, mija ãrĩrãka jia simarãñũ mijaro'si. ¹⁶ I'supaka simako'omakaja Tuparãte yapaika pupajoabekaja mija pupayariji mija baarũkitakaja bojarĩjaparaka ĩjimaka mija ime. I'supaka mija bojakopeika yapabeyuka Tuparã. ¹⁷ Supa imarĩ ika mijaro'si yo'orijayua ĩatirã, “Ikupaka maimarika Tuparãte yapayu're”, ãrĩwãrũripotojo samija baabesarãkareka, ba'iaja baairã mija imarãñũ.

5

“Aperãte ba'iaja baawa'ri, wayuoka baabeyurã ba'iaja jũarãñurã”, Santiagore ãrĩka

¹ Dakoa wayuoka baabeyurã imarĩpotojo Tuparãte yi'ribeyurã, yire mija ã'mitiritiyabe. Ñamajĩ ba'iaja jũarũkirã imarĩ ba'itakaja puparibaraka mija imabe. ² Mia je'e, ritaja mija rikaika rabaika upaka sime. Supabatirã, jia jariooka mija rikakopeikaoka butu ba'arikaro'siji sime. ³ Supabatirã mija oro, i'supakajaoka mija niñerũ rĩkimakaja tõpotirã samija jietarupamaka bitamarĩka upaka sajayu. I'supaka simamaka ĩawa'ri “Wayuoka baairãte sapĩ najeyobaari imakopeyu”, aperiãte mijareka ãrĩrãñũ. No'ojĩrãmarĩaja wejetiyia seyarũkia jariwa'riko'omakaja rĩkimabaji niñerũ mija mo'arijayu. Sapĩ ãrĩwa'ri ba'iaja baarika tiyibeyurõ'õrã a'rĩrũkirãja mija ime. ⁴ Apea, mija õteriki rioa ba'iraberimajare wapaĩjibeyurã mija ime. I'supaka mija baaike ĩaiki kime Tuparã. Supabatirã “Jia naro'si yija ba'irabeko'omakaja, yijare nawapaĩjibeyu”, mijareka nañua ã'mitiyuka kime. ⁵⁻⁶ Supabatirã ba'iaja baabeyurãteje mija okabaarijayu ĩparimarã wãjĩtãji. I'supaka nare mija baarĩpareareka ĩrãrimarã wayuoka baairãteje najããroyika. I'supaka ba'iaja nare mija baamaka, marãkã'ã mabaaberijĩka naro'si simamaka ba'iaja nare mija baeaka narakajepããeka. Dika jariwa'rĩrimarĩaja rikairã

imarĩ õña mija imatikurijĩkaja mija baariyapaika upakaja baarijayurã mija ime. Ikuþaka sime ã'mitirikõrĩ je'e: Wa'ibikirãwẽkoa najããerã baaika ruþu rikimakaja sanaji'ayu jia ùkirika sajarirãka þoto sajàãokaro'si. I'suparã mija imamaka "Õña nimarõ'õjĩtejĩka takaja jia nimakoþeyu, ba'iaja jũarũkirã imariþotojo", Tuþarãte mijareka ãñu.

Ba'iaja jũariþotojo Tuþarãte yi'riwa'ri samarakajepããye'e

⁷ Yijeyomarã wãtaka ñõñurã, mae aþea ate mijare yibojaerã baayu. ã'mitirikõrĩ je'e: Aþerãte ba'iaja mijare baariwã'imarĩko'omakaja Maiþamakire i'tarũkia þuþajoabaraka kiyapaika upakaja baabaraka mija imarijape. Mia aþea, ikuþaka õterikia õterimajire ime: Sakiõterãka be'erõ'õ þu'erõ'õ seyarãka þoto "Jãjia yiro'si jariwa'ri jia saruirãñu je'e", ãrĩwa'ri jajumarãaja sakita'ayu. ⁸ I'supakajaoka mija imarijape mijaoka, Maiþamakire þe'rietarũkia ta'abaraka kiyapaika upaka baarija'atabekaja. "No'ojĩrãmarãja sajarĩwa'yu þo'imajare baaika mirãka ãrĩ ketarũkia", ãrĩwa'ri i'supaka mija imabe.

⁹ Yijeyomarã, "Ba'iaja baarimajarata nime", ãþaraka Tuþarãte y'i'yurãreka jaibu'abekaja mija imabe, sawaþa Maiþamakite ba'iaja mijare jũarũjekoreka. "No'ojĩrãmarãja sajarĩwa'yu kipe'rietarũkia", ãrĩwa'ri i'supaka mijare ñãñu. ¹⁰ Yijeyomarã, ã'mitirikõrĩ je'e. Ikuþaka nimaeka Tuþarãro'si bojaĩjirimaja: Ba'iaja þo'imajare nare baako'omakaja, sarakajepããbaraka Tuþarãro'si bojaĩjirijaparaka nimaeka. I'supaka nimaeka simamaka nimaeka upakaja mija imabe mijaro'si. ¹¹ Õrĩkõrĩ je'e: Ba'iaja jũariþotojo Tuþarãte yi'riwa'ri sarakajepããrijayurãreka "Jiirã nime Tuþarã ñakoareka", ãñurã maima. I'supaka kimaeka Job imaroyikaki kiro'si. Ī'rãba'imarã ba'iaja jũariþotojo Tuþarãte y'ririya'atabeyuka kimaeka. Suþa imarĩ ba'iaja kijũaeka be'erõ'õþi þuri jia imarika kitõþoeka õñurã mija ime. Suþa simamaka "Mare wayuãtiyaiki imarĩ, jia Tuþarãte mare baarũkirã maima", ãñurã mija ime.

¹² Yijeyomarã ikuþaka sime aþea imatiyaikakaka: "Ikuþaka yija baarãñu", mija ãñu be'erõ'õ simaupakaja mija baarijape. Rita mija ãñua, "Tuþarã þariji õñuka yija ãñua", mija ãrĩa'si. Suþa imarĩ rita ãrĩrijayurã mija imamaka, "Jee", mija ãrĩrãka, "Jẽno'o", mija ãrĩrãkaoka, mijare nayi'rĩrãñu. I'supaka imarã mija imamaka, sawaþa Tuþarãte mijare jẽñebesarãñu.

Ikuþaka sime Tuþarãte yi'riwa'ri kire jẽñerika

¹³ Aþea mia. Ka'wisika mija jũaika þoto, "Tuþarã, yire mijey-obaabe", kire mija ãrĩrijape. I'supakajaoka jĩjimaka mija imarãka þoto Tuþarãte jiyiþuþayeebaraka mija bayakoyabe. ¹⁴⁻¹⁵ I'supakajaoka i'rĩkate wãmarã jarirãka þoto Cristorika y'i'yurãte imaruþutarimajare mija akabe. Nare mija akamaka wãmarã imaki þõ'irã etatirã kũþajĩ iye-baka kiþo'iarã nabu'arãñu. Suþabatirã "Marãkã'ã baawãrũberĩwa'ri Tuþarã þuri kire tããrãki", ãrĩwa'ri kire najẽñemaka, wãmarã imakite jãjĩrãñu. Suþabatirã ba'iaja kibaaeka kireka imajĩkarekaoka sareka kire kiwayuãrãñu. ¹⁶ I'supaka wayuãiki Tuþarãte imamaka ba'iaja mija baaika mija bojabu'abe. Samija bojabu'arãka be'erõ'õþi mija tiyiaja Tuþarãte mija jẽñebe sareka mijare kijieokaro'si. Tuþarãte yapaika upakaja jiiþuparã maimarãkareka, kire majẽñeika upakaja jiaþi mare ã'mitiritirã tẽrĩwa'ribaji mare jeyobaarũkika kime. ¹⁷ Tuþarãro'si

bojañjirimaji, Elías imaroyirekaki, muṗaka ṗo'imajiji imaekaki kiro'si. I'suṗaka imariṗotojo, Israel ka'iarā okoa jaririka yaṗaberiwa'ri Tuṗarāte kijēñeka uṗakaja, maekarakakuri wejejē'rā aṗejē'rā ñe'metājirō'ōjirā okoa jariberika. ¹⁸ I'suṗaka simaeka be'erō'ō, torā okoa jaririka yaṗawa'ri Tuṗarāte kijēñemaka okoa jarika ate. I'suṗaka sabaaeka be'erō'ōṗi jia ōterikia ruika mae.

¹⁹⁻²⁰ Mija ā'mitiṗe yijeyomarā. Mija watoṗekarā ĩ'rīka Tuṗarāte yaṗaika uṗaka imarika ōririṗotojo saja'atawa'ri ba'iaja baarimaji jar-ijikite, mija jeyobaabe. Jia Jesucristore yi'yuka kijariṗe'aokaro'si kire jeyobaaiki ṗuri jia kire baarāki. Ika jia mija ōṗe: I'suṗaka jia kire kijeyobaamaka, rīkimaka ba'iaja kibaaikareka Tuṗarāte kire saye'kariarāñu. I'suṗaka simamaka kireyarāka ṗoto ba'iaja jūarika tiy-ibeyurō'ōrā ke'rirūkia imakoṗeikareka kire kitāārāñu.

I'tojirāja sime ruṗu.

Primera carta de San Juan

Jesucristore yi'yurāro'si Juanre o'oeka

¹ Yijeyomarā, “Ikuḗaka Jesucristore ime”, āriwa'ri mijaro'si yo'oerā baayu mae. Ā'mitirikōrī je'e: Tuparāte āñu upakaja mare baabeaiki imarī, imajiparūkirā mare imarūjerimaji kime. Supabatarāoka wejea ḗo'ijirirā baaeka ruḗubajirā imatikaki kime. Yija ḗñu upakaja kire yija ā'mitirika, kire yija ĩaeka, supabatarā kire raberoyikarā imarī, i'supaka mijare sayibojayu. ² Kika yija imaroyika ḗoto kire yija ĩaeka simamaka, “Rita sime”, āriwa'ri mijare sayibojaerā baayu. Ā'mitirikōrī je'e: Iki Jesucristojo imaki mareyarāka ḗoto ḗñia kika mare imajiparūjerūkika. Supabatarāoka, Kipaki Tuparāka imajiparoyikaki kimaeka. I'supaka simamaka, Tuparāte yija ḗō'irā kire ḗūataeka kire yija ĩaokaro'si. ³ I'supaka simamaka yija ĩaeka, yija ā'mitirika mirākaoka mijare yibojayu yijaka ĩ'rīka upakaja mija ḗupajoaokaro'si. Maḗaki Tuparāte, Kimaki Jesucristoḗitiyika ĩ'rīka upakaja naḗupaka ima upakaja ḗupajoirā yija ime yijaro'si. Supa imarī, i'supakajaoka mija imarika yaḗawa'ri ikuḗaka mijaro'si yo'oyu. ⁴ Ikuḗaka mijare sayibojayu ĩ'rīka upaka oyiaja ḗupajotirā ĩjimaka maimaerā.

Jia Tuparāka maimarijarirā, ba'iaja baabekaja maimaye'e

⁵⁻⁶ Mija ā'mitiḗe. “Ba'iaja baariroka imabeyua Tuparāreka”, āḗaraka Jesúre yijare bojarape. Ikuḗaka sime: Ba'iaja baarijayurā imariḗotojo “Tuparāte ḗupajoaika upakajaoka ḗupakirā yija ime yijaro'si”, āñurā ḗuri jairimirākatakaja sajairiwā'imañurā. I'supaka imawa'ri, wājiroka ima yi'ribeyurā nime. ⁷ I'supaka baabekaja Tuparāte ḗupajoaika upaka jia oyiaja baabaraka maimarāka ḗuri, ĩ'rīka upakaja maimarijarirāñu. I'supaka simamaka Kimaki Jesucristore maro'si riwejurubaraka reyañjikapi āriwa'ri ritaja ba'iaja mabaarijayua mareka kiye'kariarijayu.

⁸ “Ba'iaja baabeyurā yija ime”, āñurā ḗuri, waḗuju imaja yi'yurā imariḗotojo noñu upakaja naḗo'iaja ḗarebaarijayurā. ĩ'rājaoka imarā wājiroka ḗupajoarika yaḗaberirijayurā. ⁹ I'supaka baabekaja “Ikuḗaka ba'iaja yibaayu”, āḗaraka wāārō'ōrāja Tuparāte samabojarākareka, sakiye'kariarijarirāñu. I'supaka mare baatarā “Oka nare imabeyua mae”, mare kērīrāñu. I'supaka jia mare kibaarāñu wājirokapi kēñu upaka oyiaja baaike imarī. ¹⁰ “Ba'iaja baairā oyiaja ḗo'imajare ime”, Tuparāte āñitika sime. I'supaka simako'omakaja “Ba'iaja baakoribeyurā yija ime”, āñurā ḗuri “Tuparāte āñua ḗakirika sime”, āñurā upaka nime.

2

Tuparāka maro'si maimakaka jaiñjirimaji kime Jesucristo

¹ Ā'mitirikōrī je'e. Yimakarā upakaja wātaka ñoñurā mija ime. Supa imarī, ba'iaja mija baakoreka, ikuḗaka mijaro'si yo'oyu. Aḗerikuri ba'iaja mabaarijayua simako'omakaja, Jesucristore maro'si Maḗaki Tuparāka jaiñjirijayu. Tuparāte ĩarijiyuika oyiaja baaike imarī, i'supaka maro'si baawārūiki kime. ² I'supaka baaike imarī, ba'iaja mabaaike waḗa maro'si kireyaeka, saḗi āriwa'ri ba'iaja mabaaike Tuparāte mare

ye'kariarükia simamaka. Maro'si takajamarĩa, ritaja ðo'imajaro'si ðariji i'supaka simaokaro'si supa kibaaeka.

³ Ikupaka sime: Tuðaräte jä'meika upakaja yi'riwa'ri, "Kire õñurã maimẽ", marĩwãrũyu. ⁴ "Tuðaräte õñurã yija ime", ãrĩrĩpotojo, kijã'meika yi'ribeyurã ðuri, waðuju ðakirimaja nime. I'supaka nabaarijaju Tuðarãrikakaka wãjia ima upaka imarijaribeyurã. ⁵ Tuðaräte jä'meika upakaja baarijajuka ðuri, kire yaðatiyarĩji yaðaiiki. I'supaka imawa'ri, "Tuðarãka ĩ'rãtiji ðupaika maimẽ", marĩwãrũrãñu. ⁶ Supa imarĩ, "Tuðarãka ĩ'rãtiji ðupaikirã maimẽ", mañaokaro'si Jesucristore imaroyika upakaja imarijaririka sime.

Bikijakaka jä'merika simako'omakaja mamaka upakaja jä'meika

⁷ Yijeyomarã, ika ðaperapi maekaka jä'merikakaka ðo'ijiyumarĩa mijare yibojayu. Bikijarãja mawayuãbu'arükia mija ã'mitiriũ'mura'atikaja sime.

⁸ Maejekakamarĩa simako'omakaja, ðo'imajare wayuãbaraka Jesucristore imaroyika ðupajoatirã "Mamamiji yi'rimirĩkawa'rĩrũkiaro'si sime", marĩwãrũyu mae. Mijaoka sã'mitirĩpẽairã imawa'ri aþerãte wayuãairã mija imarijaju mae. Supa imarĩ, "Ba'iaja baarika ja'ataturã, mamaka jia imarükia yijare beairã nime", ðo'imajare mijareka ãñu.

⁹ ĩ'rĩka, "Ba'iaja baabekaja Tuðarãka ĩ'rãtiji ðupajoabaraka ñime", ãrĩrĩpotojo, Cristore yi'yukate ĩarĩpe'yoiki Tuðarãka jia imabeyuka ruðu.

¹⁰ Cristore yi'ririjayurãte wayuãaiiki ðuri, Tuðaräte ðupajoaika upaka jia oyiaja baarijajuka kime. I'supaka imaki imarĩ, ba'ia ðupajoaberiwa'ri jia oyiaja Tuðarãka kimarijaju. ¹¹ Supabatirã Cristore yi'yurãte ĩarĩpe'yoiki ðuri Tuðarãka ĩ'rãtiji ðupajoabeyuka kime. I'supaka baarijari, Tuðarãrikakaka yi'ririyaþabeyuka imarĩ, ba'iaja kibaarijarirãñu. Őrĩkõrĩ je'e: Neirõ'õrã mawejapayu upaka imaki kime.

¹² Yimakarã upakaja wãtaka ñoñurã, "Jesucristore reyaekapi ãrĩwa'riji ba'iaja mabaaika Tuðarãte mare saye'kariaeka", ãñurã mija imamaka, ika ðapera mijaro'si yo'oyu.

¹³ Þakiarimarã, jia Cristore yi'yurã imarĩ, mija ã'mitipe mijaro'sioka. Wejea ðo'ijirirã baaeka ruþubajirã imaũ'muekakite õñurã mija imamaka, ika ðapera mijaro'si yo'õþũayu. Mija ã'mitipe bikirimaja, kire yi'rimirĩkawa'yurã. Satanás, ba'iaja baarimajite ĩ'rãpẽ'rõtorãja taairã mija ime. I'supaka imarã mija imamaka, ika ðapera mijaro'si yo'oyu.

¹⁴ Yimakarã upaka wãtaka ñoñurãro'si sayo'oyu ika, Maþaki Tuðarãte õñurã mija imamaka. Mija þakiarimarã, wejea ðo'ijirirã baaeka ruþubajirã imaũ'muekakite õñurã mija imamaka, ika ðapera mijaro'si yo'õþũayu. Mija bikirimaja, okajãjirã imawa'ri, Tuðarãrika bojariroka jia yi'ririjayurã mija ime. Supa imarĩ, Satanás, ba'iaja baarimajite ĩ'rãpẽ'rõtorãja taairã mija ime. I'supaka mija imamaka, ika ðapera mijare yiþũatayu.

¹⁵ Ika wejeareka ba'iaja baarimajare baarijajuakaka baarika ðupapekaja mija imabe. Supabatirãoka ba'irĩjia mija yaðaikareka takaja mija ðuparia'si. Wejeareka ba'iaja imakopeika yaðatiyaiki ðuri, Maþaki Tuðarãte yaðabeyuka kime. ¹⁶ Ika wejeareka ba'iaja baarimajare ðupajoairokapi mija ðupajoa'si. ã'mitirikõrĩ, ikupaka ðupajoairã nime: Ba'iaja baaritakaja yaðawa'ri, naþupaka nare ãñu upaka ba'iaja nabaarijaju. Supabatirã ritaja ima jiyurika ĩawa'ri, ritaja rikarika

nayapayyu. I'supakajaoka “Mia. Dakoareka wayuoka baabeyuka ñime”, ãrîwa'ri jîjimaka nare simapakirûjeyu. I'supaka ba'iaja nabaarijayua ika wejeakarã po'imajapîji po'ijiyua imarî, Mapakirikamarîa sime. ¹⁷ Ika wejeareka Tuparãte yi'ribeyurã, supabatirã ba'iaja nabaarijitoikaoka purirãka. Tuparãte yapaika upaka oyiaja baairã puri õña imajiparãñurã.

Rîkimarãja Cristore yapabeyurã imarã

¹⁸ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Kûpajîji sajariwa'yu wejetiyiarã seyarûkia. I'supaka simaerã baarãka ruðu “Cristore Jo'ata'aikite* i'tarãñu”, ãrîwãrûtikarã mija ime. I'supaka simarãka simako'omakaja, aperlã rîkimarãja Cristore jo'ata'airã imatirijayurã maekakaoka. I'supaka simamaka, “Koyiaja sajariwa'yu wejetiyiarã maeyarûkia”, marîpupajoawãrûrijayu. ¹⁹ Ikuþaka nime, ã'mitirikõrî je'e: “Maka imakoperaparã Jesucristore mayi'yurokamarîa yi'rikopeirã nimarape”, nareka ãrîwãrûirã maima. I'supaka imawa'ri mare nakõrõtaparape. I'supaka Jesucristore mayi'yu upakaja nimarikareka puri mare nakõrõtaperijããeka. Supa nabaamaka, “Jesucristorirãmarirã nime”, marîwãrûrijayu.

²⁰ Mija puri jia rita wãjimijikaka Tuparãrika õñurã imarã. I'supaka mija ime Espiritu Santore mijareka Jesure ña'ajããeka simamaka. I'supaka mijare kibaaeka simamaka, “Ika nawãrõika rita sime, ika puri pakirika ima”, ãrîwãrûirã mija ime. ²¹ Rita ima õribeyurã mija imamakamarîa ikuþaka mijaro'si yo'oyu. Rita ima mija õrîwãrûyu. I'supakajaoka rita wãjimijikakamarîa î'rãrimarãre wãrõrapaka ã'mitiritirã, “Pakirimaja nime”, ãrîwãrûirã mija imamaka, ika pãperapî mijare sayibojayu. ²² Ikuþaka nañu pakirimaja: “Jã'merûkika Tuparãte wã'maekakimarîka kime Jesús.” I'supaka pakirimaja Cristore jo'ata'airã nime. Supa imawa'ri “Jesús Pakimarîka Tuparãte ime, supabatirã Kimakimarîka kime Jesús”, ãñurã nime pakirimaja. ²³ “Tuparãmakimarîka kime Jesús”, ãñuka puri, Tuparãrikimarîka kime. “Tuparã Makitaki Jesure ime”, ãñuka puri Jesús Pakika î'rãtijiji þupaiki kime.

²⁴ Cristorika bojariroka ã'mitiparaka mija imara'aeka ã'mitiripëabaraka mija imabe. I'supaka mija baarijarirãkareka Jesús, Kipakika î'rãtijiji þupaparaka rîrãkibiritiirã mija imarijarirãñu. ²⁵ I'supaka simarãñu, “Yire ã'mitiripëairã õña imajiparãñurã”, Jesucristore mare ãrîtika simamaka.

²⁶ ã'mitirikõrî je'e: Î'rãrimarã napupajoaika upakaja wãpuju pakirika mijare wãrõriyapairã. I'supaka õñurã imarî, rakajekaja mija imaokaro'si ika pãpera mijaro'si yo'opûayu. ²⁷ Jesucristore mijareka Espiritu Santo ña'ajããekarã imarã mija puri. Mijaka imaki imarî, mijare wãrõrimaji Espiritu Santore imarijayu. I'supaka imarã imarî, aperlãte mijare wãrõrika yapabeyurã mija ime. Dika jariwa'ririmarîa, pakimarîaja Espiritu Santore mijare wãrõrijayurã imarî, rita imatiyaika mijare kiwãrõrijayu upakaja mija imarijape. I'supaka imawa'ri Jesucristoka î'rãtijiji þupaparaka jia mija imarijape.

²⁸ Yimakarã upakaja wãtaka ñoñurã, ika jia mija ã'mitipe. Jesúka î'rãtijiji þupaparaka, kiyapaika upakaja jia mija imarijape. I'supaka mija baarijarirãkareka, ate ketarãñurîmi kiñakoareka i'yopi'ribekaja mija imarãñu.

²⁹ “Tuparãte ñarijiyuika oyiaja baaiki kime Jesús”, mija ãrîwãrûika simamaka, “Jia oyiaja baarijayurã nime Tuparã makarã”, ãrîwãrûirã mija ime.

* 2:18 El Anticristo

3

Tuṕarārīrā maimakaka

¹ Mija ā'mitipe. Maṕaki Tuṕarā imaki mare wayuīatiyaiki. I'suṕaka maka imawa'ri, “Yimakarā mija ime”, mare kēñu. Rita sime i'suṕaka mare kēñua, kimakarā tarājaoka maima. I'suṕaka simako'omakaja, rīkimarāja nime ṕo'imaja i'suṕaka maima ĩawārūbeyurā. Tuṕarāte ōrībeyurā imarī, kimakarā maima niawārūbeyu. ² Mija ā'mitipe yijey-omarā. Tuṕarā makarā maima mae. I'suṕaka simako'omakaja kimakarā maimamaka, ñamajī aṕeuṕaka mare kimarūjerūkia ṕuri, mare kiōrīrūjebeyua sime. Maekaka sōrībeyurā imariṕotojo “Jesúre etarāñurīmi ṕuri, kire ĩawa'ri kima ṕakaja maimarāñu”, ārīwārūirā maima. ³ “Rita, kima yija ĩarāñu”, āñurā ba'iaja baabekaja nimarijaju, “Cristore ba'iaja baakoribeyu ṕaka yija imariyapayu”, ārīwa'ri.

⁴ Ba'iaja baarijajurā ṕuri Tuṕarāte jā'meika yi'ribeyurā imarā. Mia, kijā'meika yi'riberirika sime ba'iaja baarika. ⁵ I'suṕaka simamaka, ba'iaja baakoribeyuka Jesucristore ima ōñurā mija ime. I'suṕaka imaki imawa'ri, “ ‘Ba'iaja nabaaike yiwapakoyimaka, ba'iaja baape'abekaja nimarū’, ārīwa'ri, ika ka'iarā ketaeka”, ārīwārūirā mija ime. ⁶ Jesúka rīrākibiritirā imarā, ba'iaja baarijaribekaja nime. Ba'iaja baarijajurā ṕuri Jesucristore jērākoaberiwari kika ĩrātiji ṕuṕaribeyurā imarā. ⁷ Yimakarā ṕakaja wātaka ñoñurā, “Ba'iaja mabaajīka marā imabeyua”, mijare bojajurāte mija ā'mitiripēa'si. Tuṕarāte yapaika ṕakaja baarijajurā mija imajīkareka, Cristo jia oyiaja baaiki ṕaka mija ime. ⁸ Ba'ioyiaja baarijajuka ṕuri Satanāre kire jā'meika ṕakaja baarijajuka imaki. I'suṕaka ñañu, wejea ṕo'ijirirā baaeka ruṕubajirā ba'iaja baarimajiji imara'ekaki Satanāre imatika simamaka. I'suṕaka imara'ekaki imarī ba'iaja ṕo'imajare kibaarūjerijayua riataokaro'si ō'ōrā Tuṕarā Makire etaeka.

⁹ Ba'iaja baabeyuka Tuṕarāte imamaka, i'suṕakajaoka nime kimakarā naro'si. Jia oyiaja imarūkirā Tuṕarāte nare jarirūjeika simamaka ba'iaja baarūkimarīrā nime. ¹⁰ Ikuṕaka nime Tuṕarārīrā, suṕabatirā Satanārīrā. Mia je'e: “Jesucristore yi'yurā yija ime”, ārīriṕotojo, Tuṕarāte ĩajiyubeyua baairā kirirāmarīrā nime. Suṕabatirā Tuṕarāte yi'yurāte ba'iuṕakaja ōñurāoka kirirāmarīrāoka imarā.

Īrātiji wayuīabu'abaraka maimarijariye'e

¹¹ Bikijarāja Cristore mija yi'riū'muekarō'ōjīteṕi “Matiyiaja jia mawayuīabu'arijariye'e”, āñua ōrītīrā mija ime. ¹² Caín imaekakite baaeka ṕaka mabaaberijīñu. Satanāre yi'riwa'ri jiiṕuṕaki kibe'erō'ōkaki imaekakite kijāāeka. Ikuṕaka ārīwa'ri kire kijāāeka. Ā'mitirikōrī je'e: Ba'ika imarī, “Jiika kime yirī'ī”, āṕaraka kire ā'mijīawa'ri i'suṕaka kire kibaaeka.

¹³ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ika wejeareka ba'iaja baarimaja imarāte mijare ā'mijīamaka, “Aya, ¿dako baaerā yijare na'mijīayu?”, ārīṕuṕajoabekaja mija imabe. ¹⁴ Cristore yi'ribeyukajirā maimaroyika ṕoto reyatarā ṕakaja maimaeka ruṕu Tuṕarāte ñakoareka. Maekaka ṕuri ōñia imajīṕarūkirā imarī, aṕeuṕaka maṕuṕaka mare o'aeakarā maima. I'suṕaka maima ōñurā maima aṕerā kire yi'yurāte mawayuīarijajua simamaka. Nare wayuīabeyurā ṕuri reyatika ṕakaja imarā. ¹⁵ I'suṕaka simamaka Cristore yi'yukate ā'mijīaiki ṕuri kire

jããrimaji upakaja kime, Tuparãte Ìamaka. Supabaturã “Po'imajare jããrimaji òñia imajiparũkimarĩkaja kime”, ãrĩwãrũirã mija ime. ¹⁶ Ikuþaka sime: Jesucristore maro'si reyaekakaka òñurã imarĩ, “Mare wayuũaiiki kime”, ãrĩwãrũirã maima. Sõñurã imarĩ, i'supakajaoka aþerã kire yi'yurãte wayuũawa'ri mareyarãka rõ'õjĩrã jẽrãika nare jeyobaabaraka maimarijariye'e. ¹⁷ Aþeroka, kikoyiaja ba'irĩjia rikaiki, “Tuparãka rĩrãkibiritiiki ñime”, ãrĩripotojo Jesũre yi'yurã wayuoka baairãte jeyobaabeyuka kima simamaka i'supaka kẽrĩkõþeika þakirika oyiaja kiro'si jayua. ¹⁸ Wãtaka ñõñurã, rita jia aþerãte wayuũaripupakirã imawa'ri nare majeyobaarijariye'e. Moka mirãkãþi takaja nare mawayuũakõþeþika þuri jiamarĩa sime.

Jesũre yi'yurã imarĩ Tuparãte kĩkibekaja imarika

¹⁹ I'supaka nare wayuũaripupakirã imarĩ, nare jeyobaarijayurã nime. Supa imarĩ “Tuparãte rita wãjia bojaika yi'ririijayurã maima”, marĩwãrũrijayu. I'supaka simamaka Tuparãte Ìaika wãjitãji kĩkirimarĩaja maimarijaju. ²⁰ “Tuparãrika bojariroka jia yi'ribeyurã yija ime je'e”, maþupaka ãñuaja ba'iaja maþuparirãkareka, “Jia Tuparãka maimabesarãñu je'e”, marĩþupajoarijaju. Ba'iaja maþupayua simako'omakaja, saþemawa'ribaji mare wayuũaiiki Tuparãte ime. Supabaturãoka maimarijajuakaka ritaja õñuka kime. I'supaka imaki imarĩ, ba'iaja maþupayuareka mare jeyobaawãrũiki kime. ²¹ Yijeyomarã, mija ã'mitipe. Moñu upakaja ba'iaja maþuparibesarãkareka, kĩkibekaja maimarijarirãñu Tuparãte Ìaika wãjitãji. ²² Supabaturãoka Tuparãte ãñua yi'riwa'ri kiyapaika upakaja baairã maimamaka, kire majẽñeika þoto mayapaika upakaja mare kiyi'rirãñu. ²³ Mija ã'mitipe, ikuþaka Tuparãte mare jã'meka: “Yimaki Jesucristore yi'þaraka mija imarijape. Supabaturã mijare kijã'meka upakaja wayuũabu'abaraka mija imabe.” ²⁴ I'supaka kẽrĩka jiyiþupaka õrĩrijayurã þuri Tuparãte yapaika upakaja kika Ìrãtiji þupajoairã imarĩ rĩrãkibiritiirã imarã. Espĩritu Santore mare kiña'ajããeka simamaka, i'supaka maima moñu.

4

“¿Yaje rita Espĩritu Santore jeyobaaikaþitaka nawãrõtiyayu je'e?”, ãrĩwa'ri jia mija ã'mitiririjape

¹ Mija ã'mitipe yijeyomarã. “Tuparã oka bojaĩjirimaja yija ime Espĩritu Santore yijare jeyobaamaka”, ãñurãte mija þõ'irã etarãñu. I'supaka napakã'ã “¿Yaje rita oka Espĩritu Santore nare jeyobaaikaþi nawãrõtiyayu je'e?”, ãrĩwa'ri jia nare mija ã'mitipe. “Þakirimaja nimarãkareka nare mayi'riberiye'e”, ãrĩwa'ri i'supaka mijare ñañu. Ika wejea sareka maima ritatojoreka rĩkimarãja þakiriwãrõrimajare ime. ² “Maþo'ia upaka kipo'ijirã ika wejeareka Tuparãte þũataekaki kime Jesucristo”, ãñua wãrõrãñurãte þuri “Rita oka, Espĩritu Santore jeyobaaikaþitaka jairã nime”, nareka mija ãrĩwãrũrãñu. ³ Aþerimarã þuri i'sirokaþi wãrõbeyurã imarĩ, Espĩritu Santore jeyobaaikaþimarĩa wãrõirã nime. I'supaka nabaayu, Cristore Jo'ata'aikirikakaka wãrõrimaja imarĩ. I'supaka simamaka “I'supaka ima wãrõrimajare imarãñu”, ãñua õrĩtikarã mija ime. Maekakaoka “Ika wejea ritatorekaja nimatiyu i'supaka ima wãrõrimaja”, ãrĩwa'ri mijare yibojayu.

4 Mija ā'mitipe wātaka ñoñurā. Tuṣarārīrā mija ime. Suṣabatirā pakimajaroka nawārōika mija ā'mitiripe'yoyu. Satanāre pakirika wārōrimajare jeyobaako'omakaja ĩ'rāpē'rōtorāja nare mija baayu Satanāre tēriwa'ribaji oñuka kimamaka Tuṣarā. 5 Tuṣarāte yaṣabeyumiji wārōrimaja ṣuri ṣo'imajare waṣuju ṣuṣajoairokapiji wārōirā. I'suṣaka nawārōmaka, ika ritatojo wejeareka imarāte nare ā'mitiripe'ayu Tuṣarāte oñberiwari. 6 Maa ṣuri, Tuṣarārīrā maima. I'suṣaka simamaka mawārōrijayua ā'mitiripe'airā nime Tuṣarāte yi'yurā ṣuri. Tuṣarāte yi'ribeyurā ṣuri, mawārōrijayua ā'mitiripe'voirā. Suṣa imarī nawārōika ā'mitiritirā, "Ika rita bojariroka sime. I'sia ṣuri waṣuju pakirimajaroka sime", āriwārūrā maima.

Mare wayuñarimaji Tuṣarāte ime

7 Mija ā'mitipe yijeyomarā, mawayuñabu'arjariye'e, aṣerāte mare wayuñarūjerijayuki Tuṣarāte ima simamaka. Suṣa imarī wayuñabu'arjajayurā nime Tuṣarā makarā, suṣabatirā jia kire oñurā nime. 8 Po'imajare wayuñarimaji Tuṣarāte imamaka, wayuñabu'abeyurā ṣuri kire oñbeyurā nime. 9 Ikuṣaka Tuṣarāte maro'si baeka mare wayuñawa'ri: Kimaki ĩ'rīkaja imakiteje maro'si kīṣūataeka oñia maimajīṣarū āriwa'ri. 10 Ikuṣaka sime aṣerāte wayuñarika: Tuṣarāte mayapaika upakamarīa sime. Ikuṣaka sime, ĩakōrī je'e: Tēririkaja mare wayuñawa'ri Kimakire maro'si Tuṣarāte ṣūataeka kireyaekapi āriwa'ri ba'iaja mabaaiaka ye'kariaokaro'si.

11 Mija ā'mitipe yijeyomarā, i'suṣaka Tuṣarāte jimarīa mare wayuñatiyaeka simamaka, mawayuñabu'ajīñu maaoka. 12 Maki imabeyuka Tuṣarāte ĩaiki. I'suṣaka simako'omakaja mawayuñabu'ajīkareka kika ĩ'rātiji ṣuṣakirā maima. Suṣabatirā kiupakaja mare kijarirūjeyu. Suṣa imarī kire yaṣatīyarīji yaṣairā majayu. 13 Tuṣarāte Espiritu Santore mare ña'ajāāeka simamaka, "Kika ĩ'rātiji ṣuṣakirā maima, suṣabatirā kiupakaja mare kijarirūjeyu", āriwārūrā maima. 14 Suṣabatirā yija ĩaeka mirāka mijare yija bojaerā baayu. Ritatojo wejeareka imarāte tāārimaji imarūkikaro'si Kimakire maro'si ṣūataekaki Maṣaki. 15 "Tuṣarā Maki kime Jesús", āñurā ṣuri, Tuṣarāka ĩ'rātiji ṣuṣakirā nime. I'suṣakajaoka naka kime kiro'si.

16 Tuṣarāte mare wātaika koritiirā imarī, mare kiwayuñaikakaka yi'ririjayurā maima.

Mija ĩabe: Po'imajare wayuñarījayuka kime Tuṣarā. Suṣa imarī, kiupakaja aṣerāte wayuñarījayurā ṣuri, Tuṣarāka ĩ'rātiji ṣuṣakirā nime, suṣabatirā kiupakaja nare kijarirūjeyu. 17 I'suṣaka imarā imarī, Tuṣarāte yaṣaika upakaja ṣo'imajare wayuñairā majayu. Suṣa simamaka ṣo'imajare kiwā'marāñurīmi seyarāka ṣoto "Ba'iaja mare kibaarāñu je'e", āriwa'ri kīkibekaja maimarāñu, Jesucristore imarījarika upakaja o'ōrā maimarījayua simamaka. 18 Tuṣarāte yaṣatīyarīji yaṣairā imarī kire makīkibesarāñu. I'suṣaka imawa'ri kire makīkirūkia imakoṣeika ĩ'rāpē'rōtorāja mataayu. "Ba'iaja yibaaika waṣa ba'iaja Tuṣarāte yire baarāñu je'e", āriṣuṣajoairā ṣuri saruṣu kīkibaraka ba'iaja ṣuṣayurā. "I'suṣaka nimamaka jia kire yaṣatīyarīji yaṣabeyukajirā nime ruṣu", nareka marīwārūyu.

19 Mamarīji Tuṣarāte mare wayuñau'mutika simamaka, kire, suṣabatirā ṣo'imajareoka yaṣatīyarīji yaṣarījayurā maima maaoka. 20 "Tuṣarāka rīrākibiritiiki ñime", āriṣuṣotojo, aṣika kire yi'yukate ĩarīpe'yoiki ṣuri

pakirimaji kime. Wäärō'ōrā imarāte wayuñabeyuka p̄uri, wäärō'ōrāja imabeyuka Tuṗarāteoka yaṗawārūbeyuka kime. ²¹ Ikuṗaka Tuṗarāte mare jā'meka: “Yire mija yaṗarākareka Jesúre yi'yurāteoka mija wayuñabe.”

5

Tuṗarā makarā imarī, kiyapaika upakaja baarijarirūkirā maimē

¹ “Mare kitāāerā Tuṗarāte wā'maekaki kime Jesús”, ārīwa'ri sayi'yurā p̄uri Tuṗarā makarā nime. Suṗabatirā Maṗaki Tuṗarāte yaṗatiyarīji yaṗairā imarī, kire yi'yurāteoka nawayuñayu. ² I'suṗaka simamaka Tuṗarāte yaṗawa'ri i'suṗakajaoka kijā'meika āñu upakaja yi'riwa'ri “Kire yi'yurāte wayuñarūkirā maimē”, marīwārūrijayu. ³ Tuṗarāte jā'meika yi'yurā imarī, “Tuṗarāte yaṗatiyarīji yaṗarijayurā maimē”, marīwārūyu. Suṗabatirāoka “Kijā'meika ka'wisitakamarāja sime”, marīwārūyu. ⁴ I'suṗaka mañu Tuṗarā makarā imawa'ri, wejearitatorāja ima ba'iaja baarimijikaka ĩ'rāpē'rōtorāja mataarijayu. I'suṗaka ba'iaja baarimijikaka nabaaike upakaja mabaabeyu Jesucristore yi'riwa'ri. ⁵ Suṗabatirā “Tuṗarā Maki kime Jesús”, ārīrijayurā imarā, wejearēka ima ba'iaja baabeyurā.

“Yimaki Jesúre ime”, Tuṗarāte ārīka

⁶⁻⁸ Ō'ōrā kimaeka poto maekarakaba'ikaka kireka ōrīwa'ri “Tuṗarāte p̄ūataekaki kime Jesucristo”, mañu. Mamarī, okoap̄i Jesucristore kiruṗuko'a jūjerūjeka. Suṗabatirāoka sabe'erō'ōp̄i yaṗua tetaekareka riwejurubaraka kireyaeka. I'suṗakajaoka rita āñuka imarī, “Tuṗarā Maki kime Jesucristo”, Esp̄iritu Santore mare ārīrijayu. Ika maekarakaba'i ōñurā imawa'ri, “Tuṗarā Maki kime Jesucristo”, marīwārūyu. Jesúre kiruṗuko'a jūjerūjeka, suṗabatirā yaṗua tetaekareka kirīwejurueka, Esp̄iritu Santore mare bojarijayua maekarakawāme imariṗotojo ĩ'rātiji oyiaja sabojayu. ⁹ Po'imajare mare āñua yi'rirūkia oyiaja sime. I'suṗaka simako'omakaja “Yimaki kime ĩ'ĩ”, Tuṗarāte ārīkaroka takaja ima saṗemawa'ribajirā mayi'rirūkia. ¹⁰ Tuṗarā Makire yi'yurā p̄uri, “Kimakireka Tuṗarāte bojaeka rita sime”, ārīwa'ri naṗupakarā sōñurā nime. “Tuṗarā Makimarīka Jesúre ime”, āñurā p̄uri Tuṗarāte kireka bojaeka yi'ribeyurā nime. I'suṗaka āñurā imarī, “Waṗuju pakirika sime Yimaki Jesúre ime”, Tuṗarāte āñua”, narīrijayu. ¹¹ Mija ā'mitipe, ikupaka sime Tuṗarāte kireka bojaekakaka: Kimakip̄i ārīwa'ri ōñia mare kimajiparūjeka. ¹² Tuṗarā Makika ĩ'rātiji ṗupakirā, ōñia kika imajipatiirā imarā. Kika ĩ'rātiji ṗupamarīrā p̄uri kika ōñia imajipabeyurā.

Bojajiibaraka piyia Juanre naro'si o'oeke

¹³ Tuṗarā Makire yi'yurā imarī, kika ōñia imajiparā mija ime. I'sia jia mija ōñaokaro'si ika ṗaṗera o'otirā mijaro'si yiṗūatayu.

¹⁴ I'suṗaka simamaka jia kika ĩ'rātiji ṗupakirā imarī “Tuṗarāte yaṗairokapi kire majēñerākareka, mare kiā'mitiripēarāñu”, āñurā maimē. ¹⁵ “Mare ā'mitiripēaiki kime Tuṗarā”, āñurā imarī, “Kire majēñeika upakaja mare ja'ataiki kime”, ārīṗupajoairāoka maimē.

¹⁶ Ikuṗaka sime aṗea: ĩ'rīka Jesúre yi'yuka, mija watoṗekakaki imariṗotojo ba'iaja kibaaike mija ĩarākareka, Tuṗarāte kiro'si mija jēñējibe. Ba'iaja jūarūkiwapa imakoṗeikareka Tuṗarāte ye'kariariba'ikaka simaye'e i'suṗaka kiro'si mija baarāka. I'suṗaka

kiro'si mija baamaka ba'iaja kibaaikareka Tuḡarāte kire wayuñarāñu ate jia kika kimaokaro'si. Aḡeba'i ba'iaja baarika ima, sawaḡa ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkia. I'suḡaka ĩ'rĭkate baarākareka, “Kiro'si Tuḡarāte mija jēñebe”, mijare ārĭbeyuka yi'i. ¹⁷ Ritaja ba'iaja mabaaika jiamarĭa oyĭaja ima Tuḡarāte ĩaika wājitāji. I'suḡaka simako'omakaja, ba'iaja mabaaika simauḡatimarĭa sime Maiḡamakire imarō'ō mare tá'terūkia.

¹⁸ Ikuḡaka moñu: Tuḡarāmakarā imarĭ ba'iaja baarijaribeyurā maimē, Tuḡarā Makire mare ĩarĭñua simamaka. Suḡa imarĭ Satanāre ba'iaja mare baarūjewārūbeyu. ¹⁹ “Tuḡarā makarā maimē”, ārĭwārūirā maimē. Kire yi'ribeyurā ika wejearitatojoreka imarāte ḡuri ba'iaja Satanāre baarūjerijayu. ²⁰ Mia je'e, ikuḡakaoka moñua sime: Ika maima ka'iarā Tuḡarā Makire ḡo'ijirika. Suḡabatirā Tuḡarā imatiyaikite moñao'omakaro'si mare kiōrĭwārūrūjeka. Suḡabatirā Kimaki Jesucristoka ĩrātĭji upakaja ḡupakirā imarijayurā imarĭ, Tuḡarārĭrāoka maimē. Ikĭji Tuḡarā kime, suḡabatirā ikĭjioka kime mare ōñia imajĭḡarūjeiki. ²¹ Yĭjeyomarā, i'suḡaka kima ōñurā imarĭ, waḡuju ḡo'imajare baḡo'ijiaeka mija yi'rĭrijaria'si.*

I'tojĭrāja sime ruḡu.

* **5:21** Juan quería que los creyentes rechazen las enseñanzas falsas que no dicen la verdad de como es Jesucristo. Lo mismo como los ídolos de dioses falsos no muestran la verdad de como es Dios.

Apocalipsis

Makārārūñuroka upakaḗi Jesucristore Juanre bojaeka

¹ Ika pæperareka o'oeka bojaika ikuparō'ōḗiji imarūkiakaka. I'supaka imarūkia kiyapaika upaka baarijayurāte sōñaoakaro'si Kimaki Jesucristore sakija'ataeka Tuparā, nare sakibojaokaro'si. Supa imarī ángelte yipō'irā kipūataeka yire sakiōrñwārūrūjeokaro'si. Juan, kiyapaika upaka baarijayuka ñime. ² Yi'i Juan, yire pemakotowiritirā ángelte ritaja yire bearapakarō'ōjñrāja yibojayu, sapemawa'ribaji pañakarāja peawa'ri pakibekaja. I'supaka yiro'si simarape Tuparārika bojariroka Jesucristore yire òrñrñjemaka.

³ I'supaka ima ikuparō'ōḗiji etararirāka simamaka ikupaka mijare ñañu mae. Supa imarī ika ñañua bojarimaja, supabatirā sayi'rirāñurāoka jia jñimaka imarijarirāñurā.

Īḗotēñarirakaweje Jesúre yi'yurā imaekarāro'si Juanre o'oeka

⁴⁻⁵ Mae, Asia ka'iarā ĩḗotēñarirakawejeareka Jesúre yi'ririjaparaka imarāro'si ika yo'oyu yi'i Juan. Supa imarī Tuparā, Jesucristo, Espiritu Santoḗitiyika maekarakamarā jia mijare najeyobaarū, jia naka mijare imarūjewar'i. Bikija imara'aekaki imariḗotojo maekakaoka imarijayuka Tuparāte ime. I'supakajaoka ñamajī imajiparāki kime. I'supakajaoka Tuparāte jā'merupa wājitāji imarijayurā ĩḗotēñarirakamarā imarā*. Espiritu Santo ritaja òrñpataiki kime ārñrikopakaja i'supaka kiwājitāji nimarijayu. Supabatirā Jesucristo imaki Kipakire āñua upakatakaja bojarimaji. I'supaka imaki imarī, reyariḗotojo òñia kijariḗe'rika ate. I'supaka kibaaū'muekaḗi ārñwa'ri rñkimarāja reyariḗotojo sabe'erō'ò òñia jariḗearāñurā ate. Supa imarī ritatojo wejeareka ĩḗamarāre jā'meiki kime. I'supakajaoka mare wātawa'ri maro'si riwejurubaraka kireyaekapi ba'iaja mabaaika kiwapakoyika. ⁶ I'supaka mare kibaaeka simamaka, kijā'merūkirāro'siji maimarāñu. Supabatirā kurarāka upakajaoka Kipaki Tuparāte yapaika upakaja baarimaja maima. Supa imarī, "Ritaja ĩḗamaki imarī dika jariwa'ririmarāja jā'mewārñpataiki kime. I'supaka kimamaka aḗea ima pemawa'ribaji jñitakaja jiyipupaka morñrñkika kime", āparaka jñimaka kika maimarijarirāñu. I'supaka oyiaja imarijarirñkikaro'si simarū.

⁷ Ikuḗaka imarūkiaoka jia mija òrñrijape, ĩakōrñ je'e:

Oko ũmaka watopekapi Cristore i'tarāñu. Ritatojo wejeareka imarā, supabatirā kire jāñekarā pariñioka ĩḗatarāñurā i'supaka imarāka. "Ba'iaja yijare kijñarñjerāñu", ārñwa'ri orirāñurā. I'supaka simarū.

⁸ Ikuḗaka kibojayu: "Alfa,† Omega upaka imaki ñime. Alfa ñime ñañu ritaja ḗo'ijjaekaki imarī. Supabatirā Omega ñañua 'Ñamajī wejea tiyirñjerñkika ñime', ārñrika sime. Ritaja ima tērñwa'ribaji imaki ñime. Bikija imara'aekaki imariḗotojo maekakaoka imarijayuka ñime. Supabatirā yi'ijjioka imaki imajiparijarirñkika", ārñwa'ri Tuparāte bojayu.

Juan, makārārūñuroka upakaḗi Cristore kñeaka

* 1:4-5 Siete espíritus † 1:8 En el alfabeto griego, alfa es la primera letra y omega es la última.

⁹ Yi'i Juan, Jesucristore yi'yuka ñime mija jeyomaki imarĩ. Mija upakaja Tuparãte yire jã'mērūkikaoka ñime yiro'si. I'supaka imaki imarĩ, mija upakajaoka po'imajare yire ba'iaja jũarũjerijayu, Maipamakirirã upatiji i'supaka oyiaja jũarũkirã maima simamaka. I'supaka jũaripotojo Jesucristore ã'mitiripẽaiki imarĩ, sayirakajepããyu. Supa imarĩ Patmos wãmeirõ'õ jũmurikarã yire nataarape Tuparãrika bojariroka yibojarapaka pareaja wẽkomakareka ñimaokaro'si. ¹⁰ Domingorĩmi Tuparãte jiyipupayeebaraka ñimarapaka poto, Espĩritu Santorikapĩ yire ña'ajããekaki. Ikuparõ'õpiji makãrãrũñuroka upakapĩ yire kãrũjerape. I'supaka ñimarapaka poto yipẽterõ'õpĩ trompeta napupuika jãjia okaayurõ'õjĩrã jãjirokapĩ i'rikate jaimaka ña'mitirape. ¹¹ Topĩ mae ikupaka yire kẽrikorape:

—Maekaka mire yibeaike pãperarã samio'obe. Supabatirã Asiaka'iarã Jesure yi'yurã i'potẽñarirakawejeareka imarãro'si samipũatabe. Ikupeka wãmeika sime wejea samipũatarũkirõ'õ: Éfeso, Esmirna, Pẽrgamo, Tiatira, Sardes, Filadelfia, supabatirã Laodiceakarã nime,— kẽrikorape.

¹² Torãjĩrã mae “¿Maki torã yire jaiki?”, ãparaka jorowa'ri yiyoirape kire ãrika yapawa'ri. Yoirã baakõrĩ i'potẽñarirakabi peritẽria yaaboaike orokaka baaeka imamaka ñiarape. ¹³ Supabatirã sawatopekarã i'rika po'imaji upaka ioikite imarape. Kijarirooka saya upaka ima kiũpusikarõ'õjĩrã ñoaka jããiki kimarape. I'supakajaoka orokaka baaeka kikãrimaki wãjitãji jããpiaekaki kimarape. ¹⁴ Supabatirã kirupuko'a kirupua boitaka sõirape. Kiñakoa pũri peka jũ'rẽika upaka õirapaka. ¹⁵ I'supakajaoka kiũ'pua bronce najoeika poto ya'taika upaka sõirape. Kijaika ãta jãjia we'rĩrikaika upaka okaarapaka. ¹⁶ Supabatirã kipitaka ritapẽ'rõtõpĩ i'potẽñarirakamaki tã'pia kirikarape. Kirijokopeapĩ i'pãpẽ'rõtõwã'taja opijieka sara wararapaka. Kipema jũtakaja aiyate yaaike upaka õirapaka.

¹⁷ Torãjĩrã mae kire ãakopekaja kiwãjitãji ña'rĩtirã, jaiberijĩka, rĩ'meberijĩka yijarape. I'supaka yibaamaka kipitaka ritapẽ'rõtõpĩ yire rabetirã, ikupaka yire kẽrãpe:

—Mikĩkia'si. Ritaja po'ijiaekaki imarĩ, supabatirã ñamajĩ wejea tiyirũjerũkika ñime.† ¹⁸ Oñia imajiparũkika ñime, reyaripotojo õñia yijaripẽ'rika be'erõ'õ apækurioka reyarũkimarĩka ñima simamaka. I'supaka imaki imarĩ, nareyaikareka po'imajare e'etorirũkika ñime õñia nimajipaokaro'si. Supabatirãoka topĩ nare ja'ajiyerũkimarĩka ñime. Supa imarĩ reyaeka mirãrãte imarõ'õ kopereka wierimajiji ñime,— yire kẽrãpe makãrãrũñuroka upakapĩ yipõ'irã pemakotowiritirã.

¹⁹ I'supaka yire ãrĩweatirã ikupaka yire kẽrãpe ate:

—Maekaka, ñamajĩ imarũkiaro'si samiaika simamaka ika miaika upakaja samio'obe. ²⁰ Mia, ritapẽ'rõto i'potẽñarirakamaki tã'pia yirikaika ãaripotojo, “I'supakaro'si simekã'ã”, ãrĩwãrũbeyuka mime. Ikupeka imarũkiaro'si i'supaka sime: I'potẽñarirakamarã tã'pia miaika ima i'potẽñarirakawejekarã yire ã'mitiripẽarimajare imaruputarimaja ãrĩrikopakaja. I'supakajaoka sime peritẽria yaaboaike miaika. I'potẽñarirakawejerã yire yi'yurãte ime ãrĩrikopakaja sime,— yire kẽrãpe.

† 1:17 La traducción en español dice: “Yo soy el primero y el último.” También en Apocalipsis 2.8 y 22.13, y Isaías 41.4; 44.6; 48.12

2

Éfeso wāmeika wejeareka imaekarāro'si papepa o'otirā Juanre pūataeka

1 I'tojirā, yire pemakotowirapakire ikupaka yire ārāpe ate:

—Éfesoreka imaki yire ā'mitiripēarimajare imaruṗutarimajiro'si ikupaka mio'obe: “Ī'potēñarirakamarā tā'pia rikaiki, i'siarakatērōka peritērī watopekarā turitapaki imarī ikupaka yibojayu: ² Ā'mitirikōrī je'e. Ritaja mija baarijayua oñuka ñime. I'supaka simamaka, po'imajare yire yi'ririka yapawa'ri mija ka'wisijūayu. I'supakajaoka aperāte ba'iaja mijare baako'omakaja yire mija yi'ririja'atabeyua jia ñoñua sime. I'supakajaoka ‘Cristorika bojariroka bojarimaja yija ime’, Ī'rārimarāre ārīpakiko'omakaja, ‘¿Yaje rita nañu?’, añurā mija ime. Supa imarī nabaarijayua jia ĩawārūtirā, i'supakajaoka nawārōika ā'mitiritirā, ‘Wapuju pakibaraka ba'iaja baairā nime’, mija añua ñorīpataika sime. ³ I'supaka imarijayurā imarī, aperāte ba'iaja mijare baako'omakaja yire ā'mitiripēarija'atabeyurā mija ime. Ka'wisika imarijayuareka wayuṗi'pekaja sarakajepāārijayurā imarī, yire mija yi'yua ja'atabeyurā mija ime. ⁴ I'supaka simako'omakaja mamaritaka yire yi'riū'mubaraka yika mija rīrākibirapaka upakamarīa imarā mija jayu mae. I'supaka simamaka mijaka jia jījimaka imabeyukajika ruṗu yi'i. ⁵ Supa imarī, yika rīrākibiriwa'ri jia yire mija yi'riū'muraparō'ō pūpape'ritirā, ‘Jia mika yija imarapaka upakamarīa yija jayua ba'itaka sime’, añurā mija jāpe. Supa āparaka mamarī yika jia imatiyawa'ri jia mija baarapaka upakaja mija baabe ate. I'supaka mija baabesarāka no'ojīrāmarīaja mija peritērīa yaaboabaraka imakoṗeika mijareka se'marī yetarāñu. I'supaka yibaarākareka yire jiyiṗupayeerimajare rērīrijaribesarāñu torā mae. ⁶ Mae mijare ñañu, jia yika mija imarapaka upakamarīa jayurā imariṗotojo ĩrāba'i jia mija baayu ñiamaka. Nicolaitas tatarāte ba'iaja baaika mija ĩariṗe'yoika jia sime. I'supakajaoka sime yiro'si. ⁷ Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija oñīṗūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikaṗi yibojaika jia mija ā'mitipe. Ba'iaja nabaakoṗeka naja'atayu Satanāre ĩrāpē'rōtorāja baairā. I'supaka baarāñurāte Tuṗarā rioñe'metāji oñioyapūrika nare yiji'arāñu”, ārīwa'ri mio'obe,— yire kērāpe makārārūñuroka upakaṗi yire pemakotowirapakī.

Esmirna wāmeika wejeareka imaekarāro'si papepa o'otirā Juanre pūataeka

8 Sapemajirā ikupaka yire kērāpe ate:

—Esmirna wejearā yire ā'mitiripēarimajare imaruṗutarimajiro'si ikupaka mio'obe: “Ritaja po'ijiaekaki imarī, supabatirā ñamajī wejea tiyirūjerūkika ñime. Yi'ijioka imaki reyariṗotojo oñia jariṗe'rikaki. I'supaka jarikaki imarī ikupaka mire ñañu: ⁹ Mia je'e. Ba'iaja mijare nabaamaka, jiamarīa mija jūarijayua oñuka ñime. Supabatirā wayuoka baairā mija imaoka ñorīpataika sime. I'supaka mija ima simako'omakaja Tuṗarāte mijare saja'ataekaṗi ārīwa'ri, imatiyaika rikairā mija ime. I'supakajaoka ‘Judiorāka imarī, Tuṗarārirātakaja yija ime’, āparaka, ‘Ba'iaja baarimaja nime’, āparaka mijareka kē'rājairimajareoka oñuka ñime. I'supaka nabaayu Tuṗarāte yi'riberīwa'ri Satanāre yapaika upaka baarijayurā imarī. ¹⁰ Wēkomaka imariwi'iarā ba'iaja mija jūarijarirāka kīkibekaja mija imabe. I'supaka Satanāre nare pūpajoarūjemaka ĩrārimarāre torā natarāñu. Yire mija ā'mitiripēaika mija ja'atarika yapakopewa'ri i'supaka mijare kibaata'arāñu

Īpapitarakarīmirō'ōjīrā. I'supaka jūariṗotojo mijare najāārākarō'ōjīrāoka, yire mija ā'mitiripēarija'ata'si. I'supaka samija rakajepāārākareka, 'Ōñia imajiparūkirā nimarū', mijareka ñarīrāñu. ¹¹ Mija ā'mitiṗe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōrīṗūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapī yibojaika jia mija ā'mitiṗe. Ba'iaja jūariṗotojo yire ā'mitiripēabaraka imarijayurā ṗuri, ba'iaja jūarika tiyibeyurō'ōrā yipūatarāñūrāka a'rirūkimarīrā nime", āriwa'ri mio'obe, — yire ṗemakotowirapakire mijare bojayu.

Pérgamo wāmeika wejeareka imaekarāro'si ṗapera o'otirā Juanre ṗūataeka

¹² Torājīrā ate yire ṗemakotowirapakire ikupaka yire ārāṗe:

—Pérgamo wejarā yire ā'mitiripēarimajare imaruṗutarimajiro'si ikupaka mio'obe: “Mia je'e ikupaka ñañu ĩ'ṗapē'rōto opika sara rikaiki imarī. ¹³ Ritaja mija imarijayua ñiaika simamaka, Satanāre jā'meirō'ōrā mija imaoka ñorīṗatayu. Torā imariṗotojo yire yi'riwa'ri Satanāre ā'mitiripēabeyurā mija ime. Mia je'e, torā jia yire yi'riwa'ri Antīpas wāmekite yirika bojariroka bojaja'atabeyuka kimamaka, kire najāāeka. I'supaka tokarāre kire baako'omakaja yire mija yi'yua ja'atabeyurā mija imarape. ¹⁴⁻¹⁵ I'supaka simako'omakaja Balaam imaroyirekaki, Balac imaroyikate kiwārōekamijikaka yi'yurāte ā'mitiripēarijayurā nime ĩ'rārimarā mija ṗō'irā. Supa imarī jījimaka mijaka imabeyukajika yi'i. Mia je'e, ikupaka sime Balaamre wārōekamijikaka: 'Israelkarāre ikupaka mibojabe ba'iaja nabaakarō'si: “Jērāka jiyeka jiyipupaka ōriwa'ri, wa'iro'si ri'ia yija ṗāñrijayua mija ba'arāka marā imabeyua. I'supakajaoka yija tā'omaja rōmitikaka mija yapaika upakaja mija wā'imariṗoṗebe”’, āriwa'ri Balaamre kire wārōeka. Bikija Israelkarāre Balaamre wārōeka yi'riwa'ri ba'iaja nabaeka. I'supakajaoka ĩ'rārimarāre mija watōpekarā ba'iaja baarijayu Nicolaítas tatarāte wārōika yi'riwa'ri. ¹⁶ I'supaka simamaka 'Pakirimajaroka ā'mitiripēawa'ri ba'iaja mija baa'si', nare āribeyurā mija imarākareka no'ōjīrāmarāja mija ṗō'irā yeyarāka ṗoto yirijokōpearā sara imapi ba'iaja nare yibaarāñu sana'mitiripēarija'atabepakā'ā. ¹⁷ Mija ā'mitiṗe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōrīṗūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapī yibojaika jia mija ā'mitiṗe. Ba'iaja nabaika ja'ataeka imarāte ṗuri ba'arika maikoribeyua maná wāmeika yiji'arāñu. Supabatirā āta boia mamaka wāmea sarā o'oeka ima nare ñijirāñu, so'oeka marāoka ĩawārūbeyua simarāñu. I'supaka simako'omakaja se'etorirāki ĩ'rīkaja sīawārūrāki”, āriwa'ri mio'obe, — makārārūñuroka upakapi yire ṗemakotowirapakire bojarape.

Tiatira wāmeika wejeareka imaekarāro'si ṗapera o'otirā Juanre ṗūataeka

¹⁸ Topi ikupaka makārārūñuroka upakapi ṗemakotowirapakire yire ārāṗe ate:

—Tiatirarā yire ā'mitiripēarimajare imaruṗutarimajiro'si ikupaka o'otirā miṗūatabe: “'Peka jūrēika upaka yiñakoa ya'taiki ñime. I'supakajaoka, bronce najoemaka saya'taika upaka saya'tayu ñu'ṗua', yi'i Tuṗarā Makiji mijare yibojayu. ¹⁹ Ritaja mija baatika ōrīṗataiki ñime. Supa imarī 'Po'imajare wayuārimaja, supabatirā yire ā'mitiripēairā nime', mijareka ñarīrijayu. I'supakajaoka ritaja aṗerāte mija jeyobaaika ōrīṗataiki ñime. Yire ā'mitiripēairā mija imamaka, ba'iaja aṗerāte mijare baarijayu. I'supaka mijare nabaako'omakaja yire mija

ã'mitiripêaika ja'atabeyurã mija ime. I'supaka simamaka 'Mamarĩ yire nayi'riũ'murapaka pemawa'ribaji jia baairã nime', mijareka ñaũ. ²⁰ I'supaka simako'omakaja ikupaka mija baarijaju: 'I'rãko rõmo Jezabel wãmekote ba'iaja jaiko'omakaja 'Kopakaja, mijaitiyibe mae', kore ãpekaja wiriwirikã'aja kore mija ã'mitirikopeyu. Supa imarĩ mijaka jĩtakaja jĩjimaka ñimabeyukaji ruðu. Mía je'e ikupaka kõrĩrijayu: 'Tuparãro'si jaijĩrirõmojo ñime.' I'supaka imako imarĩ 'Aperãka mija yapaika upakaja mija wã'imarĩkopebe. I'supakajaoka jẽrãka jiyipupayeewa'ri sapõ'irã wa'iro'si ri'ia napããika mija ba'akopejĩka', ãparaka kobojaþakirijayu. I'supaka kõþakã'ã ã'mitiritirã, rukubaka þupajoairã jariwa'ri, yire yi'yurãte ba'iaja baayu. ²¹ I'supaka simamaka ba'iaja kobaika ja'atarika yapa'wa'ri, yita'akoperape ruðu. I'supaka simako'omakaja, ba'iaja kowã'imarĩrijayua ja'atariyapabeyuko koime. ²² Mía, i'supaka koima simamaka, 'Jimarĩa wãmarĩa jaritirã, kokãrĩpeyurũkiareka ba'iaja kojũapeyurãũ', koreka ñaũ. Supabatirã koka wã'imarĩrijayurã upatireje i'supakajaoka yibaarãũ i'supaka ima ja'atabekaja nimarãkareka. ²³ Supabatirã kowãrõika ã'mitiripêawa'ri i'sirokapi imarijaturãteoka yiriataþatarãũ. I'supaka yibaarãka ãtirã, 'Ritaja maþupajoaika õrĩþataiki kime', yireka narĩwãrũrãũ ika wejeareka yire yi'yurã upatiji. Supabatirãoka 'Maimarijaju upakaja, tẽrĩrika ima, pemakapañakaja imaoka mare sakiwapaþajiyu', mija ãrĩwãrũrãũ. ²⁴⁻²⁵ Tiatirareka imarã i'rãrimarã þuri kowãrõika ã'mitiripêabeyurã. 'Ikupaka sime imatiyaika bojariroka makioka õrĩbeyua', ãrĩwa'ri þakirirõmore wãrõika ã'mitiripêarimajare mijare bojako'omakaja samija ã'mitiripe'yoyu. 'Imatiyaika bojariroka sime', narĩþakiyu Satanãrika simako'omakaja. I'supaka ima ã'mitiripe'yoirã mija imamaka aþea mijare jã'mebesarãki yi'i. Mae mijare ñarĩrã baaika upakatakaja mija imarijape. Mía je'e: Yipe'rietarũkia ta'abaraka jia yire ã'mitiripêarija'atabekaja mija imarijape. ²⁶⁻²⁸ Yire ã'mitiripêarija'atabekaja, supabatirã õña nimatiyikuri yiyapaika upaka baarija'atabeyurãte ikupaka ñarĩrãũ: 'Ritaja wejeakarãre mijã'mebe', Yipakire yire ãrĩka upakaja, 'Ritaja wejeakarãre jã'meirã mija imarãũ', nare ñarĩrãũ. I'supaka simamaka Tuparãte yi'ririyaþabeyurã ritatojo ika wejeareka imarãte wã'imakaja mija riatarãũ. Supabatirã yire ã'mitiripêarija'atabeyurã mija imamaka, wãrĩrika ru'ara'aerã baaika þoto tã'þia õaika mijare yija'atarãũ 'Ba'iaja baarika tẽñurã nime', ãrĩwa'ri. ²⁹ Mija ã'mitipe ritaja wejeareka yire yi'þaraka imarijayurã. Jia samija õrĩþũariyapaye'e, Espĩritu Santore yire jeyobaaikaþi yibojaika jia mija ã'mitipe", ãrĩwa'ri mio'obe,— yire kibojarape.

3

Sardes wãmeika wejeareka imaekarãro'si þapera o'otirã Juanre þũataeka

¹ I'sia pemajirã ikupaka yire kẽrãþe ate:

—Sardes wejeareka yire ã'mitiripêairãte imaruþutarimajiro'si ikupaka mio'oĩjibe: "I'þotẽñarirakamarã upaka tẽrĩwa'ribaji imatiyaiki Espĩritu Santo þupakaþi baarijayuka ñime. Supabatirã i'þotẽñarirakamarã tã'þia* rikaiki ñime. Mía je'e: Ritaja mija baaika õrĩþataiki ñime. Mijare ãtirã 'Cristore jia yi'yurã nime', þo'imajare mijareka ãrĩko'omakaja

* 3:1 Véase versículo 1.20. Los siete líderes de las siete iglesias

yireka p̄uri yiyapaika upaka baabeyurā imarī, yire ā'mitiripēabeyurā upakaja mija ime. ² J̄ia mija p̄upajoabe! Yire yi'ribeyurā upakaja mija jayua simamaka, jia p̄upape'ritirā yire mija ā'mitiripēabe ate, yire mija yi'yua mija ja'atakoreka. Tuṣarā ñakoarekaoka kiyapaika upakataka baabeyurā mija ime ruṣu. ³ Suṣabatirā mamarī yirika bo-jariroka mija wārūū'murapakakaka jia mija p̄upajoape'abe. I'suṣaka jia sōrīwapu'ape'atirā, ba'iaja mija baaika mija ja'atabe. I'suṣaka mija baabesarākareka, ikuparō'ōp̄iji karee'erimajire etaika upakaja mija ōrībeyurō'ōp̄iji mija pō'irā etatirā mijare sayiwapajairāñu. ⁴ I'suṣaka simako'omakaja, ĩ'rārimarā takaja imarā Sardereka ba'iaja baabeyurā. I'suṣaka imarā p̄uri jarirooka ka'imarīa jāñirā upaka imarā. Suṣa imarī 'Ba'iaja baaripe'yoirā imarī, jia boia jarirooka jāñtirā yika nimarāñu', ñañua jia sime. ⁵ I'suṣaka simamaka imarāreje Satanāre ĩ'rāpē'rōtorāja baairāte jarirooka jia boia yijāārūjerāñu. Suṣa imarī 'Ikarakamarā nime yika imajiparūkirā', p̄apera pūñurā āñua yirū'rēbesarāñu. I'suṣakajaoka, Yipakire ĩarāka wājītāji, suṣabatirāoka kiāngelrākare ĩarāka wājītāji 'Yire yi'yurā nime', nareka ñarīrāñu. ⁶ Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōrīp̄ūariyapaye'e, Esp̄iritu Santore yire jeyobaaikap̄i yibojaika jia mija ā'mitipe", āñwa'ri mio'obe,— yire kibojarape.

Filadelfia wāmeika wejeareka imaekarāro'si p̄apera o'otirā Juanre p̄ūataeka

⁷ —Top̄i ate Filadelfia wejeareka yire ā'mitiripēairāte imaruputarimajiro'si ikupaka mio'o'jibe: “Tuṣarāpi imarijayuka imarī ñañu upakaja baarijayuka ñime. Suṣabatirā ĩpi David imaroyikaki riparāmi imarī, kiupakajaoka Tuṣarārirāre jā'merimaji ñime. I'suṣaka simamaka ĩrīkate yijā'merūkirō'ōrā kākaokaro'si koṣereka yiwierāka, maki satātewāruberijiki. Suṣabatirāoka ĩrīkate sarā kākakoreka koṣereka yitāterāka maki wieberijiki. ⁸ Ritaja mija baarijayua ōñuka ñime. Po'imajare mijare ĩaikareka p̄uri 'Imatiyarimaja nime', mijareka āñibeyurā. I'suṣaka mijareka nañua simako'omakaja yiwārōeka jia yi'ririjayurā mija ime. Suṣabatirāoka aṣerāte kikiwa'ri 'Jesucristore yi'ribeyurā yija', āñibeyurā mija ime. Mija ĩabe, maki mijare jājibaakoreka, koṣereka mijaro'si yiwieyu, yibojariroka mija wārōrijayaokaro'si. ⁹ Mija ā'mitipe. Torā imarā ṣakirika jābaraka 'Tuṣarārirā yija ime', āñiripotojo Satanāre yapaika upaka baarijayurā. I'suṣaka imarā nimamaka ñamajī mija wājītāji nare yiñukuruparūjerāñu mijare najiyip̄upayeeokaro'si. I'suṣaka nare yibaarāñu 'Jesucristore wātairā nime', mijareka nañaoakaro'si. ¹⁰ 'Ba'iaja aṣerāte mijare baako'omakaja, yire ā'mitiripēabaraka mija imabe', mijare ñarāpaka upakaja yi'yurā mija ime. Suṣa imarī ritaja ṣo'imajare ba'iaja jūarijē'rāka seyarāka ṣoto mijare ĩarīparaka ñimarijarirāñu. I'tojite ritatojo wejeareka imarāte ĩatirā 'Īrā imarā ba'iaja jūawa'ri p̄upape'ritirā yire ā'mitiripēairā, aṣerimarā p̄uri jēno'o bajijayurā', ñarīwārūrāñu. ¹¹ Mía, no'ojrāmarīa ikuparō'ōp̄iji eyarūkika ñime. I'suṣaka simamaka yire mija ā'mitiripēarijayua ja'atabekaja mija imabe. I'suṣaka mija imamaka, ñamajī jībaji Tuṣarāte mijare baarāñu. Suṣa imarī ba'iaja baairāte mija ā'mitiripēa'si. ¹² Yire ā'mitiripēarija'atabesarāñurāte, Yipaki pō'irā yeyarūjerāñu. Suṣa imarī Yipaki Tuṣarāte jiyip̄upaka ōrīriwi'iarā bota ima upaka torā imajiparūkirāro'si nimarāñu, top̄i ṣorirūkimarīrā. I'suṣaka nimamaka, maekarakawāme nare yiwāmejī'arāñu. Ikuṣaka

sime i'sia: Yipaki Tuparā wāmea, mamaka Jerusalén wāmea, supabatirā mamaka yiwāmea nareka yo'oekarā nimarāñu. Ikuḗpaka sime: Īmipi Yipakire wejea mamaka ruetarāñu. ¹³ Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōrīpūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapi yibojaika jia mija ā'mitipe”, āriwa'ri mio'obe.—

Laodicea wāmeika wejeareka imaekarāro'si paḗpera o'otirā Juanre pūataeka

¹⁴ Torājirā yire pemakotowirapakire ikuḗpaka yire jairaḗe ate:

—Laodiceawejeareka yire ā'mitiripēairāte imaruḗutarimajiro'si ikuḗpaka mio'oijibe: “ ‘Yi'ipi āriwa'ri Tuparāte puḗajoaika upakaja simaokaro'si baarimaji nime. Ritaja narika upakaja baawa'ri, wājiroka Tuparāte ima bojarijayuka nime. Supabatirā yi'ipi āriwa'rijioka ritatojo ika wejeareka ima Tuparāte po'ijiaeka. I'supaka imaki kime, ika mijare bojaiki', āriwa'ri naro'si mio'obe. ¹⁵ Ritaja mija baaika ōrīpataiki nime. Yire yi'ririya'atabeyurā mija imako'omakaja, 'Jiibaji kika marīrākibipakā'ā jia sime', yireka āribeyurā mija ime. I'supaka imarā imarī, ukurūkia ijitakamaria, supabatirā jijitakamarīa upaka mija ime. I'supaka mija imarika yapabeyuka yi'i. ¹⁶ I'supaka yika imarā mija imamaka, jiamarīa imawa'ri, kopakaja mijare yija'ataerā baayu mae. ¹⁷ Mia, 'Ritaja Tuparārikakaka ōrīwārūrā maima. Supa imarī rīkimakaja ba'irījia rikairā upaka imawa'ri, dakoa mare jariwa'ribeyua', mija āñu. I'supaka mija āriko'omakaja, yiñakoareka imatiyaika ōrīpūabeyurā mija ime jia yire ā'mitiripēabeyurā imarī. Ba'irījimarirā, supabatirā jariromarīrā, yoibeyurā upaka mija ime mijare nīaikareka. ¹⁸ I'supaka mija imamaka, ikuḗpaka mijare yibojaerā baayu mae. Mija ā'mitipe, yire yi'ripēawa'ri jia okajājia mija imariyapaye'e, ba'iaja mija puḗpaka ima ja'atatarā, yire mija jēñebe. I'supaka mija baamaka 'Tuparāte yapaika upakaja maimaye'e', āñurā mijare nīmarūjerāñu. Īakōrī je'e: I'supaka mija imamaka, oro rukuberika yireka waruayurā upaka yirika imatiyaikakaka mija ōrīwapu'arāñu. Jariromarīrā imarī i'yoa jūarikopakaja jariroaka boia yire jēñetirā saajāairā upaka mija imabe yiñakoareka ba'iaja baabeyurā mija imaokaro'si. I'supakajaoka jia iaokaro'si nakoikoa yapairā upaka kikirimarīa yire mija jēñebe yipūajoaika ōñurā mija imaokaro'si. ¹⁹ Mija ā'mitipe. Wātaka nōñurā upatata yokajāāmaka, ba'iaja mija baaika mija ja'atabe. Saja'atatarā yire takaja ā'mitiripēairā mija imabe. ²⁰ Mija ĩabe, 'Naka rīrākibiparaka nīmarū', āriwa'ri mijare yakayu. I'supaka simamaka yoka ā'mitiripēatirā, 'Ā'ā, i'supakaja mika yija imarū', yire āñurāka jia nīmarāñu. ²¹ Supa imarī ba'iaja jūaripotojo yire ā'mitiripēariya'atabekaja imarijayurāte, mabo'ikakurirō'orā yire jā'mejeyobaarimaja nīmarūjerāñu. Yipakire yi'ririya'atabeyuka imarī, kire jā'mejeyobaarimaji nīma upakaja nīmarāñu yika naro'si. ²² Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōrīpūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapi yibojaika jia mija ā'mitipe”, āriwa'ri mio'obe,— yire kibojaraḗe.

4

Ikuḗpaka mabo'ikakurirā Tuparāte jiyipūapayeabaraka nimamaka Juanre ĩaeka

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō ikupaka simarape ate: Mabo'ikakurirā kopereka wieka imamaka ñiarape. Sañiarapaka poto trompeta jājia okaayu upakapi yire jaiū'murapakite ikupaka yire ārāpe ate:

—Ō'ōrā mi'tabe, ñamajī imarūkiakaka mire yibeaokaro'si, — yire kērikorape.

² Topi mae makārāruñuroka upakapi ñimarapaka poto mabo'ikakurirā Espiritu Santore yire eyarūjerape. Torā eyatirā ĩpi ruṣarikūmuareka* ĩrikate ruṣamaka ñiarape. ³ Āta jaspe, supabatirā cornalina ya'tarika ima upaka ya'taiki kimarape torā ruṣarapaki. Torā ruṣarapaki wā'tarā ne'epurea, esmeralda wāmeika āta upaka ya'taika imarapaka. ⁴ Supabatirā kiruṣaraparō'ōrā ĩ'rika ṣo'imaji baatirā botarakamaki pakiarimarā saya boia jāātiirā kiwā'tarā narākuruṣarape ruṣarikūmuapitiyika. ĩparimarāro'si simarape ruṣarikūmua. Supabatirā orokaka baaeka bu'ya tuaekarā nimarape. ⁵ Supabatirā nañe'metāji nipamakire ruṣarapakūmupi wīṣoa yaajiyeka upaka sabaarape. I'supaka baawa'ri jājitaka wīṣoa jaika upaka sokaarape. Kiruṣarapaka wājītāji ĩ'potēñarirakabi ṣeka jū'rēika imarapaka. I'supaka ṣeka jū'rērapaka Espiritu Santo kopakaja ima simarape. ⁶ I'supakajaoka Tuṣarā ruṣarikūmuwājītāji riapakiaka jia waria okoika imarapaka.

Supabatirā, botarakamarā maikoribeyu upaka ĩoirā watoṣekarā kiruṣarape. Naṣemapē'rōtopi, naṣeterō'ōṣioka rikimakaja ñakokirā nimarape. ⁷ Mamarī ōiū'murapaki yaia león upaka ĩoika imarapaki. Apika imarapaki wa'ibikirāwēko upaka ĩoiki. Kibe'erō'ōjite kimarape ṣo'imaja ṣema upakaja ṣemaiki. Piyika imarapaki awapakiaka wiyu upaka imaki. ⁸ Maikoribeyurā upaka ĩoirā nimarapaka imarī, ĩ'rōtēñarirakato kajekirā nimarape. Naṣo'iareka rikimakaja ñakoirā nimarape, nakajerokarō'ōṣioka. ĩmi, ñami ṣariji Tuṣarāte jiyiṣupayeebaraka ikupaka nabayakoyarijau:

—Ba'iaja baakoribeyuka mime. Ba'iaja baakoribeyuka mime. Ba'iaja baakoribeyuka mime. I'supakajaoka ritaja ima tēriwa'ribaji imaki mime. I'supakajaoka bikija imara'aekaki imariṣotojo, maekakaoka imarijauyuka mime. Supabatirā mi'ijioaka imaki imajiparijarirūkika,— āṣaraka nabayakoyarape.

⁹ ĩṣire kiruṣarikūmarā ruṣamaka ĩatirā kire jiyiṣupayeebaraka ikupaka narīrijauy:

—Ritaja ima ṣemawa'ribajirā juitakiji mime. Suṣa imarī mi'i ĩ'rikaja tēririkaja jiyiṣupaka ōriūkika mimarijauy. Juitaka mibaayu,— āṣaraka reyariba'imarika imakite najiyiṣupayeeyu.

¹⁰ ĩ'rākurimarā i'supaka baabaraka nima poto veinticuatro raka-marā pakiarimarā kiwājītāji mo'ipāñawa'yurā reyariba'imarika imakite jiyiṣupayeebaraka. Supabatirā nabu'ya orokaka baaeka e'etatirā kiwā'tarā ṣāājiyetirā ikupaka kire narīrijauy ate:

¹¹ —Yija ĩṣamaki Tuṣarā, mi'i ĩ'rikaja imaki jiyiṣupaka yija ōriūkika. Supabatirā mi'ijioaka imaki ritaja ṣo'ijiaekaki, miyapaeka upakaja miṣo'ijiaeka ritaja imañujua ruṣu. I'supaka simamaka ikupaka ṣo'imajare mire ārijaririrūkika mime: “Ritaja ima ṣemawa'ribajirā juitakiji imarī, mi'i ĩ'rikaja tēririkaja jiyiṣupaka ōriūkika mime. I'supakajaoka ritaja jā'merimaji mime”,— kire narāpe.

* 4:2 En la Biblia el trono de un rey es un símbolo de autoridad y poder.

5

Papera bupeka wierimaji

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō ĩpire kiruparikūmuarā ruparapaki pitaka ritapē'rōtopi paera bupeka kirikamaka ñiarape. Sapemarā, sarokapioka o'oeaka, supabatirā ĩ'potēñarirakaba'i papatāteka simarape sareka. ²Topi mae ángel tērīwa'ribaji imatiyaiki pemakotowiritirā ikupaka ārāpaki:

—¿Maki imaki Tuparā ñakoareka, ika paera bupeka papatāteka bebetirā sawierūkika?— ārīwa'ri jājirokapi kijērīakoerape.

³⁻⁴ I'supaka kērīko'omakaja ni'ioaka, ĩmirā imaki, ika wejeareka imakioka, supabatirā marokakakurikakioka sawierūkika Tuparā ñakoareka imaberapaki. ĩ'rīka sīatirā jairimajire imabepakā'ā ĩawa'ri jimarā yorape. ⁵ I'supaka ñimamaka ĩatirā, ĩ'rīka pakiaiki ikupaka yire bojarapaki:

—I'tojrāja mioritiyibe. Ō'ōrā miyoibe mae. Ō'ōrā ĩ'rīkate ime Satanāre tērīkaki. León jājika upaka ĩpi marākā'ā mabaaberijiki Judātatarākaki, supabatirā David ĩpi imaroyirekaki riparāmi imarī, ĩ'potēñarirakakuku paera papatāteka wierūkika kime,— ārīwa'ri yire kibojarape.

⁶ I'supaka simarapaka poto, pakiarimarā watopeka, supabatirā botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparā watopekarā, ĩpi ruparikūmua imaraparō'ōrā ĩ'rīka Oveja weiwa'yua upaka ĩokite* imarape. Po'imajare kire jāēeka kāmia kire imako'omakaja oña imakite ñiarape. Supabatirā ĩ'potēñarirakabi wakaiki kimarape okajājiki imarī. Topi i'sirakaojoka ñakoika kimarape. Espiritu Santo, tērīritakire ika ka'ia ĩ'rākō'rīmatomarā Tuparāte pūatayu ārīrikopakaja simarape kiñakoa. ⁷ Topi mae Tuparā ruparikūmurō'ōrā ke'rape paera bupeka e'erī. Sarā keyarapaka poto kipitaka ritapē'rōtopi Tuparāte kire sījirape. ⁸ I'supakajaoka botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparā, supabatirā veinticuatro rakamarā pakiarimarā, kiwājītāji namo'ipāñawa'rape kire jiyipupayeewa'ri. Nimarakamarāja baya koyabaraka nabirerijayu arpa rikatirā, i'supakajaoka orokaka seroa narikarape. Sareka sajāitarape samajoemaka jia jiijsia ooika. Sanajoeika ũmakaka mirīwa'yua, Tuparāte yi'yurā kire najēñerijayu upakaja imarapaka. ⁹⁻¹⁰ Supabatirā kiwājītāji mo'ipāñawa'raparā ikupaka mamaroka ma'mitirikoribeyua bayakoyaraparā:

—Po'imajare mire jāēeka. I'supaka mire nabaako'omakaja ritaja wejeareka imarā po'imajaro'si, i'supakajaoka ritaja po'imajatatarāte imabayu upakaja, supabatirā noka ima upakaja jaibaraka imarāte mireyaeka riweapi ārīwa'ri ba'iaja nabaaika miwapakoyika, Tuparārirā nimaokaro'si. I'supaka mibaaeka simamaka kurarāka upakaja, Mipaki Tuparāte yapaika upakaja baairā nime naro'si. Supabatirāoka mi'ipi ārīwa'ri ritatojo wejeareka imarāte jā'mewārūrūkirā nime. I'supaka simamaka mi'ijioka imaki paera bupeka wierūkika,— āparaka nabayakoyarape.

¹¹ Torājirā ate, Tuparā ruparikūmu wā'tarā botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparā, supabatirā veinticuatro rakamarā pakiarimarāre ima

* 5:6 El cordero representa a Jesucristo.

pēterō'ōpi, narupurō'ōpioka rīkimarāja ángelrāka imaraparāre bayakoyarape. Rīkimarāja majoapataberijīñurā nimamaka ñiarape. ¹² Topi mae jājirokapi ikupaka nabayakoyarape:

—Po'imajare ba'iaja baaikareka nare tääwa'ri, Oveja weiwa'yua upaka imakite reyaeka. I'supaka baekaki imarī tērīriki, supabatirāoka jia wājia ōñuka kime. I'supakajaoka dika jariwa'ririmarīa jā'mewārūiki kimamaka, ritaja kirika oyiaja sime. I'supakaja imaki imarī kire oyiaja jiyipupayeerūkika kime. Supabatirā “Ritaja ima tērīwa'ribaji jīitakiji kime”, po'imajare ārīrūkika Oveja weiwa'yua upaka imakite ime,— āparaka jiyipupakapi ángelrākare kireka bayakoyarape.

¹³ Supabatirā ritaja ōñirā Tuparāte po'ijiaekarā mabo'ikakurirā imarā, ō'ōrā imarāoka jaimaka ña'mitirape. I'supakajaoka ka'ia watopekarā imarā, okowatopekareka ima pariji jaimaka ña'mitirape. Supabatirāoka Tuparā, Oveja weiwa'yua upaka imakite pariji jiyipupayeekaraka ikupakā'ā nabayakoyarape:

—Īpi kiruparikūmuareka rupakite, kiwā'tarā Oveja weiwa'yua upaka imakiteoka majiyipupayeerūkikā nime. Jiyipupaka mijare ōrīrijariwa'ri, “Jīitarā mija ime”, ritaja mijare narīrijarirū. Ritaja ima pemawa'ribajirā jīitarāja, supabatirā ritaja jā'merimaja imarijayurā mija ime. I'supaka oyiaja simarijarirū,— nareka najaikopakā'ā ña'mitirape.

¹⁴ Topi mae,

—I'supaka oyiaja baarijarirūkia simarū,— botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparāte ārīkorape.

Supa imarī i'tojīteje, ĩpiruparikūmuarā ruparapakite, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakite jiyipupayeewa'ri veinticuatro rakamarā pakiarimarāre nawājītāji mo'ipāñawa'rape.

6

Īrōtēñarirakaba'i saṣapatāteka ima ṣaṣera bupeka

¹ I'supaka simarapakā be'erō'ō Oveja weiwa'yua upaka imakite, mamarīkakuku ṣaṣera bupeka ṣapatāteka kiwiemaka ñiarape. Torājīrā mae, botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparākaki wīpoa jājītaka jā'mitaika upaka jaibaraka ikupaka ārāpakī:

—Mi'tabe.—

² I'supaka kēpakā'ā ĩapūataerā baakōrī, ĩrīka kawaru boikate i'tarijapakā'ā ñiarape. Kīṣemarā tuyurapakī tēmupāia rikatirā, kirupuko'arā bu'ya Tuparāte kire tuaekaki kimamaka ñiarape. Sapi ārīwa'ri tērīrimaji imarī, apeka'iarā imarāte tērīrijari ke'rape mae.

³ Supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imaki ate apekuku ṣaṣera bupeka ṣapatāteka kiwierapakā poto ikupaka apika maikoribeyu upaka imarapakite ārīkorape:

—Mi'tabe.—

⁴ I'supaka kēpakā'ā kawaru jū'akite i'tarijapakā'ā ñiarape. Kīṣemarā tuyurapakite sara po'imajare jāārūkia Tuparāte ĩjikakite imamaka ñiarape. Po'imajare jāābu'abaraka imaokaro'si Tuparāte jā'mekaki kimarape.

⁵ I'kire a'ritaparapakā be'erō'ō Oveja weiwa'yua upaka imaki apekuku ṣaṣera bupeka ṣapatāteka kiwierape. I'tojīte ate apika maikoribeyu upaka imarapakite ārīkorape,

—Mi'tabe.—

Torājīrā yoirā baakōrī kawaru neikate ñiarape. Kipemará tuyurapaki no'ojīrā rīkia jērābaarūkia rikaiki kimarape. ⁶ Supabatirā maikoribeyurā upaka imaraparā watopekapi ikupaka sārīkorape kawaru pamarā tuyurapakite:

—Trigo, supabatirā cebada ĩjītirā kūpajīrīti niñerū sawapa e'erūkia samijarirūjebe. I'supaka simamaka ĩrārīmi ba'iraberiwapa ĩrāwajojīkaja trigo tōporika simarāñu. I'supakajaoka simarāñu ĩrārīmi ba'iraberiwapa maekarakawajojīka cebada tōporika simarāñu. I'supaka simako'omakaja, olivopitiyika, iyaka ĩpaba'ī ōterikia mirūetarirūjebesarāñu. Iyaokoa, olivo iyebaka yo'arūkiaoka wapajā'rīmarīa mijarirūjerāñu,— āparaka sajaikorape kawaru pamarā tuyurapakite.

⁷ I'kire a'rapaka be'erō'ō, apekuku pāpera bupeka pāpatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. I'supaka kibaarapaka be'erō'ōjīte ikupaka piyika maikoribeyu upaka imarapaki ārīkorapaki:

—Mi'tabe.—

⁸ Supa kērāpaka be'erō'ōjīte, pō'ibosirika jūaiki upaka ōika poyaiiki kawarute ñiarape. Kipemareka tuyurapaki reyarika jā'merimaji wāmeiki kimarape. Kibe'erō'ō imarapaki, “Reyaeka mirārāte imarō'ō”, wāmeiki kimarape. I'supaka nimarapaka poto ikupaka Tuparāte nare ārīkorape:

—Ika wejeareka imarā pō'imaja pītā'muapi, kēsīapi, risirikapi, makapoyamajakapioka mija jāāpatabe. I'supaka baawa'ri ritaja pō'imajare botarakario'ro pibatirā ĩrāo'ro pūrirāñu,— kērīkorape.

⁹ Torājīrā ate apekuku pāpera bupeka pāpatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. Supa kibaarapaka poto joeĭjiritērī wā'tarā najāāekarāte imamaka ñiarape. I'supaka torā nimamaka ñiaraparā ōñia nimaeka poto Tuparā majaroka wārōbaraka “Jesúre yi'yurā yija ime”, nañua ja'atabeyurā nimamaka Tuparāte ā'mitiripēabeyurāre jāāekarā nimarape.

¹⁰ ĩrā mae jājīrokapi ikupaka ārāparā:

—Ritaja jā'merimaji, ĩrākuri ba'iaja baakoribeyuka mime, supabatirā wājia bojarijayuka imarī, meñu upakaja baaiiki mime. I'supaka simamaka, yijare jāāraparāte ba'iaja baamaka ĩtirā, “Ba'iaja imarika tiyibesarāka mijaro'si”, nare merīrūkia, ¿no'ojīrā yaje sarā seyarūkia jariwa'yua?— kire narāpe.

¹¹ I'supaka napakā'ā saya upaka jariroaka jia boia nare kĭjirape. Nare sĭjītirā,

—Jajua baabekaja mija imabe. Aperā imañujurā rupe mija upakaja yimajaroka bojarimaja. Sapī'iwa'ri ba'iaja baarimajare nare jāārūkirā nime,— Tuparāte ārāpe.

¹² Torājīrā ate, apekuku pāpera bupeka pāpatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. I'supaka kibaarapakarō'ōjīte jājia ka'ia iyirapaka. I'supaka sabaarapaka poto ĩmikaki aiyate ta'sikā'āja ririw'rape. Supabatirā ñamikaki jū'aitakaja riwerō'ōjīrā jarapaki kiro'si. ¹³ Supabatirā tā'pia ka'iarā jūjirapaka, rīkimaka hīguerarika wīrōa baepatemaka jūjika upaka. ¹⁴ Torājīrā mae wejepema ñe'metājirā ta'ritatirā sarirape.

¹⁵ I'supaka simamaka āta wi'iarā, pūsiareka āta watopekarā pō'imajare ru'rape. ĩparimarā, supabatirā jā'merimaja, imatijarimaja, imatiyabeyurāoka, supabatirā aperāro'si ba'iraberimaja,

aperāro'si ba'irabeñjibeyurāoka, sareka naru'rikākarape. I'supakajaoka rikimaka niñerū rikairā, wayuoka baairāpitiyika ritaja po'imajare sarā ru'rape. ¹⁶⁻¹⁷ Supabatirā ikupaka pusia narāpe mae:

—Yijare mika'ratātebe ñpi rupa'rikūmuarā rupa'rapakite yijare ñatōpokoreka. Supabatirāoka Oveja weiwa'yua upaka imakite ba'iaja yijare jūarūjekoreka. Kopakaja i'supaka po'imajaro'si imarūkirīmi yijare seyayu mae. I'supaka simamaka ni'ioka sareka ru'riwārūbesarāki,— āparaka pusia najairape.

7

144,000 rakamarā Israel ka'iakarāre Tu'parāte ñarīrāñu

¹ Torājirā mae botarakamarā āngelrākare ñiarape. Īrīka jā'ātipē'rōtopi rīkamarapakī. Apika wayeru'pitikapi, apika rīkamarapakī wejerīrīkapi. Supabatirā apika a'pepē'rōto wejerīrīkapi rīkamarapakī. I'supaka rīkamaritirā wīrōa riabo'i, ya'pubo'irā, ka'iarā baekopeikaoka nabaeti'yirūjerape. ² Torājirā apika āngel jā'ātikapi i'tamaka ñiarape, Tu'parā, ōñia imajiparimaji wāmea kio'ojī'arūkia* rikatirā. Supabatirā a'perā āngelrāka riapakiaka, ka'ia Tu'parāte ba'iaja baarūjekarā pō'irā etatirā jājirokapi ikupaka nare kērāpe:

³ —Ya'pua, riaka, ka'ia mija bitata'si, Tu'parāte yapaika upakaja baarimaja kū'arā kiwāmea yija o'ojī'arāñu ru'pu. I'supaka nare yija baarāka be'erō'ōpi puri, samija bitata'pua'ñu,— nare kērāpe.

⁴⁻⁸ Torājirā mae,

—Nimaupatiji puri 144,000 rakamarā nime Israelkarā Tu'parā wāmea yija o'ojī'arūkirā,— sārīkorapaka ña'mitirape.

Ā'mitirikōrī je'e: ikupaka wāmeirā nimarape ĩ'poū'pua'arē'earirakatata imaraparā: Judá imaroyirekaki tatakara doce mil rakamarā imaraparā. Topi a'perā i'siarakamarā oyijaja nimarape ikupaka wāmeirā:

Rubén,
Gad,
Aser,
Neftalí,
Manasés,
Simeón,
Leví,
Ísacar,
Zabulón,
José,
Benjamín

Ī'poū'pua'arē'earirakatata nimarape. Ī'rātata upakaja doce mil rakamarā nimarape.

Rīkimarāja saya boia jāñirā Tu'parāte jiyipupa'yeebaraka imaraparā

⁹ I'sia be'erō'ō Tu'parā rupa'rikūmu wājītāji, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imaki wājītāji rīkimarāja po'imajare rīkamapakā'ā ñiarape. Īrāka'ikarāmarīrā, ĩrāwejekarāmarīrā, ritaja po'imaja oka jairā, supabatirāoka ritaja po'imajatata upatīkarā nimarape. Supa imarī marākā'ā baatirā majoapuaberijñurā nimarape. Nimaupatiji saya boia jāñirā ne'eñjoa ñoika rikabaraka nimarape. ¹⁰⁻¹¹ Topi mae jījimaka imawa'ri jājirokapi ikupaka narāpe:

* 7:2 El sello de Dios

—Tuparāte jā'mebaraka ruṣarijayurō'ōrā ruṣaki, suṣabatirā Oveja weiwa'yua uṣaka imakipitiyika ī'parāwā'taja jiamarīareka mare tāārimaja nime,— napakā'ā űa'mitirape.

I'suṣaka ṣo'imajare āñukā'āja, Tuparā ruṣarikūmu wā'tarā botarakamarā maikoribeyu uṣaka imarāte imarape. Suṣabatirā veinticuatro rakamarā ṣakiarimarāre ima ṣeterō'ōṣi, naruṣurō'ōṣioka ritaja āngelrākare rikajiyerape. Toṣi nimauṣatiji kiruṣarikūmu wājītāji Tuparāte jiyiṣuṣayeebaraka namo'īṣāñawa'rape. ¹² Suṣabatirā kire jiyiṣuṣaka ōrīwa'ri, ikuṣaka jaibaraka nimarape:

—Rita sime. “Jiitakiji mime”, mire ṣo'imajare ārīrijarirūkika mime. I'suṣakajaoka ritaja ṣemawa'ribajirā jiitakiji mime, ritaja ōñuka, “Jiitaka yijare mibaarijaju”, mire ṣo'imajare ārīrijarirūkika mime. Ritaja ṣo'imaja jiyiṣuṣaka mire ōñurā, tērīritakiji mimamaka, maki aṣika mire ṣemawa'ribaji tērīriki imabeyuka. Tuparā, i'suṣaka oyiaja miro'si simajiparijarirū,— āparaka nimarape.

¹³ I'suṣaka narāpaka be'erō'ō, ī'rīka ṣakiaakite ikuṣaka yire ārāpe:

—¿Marā nime saya uṣaka ima jariroaka boia jāātirā imarā? ¿No'okarā nime?— yire kērāpe.

¹⁴ Suṣa kēṣakā'ā ikuṣaka kire yiyi'rape:

—Ōrībeyuka yi'i. Mi'i ṣañaka ōñuka je'e, yire samibojabe,— kire űarāpe.

I'suṣaka kire űapakā'ā ikuṣaka yire kibojarape:

—Jimarī jūarūkijē'rāka seyamaka sareka aṣerāte nare ba'iaja baamaka rakajeṣāñawa'ri nareyarijarika simako'omakaja Jesure yi'ririĵa'ataberikarā nime. I'suṣaka imarā imarī, ba'iaja baakoribeyurā nime Tuparāte iamaka. Suṣa imarī Oveja weiwa'yua uṣaka imaki riweaṣi nasaya uṣaka ima jariroaka jūjetirā, ĵia boioyiaja jāātirā uṣaka nime.

¹⁵ I'suṣaka simamaka ĵiṣe kiruṣarikūmuarā ruṣarapaki wājītāji kire jiyiṣuṣayeebaraka nime. Suṣabatirā kiwi'iarā, ĵmi, űamioka kiyapaika uṣakaja baarijayurā imarī, dakoa jūarūkimarīrā nime, Tuparāte nare ĵarīrīrijarirāñurā imarī.

¹⁶ Suṣabatirā kēsirababeyurā, okoa ukurijitobeyurā, suṣabatirā aiyapekareka ĵia jūarūkimarīrā nimarāñu.

¹⁷ I'suṣaka nimaerā Tuparā ruṣarikūmuwājītāji imaki imarī, ĵia oveja tuerimaji uṣaka Oveja weiwa'yua uṣaka imakite nare ĵarīrīrāñu kiro'si. Suṣabatirā ōñio okoa imarō'ōrā nare sasīarī kiruṣutawa'rirāñu. Suṣa imarī “Aṣekurioka ba'iaja jūarūkimarīrā, i'suṣakajaoka oriṣe'arūkimarīrā nimarū”, āparaka ĵia Tuparāte nare baarāñu,— ārīwa'ri yire kibojarape.

8

Piyikuku ṣaṣera buṣeka ṣaṣatāteka imarapaka kiwieraparō'ō

¹ Torāĵirā mae Oveja weiwa'yua uṣaka imaki ī'ṣotēñarirakakuku ṣaṣera buṣeka ṣaṣatāteka ima kiwierape. Sakiwierapakarō'ōĵite treinta minuto rō'ōĵirā mabo'ikakurirō'ō űa'kikā'āja jarapaka. ² I'suṣaka simarapaka be'erō'ō ī'ṣotēñarirakamarā āngelrākare Tuparā wājītāji narīkamapakā'ā űiarape. Suṣabatirā ī'ṣotēñarirakao tromṣeta Tuparāte nare ĵiĵkarā nimarape. ³ I'toĵirā ate aṣika āngel orokaka baaeka ōñioka ṣearūkia rikatirā etarapaki. Tuparāte jiyiṣuṣayeeawa'ri joeĵiritērīa orokaka baaeka wājītāji ṣemaari keyarīkarape. Torā kimarapaka ṣoto, rīkimakaja ōñioka ima ĵi ruṣarikūmuarā ruṣarapakite kire ĵirape joeĵiritērīarā

kijoeokaro'si. Tuparāro'si sajoējibaraka kirirāre kire jēñerapaka kipō'irā eyarapaka ūmakakaka ĩrātiji. ⁴ Ōñioka kijoeika ūmakajijisia pitiyika kire najēñerijayua Tuparā pō'irā eyarapaka. ⁵ Torājīrā ōñioka pearūkia kirikaraparakarā Tuparāte jiyipupayeebaraka joejiritērīakaka peka ya'tarika sarā kijāāporotarape. I'supaka sabaatirā ika wejearitorāja sakiwe'aña'tarape. Supa kibaarapakarō'ōjite jimarīa jājia wīpoa yaarapaka. Jājia jaitirā yoepi apea jā'mijiyeriokabayurape. Torājite ka'ia iyirapaka mae.

Trompeta ángelrākare pupueka

⁶ Torājīrā mae, trompeta pupuokaro'si sarikatikaja ĩ'potēñarirakamarā ángelrākare imarape.

⁷ Mamarītaka sapupurapakite pupurapakaka, ĩrātiji riwerukubaka okoa jiyikapitiyika peka ya'tarika jūjirapaka. I'supaka sabaarapaka be'erō'ōpi ka'ia wejeareka ima ñe'metāji rokañīrā* ru'arī ojibakarāja oorapaka. I'supakajaoka yapua, taya ōñia ñe'metāji rokañīrā oorapaka.

⁸ Kirokañite imarapakite pupurapakaka poto pusia rīkamaka upaka jū'rētirā riapakiakarā saña'rape. Supabatirā riapakiaka ñe'metāji rokañīrā sokoa riwearo'si jarapaka. ⁹ I'supaka simamaka riapakiakareka imakopeika ñe'metāji rokañīrā jīrīpatarapaka. I'tojīrā rō'ōjīrājaoka kūmupakiaka sareka imarapaka ña'mīpatarapaka.

¹⁰ I'tojīrā apika ángel pupurapakite ate. I'kire pupurapakarō'ōjite, ĩmipi tā'pīpakiaka peka jū'rēika upaka jū'rēña'rāpaka ñiarape. Riaka, supabatirā okoa kopeapi juruika nukuroyika imaoka ñe'metāji rokañīrā ru'ajī'ari saña'rape. ¹¹ I'supaka baarapaki Jīmia wāmeiki tā'pīre imarape. Ikipi ārīwa'ri ñe'metāji rokañīrā ru'ajī'ari jīmia okoa jarapaka. I'supaka simamaka sukutirā rīkimarāja pō'imajare reyarape.

¹² I'tojite kirokañīkaki ángelte pupurape. Sakiupurapakaka poto aiyaka, ñamikakioka, ñe'metāji rokañīrā sayaaboaike ruirīkarapaka. Rīkamakaja tā'pīaoka imarapaka ñe'metāji rokañīrā rirīpatarijarapaka. I'supaka imawa'ri botarakakuri aiyajērā rō'ōjīrā ĩ'rārīmi upakaja aiyate neiñamita'rape. Ñamikaki i'tojīrājaoka ñoaka ĩ'rāñami upakaja neiñamita'rīrijarapaki.

¹³ Topi mae yu'awa'ri ĩaerā baakōrī awaka wirapaka ñiarape. Iki mae jājirokapi ikupaka ārīkorapaki:

—Aya, ba'itakaja ritatojo wejeareka imarāte jūaerā baayu. Maekarakamarā ángelrāka trompeta pupubeyukajīrā imarāte sapupurāñu poto i'supaka simarāñu,— kērīkorapaka ña'mitirape.

9

Kopea tiyibeyuakaka

¹ Torājīrā apika sapupurapakite. I'kire sapupurapakarō'ōjite tā'pī upaka ĩoika ña'rāpaka ate. I'ki imarapaki kopea tiyibeyua wierūkia Tuparā kire ĩjikaki. ² Supa imarī, sapi mae kopea kiwierape. Sakiwierapaka poto, peka jājia jū'rēwa'ri ūmakapuyu upaka sapi porapaka. I'sia ritatojo wejepemarā koyimaka aiyate neiñamita'rape. ³ I'supakajaoka ūmaka watopekapi rīkimakaja ñimia kārīporapaka no'ojariwa'rīmarīa ritatojo wejeareka simarape. Ñimia imako'omakaja kūaparāka upaka tuteika Tuparāte nare imarūjerape. ⁴ Supa imarī “Taya, yapua, ōterikia puri mija bitata'si”,

* 8:7 La tercera parte de la tierra

ārīwa'ri Tuparāte okajāāeka simarape. “Tuparāriki kime ī'ī, āñua wāmea nakū'areka o'ojī'abeyurāte oyiaja ba'iaja mija baabe”, Tuparāte ārītikarā simarape. ⁵ “Ba'iaja po'imajare mija jūarūjebe”, Tuparāte ārīkarā nimako'omakaja, “Po'imajare mija jāābe”, kērīberikarā nimarape. Supa imarī ī'rāpitarakamarā aiyarō'ōjīrā po'imajare tutebaraka nare kimarūjerape. I'supaka kijā'merapakapi ārīwa'ri nare satuteka kūaparāka tuteika yi'aika upaka nare sayi'amaka jimarīa ba'iaja najūarape.

⁶ I'supaka simarāka poto jimarīa po'imajare reyariṣakata'rikoperāñu. I'sia yapariṣotojo reyawārūbeyurā nimarāñu.

⁷⁻⁸ Nīarapakareka nīmi upaka imakoperaparā kawarurāka jīñaokaro'si imatīkarā upakaja nimarape. Supabatirā po'imape ma upaka pemakirā, orokaka baaeka bu'ya narupuko'arā tuaekarā, supabatirā rōmitirupua upaka rupukirā nimarape. Nopīa pūri yaiopīa upaka īoika imarapakā. ⁹ I'supaka imaraparā imarī peruakaka baaeka wa'itītia īoika jāāirā nimarape. Nawīrapaka poto jimarī sokaarikorape, ka'iaṣi tūrūrūkia yiewa'paraka rīkimaka kawaru rīñua okaayu upaka. ¹⁰ Ī'rājaoka nīmia imariṣotojo kūaparāka upaka pīkokirā imaraparā. I'supaka imaraparā imarī ī'rāpitarakamarā aiyarō'ōjīrā po'imajare tutebaraka nimarape. ¹¹ Supabatirā nīpamaki āngel mirāki imaroyikaki, koṣea tiyibeyua īpamaki kimarape. Hebreo okapi kiwāmea imarapakā Abadón. Supabatirā griego okapi pūri Aṣolión wāmeiki kimarape. Riatarimaji ārīrika simarape i'supaka kiwāmea imarapakā.

¹² I'supaka simarape mamarītaka ba'iaja jūaū'murūkia. Mija īabe, i'sia be'erō'ōpi ī'pakurikaka jariwa'riñūjurapakā ruṣu.

¹³ I'supaka simarapakā be'erō'ō aṣika tromṣeta pūpūrapaki. Kīpūpūrapakarō'ōjīte Tuparā wājitāji kire joejīritērīa orokaka baaeka botarakaba'i wakaika imarapakā watoṣekapi sajaikorape. ¹⁴ Supabatirā torā tromṣeta pūpūrapaki āngelte ikupaka sārāpaka nā'mitirape:

—Riapakiaka Éufrates wāmeirarijerā botarakamarā āngelrāka jī'apairāte mikototabe, — sāpakā'ā nā'mitirape.

¹⁵ I'supaka sārīkorapakā poto botarakamarā āngelrākate kikotarape. Ritatojo wejeareka imarā po'imajare nē'metāji rokajīrā* najāāpuaokaro'si, “I'siwejejē'rāreka, i'ki aiyareka, i'sirīmireka, i'tojīrā aiyajēreka imarāka poto nare mija jāābe”, ārīwa'ri kijā'metikarā nimarape. ¹⁶ Nare kikitotarapakā be'erō'ō rīkimarāja surararāka kawaru pamarā tuyumaka nīarape. I'supaka nimarapakā poto, “Doscientos millones rakamarā nime”, sārīkorapakā nā'mitirape.

¹⁷ Supa imarī makārārūñuroka upakapi naro'si oyiaja peruakaka baaeka jāāirā nimamaka nīarape. Jū'apañaka ya'tarika, supabatirā neīpañakarāja jī'mia, supabatirā aṣea azufre upaka jū'sīpoa simarape najīrīriko'a. I'supakajaoka kawaru imariṣotojo yaia león rupuko'a upaka rupuko'akirā nimarape. Narijokoṣeapī ṣeka, ūmakaka ṣorapakā, supabatirā dajaka jīsia azufre saṣijioka ṣorapakā. ¹⁸ I'siarakaba'i kawaru rijokoṣeareka ṣorapakapi ārīwa'ri, ritatojo wejeareka imarā po'imajare nē'metāji rokajīrā puajiyerapakā. ¹⁹ Supabatirā ānarupuko'a upaka pīkoika imatiirā, narijokoṣeapī, napīkorō'ōpioka po'imajare jāārika oñurā nimarape.

²⁰ Rīkimarāja po'imajare najāārapaka īariṣotojo, ba'iaja nabaarijayua ja'ataberaparā aṣerimarā ruṣu. Supabatirāoka Satanārika ima

* 9:15 La tercera parte de la humanidad

jiyipuɣayeerimaja imarĩ, waɣuju imaja jērāka oro, ɣlata, bronze, ātakaka, yaɣuakakaoka baabaraka nimaroyirape jiyipuɣaka noñaokaro'si. Nabaarapaka yoibeyua, turibeyua, ā'mitiribeyua simako'omakaja jiyipuɣaka sōrĩriɣaraka nimarijarape ruɣu. ²¹ Suɣabatirā ɣo'imajare jāārīka, ye'oaɣi aɣerāte nabitarijayua, rōmitika nawā'imañua, nakaree'erijayuaoka ja'atabeyurā nimarape.

10

Ángel ɣapera buɣeka rikaekakite imaekarō'ō

¹⁻² I'supaka simamaka ñiarapaka be'erō'ō, ĩ'rīka ángel jājika ũmakakaɣi butekaki, mabo'ikakuripi ruirā'amaka ñiarape. Mae mia, kiruɣuko'a bo'i ne'epurea imarapaka. Kipema aiyaka upaka yaarĩkaiki imatirā kiñika ɣeka jũ'rēika upaka kimarape. Ikijioka ɣapera buɣekajĩka wietikaja rikarapaki. Kiũ'ɣua ritape'rōto riapakiakarā rĩ'karipotojo, aɣepē'rōtoɣi ɣuri bo'irā kirĩ'karape. ³ Suɣabatirā yaia león akaika upaka jājirokaɣi kiakaseremaka, ĩ'ɣotēñarirakakuri wĩɣoa kire yi'rikorapaka. ⁴ Wĩɣoa jaikorapaka upaka yo'oerā baamaka, mabo'ikakurirō'ōɣi ikupaka yire sārĩkorape:

—Wĩɣoa jairapaka aɣerāte miboja'si. Suɣabatirā samio'oa'si,— yire sārĩkorape.

⁵⁻⁷ Torājĩrā ate ĩ'rāpē'rōto kiũ'ɣua riapakiakarā rĩkamarĩtirā aɣepē'rōto ka'iarā rĩkamañukate ritape'rōto kipitaka ĩmirā mi'matatirā, ikupaka kērāpe:

—Tuɣarā oñia imajipaki wejeɣema, ka'ia, riapakiaka suɣabatirā ritaja sareka ima ɣo'ijiaekaki. I'supaka simamaka, rita sime kĩaika wājĩtaji ikupaka ñañua: Kopakaja i'tojĩrāja sime mae, dakoa mata'arũkia imabeyua aɣea. ɣiyika ángelte ɣuɣurāka ɣoto “Ikupaka yibaarāñu”, kērīka upakaja Tuɣarāte baarāñu. Bikija ɣuri ritaja ɣo'imajare kibojaberika ruɣu. I'supaka simako'omakaja kiro'si bojaĩjirimajare takaja sakibojaeke. I'supaka simamaka nare kibojaeke upakaja simarāñu ɣiyikate saɣuɣurāka ɣoto,— kērāpe.

⁸ Toɣi ate ĩmipi ikupaka yire sārĩkorape:

—Ángel, ĩ'rāpē'rōto kiũ'ɣua riapakiakarā rĩkamarĩtirā, aɣepē'rōto bo'irā rĩkamañuka ɣo'irā me'ɣe. Kipō'irā a'ritirā ɣapera buɣeka kirikaika me'ebe,— yire sārĩkorapaka ña'mitirape.

⁹ I'supaka sārĩkorapaka ā'mitiritirā kipō'irā ya'rape. Kipō'irā eyatirā ɣapera buɣeka kireka yijēñerape. Toɣi ikupaka yire kērāpe:

—Āja'a, samiba'abe. Samiba'arāka ɣoto mumioko upaka mirijokopearā sajariko'omakaja mise'kurarirāñu,— yire kērāpe.

¹⁰ I'supaka kēɣakā'ā, se'etirā, yiba'arape. Sayiba'arapaka be'erō'ō mumiokoa mukuika upaka yirijokopearā sajarape. I'supaka simako'omakaja sayiba'arapaka be'erō'ō yiñe'meā yire yi'arapaka.

¹¹ Toɣi ikupaka yire kērāpe ate:

—ɣo'imatata imaupatiji, naka'iareka noka jaibaraka imarā upatiro'si, suɣabatirā ritaja ĩɣarimarāre, “Ikupaka mijare simaerā baayu”, Tuɣarāro'si bojaĩjirika ima mire ate,— ángelte yire ārāpe.

11

Ĩɣarā rita ima jaiwaɣu'ataĩjirimaja

¹ I'sia be'erō'ō jērābaarūkia ángelte yire ñjirape. Sijitirā ikupaka Tuparāte añua ángelte yire ārāpe:

—Ikapi yire jiyipupaka ōririwi'ia mijērābaape, supabatirāoka sareka joeñjiritērīa mijērābaabe. I'supakajaoka yiwī'iarā dikarakamarā yire jiyipupayeerimajare imarika mijoabe. ² Yiwī'ipēte ĩrākō'rīmato puri mijērābaa'si, yire yī'ribeyurāte imarūkirō'ō simarū āriwa'ri nare ñjijakarō'ō simamaka. ĩrā imarā maekarakakuri wejeje'rāka apeje'rā ñe'metājirā Jerusalénwejeakarāre ba'iaja baataparijarirāñurā. ³ Supa simako'omakaja ĩ'parā yire jaiwaḡu'atañjirimajare yipūatarāñu. Jariromajaka kīkeka najāāmaka ĩatirā “Ba'iaja yija baaikareka yija pupape'riri imakoḡeyu”, ḡo'imajare ārīrū āriwa'ri. Maekarakakuri wejeje'rāka apeje'rā ñe'metājirō'ōjīrā nare ñorīrūjeika ḡo'imajare bojabaraka imarāñurā,—Tuparāro'si ángelte yire ārāpe.

⁴ Ika ĩ'paba'i upaka imarā nime Tuparāte jaiwaḡu'atañjirimaja, ĩakōrī je'e: Wejeipamaki Tuparā wājītāji olivo ĩ'pājūki, supabatirā i'siarakabijioka peritērīa yaaboaika upaka nime. * ⁵ Supa imarī namajamarāre ba'iaja nare baakoḡemaka, narijokoḡepi jū'rēḡoyua. I'supaka ima simamaka saḡi nare najoeriatapatayu. ⁶ Supabatirā okoa najarirūjebepakā'ā, jaribesarāka. Supa imarī “Tuparāro'si jaibaraka yija imarāka wejeje'rārō'ōjīrā okoa jaribesarāka”, nañu. I'supakajaoka okoa riwearo'si jarirāka, supabatirā ika wejeareka imarāteoka ba'iaja najūaerā nayapaika upakaja† baarimaja nime.

⁷ Torājīrā, Tuparāte jaiwaḡu'atañjibaraka nima ḡuyarirāka ḡoto werikapakiaki kopea tiyibeyurō'okakite naka jīrī mirīeyarañu. I'supaka baawa'ri, nare kijāārāñu. ⁸ I'supaka nare baatirā ma'a ñe'metājirā nare kipāājiyerāñu, wejeareka bikija yaḡua tetaekarā ñipamakire napatakīaekarō'ōrā. Torā imatiyaika wejeareka imarā ba'iaja baairā imarī, Sodoma, supabatirā Egiptoka'iakarāre ba'iaja baaroyika upaka baairā nime. ⁹ Maekarakarīmi imaeka aḡerīmi wājītāji aiyarō'ōjīrā namajaka torā imarāka. Torājīrā ritaja ḡo'imatatarāte namajaka ĩarāñu. Namajaka ĩaripotojo nare ā'mijīaekarā imarī, nare nayayerūjebesarāñu. ¹⁰ Torājīrā mae, jaiwaḡu'atarimajare reyamaka, rīkimarāja ḡo'imajare jījimaka jarirāñu. I'supaka imawa'ri “Maekaka koḡakaja ĩ'parā ba'iaja mare baata'arimajare riyu”, āḡaraka rērītīrā jījimakapi ba'irījia ḡibabu'abaraka nimarāñu.

¹¹ Supa nimarapaka ḡoto maekarakarīmi be'erō'ō aḡerīmi ĩmi ñe'metājirō'ōjīrā simarapaka ḡoto, ōñia Tuparāte nare jarirūjerape ate. I'supaka nare kibaamaka, nami'mirīkarāka ĩatirā, jimarīa ḡo'imajare nare kīkirape. ¹² Toḡiji mabo'ikakuripi,

—Ō'rā mija i'tabe,— jājirokapi nare sārīkorape.

Sā'mitiritirā, nare ā'mijīarimaja ñakoarekaja, oko ūmaka watoḡekapi na'rape. ¹³ Mabo'ikakurirā na'rapakarō'ōjīte jimarī jājia ka'ia iyirapaka. I'supaka sabaamaka rīkimaitakaja wi'ia imarapakakaka kūḡajī sakuyupaterape‡. I'supaka baawa'ri siete mil rakamarā ḡo'imajare sariatarape. Ōñia jariwa'raparā puri sīatirā ḡupatawa'ri “Tērīritakaji mabo'ikakurirā imakite ime”, narāpe Tuparāreka.

* **11:4** Véase el libro de Zacarías 4.1-4, 11-14 † **11:6** Hacerles sufrir con toda clase de plagas.

‡ **11:13** Se derrumbó la décima parte

14 Mamarĩrokajĩtekaka ba'iaja jũarũkia ima koḗakaja yibojaweayu. Sabe'erõ'õjĩte no'ojĩrãmari'aja ba'iaja najũarika jariwa'rapaka.

Piyika ángelte trompeta pũpũeka

15 Ka'ia jimarĩ jãjia iyirapaka be'erõ'õ, piyika ángelte trompeta pũpũrape. Sakipũpũrapaka ḗoto mabo'ikakurirõ'õpi rĩkimarãja jãjirokapi ikupaka narĩkorape:

—Ritatojo wejeareka imarãte najã'meika koḗakaja Tuparãte tiyetayu mae. Maiḗamaki Tuparã, suḗabatirã Cristopitiyika, ḗo'imaja ĩḗamarã najayu. Suḗa imarĩ ritatojo wejeareka imarãte jã'mejĩparimaji kimarãñu,— narĩkorape.

16-17 I'supaka simekã'ãja veinticuatro rakamarã ḗakiarimarã Tuparã wãjitãji ĩḗarimarãre ruḗarũkiareka narũḗarape. Saḗi mi'mitirã ka'iareka namo'ĩḗãñawa'rape, Tuparãte jiyiḗupũyee'wa'ri. Toḗi ikupaka narãḗe:

—Yija ĩḗamaki Tuparã, ritaja ima ḗemawa'ribaji imaki mime. Suḗa imarĩ bikija imara'aekaki imariḗotojo, maekakaoka imaki mime. Jia mibaayu yija ĩḗamaki, tẽrĩriki imarĩ, maekaka ritatojo wejeareka imarã ḗo'imajare jã'merimaji mijayu.

18 Mia je'e, nimaupãtiji ḗo'imatata mire yi'ribeyurã jimarĩa mire naḗe'yorijarika. I'supaka ĩatirã, nare miboebaritiyaeka. Suḗa imarĩ reyaeka mirãrã ba'iaja nabaaeke ḗareareka nare ba'iaja mibaarũkirĩmi koḗakaja seyayu mae. Simako'omakaja mire yi'yurãte ikupaka mibaarãñu: Miro'si bojawaḗu'atarimaja, ĩḗarimarã, suḗabatirã imatiyabeyurãoka, mire yi'riwa'ri jia nabaaeke mirãka simamaka sawaḗa jia nare mibaarãñu mae. Ika wejeareka ḗo'imajare riatarijayurã ḗuri, nare miriatarãñurĩmi seyayu mae,— narãḗe.

19 I'sia be'erõ'õ mabo'ikakurirã Tuparãte jiyiḗupũka õrĩriwi'ia wieka ñiarape. Satõsiarã imatiyaikoto imarapaka. I'sikoto tõsiarã “Ikuḗaka yire yi'yurãro'si yibaarãñu”, ãñua o'oeka imarapaka. Sañiarapaka ḗoto ikuparõ'õpiji jãjia wĩḗoa ḗaarapakarõ'õjĩte ka'iaoka iyirapaka. Suḗabatirã okojijia werikitaka jũjirapaka.

12

Rõmo ḗõ'irã kajuyaiḗakiaka uḗaka ĩoika eyaeka

1-2 Sabe'erõ'õ mabo'ikakurirã imatiyaika ḗemakotowipakã'ã ñiarape. Mia, aiyate yaaika uḗaka saya jããekako koimarape. Ñamikakirã rĩkamañukoreka ĩḗoũ'ḗuarãe'earirakamaki tã'ḗia kobu'yareka imarapaka. Yataarikako imawa'ri sarikarika ḗakataḗaraka ba'iaja kojũarape. 3 Be'erõ'õjĩte ate ñiarape: Kowã'tarã kajuyaiḗakiaka uḗaka ĩoika jũ'apakiaka, ĩḗotẽñarirakao ĩḗarimarã bu'yakaka tuaeka ruḗuko'aika simarape. Suḗabatirãoka ĩḗapitarakabi sawaka imarapaka. 4 Tã'ḗia ñe'metãji rokajĩrã* kipĩkoapi kipaña'ruirape. Suḗabatirã rõmo wã'tarã keyarĩkarape, komakarãka ḗo'ijipakã'ã ba'aokaro'si. 5 I'supaka kimekã'ãja ritaja ḗo'imaja ĩḗamaki imarũkikate korikarape. Tuparãte pũataekaki imarĩ, jia jã'mewãrũrũkika kimarape. Kajuyaiḗakiaka uḗaka ĩoika kire ba'ariyaḗamaka kire korikarapaka be'erõ'õ Tuparãte ruḗarõ'õrã kire kija'aḗearape, kika jã'merimaji kimaokaro'si. 6 I'supaka kibaarapaka ḗotojo ḗo'imajamatorã kipako mirãkote ru'rape. “Õ'õrã jia kore

* 12:4 La tercera parte de las estrellas

ñiarĩrĩrãñu”, Tuparãte ãrĩtikarõ'õrã ko'rape. Torã koimarapaka pota maekarakakuri wejejë'rã apejë'rã ñe'metãjirõ'õjĩrã kore ãrĩp̄araka Tuparãte imarape.

⁷ I'supaka kore kibaarapaka be'erõ'õ mabo'ikakurirõ'õrã pitã'muareka imarãte ñiarape. Miguelrĩrã ángelrãka, kajuyaīpakiaka upaka ñoikirĩrãka najĩrãpe. ⁸ I'supaka simako'omakaja Miguelrãkare natẽrĩwãrũberape. Supa imarĩ mabo'ikakuri Tuparãte imarõ'õrã imarũkimarĩrã najarape. ⁹ I'supaka nare baatirã kajuyaīpakiaka upaka ñoikire kirirãp̄itiyika Tuparãte potatarape ika ka'iarã takaja nimaokaro'si. Tuparãte potatarapakiji kime Satanás wãmeiki. Ikijioka imaki bikija ãñakarã ñã'rĩjãroyikaki. Supabatirã ritatojo wejeareka imarãte pakirimaji kime. I'supakajaoka Diablo wãmeika kime ba'iaja jaita'arimaji ãrĩrirokapi. ¹⁰ Torãjĩrã mae jãjĩrokapi ikupaka sãrĩkorape:

—Kopakaja Tuparãte yi'ririjaparaka imarã po'imajare tããrũkirĩmi seyayu. Supabatirã ritaja ima tẽrĩwa'ribaji imaki imarĩ, ritaja wejeareka po'imajare kijã'meũ'muyu. Supabatirã “Yiro'si ritaja wejeareka imarãte mijã'mebe”, Tuparãte kire ãñua simamaka, nare jã'merimaji Cristore ime kiro'si. I'supaka kime Tuparã, Satanãre potatekaki imarĩ. Kĩpotatekaki imaki Jesũre yi'yurãte ba'iaja baata'arimaji. Ñmi, ñami p̄arĩji Tuparãte ãika wãjitãji mūpaka Cristore yi'yurãte jaita'rubaraka, “Ba'irã nime”, Tuparãte ãrĩrijarikōpeiki.

¹¹ I'supaka nare kijaīpakiko'omakaja, Oveja weiwa'yua upaka imakite reyaeka riweapi ba'iaja nabaarijaya kijũjemaka, Satanãre tẽrĩkarã majeyomarã. “ Jesũrika bojariroka mawãrõmaka õrĩwãrũbeyurãte mare jããrãñu je'e, marĩko'omakaja okajãjãpi rakajebekaja maimaye'e. Supa imarĩ samabojarija'ata'si”, narĩpupajoaeka. I'supaka imawa'ri ba'ikate natẽrĩka.

¹² Satanãre õ'õrã imawãrũbepakã'ã, jia jĩjimaka maimae mae. Mija ka'iareka imarã p̄uri, supabatirã wapurūpi riap̄akiakareka imarĩjayurãteoka ba'iaja sabaarãñu. I'supaka mijaro'si simarãñu mija p̄õ'irã Satanãre ruiwa'yua simamaka. “Ñojimarĩji Tuparãte wẽkomaka yire baarũkia jariwa'yua”, ãrĩwa'ri jimarĩa kiboebayu mae. Supa imarĩ ba'iaja mijare jũarũjebaraka kimarijayu, — sãrĩkorape.

¹³ “Mabo'ikakurireka ñimapi kopakaja ka'iarã Tuparãte yire potayu”, ãrĩwa'ri makarããrapako mirãko rõmore sarĩrãpe kajuyaīpakiaka upaka ñoika. ¹⁴ Kore kirĩrĩko'omakaja awap̄akikajea i'pato jo'barito Tuparãte kore ãjirape kowiyaokaro'si. Supa imarĩ po'imajamatorã eyaerã kajuyaīpakiaka upaka ñoika kowiritapawa'rape. Torã maekarakakuri wejejë'rãka apejë'rã ñe'metãjirã ba'arika kore jĩ'abaraka Tuparãte kore ãrĩrãpe. ¹⁵ Koru'pakã'ã ãtirã, kore jããrika kiri'kakoperape. Supa imarĩ kirijokōpeapi rĩkimakaja okoa k̄ipotatarape kore ñã'metarika yapakopewa'ri. ¹⁶ I'supaka kibaako'omakaja Tuparãte kore jeyobaamaka, ka'ia ru'ritarap̄arõ'õrã okoa k̄ipotatakoperapaka ririwa'rapaka. ¹⁷ I'supaka simamaka ãtirã, jimarĩa rõmore kiboebarape. Kore jããwãrũberĩwa'ri korip̄arãmerãka jĩrĩrĩ ke'rape. Ñrã nimarape, Tuparãte jã'meika yi'yurã, supabatirã ritaja Jesucristore nare bojaekakaka ja'atabeyurã. ¹⁸ Topi mae riap̄akirijerã kajuyaīpakiaka upaka ñoikite tuiĩkarape.

13

Īrīka werika maikoribeyu upaka ĩoiki riaḗpakiakakaki

1-2 Īsia be'erō'ō Īrīka werikaḗpakiaki maikoribeyukate riaḗpakiakapi marīra'arape. Īḗotēñarirakao rupuko'a, supabatirā Īḗapitarakabi bu'ya tuaeka wakaiki kimarape.* Supabatirā jiamarīa Tuḗarāreka jaika kirupuko'a upatikaja o'ojī'aeka kimarape. Yaiupaka ĩoiki imariḗotojo oso wāmeika upaka jo'baka ũḗuiki kimarape. Supabatirā león rijokoḗe upaka simarape kirijokoḗea. Kajuyaiḗpakiaka upaka ĩoiki kiōñua kire ja'ataekaki kimarape. Supa imarī, “Yiruparikūmuarā ĩḗi upaka mirupabe. Tērītaka ñima upaka mire ñimarūjeyu. Supabatirā ritaja wejeareka imarā ḗo'imajare yijā'meika upaka nare mijā'mebe”, kajuyaiḗpakiaka upaka ĩoikite kire ārāḗe. ³ Ī'rō kirupuko'arā matārīberijīkarō'ōjīrā jo'baka kāmimirāka yayaeka sareka imarapaka. Īsupaka imariḗotojo “¿Dako baaerā kireyatiyaberika jee?”, āḗaraka rīkimarāja ritatojo wejeareka imarā kire yi'ririjayurāte imarape. ⁴ Supabatirāoka, kajuyaiḗpakiaka upaka ĩoikite jiyiḗupayeebaraka ḗo'imajare imarape, werikaḗpakiakite kijā'merūkia kija'atamaka. Īsupakajaoka werikaḗpakiakite jiyiḗupayeebaraka ikupaka narāḗe:

—Maki apika ĩī rō'ōjīrā imaki imabeyuka, supa imarī marā ḗitā'muareka kire tērīwārūberijīrā,— āḗaraka nimarape.

⁵⁻⁶ “Yi'i ĩrīkaja imaki tērīwa'ribaji imatiyaiki. Maki apika ñima upaka imabeyuka”, werikaḗpakiakite ārāḗe. Īsupaka āḗaraka, “Tuḗarāte ima upaka imaki yi'i”, ba'iaja āḗaraka kimarape, “Īsupaka jaiḗbekaja mimabe”, Tuḗarāte kire ārīḗepakā'ā. Supa imarī maekarakakuri wejejē'rāka aḗejē'rā ñe'metājirō'ōjīrā “Tuḗarā, kika imarā, kimarō'ō oka waḗamarīa ima”, āḗaraka ba'iaja ḗo'imajare jairuḗutabaraka kimarape. ⁷ Īsupakajaoka Tuḗarāte ā'mitirīḗḗairāte tērāḗpaki kimarape. Supabatirā ritatojo wejeareka imabayurāte jā'merimaji kijarape, “Jēno'o, ba'iaja nare mibaa'si”, Tuḗarāte kire ārīḗbeyukaji simamaka ruḗu. ⁸ Ritatojo wejeareka imaraparā ima upatiḗañakaja kire jiyiḗupayeeirā oyiaja jaraparā. Oveja weiwa'yua upaka imaki, najāāekakite rikarapapūñurā nawāmea o'oberikarā nimarape. Ika wejea Tuḗarāte ḗo'ijiaerā baaeka ruḗubajirā “Īrā nimarāñu yire yi'riwa'ri oñña imajīḗarūkirā”, ārīwa'ri nawāmea kīḗapera ḗūñurā Jesúre o'otikarā nime.

⁹ Tuḗarāte bojaika mija ōrīwaḗu'atariyaḗaye'e jia samija ā'mitīḗe:

¹⁰ “Yirirā imawa'ri Cristore na'mitirīḗḗamaka wēkomaka imariwi'iarā ĩrārīmarāre ne'ewa'rīrāñu”, Tuḗarāte añua upakaja naro'si simarāñu. Īsupakajaoka “Aḗerimarā najāārūkirā nime”, kēñu upakaja naro'si simarāñu.

Supa simamaka yirirā imarī, ĩsupaka jūariḗotojo, rakajepāāeka mija imabe. Supabatirā, yire mija yi'yua ja'atabekaja mija imabe.

Apīka weriki maikoribeyu upaka ĩoiki ka'iakaki

¹¹ Īsia be'erō'ō apīka weriki waḗuju ko'torō'ōḗiji ka'iaḗi kiwararīkamaka ñiarape. Īḗabi waka yabirījaka oveja weiwa'yua waka upaka wakaiki imariḗotojo, kajuyaiḗpakiaka jairapaka upaka kijairape kiro'si. ¹² Mamarīkaki werikaḗpakiaka kāmimirāka yayaekakite jā'merapaka upakaja kibaarape. Supa imarī jiyiḗupaka ritaja ḗo'imajare

* 13:1-2 Los diez cuernos coronados representan diez reyes.

kire yi'yaokaro'si kibe'erō'ōjī etarapakite kiro'si ba'iraberape. ¹³I'supaka mamarīkakiro'si ba'irabewa'ri maikoribeyua upaka kibaaroyirape. Ā'mitirikōrī je'e, ikupaka pariiji kibaaroyirape: Po'imajare ĩaika wājītāji peka jū'rēika ĩmipi kiña'aroyirape. ¹⁴I'supaka mamarīkakite jeyobaairokapi ba'irabewa'ri ritatojo wejeareka imarā po'imajare kipakirape. I'supaka nare kipakimaka, "Tuṣarā upakaja imaki kime", mamarīkakireka āriṣupajoairā najarape. Mamarīkaki matārīberijīka upaka kāmia yayaeka mirāki jērāka po'imajare kibaapo'ijiarūjerape. I'supaka kibaarape "Ba'itakaja po'imajare pakibekaja mimabe", Tuṣarāte kire āriṣepakā'ā. ¹⁵I'supaka Tuṣarāte kire āriṣerapaka simamaka, mamarīkaki jērāka kiyiatarūjerape. Po'imaja upaka jaika sakijarirūjerape. I'supaka imawa'ri, "Yire jiyiṣupaka ōriṣeyurā, jāārūkirā oyiaja imarāñurā", āriwa'ri sajjairape. ¹⁶Toṣi imaraparā upatireje mamarīkaki wāmea kio'oṣi'arūjerape. Īrārimarā naṣitaka ritape'rōtorā, aṣerimarā nakū'arā kiwāmea o'oṣi'aekarā nimarape. Imatiyarimaja, imatiyabeyurāoka, rīkimakaja niñerū rikairā, wayuoka baairā, jia naṣupayariiji imarāteoka, aṣerāte naṣoyarā upakaja ba'irabeṣijirimajareoka ni'ioka jariwa'ririmarāja mamarīkaki werikapakiaki wāmea kio'oṣi'arūjerape. ¹⁷Sawapa wapaṣjirika nari'kako'omakaja kiwāmea o'oṣi'aberikarāte nayapakoperapaka ĩjirika kijājibaarape. I'supakajaoka simarape kiwāmea o'oṣi'abeyurā niñerū tōpoerā ba'irījia ĩjirika imaberapaka. Kire ĩawārūrūkia koṣakaja kiwāmea, suṣabatirā kinúmero simarape.

¹⁸Kiwāme koṣakaja simarape 666. Po'imaja wāmea āriṣrika simarape samarījikareka. "I'supaka āriṣikoṣakaja sime", āriwārūokaro'si jia samija ĩawārūbe.

14

Oveja weiwa'yua upaka imaki, kirirā ciento cuarenta y cuatro mil rakamarāṣitiyika imarapaki

¹I'supaka simarapaka be'erō'ō Sión wāmeika ṣuṣiṣemarā Oveja weiwa'yua upaka imakite rīkamapakā'ā ñiarape. Ciento cuarenta y cuatro mil rakamarā po'imajare kika imarape. Nakū'arā kiwāmea, Kipaki wāmeaoka nareka o'oṣi'amo'mekarā nimarape. ²Sabe'erō'ōjīte mabo'ikakurirō'ōpi ikupaka sokaarikorape ate. Āta jājia okaayu upaka, wīṣoa jājia ṣaaika upaka, suṣabatirā rīkimarāja arṣa birebaraka nimarō'ō upaka sokarīkamarāpe. ³Botarakamarā maikoribeyu uparā, suṣabatirā veinticuatro rakamarā ṣakiarimarā ĩṣire ruṣarapaka wājītāji imaraparā. Nawājītāji ciento cuarenta y cuatro mil rakamarā mamaka baya koyabaraka imaraparā. Nirā aṣerā imaberaparā nabayakoyarapaka ōñurā. Ritatojo wejeareka imarāte Satanāre jā'merūkiareka waṣu'rikarā nimarape. ⁴Waṣuju rōmitika baariwā'imarībeyurā upaka imarika ṣupajoairā, waṣuju ima jiyiṣupayeebeyurā imarī, Tuṣarāte takaja jiyiṣupayeeirā nimarape. Suṣabatirāoka Oveja weiwa'yua upaka imakite a'yu upakaja, kika a'ririṣayurā. Ritatojo wejeareka imaraparāre ĩatirā kirirā, Tuṣarārirāoka nimaerā ba'irokareka mamarī kitāāekarā nimarape. ⁵Suṣa imarī ĩ'rīkaoka ṣakirimaji imaberapaki naka, Tuṣarāte ĩaika wājītāji ṣaremarirā nimarape.

Maekarakamarā ángelrāka Tuṣarāte bojawaṣu'ataṣjirimaja

⁶ Sabe'erō'ō I'rika ángelte mabo'ikakurirō'ōrā wipakā'ā ñiarape. Iki imarapakī, “Kimakipi āriwa'ri po'imajare oñia imajiparūkia Tuparā ja'ataikaki”, majaroka o'ariba'imarā aña bojarimaji. Ritaja ka'iareka dikaoka jariwa'ririmarā, supabatirā po'imajatata jariwa'ririmarā, noka imabayu upakaja jairā, supabatirā ritaja wejeareka imarāte sabojarimaji kimarape. ⁷ Supa imarī ikupaka jājirokapi kijaikorape:

—Ritaja ima tērīwa'ribaji imaki Tuparāte imamaka, sapi āriwa'ri kire mija jiyipupayeebe. I'supaka ñaņu po'imajare ba'iaja baaika wapa jēñerūkirīmi seyaika simamaka. Tuparā imaki wejepema, ka'ia, ri-aka, okoa jurupoajiyekaoka baaekaki. I'supaka baaekaki kimamaka jiyipupaka kire ōrīrūkirā mija ime,— ángelte ārikorape.

⁸ Sabe'erō'ō apika ángelte wirapaka ñiarape. Ikupaka kijaikorape:

—Babiloniawejea, supabatirā sareka imarāte ba'iaja baaripareareka Tuparāte sariatarape. Babiloniakarā ba'iaja ritatojo wejeareka imarā Tuparāte naja'ataokaro'si baata'airā imaraparā,— ángelte ārikorape.

⁹⁻¹⁰ I'sia be'erō'ō apika ángelte ñiarape. I'kioka ikupaka jājirokapi jaikorapakī:

—Werikapakiakite jiyipupayeeirā, supabatirā kijērāka nabaapo'ijiarapakite jiyipupayeeirāoka, kiwāmea napitakarā, nakū'arā o'ojī'arūjekarāte boebariwa'ri Tuparāte ba'iaja nare jūarūjerāñu. Mia je'e, i'supaka nimamaka sawapa azufre peka jū'rēirō'ōrā ba'iaja jūarī na'rirāñu. Tuparārirā āngelrākare ĩarāka wājītāji, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakite ĩarāka wājītājioka, ba'iaja najūarāñu. ¹¹ Ba'iaja nabaeka pareaja nare joerāka ūmakaka puri tiyirūkimarā imarāka. I'supaka werikapakiaki upaka imarapakite jiyipupaka oñurā, supabatirā kijērāka baaekaoka jiyipupayewa'ri kiwāmea o'ojī'aekarā ba'iaja jūajiparāñurā,— kērikorape.

¹² I'supaka simamaka, Tuparārirā, kijā'meika yi'paraka Jesúreoka yi'ririjayurā imarī, kire yi'ririja'atarimarā sime naro'si.*

¹³ I'sia be'erō'ō mabo'ikakuripi ikupaka yire sārīkorape:

—Mire yibojaika mio'obe. Maipamaki Jesúre yi'ririja'atabekaja reyaekarā, jījimaka mija imabe,— yire sārīkorape.

I'supaka sārīkorapaka ā'mitiritirā, ikupaka Espiritu Santore ārikorape:

—Rita sime, i'supakatakajaoka simarū. Ka'wisi be'erō'ō naba'iraberijayua ja'atirā, najērītarāñu. Mabo'ikakurirā neyarāka poto, ba'iaja jūaekarā imaripotojo kiyapaika upakaja jia nabaeka oñuka imarī, jia sawapa Tuparāte nare baarāñu,— Espiritu Santore ārikorape.

“Ritatojo wejeareka imarāte ba'iaja baaeka ĩatirā, wēkomaka nare mibaabe”, ángelte ārikorape

¹⁴ I'tojirā oko ūmakaka boia ima pamarā po'imaji upaka imakite rupamaka ñiarape. Orokaka baaeka bu'ya tuaekaki sara opika rikaiki kimarape. ¹⁵ Torājirā mae, apika ángel Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iaipi kipopakā'ā ñiarape. Oko ūmakapemarā ruparapakite jājirokapi ikupaka ārikorape:

—Kopakaja ka'iareka ima ōterikia rabaerā baaika mae, supa imarī sata'tepatetirā same'epatabe,— kire kērikorape.†

* 14:12 Posiblemente este versículo es un comentario de Juan al oír lo que dijo el ángel. † 14:15 La primera cosecha puede ser la recogida de la gente rebelde para castigarla, o posiblemente es la recogida de los creyentes para rescatarlos.

16 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ta'tēpatetirā oko ūmakaka pēmarā rurarapakite se'erape.

17 I'sia be'erō'ō, ĩmirā Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iaپی اپیکا ángelte porape ate. I'kioka sara opika rikarapakiki kiro'si. 18 I'sia be'erō'ō, apika ángel, joejiritērīa ĩarīrīrimaji, apika pō'irā ke'pakā'ā ĩiarape. Topi mae opika sara rikarapakite jājirokapi ikupaka kērīkorape:

—Ka'iareka ima iyaka rēñua mae. Supa imarī misara opikapi sata'tetirā same'ebe,— kire kērīkopakā'ā ĩa ĩa'mitirape. (Kire na'mitiripēaberika wapa Jesúre nare jēñerāñu ārīrikopakaja simarape i'supaka baarika).†

19 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, kisarapi ka'iareka imarapakaja ōterikia ta'tēpatetirā ke'erape. Se'etirā, sokoia bikerūkīrō'ōrā sakitaarape. “Po'imajare ba'iaja baaika ĩatirā jimarīa ba'iaja Tuparāte nare jūarūjerāñu”, ārīrika upaka sime i'sia. 20 Supa imarī weje a'riwa'rirā iyaka narī'kapa'serape. Sanarī'kapa'semaka riaka upaka sajururape riwea. Supabatirā trescientos kilómetro rō'ōjīrā yoerā sajuruw'arape. I'supaka baawa'ri kawaru wāmujā'ārō'ōjīrā ĩkiria saarape.

15

Ī'potēñarirakamarā ángelrāka ba'iaja po'imajare jūarūkia rikarimaja

1 I'sia be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōrā apea maikoribeyua imatiyaikakaka ĩiarape. Ángelrāka Ī'potēñarirakamarā narakakaja ba'iaja po'imajare jūarūkiakaka narikarape. Jimarīa po'imajare boebariwa'ri, sapi piyia ba'iaja Tuparāte nare jūarūjerāñu, “Ba'iaja nabaarijayua naja'atarū”, ārīwa'ri.

2 Supabatirā riapakiaka jia waria okoika peka jū'rēika upaka ima rukubaka imaria simamaka ĩiarape. I'siriarierā rīkimakaja po'imajare rīkajiyerape. Werikapakiaki upaka imaki, supabatirā kijērāka po'imajare baaeka jiyipupayeebeyurā, supabatirāoka kinúmero jī'ĭtabeyurā imarī werikapakiakite tērīkarā nimarape. Supabatirāoka arpa Tuparāte nare ĩjika pariĭ narīkajiyerape. 3 Sapi Tuparāro'si kipo'imajare imaruputarimaji imaroyirekaki, Moiséte bayakoyaroyireka mirāka bayakoyabaraka nimarape. I'supakajaoka Oveja weiwa'yua upaka imakite jiyipupayeokaro'si ikupaka nabayakoyarape:

—Tuparā, ritaja ima tērīwa'ribaji imaki imarī, ritaja ima pēmawa'ribaji jūitaka mibaaika ime. Jia wājirokapi meñu upakaja jia oyiaja baaiki mime. Ī'rākō'rīmato ka'iareka jariwa'rīrimarīa po'imaja ritaja ĩpamaki imajīparijayuka mime.

4 Yija ĩpamaki, marā mire kīkibekaja, supabatirāoka mire jiyipupayeebekaja imabesarāñurā. Mi'ĭ ĩrīkaja ĩ'rākurioka ba'iaja baakoribeyuka mimamaka, i'supaka nimarāñu. Ritatojo wejeareka mire yī'ribeyurāte jiaپی miwēkomabaarāka poto ritaja po'imaja ima upatataja mi'pō'irā rērīrāñurā mire jiyipupayeeokaro'si,— bayakoyabaraka narāpe.

5 I'supaka bayakoyabaraka nimarapakaja be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōrā Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā kima kuraraka wiritamaka ĩiarape.

6 Torā Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iaپی Ī'potēñarirakamarā ángelrāka ba'iaja po'imajare jūarūkia rikairāte pōpakā'ā ĩiarape. Jariroaka jia boia ka'imarīa jāātirā, wa'eyoka orokaka ōñimaki wājītājirō'ōjīrā jērāyua

† 14:18 Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la figura.

naji'arape. ⁷ Torājīrā mae ī'potēñarirakato seroa orokaka baaeka botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparākakite rikarape. Supa imarī ī'potēñarirakamarā āngelrākare nimarakamakireje sakījimaka ñiarape. Kire yi'ribeyurā rikimarāja po'imajare imamaka, Tuparā, oñia imajiparimajire boebayukaka oñijīrika pururapaka sareka. ⁸ Seroa nare kījirapaka poto Tuparāte jiyipupaka oñiriwi'iarā ūmakaka pururapaka. I'supaka sabaarape ritaja ima pemawa'ribajirā jiiitakiji Tuparāte ima beawa'ri. Tērīritakiji imakite torā imarapaka simamaka, i'supaka simarape. Ī'potēñarirakamarā āngelrākare ba'iaja po'imajare jūarūkia rikairāte saba'irabetiyibeyukaji ūmakaka torā purumaka, makioka kākaberijrō'ō simarape.

16

Tuparāte boebayukaka oñijīrika pururika seroareka ima

¹ Sabe'erō'ō Tuparāte jiyipupaka oñiriwi'iaipi ikupaka ī'potēñarirakamarā jājirokapi āngelrākare sārīkorapaka ña'mitirape ate:

—Tuparāte ĩaripe'yoirā po'imajare ba'iaja jūaerā, seroareka mija rikaika oñijīrika ka'iarā mija we'aña'tabe. I'supaka samija baabe, Tuparāte boebayukaka sarā ima simamaka,— sārīkorape.

² Topi mae mamarīkaki āngelte seroareka kirikarapaka ka'iarā kiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto werikapakiaki jērāka nabaekakite jiyipupayeeirā, supabatirā kiwāmea o'ojī'aekarāte napo'iarā dajaka ā'mika kāmia nare po'ijirapaka.

³ Kibe'erō'ōjī imarapaki āngelte seroapi kirikarapaka riapakiakarā kiwe'aña'tarape. Sakiwe'aña'tarapaka poto, reyaekarā riweupakaja okoa jararapaka mae. I'supaka sabaamaka, riapakiakareka ima, ba'irījiaka ritaja jīrīpatarapaka.

⁴ Ī'parā be'erō'ōjīkaki āngel seroapi kirikarapaka riakarā, supabatirā okokoepapi poyurō'ōrā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto riwearo'si okoa jarapaka saro'si mae. ⁵ Āngel okoa ĩarīrīrimajire ikupaka jaikorape:

—Tuparā, jia wājirokapi meñu upakaja jia oyiaja baaiki mime. I'supakajaoka bikija imara'aekaki imariṗotojo, maekakaoka imarijayuka mime. I'supaka simamaka po'imajare ba'iaja baaika ĩakoepaka boebariwa'ri, ikupaka nare mibaayu:

⁶ Miyi'yurāte najāāmaka, jimarā nariwea jururapaka. Supabatirā miro'si bojañjirimajare i'supakajaoka nabaarape. I'supaka baaraparā nimamaka okoa naro'si imabepakā'ā, “Riwearo'si jayujaja nukurū”, meñua jia sime,— kērīkorape āngel okoa ĩarīrīrimaji.

⁷ I'supaka kērīkorapaka be'erō'ō joejiritērīa imarō'ōpi ikupaka kire sayi'rikorape:

—Rita sime Tuparā, i'supakatakaoka sime. Yija ĩpamaki, ritaja ima tērīwa'ribaji imatiyaikiji mime. Ritaja ĩawārūiki imarī, po'imajare ba'iaja baaeka imarō'ōjīrāja jiirokapi nare sawapa jēñeiki mime,— sārīkorape topi.

⁸ Maekarakamarā be'erō'ōjīkaki āngel seroapi kirikarapaka aiyakarā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto aiyapeka jājia po'imajare joerapaka. ⁹ I'supaka kibaarapakapi oobaraka ba'itakaja po'imajare jūarape. I'supaka nare sabaako'omakaja, ba'iaja nabaatika ja'atabekaja nimarape. Supabatirā kijā'merapakapi ritaja ba'iaja jūawa'ri Tuparāte

jiyipupayeerika po'imajare yapaberape. I'supaka imawa'ri kire jiyipupayeerikopakaja ba'iaja Tuparareka jaibaraka nimarape.

¹⁰⁻¹¹ Botarakamarā be'erō'ōjī imarapaki ángelte, ikupaka baarape: Werikapakiaki jāmeruparikūmu pamarā seroarea kirikarapaka kiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto jā'mebaraka kimaraparō'ō neiñamita'rapaka. I'supaka imawa'ri ritaja nare sayi'amaka marā baaberiwa'ri narērōkaka pariiji nakukurijarape. I'supaka imarihotojo ba'iaja nabaaiika ja'atabekaja, Tuparā, mabo'ikakurirō'ōrā jā'merimajireka ba'iaja jaibaraka nimarape.

¹² Īrāpitarakamarā be'erō'ōjīte imarapaki ángelte seroapi kirikarapaka riapakiaka Éufrates wāmeiriarā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaamaka riaka sarekaja pōporapaka. I'supaka sajarape jā'ātika pē'rōtoḡi i'taraparā ĩparimarāre nasurararākapitiiyika nawaata'yaokaro'si.

¹³ I'supaka simarapaka be'erō'ō Satanārika ima maekarakamarā ĩparuka upaka ĩoika ñiarape. Īrīka imarapaki kajuyaiapakiaka upaka ĩoiki rijokoḡeapi porapaki. Apika ĩparuka porapaki werikapakiaki rijokoḡeapi. Apika ĩparuka imarapaki weriki wapuju pakibaraka, "Tuparāro'si bo-jañjirimaji ñime", ārāpaki rijokoḡeapi porapaki. ¹⁴ Īrā maekarakamarā Satanārika ima ĩparuka upaka ĩoirā imaraparā maikoribeyua baabearimaja. I'supaka simamaka ritatojo wejeareka imarā ĩparimarāte, nasurararākapitiiyika ĩrīka jariwa'ririmarā narērīrūjerape. Tuparā, ritaja ima tērīwa'ribaji imaki, piyia po'imajare ba'iaja baaika wapa kijēñerāñimi seyarāka poto pitā'mua po'ijiaaokaro'si torā na'rape. ¹⁵ "Yire mija ā'mitipe", Jesucristore ārikorape: "Ttojīte mawi'iarā kareba'arimajire etarāñu", mija ārwārūbeyu mijaro'si ima upaka sime yetarūkia saro'si. Yetarūkia ta'abaraka yiyapaika upakaja baabaraka imatikaja imarāñurā puri jñjimaka imarāñurā. I'supaka imarā imarī, rakajetikaja najariroaka jāātikarāja imarā upaka nimarāñu. I'supaka imarāñurā puri jariromarā imawa'ri aḡerā wājītāji i'yopi'ribeyurā upaka nimarāñu", kērīkorape.

¹⁶ Supa imarī Satanārika ima ka'iareka imarā ĩparimarāre narērīrūjerārō'ō Harmagedón wāmeika sime boarikarō'ō Hebreo okapi.

¹⁷ Piyika ángel seroapi kirikarapaka wapuko'torō'ōrā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā kiruparikūmua imarō'ōpi ikupaka jājirokapi sajaikorape:

—Kopakaja satiiyu mae,— sārīriokaabayurape.

¹⁸ I'supaka sārīkorapaka tiyiwa'raparō'ōjīte wīpoa yaataira'katirā, paarapaka. Supabatirā werika okaaribaraka ka'ia jājia iyirapaka, sareka po'imajare imaeka poto siyika pemawa'ribajirā. ¹⁹ Siyirapakaka ĩrātiji Babiloniawejea imakoḡerapaka maekarakaweje upaka sajarirīkarape. I'supakajaoka ritaja wejeareka imakoḡeika wejea ririḡatarapaka. Babiloniakarā ba'iaja nabaaiika ye'kariribeyuka imarī, nare boebariwa'ri ba'itakaja napareareka Tuparāte nare jūarūjerape. ²⁰ I'supakajaoka ka'ia iyimaka jūmurika, supabatirā pusia ririḡatarapaka. ²¹ Supabatirā ĩmipi okojiyia cuarenta y cinco kilos rō'ōjīrā ima jūjirapaka. I'supaka jūjirapaka nare pa'semaka jimarā ba'iaja Tuparāreka jaibaraka po'imajare imarape.

17

Werikapakiakite, rōmoka imaeka

1 Supabatiṛā ī'pōtēñarirakamarā ángelṛāka seroa rikaraparākakite yipō'irā etarape. Topi mae ikupaka yire kērāpe:

—Ō'ōṛā mi'tabe, rīkimaka riamakairō'ōṛā ima ba'iaja baariwejea, sakaka mire yibojaerā baayu. Mia je'e: Ritaja ĩmirijaka wā'imarītiyaiko upaka sareka imarā nimamaka, Tuparāte ba'iaja nare jūarūjerāñu. 2 I'supaka i'sia wejeakarāre ba'iaja nare baaruputamaka, ritatojo wejeareka imarā ĩparimarāre ba'iaja naka baarape. ĩmirijaka wā'imarīrirōmote ba'iaja nare baaruputaeka imarī, ikupaka nimarape i'sia wejeakarā: Waṗuju imaja jiyipupaka oñurā imarī, ritatojo wejeareka imarāte jiyipupaka sanoñaokaro'si maerumajaka upaka nare nimarūjerape,— ángelte yire āṛāpe.

3 I'supaka yire kērāpaka poto Espiritu Santore jeyobaaikapī āriwa'ri ikupaka yire sabaarape: Īrīka ángel pō'imajamatorā yire e'ewa'rapaki. Torā eyatirā werikapakiaki jū'aka imarapaki pamarā rōmore roṗamaka ñiarape. Tuparāte jaiyuyerikakaka wāmea o'oeka kireka jī'ijyerapaka. Supabatiṛā ī'pōtēñarirakao ruṗuko'a, ĩ'papitarakabi wakaiki kimarape. 4 Kosaya iyayapea upaka ĩoika, supabatiṛā jū'aka imarapaka. Supabatiṛā rīkimakaja, orokaka, supabatiṛā āta waṗajā'rīakaka, perlas wameikakaka baaekaoka kojiioka koṗo'iareka imarapaka. Supabatiṛāoka ikupaka seroa orokaka baaeka pururika: Noñu upakaja ṗupajoatirā dajaitakaja nabaeka waṗuju imaja kojiyipupayeerijayua, supabatiṛāoka ba'itakaja kowā'imañua korikarape. 5 Ikupaka āñrikopakaja kokū'arā majērāko'abeyua wāmea o'ojī'aeka imarapaka. Ā'mitirikōñi je'e: “Babiloniawejea”, āñua simarape kowāmea. “Ritajaka ba'iaja baawā'imarīrimajare wārōrimajo imarī, naṗako upaka koime. Supabatiṛā ritaja ba'ia Tuparāte yaṗabeyuakaka pō'imajare wārōrimaja Babiloniawejeakarāre ime”, āñrika simarape kokū'arā o'ojī'aeka. 6 Kore ñiawārūmaka, ikupaka koimarape: Iyaokoa ukutirā wejabiyuko upaka koimarape. Tuparārirā, supabatiṛā kirika bojariroka yi'riwa'ri bojarimajare najāārapaka riwea kopakaja simarape i'sia iyaokoa. I'supaka koimamaka marākā'ā āñberijika yijarape.

7 I'supaka ñimamaka, ikupaka ángelte yire bojarape:

—¿Dako baaerā i'supaka mime? Rōmo miako'oko, “Ikupakaro'si simekā'ā”, merīwārūokaro'si mire sayibojawaṗu'ataerā baayu. Supabatiṛā werikapakiaki ī'pōtēñarirakao ruṗuko'aiki, ĩ'papitarakabi wakaiki kore e'ewa'pakā'ā miako'oki, “Ikupakaro'si simekā'ā”, jia merīwārūerā ĩ'paba'iwā'taja mire sayibojawaṗu'ataerā baayu. 8 Werikapakiaki miako'oka bikija oñia kimarape ruṗu. Imariṗotojo maekaka puri kimabeyu. I'supaka simako'omakaja torā kime morībeyu poto kopea tiyibeyurō'ōpi ṗorira'atirā kimarāñu. I'supaka kibaamaka ĩatirā, jimarā ritatojo wejeareka imarāte ṗupatarāñu. I'supaka imariṗotojo sabe'erō'ōpi puri Tuparāte kire riatarükirō'ōṛā ke'rirāñu. Kipapera ṗññurā Tuparāte nawāmea o'oberikarā nime werikapakiaki upaka imakite ĩatirā ṗupatarükirā. Ika wejea kipō'ijiaerā baaeka ruṗubajirā kipapera ṗññurā Tuparāte o'oeka, “Ikarakamarā nime oñia imajjarükirā”, āriwa'ri sakio'oeka.

9 Sarekaja ā'mitiriwārūikiro'si puri ōrīrūkia sime. Ī'pōtēñarirakao ruṗuko'aiki miako'a ĩ'pōtēñarirakabi ṗusi upaka sime. I'supakajaoka koime rōmo saṗemako'oko. Aṗeroka ĩ'pōtēñarirakamarā ĩparimarā upaka sime kiruṗuko'a. 10 I'supaka simako'omakaja ĩ'rāṗitarakamarā

nime ĩparimarā bikija reyaekarā. Nabe'erō'ō tuikaki imaki maekaka ƀo'imajare jā'merijayuka. Kibe'erō'ōjī imarūkika ƀuri ōibeyukajika ruƀu. Ńamajī ƀuri matikurijīkaja ƀo'imajare kijā'mekoperāñu. I'supaka imariƀotojo Tuƀarāte ārīrāka uƀakaja kiro'si simarāñu. ¹¹ Werikapakiaki imaroyirekaki, maekaka ƀuri ōñia imabeririƀotojo ñamajī ƀuri nabe'erō'ō ƀiyia jā'merimaji kimarāñu. Ĩƀotēñararakamarā jā'meka mirārāte jā'meka uƀakaja jā'merimaji kimarāñu. I'supaka ba'iaja kibaarāka be'erō'ōƀi ƀuri Tuƀarāte riatarūkikaro'siji kime.

¹² Ĩƀapitarakabi waka miako'a, Ĩƀapitarakamaki ĩparimarā uƀaka ima. I'supaka simako'omakaja, ƀo'imajare jā'meũ'mubeyukajirā nime ruƀu. Ńamajī werikapakiakika jā'merūkirāro'si nime. I'supaka baarimaja imariƀotojo ñoaka jā'mebaraka nimabesarāñu. ¹³ Ĩƀapitarakamarā imariƀotojo ĩrīka ta'iarāja ƀuƀajoairā nimarāñu. I'supaka imarā imarī, “Miyapaika uƀakaja mibaarika yaƀawa'ri mikaja mire jeyobaabaraka yija imarāñu”, werikapakiakite narīrāñu. ¹⁴ I'supaka imawa'ri Oveja weiwa'yua uƀaka imakika najīrīrāñu. Supa simako'omakaja nare kitērīrāñu. Supa imarī aƀerā imatiyarimaja tēriwa'ribaji imaki imarī supa kibaarāñu. Supabatiřā ĩparimarātarā imarā ĩƀamaki kime. Oveja weiwa'yua uƀaka imakika imarā Tuƀarāte wā'maekarā imarī, kire ye'kariribekaja kiyapaika uƀakaja baarijayurā nime, — ángelte yire ārāƀe.

¹⁵ Ikupaka aƀea ángelte yire bojarāƀe:

—Rōmore ruƀairō'ōrā, rīkimakaja ima riamaka miako'a, ƀo'imaja kopakaja riamaka ime. Supa imarī ĩrā wejekarā jariwa'ririmarīa, ĩrātata ƀo'imaja ƀāāwa'rimarīa, supabatiřā naka'iareka imabayurā uƀatataja sime miako'a. ¹⁶ Ĩƀapitarakamaki ĩparimarā werikapakiaki uƀaka imakika miako'orā, rōmore ĩariƀe'yorimaja nime. Supa imarī ba'iaja kore baawa'ri, ritaja koba'irījia ē'matiřā jariromarīko kore naja'atarāñu. Supa imarī kore jāātiriā, kori'ia ba'apuatiřā, kou'a ƀuri ƀekarā najoeriatarāka. Iko rōmore ima uƀaka ima weje simamaka i'supaka sanariatarāñu.* ¹⁷ I'supaka i'sia wejekarāre nabaarāñu kiƀuƀajoaika uƀakaja Tuƀarāte nare baarūjemaka. Supabatiřā ĩrīka ta'iarāja ƀuƀajoawa'ri werikapakiakite niƀamaki nimarūjerāñu. Supa imarī kiyapaika uƀakaja kire najeyobaarāñu, “Kopakaja saje'rāka ñarīkarā seyayu mae”, Tuƀarāte ārīrāñu rō'ōjīte. ¹⁸ I'ko rōmo miako'oko ba'itaka wejea kopakaja koime. I'supaka simamaka tokarā ĩparimarā aƀea wejekarā ĩparimarāte jā'merimaja imarā,— ángelte yire ārāƀe.

18

Babiloniareka imaekarāte ba'iaja jūaeka

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōƀi ángel jā'merimajite ruirā'amaka ñiarāƀe. Jājia ya'tariki imarī, ka'ia ritatojo kiyaaboarāƀe.

² I'tojīrā mae, jājirokapi ikupaka kērīkorāƀe:

—Babiloniawejea ririrūkiaro'si sime. I'supakajaoka sareka imakoƀeiriāte ƀurirāñu. I'supaka baawa'ri Satanarīka ima wejea, supabatiřā ritaja wiriba'ia, ba'irīji dajaka wejearo'si sajarirāñu.

³ Mía, ikupaka baarijayurā nimarāƀe: Babiloniakarā ba'iaja baarirōmo uƀaka imarī, ritatojo wejeareka imarāte waƀuju imaja

* **17:16** Esta frase es información añadida para ayudar a los lectores entender la figura.

jiyipupaka ðñurã najayaokaro'si nare s̄awejabarijayuko koime. Supa imarĩ ritatojo wejeareka imarã ĩparimarã ba'iaja koka nabaarape. I'supakajaoka aþerð'ðkarãreka ba'ir̄jia wapaãã'rĩakaja yapatiyawa'ri, sanawapaããjirape. Supa imarĩ ritatojo wejeareka waruomarãre rĩkimakaja niñerũ tðþoirã najarape,— ángeltes ãrãpe.

⁴ I'supaka kërãpaka be'erð'ð mabo'ikakurirð'ðpi ikupaka Tuparãro'si sãrĩkorape:

—Yire ã'mitiripëarijayurã, i'sia wejearã mija ima'si. I'supakajaoka ba'iaja nabaarapaka upaka baabekaja mija imabe, ba'iaja najũarapaka upaka mija jũakoreka.

⁵ Tokarãre ba'itakaja baarijaparaka ima kopakaja ñiarũñaayu,— kiro'si sãrĩkorape.

⁶ I'supaka simamaka boebariwa'ri ba'iaja baarimajare riatarũkirãte ikupaka sãrĩkorape:

—Aþerãte ba'iaja nabaarapaka simamaka, saþemawa'ribaji ba'iaja nare mija baarãñu.

⁷⁻⁸ Mia je'e, rĩkimakaja dakoã jariwa'ririmarãja rikairã nime. “Imatiyairã maimẽ”, ãrĩpupajoairã imarĩ, nayapaika upakaja nabaarijayu. I'supaka nabaarijayu ko'aþitorð'ðjãrãja ba'iaja nare mija jũarũjebe. “Jã'merimaja rðmijã maimẽ. Natĩmiarã nare reyatapamaka ba'iaja pupayurã upakamarãa maimẽ”, ãrĩpupajoairã nimako'omakaja, ĩrãrĩmi tokarãre ba'iaja jũarãñu. Supa imarĩ reyairã, kësia jũarũkirã, supabatirã aþerã ba'iaja þuparirikarekaja imarãñurã riomaka imawa'ri. Supabatirã nawejea oorãka. Ika ñãñu ritaja i'sia wejeareka imarãte yijoeriatarãka simamaka. I'supaka ñãñu ritaja ima tẽrĩwa'ribaji yirikapi sayibaarãka simamaka,— Tuparãro'si sãrĩkopakãã ñã'mitirape.

⁹ —I'sia wejea ooripakãã ĩatirã, jimarãa aþea ka'iareka imarã ĩparimarãre ba'iaja þuparirãñu, “Nimamaka dako jariwa'ririmarãja yija yapaika upakaja naka yija baakoperoyirape”, aþaraka. I'supaka ĩparimarãre ãrĩrãñu Babiloniakarãka ba'iaja baarijeyoarika mirãrã. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja Babiloniakarãka ba'iaja jũarika yapaberiwawa'ri ñoakurirãja natuirãñu. Topi oþaraka ikupaka narĩrãñu:

“¡Aya! Jimarãa jo'baka wejeþakiaka imariþotojo sooriyu. Ritaja ima aþeriweje bo'ibajirã imatiyairð'ð simakoperape. I'supaka simako'omakaja tokarãre ba'iaja baariþareareka ikuparð'ðþiji i'supaka Tuparãte sabaayu”, nawejeareka imabayurã ĩparimarãre ãrĩrãñu.

¹¹⁻¹⁴ I'supakajaoka oro, plata, ãta wapaãã'rĩa, þerlas, sayapaia wapaãã'rĩakaka*, supabatirã jia jiijsia jãiakakaka yaþua wapaãã'rĩa ima, marfilkaka nabaæka, þeruakaka, supabatirã broncekakaoka nabaækakaka, ayabaka, supabatirã jiijsia naþo'ia imaerã iyebaka naþukerũkia, supabatirã canela, ba'ir̄jia ba'arika rukerũkia jiiþaji jĩsika, iyaokoa, iyebaka yo'aba'arũkia, trigo, trigo jia oyeka, naþoyarã, wa'ibikirãwẽkoa, oveja, kawaru, supabatirãoka kawaruþi tũrũrũki upaka na'ririjayuaoka, ritaja ð'ðrã yija bojaekarakaba'ĩ Babiloniakarãre e'etoparaka imakoperoyirape. I'supaka simamaka ĩakopeka ritaja waruaka nare ĩjirimaja mirãrã oribaraka nimarãñu. I'supaka nimarãñu ritaja narikakopeika þupajoawa'ri,

* **18:11-14** Telas de lino fino, seda, de color púrpura y rojo

“No'orā apekurioka sayija ijibesarāñu mae. Jíakaka nayapakoperoyirapaka, supabatirā ritaja ba'irĩjia wapajā'ria narikakoperoyirapaka pitiyika naririwa'yu mae, apekurioka sanarikaerāmaria”, narirāñu.

¹⁵ Supa imarĩ Babiloniarā ba'irĩjia ijitirā rĩkimakaja niñerũ tōpokoperoyirapaka mirārā, soorāñurĩmi yoepi oribaraka nimarāñu, “Naka ĩ'rātiji ba'iaja torā yija jūaa'si”, āriwa'ri. ¹⁶ Topi imatirā ikupaka ba'iaja pūparibaraka narirāñu:

“¡Aya! Ba'itakaja sabaayu Babiloniawejea. Rōmo jiyuritaka imakote ima upaka imaweje simakoperoyirape. Supabatirā sayapāia wapajā'ria iyayapea ĩoika supabatirā jū'aka jāātirā, rĩkimakaja kojiioka kopō'ireka imarapaka, orokaka baaeka, supabatirā āta wapajā'riakaka baaeka, perlas wameikakaka baaeka upaka imaweje simakoperoyirape.

¹⁷ Supabatirāoka ritaja narikakoperoyirapaka ñojimarĩji oopataika”, ba'irĩjia torā ĩjokoperoyikarāte ārirāñu.

Wapuru ĩparimarā, narō'si ba'iraberimaja, supabatirā wapuruipi waruaka e'ewa'ritirā ĩjirimaja ñoakuripi i'supaka imarāka ĩañumarāñurā.

¹⁸ I'supakajaoka ate, Babilonia oobaraka jimarā sūmakapupakā'ā ĩawa'ri pañebaabaraka ikupaka nakasererāñu: “I'siweje imaroyiraparō'ōjirā ima weje imabeyua mae”, narirāñu. ¹⁹ Tērĩrikaja ba'iaja pūpariwa'ri narupuko'areka ka'ia napearāñu. I'supaka baatirā pañebaabaraka ikupaka narirāñu:

“¡Aya! Ba'itakaja sabaayu Babiloniawejea imakoperoyirapaka. Wapuru jo'baka rikairā saپی waruaka torā e'ewa'paraka nare ĩjitirā, rĩkimakaja niñerũ tōpokoperoyiraparā. Ñojimarĩji soopatayu mae”, narirāñu wapurureka imarā,— mabo'ikakurirō'ōpi Tuparāro'si sārĩkorape.

²⁰ Torājirā ikupaka sajaikopakā'ā ña'mitirape ate:

—I'sia wejea oopatamaka ĩatirā, jĩjimaka mija imabe mabo'ikakurirō'ōreka imarā. Kirika bojariroka mija bojaerā Cristore pūataekarā, Tuparāte nare āñua bojāĩjirimajaoka, supabatirā Tuparāte yi'yurā upatiji jĩjimaka mija jape. I'supaka mija imabe torā imaroyiraparāte ba'iaja mijare baawā'imarĩka wapa ba'iaja najūaika simamaka,— sārĩkorape.

²¹ Torājirā ate apika ángel jājikate ñiarape. Supa imarĩ, jo'baka āta trigo mukerũkia upaka ima e'etirā riakarā kiyiatarape. I'supaka sabaatirā, ikupaka kērāpe:

—Āta yiyiataika upakaja, Babilonia Tuparāte riatapatarāñu. Supa imarĩ apekurioka pō'imajare ĩape'arũkimarā simarāñu.

²² I'supaka simamaka torā arpa birebaraka nabayakoyarijayua, supabatirā ma'saka napupuriyayua, trompeta napupuriyayua, apekurioka ā'mitirĩkumarā sajarirāñu. Supa imarĩ i'sia wejeareka jia oyiaja ba'irĩjia baarika õñurā apekurioka sarā ba'irabebarakā imabesarāñurā. I'supakajaoka simarāñu trigo oyerimajaro'sioka.

²³ I'supakajaoka jia yaaboabaraka torā ima apekurioka yaaboabaraka imabesarāka. Supabatirā jĩjimaka pitañi'awa'ri nimarijayua imabesarāka mae. Mija ā'mitipe Babiloniawejeakarā. Ritatojo wejeareka imabayurā bo'ibajirā waruamarā mijakarā imakoperape. Mija ye'opai ritatojo wejeareka imarāte mija

pakirape mija waruaka takaja nayapatiyaokaro'si. Supa imarĩ Tuparāte jiyipupayeebeyurā najarape.

- 24 Tuparāte nare añua bojañirimajare, supabatirā kire yi'yurāte, i'supakajaoka ritaja po'imajatatakarāre jāābaraka mija imaroyirape. I'supaka mija baaroyirapaka wapa ba'itakaja mija jūayu mae,— āta jo'baka riakarā yiatarapakite ārāpe.

19

1 I'supaka simarapaka be'erō'ō rīkimarā mabo'ikakuripi najaimaka ña'mitirape. Ikuḡaka jājirokapi narīkorape:

—“Aleluya. Tērīrikaja jiika maipamaki Tuparāte ime”, kireka marīrijariye'e. I'ki Tuparāja imaki ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā ma'rīrūkia imakoḡekareka mare tāāekaki. Ritaja ima bo'ibajirā imaki kime, supabatirā ritaja ima pemawa'ribajirā jīitakiji kime.

- 2 “Ba'iaja ritajaka wā'imarītiyaikote yiwēkomabaarāñu”, rita añuka imarī, wapujumarīa ba'iaja kore kibaayu. Ba'iaja kobaekapi ritatojo wejeareka imaekarāte ba'iaja koimaruputaeka. I'supaka simamaka Tuparāte yapaika baaroyiraparāte jāāekakote, i'supaka kobaaroyirapaka iarapaki imarī, kore kiriatarape mae,— narīriokabayurape mabo'ikakurirō'ōpi.

Ba'iaja ritajaka wā'imarītiyaiko upaka po'imajare Babiloniawejeakarā ba'iaja imaruputairā imamaka i'supaka narāpe.

3 Supabatirā ikuḡaka narīriokabayurape ī'rājaoka ate:

—“Tērīrikaja jiika maipamaki Tuparāte ime”, kireka marīrijariye'e, Babiloniawejea oeka ūmakapuritiyirūkimarīa ima simamaka,— narīkorape.

4 I'supaka narīkorapaka poto, Tuparā ruparikūmu wājītāji veinticuatro rakamarā pakiarimarā, supabatirā botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparāte mo'ipāñawa'rape. Topi imatirā ikuḡaka narāpe:

—I'supaka nañua rita sime. Tērīrikaja jiika maipamaki Tuparāte ime,— narāpe kire jiyipupayeeawa'ri.

5 I'supaka simarapaka be'erō'ō Tuparā ruparikūmua imarō'ōpi ikuḡaka sajaikorape:

—“Tērīrikaja jiika mime”, āparaka jījimaka Tuparāka maimaye'e. Po'imajare iaika wājītāji imatiyarimaja, imatiyabeyurā upaka imakoḡeirāoka, ritaja kiyapaika upakaja kiro'si baarijayurā kire jiyipupayeebaraka jījimaka maimarijariye'e,— sārīkorape.

Jesús, Oveja weiwa'yua upaka imakiro'si nabayakoyaeka

6 I'supaka simarapaka be'erō'ō, rīkimarāja jairiokabayurā, supabatirā āta okaayu upaka, supabatirā wīpoa jaika upaka baatirā ikuḡaka narīkorape:

—Aleluya. I'supaka imaki imarī, ritajare kijā'merijayu. Supa imarī “Ritaja imabo'ibajirā tērīrikiji imaki kime”, āparaka kire ma-jiyipupayeerijariye'e.

- 7 Oveja weiwa'yua upaka imakite pitañi'airā upaka mija imarīmi seyayu mae. I'supaka simamaka Tuparāte jījimakapi jiyipupaka āparaka maimaye'e, kika maimajiparāka imarī. Oveja weiwa'yua upaka imaki jeyomakore* ketarūkia jījimakapi ta'atikaja koima upaka kiruḡu nimarijaju.

* 19:7 La esposa del Cordero representa los creyentes en Jesucristo.

8 Jíakaka boia ka'imaríã jarirooka najããrũkia Tuṓarãte nare Ìjirape, — sãrĩkorape.

Najããika ka'imaríã ima, “Ba'iaja baabekaja Tuṓarãte yi'yurã”, ãrĩrikopakaja simarape.

⁹ Sarokajite ikupaka ángelte yire ãrãpe ate:

—Mae mire ñarĩrã baaika jia samio'obe: “Oveja weiwa'yua upaka imakite pitañi'aika upaka baarãka baya niaerã kioyibojaekarãre Ìjimaka jarirãñu jítaka Tuṓarãte nare baamaka”, ãñua mio'obe, — ángelte yire ãrãpe.

Supabatirã,

—Rita sime ika mire yibojaika, Tuṓarãrika bojariroka imatiyaika simamaka, — yire kërãpe.

¹⁰ I'supaka kërãkã'ã, jiyipupaka kire òrĩwa'ri kiwãjítãji yimo'ipãñarape.

—Mimo'ipãña'si yiwãjítãji. Mima upakaja, supabatirã mijeyomarã Jesúre yi'yurã upakajaoka Tuṓarãte yapaika baaiki ñime yiro'si. Supabatirã “Ikuṓaka kime Tuṓarã”, ãrĩwa'ri Jesúre wãrõekakaka bojarijayurã maima. I'supaka Ìrãtiji bojarijayurã maimamaka, Tuṓarãte takaja mijiyipupayeeiyabe, — ángelte yire ãrãpe.

Kawaru boika pamarã tuyuki tẽrĩritakaja imarimaji

¹¹ I'supaka kërãpaka be'erõ'õ, mabo'ikakurirã kopereka upaka wiritamaka ñiarape. Sawiritarapaka poto kawaru boika torã rĩkamapaki pamarã, Ìrĩka po'imajire tuyurape. “Kẽrĩrijayu upakaja baaiki, wãjimiji bojarimaji”, wãmeiki kimarape kireka tuyurapaki. Wãjia po'imajare jã'meiki, supabatirã kimajamarãre ba'iaja baaeka pi'iwa'ri pitã'mua po'ijiaiki kimarape. ¹² Kiñakoa peka jũrẽika upaka yaaboarapaka. Kirupuko'areka rĩkimakaja ñiparimarã mirãrã bu'ya tuaekaki kimarape. Wãmea kireka o'oj'aeka, i'ki Ìrĩkaja kiõñua simarape. ¹³ Riwearã ñu'aeka saya upaka jarirooka jããiki kimarape. “Tuṓarãte nare ãñu upakaja po'imajare baabeaiki ñime”, ãñua wãmeiki kimarape. ¹⁴ Supa imarĩ kisurararãka mabo'ikakurirã jariro boia ka'imaríã jããekarã imaraparã. Supabatirã kawaru boirã pamarã tuyutirã kibe'erõ'õ na'ririjarape. ¹⁵ Narupurõ'õ a'ririjarapaki rijokopeareka sara opika imarapaka. Sara kopakaja kioka imarãñu. I'supaka kiokapi kimajamarãre Ìrãpẽ'rõtorãja kibaarãka simamaka. I'supaka imawa'ri ritaja jã'mewãrũiki imarĩ, ba'iaja baarimajare baaika ñaripe'yowa'ri nare kiwẽkomabaarãñu. Ritaja ima tẽrĩwa'ribaji imaki Tuṓarãte nare boebapakã'ã ba'itakaja nare baarimaji kimarãñu kiro'si. ¹⁶ Kijariroakarã supabatirã kirijoarãoka ikupaka ãñua o'oeka jĩ'itarapaka: “Íi kime ritaja Ìparimarã Ìpamaki, supabatirãoka ritaja imatiyarimajare jã'merimaji”, ãñua simarape.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka simarapaka be'erõ'õ Ìrĩka ángelte aiyakareka rĩkamapakã'ã ñiarape. Wejepemareka wiyua wayurika rabarika ba'arimajaka simamaka ikupaka jãjĩrokapi nare kërãpe:

—Tuṓarãte mijaro'si baaweirãka mija ñara'abe. Kawaru boiareka tuyukate jããpaterãkakaka rẽrĩra'atirã po'imaja rabarika mija ba'arape. Ìparimarã, supabatirã jãjirã, kawarurãka, napemapi a'ririjayurãteoka supabatirã surararãka Ìparimarã, napupayariji imariyayurã, topi i'supakajaoka aperãte ba'irabe'ijirimaja, imatiyarimaja, imatiyarimajamarãoka nari'ia mija ba'arape, — ángelte nare ãrãpe.

¹⁹⁻²⁰ I'supaka simarapaka be'erõ'õ werikapakiaki upaka imarapaki ritaja Ìparimarã nasurararãkapitiyika nare kirẽamaka ñiarape. Supabatirã

torā imarapaki kijeyomakioka “Yi’i imaki Tuṣarāro’si bojañjirimaji”, ārikoṣebaraka werikapakiakite ĩaika wājitāji maikoribeyua baabeawa’ri, werikapakiaki jērāka jiyipupaka ōrāparā ṗo’imajare, suṗabatirā kiwāmea o’ojī’araparāre kipakirape. I’suṗaka imaraparāte rērāpe, kawaru ṗemarā tuyurapaki, suṗabatirā kisurararākapitiyika ṗitā’dua ko’api’yaokaro’si. Kawaru boika ṗemarā tuyurapaki naka jīparaka ĩ’parā ba’iaja baarimajare kiñi’arape. Suṗa imarī werikapakiaki, suṗabatirā, “Tuṣarāro’si bojañjirimaji ñime”, āriroyirapakiteoka ōñirāja ṗeka azufreṗi jū’rēiritarā nare kitaarape. ²¹ Suṗabatirā ĩparimarā, nasurararākapitiyika etaraparāte ṗuri kawaru boika ṗemarā tuyurapaki kirijokoṣearā sara imarapakapi ba’iupakaja nare jāāṗaterapaki. I’suṗaka simamaka dajaka ima ba’aika wayurika koṗakaja ña’ṗirapaka kijāāṗateraparā ri’ia ba’abaraka.

20

Mil rakakuri wejejē’rāka jā’mabaraka Jesúre imarūkia

¹ I’sia be’erō’ō, mabo’ikakurirō’ōṗi ṗerumijia jo’baka, kajuyaiṗakiaka upaka ĩoikite kipi’ṗerūkia rikatirā ángelte ruiura’amaka ñiarape. Suṗabatirā koṗea tiyibeyua ima kiwierūkiaoka kirikarape. ²⁻³ Ruietatirā kajuyaiṗakiaka upaka ĩoikite kiñi’arape. Mia je’e mae, i’suṗaka kibaarapaki kime Satanás, bikija āñaka upaka ĩoiki ṗo’ijiritirā ṗakiroyirekaki. Kire ñi’atirā ṗerumijiaṗi ángelte kire ṗi’ṗerape, ñoaka mil rakakuri wejejē’rā rō’ōjirā koṗea tiyibeyurō’ōrā kimaokaro’si. Suṗabatirā sareka kire kitāterape ñoaka ṗo’imajare ṗakibekaja kimaokaro’si. I’sia be’erō’ōṗi ṗuri matikuriji kimaerā kire kija’ataerā baarape.

⁴ Toṗi mae jā’mabaraka narupairō’ōrā ruṗajiyeraparāte ñiarape. Mia je’e mae, Jesúre ye’kaririberiwa’ri, kimajaroka ja’atabeyurā, werikapakiakire kijērākapitiyika jiyipupayeeberowa’ri kiwāmea nakū’arā, suṗabatirā naṗitakarā o’ojī’aberika mirārā nimarape. Suṗa imarī wādua natoata’ruekarā imariṗotojo, ōñia jariṗe’ritirā mil rakakuri wejejē’rāka Cristoka jā’merimaja nimarape. ⁵ Aṗerā reyaekarā ṗuri mil rakakuri wejejē’rāka kijā’merāka be’erō’ōrā ōñia jariṗe’rirūkirā imaraparā. ⁶ Suṗa imarī wādua natoata’ruekarāte mamarñji ōñia Tuṣarāte jariṗe’rirūjemaka jījimaka nimarāñu. Kire ā’mitiripēairā imarī, aṗekurioka nareyabesarāñu. Suṗa imarī Tuṣarāte yapaika kurarākare baaika upaka baarimaja nimarāñu. I’suṗakaja Cristoro’sioka baarimaja imarī, mil rakakuri wejejē’rāka kika najā’merāñu.

Piyia Satanāre nakutekoṗeka

⁷ Mil rakakuri wejejē’rāka o’rirāka be’erō’ō ja’atarūkika kime Satanás. ⁸⁻⁹ Toṗi ṗoritirā Gog wāmeirā, suṗabatirā Magog wāmeirāte kiyapaika upakaja baarūjebāraka kimarāñu ate. Gog, suṗabatirā Magog koṗakaja ritatojo wejeareka Tuṣarāte yapabeyutatarā nimarāñu.

I’sirokapi nare kipakirāka ā’mitiritirā ritaja ka’iaṗi narērñrāñu, ṗitā’dua Tuṣarārñrāka ko’api’yaokaro’si. Tērñrikaja rikimarā nimarāñu ritaja tatarā ṗo’imaja. Suṗa imarī, Tuṣarāte wātaka ōñurāre imaweje namorape. I’suṗaka nabaako’omakaja ĩmipi ṗeka Tuṣarāte kimajamarāre ña’atarāñu, nimaupatiṗi nooriyaokaro’si. ¹⁰ I’suṗakajaoka ṗeka azufreṗi jū’rēiritarā Satanāre, ṗo’imajare ṗakirimajire, kitaarāñu. I’sia ruṗubaji sarekajaoka werikapakiaki, suṗabatirā “Tuṣarāte bojañjirimaji ñime”, āriṗakiroyiakite kitaekarō’ōrā simarape. I’suṗaka nare kibaa-maka ĩmiareka, ñamiarekaoka ba’iaja jūarñji torā nimarāñu.

Po'imajare imaeka mirāka upakaja itirā piyitaka sawapa Tuparāte nare jēnerūkia

¹¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō jo'baka tērīriki ruṣarikūmua boitaka imarapakarā īrīkate ruṣamaka űiarape. Ritaja ima bo'ibajirā tērīrikiji kimamaka, kīarapaka wājītāji ritatojo wejea rirapaka. I'supaka baawa'ri apekurioka maiberijīka sajarape. ¹²⁻¹³ Riapakiakarā űa'mirirakarā puṣamirāka suṣabatirā reyaekarā puṣamirāka tuikarō'ōrā ima poatirā oñia kijariṣe'rirūjerape ate. Reyaeka mirārā oñia jariṣe'ritirā, torā ruṣarapakiki wājītāji narīkajiyemaka űiarape. Imatiyarimaja, imatiyabeyurāoka nimarape. Torā narīkajiyerapaka poto paṣera puñu Tuparāte wierape. I'siṣuñurā ritaja po'imajare baaeka mirāka o'oeka imarapaka. I'supaka simamaka sareka itirā, "Ikuṣaka baaeka mirārā mija ime", torā ruṣarapakite nare ārāpe. Suṣabatirā "Ikarakamarā nime yika imarūkirā", ārīwa'ri kio'oeka puñuoka kiwierape. ¹⁴⁻¹⁵ I'sia be'erō'ō reyaeka mirārāte imaeka mirārō'ō rērārī e'etirā peka azufreṣi jū'rēiritarā Tuparāte sataarape. Suṣabatirā paṣera puñurā "Ikarakamarā nime yika imajiparūkirā", añua kirikarapapuñurā nawāma o'ojī'aberikarāte itirā peka jū'rēiritarā nare kitaarape. I'supaka baawa'ri apekurioka nare kīabesarāñu.

21

Wejea mamaka, wejeṣema mamaka imarūkia

¹ Ritatajo ka'ia, riapakiaka, wejeṣema rirapaka be'erō'ō, mamaka ate Tuparāte ka'ia, wejeṣema po'ijiamaka űiarape. ² I'supaka simamaka jia oyiaja baabaraka nimarūkirō'ō mamaka Jerusalén Tuparā pō'ipī ruirā'atirā saña'rīpañamaka űiarape. Īakōrī je'e: Rōmo pītañi'aerā baaeka kotīmite kore ĩajiyuokaro'si saya jia jāawēitirā koima upaka jiyurika imarō'ō simarape. ³ I'supaka sabaarapaka be'erō'ōjite, Tuparā ruṣarikūmua imarō'ōṣi ikuṣaka jājirokapi sārīkorape:

—Mija ĩabe. ¡Po'imajaka Tuparāte ime mae! I'supaka simamaka, "Mabo'ikakurireka Tuparāte ime", ārīrika imabeyua. Po'imajaka Tuparāte ima simamaka, i'supakajaoka nime naro'si, "Yija ĩpamaki mime", kire āparaka. ⁴ Tuparāka imarimaja nimamaka reyarika, ba'iaja puṣaririka, oririka, ā'mika najūakoṣekaoka imabesarāka mae. Suṣabatirā nare kijiṣiṣupayeerāñu ate norikoreka. I'supaka simarāñu bikija ba'iaja jūarika imakoṣeka imabepakā'ā,— sārīkorape mabo'ikakurirō'ōṣi.

⁵ Torājirā kiruṣarikūmuarā ruṣatiirā ikuṣaka Tuparāte yire ārīkorape:

—Miabe, ritaja bikija imakoṣeroyireka, mamaka oyiaja sō'toarā yo'ayu mae,— kērīkorape.

I'supakajaoka,

—Ika mire yibojaika upakaja samio'obe. Mire ṣakibeyuka yi'i. Mire yibojaika upakaja űamajī simarāñu,— yire kērīkorape.

⁶ I'supaka yire ārīweatirā, ikuṣaka yire kibojakorape ate:

—Koṣakaja ritaja yijieyu mae. I'supaka simamaka Alfa, Omega upaka imaki űime. Alfa űime űañu ritaja po'ijiaekaki imarī. I'supakajaoka Omega űañua "űamajī wejea tiyirūjerūkika űime", ārīrika sime. Okoa ukurika mare jitotiyaika upaka yire puṣajoatirā, yire jēñeirāte ba'iaja najūaeka be'erō'ō yiṣō'irā netarāka poto oñio okoa waṣamarāja nare yisīarāñu nimajīpaokaro'si. ⁷ I'supakajaoka yibaarāñu yire ā'mitirīṣarija'atabesarāñurāte. Yire takaja jiyiṣupaka ōrīrāñurā

puri, yimakarā upakaja yika imarāñurā. ⁸ Jesúre ā'mitiripēabeyurā puri ikupaka baarijayurā: “Po'imajare mare ā'mijīa'si”, āriwa'ri kire ā'mitiripēabeyurā, i'supakajaoka yiyapabeyua baairā, po'imaja jāārimaja, nayapaika upakaja rōmitikaka wā'imarīrijayurā, supabatirā po'imajare bitarijayurāteoka wēkomaka yibaarāñu. I'supakajaoka wapuju imaja jērāka jiyipupayeeirā, supabatirā pakirimajareoka peka jū'rēiritarā nare yitaarāñu apekurioka nare ĩakoreka,— yire kērīkorape.

Mamaka Jerusalén wāmeika

⁹ I'supaka simarapaka be'erō'ō ĩ'rīka ángelte yipō'irā etarape. Iki imarapaki ĩ'potēñarirakamarākaki ba'iaja po'imajare jūarūkia seroarā rikaeka mirāki. Mae, ikupaka yire kērāpe:

—Dajoa, Oveja weiwa'yua upaka imaki rūmuro'si imarūkikote mire yibe aerā,— yire kērāpe.

¹⁰ I'supaka yire kērāpaka be'erō'ō, Espiritu Santore yire jeyobaamaka ikupaka yire sabearape: Pusia jo'baka ĩmitakarāja ima rupututuarā yire ke'ewa'rape. Torā kika yeyarapaka poto ba'iaja baarūkimato, mamaka Jerusalénwejea Tuparā pō'ipi ruirā'atirā saña'rīpañarapaka yire kibearape. ¹¹ Mia je'e, i'siwejea puri Tuparāte yaaboikaḡiji yaaboaiweje imarapaka. I'supaka imawa'ri āta jaspe wāmeika jia waria mayoiwapu'ataika upaka ōirō'ō simarape. ¹²⁻¹³ I'sia wejerijerā jia ĩmirā jaarākueka simarape. Supabatirā ĩ'poū'puarāe'earirakao koḡerekaika simarape. Jā'ātipē'rōtopi maekaraka koḡereka, wayerupitipē'rōtopi i'siaraka koḡerekajaoka. Supabatirā wejerīrika pē'rōtopioka i'siraka koḡereka, ma'karoka pē'rōtopi ĩ'tojīrājaoka koḡerekaika simarape. Israelkarā ĩ'poū'puarāe'earirakatatarā imarā wāmea ĩ'rāba'iji koḡereka rakakaja o'ojī'aeka imarapaka. I'supakajaoka koḡereka rakakaja ĩ'rārimaki ángelrākare sareka rīkarape. ¹⁴ I'supaka simamaka, āta pāātateka ōrīa'si āriwa'ri ĩ'poū'puarāe'earirakao sajjā'ārā āta jo'bari'okapi turirupamo'meka simarape. ĩ'pawājoū'puarāe'earirakamaki Oveja weiwa'yua upaka imakite pūataekarā, apóstolrāka wāmea jī'ĩtarapaka, nimarapaka upatiji āta imarapaka simamaka.

¹⁵ Ángel yika jairapaki wejea kijērābaarūkia orokaka baaeka rikarapaki, koḡereka, supabatirā āta pāātateka jērābaarūkiaro'si. ¹⁶ Supa imarī sakijērābaamaka, dos mil doscientorakakuri kilómetro rō'ōjīrā oyiaja sajjērāka simarape, sajo'baka, sañoakaoka. ¹⁷ Āta pāātateka po'imajare jērābaaikapi sakijērābaamaka, sesenta y cinco metros rō'ōjīrā mo'rīa simarape.

¹⁸ Jaspe wāmeika ātakaka baaeka simarape wejea āta pāātateka. Supabatirā aḡepi rukebekaja orotakakaka baaekaweje simarape. ¹⁹ Supabatirā āta pāātateka rokarā ĩ'poū'puarāe'earirakao āta ima, jia jiyurika āta wapajā'rīakaka baaeka simarape. Mamarīkao, jaspe, jia waria ya'tarikakaka imarapaka. Rokajīkao zafiro wejepema jī'mia upaka imarapaka. ĩ'porokajīkao wāmea ágata pūñua upaka jī'mia imarapaka. Maekarakaorokajīkao esmeralda imarapaka. ²⁰ Supabatirā botarakaorokajīkao āta ónice jū'aka boiapitiyika yariraka imarapaka. ĩ'rāpitarakaorokajīkao jia jū'aka cornalina imarapaka. ĩ'rōtēñarirakaorokajīkao jū'sīpoa crisólito imarapaka. ĩ'potēñarirakaorokajīkao jī'mia berilo imarapaka. Maekarakaotēñarirokajīkao jū'sīpoa topacio imarapaka. Botarakaotēñarirokajīkao crisoprasa jī'mijaoka imarapaka. Piyio bo'io

wejeɸema uɸaka jĩ'mia āta jacinto imarapaka. Piyio imarapaka amatista arebosiakaka. ²¹ Ī'pou'ɸuarāe'earirakato kopereka ñiarape. Sarakakaja ĩ'rō perlakaka baaeka simarape. Supabatirāoka wejeñe'metāji imarapaka ma'a aɸeapitiyika rukubekaja orotakakaka baaeka imarapaka.

²² I'sia wejeareka Tuparāte jiyiɸuɸaka ōriwi'ia ĩatōpoberapaki yi'i. Maiɸamaki Tuparā ritaja ima bo'ibajirā tēririkaja imaki, supabatirā Oveja weiwa'yua uɸaka imakiteoka napō'irāja nimamaka nayapairō'ōrāja ɸo'imajare nare jiyiɸuɸayeerape. I'suɸaka simamaka nare jiyiɸuɸayeerūki wi'ia imabeyurō'ō simarape. ²³ I'suɸakajaoka ritaja ima ɸemawa'ribajirā jiiatakiji Tuparāte imaraparō'ō imarĩ, ikiji torā yaaboarapaki. Supabatirā Oveja weiwa'yua uɸaka imakioka i'suɸakajaoka kiyaaboarape. Supa imarĩ aiyate yaaika, ñamikakite yaaboikaoka yaɸabeyurō'ō simarape. ²⁴ I'sia wejea yaaboikaɸi ritatojo wejeareka imarāte jia imarijarirāñu. Niparimarā narikarijayua wapajā'rĩa imatiyaikakaka e'era'atirā Tuparāte nijirāñu kire jiyiɸuɸaka ōriwa'ri. ²⁵ I'suɸaka nabaarūkirō'ō imarĩ, wiekaja kopereka imajiparijarirūkirō'ō simarāñu. I'suɸaka simarāñu ñamia imabesarāñurō'ō imarĩ. ²⁶ Torā ritaja wapajā'rĩa imatiyaikakaka ritatojo wejeareka imarāoka narikaika e'era'atirā Tuparāte nijirāñu kire jiyiɸuɸayeewa'ri. ²⁷ I'suɸaka simamaka Tuparāte yaɸabeyua imarūkimarĩrō'ō imarĩ ba'iaja baarimaja, ɸakirimajareoka sakākabesarāñu. Oveja weiwa'yua uɸaka imaki ɸapera ɸũñurā, "Īkarakamarā nime yika imarūkirā", āriwa'ri nawāmea sareka o'ojĩ'aeakarā takaja kākarūkirō'ō simarāñu.

22

¹ I'suɸaka yire kibearapaka be'erō'ō, jia waria ima riaka ōñio okoraka imajiparūkiria ángelte yire bearape. Tuparā ruɸarikūmua, supabatirā Oveja weiwa'yua uɸaka imaki ruɸarikūmuarā saruɸaka imaria simarape. ² Wejeñe'metāji ma'a imarapakarā sañe'metājite juruteɸaria simarape. Supabatirā i'siriarijereka ĩ'ɸapē'rōto wā'tarāja ōñio yaɸua rĩkajiyerapaka. Īrĩka aiya o'atarimarāja ruirijayua simamaka, ĩ'rākuri wejejē'rākareka ĩ'pou'ɸuarāe'earirakakuri ruirijayua simarape. Ritatojo wejeareka imarāte jiiokaro'si ōñioka simarape sapũñua. ³ Supabatirā Tuparāte ĩaripe'yoika imabeyurō'ō simamaka, "Ba'iaja simarū", kērĩrūkimato simarāñu. Torā Tuparārika, supabatirā Oveja weiwa'yua uɸaka imaki ruɸarikūmua imarāka. I'suɸaka simamaka ritaja torā imarāñurā Tuparāte yaɸaika uɸaka oyiaja baabaraka kire najiyiɸuɸayeerijarirāñu. ⁴ Maekaka maki Tuparāte ĩabeyua simako'omakaja, wejea mamaka kiɸo'ijjarāñurō'ōrā ɸuri kire ĩarika imarāka. Supabatirā kiwāmea nakū'areka kio'ojĩ'arāñu. ⁵ Supabatirā maiɸamaki Tuparāja nare kiyaaboarāñurō'ō imarĩ, aiyaka, yaaboika yaɸabeyurō'ō simarāñu. Supabatirāoka ñamia imabeyurō'ō simarāñu. I'suɸakajaoka torā kika jā'mebaraka nimajiparāñu.

Jesucristore etarūkia koyiaja jariwa'yua

⁶ I'sia be'erō'ō ikuɸaka ángelte yire ārāpe ate:

—Ritaja makārāñuroka upakapi Tuparāte mire ĩarūjeika, mire kiā'mitirirūjeikaoka rita ima. I'suɸaka simamaka ritaja mire yibojaika upakaja simarāñu. Maiɸamaki Tuparā imaki kiro'si bojañirimajare jia

jaiwārūrē nare jeyobaarijayuka. I'supaka imaki imarī, ikijioka imaki ika ritaja mire yibojaerā yire pūatarapaki,— yire kērāpe.

⁷ Supabatirā ikupaka yire kērāpe ate:

—Ikupaka Jesúre āñu: “Mija ā'mitipe. Ńojimarīji mija pō'irā ya'rirāñu ate. I'supaka simamaka, ika majaroka 'Ikupaka simarāñu', āriwa'ri Tuṣarāte bojaekakaka o'oea pūñurā yi'yurā jījimakaṗi imarāñurā”, kērībojaju,— ángelte yire ārāpe.

⁸ Juan ñime ika ritaja ĩatirā, sā'mitiritirāoka so'oiki. Ángelte yire sabeapaka ṗoto jiyiṗupaka kire ōriwa'ri kiwājītāji yimo'ipāñarape. ⁹ Ikupaka ṗuri yire kērāpe:

—Mimo'ipāñā'si. Miupakaja Tuṣarāte yapaika upakaja baaike ñime yiro'sioka. Tuṣarāro'si bojaijirimaja, supabatirā ika ṗapera pūñu o'oea yi'yurā upakaja imaki ñime. I'supaka simamaka, Tuṣarāte takaja mi-jiyiṗupayeebe,— ángelte yire ārāpe.

¹⁰ Torājirā ate ikupaka yire kērāpe:

—Ika majaroka mio'oika, ṗo'imajare miōrīrūjebe, samio'oika upakaja simarūkia koyiaja jariwa'yua simamaka. ¹¹ Koyiaja sajariwa'pakā'ā, ba'iaja baarimaja ṗuri nima upakaja nabaarijaririyapaye'e nayapaika upakaja nimaparū. I'supakajaoka ba'iaja ṗupajoairā napupaka nare āñu upakaja napupajoaparū. Supabatirā “Jia baairā nime”, Tuṣarāte nare āñurā ṗuri jījimaka kiyapaika baabaraka nimarū. I'supakajaoka Tuṣarāte jiyiṗupaka ōriwa'ri ba'iaja baarika ja'atarika yapaírāja sanaja'atarijarirū,— ángelte yire ārāpe.

¹² Ikupaka Jesúre ārāpe:

—Mija ĩabe. Ńojimarīji mija pō'irā ya'rirāñu ate. Mija pō'irā ey-atirā ṗo'imajare baaeka upakaja jia baaekarāte, i'supakajaoka ba'iaja baaekarāte simaupakaja sawapa nare yibaarāñu. ¹³ I'supaka yibaarāñu Alfa, Omega upaka imaki imarī. Yi'ipī āriwa'riji ritaja simaū'mueka. Supabatirā yi'ipī āriwa'rijioka ritaja ima tiyirāka.

¹⁴ Ba'iaja nabaaike jūjerūjekarā saya upaka ima jariroaka ka'imariā jāāirā upaka imarā. ĩrātarāja imarā wejea mamaka Tuṣarāte ṗo'ijiarāñurō'ōrā kākarūkirā. Supabatirāoka torā eyatirā ōñio yapurika ba'arūkirā. I'supaka imarāñurā imawa'ri, jījimaka torā nimarijarirāñu. ¹⁵ Mia je'e: Aṗerāte bitarijayurā, nare sajitoika upakaja aṗerāka wā'imarīrijayurā, ṗo'imajare jāārijayurā, waṗuju imaja jērāka jiyiṗupayeeirā, supabatirā ṗakirikapīji imarijayurā, Tuṣarāte yapaṗeyua baawa'ri, kiṗō'irā aṗekurioka eyabesarāñurā.

¹⁶ I'supaka simamaka yi'i, Jesús, i'sia majaroka mijare ángelte bojaerā kire yiṗūataeka, yire yi'riwa'ri rērīrijaparaka jījimakaṗi sōriwārūrijayurā mija imamaka. David imaroyikaki riṗarāmi mirāki ñime. Yireka ṗupajoaweitirā “Wārīrika ru'ara'aerā baaika ruṗujīte warara'aiki tā'pia jo'baki upaka Tuṣarāte pūatarāki kimarāñu”, Moisés imaekakite o'oea,— Jesúre ārāpe.

¹⁷ Espiritu Santo, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imaki jeyomako* ĩrātiji oyiaja jairā.

—Mija i'tabe Cristore yi'yurā mija jayaokaro'si,— ṗo'imajare nañu. I'supakajaoka aṗerāte narīrū sā'mitiyurā naro'si.

* 22:17 La esposa del Cordero representa los creyentes en Jesucristo.

—Ōñio okoa ukurika mijare jtomaka, waɓamarɓaja sukurɓi mija i'tabe,
—nañu.

¹⁸—Ika ɓaɓera jaiika ã'mitiririjarirãñurãte, yi'i, Jesús ikupaka nare sabo-jarijayuka: Ika ɓaɓera ɓññurã o'oeka ima ɓemawa'ribaji noñu upakaja ɓupajoatirã o'orãñurãte ba'iaja Tuparãte baarãñu ika ɓaɓera ɓññurã ãñu upakaja. ¹⁹ Supabatirã ika ñañua waɓuju ɓakibaraka ï'rãriba'i e'etairã òñio yaɓurika ba'arũkimarĩrã nimarãñu. I'supaka imarãñurã imarĩ, wejea mamaka Tuparãte ɓo'ijiarãñurõ'õrã eyarũkimarĩrã nime. Iɓññurã ñañu upakaja simarãñu ba'iaja baarimajaro'si.

²⁰ “Rita iɓññurã sãñu”, ãñuka imarĩ, “Ñojimarĩji mija ɓõ'irã ya'rirãñu ate”,
—Jesúre ãñu.

—Meñu upakaja simarũ. Mi'tabe Ñiɓamaki Jesús,— mire ñañu.

²¹ Maiɓamaki Jesús ritaja jia oyiaja Tuparãrirãte kibaarũ. I'supaka oyiaja simarijarirũ.

I'tojrãja sime ruɓu.